

Rzeczpospolita Polska

No 2112

Paszport dyplomatyczny

W Imieniu
Rzeczypospolitej Polskiej

République Polonaise

No 2112

Passeport diplomatique

Au nom
de la République Polonaise

toutes les autorités civiles et militaires de la Ré-



SERIA WYDAWNICZA: POLSKA SŁUŻBA ZAGRANICZNA 1918–1945
– materiały źródłowe

URZĘDNIICY SŁUŻBY ZAGRANICZNEJ RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ 1918–1945

Przewodnik biograficzny

Tom I

Opracowanie
Krzysztof Smolana

 **ARCHIWA
PAŃSTWOWE**

NACZELNA DYREKCJA ARCHIWÓW PAŃSTWOWYCH



Rzeczpospolita Polska
Ministerstwo
Spraw Zagranicznych

**URZĘDNICY SŁUŻBY
ZAGRANICZNEJ
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
1918–1945**

Przewodnik biograficzny

Ministerstwo Spraw Zagranicznych
Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych

URZĘDNICY SŁUŻBY
ZAGRANICZNEJ
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
1918–1945

Przewodnik biograficzny

Tom I

Opracowanie

Krzysztof Smolana

Warszawa 2020

CIP – Biblioteka Narodowa

Smolana, Krzysztof

Urzednicy sluzby zagranicznej Rzeczypospolitej
Polskiej 1918-1945 : przewodnik biograficzny /
opracowal Krzysztof Smolana ; Ministerstwo Spraw
Zagranicznych, Naczelnna Dyrekcja Archiwow
Panstwowych. - Warszawa : Naczelnna Dyrekcja
Archiwow Panstwowych : Rzeczpospolita Polska.
Ministerstwo Spraw Zagranicznych, 2020. - (Polska
Sluzba Zagraniczna 1918-1945 : materialy
zrodlowe ; 1)

Seria wydawnicza:

Polska sluzba zagraniczna 1918-1945

– materialy zrodlowe

Recenzent: prof. dr hab. Henryk Walczak

Redaktor prowadzacy: Dominika Pruszczyńska

Redakcja i korekta: Aleksandra Belerska

Zdjecia pochodza z zasobu Narodowego Archiwum Cyfrowego, Archiwum Akt Nowych,
Archiwum Ministerstwa Spraw Zagranicznych, Archiwum oo. Franciszkanow w Martin
Coronado, Slaskiej Biblioteki Cyfrowej, Instytutu Polskiego i Muzeum im. gen. Sikorskiego
oraz archiwow prywatnych: Rodziny Seydow, Oswalda Kermeniča oraz Krzysztofa Smolany.

Skład, łamanie i opracowanie graficzne: E-BIT Edyta Wojciechowska-Jadczak

© Copyright by Naczelnna Dyrekcja Archiwow Panstwowych

© Copyright by Ministerstwo Spraw Zagranicznych

ISBN (wersja papierowa) 978-83-65681-96-6

ISBN (wersja EPUB) 978-83-66739-23-9

ISBN (wersja PDF) 978-83-66739-24-6

ISBN (wersja MOBI) 978-83-66739-25-3



Naczelnna Dyrekcja Archiwow Panstwowych

02-517 Warszawa, ul. Rakowiecka 2 D

Tel. (+48 22) 565 46 00

www.archiwa.gov.pl

Spis treści

Wprowadzenie	7
Wykaz skrótów	16
Biogramy	19
Lista biogramów	409

Wprowadzenie

Odpowiadając na głosy dobiegające od lat ze środowiska historyków zajmujących się dziejami polskiej polityki zagranicznej, w 2007 r. podjąłem próbę przygotowania słownika biograficznego osób zatrudnionych w polskiej służbie zagranicznej w latach 1918–1945. Dzięki wsparciu merytorycznemu i finansowemu Archiwum Ministerstwa Spraw Zagranicznych udało się w latach 2007–2013 opublikować pięć tomów pt. *Słownik biograficzny polskiej służby zagranicznej 1918–1945. A biographical dictionary of the polish foreign service*. Kłopoty z finansowaniem spowodowały nieopublikowanie kolejnych, przygotowywanych zeszytów. W chwili obecnej oddajemy do rąk czytelników pierwszy tom przewodnika biograficznego. Trzydzieści lat, jakie upłynęły od ukazania się pierwszego tomu, w trakcie których zarówno niżej podpisany dotarł do wielu nowych źródeł, jak i otrzymał liczne uzupełnienia i sprostowania od wielu osób, nie tylko archiwistów i historyków, ale przede wszystkim od rodzin bohaterów tego Przewodnika. Publikowane w niniejszym tomie biogramy nie są tymi samymi, choć dotyczą tych samych osób.

Prezentowany tom obejmuje 236 biogramów. Mając na uwadze, iż przez polską służbę zagraniczną w całym okresie II Rzeczypospolitej przewinęło się od 5 do 6 tys. osób, może się wydawać, że publikowany tom obejmuje tylko niewielką część pracowników Ministerstwa Spraw Zagranicznych i podległych mu placówek. Od czegoś jednak trzeba zacząć. Zarówno ten tom, jak i następne, będą zawierały biogramy osób, których nazwiska zaczynają się od litery A do Ż, a decyzja o umieszczeniu danego biogramu w kolejnym tomie wynika z kompletności zebranych danych biograficznych. Wydaje się naturalnym, iż informacji biograficznych o osobach, które pełniły wyższe funkcje czy zajmowały wyższe stanowiska w służbie zagranicznej, mamy więcej niż o tych usytuowanych niżej w strukturach służbowych. Wiadomo jednak, że niejedyn z pracowników polskiej służby zagranicznej, na niskim relatywnie stanowisku, wielokrotnie był osobą, która zasłużyła na szczególną uwagę, pozostając w cieniu swych znacznie lepiej utytułowanych kolegów.

Upowszechniane w latach 1944–1989 negatywne opinie o polskich dyplomatach okresu międzywojennego wymagają sprostowania. I bez lektury prezentowanego przewodnika, można powiedzieć, że większość z tych opinii nie wytrzymuje próby. Pracownicy Ministerstwa Spraw Zagranicznych dowiedli swoją działalnością i życiem, że nie przypadkiem znaleźli się w tej właśnie służbie. Niewątpliwie ze względu na swe przygotowanie zawodowe, profesjonalizm i pełnioną społeczną funkcję stanowili istotną część polskiej elity okresu międzywojennego.

Chronologicznie przewodnik obejmuje okres II Rzeczypospolitej, ale obie daty zarówno początkowa, rok 1918, jak i końcowa, rok 1945, są nieprecyzyjne. Listopad 1918 r. jest tylko symboliczną cezurą, gdyż już od 1917 r. w Tymczasowej Radzie Stanu, w jej Departamencie Politycznym, funkcjonowała komórka organizacyjna, która została następnie przekształcona w Ministerstwo Spraw Zagranicznych, a jej pracownicy in gremio zostali zatrudnieni w nowym resorcie. Również współpracownicy Komitetu Narodowego Polskiego, istniejącego również od 1917 r., znaleźli swoje miejsce w odrodzonej służbie

dypłomatycznej i konsularnej. Podobnie jest z datami zamykającymi, gdyż ani 1 września, ani 17, ani też 18 września 1939 r. nie może stanowić żadnej cezury i to z kilku przyczyn. Przede wszystkim została zachowana ciągłość władzy państwowej, a więc mimo wielu zmian Rząd RP na uchodźstwie stanowił w sensie prawnym kontynuację rządu II Rzeczypospolitej. Przebywający na placówkach pracownicy ani na moment nie zaprzestali swej pracy, pozostali na tych samych stanowiskach i z tymi samymi funkcjami, a jakiegokolwiek zmiany miały charakter zewnętrzny. Rząd na uchodźstwie i jego służba zagraniczna pozostawały ostatnim widocznym elementem składowym II Rzeczypospolitej, który przetrwał aż do czasów obalenia systemu totalitarnego w Polsce. Ponieważ resort spraw zagranicznych na uchodźstwie zatrudniał tak niewielką liczbę pracowników, w większości przedwojennych dyplomatów, nie ma sensu wyodrębnianie ich w osobnej publikacji. Informacje o nich znajdują się w prezentowanym Przewodniku.

W każdym biogramie starałem się zebrać możliwie najwięcej informacji o danej osobie, nie ograniczając się tylko do ich pracy w służbie zagranicznej. Biogramy zostały skonstruowane z następujących części:

Główka biogramu zawiera oprócz nazwiska (nazwisk) i imienia lub imion również inne wersje zapisu nazwiska, daty i miejsca urodzenia i śmierci. Ponadto podano tu informacje o rodzicach.

Biogram zawiera informacje w układzie chronologicznym z wyraźnym wyróżnieniem poszczególnych etapów życia, a więc zdobyte wykształcenie, miejsca pracy wraz z możliwie najdokładniej podawanymi datami ich zajmowania, przynależność organizacyjna. Etapy życia związane z pracą w polskiej służbie zagranicznej starałem się opracować możliwie najdokładniej. W miarę możliwości zostały opisane losy poszczególnych bohaterów, których biogramy przedstawiono, po wyjściu ze służby, aż do śmierci. Pragnę podkreślić, że tam, gdzie nie udało się potwierdzić konkretnej informacji (daty, stanowiska... etc.), zostało to zaznaczone. Żaden z biogramów nie pretenduje do bycia biografią.

Następnym punktem opisywanym pozostaje **sytuacja rodzinna**, współmałżonkowie, dzieci, a czasami rodzeństwo. W przypadku dalszego nawet pokrewieństwa, ale z osobami związanymi ze służbą zagraniczną, starano się to również zaznaczać. W odniesieniu do najbliższych w miarę możliwości również uwzględniano podstawowe informacje o zasługach małżonka czy też dzieci.

Ze względu na fakt, iż wielu pracowników służby zagranicznej należało do ludzi nie tylko piszących, ale i publikujących, starano się podawać informacje o ich publikacjach, przynajmniej najważniejszych.

Kolejnym elementem stały się otrzymywane **odznaczenia** zarówno krajowe, polskie, jak i zagraniczne. W odniesieniu do zagranicznych zostały one pogrupowane według państw (w układzie alfabetycznym), których władze nadawały odznaczenie; jako pierwsza podawana jest nazwa oryginalna odznaczenia, a następnie w nawiasie nazwa polska i po niej klasa odznaczenia. Pominięto, a właściwie nie poszukiwano, ani dat nadania, ani też uzasadnień nadania, pamiętając, że w świecie relacji międzynarodowych odznaczenia stanowiły i stanowią element dialogu dyplomatycznego. Listę odznaczeń uzupełniono

o informacje odnoszące się do innych sposobów upamiętnienia danej osoby – np. pomnik, tablica pamiątkowa, instytucja, której nadano imię pracownika służby zagranicznej, jak szkoły czy ulice.

W miarę możliwości podawane jest miejsce przechowywania spuścizny danej osoby.

Pod biogramem znalazły się jeszcze informacje, zatytułowane – **archiwalia, źródła drukowane, opracowania i strony internetowe** – i jest to największa zmiana w odniesieniu do wcześniej stosowanego zapisu. Wszystkie zawierają odesłania adresowe do źródeł, z których korzystano przy przygotowaniu każdego biogramu. Rozpoczynają tę rubrykę archiwalia, a więc dokumenty z bardzo różnych archiwów. Podawane są w następującej kolejności: nazwa archiwum, poczynając oczywiście od archiwów polskich, a następnie w układzie alfabetycznym archiwa zagraniczne. Archiwa polskie zostały pogrupowane w kolejności od państwowych, poczynając od Archiwum Akt Nowych, poprzez archiwa innych instytucji czy organizacji, aż po archiwa rodzinne, a także informacje z archiwów prywatnych oraz otrzymanych od konkretnych rodzin i osób. Na końcu umieszczono informację o tym od kogo uzyskano wyjaśnienia czy też uzupełnienia do biogramów. W ramach konkretnego archiwum, jeśli informacje pochodzą z więcej niż jednego zespołu, zostały one podane w układzie alfabetycznym nazw zespołów. Następnie podawane były archiwa znajdujące się poza granicami Polski, najczęściej polonijne, również zapisane w układzie alfabetycznym. Tak więc opis zawiera nazwę archiwum, zespół archiwalny, sygnaturę jednostki (teczki) oraz konkretne strony lub karty, na których znajduje się wykorzystana informacja. Jeśli z jakiegoś zespołu wykorzystano więcej niż jedną jednostkę aktową, to podawane są one w układzie numerycznym bez powtarzania nazwy zespołu. Wyjaśnienia również wymaga, dlaczego w odniesieniu do zawartości poszczególnych jednostek, podawane są numery stron, a nie karty. Wynika to z faktu, iż numer karty obejmuje obie strony kartki, a w archiwach państwowych od wielu lat paginowane są wszystkie strony zapisane czy też zawierające jakiegokolwiek informacje (pieczętkę, stempel... etc.). Zastosowanie obu sposobów numerowania powodowałoby, w moim przekonaniu, niepotrzebne zamieszanie. Praktycznie jedynym zespołem, jaki wykorzystywałem w niniejszych poszukiwaniach, w którym zastosowany był system numeracji kart, było Prezydium Rady Ministrów okresu międzywojennego; w przypadku, gdy informacja znajdowała się na nienumerowanej stronie karty, dodawałem przy numerze karty literkę „a”. Ponieważ w wykorzystanych dokumentach dominuje jednak podawanie numeru stron, w zapisach zastosowano strony. Niestety, nie wszystkie teczki czy jednostki archiwalne zostały przed udostępnieniem spaginowane, wówczas brak jest w opisie numerów stron.

Należy również zaznaczyć, że pod biogramami nie podawano informacji o wszelkich dokumentach sporządzonych przez daną osobę lub o niej, ale jedynie te, które dostarczyły informacji potrzebnych do sporządzenia biogramu.

Archiwalia wymagają dokładniejszego opisanie niejasności, które w trakcie kwerend w związku z nimi się pojawiły. Konieczność ta wynika z faktu, iż ostatnie lata przyniosły rewolucję w udostępnianiu archiwaliów, jakim stała się możliwość zeskanowanych czy choćby sfotografowanych dokumentów w Internecie. Doprowadziło to do tego, by zapoznać się z dokumentami przechowywanymi w archiwach, nie jest już konieczne

spędzanie czasu w pracowniach archiwalnych, można to już robić, siedząc we własnym domu, we własnym fotelu, a nawet na tzw. drugim końcu świata, na dodatek w dogodnym dla poszukującego czasie. Nie tylko jest to świetny sposób upowszechniania zasobu, to również lepiej pozwala zabezpieczyć oryginały. Jedną z największych witryn internetowych, w interesującym nas tutaj zakresie, pozostaje strona www.szukajwarchiwach.pl, a za nią idą strony poszczególnych archiwów krajowych i zagranicznych. Wiele zespołów archiwalnych zostało zdigitalizowanych i udostępnionych w postaci cyfrowej, co jest dużym ułatwieniem dla badaczy. W swej ogromnej większości jednostki archiwalne zostały odwzorowane identycznie, jak zostały opracowane oryginały, niewielkie różnice występują jedynie przy numeracji poszczególnych stron; tak więc ci, co korzystali z oryginałów w pracowniach archiwalnych, jak i w Internecie, nie mają kłopotu w ponownym docieraniu do dokumentów. Niestety, znany jest jeden przypadek odbiegający od opisanej reguły. Narodowe Archiwum Cyfrowe dokonało digitalizacji mikrofilmów dokumentów przechowywanych w Archiwum Hoover Institut w Stanford w Kalifornii¹. Akta zdeponowane po II wojnie światowej w tym archiwum zostały tam opisane, miały swoje sygnatury, zostały też zmikrofilmowane. Rolki z mikrofilmami zawierające informacje z 18 zespołów, obejmujące prawie półtora miliona stron dokumentów, zostały przekazane do Archiwum Akt Nowych. Tam przez wiele lat były wykorzystywane przez badaczy. Problem polega na tym, że korzystający z mikrofilmów w pracowni AAN podawali jako informację adresową numer rolki mikrofilmu z konkretnego zespołu, na którym to znajdują się dokumenty według numeru pudła (box), w którym przechowywane są w Instytucie Hoovera oryginały, w dalszej kolejności podawano numery folderów, czyli jednostek aktowych zwanych teczkami. Numeracja poszczególnych klatek rozpoczyna się od numeru jeden na konkretnej rolce mikrofilmu.

Cyfryzacja mikrofilmów z Hoover Institute nie została dokonana w sposób jeden do jednego, czyli jedna rolka = jednostce zdigitalizowanej NAC, ale nadano im nowe numery, według nie do końca jasnego kryterium. Nie została też sporządzona konkordancja. Korzystający kiedyś z mikrofilmów, a obecnie ze strony internetowej, nie zawsze mogą szybko odnaleźć dokumenty, z którymi zapoznali się wcześniej, czy też chcieli się zapoznać na podstawie informacji zawartej w opublikowanych już pracach, gdyż np. w zespole Ministerstwa Spraw Zagranicznych adres mikrofilmowy to Rolka 350, pudło 293, folder (teczka) 24, strona 14, a obecnie, docierając do tego dokumentu poprzez www.szukajwarchiwach.pl, znajdzie go w jednostce 293, strona 344. Ponieważ z mikrofilmów badacze korzystają od wielu lat, starałem się podawać oba rodzaje sygnatur, w układzie ze strony internetowej, a w nawiasie sygnatury z mikrofilmu². Dodatkowo, wprowadzono w NAC

¹ Zob. W. Stępniaak, *Archiwalia polskie w zbiorach Instytutu Hoovera Uniwersytetu Stanforda*, Warszawa 1997.

² Zob. np. *Inwentarz akt i mikrofilmów Ambasady RP w Waszyngtonie z lat (1918) 1919–1945 oraz mikrofilmów z akt Jana Ciechanowskiego, ambasadora RP w Waszyngtonie, a następnie działacza i publicyście w USA z lat 1945–1956*, oprac. E. Kołodziej, Warszawa 2012, w odniesieniu do mikrofilmów z Hoover Institute podawał sygnaturę, zwaną w bibliotekach topograficzną, np. 1.1.1., wyjaśniając, że składa się taka sygnatura z informacji numerycznej o rolce, pudle i tece.

nowe nazwy zespołów, zamiast tych, które od lat funkcjonują w archiwach państwowych pod uznanymi, tradycyjnymi, jak np. „Ambasada RP w Londynie”, w NAC zaś i w konsekwencji na stronie www.szukajwarchiwach.pl występuje pod nazwą „Ambasada Polski w Wielkiej Brytanii”, a „Konsulat Generalny RP w Paryżu” pod nazwą „Konsulat Generalny we Francji”. Przy tym ostatnim zapomniano, nadając nową nazwę, że we Francji istniał oprócz tego Konsulat Generalny w Marsylii, a w 1945 r. również i w Lille.

Dodatkowym elementem, jaki się pojawia, szczególnie w odniesieniu do dokumentów polskiej służby zagranicznej i jej pracowników, jest ponowne porządkowanie zespołów, które już od dawna funkcjonowały w obiegu naukowym. Często dzieje się tak w związku z odzyskaniem jakiejś części danego zespołu, ale nie tylko. Czasami dokonywane jest przeporządkowanie już istniejącego i funkcjonującego w obiegu zespołu. Najlepszym przykładem pozostaje zespół akt Poselstwa RP w Rio de Janeiro, przechowywany w archiwum Polskiego Instytutu Naukowego w Ameryce, Polish Institute of Arts and Sciences of America (PIASA), w Nowym Jorku, z którego również niżej podpisany korzystał wiele lat temu. Wówczas układ akt pozostawał taki, jaki nadano mu w Poselstwie, zgodny z przedwojenną instrukcją kancelaryjną³. W ramach dużego programu reorganizacji archiwum, zrealizowanego w latach 1999–2001, układ przynajmniej tego zespołu został zmieniony. Zburzono przy tej okazji dawny układ kancelaryjny, być może pod wpływem faktu odnalezienia w Bibliotece Instytutu czasopism pochodzących z zasobu Poselstwa, choć jak twierdzi autor przewodnika po archiwum PIASA, „zostały one dopisane na końcu inwentarza”⁴. Niezrozumiałym jest powód zmiany układu inwentarza, gdyż, jak można sądzić z dostępnych w Internecie zeskanowanych teczek, nie były one wewnątrz na nowo porządkowane. Na szczęście, choć nie na stronie internetowej PIASA (www.piasa.org), a jedynie we wspomnianym przewodniku, została podana informacja o dawnej sygnaturze⁵. Starałem się uwzględnić te zmiany, podając obecne i dawne sygnatury, te ostatnie w nawiasie. Nie wzięcie pod uwagę, przy podejmowaniu decyzji co do opisanych działań, faktu, że z wymienionych zespołów archiwalnych korzystano i w wielu publikacjach już funkcjonują odesłania, jest swoistym lekceważeniem korzystających z archiwów. Powoduje też sytuacje, w których mogą być zamieszczane w odniesieniach nieaktualne już adresy. Trzeba jednak pamiętać, że stało się to, gdy cyfryzacja dopiero wkraczała do archiwów.

Wspomniane wkroczenie do archiwów elektronicznych systemów informacji, archiwizacji, wraz z bardzo licznym napływem, szczególnie po 1989 r., wielu nie tylko nowych zespołów archiwalnych, ale i dopływów do zespołów już przechowywanych, przyniosło konieczność wykonania ogromnej pracy przez archiwistów. W interesującym nas tutaj zakresie najwięcej pracy przypadło Archiwum Akt Nowych, gdzie np., przygotowując konkretny zespół do digitalizacji i do uzupełnienia informacji o poszczególnych zespołach, dokonano uporządkowania wielu dopływów. Proces ten zresztą trwa cały czas.

³ Zob. G. Simor, *Guide to the archives of the Polish Institute of Arts and Sciences of America, New York 1987*, ss. 377, mps pow.

⁴ *Polski Instytut Naukowy w Ameryce. Przewodnik po zbiorach archiwalnych*, oprac. S. Flis, Warszawa 2004, s. 319.

⁵ *Ibidem*, s. 321–386.

Następnym elementem składowym części informacji adresowej są **źródła drukowane**. Obejmują one dwa rodzaje tekstów, druki urzędowe, oficjalne, takie jak np. *Dzienniki Urzędowe MSZ, Roczniki Służby Zagranicznej...* itp., a następnie także publikowane wydawnictwa źródłowe, w postaci zbiorów dokumentów, jak np. w serii *Polskie dokumenty dyplomatyczne*, a w dalszej kolejności również wspomnienia i pamiętniki. Tu należy zaznaczyć, że w wielu przypadkach istnieje trudność w „przydzieleniu” tekstu do źródeł drukowanych czy do opracowań, ze względu na autorów, którzy opisywali jakieś sprawy lub wydarzenia, mając za źródło również własną pamięć. Niech przykładem innego dylematu pozostanie, iż z pewnym wachaniem w tej części umieszczono również nekrologi i informacje o podobnym charakterze, traktując je jako informację źródłową. Często jest to jedyne miejsce pozyskania np. informacji o dacie i miejscu śmierci danej osoby⁶.

W przypadku najczęściej przywoływanych zespołów archiwalnych, by nie powtarzać długich tytułów, zastosowano skróty, np. Ministerstwo Spraw Zagranicznych to MSZ, a Komitet Narodowy Polskie w Paryżu – KNP, co uwzględniono w wykazie skrótów.

Całość opisu zamykają informacje o innych publikacjach o charakterze **opracowań**. Zastosowano tu układ alfabetyczny, z podaniem autora, tytułu, miejsca i roku wydania oraz stron, na których znajdują się informacje o bohaterze biogramu. W przypadku, gdy dana publikacja zawiera dodatkową bibliografię dotyczącą opisywanej postaci, w nawiasie zawarto o tym informację (tu bibliografia). Ponadto, w opracowaniach monograficznych odnoszących się do danej osoby, nie podaje się konkretnych stron, z których pozyskano informacje. W tej części umieszczono, oprócz opracowań o charakterze naukowym, również odesłania do tekstów publicystycznych, uznanych arbitralnie za ważne.

Ostatni fragment tej części stanowią informacje o adresach stron internetowych, z których korzystano. Po każdym takim adresie w nawiasie podano ostatnią datę sięgania do tych stron.

Starałem się również odnaleźć zdjęcia postaci przedstawianych w przewodniku. Niestety, nie wszystkie udało się odnaleźć.

Kwestia weryfikacji danych, szczególnie dat (uczęszczania do szkoły, zatrudnienia... etc.), bywa bardzo trudna, np. gdy w archiwach można napotkać spisane przez konkretną opisywaną osobę dwie ankiety osobowe, a zawierające istotne różnice. Które uznać za „bardziej wiarygodną”, jeśli nie mamy żadnych innych dokumentów umożliwiających weryfikację zawartych w nich danych? Tak np. zdarzyło się w przypadku Włodzimierza Adamkiewicza, który wypełnił jedną ankietę w 1933 r., a drugą w okresie II wojny światowej. Różnice dotyczą czasu jego służby wojskowej i pracy w ministerstwie. W miarę możliwości w biogramie starałem się zaznaczać takie rozbieżności.

Zakres osobowy Przewodnika oznaczono maksymalnie szeroko, z zamiarem uwzględnienia wszystkich, którzy pracowali w ministerstwie, co najmniej trzy miesiące i od najwyższych po najniższe stanowiska: woźnych, strażników i kierowców. O ile zrozumiałe jest umieszczenie w Przewodniku wszystkich pracowników dyplomatycznych i konsularnych,

⁶ A. Patek, *Teksty funeralne jako źródło historyczne. Przyczynek do biografii Aleksiego Wdziękońskiego, konsula RP w Jerozolimie*, „Studia Środkowoeuropejskie i Bałkanistyczne”, 2018, t. 18, s. 125–141.

o tyle pewnego wyjaśnienia wymaga wymienienie pracowników kontraktowych. Wielu z nich przechodziło z czasem do służby stałej, a nawet zrobiło karierę dyplomatyczną. Często prace podstawowe były wykonywane właśnie przez pracowników kontraktowych i to oni tworzyli zręby decyzji kierownictwa resortu i placówek. Z kolei najniżsi rangą pracownicy swą codzienną pracą przyczyniali się do sprawnego funkcjonowania całego resortu, mieli też swoje istotne miejsce w całym polskim ceremoniale dyplomatycznym i uczestniczyli we wszystkich ważniejszych wydarzeniach związanych z działalnością służby zagranicznej, czy byli kierowcami, strażnikami czy maszynistkami. Często też, jako ludziom zaufanym, powierzane im były zadania wymagające tej tak ważnej w służbie zagranicznej cechy.

Moim zamiarem było stworzenie użytecznego narzędzia dla prowadzonych przez badaczy poszukiwań, jak i dla innych osób zainteresowanych działalnością polskiej służby zagranicznej. Z tego też powodu w prezentowanych biogramach znajduje się mało informacji na temat poglądów poszczególnych osób, a na pewno nie stanowią one głównej osi opisu. Nie są to bowiem biografie pracowników polskiej służby zagranicznej, a jedynie ich biogramy.

Wyjaśnienia wymagają sprawy terminologiczne związane z systemem zatrudnienia i awansów w Ministerstwie Spraw Zagranicznych. W pierwszym okresie istnienia i funkcjonowania resortu, w latach 1918–1919, nabór polegał przede wszystkim na przejściu osób pracujących w placówkach Komitetu Narodowego Polskiego w różnych krajach, gdzie misje Komitetu de facto przekształcały się w dyplomatyczne przedstawicielstwa, poselstwa czy też konsulaty państwa polskiego, a także pracujących w przedstawicielstwach Rady Regencyjnej, i co najważniejsze, osób, które miały doświadczenie w pracy w służbach zagranicznych państw zaborczych, przede wszystkim austriackiej⁷. System naboru nowych pracowników powstał znacznie później i podlegał licznym zmianom w całym okresie międzywojennym. Niestety, do dziś nie doczekał się szerszego opracowania naukowego⁸. Odzwierciedlał się on częściowo w terminologii stosowanej w odniesieniu do poszczególnych stopni w hierarchii służbowej ministerstwa. Starałem się zachować oryginalne nazwy stanowisk zajmowanych przez zatrudnionych w resorcie spraw zagranicznych, a lista ta jest dość długa: ministrowie, p.o. ministra, kierownik resortu, ambasador, poseł, minister pełnomocny, delegat rządu, radca ambasady, minister rezydent, attaché wojskowy przy ambasadzie, konsul generalny, kierownik konsulatu generalnego, radca poselstwa, attaché wojskowy, konsul (kierownik konsulatu generalnego lub konsulatu), konsul przydzielony do konsulatu generalnego, radca handlowy, radca emigracyjny, I sekretarz ambasady, zastępca attaché wojskowego, konsul przydzielony do konsulatu, II sekretarz ambasady, sekretarz poselstwa, wicekonsul, oficer przydzielony, attaché, pomocnik radcy handlowego, sekretarz konsularny, tytularny attaché.

⁷ Najdokładniejszy opis ewolucji struktur organizacyjnych MSZ, zob. K. Szczepanik, *Dyplomacja polska 1918–2000. Struktury organizacyjne*, Warszawa 2000.

⁸ Dobór kadr do służby konsularnej został opisany przez Wojciecha Skórę, zob. idem, *Służba konsularna Drugiej Rzeczypospolitej. Organizacja, kadry i działalność*, Toruń 2006.

W początkowym okresie funkcjonowania MSZ pojawiają się też tzw. dietetariusze. Byli to prawdopodobnie pracownicy na okresie próbnym, którym wypłacano tzw. dietę za przepracowany czas. Z czasem termin ten pojawia się coraz rzadziej, za to stosowane jest określenie stażysta. Rozróżniano stażystów bezpłatnych, nie pobierających żadnego wynagrodzenia za swoją pracę, i płatnych. Nie udało się ustalić kryteriów otrzymywania stanowiska stażysty płatnego. Kolejnym terminem, wymagającym wyjaśnienia, jest urzędnik prowizoryczny. Niewątpliwie oznacza on osobę zatrudnioną czasowo. Zamiennie ten rodzaj zatrudnienia był określany jako służba próbna. Z zachowanych przekazów wynika, że najczęściej kończyła się ona złożeniem egzaminu konsularno-dyplomatycznego lub przejścia na stanowisko tzw. pierwszej kategorii w ministerstwie. Zdarzały się jednak przypadki pozostawania nawet przez kilka lat w służbie prowizorycznej czy próbnej. Niewątpliwie wiązało się to z systemem doboru pracowników do pracy w służbie zagranicznej. Inny charakter miało zatrudnianie pracowników kontraktowych. Termin ten jest znacznie bardziej skomplikowany. Przede wszystkim, określa czasowy charakter pracy. Obejmował on też dwie kategorie pracowników: urzędników i niższych funkcjonariuszy. O ile pierwsi byli pracownikami merytorycznymi, pełniącymi różne funkcje, jak attachés, sekretarzy, a nawet w wyjątkowych przypadkach kierowników konsulatów, o tyle niższymi funkcjonariuszami byli woźni, kierowcy czy gońcy. Na mniej eksponowanych stanowiskach pracownicy służby stałej z ministerstwa przebywali na urlopie bezpłatnym, a na placówkach byli zatrudniani na kontraktach.

Trzeba też pamiętać, że wiele nazw geograficznych, w których mieściły się placówki polskie, uległy zmianie, jak np. Helsingfors, to szwedzka nazwa stosowana wymiennie z fińską nazwą Helsinki, Christiania, a od 1887 r. Kristiania, to od 1924 r. Oslo, Angora – od 1930 r. Ankara, czy też Revel – od 1918 r. Tallinn (Tallin). Starałem się w przypadku zmian nazw uwzględnić je i wyjaśniać w każdym biogramie, ale bardzo często w dokumentach występowała bądź stara nazwa, bądź też obie; w tym ostatnim przypadku stosowałem nazwę częściej występującą w tekstach pisanych po polsku.

Niemożność dotarcia do wszystkich źródeł, często znajdujących się w rękach osób prywatnych, zamieszkałych również za granicą, powoduje, iż zwracam się do wszystkich Czytelników o pomoc w uzupełnieniu ewidentnych braków i usunięciu nieścisłości, jakich na pewno nie udało się uniknąć.

Przewodnik, jak i wcześniej słownik, nie jest efektem pracy tylko jednego człowieka. Nie udałooby się tego zrobić bez wsparcia i pomocy bardzo wielu osób. Przede wszystkim słowa podziękuję kieruję do pracowników Archiwum Ministerstwa Spraw Zagranicznych, Pawła Ceranki i Krzysztofa Szczepanika, bez pomocy których, na każdym etapie prac nad Przewodnikiem, nie byłoby możliwym jego przygotowanie. Słowa podziękowania należą się również tym, którzy nie tylko dobrymi radami, ale poświęceniem własnego czasu i wysiłku wnieśli konkretny wkład w poszczególne hasła. Do tych osób przede wszystkim należy zaliczyć Edwarda Kołodzieja, Bartosza Nowożyckiego, a także inne koleżanki i kolegów pracujących w Archiwum Akt Nowych, jak Jakub Ogonowski, Robert Gębicki, Władysław Horst i Małgorzata Król. Szczególnie też dziękuję Jadwidze Kowalskiej

i Andrzejowi Suchcitzowi, z archiwum Instytutu Polskiego i Muzeum im. gen. Sikorskiego w Londynie, oraz Monice Ponć i Marcie Bryszewskiej, z Biblioteki Polskiej im. Ignacego Domeyki w Buenos Aires, oraz Wojciechowi Stebelskiemu z Meksyku. Serdeczne podziękowanie za wiele cennych uwag i wskazań składam recenzentowi pracy prof. Henrykowi Walczakowi.

Również szczególne podziękowania należą się tym wszystkim, którzy nadesłali wyjaśnienia i uzupełnienia na piśmie, telefonicznie, a czasami i osobiście. Od wielu koleżanek i kolegów historyków i archiwistów otrzymałem też cenne wskazówki, które starałem się wykorzystać. Wszystkim serdecznie dziękuję.

Krzysztof Smolana

Wykaz skrótów

- 1.v. – primo voto
- 2.v. – secundo voto
- a.i. – ad interium
- AAN – Archiwum Akt Nowych w Warszawie
- AHSRE – Archivo Histórico de la Secretaria de Relaciones Exteriores de México (Archiwum Historyczne Sekretariatu Spraw Zagranicznych Meksyku)
- AK – Armia Krajowa
- Amb. – Ambasada
- AMSZ – Archiwum Ministerstwa Spraw Zagranicznych
- AN – Archiwum Narodowe
- AP – Archiwum Państwowe
- Attachés... – Attachés wojskowi RP przy rządach państw kapitalistycznych
- BBWR – Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem
- b.m.r.w. – bez miejsca i roku wydania
- b.m.w. – bez miejsca wydania
- b.r. – bez roku
- c.k. – cesarsko-królewski
- CBW – Centralna Biblioteka Wojskowa
- Dep. – Departament
- ds. – do spraw
- Dz.Urz. – Dziennik Urzędowy
- e.p. – en pied
- gm. – gmina
- gub. – gubernia
- HI – Hoover Institute (Archiwum Instytutu Hoovera)
- IJP-NY – Instytut Józefa Piłsudskiego w Ameryce z siedzibą w Nowym Jorku
- k. – karta (dokumentu, teczki)
- KCNP – Kancelaria Cywilna Naczelnika Państwa
- KG – Konsulat Generalny
- KH – Konsulat Honorowy
- KNP – Komitet Narodowy Polski w Paryżu
- krypt. – kryptonim
- LP – Legiony Polskie
- min. – minister
- MPiOS – Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej
- mps – maszynopis
- MSW – Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
- MSZ – Ministerstwo Spraw Zagranicznych
- MSZ. Centrala i placówki w 1921 r. – Ministerstwo Spraw Zagranicznych. Centrala i placówki w 1921 r., Warszawa [1921?]*
- MWRiOP – Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego
- NAC – Narodowe Archiwum Cyfrowe
- nauk. – naukowy

NKWD – ros. Narodnyj Komissariat Wnutriennych Dieł (Ludowy Komisariat Spraw Wewnętrznych ZSRR)
nlb. – nieliczbowana
oprac. – opracowali, opracował/-a, opracowanie
PAT – Polska Agencja Telegraficzna
PCK – Polski Czerwony Krzyż
PIASA – Polski Instytut Naukowy w Ameryce, Polish Institute of Arts and Sciences of America
popr. – poprawione
PKWN – Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego (1944)
Posel. – Poselstwo
POSK – Polski Ośrodek Społeczno-Kulturalny w Londynie
POW – Polska Organizacja Wojskowa
pow. – powiat
PPS – Polska Partia Socjalistyczna
PRM – Prezydium Rady Ministrów
przyg. – przygotowali, przygotował/-a, przygotowanie
PSB – *Polski słownik biograficzny*
pseud. – pseudonim
PSL – Polskie Stronnictwo Ludowe
red. – redakcja, redaktor
rkps – rękopis
RP – Rzeczpospolita Polska
RSFRR – Rosyjska Socjalistyczna Federacyjna Republika Radziecka
RSZ – *Rocznik Służby Zagranicznej Rzeczypospolitej Polskiej według stanu na...*, Warszawa
SL – Stronnictwo Ludowe
SN – Stronnictwo Narodowe
sygn. – sygnatura
TSL – Towarzystwo Szkoły Ludowej
UJ – Uniwersytet Jagielloński
UMK – Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
ur. – urodzona/-y
USR – Ukraińska Socjalistyczna Republika Radziecka
UW – Uniwersytet Warszawski
uzup. – uzupełnione
v. – łac. vel, czyli, albo, lub
woj. – województwo
WP – Wojsko Polskie
wyd. – wydanie
z d. – z domu
zbior. – zbiorowa/-y
ZG – Zarząd Główny
zm. – zmarł/-a
zredag. – zredagowali, zredagował/-a
ZSL – Zjednoczone Stronnictwo Ludowe
ZSRR – Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich
ZWZ – Związek Walki Zbrojnej

BIOGRAMMY

A



Abłamowicz Konstanty (Abłamowicz-Abdank), pseud. „Tatar”, „Abdank”, „Kostek”. Ur. 17.04.1884 w miejscowości Hulewicz lub Nehorefo, pow. Słuck na Mińszczyźnie; zm. 11.05.1944 w Warszawie. Syn Kazimierza i Marii z d. Abdank.

Ukończył szkołę realną w Jekaterynosławiu, Szkołę Handlową Ronthalera w Warszawie (1905) i studia w Wyższym Studium Handlu Zagranicznego. Od 1901 brał czynny udział w młodzieżowych organizacjach samokształceniowych oraz socjalistycznej organizacji „Promień”. W 1902 wstąpił do PPS „Proletariat”, tzw. III „Proletariatu”, w której używał pseud. „Tatar”. Aresztowany w 1903, uciekł i po krótkim pobycie w Galicji powrócił do Kongresówki. Zatrzymany ponownie w 1905, został osadzony w Cytadeli Warszawskiej i więzieniu Kresty w Petersburgu, a następnie zesłany do leżącej w pn.-zach. części europejskiej Rosji gubernii ołonieckiej. Uciekł z zesłania do Francji, gdzie ukończył Akademię Handlową w Paryżu. Po przeniesieniu się do Krakowa (1911) działał w organizacji strzeleckiej. Od 6.08.1914 służył pod pseud. „Tatar” – w Legionach, w 1. pułku ułanów, z którym przeszedł cały szlak bojowy. 6.08.1916 został awansowany do stopnia podporucznika. Po odmowie złożenia przez Legiony Polskie przysięgi na wierność cesarzowi austro-węgierskiemu został internowany (1917) w Beniaminowie. Zwolniony, wstąpił do Polskiej Organizacji Wojskowej. Wraz z Aleksandrem Prystorem, Zdzisławem Lubomirskim, Adamem Kocem i Kazimierzem Stamirowskim 10.11.1918 witał w Warszawie Józefa Piłsudskiego powracającego z twierdzy w Magdeburgu. Krótko pełnił funkcję adiutanta Komendanta, a od 1919 był referentem wyszkolenia i organizacji w Inspektoracie Kawalerii Dowództwa Okręgu Generalnego w Warszawie. Od lutego 1920 był na etacie referenta w Sekcji II Biura Wywiadowczego Oddziału II Sztabu Generalnego. W okresie 20.02.1920–15.12.1923 pracował w attachacie wojskowym przy Poselstwie RP w Rewlu (obecnie Tallinn), Estonia, w randze majora z przydziałem do 7. pułku ułanów, początkowo jako zastępca attaché. 18.04.1921 objął funkcję attaché, jednocześnie otrzymał tytuł sekretarza legacyjnego. Wysunął wówczas koncepcję polsko-estońskiego sojuszu wojskowego. W 1924 pozostawał w stanie nieczynnym w wojsku. Powrócił do służby liniowej: od 09.1925 do 05.1927 był dowódcą 12. szwadronu kawalerii Korpusu Ochrony Pogranicza. Podpułkownik ze starszeństwem od 1.01.1927. Od 23.05.1927 zastępca dowódcy 14. Pułku Ułanów Jazłowieckich, a od stycznia 1928 dowódca 11. pułku ułanów. Przeniesiony w stan spoczynku w 1930. W l. 1930–1931 dyrektor Izby Rzemieślniczej w Warszawie, naczelnik wydziału w Polskim Monopolu Tytoniowym w Łodzi, a następnie wicedyrektor Zakładów Przemysłowych Scheiblera i Grohmana w Łodzi. W 1930 został wybrany przedstawicielem Związku Pracowników Monopolu Tytoniowego w Stołecznym Pracowniczym Komitecie Wyborczym. Działacz organizacji kombatanckich Związku Legionistów, Federacji

Polskich Związków Obrońców Ojczyzny oraz Koła b. Żołnierzy 1. Pułku Ułanów Legionów Polskich Beliny im. Józefa Piłsudskiego.

Podczas okupacji uczestniczył w Warszawie w konspiracji, początkowo w pionie wojskowym Związku Powstańców Niepodległościowych, przemianowanym w 1940 na Kadre Polski Niepodległej, prawdopodobnie w 1942 został szefem jej sztabu. Używał wówczas pseud. „Kostek” i „Abdank”. Miał też stać na czele Wydziału Gospodarczego Obozu Polski Walczącej, a nawet od 1943 wchodzić w skład Rady Naczelnej OPW. Przypuszczalnie był również członkiem redakcji tygodnika „Polska Gospodarcza”. Żołnierz Armii Krajowej. 12.04.1944 został aresztowany w Warszawie i osadzony na Pawiaku. Rozstrzelany 11.05.1944 w ruinach getta warszawskiego. Po wojnie został pochowany w kwaterze powstańczej na cmentarzu Wolskim w Warszawie.

Żona Jadwiga z d. Rybicka; trzy córki: Jadwiga (ur. 1908), Hanna (ur. 1910) i Helena (ur. 1914), która podjęła pracę w MSZ. Siostra Wanda, zamężna Hempel.

Publikacje: wiele artykułów w prasie codziennej.

Odnaczenia: Virtuti Militari V kl., Krzyż Niepodległości, Krzyż Walecznych, Medal Pamiątkowy za Wojnę 1918–1921, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Odznaka „Za Wierną Służbę”, Odznaka Więźniów Ideowych i Odznaka POW. Otrzymał również odznaczenie estońskie.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Londynie, sygn. 1756, s. nlb.; AAN, Attachés..., sygn. 105/1, s. nlb.; AAN, MSZ, sygn. 274, s. 209.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1929, nr 4, s. 82; *MSZ. Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 24; *Rocznik Oficerski 1923*, Warszawa 1923, s. 613, 1547; *Rocznik Oficerski 1924*, Warszawa 1924, s. 599; *Rocznik Oficerski 1928*, Warszawa 1928, s. 300, 338; Drymmer Wiktor Tomir, *W służbie Polsce*, Warszawa 1998, s. 88, 307; idem, *W służbie Polsce. Wspomnienia żołnierza i państwowca z lat 1914–1947*, wyd. 2 popr. i uzup., Kraków 2014, s. 116, 394.

Opracowania: Cygan Wiktor Krzysztof, *Oficerowie Legionów Polskich 1914–1917. Słownik biograficzny*, t. I, Warszawa 2005, s. 13–14; Gałęzowski Marek, *Wierni Polsce. Ludzie konspiracji piłsudczykowskiej 1939–1947*, Warszawa 2005, s. 1–5 (tu bibliografia); *Historia dyplomacji polskiej*, t. IV: 1918–1939, pod red. P. Łossowskiego, Warszawa 1995, s. 30; Janota Bzowski Zdzisław, *Dzieje rodziny Hemplów spisane we współpracy z Kazimierzem Hemplem*, Warszawa 1987, s. 113; Jędrzejewicz Waclaw, *Kronika życia Józefa Piłsudskiego 1867–1935*, t. I, Londyn 1986, s. 387; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. II, Warszawa 1939, s. 1; Majzner Robert, *Attachaty wojskowe Drugiej Rzeczypospolitej 1919–1945. Strukturalno-organizacyjne aspekty funkcjonowania*, wyd. 2 popr. i uzup., Częstochowa 2014, (wg indeksu); Stawecki Piotr, *Attaché wojskowi Drugiej Rzeczypospolitej*, „Przegląd Historyczno-Wojskowy”, 2004, nr 2, s. 120.

Adamek Józef. Ur. 23.09.1891 w Kępnie, woj. poznańskie; zm. po 17.05.1940. Syn Floriana i Stanisławy z d. Witkowska.

Ukończył gimnazjum humanistyczne w Kępnie. Studiował przez sześć semestrów prawo i ekonomię polityczną w Lipsku i Berlinie (należał tam do polskich stowarzyszeń studenckich), na Uniwersytecie w Getyndze uzyskał dyplom eksperta ubezpieczeniowego. W l. 1915–1918 współpracował, jako autor artykułów, z redakcją encyklopedii polskiej we Fryburgu. Ukończył również kurs dyplomatyczno-konsularny przy Szkole Nauk Politycznych w Warszawie, dyplom otrzymał 25.11.1919. Od 1.02. do 1.07.1919 pracownik kontraktowy w Sekcji Handlu Zagranicznego Ministerstwa Przemysłu i Handlu. Odbył sześciomiesięczną praktykę w jednym z większych towarzystw ubezpieczeniowych w Berlinie.

W MSZ od 1919: wicekonsul w Konsulacie RP w Trieście od 1.07.1919 do 1.01.1921, a następnie kierownik tego konsulatu (od 6.02.1920 do 1.01.1921). Przeniesiony do Konsulatu RP w Bukareszcie, pracował tam od 1.01. do 1.04.1921 (tzw. próbna służba). Po przyjęciu do służby został oddelegowany, w randze wicekonsula, do Konsulatu Honorowego RP w Hawrze (od 1.04. do 14.09.1921), a następnie od 15.09. do 4.10.1921 do Konsulatu Honorowego RP w Bordeaux, również w randze wicekonsula. Od 4.10.1921 w Konsulacie Generalnym RP w Paryżu, gdzie pracował do 1.09.1923 jako wicekonsul. Następnie wicekonsul i kierownik Konsulatu RP w Brukseli od 1.09.1923 do 31.08.1928. W MSZ od 1.09.1928 do 1.01.1929; awansowany na referendarza, został przydzielony do Departamentu Konsularnego, 1.01.1929 mianowany radcą ministerialnym, pozostał w tym Departamencie do 1.12.1929. Z powodów osobistych przebywał od 1.12.1929 do 1.07.1930 na urlopie bezpłatnym. Od 1.07.1930 do 31.01.1932 konsul i kierownik Konsulatu Honorowego RP w Zurychu. W podległym mu okręgu konsularnym znajdowało się również Księstwo Lichtensteinu. Po powrocie do MSZ był, od 1.02. do 1.03.1932, przydzielony do Wydziału Zachodniego (P.II.) Departamentu Politycznego. Od 1.03.1932 do 28.02.1933 pracował w Konsulacie Honorowym RP w Algierze. Odwołany do MSZ 28.02.1933, został mianowany 1.03.1933 radcą ministerialnym i równocześnie przeniesiony w stan nieczynny. 31.08.1933 zwolniony ze służby państwowej. Przynajmniej w 1932 był członkiem Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Nie wiadomo, co się z nim działo do 1937. Zatrudniony w Sekretariacie Ligi Narodów od 21.06.1937 do 17.05.1940.

Żona, obywatelka brazylijska, Lenor z d. Mendes de Oliveira Castro; dwoje dzieci.

Odznaczenia: Złoty Krzyż Zasługi; belgijskie: Ordre de la Couronne (Order Korony) V kl.

Archiwalia: AAN, Archiwum Ignacego Jana Paderewskiego, sygn. 4100, s. 2; AAN, KG RP w Monachium, sygn. 108, s. 234–237; AAN, KH RP w Zurychu, sygn. 92, s. 1–6; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 5; AAN, PRM, część VIII, t. 237, s. 1–2;

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1920, s. 41; 1923, nr 6, s. 109; 1933, nr 3, s. 23, nr 5, s. 40, nr 17, s. 168; *RSZ 1932*, s. 18, 152; *RSZ 1937*, s. 42, 125, 143; *RSZ 1939*, s. 46, 138, 165; *MSZ. Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 37.



Adamkiewicz Jerzy Albert. Ur.10.06.1881 w miejscowości Kluczewsko, woj. kieleckie; zm. 2.04.1958 w Montrealu, Kanada. Syn Alberta, profesora Uniwersytetu w Wiedniu, i Kazimierzy z d. Rejchman (Reychman); brat Włodzimierza.

Kształcił się w Krakowie. Doktorat z zakresu prawa uzyskał na Uniwersytecie w Graz, ponadto ukończył w 1900 wiedeńską Akademię Konsularną. Od 9.11.1905 odbył praktykę w austriackim sądzie okręgowym w Trieście, a następnie pracował w austriackim MSZ. Pełniąc kolejno funkcje attaché konsularnego i wicekonsula w Salonikach (1906–1908) i konsula w Skopje (1909), a już w następnym roku przeniesiony do Belgradu, ponownie skierowany do Skopje. Wybuch I wojny światowej zastał go w konsulacie austro-węgierskim w Białogrodzie (obecnie Belgrad). Odwołany do centrali MSZ w Wiedniu, został mianowany tymczasowym kierownikiem wicekonsulatu w Turnu Severin (1914–1916). W grudniu 1916 przeniesiony do Belgradu. 18.06.1918 mianowany przedstawicielem konsularnym Austro-Węgier w Budapeszcie, gdzie przebywał do 1919.

W niepodległej Polsce od 25.02.1919 do 23.06.1920 był zatrudniony w MSZ jako konsul ad personam w charakterze „Kierownik Urzędu Kontroli Radiotelegramów MSZ”. Od 23.06. do 19.11.1920 czasowo oddelegowany do Prezydium Rady Ministrów z tytułem naczelnika Wydziału. Jako kapitan rezerwy w czasie wojny polsko-bolszewickiej, w lipcu 1920 ochotniczo zgłosił się do Wojska Polskiego i został przydzielony do korpusu sądowego. Po powrocie do ministerstwa, od 19.11.1920 do 2.04.1921, pracował w Departamencie Dyplomatyczno-Politycznym (Dyrekcji Spraw Politycznych), nadal jako konsul ad personam. Skierowany na placówkę, od 2.04.1921 do 1.01.1923 II sekretarz poselstwa w Poselstwie RP w Londynie, chociaż podróż z Warszawy do Londynu odbył w dniach 12–15.04.1921. Tam też w 1922 został mianowany I sekretarzem poselstwa. W okresie 21.09.–6.10.1922 chargé d'affaires Poselstwa RP w Londynie. 1.01.1923 mianowany tytularnym radcą legacyjnym, jednocześnie w okresie 1.01.1923–20.11.1924 był kierownikiem Konsulatu Generalnego RP w Jerozolimie, Palestyna, prawdopodobnie początkowo jako radca legacyjny, następnie od 30.09.1924 konsul. Odwołany, od 30.09.1924 zatrudniony w ministerstwie, od 29.10.1924 do 1.01.1925 pełnił obowiązki radcy ekonomicznego. Być może został przeniesiony na inne stanowisko; od 1.01.1925 do 1.03.1927 pracował nadal w ministerstwie w randze radcy ministerialnego. Ponownie skierowany na placówkę, od 1.03.1927 do 31.04.1931 konsul generalny i kierownik Konsulatu RP w Lipsku, Niemcy. Następnie od 1.05.1931 do 1.05.1933 konsul generalny i kierownik Konsulatu Generalnego RP w Montrealu oraz dla obszaru Nowej Funlandii (również z siedzibą w Montrealu). Przybył jednak do Montrealu i objął placówkę 2.06.1931. Przynajmniej od 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. W związku z przeniesieniem siedziby Konsulatu Generalnego RP w Montrealu do Ottawy 1.04.1933 został mianowany konsulem generalnym RP w Ottawie. Funkcję tę pełnił do 31.01.1936. Odwołany z jednoczesnym mianowaniem radcą. Przeniesiony 1.03.1936 w stan nieczynny.

W 1935 miał być jakoby zatrudniony jako radca prawny Izby Przemysłowo-Handlowej w Gdyni oraz szef działu konsultacji cen i rynków eksportowych Polskiej Konwencji Węglowej w Katowicach.

W czasie II wojny światowej został powołany do pracy w Ministerstwie Informacji i Dokumentacji w Paryżu i Londynie. W l. 1941–1945 miał kierować służbą radioodbiorniczą (nasłuch radiowy) tego ministerstwa, a od marca 1943 kierował też placówką ministerstwa w Bristolu, Wielka Brytania. Prawdopodobnie od 1946 do 1948 profesor w St. Mary's University w Halifaxie, a od 1949 do 1952 w St. Francis Xavier University w Nowej Szkocji w Kanadzie. W l. 1951–1952 kilkakrotnie występował w rozgłoszeniach kanadyjskich. Od 1954 był zatrudniony w Ośrodku Studiów Słowiańskich na Uniwersytecie w Montrealu.

Czynny w organizacjach polonijnych, członek Zrzeszenia Profesorów i Docentów Polskich Szkół Akademickich na Obczyźnie oraz Stowarzyszenia Prawników w Londynie.

Pochowany na cmentarzu Saint-Sauveur-des-Monts w prowincji Quebec.

Żona Zofia Maria z d. Lewicka (ur.1896). Syn Wincenty Witold (1924–1996), profesor uniwersytetu w Montrealu. Jego brat Włodzimierz był również zatrudniony w MSZ.

Publikacje: *Stan gospodarczy Palestyny w 1923 roku*, Warszawa 1924; *Rolnictwo w ustroju gospodarczym powojennych Niemiec i jego widoki na przyszłość*, Warszawa 1930; współautor pracy *Saksonia i Turynia w roku 1926 (Sprawozdanie ekonomiczne konsula gen. Tytusa Zbyszewskiego z dodatkowymi uzupełnieniami konsula generalnego Jerzego Adamkiewicza)*, Warszawa 1927. Publikował w prasie anglojęzycznej, kanadyjskiej i brytyjskiej, m.in.: „The Contemporary Review” (Londyn, 1940–1943), „The Dalhousie Review” (Halifax, 1946–1949), „International Journal” (Toronto, 1949–1951), „Canadian Journal of Economic and political Science” (Toronto, 1952), oraz polskiej.

Odznaczenia: Order Odrodzenia Polski IV kl., Złoty Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości; austriackie: Oesterreichisch-Kaiserlicher Orden den Eisernen Krone (Order Żelaznej Korony).

Archiwalia: AAN, Akta Władysława Sikorskiego, sygn. 23, s. 1–2; AAN, Amb. RP w Londynie, sygn. 1221, s. 24–27, 51–57, 226–243, sygn. 1222, s. 103, sygn. 1298, s. 43, sygn. 1303, s. 1–101, sygn. 1760, s. nlb.; AAN, Konsulat RP w Użhorodzie, sygn. 91, s. 187; AAN, MSZ, sygn. 274, s. 211, sygn. 1459b, s. 1–2, sygn. 12585, s. 42–45; AAN, Pełnomocnik Głównego Urzędu Likwidacyjnego w Wiedniu, sygn. 119, s. 1–13; AAN, PRM, część IV, rektyfikaty, sygn. 17, t. 1, s. 6a, część VIII, sygn. 237, s. 3–4; HI, MSZ, jednostka 103, s. 4–13 (129.103.1, s. 262–271).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 4, s. 59 (tu z imieniem Józef); nr 6, s. 113; 1925, nr 1, s. 7; 1927, nr 2, s. 21; 1931, nr 5, s. 71; 1933, nr 6, s. 49; 1936, nr 1, s. 19; nr 3, s. 71; RSZ 1932, s. 18; RSZ 1933, s. 13; RSZ 1935, s. 146; RSZ 1936, s. 146; RSZ 1937, s. 88, 104, 111; RSZ 1939, s. 110, 121, 159; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 30; *Rocznik Oficerski 1923*, Warszawa 1923, s. 1096; *Depesze Poselstwa Rzeczypospolitej Polskiej w Londynie*, t. I (czerwiec 1919–marzec 1923), oprac. W. Rojek, J. Łaptos, przy współpracy A. Suchcitz, Kraków 2019, s. 496; Raczyński Edward, *W sojusznicy Londynie. Dziennik ambasadora Edwarda Raczyńskiego 1939–1943*, Londyn 1960, s. 202.

Opracowania: *Corpus studiosorum Universitatis Iagellonicae in saeculis XVIII–XX*, Tomus III: K–Ł, pod red. K. Stopki, Kraków 2009, s. 940; Deusch Engelbert von, *Die effektiven Konsuln Österreich(-Ungarns) von 1825–1918. Ihre Ausbildung, Arbeitsverhältnisse und Biografien*, Köln, Weimar, Wien 2017, s. 180–182; Grabowski Waldemar, *Polska Agencja Telegraficzna 1918–1991*, Warszawa 2005, s. 256, 278; Kos-Rabcewicz-Zubkiewicz Ludwik, *The Poles in Canada*, Ottawa–Montreal 1968, s. 148; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 4; *Mémoires de la Société généalogique canadienne-française*, Montreal (b.r.w.), s. 260; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 137, 138–139; *Polskie groby na cmentarzu w Saint-Sauveur-des-Monts Quebec, Kanada. Przewodnik*, dokumentację zebr. i oprac. E. Iłowska, Montreal [2002?]; Topolska Maria Barbara, *Adamkiewicz Jerzy Albert*, [w:] *Encyklopedia polskiej emigracji i Polonii*, t. I: A–E, Toruń 2003, s. 27.



Adamkiewicz Włodzimierz. Ur. 27.02.1889 w Krakowie; zm. 16.12.1958 w Londynie. Syn Alberta i Kazimiery z d. Rejchman (Reychman); brat Jerzego.

Doktor prawa. Studia prawnicze ukończył w Wiedniu. Od 17.03.1908 do 9.11.1918 pracował w austriackim Namiestnictwie w Trieście, gdzie przeszedł szczeble kariery od starszego praktykanta koncepcyjnego do komisarza powiatowego. W tym okresie, choć nie udało się ustalić precyzyjnych dat wahających się pomiędzy 27.07 lub 3.08.1914 a 8.03. lub też do 1.11.1918, służył w armii austriackiej w 13. pułku ułanów, w randze oberleutnanta (porucznika) kawalerii. Od 24.05. do 1.06.1919 pracował już w polskiej Prokuraturii Generalnej jako dietetariusz, a od 1.06. do 11.10.1919 jako referent. W Ministerstwie Przemysłu i Handlu, od 12.10.1919 do 1.04. 1920, był starszym referentem, a od 1.04.1920 do 1.06.1921 kierownikiem Wydziału Administracyjno-Handlowego w randze radcy ministerialnego. Rotmistrz rezerwy kawalerii, w krytycznym okresie wojny polsko-bolszewickiej, od 13.08.1920 do 10.01.1921 służył w 8. pułku ułanów. 1.06.1921 powrócił do Ministerstwa Przemysłu i Handlu, gdzie do 3 lub 10.04.1924 był naczelnikiem wydziału, pełniąc równocześnie funkcję zastępcy dyrektora departamentu. 1.04.1924 przeszedł do Ministerstwa Skarbu, tam od 3.04. do 21.08. lub 7.10.1926 był naczelnikiem Wydziału Polityki Finansowej, a następnie (do 14.05.1927) naczelnikiem Wydziału Izby Skarbowej w Warszawie; choć wg innych źródeł od 21.08.1926 do 21.05.1927 miał być naczelnikiem Wydziału Osobowego w Ministerstwie Skarbu. Po ponownym powrocie do Ministerstwa Przemysłu i Handlu od 14.05. do 1.09.1927 był naczelnikiem Wydziału w Wyższym Urzędzie Górniczym w Warszawie, a 1.09.1927 awansował na wicedyrektora. Pracował w tym urzędzie do 1.01.1928.

W MSZ był od 1.01.1928 do 22.04.1931, w randze radcy ministerialnego, kierownikiem Referatu Arbitrażowego Wydziału Zachodniego (P.II.) w Departamencie Politycznym. 22.04.1931 objął funkcję zastępcy naczelnika Wydziału Zachodniego (P.II.), jednocześnie od października 1932 był zastępcą przewodniczącego Komisji Dyscyplinarnej przy

MSZ, ponownie objął tę funkcję 1.01.1934. Przynajmniej w 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Mianowany z dniem 1.10.1933 naczelnikiem Wydziału Opieki Prawnej (E.III.). 24.03.1936 powołany na przewodniczącego delegacji polskiej mającej prowadzić w Warszawie rokowania polsko-węgierskie. 30.06.1936 zwolniony ze służby w MSZ w związku z przejściem do pracy w Ministerstwie Skarbu; tamże w okresie 1.07.1936–9.03.1937 radca prawny w Departamencie Opieki Prawnej. Następnie od 9.03.1937 do 16.09.1939 naczelnik wydziału. W Lidze Narodów w Genewie był specjalistą od zawierania międzynarodowych umów handlowych.

W 1939 przebywał w Polsce, później miał zamieszkiwać krótko w Grenoble, skąd przeniósł się do Londynu. Pracował w Ministerstwie Prac Kongresowych w Londynie, skąd przeszedł do pracy w MSZ, gdzie w okresie 1.04.1943–5.07.1945 był referendarzem, a następnie od 15.11.1944 II radcą prawnym w Dziale Prawnym MSZ w Londynie. Jednocześnie od 15.08.1943 pełnił funkcję radcy w Poselstwie RP przy rządzie belgijskim i luksemburskim w Londynie. Przestał pełnić tę funkcję z chwilą powrotu rządu belgijskiego do Brukseli. Po wojnie pozostał na emigracji. W czerwcu 1945 powołany na delegata polskiego do Podkomisji Prawnej Konferencji „Commission Internationale du Navigation Aérienne”. Od 07.1945 do 03.1947 był zatrudniony w Tymczasowym Komitecie Skarbu (Interim Treasury Committee) w Londynie, a od 03.1947 do 31.12.1949 w Central Polish Resettlement Office przy brytyjskim Ministerstwie Pracy. Uczestniczył w pracach Rządu RP na Uchodźstwie w Londynie, będąc od 15.08.1955 aż do śmierci członkiem kolegium Najwyższej Izby Kontroli w Londynie. Aktywny w życiu polskich organizacji w Wielkiej Brytanii, należał do Stowarzyszenia Ekonomistów i Prawników Polskich w Wielkiej Brytanii, Towarzystwa Prawników. Był członkiem Instytutu Badania Spraw Międzynarodowych. Był również honorowym sekretarzem i skarbnikiem Polskiego Instytutu Morskiego i członkiem Polskiego Klubu Morskiego w Londynie. 9.08.1945 został wybrany członkiem Komisji Rewizyjnej Stowarzyszenia Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej w Londynie, ponownie w 1947 i 1949.

Żona z d. Niementowska; nie wiadomo, czy mieli dzieci.

Publikacje: wiele prac z zakresu prawa międzynarodowego, m.in. *Karta Atlantycka i powojenna organizacja świata*, [w:] *Prawna ocena Karty Atlantyckiej*, Londyn 1943.

Odznaczenia: Order Odrodzenia Polski IV kl., Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Medal Pamiątkowy za Wojnę 1918–1921, Złoty Krzyż Zasługi (pośmiertnie); austriackie: Ehrenzeichen für die Verdienste um die Republik Oesterreich (Za Zasługi dla Republiki Austrii); francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa); jugosłowiańskie: Orden Svetoga Save (Order Świętego Sawy) IV kl.

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 5260, s. 227; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 277, s. 1; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 5; AAN, Posel. RP w Meksyku, sygn. 136, s. 13; AAN, PRM, część VIII, sygn. 237, s. 5–6; IPMS, MSZ, A.11-474/1/A, A.11-474/2/2.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1933, nr 18, s. 171, nr 21, s. 203; RSZ 1932, s. 18, 130; RSZ 1933, s. 13, 140; RSZ 1936, s. 146 (tu inna roczna data ur.: 1885); Monitor Polski, nr 121 z 26.05.1928, s. 2; *Rocznik Oficerski Rezerw 1934*, Warszawa 1934 (reprint 2003),

s. 117, 819 (tu inna roczna data ur.: 1885); *Ranglisten des Kaiserlichen und Königlichen Heeres 1918*, Wien 1918, s. 1025; *Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej*, t. VIII, Kraków 2008, s. 544.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 2939 r.*, Londyn 1954, s. 32, 91, 164–166; Topolska Maria Barbara, Adamkiewicz Włodzimierz, [w:] *Encyklopedia polskiej emigracji i Polonii*, t. I: A–E, Toruń 2003, s. 27–28; Wandycz Piotr, *MSZ widziany oczami amerykańskiego dyplomaty*, „Zeszyty Historyczne”, 1975, z. 32, s. 154.

Adamski Józef. Ur. 12.05.1887 w Warszawie; zm. 25.11.1977 w Bielsku-Białej. Syn Józefa i Balbiny z d. Rzeźnicka.

Inżynier rolnictwa. W l. 1906–1909 studiował agronomię na Uniwersytecie w Lipsku, ale nie uzyskał dyplomu. W l. 1910–1912 praktykant rolny w majątku Wilanów; w l. 1912–1917 właściciel majątku Wólka Sumińska, ziemia toruńska; w l. 1917–1923 instruktor rolny Centralnego Towarzystwa Rolniczego. Od 16.07.1923 do 28.02.1927 instruktor rolny w Wydziale Powiatowym w Końskich, od 1.02.1928 do 1.10.1929 kierownik Wydziału Regulacji Rolniczych Centralnego Towarzystwa Rolniczego w Warszawie, a od 1.10.1929 do 30.11.1932 kierownik Wydziału Centralnego Towarzystwa Organizacji i Kółek Rolniczych. Następnie inspektor administracyjny Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie.

W dniu 28.01.1935 został przydzielony do Konsulatu Generalnego RP w Kurytybie w charakterze instruktora rolnego przy Związku Rolników przy Centralnym Związku Polaków w Brazylii. Wypłynął 20.02.1935 statkiem „Florida” z Marsylii do Brazylii. Od 1.03.1935 do 28.02.1938 pracownik kontraktowy Konsulatu Generalnego RP w Kurytybie. Dyrektor Parańskiej Spółki Kolonizacyjnej w Kurytybie, przeszedł wówczas do pracy w służbie zagranicznej, pozostając na terenie Brazylii. Z dniem 1.03.1938 odwołany do centrali MSZ. Nie wiadomo, kiedy został skierowany jako instruktor do Konsulatu RP w Tuluzie, gdzie pracował do 30.04.1939. Od 1.05.1939 przydzielony do centrali MSZ, powrócił do Polski.

W nieznanych okolicznościach został zatrzymany przez hitlerowców. Więzień obozu koncentracyjnego w Dachau. Brak informacji o dalszych losach. Przeżył wojnę, zmarł śmiercią tragiczną.

Żona Maria z d. Szubowicz.

Publikacje: dwie prace z czasu pobytu w Brazylii: *Uprawa bananów w Brazylii*, Kurytyba 1937, oraz *Polacy jako producenci bananów w Brazylii*, Warszawa 1938.

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 1457a, s. 45; sygn. 1459b, s. 3; Archiwum Konsulatu Generalnego RP w Kurytybie,teczka Adamski Józef.

Źródła drukowane: *RSZ 1938*, s. 253; *Nekrolog*, „Tygodnik Powszechny”, 22.01.1978, s. 6.

Opracowania: *Pamiętnik emigrantów*, wybór i przedmowa K. Koźniewski, Warszawa 1965, s. 191.

Aleksandrowicz Mustafa. Ur. 15.10.1911 w majątku Tryple, gm. Lipniszki, pow. Lida, woj. nowogródzkie; zm. 29.08.2004 w Rio de Janeiro, Brazylia. Pochodził z rodziny zasłużonych Tatarów polskich żyjących na Wileńszczyźnie; syn Jana i Marii z d. Adamowicz.

W czasie I wojny światowej został ewakuowany wraz z rodziną przez Smoleńsk do Kazania. W 1918 zdołał wrócić do kraju. W l. 1923–1928 uczęszczał do Gimnazjum Klasycznego im. J. Słowackiego w Wilnie. W l. 1928–1929 pracował w zarządzie firmy „Samochód” w Białymstoku. Studiował w l. 1929–1933 orientalistykę na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie i ukończył ją z tytułem magistra nauk orientalistycznych, po przedstawieniu pracy magisterskiej pt. „Fragment dziejów Krymu na podstawie Ewlija Celebiego”. Po powrocie do Wilna, krótko, od 1.07. do 31.12.1933, był muftim. Następnie, od stycznia 1934 trzy lata studiował na Uniwersytecie el-Azhar w Kairze. W czasie pobytu w Kairze współpracował z „Kurierem Krakowskim” i opublikował kilka artykułów w „Gazecie Warszawskiej”. W 1933 został członkiem redakcji drugiego tomu „Rocznika Tatarskiego”, wydawanego przez Związek Kulturalno-Oświatowy Tatarów Rzeczypospolitej Polskiej.

Podjął pracę w polskiej służbie zagranicznej; od 1.03.1937 do 31.12.1938 pracownik kontraktowy Konsulatu Generalnego RP w Jerozolimie. Odwołany, od 1.01.1939 w centrali MSZ dla odbycia stażu dyplomatyczno-konsularnego. W związku z zagrożeniem wojną zarządzeniem min. spraw zagranicznych z dniem 1.07.1939 zwolniony z egzaminu dyplomatyczno-konsularnego i nominowany na referendarza. Przydzielony do Wydziału Wschodniego (P.III.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego.

W dniu 6.09.1939 ewakuowany na trasie Warszawa–Krzemieniec–Kuty–Czerniowce–Słanic–Bukareszt. Miał się odłączyć w Czerniowcach. 16.09.1939 przekroczył granicę rumuńską, ale na polecenie Wiktora T. Drymmera miał wrócić, by pomóc tym pracownikom z MSZ, którzy mieli kłopoty transportowe. Polecenia nie mógł wykonać ze względu na wkroczenie do Polski jednostek sowieckich. Z grupą innych urzędników MSZ został internowany w Słanic, Rumunia. Uciekł stamtąd do Bukaresztu. Został czasowo przydzielony do Konsulatu Generalnego RP w Stambule, dokąd miał dotrzeć już 3.10.1939. Dwukrotnie ambasador Roger Raczyński wysyłał go z misją przewiezienia stacji nadawczo-odbiorczej i części akt Sztabu Generalnego Wojska Polskiego z Rumunii do Ankary. Następnie wyjechał do Jerozolimy. W Palestynie przebywał od 10. do 12.1939. W drodze do Francji zatrzymany na sześć miesięcy do pracy w biurze szyfrów Poselstwa RP w Atenach i pomocy płk. Lewandowskiemu w organizowaniu przerzutu lotników do Anglii.

W kwietniu 1940 dotarł do Francji i służył jako ochotnik w Wojsku Polskim we Francji, w szeregach 2. Dywizji Strzelców Pieszych. W wyniku upadku Francji został wraz z całą dywizją internowany w Szwajcarii. Początkowo został skierowany jako tłumacz do obozu karnego dla polskich internowanych żołnierzy w St. Urban k. Berna. Następnie przebywał w obozie w Schmidigen Muehleweg, gdzie podjął dalsze studia; doktoryzował się z literatury rosyjskiej na Uniwersytecie we Fryburgu w Szwajcarii, na podstawie rozprawy pt. „Tolstoï et son idée de la vie”. W Szwajcarii zaangażował się w prace PCK jako jego delegat w Genewie. Pomagał byłemu posłowi polskiemu w Szwajcarii Janowi Modzelewskiemu w prowadzeniu placówki we Fryburgu. Pod koniec 1945 zaangażowany przez American

Polish War Relief do pracy w Niemczech. Udzielał pomocy Polakom w obozach dla *displaced persons* w amerykańskiej strefie okupacyjnej Niemiec, urzędując w Willi Passing pod Monachium. Wiosną 1946 wyemigrował do Brazylii; mieszkał w Rio de Janeiro. Pracował, do 1979, w dużej firmie handlowej MESBLA S.A., prowadząc jej dział handlu zagranicznego. W 1951 naturalizował się.

W 1992 uczestniczył w zjeździe koleżeńskim dawnych pracowników MSZ w Warszawie, na zaproszenie min. spraw zagranicznych Krzysztofa Skubiszewskiego.

W dniu 14.07.1946 ożenił się z Anną Marią z d. Preisner (ur.1921). Mieli dwóch synów: Miguela oraz młodszego Jeana Omara (ur.1951).

Publikacje: *Yasuf Piłsudski batal istiklal Bulmy a* (wydana w języku arabskim biografia Józefa Piłsudskiego), Kair 1936 (egzemplarz znajduje się w zbiorach Instytutu Józefa Piłsudskiego w Nowym Jorku); *Krótki zarys religii islamu*, Wilno 1937; Aleksandrowicz Mustafa, *Garść wspomnień*, [w:] *Przed Wrześniem i po Wrześniu. Ze wspomnień młodych dyplomatów II Rzeczypospolitej*, Warszawa 1998, s. 223–237. Pisał również do prasy, m.in.: *Fellach egipski*, „Kurier Literacko-Naukowy”, 25.11.1935, nr 47, s. 12–13; *Bawełna egipska i jej uprawa*, ibidem, 10.02.1936, nr 6, s. 13–15.

Archiwalia: AAN, Krajowa Grupa Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej 1918–1945, sygn. 1/1, 2/1, 4/1; AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 45, 208, 220; HI, MSZ, jednostka 291, s. 359–360 (347.291.4, s. 671–672), jednostka 296, s. 34 (353.296.2, s. 34); IPMS, KG RP w Jerozolimie, A.16, sygn. 10, s. 1–28; Archiwum Konsulatu Generalnego RP w Kurytybie, akta Mustafy Aleksandrowicza.

Źródła drukowane: RSZ 1937, s. 111; RSZ 1938, s. 253; RSZ 1939, s. 267; Czeczot-Gawrak Zbigniew, *Wspomnienia ze stulecia: dyplomatyczne, żołnierskie i inne*, Warszawa 2004, s. 23, 72, 103; Drymmer Wiktor Tomir, *W służbie Polsce*, Warszawa 1998, s. 119, 307; Sokolnicki Michał, *Dziennik ankarski 1939–1943*, Londyn 1965, s. 36.

Opracowania: am, *Aleksandrowicz Mustafa (1911–2000?)*, [w:] *Słownik biograficzny Tatarów polskich XX wieku*, Białystok 2017, s. 29–31; Kosowski Antoni Przemysław, *Stosunki polsko-egipskie w latach 1927–1945*, Warszawa 2017, s. 227–228, 230, 235; Miśkiewicz Ali, *Tatarzy polscy 1918–1939. Życie społeczno-kulturalne i religijne*, Warszawa 1990, s. 53, 84, 109, 126–127, 136, 146; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 25; Vetulani Adam, *Poza płomieniami wojny. Internowani w Szwajcarii*, Warszawa 1976, s. 117.



Andrycz Czesław. Ur. 13.09.1878 w Polsce; zm. 16.07.1943 w Warszawie. Syn Ludwika Jana i Marii z d. Sikorska.

W okresie zaborów miał pracować jako urzędnik, a od 1.02.1919 szef Departamentu Administracyjno-Technicznego Sekretariatu Generalnego Komitetu Narodowego Polskiego. W MSZ od 6.05.1919 – konsul i tymczasowy kierownik placówki konsularnej RP w Paryżu. W związku z akcją plebiscytową na Warmii i Mazurach przeniesiony do Olsztyna, gdzie od 10.06. do 30.07.1920 pełnił funkcję konsula generalnego i kierownika Konsulatu Generalnego RP w Olsztynie. W 1921 był

delegatem z tytułem radcy legacyjnego w Delegacji RP przy Komisji Mieszanej w Kłajpedzie (wg Tadeusza Orackiego był delegatem przy Komisji Międzysojuszniczej w Olsztynie). Od 12.1921 do 11.1924 naczelnik Wydziału Ogólnego Departamentu Politycznego oraz zastępca dyrektora Protokołu Dyplomatycznego. Formalnie od 1.12.1924 do 31.01. (lub 25.02.1926) poseł w Poselstwie RP w Atenach, listy uwierzytelniające złożył jednak w charakterze chargé d'affaires już 26.11.1924. Oficjalnie 23.02.1926 protokolarnie zdał majątek Poselstwa RP w Atenach na ręce Stanisława Ptaszyńskiego, choć został odwołany z dniem 28.02.1926. Brak informacji o jego pracy w okresie 1927–1930 i późniejszym. 1.03.1931 został przeniesiony w stan nieczynny, a 31.08.1931 w stan spoczynku.

Od marca 1943 uczestniczył w organizowaniu i pracy Departamentu (Sekcji) Spraw Zagranicznych Delegatury Rządu na Kraj (krypt. „Moc”). Pełnił funkcję sekretarza szefa Departamentu (Sekcji) Romana Knolla. Aresztowany przez gestapo 13.05.1943, więziony na Pawiaku. 16.07.1943 został rozstrzelany w Warszawie.

Nie wiadomo, czy założył rodzinę. Wuj Niny Andrycz.

Archiwalia: AAN, KNP, sygn. 171, s. 116, 125–126, sygn. 244, s. 8; AAN, Konsulat RP w Marsylii, sygn. 653, s. 7; AAN, MSZ, sygn. 274, s. 210; AAN, Posel. RP w Atenach, sygn. 32, s. 1–2, sygn. 455, s. 2–47.

Źródła drukowane: Dz. Urz. MSZ, 1926, nr 4, s. 43; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 26; RSZ 1937, s. 71, 105; RSZ 1939, s. 78, 111; Minkiewicz Władysław, *Wspomnienia 1939–1954*, „Zeszyty Historyczne”, 1987, z. 80, s. 121.

Opracowania: Bartoszewicz Henryk, *Roman Knoll. Polityk i dyplomata*, Warszawa 2018, s. 216; Grabowski Waldemar, *Kryptonim „Moc”. Sekcja Spraw Zagranicznych Delegatury Rządu RP na Kraj*, Warszawa 2015, s. 19; idem, *Polska tajna administracja cywilna 1940–1945*, Warszawa 2003, s. 279; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 88; Olszewicz Bolesław, *Lista strat kultury polskiej (1.IX.1939–1.III.1946)*, Warszawa 1947, s. 2; Oracki Tadeusz, *Słownik biograficzny Warmii, Mazur i Powiśla*, Warszawa 1983, s. 42–43; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939*, Londyn 1954, s. 30, 78, 87 (bibliografia); Stępiak Władysław, *Dyplomacja polska na Bałkanach (1918–1926)*, Warszawa 1998, s. 308–313; Uziembło Adam, *Walka o Mazury*, „Niepodległość”, 1939, nr 2, s. 272, 281–282, 186, 287; Wrzesiński Wojciech, *Plebiscyt na Warmii i Mazurach oraz na Powiślu w roku 1920*, Olsztyn 1974, (wg indeksu); *ZET w walce o niepodległość i budowę państwa, szkice i wspomnienia*, Warszawa 1996, s. 527.

Arciszewski Mirosław. Ur. 19.01.1892 w Częstochowie; zm. 18.09.1963 w Gdańsku. Syn Władysława i Marii (Mirosława) z d. Korotkiewicz.

Do gimnazjum uczęszczał w Wilnie, gdzie miał należeć do nieoficjalnej organizacji „Koło Samokształcenia”. Ukończył Wydział Prawa Uniwersytetu w Petersburgu oraz w 1916 tamtejszy Wydział Języków Wschodnich. Według niektórych źródeł obronił tam rozprawę doktorską w 1916. Zmobilizowany w czasie I wojny światowej, od 15.04.1916 do 20.04.1918 służył w wojsku rosyjskim, które opuścił w randze podporucznika.



W niepodległej Polsce należał do masonerii, w l. 1919–1920 członek loży Wielki Wschód Ludów Rosji w Warszawie (tzw. loża Więckowskiego), a od 1920 loży „Prawda” (Wielka Loża Naroduwa Polski) w Warszawie.

Do MSZ przyjęty 20.11.1918. Początkowo, do 1.01.1922, pracował jako pomocnik referenta na próbnej służbie, być może, jak podają niektóre opracowania, młodszy referent do spraw rosyjskich. 1.01.1919 awansowany na referenta, a 1.06.1921 na starszego referenta w Wydziale Wschodnim MSZ. W kwietniu 1921 wchodził w skład delegacji polskiej, która w Brukseli prowadziła rokowania w sprawie Wilna i Wileńszczyzny pod patronatem Ligi Narodów. Od 1.01.1922 do 1.01.1925 II sekretarz poselstwa z tytułem I sekretarza legacyjnego Delegacji RP przy Lidze Narodów w Genewie. Po przeniesieniu do Paryża od 1.01. do 31.01.1925 pełnił funkcję sekretarza Poselstwa, a następnie, po podniesieniu placówki do rangi ambasady, od 1.02.1925 do 1.07.1926 sekretarza ambasady. Mianowany radcą 1.07.1926, pozostał na tym stanowisku do 1.07.1927. Miał uchodzić w Paryżu „za oko i ucho Piłsudskiego”. Przeniesiony do Poselstwa RP w Rydze, od 1.07.1927 do 19.03.1929 radca ambasady. Od 19.03.1929 do 14.12.1932 poseł w Rydze; 30.04.1929 złożył listy uwierzytelniające prezydentowi Republiki Łotewskiej. Następnie w Rumunii, gdzie od 15.12.1932 do 30.04.1938 pełnił funkcję posła i min. pełnomocnego RP; 3.02.1933 złożył listy uwierzytelniające. Od 1932 miał należeć do Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. W 1935 rozważano w MSZ jego kandydaturę na stanowisko posła RP w Moskwie. Został odwołany z Rumunii w związku z podejrzeniami o współpracy jego żony z wywiadem sowieckim. Po odwołaniu do kraju od 28.07.1938 był zastępcą podsekretarza stanu w MSZ. Uczestniczył m.in. w kursach naukowych dla urzędników służby zagranicznej przy MSZ. W lecie 1939 brał udział wraz z wicemin. Janem Szembekiem i dyrektorem Wiktoorem T. Drymmerem w naradzie u Józefa Becka, na której minister podjął decyzję o przygotowaniu MSZ na wypadek wojny z Niemcami. Był też przewodniczącym Międzyministerialnej Komisji Emigracyjnej. Od 1.09.1939 pozostawał w dyspozycji min. spraw zagranicznych. 6.09.1939 w Nałęczowie nadzorował ewakuację MSZ. 8.09.1939 znalazł się w Krzemieńcu i „dostał od ministra Becka polecenie zainstalowania się w Łucku w charakterze łącznika między MSZ a rządem i wojskiem”. Ponieważ zwlekał z wyjazdem, musiał się ewakuować dalej, do Krzemieńca, a po przekroczeniu granicy rumuńskiej przebywał w Slănic. Jako delegat MSZ na rozmowy z rządem rumuńskim w sprawach mienia państwowego i ewakuacji prowadził w dniach 16–30.09.1939 w Czerniowcach pertraktacje dotyczące m.in. warunków i miejsca rozmieszczenia uciekinierów. Pozostał w Rumunii, pełniąc od 1.10.1939 do 4.11.1940 funkcję delegata rządu ds. uchodźców polskich w Rumunii, współpracował wówczas bardzo blisko z Komitetem Obywatelskim ds. Opieki nad Uchodźcami w Rumunii. Na krótko przyjechał do Angers, by 24.04.1940 przedstawić sprawy uchodźców polskich w Rumunii prezydentowi Władysławowi Raczkiewiczowi, a 27.04.1940 premierowi gen. Władysławowi Sikorskiemu; na początku maja powrócił do Rumunii. 4.11.1940 ewakuował się, wraz ze współpracownikami, statkiem z portu w Konstancy, najpierw do

Turcji i Egiptu, a następnie przez Afrykę do Londynu, gdzie dotarł na początku 1941. Już 20.02.1941 przedstawił prezydentowi RP sprawozdanie ze swej pracy w Rumunii. Po wybuchu konfliktu niemiecko-radzieckiego stanął na czele Międzyministerialnej Komisji przygotowującej Misję Opieki, która zajmowała się pomocą obywatelom polskim w ZSRR. W Londynie 1.03.1941 objął funkcję dyrektora Działu Politycznego MSZ, pełnił ją do 1.01.1942, gdy ponownie został wysłany na placówkę. Od 1.01.1942 do 16.04.1946 był posłem nadzwyczajnym i min. pełnomocnym w Buenos Aires, równocześnie akredytowany w Boliwii, Paragwaju i Urugwaju. 2.06.1942 został członkiem honorowym Klubu Polskiego w Buenos Aires, a 31.07.1944 Sejmik Polski w Argentynie nadał mu tytuł honorowego prezesa Związku Polaków w Argentynie. Po cofnięciu uznania przez alian-tów dla Rządu RP na Uchodźstwie w Londynie pozostał w Buenos Aires, pełniąc funkcję nieoficjalnego przedstawiciela rządu RP w Argentynie, Boliwii, Paragwaju i Urugwaju. Być może po 1945 pełnił również funkcję korespondenta PAT w Buenos Aires. W 1948 był przewodniczącym Komitetu Koordynacyjnego dla Spraw Imigracji Polskiej w Argentynie, zajmował się przybywającymi do Argentyny polskimi uchodźcami, przede wszystkim zdemobilizowanymi żołnierzami polskimi. Działal na niwie polonijnej, m.in. 30.12.1950 reprezentował Rząd RP na Uchodźstwie w Londynie w trakcie uroczystości otwarcia Domu Polskiego w Buenos Aires. Zrezygnował z funkcji ze względu na stan zdrowia.

Powrócił do Polski 23.07.1958, zamieszkał w Gdańsku u brata Władysława. Pochowany na cmentarzu Srebrzysko w Gdańsku.

Prawdopodobnie stworzył dwa związki rodzinne. Miał w trakcie pobytu w Genewie tworzyć rodzinę z Natalią Urusow, córką prawosławnego popa. W poł. l. 30. XX w. mieli już być w separacji. Choć wg niektórych towarzyszyła ona M.A. w 1958 w trakcie jego powrotu do kraju. Według innych źródeł żona Natalia (ur.1902 w Kijowie), z d. Drozdowy. Według wspomnień Wiktora T. Drymmera żona, o nazwisku Drozdowy, miała jednak na imię Eugenia i w 1938 rozstała się z mężem. W l. 1941–1943 mieszkała w Kairze i starała się o możliwość wyjazdu do Argentyny. Być może jest to ta sama osoba, tym bardziej że w odniesieniu do obu, Natalii i Eugenii, zarzucano kontakty z sowietami, co miało bardzo źle wpłynąć na karierę męża. Prawdopodobnie nie mieli dzieci.

Odznaczenia: Order Odrodzenia Polski III i IV kl., Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości; francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa) III i V kl.; łotewskie: Triju Zvaigžņu ordenis (Order Trzech Gwiazd); rumuńskie: Ordinul Coroana României (Order Korony Rumunii), Ordinul național Steaua României (Order Narodowy Gwiazdy Rumunii) I kl.

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 663, k. 43, sygn. 1457b, s. 4, 45, sygn. 1462e, s. 119–132, sygn. 12478, s. 2; AAN, Amb. RP w Waszyngtonie, sygn. 2964, s. 10, 24; AAN, PRM, część VIII, sygn. 237, s. 9; AAN, Zbiór akt repatriacyjnych, sygn. 408–2143; AMSZ, zespół 6, Dep. Polityczny, t. 1416, k. 20, t. 1419, k. 4, 39, 52, 56, t. 1434, k. 22, 133, t. 1457, k. 1–3, zespół 9, Dep. III, t. 81, s. 3, 4, t. 404, s. 82, 86, 91, 93–94; HI, Amb. Polski w Związku Radzieckim, jednostka 44, s. 6 (57.44.1, s. 300); HI, MSZ, jednostka 238, s. 16 (278.238.1, s. 815); IJP-NY, Archiwum Ambasadora Józefa Lipskiego, sygn. 68, s. nlb.; IJP-NY, Uchodźcy polscy w Niemczech, sygn. 159, s. 12, 147.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 103; 1924, nr 11, s. 183; 1925, nr 3, s. 30; 1926, nr 6, s. 78; 1927, nr 5, s. 92; 1929, nr 4, s. 88; 1930, nr 4, s. 86; 1932, nr 25, s. 224; 1935, nr 2, s. 45; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 8; RSZ 1932, s. 18, 205; RSZ 1933, s. 13; RSZ 1935, s. 146; RSZ 1936, s. 146, 168; RSZ 1937, s. 92, 116, 156; RSZ 1938, s. 168; RSZ 1939, s. 27, 98, 127, 176; *Depesze szyfrowe Poselstwa Rzeczypospolitej Polskiej w Budapeszcie 1 X 1939–1 I 1941*, wstęp i oprac. P. Pietrzyk, Warszawa 2014, (wg indeksu); Drohojowski Jan, *Jana Drohojowskiego wspomnienia dyplomatyczne*. wyd. 3, Kraków 1972, s. 289–290; Drymmer Wiktor Tomir, *W służbie Polsce*, Warszawa 1998, s. 184–185, 197, 221, 229; *Dziennik czynności Naczelnego Wodza gen. Władysława Sikorskiego*, t. I: 30 VIII 1939–31 VII 1940, Lublin 2016, s. 595–596; *Dziennik czynności Prezydenta RP Władysława Raczkiewicza 1939–1947*, t. I: 1939–1942, oprac. J. Piotrowski, Wrocław 2004, (wg indeksu); Łubieński Michał, *Refleksje i reminiscencje*, Warszawa 2012, s. 34, 47, 102; Mühlstein Anatol, *Dziennik wrzesień 1939–listopad 1940*, Warszawa 1999, s. 99; *Polskie dokumenty dyplomatyczne 1939, styczeń–sierpień*, red. S. Żerko, Warszawa 2005, (wg indeksu); *Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej*, t. I, Kraków 1994, s. 34–35, 197, 266, t. II, Kraków 1995, s. 30, t. IV, Kraków 1998, s. 29, 43, t. V, Kraków 2001, s. 64; *Rocznik Polonii Zagranicznej na rok 1948*, Londyn 1949, s. 21; Sosnkowski Kazimierz, *Cieniom września*, Warszawa 1989, s. 21; Starzeński Paweł, *Trzy lata z Beckiem*, przedmowę napisał i przypisami opatrzył B. Grzełoński, Warszawa 1991, s. 41, 49, 136; Szembek Jan, *Diariusz i teki Jana Szembeka (1935–1945)*, t. I–IV, Londyn 1964–1972, (wg indeksu); idem, *Diariusz wrzesień–grudzień 1939*, przedmowę napisał i przypisami opatrzył B. Grzełoński, Warszawa 1989, (wg indeksu); Schimitzek Stanisław, *Drogi i bezdroża minionej epoki. Wspomnienia z lat pracy w MSZ (1920–1939)*, Warszawa 1976, (wg indeksu); idem, *Na krańcu Europy. Wspomnienia portugalskie 1939–1946*, Warszawa 1970, (wg indeksu); *Wrzesień 1939 r. w relacjach dyplomatów*, Warszawa 1989, (wg indeksu).

Opracowania: Bartoszewicz Henryk, *Roman Knoll. Polityk i dyplomata*, Warszawa 2018, s. 120; Budny Michał, *Epilog polskiej służby zagranicznej*, „Zeszyty Historyczne”, 1985, z. 73, s. 50; Cat-Mackiewicz Stanisław, *O jedenastej – powiada aktor – sztuka jest skończona. Polityka Józefa Becka*, London 1942, s. 119–123; Chajm Leon, *Polskie wolnomularstwo 1920–1938*, Warszawa 2005, s. 152–153; Dubicki Tadeusz, Rostworowski Stanisław Jan, *Sanatorzy kontra Sikorszczycy, czyli walka o władzę na uchodźstwie w Rumunii 1939–1940*, Warszawa 1993, s. 37, 49, 66, 105, 110, 120–121; Durka Jarosław, *Szkic do biografii Mirosława Arciszewskiego – posła Rzeczypospolitej Polskiej w Bukareszcie w latach 1932–1938*, [w:] *Historia i dzień dzisiejszy relacji polsko-rumuńskich. Istoria și prezentul relațiilor polono-române*, red. K. Stempel-Gancarczyk, E. Wieruszewska-Calistru, Suceava 2017, s. 73–87; *XV lat pracy Klubu Polskiego w Buenos Aires 12.XI.1940–12.XI.1955* (Buenos Aires 1955), s. 9; Giedroyc Jerzy, *Autobiografia na cztery ręce*, Warszawa 2006, s. 87, 91, 157; Grabowski Waldemar, *Polska Agencja Telegraficzna 1918–1991*, Warszawa 2005, s. 365; Grzybowski Adam, Tebinka Jacek, *Na wolność przez Lizbonę. Ostatnie okręty polskich nadziei*, Warszawa 2018, s. 379, 397; Hass Ludwik, *Wolnomularze polscy w kraju i na świecie 1821–1999. Słownik biograficzny*, Warszawa 1999, s. 29–30; *Historia dyplomacji polskiej*, t. IV: 1918–1939, pod red. P. Łossowskiego, Warszawa 1995, s. 22, 48–50, 341,

377, 586, 603; *Historia dyplomacji polskiej*, t. V: 1939–1945, pod red. W. Michowicza, Warszawa 1999, s. 84, 181; Jędrzejewicz Waclaw, *Kronika życia Józefa Piłsudskiego 1867–1935*, t. II, Londyn 1986, s. 274, 426; Kamiński Marek K., Zacharias Michał J., *Polityka zagraniczna II Rzeczypospolitej 1918–1939*, Warszawa 1997, s. 224; Kołodziej Edward, Zakrzewska Janina, *Ostatnie posiedzenie Międzyministerialnej Komisji Emigracyjnej (25 lutego 1939 r.)*, „Teki Archiwalne”, 1977, t. 16, s. 187–235; Kornat Marek, *Waclaw Grzybowski ambasador w Moskwie (1936–1939). Biografia polityczna*, Warszawa 2016, s. 75; Łaptos Józef, *Dyplomaci II RP w świetle raportów Quai d’Orsay*, Warszawa 1993, (wg indeksu); Łossowski Piotr, *Dyplomacja polska 1918–1939*, Warszawa 2001, s. 18, 164, 267, 286, 306; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 11; *Plk Józef Beck (1894–1944), żołnierz, dyplomata, polityk*, Łódź–Warszawa 2017, s. 37, 419–421; *Polscy uchodźcy w Rumunii 1939–1947. Dokumenty z Narodowych Archiwów Rumunii*, Warszawa–Bukareszt 2013, t. I, passim, t. II, s. 643, 753–754; *Polska polityka zagraniczna w latach 1926–1939. Na podstawie tekstów min. Józefa Becka opracowała Anna M. Cienciała*, Paryż 1990, s. 227; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939*, Londyn 1954, s. 23, 44–45, 62, 67, 91 (tu rok ur.: 1892); *Przemówienie na zjeździe Polaków w Argentynie*, „Głos Polski” (Buenos Aires), nr 1948, 25.05.1945, s. 3; *Przemówienie Prezesa Z.P. na otwarciu Domu Polskiego*, ibidem, nr 2233, 5.01.1951, s. 1; Sibora Janusz, *Narodziny polskiej dyplomacji u progu niepodległości*, Warszawa 1998, s. 264; Świdarska Hanna, *Polskie personalia*, „Zeszyty Historyczne”, 1995, z. 114, s. 211–212; Werschler Iwo, *Z dziejów obozu belwederskiego. Tadeusz Hołówkó życie i działalność*, Warszawa 1984, s. 222, 313, 315.



Askenazy Szymon (Aszkenazy). Ur. 23.12.1865 w Zawichoście; zm. 22.06.1935 w Warszawie. Pochodził z rodziny sefardyjskiej o tradycjach rabinackich; syn Wolfa Szlamy i Gryny (Reginy) Udli z d. Hertzberg.

Szkołę średnią, II Gimnazjum w Warszawie, ukończył w 1883, następnie podjął studia prawnicze na Cesarskim Uniwersytecie Warszawskim. Po ich ukończeniu w 1888 rozpoczął dwuletnią praktykę sądową. Odbił studia historyczne w Getyndze, które ukończył w 1893 uzyskaniem tytułu doktora filozofii, na podstawie dysertacji pt. *Die letze polnische Königswahl*. Przez trzy lata pracował w bibliotekach i archiwach we Lwowie. W 1897 po przeprowadzeniu habilitacji został docentem Uniwersytetu Lwowskiego. Od 1902 był profesorem nadzwyczajnym, a od 1906 profesorem zwyczajnym „historii nowożytnej ze szczególnym uwzględnieniem historii polskiej”. W l. 1906–1917 był kierownikiem katedry historii nowożytnej. W 1907 został wybrany na członka korespondenta Polskiej Akademii Umiejętności (PAU). Od 1910 był członkiem czynnym PAU, a od 1911 członkiem Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. Po wybuchu I wojny światowej przebywał prawdopodobnie od jesieni 1914, wraz z żoną, na wypoczynku w Karlsbadzie, skąd udał się do Szwajcarii i włączył się do organizacji Polskiego Komitetu Pomocy Ofiarom Wojny w Vevey, kierowanego przez Henryka Sienkiewicza. Był autorem jednej z najważniejszych odezw Komitetu z początku

1915. Należał od 1916 do redakcji „Moniteur Polonais”. W lipcu 1916 wszedł w skład organizacji o nazwie Polska Robota Niepodległościowa Zagranicą, związanej z Naczelnym Komitetem Narodowym. W 1918 powrócił do Warszawy.

Po podjęciu pracy w służbie dyplomatycznej, od 06.1920 do 14.11.1921, był zastępcą Ignacego J. Paderewskiego w Delegacji RP przy Lidze Narodów. W listopadzie 1920 min. pełnomocny przy Lidze Narodów, czasowo przydzielony jako delegat w Londynie do Biura Propagandy Zagranicznej przy PRM. Poseł nadzwyczajny i min. pełnomocny i stały delegat RP w Delegacji RP przy Lidze Narodów w Genewie od 15.11.1921 do 11.07.1923. Pod naciskiem min. Mariana Seydy złożył prośbę o odwołanie. W 1921 delegat RP na konferencję w Brukseli w sprawie Wilna. W Paryżu 9.10.1921 miał podpisywać wraz z płk. Zygmuntem Ołdakowskim w imieniu RP umowę z Turcją w sprawie współpracy wojskowej. 7.02. i 7.08.1922 uczestniczył, jako delegat rządu RP przy Lidze Narodów, w posiedzeniu Komitetu Politycznego Rady Ministrów RP. Po objęciu stanowiska min. spraw zagranicznych przez Romana Dmowskiego, podał się do dymisji. 31.05.1929 z tytułem posła nadzwyczajnego i min. pełnomocnego został przeniesiony w stan spoczynku. Kontynuował swą pracę naukową jako wykładowca Uniwersytetu Warszawskiego; od 1928 był tam profesorem honorowym. Miał być łącznikiem pomiędzy polskimi lożami masońskimi a Wielkim Wschodem Francji, choć jego przynależność do masonerii była przez niektórych kwestionowana. Miał należeć do loży rytu „szkockiego” podległej francuskiej loży Wielkiego Wschodu Francji. W 1924 nadano mu członkostwo honorowe Polskiego Towarzystwa Historycznego, w tym też roku otrzymał nagrodę literacką miasta Warszawy.

Pochowany, 25.06.1935, na Cmentarzu Żydowskim w Warszawie.

W 1979 jedna z ulic dzielnicy Targówek w Warszawie otrzymała imię Szymona Askenazego.

Żona Felicja z d. Tykociner (zm.1941). Córka Janina pracowała w piśmie artystycznym „Arkady”, w okresie okupacji hitlerowskiej czynna w konspiracji, odmówiła wyjazdu z kraju; aresztowana przez gestapo, zginęła w ruinach getta warszawskiego. Jego siostrzenicą była Natalia Aszkenazy, zamężna Drohojowska.

Publikacje: jeden z największych historyków, autor m.in.: *Die letzte polnische Königswahl*, Göttinger 1894, *Przymierze polsko-pruskie*, Warszawa 1900, wyd. 3, Warszawa 1918; *Dwa stulecia XVIII i XIX. Badania i przyczynki*, t. 1–2, Warszawa 1909–1910; *Ksiązę Józef Poniatowski 1763–1813*, Warszawa–Kraków 1910; *Łukasziński*, t. 1–2, Warszawa 1908; *Polska a Europa 1813–1815*, (b.m.w.) 1916; *Napoleon a Polska*, t. 1–3, Warszawa 1918–1919; *Gdańsk a Polska*, Warszawa 1919, Gdańsk 1997. Wydana została również jego korespondencja z Ludwikiem Finklem.

Odnaczenia: Krzyż Komandorski z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski; francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa).

Archiwalia: AAN, KCNP, sygn. 12, s. 1–10, sygn. 70, s. 1–4; AAN, MSZ, sygn. 274, s. 210, sygn. 9295, s. 2–11; AAN, MSZ (Angers, Londyn), sygn. 19, s. 21–29.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 103, nr 12, s. 247; 1929, nr 8, s. 170; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 26; RSZ 1937, s. 149; Głabiński Stanisław, *Wspomnienia polityczne*, Kraków 2017, s. 541–542; Morawski Kajetan, *Tamten brzeg. Wspomnienia*

i szkice, Paris (b.r.w.), s. 56–57; *O Niepodległą i granice*, t. 5: *Protokoły Komitetu Politycznego Rady Ministrów 1921–1926*, wstęp, wybór, oprac. i przyg. do druku M. Jabłonowski, W. Janowski, Warszawa–Pułtusk 2004, s. 53–55, 88; *O Niepodległą i granice*, t. 3: *Raporty i informacje Biura Propagandy Zagranicznej Prezydium Rady Ministrów 1920–1921*, oprac., wybór i przyg. do druku M. Jabłonowski, W. Janowski, A. Koseski, Warszawa–Pułtusk 2002, (wg indeksu); Schimitzek Stanisław, *Drogi i bezdroża minionej epoki. Wspomnienia z lat pracy w MSZ (1920–1939)*, Warszawa 1976, s. 83, 101–103; Skirmunt Konstanty, *Moje wspomnienia 1866–1945*, wstęp i oprac. E. Orlof, A. Pasternak, Rzeszów 1998, s. 115–117.

Opracowania: Chajn Leon, *Polskie wolnomularstwo 1920–1938*, Warszawa 2005, s. 134–135, 155–156, 166; *Historia dyplomacji polskiej*, t. IV: *1918–1939*, pod red. P. Łossowskiego, Warszawa 1995, s. 263; Kosicka-Pajewska Aleksandra, *Szymon Askenazy i jego miejsce w historii*, „Mazowieckie Studia Humanistyczne”, 2002, nr 2, s. 145–153; *Kronika Uniwersytetu Lwowskiego*, t. I: *1894/95–1897/98*, Lwów 1899, s. 189, t. II: *1898/9–1909/10*, Lwów 1912, s. 541–544; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 88–89; Łossowski Piotr, *Dyplomacja polska 1918–1939*, Warszawa 2001, s. 44, 72, 74, 176; Nurowski Marcin, *Szymon Askenazy. Wielki Polak wyznania mojżeszowego*, Warszawa 2005, passim; Płygawko Danuta, *Sienkiewicz w Szwajcarii. Z dziejów akcji ratunkowej dla Polski w czasie pierwszej wojny światowej*, Poznań 1986, s. 44, 46, 54–55, 61–62, 99, 136–137; Raczyński Edward, *Od Narcyza Kulikowskiego do Winstona Churchilla*, Łomianki 2019, s. 19; Sibora Janusz, *Narodziny polskiej dyplomacji u progu niepodległości*, Warszawa 1998, s. 36, 40; *Słownik historii Polski*, Warszawa 1969, s. 12; *Słownik historyków polskich*, Warszawa 1994, s. 23–24; Stępiak Władysław, *Dyplomacja polska na Bałkanach (1918–1926)*, Warszawa 1998, s. 216; Szubtarska Beata, *Niezwykłe misje... Tadeusz Romer (1894–1978) dyplomata RP w świecie dyktatur i wojen*, Piotrków Trybunalski 2014, s. 37; Szulkin M., *Bibliografia prac Szymona Askenazego*, „Kwartalnik Historyczny”, 1935, t. 49, s. 560–573; Zahorski Andrzej, *Szymon Askenazy 1865–1935*, [w:] *Portrety uczonych. Profesorowie Uniwersytetu Warszawskiego 1915–1945*, A–Ł, Warszawa 2016, s. 26–34 (tu bibliografia).

B

Babiński Leon Władysław. Ur. 13.01.1891 w Warszawie; zm. 11.01.1973 w Szczecinie. Syn Leona i Stefanii z d. Karpińska; brat Waława.

Ukończył Gimnazjum im. gen. P. Chrzanowskiego, gdzie w l. 1905–1907 uczestniczył w strajkach szkolnych; maturę otrzymał w 1909. W 1912 uzyskał tytuł licencjata na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Paryżu, a następnie kontynuował studia w 1913 na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Moskwie, gdzie złożył egzamin państwowy.

Od 1.12.1913 do 1.12.1914 pracował jako pomocnik adwokacki u adwokata Al. Strachowicza w Warszawie, a od 15.03. do 5.08.1915 jako kandydat do posady sądowej w Warszawskim Sądzie Okręgowym. Od 18.09.1915 do 1.01.1916 był urzędnikiem w Wydziale



Prawnym Straży Obywatelskiej, a jednocześnie podczas sesji sądów obywatelskich sekretarzem Wydziału Sądów Pokoju m.st. Warszawy. Od 1.01.1916 do 30.05.1917, uznany przez Delegację Adwokatury Warszawskiej za pomocnika adwokata przysięgłego, pracował u adwokata K. Olszowskiego, a jednocześnie od 1.01. do 05.1916 był referentem ds. rejestracji strat wojennych przy Centralnym Towarzystwie Rolniczym Królestwa Polskiego, a od 05.1916 do 1.03.1917 referentem ds. rejestracji strat wojennych przy Radzie Głównej Opiekuńczej. Od 1.09.1917 do 16.09.1918 sekretarz Sądu Najwyższego Tymczasowej Rady Stanu, od 16.09 do 15.12.1918 naczelny sekretarz tego Sądu. W czasie wojny polsko-bolszewickiej zgłosił się ochotniczo do Wojska Polskiego i do 18.12.1920 służył w randze porucznika w korpusie oficerów sądowych.

W służbie zagranicznej od 15.12.1918 do 1.03.1920 był starszym referentem w Wydziale Prawnym MSZ. Mianowany 1.03.1920, pozostawał do 1.01.1924 radcą ministerialnym w centrali ministerstwa, m.in. w październiku 1920 był pomocnikiem naczelnika Wydziału Opinii Prawnych (P.II.). Po demobilizacji z wojska został zastępcą radcy prawnego w biurze Radcy Prawnego (R.P.). Awansowany, zajmował od 1.01.1924 do 26.04.1926 w randze naczelnika wydziału stanowisko radcy prawnego w Departamencie Ogólnym ministerstwa. Równocześnie od 28.08.1925 do 28.08.1928 pełnił funkcję rzecznika Wyższej Komisji Dyscyplinarnej przy MSZ. Od 26.04.1926 do 30.09.1932 nadal radca prawny, a od 1.10.1932 przedstawiciel RP przy Górnośląskiej Komisji Mieszanej i przedstawiciel Śląskiego Trybunału Rozjemczego; zatrzymał stanowisko radcy prawnego w MSZ. Przy najmniej w 1928 był egzaminatorem z prawa międzynarodowego prywatnego w Komisji Egzaminacyjnej dla kandydatów na urzędników I kategorii w MSZ. Od października 1932 rzecznik Odwoławczej Komisji Dyscyplinarnej przy MSZ. Co najmniej od 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. W dniach 9.10.-20.11.1933 na naukowych kursach dla urzędników służby zagranicznej przy MSZ prowadził zajęcia nt. „Zagadnienia prawne w działalności konsula” oraz konwersatorium z prawa konsularnego.

Od 1.10.1932 kierownik Referatu w Biurze Radcy Prawnego w Gabinetie Ministra MSZ. Od 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Z dniem 1.02.1934 zwolniony ze stanu czynnego. Przywrócony do służby czynnej, został w 1936 powołany na stanowisko rzecznika Odwoławczej Komisji Dyscyplinarnej przy MSZ. Pracował jako radca prawny MSZ oraz kierownik Referatu Prawnego w Gabinetie Ministra MSZ i jednocześnie przedstawiciel państwa polskiego przy Górnośląskiej Komisji Mieszanej i Górnośląskim Trybunale Rozjemczym. Z dwóch pierwszych stanowisk został zwolniony z dniem 15.02.1936. Od 15.02.1936 do 31.07.1938 pozostawał przedstawicielem RP przy Górnośląskiej Komisji Mieszanej i Górnośląskim Trybunale Rozjemczym. Z dniem 1.08.1938 został przydzielony jako radca do Biura Personalnego (Wydziału Osobowego) ministerstwa.

W 1932 był również wykładowcą prawa międzynarodowego prywatnego i prawa morskiego jako docent w Wyższej Szkole Handlowej w Warszawie, prawa międzynarodowego

prywatnego w Szkole Nauk Politycznych i Wolnej Wszechnicy Polskiej w Warszawie. Od 1938 był profesorem Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie. W 1938 miał też wykładać w Instytucie Prawa Lotniczego, a latem 1939 w Akademii Prawa Międzynarodowego w Hadze. W 1939 rozważana była jego kandydatura na stanowisko polskiego członka do Stałego Trybunału Sprawiedliwości Międzynarodowej w Hadze. We wrześniu 1939 ewakuował się transportem MSZ na wschód Polski, ale odłączył się w drodze i miał się znaleźć we Lwowie. W okresie okupacji ukrywał się na wsi na Podkarpaciu.

Po wyzwoleniu pracował w Biurze Rewindykacji i Odszkodowań Wojennych w Berlinie przy Polskiej Misji Wojskowej w Berlinie, podległej Rządowi Tymczasowemu w Lublinie. Po wojnie pozostał w kraju, w l. 1945–1950 wykładał na Uniwersytecie w Poznaniu, jednocześnie od 1946 wykładał w szczecińskim Oddziale Akademii Handlowej w Poznaniu, będąc tamże zastępcą rektora Akademii Handlowej. Po przekształceniu Oddziału w Wyższą Szkołę Ekonomiczną w Szczecinie w 1950, pozostał jako p.o. rektora do 1951. W l. 1955–1961 pracował nadal jako profesor w Wyższej Szkole Ekonomicznej. W 1947 był członkiem Instytutu Prawa Międzynarodowego. Ponadto członek władz Towarzystwa Prawniczego Warszawskiego, Towarzystwa Prawa Międzynarodowego oraz Polskiego Stowarzyszenia Prawa Morskiego. Należał do założycieli Szczecińskiego Towarzystwa Naukowego, którego był prezesem. W 1971 otrzymał doktorat honoris causa Politechniki Szczecińskiej.

Jego imię nadano jednej z ulic w Szczecinie, a także auli akademickiej w budynku Uniwersytetu Szczecińskiego przy ul. Mickiewicza 64.

Jego spuścizna naukowa przechowywana jest w archiwum Polskiej Akademii Nauk w Warszawie, część zaś w Książnicy Pomorskiej w Szczecinie.

Ożenił się 30.06.1927 z Marią z d. Rutowska. Mieli trzech synów: Jana (1928–2007), redaktora naczelnego „Kuriera Szczecińskiego”, następnie dyplomatę, radcę w ambasadzie w Paryżu, Andrzeja (1934–2015), dziennikarza „Głosu Szczecińskiego”, i Krystyna (1938–2019).

Publikacje: autor prawie trzystu publikacji, w tym wielu prac naukowych, m.in.: *Rejestracja i indemnizacja strat wojennych*, Warszawa 1917; *O sposobach utwierdzenia działań spadkowych na podstawie praktyki ksiąg sądowych wielkopolskich z końca XIV i początku XV w.*, Warszawa 1917; *Kodeks handlowy obowiązujący w Królestwie Polskim* (tłum. i jurisprud., współautorzy J. Namitkiewicz i B. Śląski), Warszawa 1918; *Trybunał skarbowy radomski (Organizacja. Postępowanie). Na podstawie ksiąg trybunału z lat 1614–1658*, Warszawa 1923 (reedycja, Radom 2013); *Prawo cudzoziemców w Polsce*, Warszawa 1925; *Życie i dzieła Adama Żydowskiego*, Lwów 1926; *V Konferencja Prawa Międzynarodowego Prywatnego*, Warszawa 1926; *Le droit international privé en Pologne*, Paris 1927; *Drogi i kierunki współczesnego prawa lotniczego*, Poznań 1930; *La riforma de diritto internazionale privato in Italia dal punto di vista del diritto polacco*, Roma 1933; *L'aspect juridique de la notion du commandant de l'aéronaf*, Roma 1933; *Zarys wykładu prawa międzynarodowego prywatnego. I – nauki ogólne, prawo osobowe*, Warszawa 1935; *Zarys wykładu prawa międzynarodowego prywatnego*, Warszawa 1935; *Organizacja i technika służby konsularnej*,

Poznań 1947; *Technika konsularna*, Szczecin 1949; *Zagadnienie współczesnego polskiego prawa międzynarodowego prywatnego* (1956).

Odnaczenia: Order Odrodzenia Polski IV kl., Złoty Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, brązowy i srebrny Medal za Długoletnią Służbę; austriackie: Ehrenzeichen für die Verdienste um die Republik Oesterreich (Za Zasługi dla Republiki Austrii) II kl.; belgijskie: Ordre de Léopold (Order Leopolda) I kl.; czeskosłowackie: Československý vojenský řád Bílého lva (wojenny Order Białego Lwa) III kl.; fińskie: Vita Ros Orden (Order Białej Róży) III kl.; francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa) III i IV kl.; jugosłowiańskie: Orden Svetoga Save (Order Świętego Sawy) II kl., Orden Belog orla (Order Orła Białego) III kl.; łotewskie: Triju Zvaigžņu ordenis (Order Trzech Gwiazd) III kl.; rumuńskie: Ordinul național Steaua României (Order Narodowy Gwiazdy Rumunii) III kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Rzymie, sygn. 231, s. 8; AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 46, sygn. 1459a, s. 1, sygn. 1459b, s. 10–11, sygn. 1462, s. 2, sygn. 5260, s. 11, sygn. 12478, s. 1; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 5; AAN, PRM, część VIII, sygn. 1, s. 209–210, sygn. 238, s. 1–2; HI, Amb. Polski w Wielkiej Brytanii, jednostka 70, s. 26–63 (81.70.2, s. 522–559).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 90; 1925, nr 9, s. 124; 1933, nr 19, s. 189, nr 21, s. 205; 1936, nr 1, s. 5; RSZ 1932, s. 18, 126; RSZ 1933, s. 14; RSZ 1937, s. 151, 156; RSZ 1939, s. 176; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 2; Schimitzek Stanisław, *Drogi i bezdroża minionej epoki. Wspomnienia z lat pracy w MSZ (1920–1939)*, Warszawa 1976, s. 86, 186, 462; Wagner Wieńczysław, *Post iucundam iuventutem*, [w:] *Przed Wrześniem i po Wrześniu. Ze wspomnień młodych dyplomatów II Rzeczypospolitej*, Warszawa 1998, s. 313.

Opracowania: Białecki Tadeusz, *Babiński Leon*, [w:] *Encyklopedia Szczecina*, t. 1, red. T. Białecki, Szczecin 1999, s. 65–66; *Historia dyplomacji polskiej*, t. VI: 1944/1945–1989, pod red. W. Materskiego i W. Michowicza, Warszawa 2010, s. 254; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 16; Sibora Janusz, *Narodziny polskiej dyplomacji u progu niepodległości*, Warszawa 1998, s. 86; Wandycz Piotr, *MSZ widziany oczami amerykańskiego dyplomaty*, „Zeszyty Historyczne”, 1975, z. 32, s. 154.

Strony internetowe: http://encyklopedia.szczecin.pl/wiki/Leon_Babinski (25.04.2020); <http://www.dziennikarze.szczecin.pl/leksykon-dziennikarzy/item/17-babinski-jan.html> (25.04.2020); http://encyklopedia.szczecin.pl/wiki/Andrzej_Babinski (25.04.2020).



Babiński Mieczysław Zygmunt. Ur. 8.09.1891 we Włocławku; zm. w 1962 w Zabrzu. Syn Antoniego, farmaceuty i działacza niepodległościowego, i Heleny z d. Koczorowska.

Uczestniczył wraz z trzema braćmi w strajku szkolnym 7.02.1905 we Włocławku, a za zwalczanie łamistrąjków został 20.03.1905 aresztowany. Ukończył siedmioklasową Szkołę Handlową we Włocławku, następnie studiował dwa lata w Towarzystwie Kursów Naukowych w Warszawie na kierunku nauki społeczno-prawne oraz przez trzy lata na Wydziale Nauk

Spółcznych Uniwersytetu w Genewie. Czynny działacz niepodległościowy, od 22.12.1912 do 25.05.1914 należał do Związku Walki Czynnej i Związku Strzeleckiego. Od 31.07.1914 do 15.08.1915 sekretarz redakcji „Tygodnika Polskiego”. Od 15.09.1915 do 1.01.1917 współpracownik Departamentu Wojskowego Naczelnego Komitetu Narodowego w Piotrkowie w Oddziale Prasowym. Od 17.01. do 3.12.1917 urzędnik Tymczasowej Rady Stanu, a od 3.12.1917 do 1.07.1918 sekretarz kancelaryjny Komisji Przejściowej Tymczasowej Rady Stanu. W odradzającym się aparacie państwowym był zatrudniony od 1.07. do 20.11.1918 w PRM jako pomocnik referenta w redakcji wydawnictwa „Monitora”.

Pracę w służbie zagranicznej podjął 20.11.1918; do 1.10.1919 w centrali ministerstwa jako referent w Sekcji Techniczno-Komunikacyjnej. Na przeł. 1918/1919 p.o. naczelnika Wydziału Komunikacji w Sekcji Techniczno-Komunikacyjnej MSZ, mianowany z dniem 1.01.1919, i był nim do 1.10.1919, choć tylko w randze starszego referenta. Skierowany na placówkę, został mianowany, prawdopodobnie 1.10.1919, attaché emigracyjnym w randze konsula w Konsulacie RP w Kurytybie. Wraz z kierownikiem konsulatu Kazimierzem Głuchowskim wyjechał 20.10.1919 do Brazylii, dokąd dotarł 1.01.1920, a w Kurytybie znalazł się 18 października. Pozostał na stanowisku attaché emigracyjnego w Kurytybie do 1.08.1921. Od 08. do 24.09.1921 czasowo bez przydziału, najprawdopodobniej w tym czasie powracał do Polski. Ponownie w ministerstwie, od 1.08 lub 24.09.1921 jako starszy referent. Otrzymał w MSZ urlop bezpłatny z jednoczesnym przydziałem, od 2.10.1922 do 8.02.1923, do PRM jako kierownik Wydziału Polityczno-Prasowego. Po powrocie do ministerstwa został przydzielony od 1.03.1923 do Wydziału Prasowego (D.VIII.) Departamentu Politycznego. Mianowany 26.10.1925 radcą ministerialnym, pracował tam do 1.05.1926, kiedy to został mianowany konsulem i kierownikiem odnowionego Konsulatu RP w Kijowie. Kierował placówką do 30.09.1930. Przynajmniej od 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Ponownie przeniesiony, od 1.10.1930 do 31.05.1935 był konsulem i kierownikiem w Konsulacie RP w Dyneburgu (obecnie Daugavpils), Łotwa. Odwołany, pozostawał od 31.05.1935 radcą ministerialnym w Departamencie Konsularnym MSZ. Prawdopodobnie w 1937 objął kierownictwo Referatu Zamorskiego Wydziału Polaków Zagranicą (E.II.) i pozostał na tym stanowisku do 31.07.1938. Od 1.08.1938 przydzielony jako radca komisariatu generalnego do Komisariatu Generalnego RP w Gdańsku, gdzie pracował do 1.09.1939.

Ewakuowany, 9.09.1939 przebywał w Krzemieńcu i Kutach, skąd następnie przez Czerniowce przybył do Botoșani (Rumunia) i stąd chciał się dostać do Francji, do Wojska Polskiego. Przez Turnu Severin w grudniu 1939 dotarł do Bukaresztu, by pod koniec stycznia 1940 wyjechać do Francji. Formalnie od 30.09.1939 aż do upadku Francji pracował w Wydziale Personalnym MSZ w Angers. W czasie ewakuacji 18.06.1940 nadzorował niszczenie części archiwum MSZ ewakuowanego z Angers.

W nieznanych okolicznościach został więźniem obozu koncentracyjnego w Auschwitz, zdołał przeżyć. Dalsze losy nieznanne.

Żona Helena z d. Steinecke (ur.1889), wraz z córką Ewą (ur. 1922) w czasie II wojny światowej przebywała w okupowanej Warszawie. Bracia: Lech, Bogdan i Czesław,

uczestniczyli również w strajku szkolnym 7.02.1905 i za zwalczanie łamistrajków zostali zatrzymani we wrocławskim areszcie 20 marca, ukończyli Szkołę Handlową we Wrocławku.

Odznaczenia: Order Odrodzenia Polski V kl., Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Złoty Krzyż Zasługi, brązowy i srebrny Medal za Długoletnią Służbę; rumuńskie: Ordinul Coroana României (Order Korony Rumunii) III kl.

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 318, s. 69, sygn. 1457b, s. 5, 46, 214, 223, sygn. 1459b, s. 17, sygn. 12478, s. 7; AAN, MSZ (Angers, Londyn), sygn. 19, s. 19, 30–32; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 5; AAN, PRM, część VIII, sygn. 238, s. 4–6; AAN, Tymczasowa Rada Stanu, sygn. 84, s. 6; HI, MSZ, jednostka 293, s. 344, 349 (350.293.24, s. 14, 19); Archiwum Konsulatu Generalnego RP w Kurytybie, teczka Babiński Mieczysław.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1920, s. 40; 1923, nr 6, s. 92; 1926, nr 12, s. 185; RSZ 1932, s. 18, 206; RSZ 1937, s. 28, 93, 146, 156; RSZ 1939, s. 99, 168, 171, 176; *Polskie dokumenty dyplomatyczne 1940*, red. M. Hułas, Warszawa 2010, s. 503.

Opracowania: Barys Dorota, Smolana Krzysztof, *Konsulat Generalny Rzeczypospolitej Polskiej w Kurytybie: 90 lat historii najstarszej placówki konsularnej w Ameryce Łacińskiej*, Kurytyba 2010, s. 11–13; Dubicki Tadeusz, Rostworowski Stanisław Jan, *Sanatorzy kontra Sikorszczycy, czyli walka o władzę na uchodźstwie w Rumunii 1939–1940*, Warszawa 1993, s. 84; Kruszyński Marcin, *Ambasada RP w Moskwie 1921–1939*, Warszawa 2010, s. 282; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 27, 75; Rejmanowski Tadeusz, *Babiński Antoni (1850–1937)*, [w:] *Wrocławski słownik biograficzny*, t. IV, pod red. S. Kunikowskiego, Wrocław 2006, s. 4–5; Sibora Janusz, *Narodziny polskiej dyplomacji u progu niepodległości*, Warszawa 1998, s. 267, 334, 343.



Babiński Wacław. Ur. 3.04.1887 w Warszawie; zm. 22.07.1957 w Montrealu, Kanada. Syn dr. Leona i Stefanii z d. Karpińska; brat Leona.

Naukę początkową pobierał w Warszawie. Z przyczyn politycznych w 1905 wyjechał do Galicji. Maturę zdał w IV Gimnazjum we Lwowie w 1906. W l. 1906–1911 studiował na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu w Monachium, gdzie uzyskał również doktorat z zakresu nauk społecznych (wg Stanisława Łoży były to nauki ekonomiczne). Od 11.10.1910 do 31.07.1911 urzędnik w oddziale Międzynarodowego Banku Handlowego w Paryżu; w 1911 podjął studia uzupełniające z zakresu bankowości. Po powrocie do Warszawy od 08.1911 do 08.1915 pracował w Towarzystwie Popierania Pracy Społecznej jako sekretarz, a od 15.08.1915 do 1.11.1917 w Magistracie m.st. Warszawy sprawował funkcję sekretarza prezydenta miasta. Miał też być członkiem Komitetu Obywatelskiego Miasta Warszawy. Od 1.11.1917 do 20.11.1918 był dyrektorem kancelarii Gabinetu Cywilnego Rady Regencyjnej w Warszawie. Z nieznanych powodów miał od 20.11. do 1.12.1918 przerwę w służbie państwowej.

Pracę w służbie dyplomatycznej podjął 1.12.1918 i do 1.06.1919 był radcą w Wydziale Ekonomiczno-Handlowym MSZ, gdzie zajmował się sprawami niemieckimi. Uczestniczył

w obradach konferencji pokojowej w Paryżu; do Francji przyjechał 10.01.1919 wraz z całą delegacją ekonomiczną przy delegacji polskiej na konferencję pokojową. Był ekspertem w zespole zajmującym się zagadnieniami gospodarczymi, przemysłowymi, rolniczymi, finansowymi i handlowymi. Od 1.06. do 21.07.1919 kierownik Wydziału Konsularnego (A.IV.) w Departamencie Prawno-Administracyjnym, od 21.07.1919 do 30.09.1920 kierownik, a następnie naczelnik Wydziału Konsularnego (A.III.) Departamentu Administracyjno-Ekonomicznego MSZ. Jako kanonier-ochotnik służył od 10.08. do 2.09.1920 w Wojsku Polskim. Po demobilizacji zajmował od 30.09.1920 do 28.08.1924 stanowisko wicedyrektora Departamentu Konsularnego, fatycznie z powodu wakatu na stanowisku dyrektora, kierował pracami tego Departamentu, dopiero 1.03.1923 został kierownikiem Departamentu. 28.08.1924 został mianowany dyrektorem tego Departamentu, którą to funkcję piastował do 19.01.1929. W okresie 19.01.1929–16.06.1931 poseł nadzwyczajny i min. pełnomocny w Poselstwie RP w Belgradzie. 16.06.1931 został przeniesiony na równorzędne stanowisko w Poselstwie RP w Hadze, gdzie przebywał do 10.05.1940, choć planowano odwołać go jeszcze w 1939 do MSZ, pełnił nadal tę funkcję po wyjeździe do Londynu. Przynajmniej od 1932 należał do Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. W 1940 w ramach organizowania pomocy dla pracowników służby zagranicznej i ich rodzin pod okupacją został mianowany członkiem Komisji Rewizyjnej Komitetu Funduszu Pomocy Koleżeńskiej MSZ.

Do 1.09.1944 był posłem przy królewskim rządzie holenderskim w Londynie. Równocześnie od 04.1942 do 31.08.1944 był zastępcą sekretarza generalnego w MSZ w Londynie w zakresie spraw personalnych, organizacyjnych, budżetowych, administracyjno-gospodarczych, kontroli rachunkowości i Funduszu Specjalnego, kancelarii, ekspedytu kurierskiego i łączności (D.I.), pełniąc funkcję kierownika Działu Ogólnego MSZ. W związku z tą funkcją pod koniec lutego 1944 udał się do Madrytu w celu uspokojenia sytuacji w Poselstwie RP, gdzie doszło do personalnych konfliktów pracowników. Powierzono mu 1.09.1944, pełnią do 05.07.1945, funkcję posła nadzwyczajnego i min. pełnomocnego RP przy rządzie kanadyjskim oraz jednocześnie konsula generalnego RP na obszarze Nowej Funlandii. Po wycofaniu uznania dla Rządu RP na Uchodźstwie w Londynie pozostał jego przedstawicielem w Kanadzie.

Aktywny w życiu politycznym uchodźstwa, pełnił funkcję przedstawiciela Egzekutywy Zjednoczenia Narodowego w Kanadzie. Miał też być korespondentem PAT w Kanadzie. Pełnił również funkcję opiekuna zdeponowanych w Kanadzie skarbów wawelskich. Był wykładowcą na uczelniach kanadyjskich, w 1950 jako profesor na Wydziale Literatury Uniwersytetu w Montrealu oraz w École des Sciences Politiques Uniwersytetu w Ottawie. Jako człowiek bardzo religijny należał do Trzeciego Zakonu św. Franciszka.

Pochowany na cmentarzu Saint-Sauveur-des-Monts w prowincji Quebec.

Jego zasługi w 10-lecie kierowania służbą konsularną w 1928 chciano uczcić książką, ale jej nie opublikowano.

Żona Maria z d. Wodzińska (1894–1975), z dwójką dzieci w czasie II wojny światowej przebywała w Kanadzie. Trzeci syn Stanisław (1920–1990), uczestnik kampanii wrześniowej 1939, kurier Związku Walki Zbrojnej, więzień niemieckiego obozu koncentracyjnego

Sachsenhausen 1940–1945, po wojnie przedstawiciel Delegatury Zagranicznej Zrzeszenia „WiN” na Stany Zjednoczone, członek Rady Naczelnej Ligi Niepodległości Polski, zm. w Montrealu. Bracia: Leon (1891–1973), dyplomata, i Witold (1897–1985), w czasie II wojny światowej adiutant gen. Kazimierza Sosnkowskiego.

Publikacje: *Die Kolonisation des heutigen Westpreussen unter der Herrschaft des Deutschen Ritterordens*, Monachium 1910 (tekst dysertacji doktorskiej); *Organizacja władz skarbowych w państwie rosyjskim*, Warszawa 1918; *Obraz porównawczy budżetu m. Warszawy za rok 1890–1913*, Warszawa 1913; *Emigracja polska we Francji* (b.m.r.w.). Był też autorem wielu artykułów zarówno w wydawnictwach specjalistycznych, jak i prasie codziennej, m.in.: *Józef Okołowicz – jako konsul*, „Wychodźca”, 1923, nr 16, s. 3; *Opieka rządu nad wychodźcami i reemigracją. Wywiad z Wice-Dyrektorem Departamentu Konsularnego MSZ*, „Wychodźca”, 1922, s. 3–5; *Wychodźstwo a opieka konsularna*, „Kwartalnik Instytutu Naukowego do Badań Emigracji i Kolonizacji”, 1927, t. 1, s. 43–69. Ponadto ukazały się jego wykłady oprac. przez studentów Szkoły Nauk Politycznych w Warszawie pt. *Skarbowość: wykłady W. Babińskiego*, Warszawa 1927.

Odnaczenia: Wielka Wstęga Orderu Odrodzenia Polski (pośmiertnie), Order Odrodzenia Polski IV kl., Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, brązowy i srebrny Medal za Długoletnią Służbę; austriackie: Ehrenzeichen für die Verdienste um die Republik Oesterreich (Order Za Zasługi) II kl.; belgijskie: Ordre de Léopold (Order Leopolda) II i I kl.; czechosłowackie: Československý řád Bílého lva (Order Białego Lwa); francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa) III i IV kl.; jugosłowiańskie: Orden Svetoga Save (Order Świętego Sawy) I i II kl.; łotewskie: Triju Zvaigžņu ordenis (Order Trzech Gwiazd) II kl.; rumuńskie: Ordinul Coroana României (Order Korony Rumunii) III kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Rzymie, sygn. 231, s. 8; AAN, KG RP w Stambule, sygn. 30, s. 23; AAN, Konsulat RP w Marsylii, sygn. 653, s. 195–197, 209–213; AAN, MSZ, sygn. 1455c, s. 1–10, sygn. 12478, s. 4; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 5; AAN, PRM, część II, sygn. 79, s. 1, część VIII, sygn. 1, s. 211–212, sygn. 238, s. 7–8; HI, MSZ, jednostka 293, s. 880 (350.293.21, s. 552); IPMS, Konsulat RP w Ottawie, A.39/24.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 97; 1929, nr 4, s. 82; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 18, 28; RSZ 1932, s. 18, 193; RSZ 1937, s. 76, 85, 157; RSZ 1939, s. 83, 92, 177; *Nekrolog*, „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza” (Londyn), 22.08.1957, nr 200, s. 4; *Rocznik Polonii 1950*, Londyn (b.r.w.), s. 82; Romer Eugeniusz, *Pamiętnik paryski 1918–1919*, do druku przyg. A. Garlicki i R. Świętek, Wrocław 1989, s. 34, 89, 182, 184, 202, 288–289, 296, 315; Schimitzek Stanisław, *Na krawędzi Europy. Wspomnienia portugalskie*, Warszawa 1970, s. 615; Szembek Jan, *Diariusz i teki Jana Szembeka (1935–1945)*, t. II, Londyn 1965, s. 35–36, t. III, Londyn 1969, s. 89, 157–158, t. IV, Londyn 1972, s. 182–183, 345, 651; idem, *Diariusz wrzesień–grudzień 1939*, przedmowę napisał i przypisami opatrzył B. Grzeloński, Warszawa 1989, s. 120.

Opracowania: Grabowski Waldemar, *Polska Agencja Telegraficzna 1918–1991*, Warszawa 2005, s. 365; *Historia dyplomacji polskiej*, t. V: 1939–1945, pod red. W. Michowicza, Warszawa 1999, s. 61, 63, 68–69, 164, 637, 767–768; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa

1994, s. 89; Łaptos Józef, *Dyplomaci II RP w świetle raportów Quai de d'Orsay*, Warszawa 1993, s. 24, 184–185, 213, 279, 283–284; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 16; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 55, 73, 91; *Polskie groby na cmentarzu w Saint-Sauveur-des-Monts Quebec, Kanada. Przewodnik, dokumentację zebr. i oprac.* E. Iłowska, Montreal [2002?]; Reczyńska Anna, *Polska diaspora w Kanadzie*, [w:] *Polska diaspora*, Kraków 2001, s. 42; Skóra Wojciech, *Służba konsularna Drugiej Rzeczypospolitej. Organizacja, kadry i działalność*, Toruń 2006, s. 873; Topolska Maria Barbara, *Babiński Wacław*, [w:] *Encyklopedia polskiej emigracji i Polonii*, t. I: A–E, Toruń 2003, s. 133.



Banasiński Eugeniusz. Ur. 9.12.1886 w Jurkowie, woj. kieleckie; zm. 1.01.1964 w Bombaju. Syn Wincentego i Józefy z d. Czerwińska.

Do gimnazjum uczęszczał w Pińczowie i Kielcach; w 1905 uczestniczył w strajku szkolnym, za co został wydalony ze szkoły. Wyjechał do Szwajcarii, gdzie we Fryburgu ukończył studia, przygotowując pracę magisterską pod naukową opieką prof. Ignacego Mościckiego. Następnie podjął pracę jako pracownik naukowy Uniwersytetu Fryburskiego; tam też obronił dysertację w 1912; doktor filozofii. Zaskoczony wybuchem I wojny światowej w Królestwie Polskim, został zaangażowany przez Poklewskich-Kozieł jako wychowawca ich syna. Wyjechał wówczas do posiadłości swych chlebobawców na Uralu. Po wybuchu rewolucji w 1917 schronił się w Jekaterynburgu, gdzie przejściowo pracował w banku. Następnie wyjechał do Tomsku, skąd został wysłany do Omska jako Delegat Polskiego Komitetu Wojennego. W 1919 wraz z oddziałami polskimi ewakuował się z Syberii do Harbinu (Charbin), gdzie podjął pracę w anglo-rosyjskim Towarzystwie Asekuracyjnym. Równocześnie w l. 1920–1923 nauczał przyrody i matematyki w polskim Gimnazjum im. H. Sienkiewicza w Harbinie.

Po powrocie do kraju podjął pracę w MSZ: od 1.06.1925 do 30.04.1931 w Poselstwie RP w Tokio, początkowo, do 1.06.1928, jako pracownik kontraktowy, a od 1.06.1928 do 31.05.1931 jako prowizoryczny attaché konsularny. Odwołany do kraju, od 1.05. do 1.12.1931 pracował w Departamencie Konsularnym w charakterze prowizorycznego referendarza. Miał wówczas zajmować się przygotowaniem posiedzeń Komitetu Badań Gospodarczych Państw Rolniczych Europy Środkowo-Wschodniej. Na krótko skierowany do ZSRR, od 1.12.1931 do 31.03.1932 był wicekonsulem w Wydziale Konsularnym Poselstwa RP w Moskwie. Przynajmniej w 1932 był członkiem Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Ponownie w MSZ, od 2.04.1932 do 31.12.1933 prowizoryczny referendarz w Wydziale Rady Ekonomicznego (R.E.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego. W tym czasie, choć nie udało się ustalić od kiedy, do 1.01.1933, zastępca przedstawiciela MSZ w Międzyministerialnej Komisji Popierania Eksportu. 1.01.1933 mianowany konsulem i prowizorycznym kierownikiem Konsulatu

RP w Bombaju, 1.06.1942 – tytularnym konsulem generalnym, następnie, choć nie udało się ustalić daty, konsulem generalnym – był nim do 30.06.1944. Po wybuchu wojny został 17.09.1939 wiceprezesem Komitetu Pomocy Uchodźcom (Polish Relief Committee) kierowanym przez arcybiskupa Bombaju Thomasa Robert'sa. Od 1942 opiekował się polskimi uchodźcami wojennymi rozlokowanymi w kilku obozach na terenie Indii. W tym też czasie, od lutego 1941, przejściowo pełnił funkcję delegata PCK w Indiach. Odwołał do MSZ, miał opuścić Bombaj 1.08.1944. Być może od 1.10.1944 do 5.07.1945 był radcą w Wydziale Brytyjskim (P.IV.) Działu Polityczno-Ekonomicznego MSZ w Londynie.

Po wojnie wraz z żoną powrócił do Indii. Osiadł w Bombaju, gdzie otworzył własną firmę produkującą pomoce szkolne „Kaybee School Equipment”. Jeden z założycieli biblioteki wydawniczej polsko-indyjskiej i ukazującego się w Bombaju tygodnika „Polak w Indiach”. Prowadził intensywną działalność społeczno-opiekuńczą w Indiach. Miał też zebrać okazałą kolekcję książek i starożytności indyjskich.

Zmarł na atak serca i został pochowany na cmentarzu przy Heines Road w Bombaju.

Żona Kira z d. Ćwirko-Godycka (1899–2002). Pobrali się w Harbinie w 1921. W Indiach od 17.09.1939 była przewodniczącą Ladies Auxiliary Committee przy Komitecie Pomocy Uchodźcom, a od 1942 do 12.10.1944 pełniła funkcję delegatki PCK w Indiach i kierowała delegaturą MPiOS w Indiach. Mieli jedną córkę Lygię. Brat: Stefan Banasiński (ur. 1888), ksiądz, pedagog.

Publikacje: *Japonia współczesna, studium ekonomiczne*, Warszawa 1927; *Rynek japoński a nasza ekspansja gospodarcza na Dalekim Wschodzie, Polacy na Dalekim Wschodzie*, Charbin 1929; *Japonia–Mandżuria, studium polityczno-ekonomiczne*, Warszawa 1931. Autor artykułów na temat Korei i Indii.

Odnaczenia: Srebrny i Złoty Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości; międzynarodowe: Médaille Interalliée (Medal Międzysojusznicy).

Archiwalia: AAN, PRM, część VI, sygn. 74-3, t. 1, s. 225, 228, 232, 274, 277, 282, część VIII, sygn. 238, s. 15–17; HI, Amb. Polski w Wielkiej Brytanii, sygn. 5, s. 413 (6.5.3, s. 410), sygn. 70, s. 119 (81.70.4, s. 615).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ 1933, nr 3, s. 23; RSZ 1932, s. 19, 136; RSZ 1933, s. 15; RSZ 1937, s. 138, 157; RSZ 1939, s. 156, 177; Banasińska Kira, *Autobiografia. Polskie losy na krańcach świata*, Warszawa–Toruń 2018; Drohojowski Jan, *Jana Drohojowskiego wspomnienia dyplomatyczne*, wyd. 3, Kraków 1972, s. 209; Jędrzejewicz Wacław, *Wspomnienia*, oprac. i posłowiem opatrzył J. Cisek, Wrocław 1993, s. 129.

Opracowania: Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 22–23; *Polacy w Indiach 1942–1948 w świetle dokumentów i wspomnień*, praca zbior., Londyn 2000, s. 36–43, 55, 75, 83; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 33, 72, 92; Topolska Maria Barbara, *Banasiński Eugeniusz*, [w:] *Encyklopedia polskiej emigracji i Polonii*, t. I: A–E, Toruń 2003, s. 142.



Baranowski Władysław. Ur. 27.06.1885 w Przemyślu; zm. 15.06.1940 w Paryżu. Syn Mieczysława Tytusa, dyrektora gimnazjum, i Joanny (Giovanny) z d. Zeretin, Włoszki.

Studiował na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Lwowskiego, następnie na wyższych uczelniach we Francji i Włoszech. W 1907 ukończył konserwatorium w Krakowie, a w l. 1910–1914 studiował literaturę polską na Uniwersytecie Warszawskim. Żołnierz Legionów Polskich od sierpnia 1914. Departament Wojskowy Naczelnego Komitetu Narodowego wysłał go w 1914 do Włoch jako swego delegata. Od listopada 1914 do 1915 przebywał w Mediolanie, gdzie kierował polską agencją prasową – Agenzia della stampa polacca – i redagował jej organ prasowy „Ecco della Stampa Polacca”; powołał do życia organizację Comitato Polacco, która od 3.02.1915 działała pod nazwą Comitato Milanese per la Polonia. Następnie w Turynie utworzył Comitato Torinese Pro Polonia, później powstały komitety we Florencji i w Wenecji. W l. 1915–1916 przebywał w Szwajcarii, gdzie był członkiem Centralnego Biura Prasowego, współtwórcą tzw. listów ulotnych do emigracji polskiej o zabarwieniu antymoskalofilskim. Od 15.09. do 31.12.1915 kierował w Genewie filią rapperswilskiego Biura Prasowego (Agence Polonaise de Presse Rapperswil. Succursale Geneva). W 1916 został jednym z kierowników Polskiego Biura Prasowego w Bernie, zajmował się obsługą prasową Francji, Włoch i Szwajcarii romańskiej. W poł. 1916 wszedł do grupy kierującej nowo powołaną organizacją Polska Robota Niepodległościowa Zagranicą. Po reorganizacji Biura i zmianie nazwy na Polskie Centralne Biuro Prasowe w Bernie objął funkcję kierownika Wydziału III zajmującego się prasą francuską i włoską. Od 12.1916 do 03.1917 przebywał w Warszawie. Następnie w l. 1917–1918 prowadził, jako wysłannik Józefa Piłsudskiego i stronnictw lewicowych, akcję propagandową na Zachodzie, m.in. w Genewie był kierownikiem Biura Prasowego Polonia i wydawał „L'Écho de Varsovie”. Powrócił do Polski prawdopodobnie w końcu 1918. Mason, przyjęty do loży wolnomularskiej poza Polską, przed lipcem 1919 otrzymał najwyższy stopień wtajemniczenia w rycie szkockim. Z upoważnienia Rady Najwyższej Włoch organizował struktury najwyższego stopnia rytu szkockiego w Polsce. Członek jednej z warszawskich łóż Wielkiej Loży Narodowej Polski.

Po podjęciu pracy w służbie zagranicznej od 1.12.1918 referent w delegacji polskiej w Szwajcarii. Od 16.02.1919 radca legacyjny w działającym od tego dnia Poselstwie RP w Bernie, choć wg niektórych źródeł miał wyjechać tam jako delegat rządu polskiego dopiero w kwietniu 1919. Przydzielony w lutym 1919 do delegacji naczelnika państwa Józefa Piłsudskiego na rozmowy w Paryżu. Następnie od 30.05.1919 radca legacyjny w Poselstwie RP w Rzymie przy Kwirynale, „sprawujący zarazem rolę agenta J. Piłsudskiego przy K. Skirmuncie”. Czasowo oddelegowany, w sierpniu 1920 wrócił do Polski i w okresie 1920–1921 był kierownikiem biura propagandy zagranicznej przy PRM, m.in. organizował wraz z Bolesławem Wieniawą-Długoszowskim akcję propagandową we Francji poprzedzającą wizytę Piłsudskiego w Paryżu w dniach 2–6.02.1921. Po powrocie do MSZ, od 20.04.1921 delegat RP przy Wysokiej Porcie Otomańskiej w Konstantynopolu,

choć listy uwierzytelniające zostały podpisane dopiero we wrześniu 1921. Pozostał na tym stanowisku do 1.02.1923. Po odwołaniu do kraju poseł nadzwyczajny i min. pełnomocny w MSZ. Po usunięciu 1.12.1923 przez min. Romana Dmowskiego z dyplomacji oddał sprawę do Trybunału Administracyjnego i ją wygrał, w 1925 został przywrócony do pracy. W okresie 13.05.1925 – 27.06.1930 poseł w Poselstwie RP w Sofii. Po odwołaniu 1.06.1931 przeszedł w stan nieczynny, a 30.11.1931 – w stan spoczynku.

Od 1921 czynny w pracach Ligi Obrony Praw Człowieka i Obywatela. W 1939 miał należeć do Stronnictwa Demokratycznego.

Po wrześniu 1939 przedostał się do Francji i mieszkał w Paryżu. Miał wywieźć z Polski do Paryża archiwum Wielkiej Narodowej Łoży Polskiej. Popełnił samobójstwo po wkroczeniu Niemców do Paryża.

Był żonaty.

Publikacje: *Rozmowy z Piłsudskim 1916–1931*, Warszawa 1938.

Odznaczenia: Medal Niepodległości.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Ankarze, sygn. 84, s. 256; AAN, Attachés..., sygn. 105/1, s. nlb.; AAN, KNP, sygn. 172, s. 13, 131, sygn. 223, s. 24, 92; AAN, MSZ, sygn. 274, s. 211; AAN, PRM, część III, akta numeryczne, sygn. 24511/21, k. nlb.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1920, s. 34; 1923, nr 6, s. 105, nr 15, s. 291; 1925, nr 5, s. 73; RSZ 1932, s. 65; RSZ 1937, s. 46, 129; RSZ 1939, s. 50, 145; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 30; Nałkowska Zofia, *Dziennik czasu wojny*, wstęp, oprac. i przypisy H. Kirchner, Warszawa 1970, s. 126, 129; *O Niepodległą i granice*, t. 6: *Komitet Narodowy Polski. Protokoły posiedzeń 1917–1919*, wstęp, wybór, oprac. i przyg. do druku M. Jabłonowski, D. Ciskowska-Hydzyk, Warszawa–Pułtusk 2007, s. 653, 717, 719.

Opracowania: Bruchnalski Kazimierz, *Baranowski Mieczysław Tytus (1851–1898)*, [w:] PSB, t.1, 1935, s. 282; Cygan Wiktor Krzysztof, *Żołnierze Niepodległości 1863–1939. Słownik biograficzny*, t. 4, Warszawa–Kraków 2012, s. 15; Dymarski Mirosław, *Stosunki wewnętrzne wśród polskiego wychodźstwa politycznego i wojskowego we Francji i w Wielkiej Brytanii 1939–1945*, Wrocław 1999, s. 58; Hass Ludwik, *Wolnomularze polscy w kraju i na świecie 1821–1999. Słownik biograficzny*, Warszawa 1999, s. 34–35 (tu bibliografia); Jędrzejewicz Waław, *Kronika życia Józefa Piłsudskiego 1867–1935*, t. 1, Londyn 1986, s. 409, 411, 422, t. 2, Londyn 1986, s. 13, 14, 68, 163; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 89; Łaptos Józef, *Dyplomaci II RP w świetle raportów Quai d'Orsay*, Warszawa 1993, s. 225; Sibora Janusz, *Narodziny polskiej dyplomacji u progu niepodległości*, Warszawa 1998, (wg indeksu).

Barciszewski Leon. Ur. 10.05.1883 w wsi Tulce k. Poznania; zm. 11.11.1939 w Bydgoszczy. Syn Eustachiusza, rzemieślnika, mistrza kowalskiego, i Augustyny z d. Morawska.

Uczęszczał do Gimnazjum św. Marii Magdaleny w Poznaniu, skąd został usunięty za działalność patriotyczną, wskutek czego nie złożył końcowych egzaminów. Po odbyciu obowiązkowej służby wojskowej w armii niemieckiej zamieszkał w Berlinie, gdzie zdobył zawód ślusarza. Działacz polonijny w Niemczech; prezes Związku Towarzystw Polskich



w Berlinie, członek zarządu i prezes Towarzystwa Przemysłowców Polskich, członek Towarzystwa Metalowców Polskich oraz Towarzystwa Wyborczego Berlin-Wedding. W l. 1908–1911 działacz Polskiego Komitetu Politycznego w Berlinie. W 1911 współorganizator Towarzystwa Opieki nad Wychodźcami Sezonowymi z siedzibą w Poznaniu, a w 1912 kierownik biura i sekretarz tego towarzystwa w Berlinie. Czynny w Towarzystwie Polskim „Przytulisko” – organizacji charytatywnej opiekującej się polskimi robotnikami przejeżdżającymi przez Berlin. W 1915 zmobilizowany do armii niemieckiej, został w następnym roku wyreklamowany przez Bank „Skarbona” w Berlinie, w l. 1916–1917 był członkiem jego zarządu. Zaangażował się w działalność polityczną, był od grudnia 1917 skarbnikiem polskiego Komitetu Reemigracyjnego w Berlinie oraz delegatem Rady Narodowej w Poznaniu. W 1918 współorganizator Towarzystwa Pomocy Naukowej dla młodzieży. Po powstaniu w Berlinie Komitetu Narodowego Polaków, 18.05.1919, został jego członkiem.

W polskiej służbie zagranicznej od 17.11.1918 w Konsulacie Generalnym RP w Berlinie jako sekretarz, a następnie zastępca konsula generalnego. Organizował wówczas repatriację do kraju 200 tys. polskich jeńców cywilnych i wojskowych. Mianowany 25.09.1919 agentem konsularnym, otrzymał zadanie zorganizowania Agencji Konsularnej RP w Essen. W okresie 1.01.1920–26.03.1925 wicekonsul i kierownik w przekształconej w Wicekonsulat RP placówce w Essen; 1.10.1920 mianowany konsulem. Musiał wrócić do Polski w poł. 1924, gdy po opuszczeniu Zagłębia Ruhry przez wojska francuskie został uznany za persona non grata. W związku z wyborem 16.10.1924 na stanowisko burmistrza Gniezna, 18.11.1924 odszedł z MSZ, po formalnym odwołaniu do centrali ministerstwa z dniem 26.03.1925.

Wybrany 22.09.1932 na stanowisko prezydenta Bydgoszczy. Od 1933 przewodniczył Radzie Nadzorczej firmy Lloyd Bydgoski. Dwukrotnie był prezesem Związku Kredytowego Wielkopolski i Pomorza oraz prezesem Komunalnego Banku Kredytowego z siedzibą w Poznaniu. W 1937 został prezesem Związku Kas Komunalnych województw poznańskiego i pomorskiego. Czynnie uczestniczył w wielu stowarzyszeniach, m.in. był prezesem Związku Popierania Turystyki. Pozostawał na tym stanowisku aż do 3.09.1939. W okresie 1937–1938, jako przedstawiciel Związku Miast Polskich, należał do Państwowej Rady Komunikacyjnej.

Po wybuchu II wojny światowej przez Warszawę i Lwów dotarł do Zaleszczyk. Na wiadomość o masakrze ludności polskiej dokonanej przez niemieckie władze okupacyjne w Bydgoszczy powrócił wraz z rodziną do miasta 9.10.1939. Tego samego dnia został aresztowany i 11.11.1939 rozstrzelany w nieznanym miejscu.

Został upamiętniony pomnikiem na Wełnianym Rynku w Bydgoszczy, jest też patronem skweru w dzielnicy Fordon, a Szkoła Podstawowa nr 13 otrzymała jego imię. Ponadto w kościele farnym oraz na budynku przy Wałach Jagiellońskich w Bydgoszczy umieszczono poświęcone mu tablice.

W 1920 ożenił się z Zofią z d. Szynaka (1897–1975). Mieli dwoje dzieci: syna Janusza (1921–1939), zamordowanego wraz z ojcem, oraz córkę Danutę (ur. 15.02.1925), zamężną Borkowską.

Odznaczenia: Order Odrodzenia Polski V kl., Złoty Krzyż Zasługi, Medal Niepodległości; francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa) V kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2992, s. 1–13, sygn. 2993, s. 264; AAN, KG RP w Berlinie, sygn. 176, s. 2; AAN, MSZ, sygn. 274, s. 216; AAN, PRM, część IV, sygn. 17, t. 1, s. 7.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1920, s. 42; 1923, nr 6, s. 112; 1925, nr 4, s. 50, nr 5, s. 72; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 41; RSZ 1939, s. 107.

Opracowania: Cygan Wiktor Krzysztof, *Żołnierze Niepodległości 1863–1939. Słownik biograficzny*, t. 4, Warszawa–Kraków 2012, s. 57–59; Kutta Janusz, *Barciszewski Leon (1883–1939)*, [w:] *Bydgoski słownik biograficzny*, t. I, Bydgoszcz 1994, s. 24–26 (tu bibliografia).

Strony internetowe: <http://www.sejm-wielki.pl/b/sw.108994> (25.04.2020); <https://www.nekrologi.net/nekrologi/danuta-borkowska/42567756> (25.04.2020).



Bardziński Jerzy. Ur. 23.11.1893 w Sokołowie, pow. Gostynin; zm. 26.10.1933 w Warszawie. Syn Jana, ziemianina, i Izabeli z d. Ciechanowska.

W Krakowie ukończył siedmioklasową szkołę realną, a maturę uzyskał w II Gimnazjum Realnym w Krakowie. Przez trzy lata, poczynając od roku akademickiego 1913/1914, studiował rolnictwo na Uniwersytecie Jagiellońskim. Ukończył również kurs ekonomii politycznej w Oxfordzie.

W czasie I wojny światowej został zmobilizowany do armii rosyjskiej; ukończył szkołę kawalerii w Twerze i został wcielony do rosyjskiego 13. pułku huzarów. Służył w I Korpusie Polskim w Rosji, gdzie był współtwórcą 1. Pułku Ułanów Krechowieckich w Mińsku i służył w jego 2. szwadronie, a następnie objął dowództwo jego 3. szwadronu. Po rozbrojeniu korpusu przez Niemców w maju 1918, udał się na Ukrainę, gdzie uczestniczył w polskiej konspiracji wojskowej i powrócił do kraju. Od 1918 służył w Wojsku Polskim, pod koniec 1918 został wysłany jako delegat do Rady Regencyjnej w Warszawie, a stamtąd udał się jako kurier dyplomatyczny do Kijowa, wyznaczony przedstawicielem wojskowym przy Poselstwie Polskim w Kijowie. Prawdopodobnie nie objął tego stanowiska, gdyż wrócił do Warszawy i brał udział w rozbrajaniu Niemców w stolicy. Wstąpił do odtwarzanego 1. Pułku Ułanów Krechowieckich, z którym uczestniczył w odsieczy Lwowa. Według niektórych źródeł od 15.07.1920, innych zaś od 25.07. lub od 13.06. do 12.10., a raczej do 19.08.1920, dowodził 14. Pułkiem Ułanów Jazłowieckich, będąc w randze majora. Uczestniczył w wojnie z bolszewikami, w walce pod Smerekowem (Dzibułkami) 19.08.1920 został ranny. Po wyleczeniu powrócił do pułku i dowodził nim do 1.04.1921. Zweryfikowany jako major kawalerii z datą starszeństwa od 1.06.1919.

Według niektórych źródeł już w 1920 był, jako nad etatowy major 1. pułku ułanów, pomocnikiem pełnomocnika wojskowego i morskiego przy Poselstwie RP w Londynie, a w okresie 1921–12.1923 attaché wojskowym przy Poselstwie RP w Londynie, wówczas w stopniu podpułkownika. W trakcie pobytu w Wielkiej Brytanii ukończył kurs ekonomii politycznej na Oksfordzie. Odwołany do kraju, został skierowany do 1. Pułku Ułanów Krechowieckich. Awansowany 15.08.1924 do stopnia podpułkownika kawalerii, następnie został przeniesiony do Oddziału II Sztabu Generalnego, a w 1928 do rezerwy. Uczestnik w 1928 Zimowych Igrzysk Olimpijskich w St. Moritz, członek polskiej reprezentacji bobslejowej, która zajęła wówczas 17. miejsce. Na emeryturze prowadził majątek rodzinny w Sokołowie k. Gostynia.

Żona Alicja z d. Halama (1913–1998), pseud. artystyczny „Punia”, tancerka i siostra znanej tancerki i aktorki Leokadii „Lody” Halamy. Mieli syna Jerzego (ur. 1933), grafika.

Odznaczenia: Virtuti Militari V kl., Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski IV kl., Krzyż Walecznych dwukrotnie, Medal Niepodległości.

Archiwalia: AAN, Attachés..., sygn. 105/1, s. nlb.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1920, s. 33; 1923, nr 6, s. 106; Monitor Polski, nr 217 z 21.09.1932, s. 3; *Rocznik Oficerski 1923*, Warszawa 1923, s. 601, 677; *Rocznik Oficerski 1924*, Warszawa 1924, s. 543, 599; *Rocznik Oficerski Rezerw 1934*, Warszawa 1934, s. 117, 587; Günther Władysław, *Pióropusz i szpada: wspomnienia ze służby zagranicznej*, Paryż 1963, s. 20; Halama Loda, *Moje nogi i ja*, oprac. T. Krzemień, Warszawa 1984, s. 32, 39, 63, 122.

Opracowania: *Corpus studiosorum Universitatis Iagellonicae in saeculis XVIII–XX*, Tomus III: A–D, pod red. J. Michalewicza, Kraków 1999, s. 135; Cygan Wiktor Krzysztof, *Żołnierze Niepodległości 1863–1939. Słownik biograficzny*, t. 4, Warszawa–Kraków 2012, s. 74–75; *Dzieje ułanów jazłowieckich*, Warszawa 2019, s. 25, 81, 117, 444–445; Majzner Robert, *Attachaty wojskowe Drugiej Rzeczypospolitej 1919–1945. Strukturalno-organizacyjne aspekty funkcjonowania*, wyd. 2 popr. i uzupeł., Częstochowa 2014, (wg indeksu); Wryk Ryszard, *Olimpijczycy Drugiej Rzeczypospolitej*, Poznań 2015, s. 138–139 (tu bibliografia sportowa).



Bartel Ludwik Stefan. Ur. 21.08.1903 w Sielcach, woj. kieleckie; zm. 15.03.1998. Syn Hermana i Salomei z d. Borg.

Absolwent Wyższej Szkoły Handlowej w Warszawie. Obronił dysertację doktorską, choć nie udało się ustalić, kiedy i gdzie. W roku akademickim 1927/1928 wykładowca na Kursach Handlowych prowadzonych przez Ignacego Sekułowicza w Warszawie. Ochotniczo od 07. do 14.10.1920 służył w Wojsku Polskim.

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczął od stanowiska pracownika kontraktowego, od 25.06.1925 do 30.10.1926 w Konsulacie RP w Lille. Następnie, z nieznanymi powodami miał – od 1.11. do 30.11.1926 – przerwę w służbie państwowej. Od 1.12.1926 do 1.02.1927 jako praktykant był zatrudniony bez wynagrodzenia w MSZ, pozostając nadal na praktyce, został

zatrudniony od 1 lutego jako pracownik kontraktowy i na tym stanowisku pozostał w MSZ do 1.07.1928. Mianowany prowizorycznym attaché konsularnym, 1.07.1928 został przydzielony do Konsulatu RP w Bratysławie, gdzie pozostawał do 1.05.1931, ale od 15.04.1929 jako attaché konsularny, po złożeniu w dniach 5–6.04.1929 egzaminu wstępnego i dyplomatyczno-konsularnego w MSZ. W tym czasie, w semestrze zimowym 1928/1929, podjął również studia w Wyższej Szkole Handlu Światowego w Wiedniu. Od 1932 należał do Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Od 1.05.1931 do 31.03.1932 był attaché konsularnym i tytularnym wicekonsulem w Konsulacie RP we Wrocławiu. Odwołany 1.04.1932 do MSZ, do 6.04.1932 pozostawał bez przydziału. Od 6.04.1932 pracował w Wydziale Ogólnokonsularnym (K.I.) w Departamencie Konsularnym. Mianowany referendarzem w Wydziale Polaków Zagranicą (E.II.) Departamentu Konsularnego został 1.12.1933 przeniesiony do biura Rady Ekonomicznego (R.E.) w Departamencie Polityczno-Ekonomicznym. Od 1.07.1934 attaché w Poselstwie RP w Berlinie, a po podniesieniu rangi placówki, od 1.11.1934 attaché w Ambasadzie RP w Berlinie. 1.01.1935 został mianowany II sekretarzem. Po odwołaniu 30.09.1935 został przydzielony do Departamentu Konsularnego MSZ, a od 1.11.1935 do Departamentu Polityczno-Ekonomicznego. W tym ostatnim, od 1.01.1937, był radcą w Referacie Środkowej Europy Wydziału Wschodniego (P.III.). Z dniem 1.11.1936 został przydzielony do Wydziału Organizacji Międzynarodowych. 1.03.1937 został ponownie przeniesiony do Departamentu Konsularnego, a 12.03.1937 do Departamentu Administracyjnego, od 22.03.1937 ponownie w Departamencie Polityczno-Ekonomicznym. Następnie od 1.07.1938 do 09.1939 był wicekonsulem w Konsulacie RP w Bukareszcie. Planowano w centrali MSZ jego odwołanie z równoczesnym mianowaniem radcą, ale sprawę przerwał wybuch wojny.

We wrześniu 1939 został szefem Pionu Konsularnego Biura Wojennego Polskich Sił Zbrojnych w Rumunii. Po ewakuacji z Rumunii, przybył 14.02.1941 do Stambułu, następnie wyjechał dalej i w kwietniu 1941 był w Jerozolimie. Służył w Samodzielnej Brygadzie Strzelców Karpackich. W lipcu 1945 należał do Organizacyjnego Komitetu Pomocy Warszawskiej, tworzonego pod auspicjami Związku Patriotów Polskich w Palestynie. Podjął pracę w służbie zagranicznej władz lubelskich; w l. 1945–1947 jako radca, kierownik Wydziału Konsularnego Poselstwa RP w Teheranie. Odwołany do Warszawy, od 3.03.1947 pozostawał w dyspozycji Biura Personalnego centrali. Następnie w okresie 08.1947–10.1949 pracował w Departamencie Ekonomicznym. Od 02. do 03. 1948 był delegatem delegacji polskiej przy ONZ w Genewie. Równoległe od 1947 był wykładowcą Akademii Nauk Politycznych w Warszawie. W l. 1950–1954 pracował naukowo w Instytucie Handlu i Żywności. Był też rzeczoznawcą „Metalexportu” i „Varimexu”.

W 1955 wydawnictwo „Gryf”, a w 1997 wydawnictwo „Bellona” wydało pracę jego autorstwa pt. *Czynnik morski w państwowości polskiej*.

Pochowany na cmentarzu Komunalnym Północnym w Warszawie.

Zona Jadwiga z d. Szczepanowska (1906–2006); syn Michał Bartel (1932–1993), mgr filologii angielskiej. Brat Ryszard (1897–1982), inżynier, konstruktor lotniczy.

Odnaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, brązowy Medal za Długoletnią Służbę; greckie: Tagma toy Phoinikos (Order Feniksa) IV kl.; węgierskie: Érdemkereszt (Krzyż Zasługi).

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2977, s. 9–31; AAN, MSZ, sygn. 5260, s. 161; AAN, PRM, część VIII, sygn. 238, s. 18–20; HI, KG RP w Irlandii, jednostka 3, s. 510–527 (3.3.13, s. 509–526); HI, MSZ, jednostka 291, s. 361 (347.291.4, s. 673); CBW, Dział rękopisów, sygn. DZS Rps 1601.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1933, nr 21, s. 211; 1939, nr 3, s. 65; RSZ 1932, s. 19, 137; RSZ 1933, s. 15; RSZ 1937, s. 25, 158; RSZ 1939, s. 128, 178; Ptasznik Witold, *Spóźniony raport dowódcy plutonu „Bukareszt”*, „Zeszyty Historyczne”, 1981, z. 57, s. 151.

Opracowania: *Działalność demokratów polskich w Palestynie*, „Wolna Polska” (Moskwa), nr 26 z 18.07.1945, s. 3; *Polscy uchodźcy w Rumunii 1939–1947. Dokumenty z Narodowych Archiwów Rumunii*, t. I, Warszawa–Bukareszt 2013, s. 203–205, przypis 11; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 63; *Wspomnienie pośmiertne*, „Gazeta Wyborcza Stołeczna”, 20.03.1998, s. 18.

Strony internetowe: http://www.cmentarzekomunalne.com.pl/mapa/wyniki.php?imie=&nazwisko=Bartel&check_nazwisko=on&rok=1800&miesiac=1&dzien=1&rok2=2020&miesiac2=4&dzien2=27&rok_zg1=1800&miesiac_zg1=1&dzien_zg1=1&rok_zg2=2020&miesiac_zg2=4&dzien_zg2=27&cmentarz=&send=Szukaj (25.04.2020).



Barthel de Weydenthal Jerzy Teofil Marian. Ur. 3.11.1882 w Padniewie, pow. Mogilno, woj. poznańskie; zm. 16.03.1960 w Londynie. Syn Zdzisława, właściciela dóbr w Bądkowie w Królestwie Polskim, i Anieli z d. Różańska.

Uczęszczał do gimnazjum oo. jezuitów w Chyrowie (1896/97) i Gimnazjum św. Anny w Krakowie (1897/98–1898/99). Maturę otrzymał w 1900. Studia, w l. 1900/1901–1903/1904, rozpoczął na Uniwersytecie Warszawskim, a kontynuował (1904/05 oraz 1908/09–1909/10) na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego. W 1910 uzyskał tytuł Bachelor of Commerce na Wydziale Handlu Uniwersytetu w Birmingham, gdzie odbywał studia uzupełniające. Absolwent Wydziału Prawa UJ. Studiował również na uniwersytetach we Lwowie, w Wiedniu, Berlinie, Monachium i Oksfordzie. Doktor prawa.

Po powrocie do kraju od 06.1914 do 31.08.1915 był praktykantem konceptowym w Namiestnictwie Galicyjskim. Od 15.04.1916 do 20.07.1917 służył w stopniu plutonowego w Legionach, w 1. szwadronie pod dowództwem Władysława Beliny-Prążmowskiego. Od 1.09.1917 do 1.02.1918 sprawował funkcję podprokuratora w Sądzie Okręgowym w Kielcach. W niepodległej Polsce podjął 1.02.1918 pracę jako urzędnik Ministerstwa Przemysłu i Handlu. 1.10.1918 został mianowany starszym referentem, a 15.12.1918 radcą ministerialnym. Pracował w tym ministerstwie do 14.04.1919. Miał być członkiem masonerii.

Po przejściu do MSZ, od 15.04.1919 do 1.01.1921, konsul w Konsulacie Generalnym RP w Nowym Jorku. Od 1.10.1919 do 1.01.1920, w randze konsula, kierownik Konsulatu Generalnego RP w Nowym Jorku. Następnie od 1.01.1921 do 1.03.1923 konsul i kierownik Konsulatu RP w Detroit. 1.03.1923 został mianowany tytularnym konsulem generalnym,

a od 18.06.1923 konsulem generalnym w Konsulacie Generalnym RP w Chicago. Pełnił tę funkcję do 28.02.1926. Odwołany do centrali MSZ, od 1.03. do 25.03.1926 był przydzielony do Departamentu Konsularnego. Przeniesiony, od 25.03.1926 do 12.04.1927, był kierownikiem Referatu Tranzytowego w Departamencie Polityczno-Ekonomicznym. Ponownie skierowany na placówkę, od 12.04.1927 do 1.03.1929 konsul generalny i kierownik Konsulatu Generalnego RP w Zagrzebiu. Mianowany 1.03.1929 radcą poselstwa, do 12.08.1931 delegat pełnomocny w Delegaturze RP w Szanghaju. W związku z podniesieniem rangi tej placówki został od 12.08.1931 radcą poselstwa i jego kierownikiem, w charakterze chargé d'affaires. Od 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Dekretem z 5.08.1933 został mianowany posłem nadzwyczajnym i min. pełnomocnym RP przy rządzie Republiki Chińskiej. Na tym stanowisku pozostał do 1.09.1939. Odwołany, przyjechał do Francji i od 12.1939 do 06.1940 pełnił funkcję delegata MSZ ds. uchodźców w Mentonie, na granicy włosko-francuskiej, którą przekraczali licznie uchodźcy, m.in. wojskowi.

Pozostał we Francji po jej upadku, od 09.1940 do 11.1945 pracował społecznie na terenach okupowanych – w Hyères, Aix-les Bains, Mercury-Gemeilly. Po wyzwoleniu Francji uczestniczył w akcji weryfikacyjnej Polaków, jeńców z armii niemieckiej. Następnie od 11.1945 do 04.1952 przebywał w Dublinie, gdzie należał do Stowarzyszenia Polskich Kombatantów i prowadził akcję na rzecz „Skarbu Narodowego”.

Żona Kazimiera z d. Bzowska (1897–1961), zm. w Londynie; troje dzieci, m.in. córka Teresa (ur.1930 w Szanghaju). Brat, płk Przemysław Marian Barthel de Weydenthal, „Bar-ta”, „Borucki” (1893–1919), podchorąży Polskich Drużyn Strzeleckich, w Legionach Polskich dowódca baterii i dywizjonu artylerii, w 1917 – szef sztabu III Brygady, w 1918 szef sztabu Naczelnego Dowództwa Wojsk Polskich na Ukrainie, p.o. dowódcy III i I Korpusu Polskiego na Wschodzie, organizator pułku artylerii w 4. Dywizji Strzelców na Kubaniu. Ciężko ranny w walce z bolszewikami, zm. 7.04.1919 w Odessie. Pochowany na cmentarzu w Odessie, w 1932 ekshumowany i pochowany na cmentarzu w rodzinnym Bądkowie. Pośmiertnie odznaczony Orderem Virtuti Militari V klasy. Brat Jan Maria Barthel de Weydenthal (1895–1941), w czasie II wojny światowej usunięty przez władze niemieckie z majątku Bądkowo i następnie po odmowie podpisania volkslisty aresztowany 2.05.1940 i więziony w niemieckich obozach koncentracyjnych Dachau i Mauthausen-Gusen, w którym zm. 19.07.1941. Siostra Jadwiga (1884–1961), artystka rzeźbiarka, działaczka niepodległościowa w szeregach „Zarzewia” i POW, matka chrestna ss. „Batorego”. Siostra Maria Zdzisława (1886–1970), działaczka niepodległościowa w okresie I wojny światowej, służyła w Legionach Polskich i POW.

Odnaczenia: Srebrny i Złoty Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Medal Niepodległości; greckie: Tagma toy Phoinikos (Order Feniksa) III kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Waszyngtonie, sygn. 2075, s. 26, 90–91; AAN, Konsulat RP w Marsylii, sygn. 804, s. 27–38; AAN, MSZ, sygn. 171, s. 145, sygn. 274, s. 218, sygn. 11747, s. 5, 10; AAN, PRM, część VIII, sygn. 1, s. 247–248, sygn. 238, s. 21–22; HI, MSZ, jednostka 294, s. 434 (351.249.7, s. 266).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1920, nr 1, s. 38; 1923, nr 6, s. 114, nr 10, s. 196; 1925, nr 1, s. 8, nr 12, s. 198; 1926, nr 3, s. 36; 1929, nr 4, s. 83; 1933, nr 16, s. 159; RSZ 1932, s. 19,

167; RSZ 1933, s. 15; RSZ 1937, s. 47, 86, 121–122, 158; RSZ 1939, s. 93, 133, 135; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 45.

Opracowania: Chajm Leon, *Polskie wolnomularstwo 1920–1938*, Warszawa 2005, s. 267; *Chyrowiaci. Słownik biograficzny wychowanków Zakładu Naukowo-Wychowawczego oo. Jezuitów w Chyrowie 1886–1939*, Kraków 2000, s. 34; Cygan Wiktor, Krzysztof, *Oficerowie Legionów Polskich 1914–1917. Słownik biograficzny*, t. 4, Warszawa 2005, s. 126–131; *Historia dyplomacji polskiej*, t. IV: 1918–1939, pod red. P. Łossowskiego, Warszawa 1995, s. 41, 432; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 89–90; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 27; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 46, 92; Skóra Wojciech, *Służba konsularna Drugiej Rzeczypospolitej. Organizacja, kadry i działalność*, Toruń 2006, s. 76, 627; Żukowski Przemysław M., *Pracownicy i absolwenci Uniwersytetu Jagiellońskiego w polskiej służbie zagranicznej, 1918–1945*, „Zeszyty Historyczne”, 2008, z. 165, s. 42–43.



Bartoszewicz Joachim. Ur. 3.09.1867 w Warszawie; zm. 23.09.1938 w Warszawie. Syn Joachima, doktora medycyny, i Haliny z d. Mittelstaedt.

W 1884 ukończył V Gimnazjum Filologiczne w Warszawie. Następnie studiował na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Warszawskiego, który ukończył w roku akademickim 1889/1890, a w 1892 doktoryzował się z medycyny. Dwa lata pracował w ginekologiczno-położniczej klinice uniwersyteckiej w Warszawie. W 1892 wyjechał do Paryża i do 1894 studiował na Wydziale Dyplomatycznym Szkoły Nauk Politycznych (École Libre des Sciences Politiques), którą ukończył z wyróżnieniem. W 1897 (lub 1899) uzyskał tytuł doktora prawa na Uniwersytecie Lwowskim, na podstawie dysertacji pt. „Die Erbschaftsteuer im internationalen Rechte”. Po powrocie pracował jako urzędnik wydziału gminnego i kierownik biura statystycznego Galicyjskiego Wydziału Krajowego we Lwowie. W 1904 opuścił z rodziną Lwów i osiadł w rodzinnym majątku żony w Brykuli (pow. trembowelski, Wołyń). Udzielał się w miejscowych organizacjach politycznych i kulturalnych. Wyjechał, wraz z rodziną, do Kijowa, gdzie od 1906 do 1913 był redaktorem naczelnym „Dziennika Kijowskiego”. Od 1906 komisarz Ligi Narodowej w Kijowie. W 1912 został aresztowany za działalność patriotyczną i spędził pięć (wg innych źródeł trzy) miesięcy w więzieniu. W 1914 w Kijowie stanął na czele Rady Okręgowej Polskiego Komitetu Pomocy Ofiarom Wojny, którego był współorganizatorem. Od 1917 współzałożyciel i przewodniczący (prezes) Polskiego Komitetu Wykonawczego na Rusi, w którym od grudnia 1918 kierował również Departamentem Dyplomatycznym. Współorganizator wielu szkół i instytucji naukowych polskich na Rusi; członek Towarzystwa Naukowego, Towarzystwa Krajoznawczego, Towarzystwa Popierania Kultury i Nauk, był też wykładowcą na Wyższych Kursach Naukowych. W 1918 został członkiem Komitetu Wykonawczego Rady Polskiego Zjednoczenia Międzypartyjnego, z siedzibą w Moskwie. W grudniu 1918 wyjechał jako

reprezentant Komitetu Wykonawczego do Paryża, gdzie 9.02.1919 został członkiem Komitetu Narodowego Polskiego. Od 04.1919 do 07.1920 zastępca sekretarza generalnego i kierownik wydziału politycznego delegacji polskiej na konferencję pokojową w Paryżu.

Po zorganizowaniu placówki dyplomatycznej, od 16.07.1919 do 1.03.1923, attaché honorowy w Poselstwie RP w Paryżu. W l. 1922–1927 został wybrany senatorem z woj. lubelskiego; należał do senackiego klubu Zjednoczenia Ludowo-Narodowego. W okresie 03.1925–02.1927 członek delegacji polskiej na rokowania handlowe z Niemcami. W l. 1928–1937 (23.05.) pełnił funkcję prezesa Zarządu Głównego Stronnictwa Narodowego i jednocześnie przewodniczącego Rady Naczelnej Stronnictwa, a także kierownika Straży Narodowej. W 1930 został ponownie wybrany do Senatu RP, gdzie zasiadał w Klubie Narodowym. Uczestniczył w pracach senackich komisji: konstytucyjnej, regulaminowej, spraw zagranicznych i spraw wojskowych.

Pochowany na cmentarzu Powązkowskim w Warszawie.

W 1898 ożenił się z Marią (Magdaleną) z d. Bożeniec-Jełowicka (1876–1946); syn Włodzimierz (1899–1983), artysta malarz, grafik i ilustrator.

Publikacje: autor licznych publikacji na tematy polityczne. Do najważniejszych należą: *Na Rusi. Polski stan posiadania*, Kijów 1912; *La Pologne. Ce qu'elle a été, ce quelle est actuellement, ce qu'elle devrait être*, Paris 1918–1919, Stockholm 1918; *Walka o Polskę*, Poznań 1920; *Podręczny słownik polityczny. Do użytku posłów, urzędników państwowych, członków ciał samorządowych i wyborców*, Warszawa 1923; *Znaczenie kresów wschodnich dla Polski*, Warszawa 1924, *Zagadnienia polityki polskiej*, Warszawa 1929.

Archiwalia: AAN, Archiwum Ignacego Jana Paderewskiego, sygn. 823, s. 74; AAN, Delegacja Polska na Konferencję Pokojową w Paryżu, sygn. 9, s. 7; AAN, MSZ, sygn. 274, s. 209.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1920, s. 33; 1923, nr 6, s. 102; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 25; *Notatka*, „Gazeta Lwowska”, 1.01.1919, nr 1, s. 5; *O Niepodległą i granice*, t. 5: *Protokoły Komitetu Politycznego Rady Ministrów 1921–1926*, wstęp, wybór, oprac. i przyg. do druku M. Jabłonowski, W. Janowski, Warszawa–Pułtusk 2004, s. 420–421, 450; *O Niepodległą i granice*, t. 6: *Komitet Narodowy Polski. Protokoły posiedzeń 1917–1919*, wstęp, wybór, oprac. i przyg. do druku M. Jabłonowski, D. Ciskowska-Hydzyk, Warszawa–Pułtusk 2007, s. 693, 707–708; *Polskie dokumenty dyplomatyczne, listopad–grudzień 1918*, red. S. Dębski, Warszawa 2008, s. 145, 404; Romer Eugeniusz, *Pamiętnik paryski 1918–1919*, do druku przyg. A. Garlicki i R. Świętek, Wrocław 1989, (wg indeksu).

Opracowania: Białokur Marek, *Mysł społeczno-polityczna Joachima Bartoszewicza*, Toruń 2005; Kozicki Stanisław, *Historia Ligi Narodowej (okres 1887–1907)*, Londyn 1964, s. 153–154, 570; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 496; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 28; *Posłowie i senatorowie Rzeczypospolitej Polskiej 1919–1939. Słownik biograficzny*, t. I: A–D, Warszawa 1998, s. 103–104 (tu bibliografia).



Bator Bolesław (Stanisław Bolesław). Ur. 14.07.1883 w Skrzyszowie; zm. 27.09.1939 w Warszawie. Syn Józefa i Marii z d. Tyrka.

Do gimnazjum uczęszczał w Tarnowie. Studiował na Wydziale Prawa Uniwersytetu Lwowskiego. Doktor praw (nie udało się ustalić, gdzie obronił dysertację). W l. 1903–1905 redagował niepodległościowe pismo młodzieżowe „Tekę” we Lwowie. Członek Związku Młodzieży Polskiej „Zet”. W 1903 należał do Wydziału (Zarządu) Czytelni Akademickiej we Lwowie. W 1905 został członkiem Ligi Narodowej. Współorganizator Drużyn Bartoszewych w Małopolsce Wschodniej.

W l. 1907–1915 sędzia w Małopolsce w Sądzie Krajowym Lwowskim, skąd został przeniesiony do austriackiego Ministerstwa Sprawiedliwości, a stamtąd do Najwyższego Trybunału w Wiedniu. W czasie I wojny światowej (1916–1918) przebywał w Kijowie, gdzie pracował jako nauczyciel w polskich gimnazjach. Pod koniec 1917 był referentem Sekcji Pomocy Kulturalnej Rady Okręgowej Kijowskiej Polskiego Towarzystwa Pomocy Ofiarom Wojny. Wszedł również w 1917 w skład Wydziału Oświaty Polskiego Komitetu Wykonawczego na Rusi; kierował też jego Sekcją Wydawniczą we wrześniu 1918, po powołaniu Związku Oddziałów Polskiej Macierzy Szkolnej na Rusi został członkiem Zarządu Głównego. W Polsce niepodległej pracował jako sekretarz prasowy Biura Prac Kongresowych, a następnie w Głównym Urzędzie Likwidacyjnym.

Po przyjęciu do pracy w służbie zagranicznej w 1918 był sekretarzem biura prac kongresowych w MSZ, gdzie opracowywał m.in. materiały statystyczne dotyczące ludności Wołynia, Podola i Ukrainy. W 1919 był członkiem delegacji polskiej na konferencję pokojową w Paryżu. Następnie pracował jako dyrektor biura prasowego placówki polskiej w Paryżu, a de facto od lipca 1919 dyrektor biura prasowego delegacji polskiej na konferencję pokojową, a później (do 1921) naczelnik Wydziału Prasy i Propagandy w MSZ. Być może przeszedł do pracy w Głównym Urzędzie Likwidacyjnym. W 1921 i 1922 był dyrektorem filii warszawskiego Banku Emigracyjnego w Gdańsku, nie wiadomo jednak do kiedy. Od 04. do 11.1924 naczelnik Wydziału Prasowego MSZ. Od 1.11.1924 otrzymał w MSZ urlop bezpłatny w związku z przejściem do parlamentu. W okresie 10.1924–1927 poseł na Sejm RP, dokąd wszedł na miejsce zmarłego posła Tadeusza Fudakowskiego. Członek klubu Związku Ludowo-Narodowego i członek jego zarządu. Był referentem w sejmowej komisji morskiej, a ponadto członkiem komisji budżetowej i spraw zagranicznych. W 1926 poseł sprawozdawca ustawy o ratyfikacji konwencji konsularnej między Polską a ZSRR. Po zakończeniu kadencji parlamentarnej w 1927 powrócił do MSZ, w którym pracował w randze radcy ministerialnego, a 28 listopada został mianowany naczelnikiem wydziału. Zwolniony ze służby państwowej 31.12.1927. Pracował w Ministerstwie Przemysłu i Handlu.

Publikacje: *Spuścizna Bolesława Chrobrego*, Warszawa 1925; *Metamorfozy polskie. Szkice demograficzne*, Warszawa 1928.

Archiwalia: AAN, PRM, część VIII, sygn. 1, s. 251–252.

Źródła drukowane: Monitor Polski, nr 121 z 26.05.1928, s. 2; Romer Eugeniusz, *Pamiętnik paryski 1918–1919*, do druku przyg. A. Garlicki i R. Świętek, Wrocław 1989, (wg indeksu); *Sprawozdanie Czytelni Akademickiej we Lwowie za rok administracyjny 1902/3 (od 15 listopada 1902 r. do 30 września 1903 r.)*, Lwów 1903, s. 4, 6, 12.

Opracowania: Korzeniowski Mariusz, *Za Złotą Bramą. Działalność społeczno-kulturalna Polaków w Kijowie w latach 1905–1920*, Lublin 2009, s. 178, 188, 192, 195, 210, 225; Kozicki Stanisław, *Historia Ligi Narodowej (okres 1887–1907)*, Londyn 1964, s. 251, 570; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 231; *Liga Narodowa (1893–1928), wybór relacji, wybór, wstęp i oprac. T. Sikorski, A. Wątor*, Warszawa 2015, s. 163, 175, 177, 183; *Posłowie i senatorowie Rzeczypospolitej Polskiej 1919–1939. Słownik biograficzny, t.: A–D*, Warszawa 1998, s. 106; *Założenie ważnej placówki. Gdański obóz emigracyjny – w Warszawie*, „Głos Lubelski”, 8.07.1922, s. 1.

Strony internetowe: https://www.myheritage.pl/names/boleslaw_bator (26.04.2020).



Beck Józef, pseud. „Halicki”. Ur. 4.10.1894 w Warszawie; zm. 5.06.1944 w Stanești, Rumunia. Pochodził z rodziny urzędniczej; syn Józefa Alojzego Becka (Beka) (1867–1931), prawnika, współzałożyciela Związku Robotników Polskich i podsekretarza stanu w MSW, i Bronisławy z d. Łuczowska.

Po maturze, zdanej w 1912 w gimnazjum realnym w Krakowie, rozpoczął w 1913 studia na Wydziale Budowy Maszyn Politechniki Lwowskiej, ale po dwóch semestrach je przerwał. W l. 1913–1914 studiował na Wydziale Ogólnym Akademii Eksportowej w Wiedniu, w ciągu roku zaliczając cztery semestry. W Wiedniu nawiązał kontakt ze Związkiem Strzeleckim. Wybuch I wojny światowej zastał go w Limanowej. Przerwał studia i już w lipcu 1914 został instruktorem I Związku Strzeleckiego w tejże Limanowej. 31.07.1914 w Krakowie wstąpił do Legionów. 23.08.1914 został przydzielony do 1. baterii 1. pułku artylerii I Brygady LP. Walczył na froncie w Karpatach, m.in. na przełęczy Marmaros-Sziget. Wyróżnił się w bitwie pod Kostiuchnówką (4–6.07.1916), po której został awansowany do stopnia podporucznika. Po tzw. kryzysie przysięgowym w 1917 jako poddany austro-węgierski został wcielony do armii austriackiej i po pobyciu w Oficerskiej Szkole Artylerii w Preszburgu (obecnie Bratysława) przydzielony do korpusu węgierskiego w Szopron (Sopron). Opuścił swą jednostkę i zameldował się do dyspozycji Polskiej Organizacji Wojskowej we Lwowie. Decyzją Naczelnej Komendy POW został, jako emisariusz, wysłany do Kijowa. Posługiwał się w tym czasie pseud. „Halicki”. Miał nawiązać łączność z III Korpusem Polskim formującym się w Rosji. Dotarł do dowództwa tego Korpusu w Starej Sieniawie, a po jego kapitulacji przedostał się w czerwcu 1918 do Kijowa. Został wysłany z kolejną misją do Moskwy, a stamtąd do Orła, gdzie w powstających polskich oddziałach objął dowództwo batalionu, które sprawował tylko 19 dni. Zadenuncjowany i zagrożony aresztowaniem przez Czecha musiał uciekać; przez Moskwę powrócił do Kijowa. We wrześniu 1918 został wysłany do miejscowości

Jassy w Besarabii w celu nawiązania poprzez aliantów kontaktu z armią gen. Józefa Hallera we Francji, co się nie udało. Na początku listopada 1918 został skierowany do Odessy, by zebrać rozproszonych tam członków POW i innych Polaków oraz skierować ich do Ploskirowa; w tym samym miesiącu powrócił do kraju. W Lublinie wstąpił do Wojska Polskiego i został skierowany do I Brygady Kawalerii, z którą walczył na froncie polsko-ukraińskim na Wołyniu. Wezwany do Warszawy, zameldował się tam w lutym 1919. Wysłany do Rumunii negocjował przejazd gen. Lucjana Żeligowskiego z Kubania do Polski, a wiosną w szeregach I Brygady Artylerii brał udział w operacji wileńskiej. W poł. 1919 ukończył tzw. skrócony kurs w nowo powstałej Szkole Sztabu Generalnego w Warszawie, po którym został awansowany do stopnia kapitana. Wówczas też został oficerem do zleceń nadzwyczajnych Naczelnego Wodza Józefa Piłsudskiego. Uczestnik wojny polsko-bolszewickiej, wiosną 1920 został szefem Oddziału II 4. Armii Frontu Litewsko-Białoruskiego, a w okresie 07–09.1920 analogiczną funkcję pełnił w sztabie frontu dowodzonego przez gen. Hallera. Od września 1920 był szefem Oddziału II w sztabie Naczelnego Wodza. W październiku 1920 uczestniczył w zleconej przez Piłsudskiego tajnej misji do regenta Węgier Miklósa Horthy'ego mającej na celu zacieśnienie współpracy i pomoc w rozwiązaniu terytorialnego sporu węgiersko-rumuńskiego. Po powrocie, po zawarciu pokoju ryskiego, 16.03.1921 objął w Oddziale II Sztabu Generalnego kierownictwo Sekcji Rosyjskiej. Jako ekspert wojskowy wszedł wiosną 1921 w skład delegacji polskiej na rokowania z Litwą, które odbyły się w Brukseli, do jesieni, pod auspicjami Ligi Narodów.

Po otrzymaniu 2.01.1922 zgody państwa przyjmującego przyjechał do Paryża i objął stanowisko attaché wojskowego i morskiego przy Poselstwie Polskim w Paryżu, równocześnie pełnił te same obowiązki przy Poselstwie Polskim w Brukseli. Pełnił tę funkcję do grudnia 1923. Według niechętnych Beckowi przekazów miał w Paryżu zostać przyjęty do jednej z łóż masonskich. Odwołany do kraju, przeszedł w stan spoczynku i podjął pracę jako buchalter w warszawskiej filii Banku Wileńskiego. W okresie 1924–1925 ukończył Wyższą Szkołę Wojenną, został awansowany do stopnia podpułkownika i objął kierownictwo Oddziału III Biura Ścisłej Rady Wojennej. Po zamachu majowym 1926, w czasie którego był szefem sztabu Grupy Operacyjnej gen. Gustawa Orlicz-Dreszera, w czerwcu został szefem gabinetu min. spraw wojskowych Piłsudskiego. Tę ostatnią funkcję sprawował do sierpnia 1930. Członek Trybunału Stanu w okresie 1929–02.1931. Od 25.08. do 5.12.1930 min. bez teki i wicepremier w rządzie Piłsudskiego.

Wiceministrem spraw zagranicznych został mianowany 6.12.1930, pełnił tę funkcję do 1.11.1932. W tym okresie zajmował się przede wszystkim przebudową organizacyjną ministerstwa i nadzorował politykę wschodnią, w tym rokowania z ZSRR w sprawie paktu o nieagresji, parafowanego w styczniu, a podpisanego 25.07.1932. Tekę min. spraw zagranicznych objął 2.11.1932 i pełnił ją do 30.09.1939. W 1935 został wybrany (z okręgu w Warszawie) senatorem RP, ponownie w 1938, pełnił tę funkcję do 1939. W czasie jego kadencji zawarto wiele umów międzynarodowych mających zabezpieczyć interesy polskie w świecie, wśród nich: Konwencję o określeniu napaści zawartą między Polską, Estonią, Łotwą, Rumunią, Turcją, Persją, Afganistanem, ZSRR, podpisaną 3.07.1933 w Londynie, do której dołączyła 22 lipca Finlandia; Deklarację o niestosowaniu przemocy między

Polską a Niemcami, podpisaną 26.01.1934 w Berlinie i ratyfikowaną 15.02.1934. Złożył też wiele ważnych wizyt oficjalnych, m.in. w lutym 1934 w Moskwie, w maju 1934 i we wrześniu 1934 w Genewie (uczestniczył w XV Zgromadzeniu Ligi Narodów), w końcu 1934 w Tallinie i Rydze, w 1935 w Berlinie, w sierpniu 1935 w Helsinkach, w listopadzie 1936, kwietniu 1937 i marcu 1938 w Rzymie oraz w 04.–05.1939 w Londynie. Wielokrotnie też odwiedził siedzibę Ligi Narodów w Genewie.

Po wybuchu II wojny światowej opuścił, wraz z rządem, Warszawę w nocy z 6 na 7 września i ewakuował się przez Brześć nad Bugiem, Kutry, 17 września do Czerniowiec na terenie Rumunii, gdzie w Słanic 18 września został internowany. Przeniesiony, przebywał od 10.1939 do 01.1940 w obozie w Braszowie (Braşov), następnie we wsi Dobroseşti nad jeziorem Snagov, ok. 40 km od Bukaresztu; latem został przewieziony do majątku Dobroseşti. 20.10.1940 podjął próbę ucieczki z internowania. Od 11.1940 do 04.1943 internowany w Bukareszcie, w tym od stycznia 1941 do zimy 1943 w areszcie domowym. Zmarł na gruźlicę w ostatnim miejscu internowania w Rumunii, we wsi Stăneşti-Chiruleşti (Stanęşti).

Pochowany na cmentarzu wojskowym Bellu w Bukareszcie. W 1991 został ekshumowany i pochowany 21 maja na cmentarzu Powązkowskim w Warszawie.

Uniwersytet Warszawski i Uniwersytet Jagielloński nadały Józefowi Beckowi tytuł doktora honoris causa. 31.10.1937 pracownicy MSZ powołali do życia Fundację Naukową im. płk. Józefa Becka przy Uniwersytecie Józefa Piłsudskiego w Warszawie, której zadaniem było przygotowanie obchodów 5-lecia objęcia przez Becka stanowiska min. spraw zagranicznych. „Celem Fundacji jest popieranie badań naukowych z dziedziny historii dyplomatycznej Polski do połowy XVIII wieku (Polski mocarstwowej)”. Fundacja ta została przejęta przez Senat Uniwersytetu Warszawskiego 1.12.1937. W 1999 w gmachu Senatu RP w Warszawie odsłonięto tablicę pamiątkową ku czci senatorów RP pomordowanych, poległych, zaginionych, zmarłych w latach II wojny światowej i w powojennym okresie represji, m.in. z jego nazwiskiem.

Był dwukrotnie żonaty. W 1920 ożenił się z Marią z d. Słomińska, 2.v. Janiszewska. Mieli syna Andrzeja (1927–2011), był m.in. dyrektorem Instytutu Józefa Piłsudskiego w Nowym Jorku (1993–1999). Drugie małżeństwo zawarł w 1928 z Jadwigą z d. Salkowska, 1.v. Burhardt-Bukacka (1896–1974). Miał brata Kazimierza (1905–1922).

Publikacje: *Przemówienia, deklaracje, wywiady (1931–1937)*, Warszawa 1938, (przeład na język niemiecki, Essen 1939) oraz *Przemówienia, deklaracje, wywiady 1931–1939*, Warszawa 1939. Pozostawił również spisane w czasie internowania w Rumunii wspomnienia, które ukazały się w języku francuskim pt. *Dernier report*, Neuchâtel–Paris 1951, następnie angielskim, New York 1957. W języku polskim początkowo ukazał się z nich tylko wybór pt. *Pamiętniki Józefa Becka (wybór)*, Warszawa 1955, który został uzupełniony przez wydanie również fragmentów pt. *Preliminaria polityczne do wojny 1939 roku, Komentarze do historii dyplomatycznej wojny 1939 roku* w „Zeszytach Historycznych”, 1971, z. 20; w oprac. A. Skrzyпка ukazały się pod pierwotnym tytułem *Ostatni raport*, Warszawa 1987, z informacją, iż wydano bez zgody dysponentów tekstu. Najpełniejsze wydanie ukazało się w 2015 pt. *Wspomnienia o polskiej polityce zagranicznej 1926–1939*.

Odnaczenia: Order Orła Białego I kl., Srebrny Krzyż Orderu Virtuti Militari V kl., Krzyż Komandorski z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski I kl., Order Odrodzenia Polski IV kl., Krzyż Niepodległości z Mieczami, Krzyż Walecznych czterokrotnie, Złoty Krzyż Zasługi, Medal za Wojnę 1918–1921, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, brązowy i srebrny Medal za Długoletnią Służbę; afgańskie: Seerdar Ali I kl.; austriackie: Ehrenzeichen für die Verdienste um die Republik Oesterreich (Order Zasługi); belgijskie: Ordre de la Couronne (Order Korony) I kl., Croix de Guerre (Krzyż Wojenny), Croix Militaire (Krzyż Wojskowy), Ordre de Léopold (Order Leopolda) I kl., Medal Olimp. Pracy; boliwijskie: Order de los Andes (Order Andów) I kl.; brazylijskie: Order Cruzeiro do Sul (Order Krzyż Południa) I kl.; czechosłowackie: Československý řád Bílého lva (Order Białego Lwa) I i III kl.; duńskie: Dannebrog ordenen (Order Dannebrog) I kl.; estońskie: Kaitseliid Kotkarist (Order Orła) I kl.; fińskie: Suomen Valkoisen Ruusun ritarikunta (Wielka Wstęga Orderu Białej Róży) I kl., Vita Ros Orden (Order Białej Róży) I kl.; francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa) I, III, IV kl.; greckie: Tagma toy Phoinikos (Order Feniksa) I kl., Basilikon oikogenaiakon tagma ton agion Georgioy kai Konstantinoi (Królewski Order Domowy świętych Jerzego i Konstantyna); hiszpańskie: Orden del Mérito Civil (Order Zasług Cywilnych) I kl.; japońskie: Kyokujitsu-sho (Order Wschodzącego Słońca) I kl.; jugosłowiańskie: Orden Jugoslovenske Krun (Order Korony Jugosłowiańskiej) I kl., Orden Belog orla (Order Białego Orła) I kl., Orden Svetoga Save (Order Świętego Sawy) II kl.; łotewskie: Triju Zvaigžņu ordenis (Order Trzech Gwiazd) I i III kl.; norweskie: Den Kongelige Norske Sanct Olavs Orden (Królewski Order Świętego Olafa) I kl.; perskie: Wielka Wstęga Orderu Homayoun; portugalskie: Ordem de Cristo (Order Chrystusa) I kl.; rumuńskie: Ordinul Steaua României (Order Gwiazdy Rumunii) I kl., Ordinul Coroana României (Order Korony Rumunii) II kl., Ordinul național Steaua României (Order Narodowy Gwiazdy Rumunii) III kl.; szwedzkie: Kungliga Nordstjärneorden (Królewski Order Gwiazdy Polarnej) I kl., Kungliga Vasaorden (Order Wazów); węgierskie: Érdemkereszt (Krzyż Zasługi) I kl.; włoskie: Corona d'Italia (Order Korony Włoch) I kl., Ordine dei Santi Maurizio e Lazzaro (Order świętych Maurycego i Łazarza) I kl.; międzynarodowe: Médaille Interalliée (Medal Międzysojusznicy).

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Paryżu, sygn. 277, s. 23, sygn. 279, s. 11–13, 16–17, 19–20, 22–29, 31–36; AAN, KG RP w Stambule, sygn. 30, s. 166; AAN, MSZ, sygn. 583, s. 30, sygn. 1457b, s. 46, sygn. 12724, s. 164; AP w Lublinie, Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej Katedralnej św. Jana w Lublinie, sygn. 79, s. 106; HI, Amb. Polska w Wielkiej Brytanii, jednostka 7, s. 44–45 (8.7.1, s. 609–610); IJP-NY, Adiutantura Generalna Naczelnego Wodza, t. 62, dok. 449.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 102; 1933, nr 13, s. 137, nr 19, s. 189; *RSZ 1932*, s. 19; *RSZ 1933*, s. 15; *RSZ 1939*, s. 175; Beck Jadwiga, *Kiedy byłam Ekszellencją*, Warszawa 1990; eadem, *Ostatnia wilia Józefa Becka*, „Zeszyty Historyczne”, 1986, z. 78, s. 229–232; Beck Józef, *Wspomnienia o polskiej polityce zagranicznej 1926–1939*, oprac. A.M. Cieniała, wprowadzenie M. Kornat, Kraków 2015; Drymmer Wiktor Tomir, *W służbie Polsce*, Warszawa 1998, s. 247, 309; Krzyżanowski Wojciech, *Lata bukareszteńskie*, „Zeszyty Historyczne”, 1978, z. 44, s. 178; Raczyński Edward, *W sojusznicy Londynie*.

Dziennik ambasadora Edwarda Raczyńskiego 1939–1943, Londyn 1960, s. 15–19, 21, 23–24, 26–27; Unger Leopold, *Intruz*, Warszawa 2002, s. 39–42.

Opracowania: Cat-Mackiewicz Stanisław, *O jedenastej – powiada aktor – sztuka jest skończona. Polityka Józefa Becka*, London 1942, s. 172; Chajm Leon, *Polskie wolnomularstwo 1920–1938*, Warszawa 2005, s. 161–163; Cienciąła Anna M., *Józef Beck w oczach ambasadora USA*, „Zeszyty Historyczne”, 1977, z. 42, s. 225–228; eadem, *Kłamstwa o ministrze Becku*, „Zeszyty Historyczne”, 1984, z. 70, s. 198–200; Cygan Wiktor Krzysztof, *Oficerowie Legionów Polskich 1914–1917. Słownik biograficzny*, t. I: A–F, Warszawa 2005, s. 54–55 (tu bibliografia); Dubicki Tadeusz, *Próba ucieczki płk. Józefa Becka z Rumunii (20.10.1940) w świetle archiwaliów rumuńskich*, „Zeszyty Historyczne”, 1996, z. 117, s. 1945; Kornat Marek, *Józef Beck – zarys biografii politycznej (1894–1932)*, „Niepodległość”, 2005, t. 55, s. 36–106; Kornat Marek, Morzycki-Markowski Mikołaj, *W rumuńskiej pułapce*, Gdańsk 2011, passim; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 90; Kwiatkowski Eugeniusz, *Józef Beck*, „Zeszyty Historyczne”, 1986, z. 76, s. 14–32; *Leksykon piłsudczykowski*, t. 1, *Słownik biograficzny*, A–Ł, pod red. J.H. Szlachetko, K. Dziudy, K. Piskały, Gdańsk 2015, s. 31–43; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa, 1938, s. 32–33; *Płk Józef Beck (1894–1944). Żołnierz, dyplomata, polityk*, pod red. S.M. Nowinowskiego, Łódź–Warszawa 2017; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 22, 78; *Posłowie i senatorowie Rzeczypospolitej Polskiej 1919–1939. Słownik biograficzny*, t. I: A–D, Warszawa 1998, s. 109–110 (tu bibliografia); Rogoyski Doman, *Pięć inicjatyw wydobycia Józefa Becka z pułapki rumuńskiej*, „Zeszyty Historyczne”, 1986, z. 76, s. 33–57; idem, *Pułkownik Józef Beck więźniem w Rumunii*, ibidem, 1970, z. 18, s. 84–98; Samuś Paweł, *Minister Józef Beck. Dom rodzinny i lata młodzieńcze*, Łódź 2015; Stawecki Piotr, *Oficerowie dyplomowani wojska Drugiej Rzeczypospolitej*, Wrocław 1997, s. 109, 111–112; Świdarska Hanna, *Polskie personalia*, „Zeszyty Historyczne”, 1995, z. 114, s. 212; Wandycz Piotr, *MSZ widziany oczami amerykańskiego dyplomaty*, ibidem, 1975, z. 32, s. 154; idem, *Sprawa Józefa Becka jako attaché wojskowego w Paryżu*, ibidem, 1972, z. 23, s. 34–40.



Beczkowicz Zygmunt Kazimierz. Ur. 21.01.1887 w Łukawicy, pow. Lubartów; zm. 2.05.1985 w Gdyni. Syn Henryka, właściciela majątku Łukawica, i Bronisławy.

Nauki pobierał w gimnazjum rządowym w Siedlcach, do 1905; maturę zdał w 1907 w Gimnazjum im. gen. P. Chrzanowskiego w Warszawie. W 1911 ukończył Wydział Prawa Uniwersytetu Moskiewskiego, chociaż za działalność polityczną był z niego relegowany i ponownie przyjęty. Odbił aplikację prawniczą w sądzie w Siedlcach w l. 1911–1915; pełnił obowiązki sędziego śledczego i ostatnie dwa lata przed niemiecką okupacją stale zastępował Sędziego Pokoju w Siedlcach. W czasie I wojny światowej od 1915 czynny w polskich organizacjach społecznych i niepodległościowych w Rosji. Przynajmniej w lutym 1918 pracował jako starszy referent w referacie wyższych urzędników sądowych

w Sekcji Osobowej Ministerstwa Sprawiedliwości Tymczasowej Rady Stanu. W niepodległej Polsce w l. 1918–1920 referent i radca w Ministerstwie Sprawiedliwości, w którym zajmował się organizacją sądownictwa. W 1920 został zastępcą komisarza rządu w Warszawie i wicewojewodą warszawskim. Od 24.09.1926 do 20.06.1931 był wojewodą nowogródzkim, a od 20.06.1931 do 20.01.1933 wojewodą wileńskim.

W 1931 na wniosek Białorusinów nadano w Nowogródku jego imię jednej z ulic miasta.

Praca w służbie zagranicznej była związana prawdopodobnie z próbą poprawy stosunków polsko-łotewskich. 21.01.1933 otrzymał nominację na stanowisko posła nadzwyczajnego i min. pełnomocnego w Poselstwie RP w Rydze. Objął swą funkcję 2.03.1933 i pełnił ją do 20.09.1935. Po odwołaniu przeszedł w stan spoczynku z pracy w MSZ.

W l. 1935–1939 senator RP z powołania prezydenckiego. Od 1938 zasiadał w Kole Obozu Zjednoczenia Narodowego. Członek różnych komisji senackich: administracji, budżetowej, komunikacyjnej, oświatowej, prawniczej; w komisji komunikacyjnej był zastępcą przewodniczącego. Społecznik, w 1937 członek Zarządu Głównego Towarzystwa Pomocy Polonii Zagranicznej, a także członek władz Towarzystwa Popierania Budowy Publicznych Szkół Powszechnych. Od grudnia 1937 członek warszawskiego Klubu Demokratycznego. Silnie związany z ruchem turystyczno-krajoznawczym, w l. 1937–1939 prezes zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego.

Po wybuchu II wojny światowej od 10.09.1939 był członkiem prezydium Stołecznego Komitetu Samopomocy Społecznej (SKSS) w Warszawie i kierownikiem sekcji Pomocy dla Uchodźców. Pod okupacją niemiecką w l. 1940–1941 przewodniczył Sekcji Organów Lokalnych SKSS. W tym czasie pracował w „Społem” w Warszawie, Nowym Targu i Łodzi. Współdziałał z Delegaturą Rządu RP na Kraj. Podczas powstania warszawskiego w jego mieszkaniu na Mokotowie zorganizowano szpitalik powstańcy.

Po zakończeniu działań wojennych już w 1945 organizował na nowo i został pierwszym prezesem (do 1947) Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego. Od 1950 prezes Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego. W 1947 wstąpił do Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Radzieckiej. Pracował w l. 1946–1949 w dyrekcji Przedsiębiorstwa Połówów Dalekomorskich „Dalmor” w Gdyni, był kierownikiem jego ekspozytury w Warszawie. Następnie w l. 1950–1951 pracował w Zjednoczeniu Budownictwa Miejskiego w Warszawie. Ostatnim miejscem pracy, w l. 1951–1960, była Politechnika Warszawska, w której uczył języka rosyjskiego. Po przejściu na emeryturę w 1960 zamieszkał w Gdyni.

Pochowany na cmentarzu Witomińskim w Gdyni.

Dwukrotnie żonaty. Po raz pierwszy w 1921 ożenił się z Marią z d. Sawicka; zajmowała się białoruską sztuką ludową, była współpracowniczką Towarzystwa Sztuki Ludowej. Drugą żoną była malarka Maria Konstancja z d. Łada-Zabłocka, działaczka Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego i Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego. Jego brat Antoni był aptekarzem.

Odznaczenia: Order Odrodzenia Polski III, IV i V kl., Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Złoty Krzyż Zasługi, łotewskie: Triju Zvaigžņu ordenis (Order Trzech Gwiazd) I kl; rumuńskie: Ordinul Coroana României (Order Korony Rumunii) II kl.

Archiwalia: AAN, PRM, część II, sygn. 99, s. 359–360; AAN, Tymczasowa Rada Stanu, sygn. 17, s.161.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1933, nr 3, s. 21; RSZ 1933, s. 15; RSZ 1937, s. 92; RSZ 1939, s. 98; *Nekrolog*, „Tygodnik Powszechny”, 12.05. 1985, s. 4; Szembek Jan, *Diariusz i teki Jana Szembeka (1935–1945)*, t. I, Londyn 1964, s. 340, 389.

Opracowania: Kroll Bogdan, *Rada Główna Opiekuńcza*, Warszawa 1985, s. 27–29, 34; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 90; Łaptos Józef, *Dyplomaci II RP w świetle raportów Quai d’Orsay*, Warszawa 1993, s. 228–229; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa, 1938, s. 33; *Posłowie i senatorowie Rzeczypospolitej Polskiej 1919–1939. Słownik biograficzny*, t. I: A–D, Warszawa 1998, s. 111–112; Skonka Czesław, *Śladami Stefana Żeromskiego na Pomorzu. W 75-lecie śmierci pisarza (1925–2000)*, Gdańsk 2001, s. 55; *Stosunki dyplomatyczne Polski. Informator*, t. I: *Europa 1918–2006*, Warszawa 2007, s. 243; Zawadzki Jarosław Maciej, *Senatorowie. Losy wojenne i powojenne*, Warszawa 2013, s. 466–468.



Benis Adam Jerzy. Ur. 9.03.1898 w Krakowie; zm. 24.01. 1936. Syn profesora Uniwersytetu Jagiellońskiego Artura Benisa (Benisza) i Heleny z d. Rapaport.

Według akt (w zasobach Prezydium Rady Ministrów) ukończył ośmioklasowe gimnazjum humanistyczne w Krakowie, gimnazjum państwowe w Baden pod Wiedniem; wg Stanisława Łozy do szkoły średniej uczęszczał w Neuchâtel i Genewie. Maturę otrzymał w 1916 w Neuchâtel. Przez pięć semestrów studiował prawo i nauki społeczno-ekonomiczne na uniwersytetach we Fryburgu i w Genewie, a wg Łozy również w Paryżu, Wiedniu i Warszawie. Od 1.04.1917 do 27.03.1919 pomocnik referenta w polskim biurze prasowym oraz w misji Rady Regencyjnej w Bernie. W okresie 1918–1919 współpracownik delegacji polskiej na konferencję pokojową w Paryżu. Od 1.04. do 20.07.1919 referent w Departamencie Politycznym Komitetu Narodowego Polskiego w Paryżu. Miał służyć w 1. pułku piechoty Legionów, choć nie udało się potwierdzić tej informacji.

Zatrudniony w MSZ, od 7.08. do 1.09.1919 attaché poselstwa w Poselstwie RP w Paryżu, a następnie, od 1.09.1919 do 1.01.1921, attaché poselstwa w przedstawicielstwie polskim w Budapeszcie. Ponownie we Francji, od 1.01. do 6.05.1922 pracował jako attaché Poselstwa RP w Paryżu, a od 6.05.1922 do 1.07.1923 tytularny II sekretarz legacji. Wezwany do Warszawy pozostawał od 1.07. do 20.09.1923 tytularnym sekretarzem w ministerstwie. Ze względu na stan zdrowia przebywał od 17.08. do 20.09.1923 na urlopie przedłużonym z powodu spraw osobistych do 31.03.1924. Po powrocie zatrudniony w Departamencie Politycznym, od 1.04.1924 do 1.01.1925 w charakterze tytularnego sekretarza legacyjnego, a od 1.01.1925 do 1.01.1930 jako referendarz. 1.01.1930 został mianowany radcą ministerialnym, ale jednocześnie od tej daty do 1.10.1931 przebywał na urlopie bezpłatnym z powodów osobistych. Desygnowany na placówkę, od 1.10.1931 do 1.06.1932 attaché honorowy,

na bezpłatnym urlopie z MSZ, w Poselstwie RP w Kairze. Przyjęty ponownie na etat, od 1.06. do 8 lub 9.06.1932 sekretarz poselstwa w Kairze. 9.06.1932 został mianowany sekretarzem poselstwa z tytułem konsula oraz kierownikiem Wydziału Konsularnego w Poselstwie RP w Kairze, chociaż jego listy komisyjne na kierownika Wydziału Konsularnego podpisał Prezydent RP dopiero 13.08.1932. Członek Polskiego Towarzystwa Historycznego i Królewskiego Towarzystwa Geograficznego w Kairze. Przynajmniej w 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Założyciel Polskiego Towarzystwa Dobroczynnego w Kairze. Odwołany 28.02.1934, powrócił przez Jerozolimę, gdzie jakiś czas pracował, do MSZ z równoczesnym mianowaniem radcą ministerialnym od 1.03.1934; zamiar tej nominacji pojawiał się już wcześniej. Uczestnik wielu konferencji międzynarodowych, wielokrotnie delegowany do prac Ligi Narodów. W 1935 odwiedził Egipt i brał udział w uroczystości żałobnej ku czci marszałka Józefa Piłsudskiego.

Żona Ksawera z d. Rogowska, i.v. Tymieniecka (zm. 1935). Nie wiadomo, czy mieli dzieci. Miał dwóch braci: Antoniego Augusta (ur.1901), doktora praw, i Ludwika (ur.1900), inżyniera.

Publikacje: *Une mission militaire polonaise en Egypte*, t. 1, Le Caire 1938; wiele artykułów o tematyce ekonomicznej i historycznej.

Odznaczenia: Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości; egipskie: Kiladate El Nile (Order Nilu); francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa).

Archiwalia: AAN, KNP, sygn. 171, s. 107, sygn. 238, s. 28–29; AAN, PRM, część VI, sygn. 74-3, t. 1, s. 2, 11, część VIII, sygn. 238, s. 25–26; NAC, sygn. 1-A-249; AN, Akta stanu cywilnego izraelskiego Okręgu Metrykalnego w Krakowie, sygn. 460, s. 15.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 102; 1925, nr 1, s. 8; 1933, nr 20, s. 196; RSZ 1932, s. 19, 116, 175; RSZ 1933, s. 15; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 25; Romer Eugeniusz, *Pamiętnik paryski 1918–1919*, do druku przyg. A. Garlicki i R. Świętek, Wrocław 1989, s. 92, 272, 282.

Opracowania: Kosowski Antoni Przemysław, *Stosunki polsko-egipskie w latach 1927–1945*, Warszawa 2017, (wg indeksu); Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 36; Ślabczyński Waclaw i Tadeusz, *Słownik podróżników polskich*, Warszawa 1992, s. 31–32; Żukowski Przemysław M., *Profesorowie Wydziału Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego*, t. II: 1780–2012, pod red. D. Malec, Kraków 2014, s. 18.



Bertoni Karol. Ur. 4.10.1876 w Stanisławowie; zm. 10.02.1967 w Rio de Janeiro, Brazylia. Syn Fryderyka i Julii z d. Winz.

Do szkół uczęszczał w rodzinnym mieście, maturę otrzymał w stanisławowskim gimnazjum w 1893. Studiował na Wydziale Prawa Uniwersytetu Wiedeńskiego, gdzie uzyskał tytuł doktora praw. Równolegle studiował w l. 1894–1899 w wiedeńskiej Akademii Konsularnej, zwanej Akademią Orientalną. Pracował od 1900 do 1918 w austriackiej służbie dyplomatyczno-konsularnej. 12.12.1900 zatrudniony jako attaché konsularny w konsulacie w Bukareszcie, a rok później wyjechał do Brazylii, z przydziałem

od 28.11.1901 do austro-węgierskiego Konsulatu Generalnego w Rio de Janeiro jako attaché kulturalny. 7.12.1902 mianowany wicekonsulem i przeniesiony do konsulatu w Kurytybie. 9.03.1905 mianowany kierownikiem Konsulatu Honorowego w São Paulo. 31.12.1910 mianowany konsulem i przeniesiony do Konsulatu Generalnego w Rio de Janeiro, tam od 15.05.1911 został kierownikiem konsulatu, był nim do 20.02.1913. W 1913 wrócił do Wiednia i 11 maja tego roku został przydzielony do pracy w poselstwie austro-węgierskim w Sofii jako kierownik jego wydziału konsularnego. Tam też w 1914 został mianowany konsulem generalnym i pozostał na tym stanowisku do października 1918. Po upadku monarchii austro-węgierskiej przejmował sprawy polskie w austriackim MSZ jako delegat polskiego Głównego Urzędu Likwidacyjnego w Wiedniu.

Od stycznia 1919 w polskiej służbie dyplomatycznej, w lutym 1919 został min. nadzwyczajnym i pełnomocnym ad personam w MSZ, i jednocześnie od 17.02.1919 kierował Wydziałem Prezydialno-Personalnym Departamentu Prawno-Administracyjnego, organizując zarówno ministerstwo, jak i placówki zagraniczne. Po reformie ministerstwa, wprowadzonej w życie 1.10.1920, został 10.04.1921 dyrektorem Departamentu Administracyjnego (D.A.) MSZ, pełnił tę funkcję do 18.12.1923, był też sekretarzem generalnym MSZ. Ta ostatnia funkcja wiązała się z częstym uczestnictwem w posiedzeniach Komitetu Politycznego Rady Ministrów. W 1922 został również członkiem Rady Opieki Kulturalnej przy MSZ oraz członkiem Najwyższej Komisji Dyscyplinarnej przy Prezesie Rady Ministrów, a od maja 1923 ponadto objął stanowisko przewodniczącego Komisji Egzaminacyjnej przy MSZ. W gabinecie premiera Władysława Grabskiego, od 19.12.1923 formalnie do 19 stycznia, a de facto do 9.02.1924, kierował resortem spraw zagranicznych. Od 19.01.1924 ponownie dyrektorem Departamentu Administracyjnego. Od października 1924 podsekretarz stanu w MSZ. Od 22.02.1926 dyrektor Departamentu Konsularnego. Po zabiegach o tekę min. spraw zagranicznych po zamachu majowym 1926, zmuszony w 1931 do odejścia z dyplomacji. Należał do grona organizatorów i reformatorów służby, jemu właśnie przypisuje się stworzenie sprawnej struktury służby konsularnej. Jeszcze w 1929 był komisarzem rządowym Powszechnej Wystawy Krajowej w Poznaniu.

Pracował jako profesor w Wyższej Szkole Handlowej (Szkole Głównej Handlowej) w l. 1921–1939, Szkole Nauk Politycznych i Wolnej Wszechnicy Polskiej w Warszawie, prowadząc wykłady z zakresu służby konsularnej. Wykładowca Studium Dyplomatycznego Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie od roku akademickiego 1938/1939, gdzie dojeżdżał z Warszawy, by wyklądać zagadnienia polityki Europy Współczesnej, Praktykę dyplomatyczną i konsularną. Wspólnie z prof. Czesławem Nanke prowadził również seminarium dyplomacji i praktyki dyplomatycznej. Wśród jego studentów znajdował się m.in. Jan Kozielewski, bardziej znany jako Jan Karski. Ufundował prywatnie trzy nagrody pieniężne dla najzdolniejszych studentów Studium. Od 1937 prezes Centralnego Komitetu Polskich Instytucji Naukowych, Politycznych i Ekonomicznych. Czynny w wielu organizacjach: prezes Komitetu Przyjaciół Sztuki Polskiej, prezes Stowarzyszenia Polsko-Szwedzkiego, prezes Stowarzyszenia Przyjaciół Harcerstwa, wiceprezes Towarzystwa Polsko-Bułgarskiego i Towarzystwa Polsko-Belgijskiego. Pracował również w Polskim Czerwonym Krzyżu, w którym w l.1925–1929 był członkiem Komitetu Głównego PCK,

czynny również w Polskim Białym Krzyżu. W 1924 otrzymał honorowe członkostwo Macierzy Ziemi Cieszyńskiej.

Przez wiele lat mieszkał w Podkowie Leśnej, gdzie do dziś jego dom nazywany jest „Willą Bertonięgo”; był członkiem Towarzystwa Przyjaciół Miasta-Ogrodu Podkowa Leśna. Nie wiadomo nic o jego aktywności w okresie II wojny światowej. W 1945 podjął pracę na nowo w MSZ działającym w ramach Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej. Według niektórych źródeł miał poważny wpływ na ówczesnego min. spraw zagranicznych Zygmunta Modzelewskiego. W Akademii Nauk Politycznych wykładał na Wydziale Dyplomatyczno-Konsularnym. W nieznanych okolicznościach wyjechał w 1949 z Polski do Brazylii, gdzie zamieszkał w Rio de Janeiro.

W AAN w Warszawie przechowywana jest jego spuścizna – Akta Karola Bertonięgo, licząca 27 jednostek archiwalnych.

Był żonaty z Gerdą z d. Bülow, 2.v. Frossard de Saguy (ur.1883 w Santos, Brazylija). Mieli dwie córki: Andree Gerde Jadwigę, zamężną Zborowska (1912–1972), i Beatrice (1914–1964), zamężną Zalesky.

Publikacje: autor wielu artykułów, głównie dotyczących organizacji służby zagranicznej i historii dyplomacji, m.in.: *Praktyka dyplomatyczna i konsularna*, Kraków 1947, *Konsulat wzorowy*, Warszawa 1949; prowadził też wykłady, m.in. „Organizacja służby zagranicznej w innych państwach”, wygłoszony 16.05.1939 na IX kursie naukowym dla urzędników służby zagranicznej.

Odznaczenia: Order Odrodzenia Polski III kl., Złoty Krzyż Zasługi; austriackie: Ritter des Ordens der Eisernen Krone (Order Żelaznej Korony) III kl., Franz-Joseph Orden (Order Franciszka Józefa), Ehrenzeichen für Verdienste um das Rote Kreuz (Order Czerwonego Krzyża) II kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Rzymie, sygn. 231, s. 7; AAN, KCNP, sygn. 71, s. 1–7; AAN, PRM, część VIII, 1, s. 303; Archiwum Konsulatu Generalnego RP w Kurytybie, akta Bolesława Bayera, s. 4; PIASA, Posel. RP w Rio de Janeiro, sygn. 4 (dawniej pudło 16, sygn. 493).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 93; 1926, nr 3, s. 35; RSZ 1937, s. 20; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 11; 1915 *Almanak Laemert*, 71 Anno 1, vol. Districto Federal, Rio de Janeiro 1915, s. 900; Drymmer Wiktor Tomir, *W służbie Polsce*, Warszawa 1998, s. 309; Günther Władysław, *Pióropusz i szpada. Wspomnienia ze służby zagranicznej*, Paryż 1963, s. 25–26; *O Niepodległą i granice*, t.: 5, *Protokoły Komitetu Politycznego Rady Ministrów 1921–1926*, wstęp, wybór, oprac. i przyg. do druku M. Jabłonowski, W. Janowski, Warszawa–Pułtusk 2004, s. 23, 302; Schimitzek Stanisław, *Drogi i bezdroża minioniej epoki. Wspomnienia z lat pracy w MSZ 1920–1939*, Warszawa 1976, s. 18–19, 336; idem, *Na krańcu Europy. Wspomnienia portugalskie 1939–1946*, Warszawa 1970, s. 17, 93, 717; *Sprawozdanie Dyrekcji C.K. Gimnazjum w Stanisławowie za rok szkolny 1893/4*, Stanisławów 1894, s. 48, 54.

Opracowania: *Academia Militans. Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie*, całość zredag., wstępem i zakończeniem opatrzył A. Redzik, Kraków 2015, s. 432, 436–440; Deusch Engelbert, *Die effektiven Konsuln Österreich(-Ungarns) von 1825–1918. Ihre Ausbildung*,

Arbeitsverhältnisse und Biografien, Köln–Weimar–Wien 2017, s. 201–202; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 90; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. II, Warszawa 1939, s. 14; Smolana Krzysztof, *Karol Bertoni 19 grudnia 1923–19 stycznia 1924*, [w:] *Ministerstwo Spraw Zagranicznych II Rzeczypospolitej. Organizacja, polityka, ministrowie*, pod red. P. Długołęckiego i K. Szczepanika, Szczecin 2015, s. 239–246; Szczepańska-Dudzio Anna, *Organizacja i funkcjonowanie polskiej służby konsularnej w latach 1945–1949*, „Dzieje Najnowsze”, R. 49, 2017, s. 132.

Bieliński Michał Eugeniusz. Ur. 17.08.1899 w Charkowie; zm. 28.03.1975 w Londynie. Syn Aleksandra i Wiktorii.

Podporucznik rezerwy artylerii konnej, z przydziałem do 1. dywizjonu artylerii konnej; uczestnik wojny polsko-bolszewickiej. Doszedł do stopnia podpułkownika WP.

Pracę w służbie zagranicznej podjął w Turcji, gdzie w okresie 1.10.1924–30.06.1926 był pracownikiem kontraktowym, od 1.03.1925 sekretarzem konsularnym w Poselstwie RP w Angorze (obecnie Ankara). Odwołany do ministerstwa, od 1.07.1926 do 1.01.1927 pracował w Departamencie Politycznym lub Departamencie Administracyjnym. Skierowany na placówkę zagraniczną, był od 1.01.1927 do 30.09.1930 sekretarzem konsularnym w Wydziale Paszportowym Konsulatu Generalnego RP w Berlinie. Przynajmniej 1.01.1928 był II sekretarzem konsularnym w Wydziale Paszportowym Konsulatu Generalnego RP w Berlinie, a w styczniu 1928 został kierownikiem Wydziału Wizowego. Po powrocie do ministerstwa, od 1.10.1930 do 31.08.1933, pracował początkowo jako asesor w Departamencie Konsularnym, a 2.09.1931 został przeniesiony do Wydziału Budżetowo-Gospodarczego Departamentu Administracyjnego. Od 1.05.1932 pracował w Wydziale Osobowym w Gabinetie Ministra. Przynajmniej od 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. 1.06.1933 został mianowany referendarzem, a 1.09.1933 skierowany w randze attaché konsularnego do Konsulatu RP w Pittsburgu, przy czym skierowanie to zmieniono i został przydzielony do Konsulatu RP w Winnipeg. Mianowany 1.08.1934 wicekonsulem, a 1.01.1937 konsulem; od 1.03.1936 pełnił obowiązki kierownika Konsulatu RP w Winnipeg; do 30.11.1937 konsul i kierownik tegoż konsulatu. Odwołany 30.11.1937 do ministerstwa i mianowany radcą, pracował w Biurze Personalnym (Wydziale Osobowym), 15.04.1938 został przeniesiony do Departamentu Konsularnego, w którym 1.01.1939 był kierownikiem referatu.

W dniu wybuchu II wojny światowej objął w wojennej strukturze ministerstwa kierownictwo Referatu Spraw Obywatelstwa Wydziału Opieki Prawnej (E.III.) Departamentu Konsularnego. We wrześniu 1939 ewakuował się transportem MSZ z Warszawy przez Białokrynicę do Krzemieńca i Kut, gdzie dotarł 9 września. Następnie przez Czerniowce i Botoșani przyjechał do Turnu Severin. Przebywał tam jeszcze 1.10.1939. Mianowany 1.10.1939 radcą i kierownikiem z nominacją na konsula w Konsulacie Generalnym RP w Paryżu, po dotarciu do Francji wstąpił ochotniczo do Wojska Polskiego, w którym służył od 15.10.1939 do 23.04.1948, początkowo w polskich oddziałach we Francji, a następnie na Środkowym Wschodzie i w Egipcie. Uczestniczył w walkach w kampanii libijskiej

i obronie Tobruku – w stopniu porucznika – w szeregach Samodzielnej Brygady Strzelców Karpackich. Od 20.12.1943 do 30.06.1945 był kierownikiem Referatu Łączności Biura Wojskowej Delegacji Rządu RP na Wschodzie. Po przeniesieniu oddziałów Polskich Sił Zbrojnych do Wielkiej Brytanii służył od 24.04.1948 do 30.09.1949 w Polskim Korpusie Przysposobienia i Rozmieszczenia.

Pozostał na emigracji w Wielkiej Brytanii. Czynny w polskich organizacjach kombatanckich. Pełnił funkcję wiceprezesa Związku byłych Żołnierzy Samodzielnej Brygady Strzelców Karpackich („Tobrukczycy”), a od 1951 sekretarza Związku Artylerzystów Konnych na Obczyźnie. W 1953 został wybrany wiceprezesem Zrzeszenia byłych Urzędników Rządu RP w Londynie; od 1953 prezes Stowarzyszenia Wychowanków Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie (na Obczyźnie). Zaangażowany w Stowarzyszeniu Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej w Londynie, 26.05.1950 został wybrany jego skarbnikiem, którym był również przez dwie następne kadencje.

Pochowany na cmentarzu Gunnersbury w Londynie.

Żona Wiktoria z d. Michalska, córka Wanda; we wrześniu 1939 przebywały we Francji.

Odnaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, Medal za Wojnę 1918–1921, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, brązowy Medal za Długoletnią Służbę, Medal Wojska Polskiego trzykrotnie; brytyjskie: The 1939–1945 Star (Gwiazda za Wojnę 1939–1945), Africa Star (Gwiazda Afryki), Italy Star (Gwiazda Włoch), Defence Medal (Medal za Obronę); francuskie: Médaille Commémorative de la Guerre 1939–1945 (Medal Pamiątkowy za Wojnę 1939–1945), Croix du Combattant Volontaire (Krzyż Ochotnika).

Archiwalia: AAN, KG RP w Berlinie, dopływ L-Ż; AAN, KG RP w Paryżu, dopływ; AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 5, sygn. 11654, s. 235, sygn. 11749, s. 10, 23, 26; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 5; HI, MSZ, jednostka 291, s. 369–377 (347.291.4, s. 681–689), jednostka 294, s. 319 (351.294.6, s. 151).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1933, nr 13, s. 133, nr 18, s. 159–160; 1939, nr 3, s. 64; *Rocznik Oficerski 1924*, Warszawa 1924, s. 720, 789; *RSZ 1932*, s. 15; *RSZ 1933*, s. 16; *RSZ 1934*, s. 16; *RSZ 1937*, s. 89, 158; *RSZ 1939*, s. 35, 160, 178; Schimitzek Stanisław, *Na krawędzi Europy. Wspomnienia portugalskie 1939–1946*, Warszawa 1970, s. 167.

Opracowania: Grodziska Karolina, *Polskie groby na cmentarzach Londynu*, t. I, Kraków 1995, s. 291; *Polska emigracja polityczna. Informator*, Warszawa 2004, s. 92; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 25, 93, 168, 172; *Samodzielna Brygada Strzelców Karpackich: spis żołnierzy*, oprac. i red. M. Sas-Skowroński, (b.m.r.w.) [Londyn 1967?], s. 29.

Biesiadecki Maciej Stanisław Eugeniusz. Ur. 18.11.1864 w Krakowie; zm. 14.01.1935 w Krakowie. Syn Stanisława, doktora praw, adwokata krakowskiego, prezesa Towarzystwa Dobroczynności, i Michaliny z d. Rychlicka.

W 1882 ukończył Gimnazjum św. Jacka w Krakowie. Studiował na Wydziale Prawa na Uniwersytecie Jagiellońskim w l. 1882/1883–1885/1886 z krótką przerwą, w trakcie której zaliczył jeden semestr na Uniwersytecie Lwowskim. Przez pewien czas pracował w austriackim Ministerstwie Wyznań i Oświecenia w Wiedniu. W 1896 powrócił do Galicji, podjął



dalszą pracę w austriackiej administracji w Galicji. W l. 1904–1912 starosta powiatowy w Białej, a następnie od 1913 w Krakowie. W 1916 ponownie kierownik starostwa bielskiego, ponadto w 1917 mianowany delegatem namiestnictwa w Krakowie, radca dworu. 2.01.1918 mianowany radcą Namiestnictwa Galicji, w którym pełnił funkcję inspektora starostw i urzędnika do specjalnych poruczeń w Prezydium Namiestnictwa Galicyjskiego we Lwowie.

W listopadzie 1919 mianowany przez premiera Ignacego J. Paderewskiego Komisarzem Generalnym RP w Wolnym Mieście Gdańsku. Do Gdańska przyjechał 18.01.1920; od 8.02.1920 pierwszy komisarz RP w Wolnym Mieście Gdańsku, od 8.07.1920 do 5.07.1921 konsul generalny i kierownik Komisariatu Generalnego RP w Wolnym Mieście Gdańsku. Uczestniczył 10.02.1920 w uroczystości zaślubin Polski z Morzem. Dalsze losy nieznanne.

Pochowany na cmentarzu Rakowickim w Krakowie.

Żonaty ze Stefanią z d. Lewakowska, córką senatora; syn Wojciech (ur. 1883), doktor praw, w 1941 komendant Kwatery Polowej Naczelnego Wodza.

Archiwalia: AAN, KCNP, sygn. 68, s. 1–4.

Źródła drukowane: RSZ 1937, s. 150; RSZ 1939, s. 170; *Część urzędowa*, „Gazeta Lwowska”, 4.01.1918, nr 3, s. 1; Schimitzek Stanisław, *Drogi i bezdroża minionej epoki. Wspomnienia z lat pracy w MSZ (1920–1939)*, Warszawa 1976, s. 18.

Opracowania: *Corpus studiosorum Universitatis Iagellonicae in saeculis XVIII–XX*, Tomus III: A–D, pod red. J. Michalewicza, Kraków 1999, s. 264–265; Grodziska-Ożóg Karolina, *Cmentarz Rakowicki w Krakowie (1803–1939)*, Kraków 1987, s. 98; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 90; Żukowski Przemysław M., *Pracownicy i absolwenci Uniwersytetu Jagiellońskiego w polskiej służbie zagranicznej, 1918–1945*, „Zeszyty Historyczne”, 2008, z. 165, s. 43–44.



Biesiekierski Mieczysław Kazimierz Aleksander.

Ur. 27.02.1894 w Warszawie; zm. 31.08.1974 w Paryżu. Syn Kazimierza i Jadwigi z d. Gumowska.

Ukończył w Warszawie średnią Szkołę Handlową A. Jeżewskiego. Studia na Wydziale Technicznym Uniwersytetu w Liège (Leodium) w Belgii ukończył w 1914, uzyskując tytuł inżyniera. Po powrocie do Warszawy w l. 1915–1919 pracował w Wydziale Opieki Społecznej Magistratu Warszawskiego. Współzałożyciel w 1918 Związku Zawodowego Pracowników Miejskich m.st. Warszawy, był w jego zarządzie do 1919. Od 1.07.1919 do 1939 pracował w MPiOS, początkowo jako referent, następnie jako radca ministerstwa, a od 1929 do 30.06.1932 wicedyrektor Urzędu Emigracyjnego, po jego likwidacji został naczelnikiem Wydziału Zatrudnienia i Migracji w Departamencie Pracy MPiOS. Jednocześnie

w l. 1921–1924 studiował na Politechnice Warszawskiej. Członek Doradczej Komisji Polsko-Francuskiej. Od 1.01.1937 wicedyrektor, a od 1.12.1938 dyrektor Funduszu Pracy. W tym czasie był również wiceprezesem Rady Nadzorczej Syndykatu Emigracyjnego i członkiem Rady Nadzorczej Linii Gdynia–Ameryka (GAL) oraz Banku Polska Kasa Opieki. Do 1938 miał być członkiem jednej z warszawskich łóz masońskich należących do Wielkiej Łoży Narodowej Polski.

Po wybuchu wojny we wrześniu 1939 ewakuował się do Rumunii, gdzie w okresie 1939–1940 był kierownikiem Oddziału Amerykańskiej Komisji Pomocy Polakom w Rumunii (Polsko-Amerykańskiego Oddziału Pomocy Uchodźcom w Bukareszcie). Po upadku Francji od 07.1940 do 09.1941 wiceprezes PCK we Francji. Po likwidacji PCK przez władze francuskie wiceprezes Towarzystwa Opieki nad Polakami we Francji (TOPF). Gdy i ono zostało w maju 1944 postawione w stan likwidacji, opiekę nad Polakami we Francji przejęły Biura Administracji Polaków, został wówczas doradcą ds. opieki nad Polakami przy dyrektorze Centralnego Biura Administracji Polaków. Od 1942 był również członkiem podziemnej Polskiej Organizacji Walki o Niepodległość we Francji. Po lądowaniu aliantów w Normandii i rozpoczęciu wyzwolenia Francji jeszcze w sierpniu 1944 nadzorował w Vals-les-Bains Komisję Likwidacyjną TOPF. W wyzwolonej Francji pracował od 25.08.1944 do 5.07.1945 jako radca emigracyjny (podaje się również tytuł radca ds. społecznych) w Ambasadzie RP w Paryżu. Równocześnie był delegatem MPiOS na Francję. Po wycofaniu uznania dla Rządu RP na Uchodźstwie w Londynie pozostał we Francji, nadal będąc delegatem MPiOS. Pracował przez kilka lat z Kajetanem Morawskim w nieoficjalnej reprezentacji Rządu RP na Uchodźstwie w Londynie. Pracował też w tym czasie w International Refugee Organization, a następnie w Office français de protection des réfugiés et apatrides (OFPRA), aż do przejścia na emeryturę w 1963.

Żona Irena z d. Jakubska (1903–1992), pobrali się 15.08.1935, po wojnie czynna w Towarzystwie Opieki nad Grobami Zasłużonych Ojczyźnie Polaków we Francji

Publikacje: wiele prac dotyczących przede wszystkim jego działalności w okresie II wojny światowej. Jego spuścizna jest przechowywana w dziale rękopisów Biblioteki Polskiej w Paryżu.

Odznaczenia: Order Odrodzenia Polski IV kl., Złoty Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Krzyż Zasługi z Mieczami.

Archiwalia: AAN, Akta Antoniego Pająka i jego rodziny, sygn. 52, s. 34; AAN, Światowy Związek Polaków z Zagranicy. Biuro w Warszawie, sygn. 98, s. 14.

Źródła drukowane: Biesiekierski Mieczysław, *Listy do redakcji*, „Zeszyty Historyczne”, 1974, z. 30, s. 232; idem, *Polska akcja opiekuńcza we Francji w czasie okupacji niemieckiej (czerwiec 1940–wrzesień 1944)*, ibidem, 1993, z. 20, s. 38–63; Drymmer Wiktor Tomir, *W służbie Polsce*, Warszawa 1998, s. 123, 310; *Dziennik czynności Prezydenta RP Władysława Raczkiewicza 1939–1947*, t. II: 1943–1947, oprac. J. Piotrowski, Wrocław 2004, s. 624; *Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej*, t. IV, Kraków 1998, s. 112, t. VII, Kraków 2006, s. 398, t. VIII, Kraków 2008, s. 429, 465–466.

Opracowania: *Cmentarz polski w Montmorency*, oprac. J. Skowronek oraz A. Bochełek, M. Cichowski i K. Filipow, Warszawa 1986, s. 126; Hass Ludwik, *Wolnomularze polscy*

w kraju i na świecie 1821–1999. Słownik biograficzny, Warszawa 1999, s. 46–47; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. II, Warszawa 1939, s. 16–17; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 51, 80, 82, 93; *Przewodnik po zespołach rękopisów Towarzystwa Historyczno-Literackiego i Biblioteki Polskiej w Paryżu*, oprac. M. Wrede, M.M. Prokop, J. Pezda, Paryż–Warszawa 2000, s. 66.

Błaszkiwicz Tadeusz. Ur. 4.10.1882 w Ząbkowicach, woj. kieleckie; zm. (?). Syn Franciszka i Józefy z d. Brodacka.

Po ukończeniu trzyklasowej szkoły miejskiej (lub wg innych źródeł sześcioklasowej szkoły Kolei Warszawsko-Wiedeńskiej) od 1.10.1899 do 15.11.1916 pracował jako urzędnik rachunkowy Wydziału Drogowego Zarządu Kolei Warszawsko-Wiedeńskiej. Następnie od 15.11.1916 do 1.08.1918 był rachmistrzem Kijowskiego Okręgu Komunikacyjnego. Po powrocie do kraju od 3.12.1918 do 1.03.1921 był kierownikiem Rachuby III Oddziału Drogowego Ministerstwa Kolei. Ukończył również sześciotygodniowy kurs języka francuskiego w Grenoble (nie wiadomo kiedy).

Po wstąpieniu do służby zagranicznej pracował od 1.03.1921 do 1.09.1931 jako referendarz w Departamencie Administracyjnym, gdzie od 1.07.1923 był kierownikiem Biura Rachuby i Kontroli, które po reformie ministerstwa nosiło nazwę Wydział Budżetowo-Gospodarczy (A.II.). Od 28.08.1925 do 28.08.1928 członek-sędzia Wyższej Komisji Dyscyplinarnej przy MSZ. Ponieważ decyzją prezesa Rady Ministrów z 30.06.1930 został zwolniony z egzaminu dyplomatyczno-konsularnego, 1.07.1930 mianowano go radcą ministerialnym. Skierowany na placówkę, pracował od 1.09.1931 do 31.08.1933 w Wydziale Konsularnym w Poselstwie RP w Moskwie jako konsul i kierownik. W październiku 1932 został powołany do Komisji Dyscyplinarnej przy MSZ. Przynajmniej od 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Odwołany 31.08.1933 do ministerstwa, z równoczesnym mianowaniem naczelnikiem wydziału i powierzeniem kierownictwa Wydziału Administracyjno-Gospodarczego (A.III.) od 1.09.1933. W styczniu 1936 ponownie powołany na członka Komisji Dyscyplinarnej przy MSZ. Po raz drugi skierowany do ZSRR, od 1.09.1936 do 17.09.1939 konsul, tytularny I sekretarz ambasady i kierownik Wydziału Konsularnego w Ambasadzie RP w Moskwie; 1.01.1938 mianowany konsulem generalnym. Po ataku ZSRR na Polskę 17.09.1939 opuścił wraz z innymi pracownikami placówkę i w listopadzie 1939 dotarł do Francji. Początkowo przebywał w Nicei. W 1940 mieszkał w Tuluzie. Po upadku Francji jeszcze w październiku 1942 przebywał w Hyères, Francja. Dalsze losy nieznane.

Żona Zofia, z d. Chromecka (ur. 1898); siostra dyplomaty Tadeusza Chromeckiego.

Odnaczenia: Złoty Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, brązowy Medal za Długoletnią Służbę; rumuńskie: Ordinul Coroana României (Order Korony Rumunii) III kl.; węgierskie: Érdemkereszt (Krzyż Zasługi) II kl.

Archiwalia: AAN, Konsulat RP w Marsylii, sygn. 660, s. 31, 33; AAN, MSZ, sygn. 1459c, s. 52; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 5; AAN, PRM, część VIII, sygn. 238, s. 33–34; Archiwum Konsulatu Generalnego RP w Kurytybie,teczka Błaszkiwicz Tadeusz, s. 1–2 (tu żona nosi imię Weronika).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 95, nr 11, s. 215; 1933, nr 13, s. 134, nr 21, s. 204; 1936, nr 1, s. 4; *MSZ. Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 14. *RSZ 1932*, s. 15, 253; *RSZ 1933*, s. 16; *RSZ 1934*, s. 17; *RSZ 1939*, s. 145, 158, 168, 178; Schimitzek Stanisław, *Drogi i bezdroża minionej epoki. Wspomnienia z lat pracy w MSZ (1920–1939)*, Warszawa 1976, s. 338, 343–344, 359.

Opracowania: Kruszyński Marcin, *Ambasada RP w Moskwie 1921–1939*, Warszawa 2010, s. 283; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 74.

Błęszyński-Ferek Jerzy Seweryn Witold (Ferek-Błęszyński). Ur. 24.04.1888 w Bielanych k. Krakowa; zm. w 1946 w Poznaniu. Od 1934 Ferek-Błęszyński. Syn Franciszka, kierownika szkoły, i Wincencji z d. Topór-Błęszyńska.

W 1907 otrzymał maturę w Gimnazjum św. Jacka w Krakowie. Absolwent Wydziału Filozoficznego Uniwersytetu Jagiellońskiego. Studiował również, choć nie ukończył studiów, na uniwersytecie w Paryżu oraz w College de France. W 1911 wstąpił do Związku Strzeleckiego w Krakowie; 8.08.1914 do Legionów Polskich. Szybko awansował i 15.07.1917 był już oficerem: podporucznikiem i dowódcą batalionu. W wyniku tzw. kryzysu przysięgowego został internowany w Beniaminowie. Po zwolnieniu od 1.11.1918 organizował od nowa 5. pułk piechoty LP, w którym do czerwca 1919 był dowódcą batalionu. Awansowany do stopnia podpułkownika 1.06.1919. W l. 1919–1921 odbywał wojenny kurs Szkoły Sztabu Głównego, a w czasie wojny polsko-bolszewickiej był kolejno szefem Oddziału III Dowództwa I Armii, dowódcą Grupy Operacyjnej „Ostrołęka” i dowódcą brygady piechoty. Od 20.10.1921 do 16.11.1923 słuchacz Wyższej Szkoły Wojennej w Paryżu. Po odbyciu stażu we Francji został przydzielony do Inspektoratu Piechoty, a od 04.1924 do 10.06.1926 był pierwszym oficerem sztabu Inspektora Szkół Wojskowych. Awansowany 15.08.1924 do stopnia pułkownika Sztabu Głównego; przejściowo od 16.05. do 1 lub 27.09.1926 p.o. szefa Oddziału II Sztabu Generalnego. Następnie – do 29.06.1927 – kierował Biurem Inspekcji Głównego Inspektoratu Sił Zbrojnych. Po przeniesieniu do Ministerstwa Spraw Wojskowych w okresie 20.06.1927 – 14.02. 1928 szef Departamentu Piechoty.

Skierowany na placówkę zagraniczną; od 14.02.1928 do 27.12.1935 lub 15.01.1936 attaché wojskowy przy Ambasadzie RP w Paryżu, jednocześnie od 23.02.1929 attaché wojskowy w Belgii (z siedzibą we Francji). Był w tym czasie również dziekanem korpusu attaché wojskowych. Po powrocie do kraju z dniem 6.01.1936 został przeniesiony w stan nieczynny, a 31.01.1939, już w randze generała brygady, przeniesiony w stan spoczynku. Od 6.01.1936 do 30.09.1939 wicemin. w MWRiOP. Czynnie uczestniczył w pracach Związku Legionistów, szczególnie w środowisku dawnych żołnierzy 5. pułku piechoty LP; w l. 1937–1939 był pierwszym zastępcą komendanta koła tych żołnierzy.

Po wybuchu II wojny światowej przedostał się do Francji, gdzie od 10. do 11.1939 pełnił obowiązki dowódcy oddziałów Wojska Polskiego w obozie Coëtquidan, gdyż jeszcze przed wojną był przewidywany na dowódcę oddziałów polskich formowanych we Francji. Następnie od 11.1939 do 06.1940 pozostawał w dyspozycji Naczelnego Wodza. Po przedostaniu się do Wielkiej Brytanii od stycznia 1942 przebywał w obozie Rothesay na wyspie

Bute w Szkocji; do stycznia 1946 pozostawał w stanie nieczynnym. Powrócił do Polski w kwietniu 1946.

Pochowany na cmentarzu Górczyńskim w Poznaniu.

Ożenił się 21.05.1921 z Ellen Jasionowską. Syn Jerzy (ur. 1926).

Odnaczenia: Order Virtuti Militari V kl., Order Odrodzenia Polski IV kl., Krzyż Niepodległości, Krzyż Walecznych czterokrotnie, Złoty Krzyż Zasługi, Krzyż Zasługi Wojsk Litwy Środkowej, Medal za Wojnę 1918–1921, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości; belgijskie: Ordre de Léopold (Order Leopolda) II kl.; francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa) III i IV kl.

Publikacje: autor licznych artykułów, w tym opartego na własnych wspomnieniach pt. 5 pp *Legionów Polskich*, „Rząd i Wojsko”, 1920, nr 1. Przełożył z języka francuskiego na język polski pracę H. Bonnala, *Manewr wileński. Zarys strategii Napoleona i jego psychologii wojskowej*, Warszawa 1925.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2987, s. 418; AAN, MSZ, sygn. 249, s. 43.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1936, nr 1, s. 21; RSZ 1932, s. 114; *Pożegnanie płk. Błęszyńskiego*, „Gazeta Lwowska”, 8.01.1936, nr 4, s. 3; *Polskie dokumenty dyplomatyczne, wrzesień–grudzień 1939*, red. W. Rojek, Warszawa 2007, s. 305.

Opracowania: *Corpus studiosorum Universitatis Iagellonicae in saeculis XVIII–XX*, Tomus III: E–J, pod red. K. Stopki, Kraków 2006, s. 89; Cygan Wiktor Krzysztof, *Oficerowie Legionów Polskich 1914–1917. Słownik biograficzny*, t. I: A–F, Warszawa 2005, s. 279–280; Jędrzejewicz Waław, *Kronika życia Józefa Piłsudskiego 1865–1935*, t. I, Londyn 1986, s. 266, t. II, Londyn 1986, s. 381, 386; Kryśka-Karśki Tadeusz, Żurakowski Stanisław, *Generałowie Polski Niepodległej*, wyd. popr. i uzupeł., Warszawa 1991, s. 91; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. II, Warszawa 1939, s. 19; Łaptos Józef, *Dyplomaci II RP w świetle raportów Quai d'Orsay*, Warszawa 1993, s. 169–170, 182; Majzner Robert, *Attachaty wojskowe Drugiej Rzeczypospolitej 1919–1945. Strukturalno-organizacyjne aspekty funkcjonowania*, wyd. 2 popr. i uzupeł., Częstochowa 2014, (wg indeksu); Stawecki Piotr, *Attaché wojskowi Drugiej Rzeczypospolitej*, „Przegląd Historyczno-Wojskowy”, 2004, nr 2, s. 109, 112–113.



Bobrowski Adam Zbigniew. Ur. 31.08.1903 w Brzeżanach; zm. w 1949 w Montrealu, Kanada. Syn Mariana, adwokata, i Stanisławy.

Jako uczeń gimnazjum i członek „Sokoła”-Macierzy, w listopadzie 1918 ochotniczo walczył w obronie Lwowa, w grudniu 1918 został ranny. Następnie uczestniczył w wojnie polsko-bolszewickiej i ponownie został ranny w sierpniu 1920. Po demobilizacji wrócił do szkoły i zdał maturę w 1922. Podjął studia we Lwowie – na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jana Kazimierza, a w 1925 w Akademii Handlu Zagranicznego. Dyplom uzyskał w 1928. W tym też czasie należał do Związku Obrońców Lwowa.

Podjął pracę w służbie zagranicznej, od 14.07.1928 do 30.06.1930 jako dietetariusz, a następnie pracownik kontraktowy w Konsulacie Generalnym RP w Berlinie w charakterze referenta w Wydziale Ekonomicznym. Desygnowany, w okresie 1.08.–30.11.1930, nadal pracownik kontraktowy, referent w Wydziale Prawnym w Konsulacie Generalnym RP w Lille. Powrócił do Berlina, od 1.12.1930 do 30.09.1932 pracownik kontraktowy w Poselstwie RP jako pomocnik radcy handlowego w Poselstwie RP w Berlinie. Przeniesiony, od 1.08.1932 pracownik kontraktowy i kierownik Wydziału Handlowego Konsulatu RP w Strasburgu.

Po zawarciu polsko-niemieckiego układu kompensacyjnego został powołany do zorganizowania Delegatury Polskiego Towarzystwa Handlu Kompensacyjnego (Zahan) na Niemcy. Następnie został mianowany dyrektorem Polskiego Instytutu Rozrachunkowego w Berlinie, później wicedyrektorem Polskiego Instytutu Rozrachunkowego w Warszawie. Od maja 1939 referent dla spraw materiałowych w Komitecie Przemysłu Węglowego do świadczeń rzeczowych, później w Naczelnej Organizacji Przemysłu Węglowego. Po wybuchu II wojny światowej przygotowywał ewakuację biur Naczelnej Organizacji Przemysłu Węglowego. Zorganizował kolumnę samochodową, z którą dotarł do Czerniowiec. Po przekroczeniu granicy polsko-rumuńskiej został zatrudniony w Ambasadzie RP w Bukareszcie. W kwietniu 1940 zgłosił się do Armii Polskiej we Francji. Po upadku Francji przedostał się do Portugalii. Nie wiadomo od kiedy, ale do kwietnia 1941 był zatrudniony przy attachacie wojskowym Poselstwa RP w Lizbonie. W kwietniu 1941 przyjechał do Kanady. Tam miał być związany z placówką wywiadu polskiego w Ottawie. Dalsze losy nieznane.

Żonaty, jedno dziecko.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2977, s. 127–135, sygn. 2993, s. 251; AAN, MSZ, sygn. 11749, s. 14; HI, MSZ, jednostka 293, s. 998–999 (350.293.24, s. 670–671); CAW, Kolekcja Akt Personalnych, Bobrowski Adam Zbigniew, sygn. 1.481.B.8968; IPMS, Posel. RP w Ottawie, A.39, sygn. 24.

Źródła drukowane: *RSZ 1932*, s. 67; *RSZ 1933*, s. 104; *RSZ 1934*, s. 99; Schimitzek Stanisław, *Drogi i bezdroża minionej epoki. Wspomnienia z lat pracy w MSZ (1920–1939)*, Warszawa 1976, s. 225, 329; idem, *Na krawędzi Europy. Wspomnienia portugalskie 1939–1946*, Warszawa 1970, s. 57, 322; *Sprawozdanie z działalności Związku Obrońców Lwowa z listopada 1918 za rok 1936–38*, Lwów 1938, s. 61.

Opracowania: Gondek Leszek, *Wywiad polski w Trzeciej Rzeszy 1933–1939*, Warszawa 1978, s. 135; *Obrona Lwowa: 1–22 listopada 1918*, t. 3, oprac. E. Wawrzukowicz i J. Klink, Warszawa 1994, s. 316; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 78; *Polsko-brytyjska współpraca wywiadowcza podczas II wojny światowej*, t. I, *Ustalenia Polsko-Brytyjskiej Komisji Historycznej*, Warszawa 2004, s. 363.

Bociański Jan. Ur. 3.11.1902 w Pleszewie, woj. wielkopolskie; zm. 5.11.1974 w Bejrucie. Syn Wojciecha i Wiktorii z d. Stefaniak.

Ukończył prawo na Uniwersytecie w Poznaniu z tytułem magistra praw. W okresie wojny polsko-bolszewickiej od 20.07. do 30.09.1920 ochotnik artylerzysta w Wojsku



Polskim. Ukończył Szkołę Podchorążych Rezerwy Artylerii. Od 20.10.1920 do 30.09.1925 służył w 14. pułku artylerii polowej jako plutonowy podchorąży artylerii.

Po przejściu do służby zagranicznej, w okresie 30.11.1926–1.06.1928, był bezpłatnym praktykantem w Departamencie Polityczno-Ekonomicznym MSZ. Mianowany 1.06.1928 prowizorycznym referendarzem, jednocześnie został przydzielony do PRM, czasowo na urlopie bezpłatnym z ministerstwa. Pełnił funkcję sekretarza Józefa Piłsudskiego w czasie, gdy był on premierem. Pozostał w PRM do 31.10.1929. W 1929 podjął też studia

w Paryżu, choć od grudnia 1929 miał również być sekretarzem premiera Kazimierza Bartla. W ministerstwie od 1.11.1929 do 30.06.1931, w tym od 15.11.1929 do 30.06.1931 przebywał na urlopie bezpłatnym ze względu na studia. Przydzielony, od 1.07.1931 do 31.12.1932 pracował jako prowizoryczny attaché w Ambasadzie RP w Paryżu. Odwołany do ministerstwa, od 1.01. do 31.08.1933 referendarz w Departamencie Polityczno-Ekonomicznym. Przynajmniej od 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Z nieznanых powodów od 1.01.1933 miał roczny bezpłatny urlop, który przerwał 31.05.1933 i powrócił do ministerstwa. Od 1.06.1933 w Biurze Radcy Ekonomicznego (P.VI.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego. Mianowany 1.09.1933 attaché konsularnym z jednoczesnym przydziałem do Konsulatu Generalnego RP w Opolu; 1.01.1935 mianowany wicekonsulem, pozostał na tym stanowisku do października 1935. Przeniesiony 1.11.1935 na stanowisko wicekonsula w Konsulacie RP w Morawskiej Ostrawie. Miał w tym czasie nadzorować, na obszarze swojej kompetencji konsularnej, szkolenie członków tajnej organizacji dla dywersji politycznej i wojskowej na wypadek wojny. Mianowany 1.10.1938 konsulem i kierownikiem w Konsulacie RP w Morawskiej Ostrawie, był nim do 31.12.1938. Po odwołaniu do ministerstwa został mianowany radcą i przydzielony do pracy w Referacie Zachodnim Wydziału Polaków Zagranicą (E.II.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego. Od 8.07.1939 w Wydziale Prasowym (P.VI.), w którym 10.07.1939 powierzono mu funkcję zastępcy naczelnika. 1.09.1939 został radcą w Referacie Zachodnim Wydziału Polaków Zagranicą Departamentu Konsularnego.

We wrześniu 1939 ewakuowany wraz z personelem ministerstwa trasą: Warszawa–Krzemieniec–Kuty–Czerniowce–Słanic (Rumunia); 9.09.1939 dotarł do Krzemieńca i przez Kuty dojechał do Słanic, gdzie przebywał jeszcze 1.10.1939. Został przydzielony początkowo do Ambasady RP w Bukareszcie. Nie udało się ustalić, kiedy wyjechał do Francji, gdzie od 12.05.1940 w randze podporucznika służył w Wojsku Polskim. Ewakuował się do Wielkiej Brytanii, pozostając nadal w służbie wojskowej, stacjonował w Perth, Szkocja. W 1943 powrócił do pracy w ministerstwie. Przynajmniej w sierpniu 1944 pracował w Biurze Łączności Działu Ogólnego ministerstwa w Londynie. Od 15.11.1944 był kierownikiem referatu prasowego w Gabinetie Ministra. Nie wiadomo od kiedy kierował jednocześnie referatem żydowskim Działu Polityczno-Ekonomicznego. Pozostawał na tych stanowiskach do 5.07.1945, tj. do wycofania uznania dla Rządu RP na Uchodźstwie w Londynie. Dalsze losy nieznanе.

Zmarł w podróży na Bliski Wschód. Został pochowany na cmentarzu Gunnersbury w Londynie.

O żonie Felicji brak bliższych informacji. Jego bratem był płk Ludwik Bociński (1892–1970), zawodowy wojskowy, działacz niepodległościowy, uczestnik powstania wielkopolskiego, wojewoda wileński (1935–1939) i poznański (1939). Siostra Maria Bocińska-Radomska (1889–1965), uczestniczka strajków szkolnych, powstania wielkopolskiego, działaczka społeczna.

Odznaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, Order Odrodzenia Polski V kl., brązowy Medal za Długoletnią Służbę; hiszpańskie: Orden de Carlos III (Order Karola III) V kl.

Archiwalia: AAN, KG RP w Paryżu, dopływy; AAN, Konsulat RP w Morawskiej Ostrawie, sygn. 71, s. 9–11; AAN, MSZ, sygn.1457b, s. 5, 47, 212, sygn. 1459b, s. 63–71; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 277, s. 1; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 5; AAN, Posel. RP w Meksyku, sygn. 136, s. 12; AAN, PRM, część VIII, sygn. 238, s. 35–37; HI, MSZ, jednostka 291, s. 378–393 (347.291.4, s. 690–705), jednostka 294, s. 319 (351.294.6, s. 151).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1933, nr 1, s. 5, nr 11, s. 111, nr 13, s. 133; 1939, nr 3, s. 66; RSZ 1932, s. 15, 178; RSZ 1933, s. 16; RSZ 1937, s. 51, 159; RSZ 1939, s. 35, 54, 179; Drymmer Wiktor Tomir, *W służbie Polsce*, Warszawa 1998, s. 165; *Nekrolog*, „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza” (Londyn), 14.11.1974, s. 4.

Opracowania: Bestry Jerzy, *Służba konsularna Drugiej Rzeczypospolitej w Czechosłowacji*, Wrocław 2005, s. 82, 134, 141; Grodziska Karolina, *Polskie groby na cmentarzach Londynu*, t. I, Kraków 1995, s. 292; Krzak Andrzej, *Pułkownik dyplomowany Ludwik Bociński – oficer i wojewoda*, „Rocznik Archiwalno-Historyczny Centralnego Archiwum Wojskowego”, 2010 (Warszawa), nr 3/32, s. 311–318; Mertka Józef, Pietrzak Jerzy, *Bociński Ludwik (1892–1970)*, [w:] *Wielkopolski słownik biograficzny*, Warszawa–Poznań 1981, s. 62; Nowak Krzysztof, *Z „teczki” wicekonsula Jana Bocińskiego*, [w:] *Pamiętnik cieszyński*, t. 14, Cieszyn 1999, s. 119–134; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 24, 32, 34; Skóra Wojciech, *Służba konsularna Drugiej Rzeczypospolitej. Organizacja, kadry i działalność*, Toruń 2006, s. 830–832, 836–838.

Boerner Ignacy Artur. Ur. 11.08.1875 w Zduńskiej Woli, pow. Sieradz; zm. 12.04.1933 w Warszawie. Syn Edwarda Ignacego, pastora ewangelicko-augsburskiego i powstańca styczniowego 1863, oraz Marii z d. Rauh.

Pierwsze nauki pobierał w Zduńskiej Woli. Kontynuował je w gimnazjum klasycznym w Kaliszu, następnie w prywatnej szkole K. Jerzykowicza. W 1895 ukończył szkołę realną w Kaliszu. Brał w niej udział w zebraniach tajnego kółka samokształceniowego, a także pełnił funkcję skarbnika w założonej przez siebie tajnej biblioteczkę. Po odbyciu rocznej praktyki w odlewni i fabryce maszyn „Wilhelmshütte” w Waldenbergu (obecnie Wałbrzych) podjął studia w l. 1898–1902 na Wydziale Budowy Maszyn Politechniki w Darmstadt (niektóre źródła podają, że rozpoczął studia na Politechnice Lwowskiej). Dyplom inżyniera mechanika uzyskał w 1902 w Darmstadt. W czasie studiów związany z darmstadtzką sekcją Związku Zagranicznego Socjalistów Polskich. Po powrocie do

kraju, w lipcu 1902, podjął pracę w warsztatach Kolei Warszawsko-Wiedeńskiej w Warszawie. Czynny w PPS; początkowo kierował komórką w dzielnicy Powązki, a od 06. do 11.1903 był członkiem Warszawskiego Okręgowego Komitetu Robotniczego PPS. Zagrożony aresztowaniem, przeniósł się do Ostrowca Świętokrzyskiego i podjął pracę w tamtejszej hucie, gdzie został członkiem, z czasem przewodniczącym tamtejszego Komitetu Robotniczego PPS. W okresie rewolucji 1905 kierował tam akcją likwidacji administracji rosyjskiej, tworząc tzw. Republikę Ostrowiecką, na czele której stał do 15.01.1906. W styczniu 1906 musiał schronić się w Galicji; gdzie osiadłszy we Lwowie czynnie uczestniczył zarówno w tamtejszej organizacji PPS (m.in. 13–23.02.1906 brał udział w VIII Zjeździe PPS we Lwowie), jak i w wojskowej pracy Związku Walki Czynnej (ZWC). W tym czasie Sąd Okręgowy w Radomiu zaocznie skazał go na karę śmierci. Na krótko, ze względów ekonomicznych, wyjechał do Darmstadt i Frankfurtu nad Menem, skąd w czerwcu 1907 został wydany przez władze niemieckie i powrócił do Galicji, do Krakowa, by w 1908 ponownie osiąść we Lwowie. Utrzymywał się tam z pracy w biurze technicznym założonym wspólnie z Aleksandrem Litwinowiczem. Aktywny w ZWC i Związku Strzeleckim. Od 4.07.1914 do 28.06.1918 służył w Legionach Polskich, a od 10.11.1918 do 31.03.1929 w Wojsku Polskim. Od 3.08.1914 w szeregach Kompanii Kadrowej Legionów, był m.in. komendantem wojskowym Kielc. Następnie w Łodzi i Zagłębiu Dąbrowskim prowadził akcję werbunkową do Legionów; dowodził saperami w I Brygadzie LP i kompanią w 5. pułku piechoty LP. Po kryzysie przysięgowym 1917 był internowany, od 22.07.1917 do 28.06.1918, w Beniaminowie. Po zwolnieniu z obozu objął funkcję szefa oddziału wywiadowczego w Komendzie Naczelnej 1 Polskiej Organizacji Wojskowej w Warszawie. W listopadzie 1918 uczestniczył w rozbrajaniu Niemców w Warszawie. Od 13.12.1918 do 1.09.1919 komendant główny Milicji Ludowej, aż do jej włączenia w skład WP. Następnie pracował w Oddziale II Sztabu Głównego, pełniąc funkcję zastępcy szefa tego Oddziału Frontu Litewsko-Białoruskiego. Z upoważnienia Naczelnika Państwa Józefa Piłsudskiego w 10.–11.1919 prowadził w Mikaszewiczach rozmowy z Julianem Marchlewskim na temat rozejmu polsko-sowieckiego, w wyniku których 2 listopada strona sowiecka zobowiązała się uwolnić i wypuścić obywateli polskich aresztowanych jako zakładników, a 9 listopada została zawarta umowa o wzajemnym przekazywaniu jeńców cywilnych. Od 18.04.1920 służył w Oddziale II ścisłego sztabu Naczelnego Wodza, następnie od 12 maja w Oddziale II Dowództwa Etapów WP na Ukrainie, od 12 lipca szef Oddziału II Grupy Poleskiej, 9 sierpnia V Armii i od 20 września III Armii. Po zakończeniu wojny, 12.03.1921, został mianowany szefem II Oddziału w Inspektoracie Armii nr 4. Od 5.06.1921 był członkiem Mieszanej Komisji Granicznej Polsko-Sowieckiej, również przewodniczącym jej podkomisji połocko-wileńskiej. 19.01.1923 został przydzielony do Oddziału V Sztabu Generalnego. W 1922 członek oficerskiej organizacji „Honor i Ojczyzna”.

Skierowany na placówkę jako attaché wojskowy przy Poselstwie RP w Moskwie od 1.06.1923 do 10.1924 (niektóre źródła podają: 03.1923–12.1925). W okresie 1924–1925 studiował w Wyższej Szkole Wojennej, a po jej ukończeniu był oficerem w Inspektoracie Armii, następnie został dowódcą 5. pułku saperów i od 1928 kierownikiem Wydziału Wojskowego w Ministerstwie Przemysłu i Handlu, w randze podpułkownika ze

starszeństwem od 1.06.1919, i pułkownikiem od 1.01.1928. Jednocześnie był dyrektorem Fabryki Olejów Mineralnych „Polmin” i prezesem Syndykatu Naftowego.

Od 14.04.1929 do 12.04.1933 min. poczt i telegrafów, które to stanowisko piastował w pięciu kolejnych gabinetach. W 1930 został wybrany posłem do Sejmu RP z listy Bezpartyjnego Bloku Współpracy z Rządem. Działał również społecznie, m.in. był przewodniczącym stowarzyszenia „Bratnia Pomoc b. Uczestników Walk o Niepodległość”, a także członkiem komisji odznaczeniowej Krzyża i Medalu Niepodległości dla b. członków PPS. Prawdopodobnie należał do masonerii i był członkiem loży „Narodowej” w l. 30.

Pochowany na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach w Warszawie.

Jedno z osiedli pod Warszawą, wybudowane w 1932 z jego inicjatywy, nosiło jego nazwisko; po II wojnie światowej przez władze komunistyczne przemianowane na Bemo-wo, obecnie dzielnica Warszawy.

Z Bertą Zofią z d. Wardyńska pobrali się w 1905. Ich synem był Włodzimierz Stanisław (1908–1974), profesor ekonomii. Miał dwóch braci Witolda i Władysława (1865–1919), prezesa Domu Polskiego w Samarze i sędziego Sądu Okręgowego w Warszawie.

Publikacje: wspomnienia pt. *Rozbrajanie Niemców w Warszawie*, [w:] *Polska Organizacja Wojskowa*, Warszawa 1930; *Z pamiętnika*, „Niepodległość”, 1938, t. XVII. Inne fragmenty jego wystąpień, niepublikowane, przechowywane są w spuściznie w AAN.

Odznaczenia: Order Virtuti Militari V kl., Krzyż Walecznych czterokrotnie, Krzyż Niepodległości z Mieczami, Złoty Krzyż Zasługi, Złoty Krzyż Zasługi Wojsk Litwy Środkowej, Order Odrodzenia Polski (pośmiertnie) I kl.

Archiwalia: AAN, PRM, część VIII, sygn. 84, s. 56–57.

Źródła drukowane: Boerner Ignacy, *Pamiętnik z lat 1904–1905 (wraz z załącznikami)*, oprac. T. Karbowniczek, Piotrków Trybunalski 2011; Drymmer Wiktor Tomir, *W służbie Polsce*, Warszawa 1998, s. 310.

Opracowania: Chajn Leon, *Polskie wolnomularstwo 1920–1938*, Warszawa 2005, s. 163; Cygan Wiktor Krzysztof, *Oficerowie Legionów Polskich 1914–1917. Słownik biograficzny*, t. I: A–F, Warszawa 2005, s. 95–97 (tu bibliografia); *Historia dyplomacji polskiej*, t. IV: 1918–1939, pod red. P. Łossowskiego, Warszawa 1995, s. 122–123; Kalabiński Stanisław, *Boerner Ignacy (1875–1933)*, [w:] *Słownik biograficzny działaczy polskiego ruchu robotniczego*, t. I: A–D, Warszawa 1978, s. 260–262 (tu bibliografia); Kochanowski Jerzy, *Między dyplomacją a wywiadem. Działalność Romualda Wolikowskiego i Ignacego Boenera jako attaché wojskowych w Moskwie (1921–1924)*, „Przegląd Historyczny”, 1990, nr 1–2, s. 268–278; idem, *Zapomniany prezydent... : życie i działalność Ignacego Boenera 1875–1933*, Warszawa 1993; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 32; *Leksykon piłsudczykowski*, t. 1, *Słownik biograficzny*, A–L, pod red. J.H. Szlachetko, K. Dziudy, K. Piskały, Gdańsk 2015, s. 59–64; *Posłowie i senatorowie Rzeczypospolitej Polskiej 1919–1939. Słownik biograficzny*, t. I: A–D, Warszawa 1998, s. 168–169 (tu bibliografia); Stawecki Piotr, *Attaché wojskowi Drugiej Rzeczypospolitej*, „Przegląd Historyczno-Wojskowy”, 2004, nr 2, s. 109, 118; Wasilewski Leon, *Boerner Ignacy (1875–1933)*, [w:] PSB, t. 2, 1936, s. 185–186 (tu bibliografia).

Borek Ludwik. Ur. 18.08.1901 w Rybniku; zm. 29.06.1941 (?) w Działdowie.

Być może rozpoczął pracę jako woźny w Urzędzie Skarbowym w Rybniku. Uczestnik trzech powstań śląskich oraz wojny polsko-bolszewickiej 1920.

W l. 1937–1939 pracownik kontraktowy, woźny, Konsulatu Generalnego RP w Królewcu. Po wybuchu II wojny światowej został aresztowany w Królewcu przez Niemców, początkowo przebywał w miejscowym więzieniu (być może był tam jeszcze w kwietniu 1940), następnie został umieszczony w obozie koncentracyjnym w Hohenbruch, a po likwidacji obozu w 1940 przeniesiony do obozu koncentracyjnego w Działdowie. Tam został latem 1941 rozstrzelany. Data śmierci, 26.06.1941, została podana rodzinie przez gestapo.

Założył rodzinę, ale nie udało się ustalić danych żony. Z tego małżeństwa urodziło się dwoje dzieci: syn Hubert i córka (imię nieznane).

Odnaczenia: Medal Niepodległości, Krzyż na Śląskiej Wstędze Waleczności i Zasługi I kl., Miecze Hallerowskie.

Archiwalia: AAN, Krajowa Grupa Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej 1918–1945, sygn. 1/1.

Bronarski Alfons Amadeusz Maria. Ur. 13.03.1891 w Tłumaczu; zm. 11.05.1965 we Fryburgu, Szwajcaria. Syn Juliusza Feliksa i Marii Anny Sabiny z d. Nikisch.

Początkowo pobierał naukę w domu oraz w szkole w Grybowie. Później uczęszczał do V Gimnazjum i od 1902 do IV Gimnazjum im. J. Długosza we Lwowie, gdzie zdał w 1910 maturę. Studiował w l. 1910–1913 (sześć semestrów) na Uniwersytecie Wiedeńskim, a następnie w roku akademickim 1913/1914 na Uniwersytecie Lwowskim. W celach leczniczych wyjechał do Szwajcarii, gdzie zaskoczył go wybuch I wojny światowej. Po odbyciu studiów uzupełniających, przez sześć semestrów od 1914, doktoryzował się w 1918 na Uniwersytecie we Fryburgu w Szwajcarii; dyplom nostryfikował na Uniwersytecie Warszawskim. W l. 1920–1924 pełnił funkcję sekretarza, a później redaktora wydawnictwa encyklopedycznego, dotyczącego Polski, a wydawanego w Szwajcarii przez oddziały Komitetu Narodowego w Ameryce we Fryburgu i Genewie. W roku akademickim 1925/1926 studiował na Uniwersytecie Paryskim, uzyskując tam dyplom profesora języka francuskiego.

Podjął pracę w służbie zagranicznej; od 1.10.1927 do 1.11.1930 jako kierownik Biura Prasowo-Propagandowego Poselstwa RP w Bernie, następnie od 1.11.1930 wykonywał tę samą pracę jako pracownik kontraktowy, w randze attaché ds. prasowych. W grudniu 1935 mianowany attaché prasowym tamże, pełnił tę funkcję do 1.08.1945. W październiku 1940 jako przedstawiciel poselstwa wszedł w skład mieszanej polsko-szwajcarskiej komisji kwalifikującej na studia żołnierzy polskich internowanych w Szwajcarii. Podjęli oni studia na terenie trzech tzw. obozów uniwersyteckich. Miesiąc później, 25.11.1940, inaugurował działalność polskiego liceum na obczyźnie, jedynej polskiej szkoły średniej w Oberburgu, w kantonie berneńskim. W 1940 miał też być korespondentem zagranicznym PAT

w Bernie. W 1943 został również czynnym członkiem komitetu redakcyjnego wydawnictwa seryjnego pt. *Zbiór prac naukowych Polaków internowanych w Szwajcarii*. Równocześnie pracował naukowo. Od 1929 przyjął etat docenta (profesora) na Uniwersytecie w Neuchâtel, gdzie wykładał literaturę i historię Polski. W 1938 został tam profesorem nadzwyczajnym. Od roku akademickiego 1944/1945 wykładał język polski oraz literaturę na Uniwersytecie we Fryburgu.

Czynny w polskich organizacjach niepodległościowych w Szwajcarii: w powstałym w 1946 oddziale szwajcarskim Polskiego Katolickiego Stowarzyszenia Uniwersyteckiego „Veritas”, które w 1952 miało trzy koła: we Fryburgu, w Genewie i Zurychu; do 1959 był jego prezesem. Od 08.1951 do 1958 był prezesem Związku Organizacji Polskich w Szwajcarii. Należał do współorganizatorów powstałego w 1954 polsko-szwajcarskiego Towarzystwa Przyjaciół Muzeum Polskiego w Rapperswilu oraz współorganizatorem Muzeum i Towarzystwa Kościuszkowskiego w Solurze.

Pochowany na cmentarzu Cimetièrre de Bourguillon w Gryburgii.

Rodziny raczej nie założył. Brat Ludwik (1890–1975), muzykolog, pianista i prawnik; od 1914 czynny we Fryburgu.

Publikacje: jako polonista i językoznawca opublikował wiele prac z zakresu stosunków polsko-szwajcarskich i polsko-włoskich, do najważniejszych zaliczane są: jego rozprawa doktorska, *Le Petit Jehan de Saintré, une énigme littéraire*, Florence 1923; *Stosunki intelektualne polsko-szwajcarskie w ciągu wieków*, „Przegląd Współczesny”, 1931; *Relations intellectuelles entre in Pologne et la Suisse au cours des siècles: leçon inaugurale du 16 décembre 1929 à l'Université de Neuchâtel*, Varsovie 1930; *Stosunek „Quo Vadis?” do literatur romańskich*, Poznań 1926; *De quelques réminiscences chez Chopin*, 1939; *L'Italie et la Pologne au course des siècles*, Lausanne 1945; oraz *Poemat Słowackiego „W Szwajcarii” i jego geneza*, przyczynek do dziejów twórczości poety opublikowany w Londynie w 1951 w Księdze Zbiorowej w stulecie zgonu.

W Archiwum Polskiej Misji Katolickiej w Szwajcarii, w Marly, przechowywany jest zespół noszący nazwę „Archiwum Rodziny Bronarskich”.

Odznaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi dwukrotnie, w 1937 został odznaczony Srebrnym Wawrzynem Akademii Literatury Polskiej.

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 9295, s. 41–42; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 280, s. 7, 252, sygn. 290, s. 48, 52–60, sygn. 291, s. nlb., sygn. 293, s. 1–192.

Źródła drukowane: RSZ 1932, s. 67, 239; RSZ 1933, s. 104; RSZ 1937, s. 124, 238; RSZ 1939, s. 137, 269.

Opracowania: *Alfons Bronarski (1891–1965)*, „Kultura”, 1965, 6/212, s. 137–138; *Bronarski Alfons (1891–1965)*, „Rocznik Polskiego Towarzystwa Naukowego na Obczyźnie”, 1964/1965, R. 15; Wojciechowska Agnieszka, *Działalność i twórczość Alfonsa Bronarskiego w świetle zbiorów Polskiej Misji Katolickiej w Marly*, „Wiadomości. Polska Misja Katolicka w Szwajcarii”, marzec 2017, nr 546, s. 22–23.

Strony internetowe: <https://www.findagrave.com/memorial/163897532/alfons-bronarski> (26.04.2020).

Budny Michał Adam Tymoteusz. Ur. 22.08.1907 w Kielcach; zm. 11.10.1995 w Nowym Jorku. Syn Antoniego Erazma, inżyniera chemika i dyrektora cukrowni, i Zofii z d. Romiszewska.

Dzieciństwo i młodość spędził w Kielcach, Ogrodzieńcu i Warszawie. Po ewakuacji z Królestwa Polskiego, zarządzanej przez władze rosyjskie w związku z wybuchem I wojny światowej, w l. 1915–1918 wraz z rodzicami przebywał w Rosji i Turkiestanie. Do Polski powrócił w styczniu 1918 i podjął naukę w Gimnazjum im. J. Zamojskiego w Warszawie, które ukończył w 1925. Studiował na Wydziale Prawa i Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego, tytuł magistra uzyskał w 1929; w tym czasie został wybrany do władz sądowych Bratniej Pomocy, gdzie doszedł do stanowiska sędziego Akademickiego Sądu Najwyższego w kadencji 1928–1929.

Po okresie pracy w charakterze pracownika kontraktowego, 08.1929–05.1930, w Departamencie Organizacyjnym Ministerstwa Przemysłu i Handlu w Warszawie przeszedł do MSZ, gdzie od 1.06.1930 do 31.12.1933 był pracownikiem kontraktowym w Konsulacie RP w Lyonie na stanowisku kierownika Referatu Prawnego i kierownikiem Referatu Prasowo-Prawnego konsulatu. Jednocześnie w l. 1930–1933 studiował na Uniwersytecie w Lyonie w Katedrze Pokoju i Stosunków Międzynarodowych. Po odwołaniu do MSZ w okresie 1.01.–31.12.1934 odbył praktykę, zakończoną kursem dyplomatycznym, i po zdaniu egzaminu otrzymał nominację na referendarza oraz został przydzielony do Departamentu Polityczno-Ekonomicznego z dniem 1.01.1935. W grudniu 1935 awansowany na attaché ambasady został skierowany, od 1.12.1935, do Ambasady RP w Waszyngtonie, gdzie w kwietniu 1939 został awansowany na II sekretarza. Odwołany 1.09.1939 do MSZ z nominacją na radcę ministerialnego. Wybuch wojny zatrzymał go 3.09.1939 w Londynie, gdzie podjął pracę jako II sekretarz Ambasady RP w Londynie, kierując działem szyfrów. Pozostał na tym stanowisku do 31.11. lub 2.12.1939. Zgłosił się do wojska, ale 9.11.1939 został uznany przez Konsularną Komisję Poborową w Londynie za niezdolnego do służby wojskowej. Nowe kierownictwo MSZ, już w Angers, udzieliło mu bezpłatnego urlopu od 1.01. do 1.12.1940. W związku z tym w styczniu 1940 podjął pracę w BBC w Londynie jako tłumacz Sekcji Polskiej. W tym też czasie przez trzy tygodnie był sekretarzem gen. Władysława Sikorskiego. W listopadzie 1940 ponownie wezwany przez Konsularną Komisję Poborową w Londynie. Powrócił do pracy w MSZ i od 1.12.1940 do 5.07.1945 (może do 31.07.1945) pracował w Ambasadzie RP w Londynie, mianowany 1.12.1940 I sekretarzem w ambasadzie. Po śmierci gen. Sikorskiego należał do komitetu pogrzebowego zorganizowanego w Foreign Office. Po wycofaniu uznania dla Rządu RP na Uchodźstwie w Londynie nie przyjął propozycji Henryka Strasburgera objęcia stanowiska radcy ambasady z tytułem min. pełnomocnego w placówce tworzonej przez władze komunistyczne.

W okresie od 1.08.1945 do 31.03.1947 pracował w Interim Treasury Committee for Polish Question, a następnie, od 1.06.1947 do 15.11.1947, w brytyjskim Ministerstwie Pracy w Centrali Polish Reselttement Office, w sekcji wizowo-komunikacyjnej. W listopadzie 1947 wraz z żoną wyemigrował do USA i zamieszkał w Nowym Jorku. Przez rok był zatrudniony w polskim przedsiębiorstwie handlowym Metal Export Inc. 23.12.1948 podjął pracę w International Air Transport Association (IATA), w dziale międzynarodowych

taryf lotniczych, z czasem został jego kierownikiem. W 1959 awansował na dyrektora departamentu biur podróży afiliowanych przy IATA. W 1971 przeszedł na emeryturę. W l. 1971–1972 był wicedyrektorem, w l. 1972–1983 dyrektorem, a w l. 1978–1983 także wiceprezesem Instytutu Józefa Piłsudskiego w Nowym Jorku. Jednocześnie w l. 1978–1984 był sekretarzem redakcji, a w l. 1984–1988 redaktorem rocznika „Niepodległość”.

Pochowany na cmentarzu w Doylestown (amerykańska Częstochowa).

Żona Marcelina Marta z d. Kosicka (zm. w 1990 w Nowym Jorku). Nie wiadomo, czy mieli dzieci.

Publikacje: *Wspomnienia niefrasobliwe*, Londyn 1985, oraz wiele artykułów historycznych, przede wszystkim w „Niepodległości” i „Nowym Dzienniku”.

Odznaczenia: Krzyż Kawalerski, Krzyż Oficerski i Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Londynie, sygn. 1739, s. 131; AAN, Krajowa Grupa Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej 1918–1945, sygn. 4/3; AAN, MSZ, sygn. 1460, s. 6; HI, Londyn 5, s. 511 (6.5.3, s. 508); HI, Amb. Polska w Wielkiej Brytanii, jednostka 70, s. 168, 186, 188–189, 236, 260, 262 (81.70.4, s. 664, 682, 684–685, 732, 756, 758); HI, MSZ, jednostka 293, s. 872 (350.293.20, s. 543).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1939, nr 3, s. 65; RSZ 1932, s. 68, 185; RSZ 1933, s. 105; RSZ 1937, s. 120, 160; RSZ 1939, s. 132, 180.

Opracowania: Hulas Magdalena, *Goście czy intruzi? Rząd polski na uchodźstwie wrzesień 1939–lipiec 1943*, Warszawa 1996, s. 29, 162, 221, 234, 244, 255; eadem, *Prawne podstawy działania rządu RP na obczyźnie*, [w:] *Władze RP na obczyźnie podczas II wojny światowej, 1939–1945*, Londyn 1994, s. 155; *Instytut Józefa Piłsudskiego w Ameryce i jego zbiory*, oprac. J. Cisek, Warszawa 1997, (wg indeksu); Jeśman Czesław, *Niezastąpiona kronika Michała Budnego*, „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza” (Londyn), 10.06.1985; *Mały słownik pisarzy polskich na obczyźnie 1939–1980*, wyd. 2 uzup., Warszawa 1993, s. 51; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 70, 94; *Who's Who in Polish America*, New York 1996, s. 51.



Buynowski Tadeusz (Bujnowski). Ur. 13.04.1895 w Pilźnie, woj. krakowskie; zm. w listopadzie 1943 w Kairze. Syn Tytusa i Eleonory z d. Borowska.

Po maturze przez rok studiował w Instytucie Handlowym w Antwerpii. Odbił też studia w Wyższej Szkole Handlowej w Berlinie, ale nie uzyskał dyplomu. Po wybuchu I wojny światowej służył w Legionach Polskich od 29.08.1914 do 26.02.1917, do tzw. kryzysu przysięgowego, w stopniu wachmistrza.

W służbie zagranicznej od 1.04.1919 do 31.03.1920 jako pracownik kontraktowy w Konsulacie Generalnym RP w Berlinie. Tam też został przyjęty do stałej służby i od 1.04.1920 do 1.03.1921 pracował jako II sekretarz konsularny. Następnie został przeniesiony do Konsulatu RP w Kolonii, gdzie pozostał od 1.03.1921 do 1.07.1924 w randze II sekretarza konsularnego.

Awansowany, od 1.07.1924 do 1.08.1927 pracował jako I sekretarz konsularny i tytularny wicekonsul w Konsulacie RP w Kolonii. W tym czasie (14 i 16.10.1925) złożył egzamin na stanowisko I kategorii w MSZ. Po kolejnym przeniesieniu pracował od 1.08.1927 do 1.04.1929 jako tytularny wicekonsul w Konsulacie RP w Buffalo, a od 1.04.1929 do 1.02.1932 już jako wicekonsul. Przynajmniej w 1932 był członkiem Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Kolejną placówką, w której pracował, od 1.02.1932 do 31.08.1933, był Konsulat Generalny RP w Chicago. Został stamtąd odwołany 31.08.1933 do ministerstwa, z równoczesnym mianowaniem referendarzem od 1.09.1933. Po powrocie do kraju 18.09.1933 został przydzielony do Wydziału Polaków Zagranicą (E.II.) w Departamencie Konsularnym. Mianowany radcą 1.08.1934. Ponownie skierowany do pracy na placówce zagranicznej; od 1.05.1935 konsul w Konsulacie RP w Dyneburgu (obecnie Daugavpils), Łotwa, ponadto od 1.06.1935 do 28.02.1938 kierował tym konsuletem. Odwołany do ministerstwa, od 28.02.1938 jako radca pozostawał w Departamencie Konsularnym. Od 15.03.1939 do drugiej poł. 1940 konsul i kierownik Konsulatu RP w Czerniowcach, Rumunia. Tam też przeżył okres ewakuacji władz polskich po agresji sowieckiej na Polskę 17.09.1939. Wobec wkroczenia armii radzieckiej, 28.06.1940 podjął decyzję o ewakuacji Konsulatu z Czerniowiec do Suczawy. Wraz z innymi pracownikami polskich placówek w Rumunii w poł. listopada 1940 przybył do Stambułu, a stamtąd 3.12.1940 dotarł do Hajfy w Palestynie. Wstąpił do Wojska Polskiego; w 1941 w randze podporucznika służył w Samodzielnej Brygadzie Strzelców Karpackich, miał być przydzielony do angielskiego Naczelnego Dowództwa na Środkowym Wschodzie, przebywał w Kairze. W związku ze wstąpieniem do wojska MSZ udzieliło mu od 15.01.1941 urlopu bezpłatnego, w tym też dniu został przydzielony do sztabu Ośrodka Zapasowego Brygady Karpackiej w Latrun. W poł. 1941 chciano go mianować konsulem RP w Birmie, gdzie miała powstać nowa placówka. Zmarł w nieznanymi okolicznościach w Kairze.

Żona z d. Liebec; mieli jedno dziecko.

Odnaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, Krzyż Niepodległości, Złoty Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, brązowy i srebrny Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2993, s. 262; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 5; AAN, PRM, część VIII, sygn. 238, s. 56–57; AAN, MSZ, sygn. 274, s. 216; HI, MSZ, jednostka 2, s. 813 (3.2.11, s. 806), jednostka 291, s. 411–416 (347.291.4, s. 723–728), jednostka 333, s. 39–44 (397.333.1, s. 495–500), jednostka 294, s. 319 (351.294.6, s. 151).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 112; 1927, nr 5, s. 95; 1933, nr 9, s. 87, nr 18, s. 172; *MSZ. Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 41; *RSZ 1932*, s. 16; *RSZ 1933*, s. 18; *RSZ 1937*, s. 93, 161; *RSZ 1939*, s. 99, 129, 180; Drymmer Wiktor Tomir, *W służbie Polsce*, Warszawa 1998, s. 217, 228, 311; Krzyżanowski Wojciech, *Lata bukareszteńskie*, „Zeszyty Historyczne”, 1977, z. 39, s. 177; Sokolnicki Michał, *Dziennik ankarski 1939–1943*, Londyn 1965, s. 153; Starzeński Paweł, *Trzy lata z Beckiem*, przedmowę napisał i przypisami opatrzył B. Grzeloński, Warszawa 1991, s. 159.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 64, 78.

C



Chałupczyński Mieczysław. Ur. 14.10.1893 w Warszawie; zm. 3.01.1946 w Bogocie, Kolumbia. Syn Kazimierza i Marii z d. Kolutowska.

Ukończył siedmioklasową Szkołę Realną im. S. Staszica w Warszawie. Zdał, po sześciu semestrach, pierwszy egzamin państwowy w Wyższej Szkole Rolniczej w Wiedniu. W l. 1914–1916 odbywał praktykę rolno-administracyjną: w Suchowoli, w majątku ks. Czetwertyńskiego, następnie w majątku hr. Sobańskiego w Jarapowcach i Chodorkowie, należącym do Lewandowskiego. Od 10.02. do 21.08.1916 pracował jako kierownik Wydziału Robót Ziemnych Wszechrosyjskiego Związku Ziemian w Kijowie, Odessie, Benderach i Sorokach. Od 1917 pracował jako referent w Centralnym Komitecie Obywatelskim Królestwa Polskiego, Okręg Podolsko-Wołyński w Żytomierzu i Kijowie, następnie – od 11.1917 do 05.1918 – pełnił funkcję komisarza Komisji Likwidacyjnej do Spraw Królestwa Polskiego, zajmując się opieką konsularną nad obywatelami polskimi w Kijowie.

Pracę w MSZ podjął 20.11.1918, do 1.01.1919 pracował jako urzędnik na próbnej służbie, początkowo w Wydziale Kontroli Sekcji Techniczno-Komunikacyjnej, a od 20.12.1918 jako kurier dyplomatyczny w Wydziale Politycznym, gdzie był jednocześnie referentem. 1.01.1919 mianowany referendarzem, objął stanowisko naczelnika kancelarii Sekcji Techniczno-Komunikacyjnej. Na tym stanowisku prawdopodobnie pozostał do 1.02.1920. Następnie, do 1.01.1922, miał przerwę w służbie w MSZ, z powodu zatrudnienia w Zarządzie Cywilnym Ziem Wschodnich, gdzie już od 28.01. do 16.07.1920, jako radca ministerialny, pełnił funkcję naczelnika sekretariatu nie tylko zarządu, ale i Frontu Podolskiego. Po powrocie do służby dyplomatycznej, 1.01.1922, został referentem Wydziału Wschodniego Departamentu Politycznego. Ze względu na sytuację w kraju od 16.07.1920 do 1.01.1922 miał ponownie przerwę w służbie, 30.07.1920 wstąpił bowiem na ochotnika do Wojska Polskiego, w którym służył, jako szeregowiec, do 15.11.1920. Po powrocie do MSZ 1.01.1922 ponownie został referentem w Departamencie Politycznym. 15.02.1922 został mianowany II sekretarzem poselstwa i skierowany do Poselstwa RP w Moskwie, gdzie pełnił tę funkcję do 1.10.1923. Na krótko powrócił do ministerstwa, gdzie pracował od 1.10.1923 do 16.02.1924, by wyjechać, jako I sekretarz legacyjny, do Poselstwa RP w Moskwie, był tam aż do 30.06.1926. Miał zostać mianowany 1.05.1926 kierownikiem Konsulatu RP w Tyflisie (obecnie Tbilisi), ale prawdopodobnie nominacja została cofnięta, a on sam wezwany do ministerstwa, gdzie pracował do 1.02.1927, uzyskując 1.01.1927 mianowanie na radcę ministerstwa. Desygnowany do Poselstwa RP w Rzymie przy Kwirynale objął tam, od 1.02.1927 do 1.01.1929, funkcję I sekretarza poselstwa. Następnie w tym samym charakterze został wysłany do Berlina, gdzie pracował w Poselstwie RP od 1.01.1929 do 31.01.1931. Wezwany do centrali, z równoczesnym mianowaniem od 1.02.1931 radcą ministerialnym,

od 1.02. do 1.05.1931 pozostawał bez przydziału. Od 1.05. do 1.10.1931 został skierowany do Wydziału Historyczno-Naukowego (A.I.) w Departamencie Administracyjnym. Następnie w tym samym charakterze został przeniesiony do Kancelarii Głównej Departamentu Administracyjnego, gdzie pracował, od 1.10.1931 do 18.05.1932, jako kontroler w Biurze Kontroli rachunkowości Urzędów Zagranicznych Wydziału Administracyjno-Gospodarczego (A.III.). Z kolei 18.05.1932 został przydzielony do Wydziału Organizacji Międzynarodowych (P.I.) Departamentu Politycznego. Tam też 17.07.1933 objął kierownictwo referatu, którą to funkcję pełnił do 31.01.1934. Od 1932 należał do Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Prezydent RP podpisał 19.12.1933 jego listy komisyjne na konsula RP w Użhorodzie, ale konsulem został mianowany dopiero 1.02.1934 z jednoczesnym powierzeniem mu kierownictwa Konsulatu RP w Użhorodzie. Pozostał na tym stanowisku do 15.03.1939. Po uznaniu przez Polskę niepodległości państwa słowackiego, od 15.03.1939 został mianowany radcą ministerstwa i chargé d'affaires w Poselstwie RP w Bratysławie na Słowacji, skąd 1.09.1939 wraz z całym personelem ewakuował się do Budapesztu. Być może czasowo był przydzielony do Poselstwa RP w Budapeszcie w charakterze radcy poselstwa. Po przedostaniu się do Francji, formalnie od 30.09.1939 do 1.02.1940, pracował w Wydziale Personalnym MSZ we Francji, a od 1.02.1940 do 1.01.1941 był kierownikiem tego Wydziału, które to stanowisko objął po mjr. Tadeuszu Szumowskim. W październiku 1940 prawdopodobnie przebywał już w Argentynie. Ostatni okres swej pracy w służbie zagranicznej spędził w Ameryce Południowej. 1.01.1941 został mianowany radcą poselstwa i chargé d'affaires w Poselstwie RP w Buenos Aires. Jego kompetencjom podlegały również placówki w La Paz, Santiago, Quito oraz Asunción. Prawdopodobnie od 1.01.1941 do 1.01.1942 był również chargé d'affaires w Poselstwie RP w Montevideo. W okresie 15.04.1941–13.05.1942 pozostawał członkiem Klubu Polskiego w Buenos Aires. Mianowany 1.04.1942 posłem nadzwyczajnym i min. pełnomocnym w nowo utworzonym Poselstwie RP w Bogocie, a także z tą samą datą posłem przy rządzie ekwadorskim oraz przy rządzie wenezuelskim. Tę ostatnią funkcję pełnił do 30.04.1944. Nie ustalono daty zakończenia misji w Kolumbii i Ekwadorze.

Po wojnie pozostał w Kolumbii. Był tam m.in. korespondentem PAT.

Prawdopodobnie z pierwszą żoną Janiną z d. Nowakowska nie miał dzieci. Z drugą żoną Krystyną z d. Szalay, z którą pobrał się w Berlinie, miał jedno dziecko.

Odnaczenia: Krzyż Komandorski Odrodzenia Polski, Złoty Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, brązowy i srebrny Medal za Długoletnią Służbę; afgańskie: Order Stor I kl.; włoskie: Corona d'Italia (Korona Włoch) III kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2977, s. 237–244; AAN, Amb. RP w Waszyngtonie, sygn. 2964, s. 22; AAN, KG RP w Berlinie, sygn. 185, s. 1–15; AAN, Konsulat RP w Użhorodzie, sygn. 73, s. 2; AAN, MSZ, sygn. 12478, s. 6; AAN, PRM, część VI, sygn. 74-3, t. 1, s. 234, 237–238, część VIII, sygn. 2, s. 9–10, sygn. 239, s. 1–3.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1922, nr 11, s. 128; 1923, nr 6, s. 104, nr 13, s. 267; 1926, nr 6, s. 78; 1927, nr 1, s. 7; nr 2, s. 23; 1929, nr 4, s. 86; 1933, nr 20, s. 195; *RSZ 1932*, s. 16; *RSZ 1937*, s. 52, 161; *RSZ 1939*, s. 131, 145, 150; Gruber Henryk, *Wspomnienia i uwagi 1892–1942*, Londyn (b.r.w.), s. 532; Günther Władysław, *Pióropusz i szpada. Wspomnienia*

ze służby zagranicznej, Paryż 1963, s. 94, 96; Krzyżanowski Wojciech, *Lata bukareszteńskie*, „Zeszyty Historyczne”, 1976, z. 38, s. 193–194; *Mieczysław Chałupczyński*, „Tygodnik Polski” (Nowy Jork), 10.02.1946 (wspomnienie pośmiertne, tu inne miejsce ur.: w Płockiem, i mylna dzienna data śmierci: 4 stycznia); *Nekrolog*, „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza” (Londyn), 11.01.1946, s. 2; *Zgon min. Chałupczyńskiego*, ibidem, 7.01.1946.

Opracowania: Grabowski Waldemar, *Polska Agencja Telegraficzna 1918–1991*, Warszawa 2005, s. 365; *Historia dyplomacji polskiej*, t. IV: 1918–1939, pod red. P. Łossowskiego, Warszawa 1995, s. 51; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 91 (tu mylne informacje, że w l. 1943–1945 był sekretarzem Ambasady RP w Londynie, a w 1944 sekretarzem PRM, mylna data mianowania posełem RP w Bogocie: 1945 i mylna dzienna data śmierci: 4 stycznia); Kunert Andrzej Krzysztof, *Rzeczpospolita Walcząca. Styczeń–grudzień 1940. Kalendarium*, Warszawa 1997, s. 70; Mozgawa Konrad, *Organizacja i obsada personalna placówki konsularnej Rzeczypospolitej Polskiej w Użhorodzie w latach 1928–1938*, „Scripta Historica”, 2017, nr 23, s. 181–214; *XV lat pracy Klubu Polskiego w Buenos Aires 12.XI.1940–12.XI.1955* (Buenos Aires 1955), s. 9; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 27, 44–46, 48, 57, 62, 64, 67, 78 (tu rok śmierci: 1945).



Charwat Franciszek. Ur. 12.04.1881 w Stanisławowie; zm. 2.05.1943 w Kurytybie, Brazylia. Syn Józefa i Franciszki z d. Kernbeiss.

Studiował na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Czerniowcach i tam otrzymał absolutorium. Od 24.10.1905 do 3.11.1915 urzędnik w państwowej służbie austriackiej, nadkomisarz policji w Czerniowcach. Od 3.11.1915 do 1.08.1918 urzędnik cywilny w austro-węgierskim Generalnym Gubernatorstwie w Lublinie. W 1917 nadkomisarz policji i pracownik sekcji politycznej Oddziału Informacyjnego Generalnego Gubernatorstwa w Lublinie.

Po podjęciu pracy w polskiej służbie zagranicznej w okresie 4.12.1918–1.02.1919 konsul w Konsulacie RP we Wrocławiu. Od 1.02.1919 do 15.02.1921 konsul ad personam w Konsulacie Generalnym RP w Berlinie. Współpracował wówczas z Biurem Wywiadowczym Naczelnego Dowództwa Wojska Polskiego. W okresie 15.02.–6.05.1921 konsul generalny i kierownik Konsulatu RP w Hamburgu. Po odwołaniu, od 6.05. do 30.07.1921, konsul w MSZ, a od 30.07. do 1.09.1921 konsul z tytułem konsula generalnego. Prawdopodobnie od 6.05. do, na pewno, 1.09.1921 kierownik Wydziału Konsularnego w MSZ. Ponownie skierowany na placówkę, od 1.09.1921 do 10.07.1922 konsul i kierownik Wydziału Konsularnego w Poselstwie RP w Charkowie. Od 10.07.1922 do 26.08.1923 zajmował również stanowisko prowizorycznego kierownika poselstwa z tytułem chargé d'affaires, od 1.03.1923 chargé d'affaires i konsul generalny. Odwołany, w okresie 26.08.–1.10.1923 konsul generalny w MSZ. Od 1.10.1923 do 15.11.1924 konsul generalny i kierownik Konsulatu RP w Rydze. Przeniesiony, pracował od 15.11.1924 do 13.08.1926 jako radca poselstwa, kierownik poselstwa i chargé d'affaires w Poselstwie RP w Tallinie

(dawniej Rewel), następnie od 13.08.1926 do 9.07.1928 poseł nadzwyczajny i min. pełnomocny tamże. Z kolei od 9.07.1928 do 31.12.1935 poseł nadzwyczajny i min. pełnomocny w Poselstwie RP w Helsingforsie (Helsinki), a od 1.01.1936 do 30.03.1938 poseł nadzwyczajny i min. pełnomocny w Poselstwie RP w Rydze. W związku z nawiązaniem stosunków dyplomatycznych Polski z Litwą od 30.03.1938 do 13.10.1939 poseł nadzwyczajny i min. pełnomocny w Poselstwie RP w Kownie. 31.03.1938 złożył listy uwierzytelniające prezydentowi Litwy Antanasowi Smetonie. W maju 1939 uczestniczył w kursach naukowych dla urzędników służby zagranicznej przy MSZ, wygłaszając dwa wykłady: „Litwa współczesna” oraz „Rok stosunków polsko-litewskich” (15.05.1939). Przynajmniej od 1932 należał do Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Wyjechał wraz z personelem Poselstwa RP z Kowna 18.10.1939 w proteście wobec przejścia z rąk sowieckich Wilna i okręgu wileńskiego przez Litwę. Dotarł do Francji, gdzie był oskarżony o samowolne zlikwidowanie placówki w Kownie. W lutym 1940 na podstawie werdyktu zespołu orzekającego Komisji Dyscyplinarnej przy MSZ został przeniesiony w stan spoczynku oraz zmniejszono mu świadczenie emerytalne o 50%. W czerwcu 1940, w konsekwencji upadku Francji, ewakuował się do Biarritz i dalej przez Hiszpanię do Portugalii. Zamieszkał z rodziną w Figueira; redagował tam biuletyn dla polskich uchodźców wydawany przez Komitet Opieki nad Uchodźcami. Wyjechał stamtąd i 7.09.1940 przybył wraz najbliższymi do Kurytyby (Brazylia).

Żona Wanda z d. Nieciówna (1893?-?). W 1946 przedstawicielka PCK w Kurytybie, Para, Brazylia; w 1947 przeniosła się do USA. Dzieci: syn Andrzej (ur. 1925) i córka Wanda (ur. 1928?).

Odnaczenia: Order Odrodzenia Polski III kl, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Gwiazda Górno-Śląska, brązowy i srebrny Medal za Długoletnią Służbę; estońskie: Vabadusrist (Krzyż Wolności) kl., Kaitseliidu Kotkarist (Order Krzyża Orła) I kl.; fińskie: Vita Rosenes Orden (Order Białej Róży) I kl.; francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa) III kl.; łotewskie: Triju Zvaigžņu ordenis (Order Trzech Gwiazd) I kl.

Archiwalia: AAN, Akta Maksymiliana i Marii Gajdzińskich, sygn. 15, s. 21; AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2992, s. 18–48; AAN, Amb. RP w Londynie, sygn. 1760, k. nlb.; AAN, Amb. RP w Waszyngtonie, sygn. 2706, k. 29; AAN, KG RP w Kurytybie, sygn. 60; AAN, MSZ, sygn. 1459, s. 11, sygn. 1462f, s. 112–181, sygn. 5260, s. 224; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 5; AAN, PRM, część VIII, sygn. 239, s. 6; AMSZ, zespół 6, Dep. Polityczny, t. 1453, k.18, t. 1466, k. 66, 69; HI, MSZ, jednostka 287, s. 16–92 (343.287.1, s. 16–91); PIASA, Posel. RP w Rio de Janeiro, sygn. 153 (dawniej pudło 6, sygn. 181), sygn. 237 (dawniej pudło 6, sygn. 198), sygn. 452 (dawniej pudło 18, sygn. 585).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 105, 115, nr 12, s. 246, nr 13, s. 267; 1926, nr 7, s. 86; 1936, nr 2, s. 15; *MSZ. Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 47; *RSZ 1932*, s. 16, 177; *RSZ 1933*, s. 19; *RSZ 1937*, s. 58, 60, 92–93, 102, 161; *RSZ 1939*, s. 61, 63, 96, 98–99, 108, 181; Drohojowski Jan, *Jana Drohojowskiego wspomnienia dyplomatyczne*, wyd. 3, Kraków 1972, s. 108–109, 195, 199–201, 204, 213, 246–247; Schimitzek Stanisław, *Drogi i bezdroża minionej epoki. Wspomnienia z lat pracy w MSZ (1920–1939)*, Warszawa 1976,

s. 423; Starzeński Paweł, *Trzy lata z Beckiem*, przedmowę napisał i przypisami opatrzył B. Grzeloński, Warszawa 1991, s. 79.

Opracowania: Czechowski Janusz, *Franciszek Charwat – kierunki aktywności dyplomatycznej na placówce w Helsinkach (1928–1935)*, „Zapiski Historyczne”, 2014, t. 79, s. 141–142; Gaul Jerzy, *Tajna misja nadkomisarza policji Franciszka Charwata w Warszawie (lipiec–sierpień 1917 r.)*, „Przegląd Historyczny”, 2002, z. 4, s. 413–438; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 91; Łaptos Józef, *Dyplomaci II RP w świetle raportów Quai d’Orsay*, Warszawa 1993, s. 152, 164, 179, 183, 191, 264; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa, 1938, s. 96; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 58, 78; Rymwid Mickiewicz Hipolit, *Losy Polaków na Litwie podczas ostatniej wojny światowej*, „Niepodległość”, 1988, t. XXI, s. 200; Skóra Wojciech, *Służba konsularna Drugiej Rzeczypospolitej. Organizacja, kadry i działalność*, Toruń 2006, s. 84, 89, 373, 674, 772–774; Tarka Krzysztof, *Spór o Wilno. Ze stosunków polsko-litewskich w latach II wojny światowej*, „Zeszyty Historyczne”, 1995, z. 114, s. 61.



Chmieliński Jan. Ur. 3.12.1892 we Lwowie; zm. 21.02.1962 w Zanzibarze. Syn Józefa i Heleny z d. Czechowicz, znanych aktorów teatralnych.

Uczęszczał do Gimnazjum im. Franciszka Józefa I we Lwowie w l. 1904–1908. Studiował filozofię na uniwersytetach we Lwowie, w Wiedniu i Paryżu, na tym ostatnim podjął też studia malarskie, które kontynuował we Włoszech, w Hiszpanii i Afryce Północnej. W 1918 brał udział w obronie Lwowa.

Pracę w służbie zagranicznej podjął 6 lub 8.07.1921 w charakterze pracownika kontraktowego w Konsulacie Generalnym RP w Paryżu. 1.05.1922 został przyjęty do służby etatowej jako prowizoryczny starszy kancelista, 1.03.1923 starszy kancelista, 1.01.1925 awansował na II sekretarza konsularnego, a 1.07.1928 na tytularnego wicekonsula, i w końcu w 1932 został I sekretarzem konsularnym z tytułem wicekonsula. Przeniesiony do MSZ, został mianowany 1.11.1934 podreferendarzem, a 19.11.1934 przydzielony do Departamentu Polityczno-Ekonomicznego. 9.01.1936 wyjechał z Warszawy do Paryża w sprawach Referatu Propagandowego (A.III.), w którym był być może zatrudniony, m.in. miał wówczas załatwiać sprawę wystawienia *Harnasiów* Karola Szymanowskiego. Od grudnia 1936 (być może wcześniej) pracował w Referacie Propagandowym Wydziału Prasowego (P.VI.) tego Departamentu.

Po wybuchu II wojny światowej wraz z MSZ ewakuował się z Warszawy do Krzemieńca, a następnie dotarł do Botoșani w Rumunii. Zamierzał wyjechać do Francji, by wstąpić do wojska, ale został przydzielony do Konsulatu RP w Bukareszcie. Skierowany w charakterze dietetariusza do Konsulatu Honorowego RP w Konstancy, skąd został ewakuowany wraz z innymi pracownikami do Turcji. Początkowo przebywał w Stambule, a następnie – przynajmniej w pierwszej poł. 1941 – w Bagdadzie i Ankarze. Być może został przydzielony do Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej, gdyż w 1941 miał kierować w Tel-Awivie

ekspozyturą Delegatury MPiOS w Jerozolimie. Od 10. do 31.12.1942 miał być konsulem generalnym w nowo powstałym Konsulacie Generalnym RP w Nairobi i jego kierownikiem, z kompetencją terytorialną obejmującą Kenię, Ugandę i Tanganikę. Od 1.01.1943, być może do 1945, był konsulem w Konsulacie RP w Kampalii (Uganda). Po wojnie pozostał w Ugandzie i miał być korespondentem PAT.

Był artystą-malarzem, specjalizował się w malarstwie olejnym i pastelowym. Wystawiał m.in. w Paryżu w 1932 i 1934. Należał do Bloku Związku Zawodowego Polskich Artystów Plastyków. Był też członkiem Komitetu Popierania Sztuki Polskiej i Instytutu im. Chopina. Opublikował wiele własnych przekładów poezji polskiej w czasopismach francuskich. Przynajmniej w 1939 kierownik sekcji artystycznej Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej.

Żona Laura z d. Baranowska, siostra Władysława Baranowskiego, dyplomaty; wraz z mężem ewakuowała się we wrześniu 1939 do Rumunii i jeszcze na początku października 1939 przebywała w Botoșani; mieli córkę Krystynę, którą wojna zaskoczyła w Warszawie.

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 7, 214, 223, sygn. 9295, s. 64–71; HI, MSZ, jednostka 138, s. 40 (168.138.1, s. 449), jednostka 291, s. 417–418 (347.291.4, s. 729–730).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 109; 1925, nr 1, s. 9; Monitor Polski, nr 135 z 14.06.1928, s. 1; *Rocznik Polonii 1958–59*, Londyn (b.r.w.) s. 291; RSZ 1932, s. 17, 180; RSZ 1933, s. 19; RSZ 1937, s. 27, 162; RSZ 1939, s. 182; Sokolnicki Michał, *Dziennik ankarski 1939–1943*, Londyn 1965, s. 153, 202.

Opracowania: Grabowski Waldemar, *Polska Agencja Telegraficzna 1918–1991*, Warszawa 2005 s. 365; Hulas Magdalena, *Goście czy intruzi? Rząd polski na uchodźstwie wrzesień 1939–lipiec 1943*, Warszawa 1996, s. 175; *Księga pamiątkowa półwiekowego jubileuszu Gimnazjum im. Franciszka Józefa I we Lwowie 1858–1908*, zestawił J. Białynia Chołodecki, Lwów 1909, s. 199; *Literatura polska na obczyźnie 1940–1960*, t. 2, red. T. Terlecki, Londyn 1965, s. 579 (tu bibliografia); Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. II, Warszawa 1939, s. 38; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 63, 72; *Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej*, t. V, Kraków 2001, s. 5, przypis 31; Wróbel Janusz, *Polacy w Afryce Wschodniej i Południowej 1941–1950*, „Zeszyty Historyczne”, 1996, z. 115, s. 77–78.



Chodacki Marian Stanisław, pseud. „Maracz”. Ur. 15.07.1898 w Nowym Sączu; zm. 26.06.1975 w Nowym Jorku. Syn Juliusza, adwokata, i Marii z d. Raczyńska.

Do szkoły powszechnej, czteroklasowej, uczęszczał w l. 1905–1909 w Nowym Sączu. Następnie kontynuował naukę w gimnazjum. W l. 1912–1914 należał do Związku Strzeleckiego. Służył w l. 1914–1918 w Legionach, a następnie od 1.11.1918 w Wojsku Polskim, w 34. pułku piechoty. Od 1918 referent w Naczelnym Dowództwie WP. W czasie wojny polsko-bolszewickiej w 1920 służył w 18. Brygadzie Piechoty (od 10 października). W międzyczasie w 1921 złożył egzamin maturalny w gimnazjum

w Nowym Sączu. Absolwent Wydziału Prawa Uniwersytetu Warszawskiego, gdzie podjął studia w 1921, ale ich nie dokończył. W 1924 ukończył Wyższą Szkołę Wojsną. Został przydzielony do 21. pułku piechoty i wkrótce potem podjął pracę w Oddziale II Sztabu Generalnego.

W służbie zagranicznej od września 1927, gdy został attaché wojskowym w Helsinkach, gdzie pracował do września 1931. Z dniem 10.12.1932 został odkomenderowany z Ministerstwa Spraw Wojskowych do MSZ; 1.07.1933 został mianowany radcą ministerialnym w Wydziale Wschodnim (P.III.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego, następnie po skierowaniu na placówkę, od 24.10.1935 radcą poselstwa w Poselstwie RP w Pradze, dokąd wyjechał 25.10.1935. W okresie od 1.11.1935 do 15.12.1936 chargé d'affaires a.i. w Poselstwie RP w Pradze. Mianowany 16.02.1936 komisarzem generalnym w Komisariacie Generalnym RP w Gdańsku, pozostał na tym stanowisku do wybuchu wojny. W trakcie służby w Gdańsku awansowany na stanowisko min. pełnomocnego i posła nadzwyczajnego.

Po ogłoszeniu 23.08.1939 przez senat gdański przyłączenia Wolnego Miasta Gdańska do Rzeszy, internowany wraz z personelem Komisariatu Generalnego RP. Po zwolnieniu 6.09.1939 dotarł przez Tylżę do Kowna, a stamtąd do Wilna; 7.09.1939 znalazł się w Warszawie, skąd ewakuował się wraz z personelem ministerstwa. Granicę polsko-rumuńską przekroczył 17.09.1939. W tym samym miesiącu, bez zgody ministra, wyjechał z miejsca internowania do Bukaresztu z zamiarem przedostania się do Francji. W Paryżu 27.09.1939 wstąpił do wojska i odbył kurs przeszkolenia dowódców batalionów w polskim obozie szkoleniowym w Coëtquidan w Bretanii. W l. 1940–1944 w stopniu kapitana służył w Wojsku Polskim we Francji i w Wielkiej Brytanii. Od lipca 1941 w Wielkiej Brytanii służył w 7. Brygadzie Kadrowej Strzelców, wtedy też był czynny w zespole piłsudczyków. Prowadził wówczas akcję odczytową dla żołnierzy na uniwersytetach w Edynburgu i St. Andrews. W sierpniu 1941 był wśród protestujących przeciw warunkom układu Sikorski-Majski. Jednocześnie do kwietnia 1943 należał do Sekcji Studiów Ogólnych Dowództwa Jednostek Terytorialnych. Delegowany do Stanów Zjednoczonych, z przydziałem oficjalnym do Konsulatu Generalnego RP w Nowym Jorku; w okresie 1943–07.1945 szef Samodzielnej Placówki Wywiadowczej „Estezet” w Nowym Jorku. Używał wówczas pseud. „Maracz”. W USA prowadził też działalność publicystyczną i dziennikarską. Awansowany do stopnia majora, w l. 1944–1945 był oficerem łącznikowym przy Office of Strategic Services (Biuro Służb Strategicznych) w Waszyngtonie. Po wojnie pozostał na emigracji w USA. W l. 1949–1951 dyrektor Instytutu Józefa Piłsudskiego w Ameryce w Nowym Jorku. Pracował również w bibliotece Polskiego Instytutu Naukowego w Nowym Jorku. Był działaczem Ligi Niepodległości Polski.

W okresie międzywojennym czynny społecznie, był zastępcą prezesa rady naczelnej Towarzystwa Przyjaciół Młodzieży Akademickiej, przewodniczącym Polskiego Akademickiego Związku Zbliżenia Międzynarodowego i członkiem „Ligi”. Publikował swoje teksty w „Polityce Narodów”.

Jego spuścizna znajduje się w archiwum Instytutu Józefa Piłsudskiego w Ameryce w Nowym Jorku.

Żona Halina z d. Patschke (zm. 2000). Pobrali się prawdopodobnie w 1923.

Odnaczenia: Order Virtuti Militari V kl., Krzyż Walecznych trzykrotnie, Krzyż na Śląskiej Wstędze Waleczności i Zasługi, Medal za Wojnę 1918–1921, Medal Niepodległości, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Order Odrodzenia Polski IV kl., Srebrny Krzyż Zasługi, brązowy Medal za Długoletnią Służbę; czechosłowackie: Československý řád Bílého lva (Order Białego Lwa) V i III kl.; estońskie: Kaitseliidu Kotkarist (Order Krzyża Orła) III kl.; fińskie: Vita Ros Orden (Order Białej Róży) IV i III kl., Skyddskar (Krzyż Korpusu Obrony); francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa) V kl.; szwedzkie: Kongelige Svärds Orden (Order Miecza) IV kl., Nordstjärneorden (Order Gwiazdy Polarnej) IV kl.; tunezyjskie: Nichan Iftikhar (Order Sławy) III kl.

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 219, sygn. 5260, s. 188; HI, MSZ, jednostka 341, s. 102 (408.341.4, s. 312); IJP-NY, Akta Mariana Chodackiego.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1933, nr 15, s. 152; RSZ 1934, s. 20; RSZ 1937, s. 49, 150, 162; RSZ 1939, s. 53, 170, 182; *Dziennik czynności Prezydenta RP Władysława Raczkiewicza 1939–1947*, oprac. J. Piotrowski, t. I: 1939–1942, Wrocław 2004, s. 46; Mitkiewicz Leon, *Wspomnienia kowieńskie 1938–1939*, Warszawa 1990, s. 296–297; Szembek Jan, *Diariusz i teki Jana Szembeka (1935–1945)*, t. I, Londyn, s. 383, 403–404, t. II, Londyn 1965, s. 62–63, 178, 237, 320, 345, t. III, Londyn 1969, s. 141, 206–207; idem, *Diariusz wrzesień–grudzień 1939*, przedmowę napisał i przypisami opatrzył B. Grzeloński, Warszawa 1989, s. 58, 68, 75, 111.

Opracowania: Aleksander Tadeusz, *Marian Chodacki – Ostatni Komisarz Generalny RP w Wolnym Mieście Gdańsku*, „Rocznik Sądecki”, 2013, R. 41, s. 177–222; Batowski Henryk, *Pierwsze tygodnie wojny*, Poznań 1967, s. 33; *Instytut Józefa Piłsudskiego w Ameryce i jego zbiory*, oprac. J. Cisek, Warszawa 1997, s. 18, 52–53; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 91; Łossowski Piotr, *Dyplomacja polska 1918–1939*, Warszawa 2001, s. 306, 344–345; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 101; Łubieński Ludwik, *Raport złożony Komisji gen. Modelskiego do zbadania przyczyn klęski wrześniowej*, „Zeszyty Historyczne”, 1987, z. 81, s. 210; Majzner Robert, *Attachaty wojskowe Drugiej Rzeczypospolitej 1919–1945. Strukturalno-organizacyjne aspekty funkcjonowania*, wyd. 2 popr. i uzup., Częstochowa 2014, (wg indeksu); *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 75, 95; *Polsko-brytyjska współpraca wywiadowcza podczas II wojny światowej*, t. II, *Wybór dokumentów*, Warszawa 2005, s. 333, 345–346; Stawecki Piotr, *Attaché wojskowi Drugiej Rzeczypospolitej*, „Przegląd Historyczno-Wojсковy”, 2004, nr 2, s. 109, 119.

Czerkas-Chodosowska Wiktoria (Chodosowska-Czerkas). Ur. 15.12.1880; zm. 18.09.1952 w Wielkiej Brytanii. Córka Teofila Ligarzewskiego i Wandy Józefy z d. Kawecka.

Pracę w MSZ podjęła 11.12.1918 jako maszynistka w Sekcji Politycznej, a po przekształceniu Sekcji 14.04.1919 – w Departamencie Polityczno-Ekonomicznym, 1.07.1919 została mianowana starszą maszynistką. W 1921 była sekretarką w Dziale Maszyn Kancelarii Ogólnej Ministerstwa, a w 1923 urzędniczką w Kancelarii Głównej Wydziału Administracyjno-Gospodarczego (A.III.K.) Departamentu Administracyjnego. Przynajmniej

w 1926 pracowała w Kancelarii Wydziału Zachodniego (P.II.) MSZ. Mianowana 1.07.1929 adiunktem kancelaryjnym, od 8.09.1931 była naczelnikiem Kancelarii w Departamencie Polityczno-Ekonomicznym. Po zmianie nazw stanowisk, od 1.02. do 30.04. 1934 była kierowniczką Kancelarii. W celu wyjazdu na placówkę zagraniczną otrzymała urlop bezpłatny od 1.05.1934 i podjęła pracę jako pracownik kontraktowy w Poselstwie RP w Berlinie, a po podniesieniu rangi placówki – w Ambasadzie RP.

Po wybuchu II wojny światowej ewakuowała się wraz z personelem ambasady do Krzemieńca. Aresztowana 23.11.1939 przez NKWD w Uściługu nad Bugiem, została osadzona w więzieniu w Włodzimierzu Wołyńskim, następnie w łagrze w Karabasie w Azji Środkowej, skąd została zesłana do Fiodorówki na Syberii, gdzie przebywała do 3.12.1941. Po nawiązaniu stosunków z ZSRR podjęła pracę w nowo powstałej Ambasadzie RP w Moskwie; od 16.01.1942 do 30.10.1943 była maszynistką w Referacie Interwencji Ambasady RP w Moskwie i po przeniesieniu placówki w Kujbyszewie. Po ewakuacji na Środkowy Wschód została skierowana do Egiptu, gdzie od 1.11.1943 do 30.11.1945 była kierowniczką kancelarii w Poselstwie RP w Kairze. Po cofnięciu uznania dla Rządu RP na Uchodźstwie w Londynie została zatrudniona, od 1.12.1945 do 5.08.1946, w Polish Welfare Office przy Ambasadzie Brytyjskiej w Kairze. Następnie wyjechała do Libanu, gdzie nadal funkcjonowały polskie placówki dyplomatyczne i konsularne Rządu RP na Uchodźstwie i od 1.11.1946 do 15.03.1948 pracowała jako kierowniczką kancelarii w Poselstwie RP w Bejrucie. Później wyjechała do Anglii.

Wysłała za mąż za Jana Hieronima Czerkas-Chodosowskiego w 1919, owdowiała w 1926.

Odznaczenia: Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, brązowy i srebrny Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2977, s. 246–282; AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 7, 214, 223, sygn. 1489, s. 18; HI, MSZ, jednostka 296, s. 420, 422–423 (347.296.4, s. 732, 734–735).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ 1923, nr 6, s. 109; 1939, nr 3, s. 66, 263; *MSZ. Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 17; *RSZ 1932*, s. 17, 131; *RSZ 1933*, s. 19; *RSZ 1937*, s. 98, 162; *RSZ 1939*, s. 105, 182.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 78, 85 (tu: Czerkas-Chodosowska), 95; Romer Tadeusz Ludwik, *Listy do żony Zofii z Wańkowiczów (1942–1944)*, wstęp, wybór i oprac. B. Szubtarska, Warszawa 2011, s. 44, 121; Szubtarska Beata, *Ambasada polska w ZSRR w latach 1941–1943*, Warszawa 2005, s. 109, 180.

Strony internetowe: https://www.myheritage.pl/names/wiktoria_czerkas%20-%20chodosowski (27.04.2020); <http://www.nekrologi-baza.pl/zlista/62> (27.04.2020).

Czerwiński Paweł. Ur. 25.01.1895 w Olchowcu, Rosja; zm. 28.12.1962 w Eastbury, Wielka Brytania. Syn Kazimierza, właściciela majątku na Podolu, i Zofii z d. Mniszek.

Ukończył ośmioklasową szkołę średnią w Warszawie. Prawdopodobnie od 1919 studiował w Szkole Nauk Politycznych w Paryżu, ale nie uzyskał dyplomu. Podporucznik Wojska Polskiego.

Pracę w służbie zagranicznej podjął bardzo wcześnie; od 11.1918 do 15.03.1919 był attaché honorowym (na bezpłatnej służbie) w Wydziale Politycznym MSZ, a następnie – od 15.03. do 1.07.1919 – na urlopie bezpłatnym w sprawach osobistych. Po powrocie do ministerstwa, od 1.07. do 1.10.1919, urzędnik kontraktowy w Departamencie Politycznym, od 1.09.1919 pomocnik referenta. Ponownie na urlopie bezpłatnym (od 1.11.1919 do 1.07.1920 i od 1.11.1920 do 1.09.1921) w celu kontynuowania studiów. Pomiędzy urlopami (1.07. do 1.11.1920) nadal pracował jako pomocnik referenta. W czasie wojny polsko-bolszewickiej, od 13.08. do 29.10.1920, służył w WP, w randze podporucznika w formacji samochodów pancernych. Po odparciu najazdu bolszewickiego ponownie od 1.11.1920 do 1.09.1921 na urlopie bezpłatnym ze względu na studia. Powrócił na stanowisko pomocnika referenta w Wydziale Środkowo-Europejskim w Departamencie Politycznym od 1.09.1921 do 1.02.1923. Skierowany na placówkę, pracował od 1.02.1923 do 1.12.1924 jako attaché poselstwa w Poselstwie RP w Bukareszcie. Odwołany do centrali MSZ, pozostawał od 1.12. do 16.12.1924 nadal jako attaché poselstwa, ale bez przydziału. Następnie pracował od 1.12.1924 do 31.10.1926 w Departamencie Polityczno-Ekonomicznym. W dniach 6.06. i 9.06.1925 złożył egzamin na stanowisko I kategorii w MSZ. Przydzielony ponadto do Departamentu Konsularnego, pozostawał tam do 31.10.1926, chociaż już miał od 15.08.1926 przydział jako attaché poselstwa z tytułem sekretarza poselstwa w Poselstwie RP w Atenach. Ponownie skierowany na placówkę, od 1.11.1926 do 1.01.1927 attaché poselstwa z tytułem II sekretarza w Poselstwie RP w Atenach; a od 1.01.1927 do 15.04.1929 II sekretarz poselstwa. Odwołany, w centrali MSZ od 15.04. do 13.05.1929 referendarz bez przydziału; następnie od 13.05. do 30.12.1929 w Gabinetecie Ministra jako sekretarz min. Augusta Zaleskiego; do 31.08.1931 referent w Gabinetecie Ministra. Przydzielony od 1.09.1931 do Wydziału Zachodniego (P.II.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego, być może już wówczas znalazł się w Referacie Południowym. 1.01.1935 został mianowany radcą bez zmiany przydziału. Przynajmniej od 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej.

Od 1.12.1936 przydzielony do Poselstwa RP w Belgradzie, gdzie miał się stawić już 26.11.1936. Od 1.01.1937 do 17.04.1941 radca poselstwa i kierownik Wydziału Konsularnego w tym poselstwie. W związku z likwidacją placówki 17.04.1941 miał przylecieć angielskim samolotem z Kotoru do Aten i udać się do Kairu. W Egipcie pozostał do 30.06.1943 na stanowisku radcy poselstwa i chargé d'affaires w Poselstwie RP przy królewskim rządzie jugosłowiańskim w Kairze. Następnie w okresie 1.07.–27.12.1943 był radcą poselstwa w Poselstwie RP przy królewskim rządzie jugosłowiańskim w Londynie. Jednocześnie miał być zastępcą kierownika referatu szyfrów MSZ. Nie jest pewne, gdzie przebywał w 1943: czy w Kairze, czy w Londynie, gdyż równocześnie z zajmowanymi stanowiskami był w okresie 1.07.1943–27.12.1944 radcą poselstwa i chargé d'affaires w Poselstwie RP przy rządzie greckim w Kairze. Od 1.02. do 5.07.1945 kierownik Poselstwa RP w Bagdadzie, choć prawdopodobnie pozostawał w Kairze w tym czasie z czasowym przydziałem do pracy w Poselstwie RP w Kairze jako urzędnik do specjalnych zleceń MSZ przy Poselstwie RP w Kairze. Po wycofaniu uznania dla Rządu RP na Uchodźstwie w Londynie pozostał na emigracji. W l. 1948–1949 był członkiem Komisji Gospodarczej

Zjednoczenia Polskiego w Wielkiej Brytanii. Ponadto członek Instytutu Badań Spraw Międzynarodowych. W l. 1954–1958 (?) min. (konsul generalny) w Konsulacie Generalnym RP w Dublinie.

Miał liczne rodzeństwo; siostry: Irena (1886–1986), zamężna Sadowska, Natalia (1890–1971), Zofia (1892–1982), zamężna Skurzyńska, i Janina (1897–1919), oraz bracia: Zygmunt (1885–1941), w 1939 burmistrz Ołyki, zamordowany przez sowietów, i Kazimierz (1888–1926).

Odznaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, brązowy i srebrny Medal za Długoletnią Służbę; austriackie: Ehrenzeichen für die Verdienste um die Republik Oesterreich (Odznaka honorowa Za Zasługi dla Republiki Austrii); belgijskie: Ordre de Léopold (Order Leopolda) IV kl.; francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa) V kl.; greckie: Tagma toy Phoinikos (Order Feniksa) III kl., Tagma tu Soterros (Order Zbawiciela) IV kl.; hiszpańskie: Orden de Carlo Tercero (Order Karola III) IV kl.; rumuńskie: Ordinul Coroana României (Order Korony Rumunii) IV kl.; węgierskie: Érdemkereszt (Krzyż Zasługi); włoskie: Ordine della Corona d'Italia (Order Korony Włoch) III kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Waszyngtonie, sygn. 2964, s. 21; AAN, MSZ, sygn. 5260, s. 175, 209, sygn. 12478, s. 2; AAN, Posel. RP w Kopenhadze 19, s. 5; AAN, PRM, część VIII, sygn. 239, s. 20–22; HI, MSZ, jednostka 293, s. 944 (350.293.21, s. 616).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 5, s. 86, nr 6, s. 104; 1926, nr 6, s. 80; 1927, nr 1, s. 8; *MSZ. Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 8; *Rocznik Polonii 1958–59*, Londyn (b.r.w.), s. 94; *RSZ 1932*, s. 18, 131; *RSZ 1933*, s. 21; *RSZ 1937*, s. 85; *RSZ 1939*, s. 92, 184; Günter Władysław, *Pióropusz i szpada. Wspomnienia ze służby zagranicznej*, Paryż 1963, s. 26, 102, 107; Kutyłowska Helena, *Wspomnienia z Podola, 1898–1919*, Warszawa 2003, s. 24.

Opracowanie: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 54, 57, 96; *Polska emigracja polityczna. Informator*, Warszawa 1962, (reprint) Warszawa 2004, s. 18; Sibora Janusz, *Narodziny polskiej dyplomacji u progu niepodległości*, Warszawa 1998, s. 264, 325, 329; Wandycz Piotr, *MSZ widziany oczami amerykańskiego dyplomaty*, „Zeszyty Historyczne”, 1975, z. 32, s. 155; *Ziemiaństwo polscy XX wieku. Słownik biograficzny*, część 2, Warszawa 1994, s. 24.

Strony internetowe: <http://www.sejm-wielki.pl/b/zi.2.29.a6> (27.04.2020).

D

Dalbor Tadeusz Maksymilian. Ur. 15.10.1889 w Wieprzowie, woj. lubelskie, lub w Tomaszowie Lubelskim; zm. 22.06.1981 w Warszawie. Syn Maksymiliana, urzędnika magistratu we Lwowie, i Emilii z d. Nowak.

W l. 1900–1907 uczęszczał do Gimnazjum im. Franciszka Józefa I we Lwowie, tam też otrzymał maturę. Od 1907 studiował na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Lwowskiego. Studia przerwała mu wojna; wobec groźby zajęcia Lwowa przez wojska rosyjskie

w sierpniu 1914 ewakuowany wraz z rodziną do miejscowości Pinggau w Styrii. Dokończył studia w roku akademickim 1917/1918 na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego. Tam też doktoryzował się w 1919 w zakresie historii. Podjął pracę w MWRiOP, początkowo, od 1.11.1918 do 1.01.1919, jako urzędnik, a od 1.01.1919 do 31.03.1920 jako referent.

Pracę w MSZ rozpoczął 1.04.1920 jako attaché emigracyjny w Konsulacie Generalnym RP w Chicago, gdzie przebywał do 1.02.1921. Przeniesiony do Konsulatu Generalnego RP w Montrealu, pracował w nim do 1.11.1922, początkowo jako attaché emigracyjny, od 2.09.1921 z tytułem konsula, a od 1.05.1922 jako konsul i kierownik konsulatu. Data zakończenia pracy w Montrealu nie jest pewna, gdyż już od 1.10.1922 miał pracować jako attaché emigracyjny z tytułem konsula w Poselstwie RP w Waszyngtonie. Odwołany, od 1.01. do 1.10.1924 attaché emigracyjny z tytułem konsula w MSZ. Z ramienia MSZ w 1924 uczestniczył w obradach międzyministerialnej konferencji w sprawie wymiany więźniów politycznych między Polską a ZSRR. Ponownie skierowany na placówkę, od 1.10.1924 do 1.07.1928 radca emigracyjny z tytułem konsula w Poselstwie RP w Berlinie. Następnie został przeniesiony do Ambasady RP w Paryżu, gdzie pracował od 1.07.1928 do 30.11.1929 jako radca emigracyjny. Ponownie skierowany do Niemiec, od 1.12.1930 do 30.06.1932 konsul generalny i kierownik Konsulatu Generalnego RP we Frankfurcie nad Menem; faktycznie przejął konsulat 8 grudnia. Odwołany, od 1.07.1932 pozostawał w dyspozycji w MSZ. Od 1932 należał do Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej.

Po wojnie podjął pracę w służbie zagranicznej rządu warszawskiego, być może na terenie Francji. W 1946 Krajowa Rada Narodowa odznaczyła go „za organizowanie placówek polskich zagranicą”.

Pochowany na cmentarzu Powązkowskim w Warszawie.

Żona Romana z d. Kwiatkowska (1890–1977), pobrali się w 1920. Mieli syna Andrzeja (1921–1925).

Odnaczenia: Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Order Odrodzenia Polski V kl.; francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa) IV kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2956, s. 40, 139, sygn. 2978, s. 1–82; AAN, Amb. RP w Waszyngtonie, sygn. 2101, s. 19, 112; AAN, MSZ, sygn. 274, s. 219; AAN, PRM, część VIII, sygn. 240, s. 1–2.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 104; Dz.Urz. MWRiOP RP, 1919, nr 5, s. 158; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 39; RSZ 1932, s. 18, 216; RSZ 1937, s. 88, 101; RSZ 1939, s. 108, 159; *Nekrolog*, „Życie Warszawy”, 25.06.1981, s. 7.

Opracowania: *Corpus studiosorum Universitatis Iagellonicae in saeculis XVIII–XX*, Tomus III: A–D, pod red. J. Michalewicz, Kraków 1999, s. 708; *Księga pamiątkowa i adresowa wygnańców wojennych z Galicji i Bukowiny 1914–1915 oraz Album pamiątkowe*, część I, *Lwów*, opracowane według planu Dra Antoniego Chmurskiego, Wiedeń 1915, s. 43; *Księga pamiątkowa półwiekowego jubileuszu Gimnazjum im. Franciszka Józefa I we Lwowie. 1858–1908*, zestawił J. Białynia Chołodecki, Lwów 1909, s. 205; Skóra Wojciech, *Służba konsularna Drugiej Rzeczypospolitej. Organizacja, kadry i działalność*, Toruń 2006, s. 73, 173, 567, 607–608; *Wymiana więźniów politycznych pomiędzy II Rzeczpospolitą*

a *Sowietami w okresie międzywojennym. Dokumenty i materiały*, red. W. Materski, Warszawa 2000, s. 163–164, 191.

Strony internetowe: <https://wielcy.pl/wgmi/cментарze.php?grob=225025>; <http://www.sejm-wielki.pl/b/sw.289214> (28.04.2020); <https://sip.lex.pl/akty-prawne/mp-monitor-polski/odznaczenia-obywateli-polskich-we-francji-za-gorliwa-i-wydajna-prace-na-16912885> (28.04.2020).

Dąbrowska Kazimiera. Ur. 7.09.1888 w Międzyrzeczu, gub. siedlecka; zm. w 1945 (?) w Auschwitz. Brak danych o rodzinie.

Ukończyła gimnazjum w Siedlcach. Studiowała przez trzy semestry pedagogikę w Zurychu. Po powrocie do kraju przez pięć lat pracowała w Administracji Dóbr Międzyrzeczkich hr. A. Potockiego jako kancelistka. Od 15.06.1915 była kasjerką i bibliotekarką w placówce Naczelnego Komitetu Narodowego w Bernie.

Pracę w służbie zagranicznej podjęła po powrocie do kraju; od 1.02.1919 została zatrudniona na stanowisku sekretarza Departamentu Polityczno-Ekonomicznego MSZ jako korektorka w Wydziale Maszyn. Awansowała od 1.07.1919 na stanowisko kierownika Działu Maszyn z tytułem starszej kancelistki, choć niektóre źródła podają, że stanowisko to objęła dopiero 15.04.1920. Od 1.03.1923 przydzielona jako urzędniczka do Kancelarii Głównej Wydziału Administracyjno-Budżetowego (A.III.K.) Departamentu Administracyjnego. Od 1.08.1925 do 15.07.1927 przebywała na urlopie bezpłatnym. Po powrocie do pracy od 16.07.1927 została mianowana adiunktem kancelaryjnym. Być może już wówczas objęła stanowisko bibliotekarki w Wydziale Historyczno-Naukowym Departamentu Administracyjnego. W tym Wydziale otrzymała 1.06.1933 awans na asesora po złożeniu egzaminu na urzędnika II kategorii w ministerstwie. Następny awans, na stanowisko sekretarza administracyjnego, otrzymała 1.02.1934. W styczniu 1936 została powołana na członkinię Komisji Dyscyplinarnej przy MSZ. Od 1.09.1937 awansowana na stanowisko podreferendarza z przydziałem do kancelarii Referatu Szyfrów w Gabinetie Ministra.

Po wybuchu II wojny światowej pozostała w Warszawie. W okresie od 03.1943 do prawdopodobnie 04.1945 pracowała w konspiracyjnym Departamencie Spraw Zagranicznych Delegatury Rządu RP na Kraj. W nieznanych okolicznościach została zatrzymana i wysłana do obozu koncentracyjnego w Auschwitz, gdzie zmarła.

Prawdopodobnie nie założyła rodziny.

Odznaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, brązowy i srebrny Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AAN, PRM, część VIII, sygn. 2, s. 107–108; HI, MSZ, jednostka 292, s. 453 (348.292.10, s. 1135), jednostka 293, s. 344, 349 (350.293.24, s. 14, 19).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 95; 1933, nr 11, s. 113; 1936, nr 1, s. 4; RSZ 1932, s. 18, 133; RSZ 1933, s. 22; RSZ 1934, s. 22; RSZ 1937, s. 22, 164; RSZ 1939, s. 28, 184.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 30, 78.

Dąbrowska Zofia. Ur. 31.05.1898 w Warszawie; zm. w 1942 w Warszawie. Brak danych o rodzinie.

Maturę ze złotym medalem otrzymała w 1917 w szkole A. Jastrzębskiej w Piotrogradzie. Od 1.01. do 1.07.1918 pracowała jako sekretarka naczelnika biura w Radzie Zjazdów Polskich Organizacji Pomocy Ofiarom Wojny w Piotrogradzie.

Była jednym z najstarszych pracowników MSZ, gdyż została zatrudniona już 20.11.1918. W charakterze prowizorycznej urzędniczki była tłumaczką języka niemieckiego w Wydziale Prasowym Departamentu Polityczno-Ekonomicznego. 1.07.1919 mianowana starszą kancelistką. 1.06.1921 została przeniesiona na stanowisko sekretarki w Wydziale Środkowo-Europejskim (D.IV.) Departamentu Dyplomatycznego. Po otrzymaniu urlopu bezpłatnego w ministerstwie, od 1.02. do 18.12.1928, podjęła pracę w charakterze pracownika kontraktowego w Poselstwie RP w Atenach. Po odwołaniu, od 18.12.1928 była zatrudniona jako rejestratorka w Departamencie Polityczno-Ekonomicznym. Po zdaniu 1.06.1933 egzaminu w MSZ została przeniesiona do II kategorii urzędników i mianowana sekretarzem. 1.11.1933 została przydzielona do Wydziału Osobowego Gabinetu Ministra. 1.02.1934 awansowała na stanowisko sekretarza administracyjnego. 1.10.1934 została przeniesiona do pracy w Gabinetcie Ministra; następnie przydzielona, ale nie wiadomo kiedy, do Kancelarii Protokołu Dyplomatycznego (P.D.) Gabinetu Ministra, gdzie pracowała w 1937 na stanowisku podreferendarza. We wrześniu 1939 wraz z innymi pracownikami ministerstwa została ewakuowana na południowy wschód Polski, przebywała w Krzemieńcu lub Wiśniowcu. Powróciła do Warszawy. Dalsze losy nieznanne.

Nie wiadomo, czy założyła rodzinę.

Odnaczenia: Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości.

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 8; sygn. 12478, s. 5; AAN, PRM, część VIII, sygn. 2, s. 175–176.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 91; 1933, nr 11, s. 113, nr 19, 186; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 8; RSZ 1933, s. 22; RSZ 1937, s. 22, 164.

Opracowania: Łossowski Piotr, *Dyplomacja polska 1918–1939*, Warszawa 2001, s. 173–174; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 23, 78; Sibora Janusz, *Narodziny polskiej dyplomacji u progu niepodległości*, Warszawa 1998, s. 333.

Dąbrowski Wiesław, pseud. „Roman”. Ur. 23.05.1894 w Warszawie; zm. 5.05.1965 w Paryżu. Syn Konstantego, pedagoga, bibliofila, i Stanisławy z d. Chodkiewicz.

Od 11.1916 do 1919 służył w armii rosyjskiej. Od 07. do 12.1920 w Wojsku Polskim jako szeregowiec rezerwy 13. pułku piechoty, następnie Oddziału Samochodów Pancernych 1. Pułku Czołgów. W 1926 ukończył Wydział Prawa Szkoły Nauk Politycznych w Paryżu, choć istnieją przekazy, iż wcześniej ukończył Wydział Prawa Uniwersytetu Warszawskiego.

Wstąpił do służby zagranicznej i od 12.10.1925 do 31.08.1933 pracował w randze attaché konsularnego w Konsulacie Generalnym RP w Paryżu, początkowo jako pracownik kontraktowy. Złożył egzamin wstępny do MSZ 10.12.1926, a w dniach 4–5.12.1927 – egzamin dyplomatyczno-konsularny w ministerstwie. Został odwołany z Paryża

31.08.1933 do ministerstwa, równocześnie mianowano go referendarzem od 1.09.1933 i udzielono mu rocznego urlopu bezpłatnego (do 31.08.1934). Pozostał do 29.02.1936 pracownikiem kontraktowym Konsulatu Generalnego RP w Paryżu. Przeniesiony, pracował od 1.03.1936 do 09.1939 jako tytułarny attaché ambasady ds. emigracyjnych w Ambasadzie RP w Paryżu. Mianowany we wrześniu 1939 sekretarzem ambasady, pozostał na tym stanowisku do 23.09.1940. W okresie okupacji niemieckiej Francji zastępca, od 1.05.1941 do 30.09.1944, szefa głównego Polskiej Organizacji Walki o Niepodległość we Francji, w Belgii i Holandii ds. politycznych. Używał wówczas pseud. „Roman”. Jednocześnie był członkiem Generalnej Dyrekcji Biur Polskich we Francji jako doradca techniczny w „L'Office Central des Polonais” w Vichy. Od 15.10.1943 do wyzwolenia Francji (19.09.1944) był również jednym z nieoficjalnych delegatów rządu RP we Francji. Po wyzwoleniu Francji, od 25.08.1944 do 5.07.1945, radca ambasady w Ambasadzie RP w Paryżu. Powierzono mu specjalne zadanie wznowienia i skoordynowania działalności polskiej sieci konsularnej we Francji. Po wycofaniu uznania dla Rządu RP na Uchodźstwie w Londynie w lipcu 1945 pozostał na emigracji we Francji. Podjął pracę jako urzędnik International Refugees Organization (IRO) we Francji; kierował sekcją polską paryskiej delegacji IRO, a od 15.07.1952 był kierownikiem sekcji polskiej we francuskim Urzędzie Opieki nad Uchodźcami. Czynn timer uczestniczył w życiu Polonii jako członek zarządu Polskiego Towarzystwa Historyczno-Literackiego w Paryżu.

Pochowany na cmentarzu w Montmorency pod Paryżem.

Prawdopodobnie nie założył rodziny.

Publikacje: tłumaczył z języka francuskiego na język polski, m.in. z Janem P. Dąbrowskim *Ogród Epikura* Anatola France'a (przed 1925) oraz tego samego autora *Siedem żon Sinobrodego* (przed 1925).

Odznaczenia: Order Virtuti Militari V kl., Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski, Krzyż Walecznych dwukrotnie, Krzyż Zasługi z Mieczami, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości; brytyjskie: Silver Laurel Leaves of the King's Commendation for Brave Conduct (Srebrny Liść Laurowy Pochwały Króla za Odważne Postępowanie).

Archiwalia: AAN, PRM, część VIII, sygn. 240, s. 6–8.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1933, nr 9, s. 87, nr 11, s. 112; RSZ 1932, s. 19, 180; RSZ 1933, s. 22; RSZ 1937, s. 240; RSZ 1939, s. 66, 270; Monitor Polski, nr 135 z 14.06.1928, s. 1; Morawski Kajetan, *Na przelaj*, Londyn 1969, s. 77–83.

Opracowania: Frankowski Feliks, *Kryzysowy okres w stosunkach polsko-francuskich*, „Zeszyty Historyczne”, 1963, z. 4, s. 64; *Historia dyplomacji polskiej*, t. V: 1939–1945, pod red. W. Michowicza, Warszawa 1999, s. 84, 115, 143; Panecki Tadeusz, *Polska Organizacja Walki o Niepodległość we Francji, Belgii i Holandii. Powstanie i struktura (1941–1944)*, „Przegląd Polonijny”, 1986, z. 1, s. 48; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 50–51, 82, 96; Zgórn timer Marian, *Polski ruch oporu we Francji w okresie okupacji hitlerowskiej (1940–1944)*, „Przegląd Polonijny”, 1975, z. 1, s. 128–129.



Dąbski Jan. Ur. 10.04.1880 w Kukizowie, pow. Lwów; zm. 5.06.1931 w Warszawie. Pochodził z rodziny chłopskiej; ojciec Tomasz, wójt Kukizowa, matka Maria z d. Billewicz.

Naukę początkową pobierał w szkole ludowej w Kukizowie, a następnie kontynuował w IV Gimnazjum we Lwowie, gdzie zdał maturę w 1900. Studiował prawo na Uniwersytecie Lwowskim, a następnie przeniósł się na Wydział Chemii, który ukończył w 1906. W czasie studiów podjął działalność w Towarzystwie Szkoły Ludowej, w 1905 wstąpił do PSL, a w 1906 został członkiem Wydziału Rady Naczelnej. Po tzw. frondzie lwowskiej pozostawał od 1908 w opozycji wobec PSL. Współzałożyciel w 1912 PSL-Zjednoczenie Niezawisłych Ludowców, którego został sekretarzem, a następnie wiceprezesem Rady Ludowej. Czynny dziennikarz i publicysta; od 1905 do 1930 związany z redakcją „Kuriera Lwowskiego”, w l. 1908–1913 jego redaktor polityczny (1907–1909 – korespondent parlamentarny w Wiedniu), a od 1919 do 1923 redaktor naczelny; w latach: 1906–1907 współpracownik „Przyjaciela Ludu”; 1908–1913, a także 1915–1926 redaktor naczelny „Gazety Ludowej”; 1926–1931 „Gazety Chłopskiej” oraz 1922–1923 redaktor „Polityki”. Aktywnie włączył się do ruchu niepodległościowego, od 1911 należał do Polskich Drużyn Strzeleckich, w l. 1912–1913 członek Komisji Tymczasowej Skonfederowanych Stronnictw Niepodległościowych. W 1915 był wśród organizatorów Centralnego Komitetu Narodowego. Po wybuchu I wojny światowej, od sierpnia 1914, pracował w Departamencie Wojskowym Naczelnego Komitetu Narodowego. Pozostawał czynny w ruchu ludowym, przystąpił do utworzonego 1.02.1914 PSL „Piast”, w którym został jednym z sekretarzy Naczelnej Rady Ludowej. Wstąpił do Legionów i służył w randze podporucznika w 4. pułku piechoty LP. W październiku 1915 został ranny w walkach, po wyleczeniu od listopada 1915 był komisarzem werbunkowym do Legionów w Lublinie. Od 19.09.1917, po kryzysie przysięgowym i powstaniu w 1917 Polskiego Korpusu Posiłkowego, był w jego Dowództwie Uzuppełnień, a następnie od 1.01.1918 pracował w wojskowym Generalnym Gubernatorstwie w Lublinie i w okresie od 1918 do 1919 Referacie Prasowym Prezydium Rady Stanu w Warszawie. W tym też czasie (1917–1918) działał w Zjednoczeniu Ludowym i powrócił do PSL „Piast”, zostając wiceprezesem. W listopadzie 1918 wstąpił do Wojska Polskiego, służył w 24. pułku piechoty. Od 1919 do 1922 poseł do Sejmu Ustawodawczego RP z listy PSL „Piast”. Pracował w komisjach: rolnej, wojskowej i spraw zagranicznych. Autor i referent sejmowy projektu reformy rolnej w 1919. Od 1.06.1919 do 20.01.1924 prezes Syndykatu Dziennikarzy w Warszawie.

Od 23.03.1920 do 8.11.1921 podsekretarz stanu w MSZ, przejściowo w dniach 24.05.–11.06.1921 kierownik ministerstwa. Od 11.08.1920 przewodniczący delegacji polskiej na rokowania pokojowe z Rosją Sowiecką w Mińsku i Rydze. 24.02.1921 podpisał w Rydze układ o repatriacji między Rzeczpospolitą Polską a RSFRR i USRR, a 18.03.1921 – traktat pokojowy w Rydze.

W 1920 został członkiem Zarządu Głównego i Rady Naczelnej PSL „Piast”. W 1922, po ponownym wyborze na posła do Sejmu RP, był wiceprzewodniczącym komisji spraw zagranicznych i członkiem komisji wojskowej. Po wystąpieniu z PSL w 1923 założył PSL „Jedność Ludowa”, został też prezesem jego klubu poselskiego. Po zjednoczeniu z PSL „Wyzwolenie”, od 09.1923 do 03.1925, prezes Zarządu Głównego Związku Polskich Stronnictw Ludowych (ZPSL) i wiceprezes klubu poselskiego. Po wykluczeniu 3.01.1926 z ZPSL był współzałożycielem Stronnictwa Chłopskiego; w 1928 członek Zarządu Głównego, a w okresie 1929–1930 prezes Centralnego Komitetu Wykonawczego. W czasie zamachu majowego 1926 zwolennik Józefa Piłsudskiego, ale od 1927 był w opozycji wobec obozu sanacyjnego; jeden z czołowych organizatorów i działaczy Centrolewu oraz Komisji Porozumiewawczej dla Obrony Republiki i Demokracji. W 1924 został pierwszym prezesem Związku Dziennikarzy RP. Po raz trzeci wybrany do Sejmu RP w 1928, od 28.03.1928 do 1931 wicemarszałek Sejmu RP. Po zjednoczeniu ruchu ludowego w marcu 1931 należał do Stronnictwa Ludowego. Działacz Związku Legionistów Polskich, w 1922 został jego pierwszym prezesem, a w l. 1922–1924 członkiem Zarządu Głównego.

W 1938 na jego grobie wzniesiono pomnik ufundowany ze składek społecznych.

Ożenił się w 1913 z Zofią z d. Woyniłłowicz. Syn Witold (1917–1987), publicysta i działacz ludowy, oraz córka Bożena (ur. 1921), po mężu Rondbjerg.

Publikacje: *Pokój ryski. Wspomnienia. Pertraktacje. Tajne układy z Joffem. Listy*, Warszawa 1931; *Wojna i ludzie. Wspomnienia z lat 1914–1915*, Warszawa 1969.

Odznaczenia: Wielka Wstęga Orderu Odrodzenia Polski I kl. (był też członkiem Kapituły), Krzyż Niepodległości (pośmiertnie); fińskie: Suomen Valkoisen Ruusun ritarikunta (Order Białej Róży) I kl.; francuskie: Légion d'honneur (Legii Honorowej) III kl.; rumuńskie: Ordinul național Steaua României (Order Narodowy Gwiazdy Rumunii) I kl.; włoskie: Corona d'Italia (Order Korony Włoch) III kl.

Archiwalia: AAN, KCNP, sygn. 71, s. 18–19, sygn. 130, s. 80; AAN, PRM, część II, sygn. 79, s. 1, część VIII, sygn. 2, s. 183–184.

Źródła drukowane: MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 1; *Dokumenty z dziejów polskiej polityki zagranicznej 1918–1939*, t. I: 1918–1932, Warszawa 1989, s. 133–145, 150–174; Günther Władysław, *Pióropusz i szpada. Wspomnienia ze służby zagranicznej*, Paryż 1963, s. 52.

Opracowania: Cygan Wiktor Krzysztof, *Oficerowie Legionów Polskich 1914–1917. Słownik biograficzny*, t. I: A–F, Warszawa 2005, s. 210–211; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 92; Ładoś Aleksander, *Dąbski Jan (1880–1931)*, [w:] PSB, t. 5, 1939–1946, s. 28–30 (tu bibliografia); *Posłowie i senatorowie Rzeczypospolitej Polskiej 1919–1939. Słownik biograficzny*, t. I: A–D, Warszawa 1998, s. 362–364 (tu bibliografia); Pruszyński Mieczysław, *Jak straciliśmy Mińsk i federację z Białą Rusią*, „Zeszyty Historyczne”, 1976, z. 36, s. 50–59; *Słownik działaczy ruchu ludowego: makieta*, Warszawa 1989, s. 86–87.



Dębicki Kazimierz Roman. Ur. 20.01.1896 w Samborze; zm. 26.02.1980 na Florydzie. Syn Karola i Heleny z d. Lewicka.

Gimnazjum im. A. Mickiewicza we Lwowie ukończył w 1914. Studiował w l. 1914–1918 na Wydziale Prawa Uniwersytetu Lwowskiego, a następnie trzy lata w Akademii Konsularnej w Wiedniu. Po wybuchu I wojny światowej służył od 5.03.1915 do 13.12.1917 jako podporucznik rezerwy artylerii w armii austriackiej.

W służbie zagranicznej, jako pracownik kontraktowy, od 14.07. do 20.08.1919 w Poselstwie RP w Wiedniu. Przeniesiony, od 20.08.1919 do 1.08.1924 attaché z tytułem II sekretarza poselstwa w Delegacji RP, a po przekształceniu – w Poselstwie RP w Budapeszcie; tam 1.10.1920 awansowany na II sekretarza poselstwa. Od 18.02.1922 tytularny I sekretarz poselstwa, pozostał w Budapeszcie do 1.08.1924. Odwołany do ministerstwa, nadal jako tytularny I sekretarz poselstwa, pracował od 1.08. do 1.12.1924 w Wydziale Wschodnim (P.III.) Departamentu Politycznego. Ponownie skierowany na placówkę zagraniczną, pracował od 1.12.1924 do 30.09.1927 w Poselstwie RP w Brukseli, tam został 1.01.1927 awansowany na I sekretarza poselstwa. Po odwołaniu do ministerstwa, pracował od 1.10. do 16.10.1927 w Wydziale Organizacji Międzynarodowych (P.I.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego; 1.10. lub 16.10.1927 mianowany radcą ministerstwa. Następnie, od 16.02.1931 do 1.11.1932, urzędnik do specjalnych zleceń przy podsekreтары stanu w Sekretariacie Departamentu Polityczno-Ekonomicznego. Od 2.11.1932 na stanowisku dyrektora Gabinetu Ministra. W tym też czasie, od października 1932, był członkiem Komisji Dyscyplinarnej przy MSZ. Przynajmniej od 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. 16.05.1935 objął i pełnił do 30.08.1941 stanowisko posła nadzwyczajnego i min. pełnomocnego w Poselstwie RP w Belgradzie. W związku z inwazją niemiecką na Jugosławię 6.04.1941 opuścił Belgrad, 17.04.1941 angielskim samolotem z Kotoru (Czarnogóra) dotarł do Aten, skąd udał się do Kairu. Pozostał w okresie 30.08.1941–1.09.1942 na stanowisku posła w Poselstwie RP przy królewskim rządzie jugosłowiańskim w Londynie i Kairze. W związku z tragiczną śmiercią gen. Bolesława Wieniawy-Długoszowskiego i powołaniem nowej placówki w Hawanie objął, od 1.09.1942, stanowisko posła nadzwyczajnego i min. pełnomocnego w Poselstwie RP w Hawanie. Od 1.11.1942 był również akredytowany jako poseł nadzwyczajny i min. pełnomocny w Poselstwie RP w Ciudad Trujillo, Republika Dominikańska, oraz w Port au Prince, Haiti, z siedzibą w Hawanie. Przebywał w Hawanie do 1948, kiedy to w związku z brakiem środków na utrzymanie placówki wyjechał do Stanów Zjednoczonych. Formalnie pozostawał na liście korpusu dyplomatycznego akredytowanego przy rządzie kubańskim do 1959, tj. do rewolucji kubańskiej.

W 1949 podjął pracę wykładowcy na Wydziale Nauk Politycznych Uniwersytetu Georgetown w Waszyngtonie. Tam też został mianowany profesorem w 1951.

Jego spuścizna przechowywana jest w archiwum Instytutu Józefa Piłsudskiego w Ameryce w Nowym Jorku.

Żona Jadwiga z d. Dunin-Szpot (zm. 1977 na Florydzie). Mieli dwóch synów.

Publikacje: *Foreign Policy of Poland 1919–1939. From the Rebirth of the Polish Republic to World War II*, New York 1970; *Węgry a wojna polsko-rosyjska w 1920*, „Zeszyty Historyczne”, 1977, z. 39, s. 37–50.

Odznaczenia: Order Odrodzenia Polski III i IV kl., Złoty Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, brązowy Medal za Długoletnią Służbę; belgijskie: Ordre de la Couronne (Order Korony) V kl., Ordre de Léopold (Order Leopolda) V kl.; brazylijskie: Cruzeiro do Sul (Krzyż Południa) III kl.; estońskie: Kaitseliidu Kaitkarist (Krzyż Orła) II kl.; francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa) III kl.; greckie: Tagma toy Phoinikos (Order Feniksa) III kl.; jugosłowiańskie: Orden Jugoslovenske Krune (Order Korony Jugosłowiańskiej) I kl., Orden Svetoga Save (Order Świętego Sawy) I i II kl.; luksemburskie: Ordre de la Couronne de Chêne (Order Korony Dębowej) III kl.; rumuńskie: Ordinul național Steaua României (Order Narodowy Gwiazdy Rumunii) II i III kl.; węgierskie: Érdemkereszt (Krzyż Zasługi) II kl.; włoskie: Ordine della Corona d'Italia (Order Korony Włoch) II kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Waszyngtonie, sygn. 1905, k. 172–173, sygn. 2964, s. 12; AAN, MSZ, sygn. 274, s. 211; AAN, Posel. RP w Kopenhadze sygn. 19, s. 5; AAN, PRM, część VIII, sygn. 240, s. 12–13; AMSZ, zespół 6, Dep. Polityczny, sygn. 1403, s. 9–10a, 11–15, sygn. 1416, s. 71, sygn. 1453, s. 42; HI, MSZ, jednostka 293, s. 943 (350.293.21, s. 617); IJP-NY, Akta Kazimierza Romana Dębickiego; IJP-NY, Akta Józefa Lipskiego, t. 68; IPMS, KG RP w Londynie, A. 42, sygn. 462, s. 2.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1920, s. 37; 1923, nr 6, s. 106; 1927, nr 1, s. 7, nr 7, s. 123; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 31; RSZ 1932, s. 19, 128; RSZ 1933, s. 23, 365; RSZ 1934, s. 23; RSZ 1937, s. 85, 164; RSZ 1939, s. 92, 185; Drohojowski Jan, *Jana Drohojowskiego wspomnienia dyplomatyczne*, wyd. 3, Kraków 1972, s. 123, 284; *Dziennik czynności Prezydenta RP Władysława Raczkiewicza 1939–1947*, t. I: 1939–1942, oprac. J. Piotrowski, Wrocław 2004, s. 120, 425, 432, 541, 611; *Nekrolog*, „Tygodnik Powszechny”, 24.07.1977, s. 8; Schimitzek Stanisław, *Drogi i bezdroża minionej epoki. Wspomnienia z lat pracy w MSZ (1920–1939)*, Warszawa 1976, s. 194–195, 338; idem, *Na krawędzi Europy. Wspomnienia portugalskie 1939–1946*, Warszawa 1970, s. 15, 132; Sokolnicki Michał, *Dziennik ankarski 1939–1943*, Londyn 1965, s. 197; Szembek Jan, *Diariusz wrzesień–grudzień 1939*, przedmowę napisał i przypisami opatrzył B. Grzeloński, Warszawa 1989, s. 7, 9–11, 66, 68–69, 137, 154–155, 161.

Opracowania: *Instytut Józefa Piłsudskiego w Ameryce i jego zbiory*, oprac. J. Cisek, Warszawa 1997, s. 53; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 92–93; Łaptos Józef, *Dyplomaci II RP w świetle raportów Quai d'Orsay*, Warszawa 1993, s. 261; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 47, 55, 57, 96; Wysocki Alfred, *Tajemnice dyplomatycznego sejfu*, wybór i oprac. W. Jankowerny, przedmowa M. Wojciechowski i I. Krasicki, wyd. 2, Warszawa 1979, s. 158–159.

Dobrowolska Alicja. Ur. 18.11.1890 w Warszawie; zm. 17.07.1971 w Lanus, Argentyna. Córka Leona Władysława Prawnickiego i Stefanii Aliny z d. Schiff.

Ukończyła siedmioklasowe gimnazjum średnie. Następnie pracowała w Biurze Technicznym firmy „Bracia Młynarscy”.

Pracę w MSZ rozpoczęła 1.07.1919 jako pracownik kontraktowy w charakterze sekretarki i kierowniczkii kancelarii Wydziału (D.V.) (terytorialnie obejmującego Rosję, Finlandię, Łotwę, Ukrainę, Kaukaz i Persję), przemianowanego na Wydział Wschodni Departamentu Polityczno-Ekonomicznego. Na etat stałej urzędniczki została przyjęta 25.08.1919, a 1.06.1921 mianowana pomocnikiem referenta. Zwolniona 1.09.1923 ze służby w MSZ, miała przerwę w służbie państwowej do 15.02.1927. Przyjęta ponownie do pracy w ministerstwie 15.02.1927 w charakterze pracownika kontraktowego, została przydzielona do Departamentu Polityczno-Ekonomicznego. Przejściowo od 15.02. do 31.05.1927 była sekretarzem w Biurze Delegacji Polskiej na I Międzynarodową Konferencję Ekonomiczną w Genewie. Od 1.06.1927 do 31.07.1928 pracowała jako rejestratorka w Referacie Ligi Narodów w Wydziale Organizacji Międzynarodowych (P.I.); od 1.08.1928 do 1.05.1931 w biurze Rady Ekonomicznego tego samego Departamentu. Przeniesiona ponownie do Wydziału Organizacji Międzynarodowych Departamentu Polityczno-Ekonomicznego, 1.05.1929 została mianowana asesorem. Od 2.05.1931 do 31.12.1933 asesor Komisji Przygotowującej i w delegacji polskiej na powszechną konferencję rozbrojeniową w Genewie. Po powrocie, od 1.01. do 30.04.1934, pracowała w Wydziale Ligi Narodów (Organizacji Międzynarodowych) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego, 1.02.1934 została mianowana sekretarzem administracyjnym. W tym czasie, prawdopodobnie w 1934, przystąpiła do Stowarzyszenia „Rodzina Urzędnicza”, Koło przy MSZ. Od 1.05. do 31.07.1934 przebywała na urlopie bezpłatnym i w tym czasie była zatrudniona jako pracownik kontraktowy w Konsulacie Generalnym RP w Londynie, a następnie od 1.08.1934 do 30.04.1937 również jako pracownik kontraktowy w Konsulacie Generalnym RP w Paryżu. Przeniesiona do Konsulatu RP w Lyonie, od 1.05.1937 do 15.05.1939 pracownik kontraktowy. Być może między marcem a kwietniem 1939 pracowała jako dietetariuszka w Konsulacie Generalnym RP w Lille. Od 16.05.1939 do 15.05.1940 była zatrudniona w Ambasadzie RP w Paryżu jako asesor, choć być może nadal w charakterze pracownika kontraktowego. Od 15.04.1940 do 30.09.1944 pozostawała poza służbą zagraniczną we Francji. Pracowała do września 1944 w PCK w miejscowości Hyères, m.in. w okresie 1.10.1940–31.07.1941 była sekretarką. Po wyzwoleniu Francji, od 09.1944 do 5.07.1945, ponownie została zatrudniona jako urzędniczka w Ambasadzie RP w Paryżu, od 1.10.1944 do 1.07.1945 była zastępcą szefa kancelarii ambasady. Po wycofaniu uznania dla Rządu RP na Uchodźstwie w Londynie w sierpniu 1945 podjęła pracę jako urzędniczka w Kwaterze Głównej Amerykańskich Sił Zbrojnych w Paryżu, gdzie pozostawała do grudnia 1946. Przebywała we Francji przynajmniej do kwietnia 1948 w charakterze uchodźcy. Wyjechała do Argentyny być może w 1948. Mieszkała w Lanus na terenie wielkiego Buenos Aires.

W 1921 wyszła za mąż za Mieczysława. Ich córka Romana, po mężu Perekladowska, w czasie wojny pod pseud. „Tekla” służyła w Armii Krajowej, w Zgrupowaniu „Zaremba”,

i uczestniczyła w powstaniu warszawskim. Po wojnie, prawdopodobnie w 1946, przyjechała do Argentyny i mieszkała w Lanus Este, prowincja Buenos Aires.

Odznaczenia: Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości oraz brązowy Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 1459b, s. 220, sygn. 1472, s. 1; AAN, PRM, część VIII, sygn. 2, s. 218–219; Archiwum oo. Franciszkanów w Martin Coronado, Argentyna, Polacy w Argentynie,teczka Dobrowolska Alicja,teczka Dobrowolska Romana.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 92, nr 13, s. 268; *MSZ. Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 8; *RSZ 1932*, s. 19, 130; *RSZ 1933*, s. 23; *RSZ 1937*, s. 65, 165; *RSZ 1939*, s. 66, 186, 263; *Nekrolog*, „Głos Polski” (Buenos Aires), 1971, nr 30, s. 11.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 97.

Domański Stefan. Ur. 1.08.1895 w Kielcach; zm. w 1949 we Francji. Syn Józefa i Józefy z d. Rutkowska.

W 1923 ukończył Wyższą Szkołę Handlową w Warszawie, a także pierwszy wojenny Kurs Oficerów Gospodarczych. Podjął pracę w Lublinie, gdzie w Oddziale Handlowym Lubelskiego Towarzystwa Rolniczego był od 1.01. do 17.11.1918 buchalterem, a następnie zastępcą kierownika. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości wstąpił do wojska, gdzie pełnił funkcję oficera gospodarczego, którą zakończył 11.12.1920 w stopniu podchorążego rezerwy piechoty. Od 1.02. do 1.08.1921 był księgowym w Związku Okręgowym Spółdzielczego Stowarzyszenia Pracowników w Warszawie. W l. 1920–1922 wykładał przedmiot „korespondencja handlowa” w Szkole Kupieckiej Specjalnej Zgromadzenia Kupców m. Warszawy. Następnie, od 1.07.1922 do 1.11.1923, był buchalterem w Towarzystwie Handlowo-Przemysłowo-Budowlanym „Zielonka” w Warszawie. Po wyjeździe do Francji, od 1.05. do 1.11.1924, został zatrudniony jako kierownik biura Towarzystwa Pracy Społeczno-Kulturalnej dla Wychodźstwa Polskiego we Francji w Paryżu.

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczął we Francji, gdzie od 1.11.1924 do 1.01.1926 był pracownikiem kontraktowym w Konsulacie RP w Lille. Zatrudniony na etat, od 1.01.1926 do 30.12.1926, pełnił funkcję prowizorycznego II sekretarza konsularnego w Wydziale Konsularnym Poselstwa RP w Kopenhadze. Tam też od 30.12.1926 do 1.06.1928 miał prawo używania tytułu attaché konsularnego, a od 1.06.1928 do 31.07.1929 pracował jako prowizoryczny I sekretarz konsularny z tytułem attaché konsularnego Poselstwa RP w Kopenhadze. 22.03.1920 złożył egzamin wstępny do pracy w ministerstwie. Po odwołaniu, od 1.08.1929 do 13.04.1930, był sekretarzem w Wydziale Ogólnokonsularnym (K.I.) Departamentu Konsularnego. W celu kontynuowania nauki udzielono mu od 13.04. do 28.04.1930 urlopu bezpłatnego. 29.04.1930 złożył egzamin kończący sześciotygodniowy kurs dyplomatyczno-konsularny w MSZ. Cały czas pozostawał w Wydziale Ogólnokonsularnym, 29 kwietnia awansował na stanowisko sekretarza; od 1.07.1930 do 1.05.1931 był referendarzem. Skierowany do Konsulatu RP w Bratysławie, był attaché konsularnym z tytułem wicekonsula od 1.05.1931 do 31.08.1933. W 1932 został przyjęty do Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Przeniesiony 1.09.1933 do Konsulatu RP w Morawskiej Ostrawie w randze wicekonsula. Odwołany, 1.08.1934 został przydzielony do Departamentu Konsularnego; 31.10.1936 mianowany referentem, następnie,

jako radca od 1.01.1937 przeniesiony do Departamentu Administracyjnego, by już od 15.01.1937 pracować w Referacie Szyfrów Gabinetu Ministra. 1.06.1937 otrzymał urlop bezpłatny w centrali MSZ, by objąć stanowisko pracownika kontraktowego w Ambasadzie RP w Paryżu.

Wybuch II wojny światowej zastał go na stanowisku konsula w Konsulacie Generalnym RP w Lille, które objął 1.01.1939. Po upadku Francji i przekształceniu konsulatów w Biura Polskie, prawdopodobnie w październiku 1940 został kierownikiem Biura Polskiego w Lyonie. Pozostał na tym stanowisku do wyzwolenia Francji. Pod okupacją niemiecką był aktywnym członkiem Polskiej Organizacji Walki o Niepodległość we Francji, należał do jej dowództwa pod nazwą Kwaterna Grupy Południe. Po wyzwoleniu powrócił do odtworzonego Konsulatu RP w Lyonie i od 4.09.1944 pełnił tam funkcję konsula. Po wojnie pozostał we Francji.

Zona Stanisława Antonina z d. Kowalska; syn Waław Bartłomiej (ur. 1930).

Odnaczenia: Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Medal Pamiątkowy za Wojnę 1918–1921.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Waszyngtonie, sygn. 2964, s. 15; AAN, MSZ, sygn. 5260, s. 133; AAN, Posel. RP w Sztokholmie, sygn. 83, s. 1; AAN, PRM, część VIII, sygn. 240, s. 20–22; HI, KG RP we Francji, jednostka 5, s. 974 (4.5.11, s. 971).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1926, nr 3, s. 36; 1933, nr 13, s. 134; RSZ 1932, s. 20, 169; RSZ 1933, s. 23; RSZ 1937, s. 22, 165; RSZ 1939, s. 69, 186.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 49–50, 78, 82; *Władze RP na uchodźstwie podczas II wojny światowej, 1939–1945*, red. Z. Błażyński, Londyn 1994, s. 783.



Doria-Dernałowicz Władysław Kazimierz (v. Dernałowicz Doria). Ur. 30.04. (11.05.) 1890 w Rokinie (Rohiń), gub. mohylowska; zm. 7.12.1971 w Poznaniu. Syn Stefana i Zofii z d. Kamińska.

Ukończył prawo, ale nie udało się ustalić, na jakiej uczelni. Zmobilizowany, od 1.02.1916 do 09.1917 służył w armii rosyjskiej, a następnie od 14.10.1917 do 17.05.1918 prawdopodobnie w II Korpusie Polskim.

Był jednym z pierwszych pracowników służby zagranicznej, został zatrudniony w MSZ 30.10.1918. Do 1.04.1919 pracował w randze attaché w Sekcji Politycznej, a następnie do 9.07.1919 jako referendarz. Skierowany na placówkę, był formalnie od 9.07.1919 do 15.01.1920 attaché poselstwa w Poselstwie RP w Christianii (obecnie Oslo). Placówkę objął najprawdopodobniej 19.07.1919. Odwołany do centrali MSZ, pozostawał tam od 15.01. do 1.02.1920 jako attaché poselstwa bez przydziału. Następnie przydzielony do Departamentu Polityczno-Ekonomicznego, w którym pracował od 15.01.1920 do 19.09.1921. W czasie wojny polsko-bolszewickiej służył od 2.08.1920 do 4.10.1921 w Wojsku Polskim jako porucznik rezerwy kawalerii w 1. Pułku Ułanów Krechowieckich. Od 12.03. do 19.09.1921 na urlopie bezpłatnym,

a następnie na kolejnym urlopie bezpłatnym, by podjąć pracę, od 19.09. do 1.12.1921, jako urzędnik kontraktowy z tytułem attaché poselstwa w Poselstwie RP w Charkowie. W czasie pobytu w Charkowie otrzymał kolejny urlop bezpłatny w celu odbycia, od 1.12.1921 do 20.08.1923, studiów na Wydziale Dyplomatycznym Szkoły Nauk Politycznych w Paryżu, które ukończył w 1923. W okresie 1.12.1921–20.08.1923 na urlopie bezpłatnym z centrali MSZ. Powrócił do pracy w ministerstwie w Departamencie Dyplomatycznym, pozostając od 20.08.1923 do 18.01.1924 attaché poselstwa. Nadal w tym samym Departamencie, ale od 18.01.1924 do 1.01.1925 jako attaché poselstwa z tytułem II sekretarza legacyjnego, a od 1.01. (wg niektórych przekazów od 1.02.) do 1.10.1925 w randze referendarza. Ukończył też sześciotygodniowy kurs dyplomatyczno-konsularny w MSZ, ale 12.05.1925 został zwolniony z egzaminu praktycznego w MSZ. W l. 20. filister Związku Filistrów Korporacji „Sarmatia”. Skierowany na kolejną placówkę, od 1.10.1925 do 1.02.1928 II sekretarz legacyjny w Poselstwie RP w Hadze. Odwołany do centrali, pracował od 1.02.1928 do 16.03.1931 jako referendarz w Departamencie Polityczno-Ekonomicznym, choć wg innego źródła miał być przeniesiony do ministerstwa z dniem 31.12.1927. Miał pracować w Wydziale Traktatowym, ale jest bardziej prawdopodobne, że był zatrudniony w Referacie Środkowo-Europejskim Wydziału Wschodniego (P.III.) do 28.02.1933. Przynajmniej od 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej, a także w tym czasie należał do Yacht Clubu Polski. Mianowany od 1.03.1933 wicekonsulem z przydziałem do Konsulatu Generalnego RP w Stambule. Przeniesiony do ambasady, był od 1.07.1934 II sekretarzem ambasady w Ambasadzie RP w Ankarze, tam też został od 1.01.1935 awansowany na I sekretarza ambasady. Odwołany, pracował od 31.01.1936 w centrali MSZ, z tą też datą mianowany referendarzem, a od 1.02.1936 przydzielony do Protokołu Dyplomatycznego. 1.01.1937 rozpoczął w randze radcy pracę w Referacie Orderowym w Protokole Dyplomatycznym (P.D.). Wykładowca na kursach naukowych dla urzędników służby zagranicznej, w 1939 ukazał się w formie powielonej jego wykład pt. „Sprawy protokółarne”. 1.09.1939 został kierownikiem Referatu Orderowego MSZ.

Po wybuchu wojny we wrześniu 1939 ewakuowany do Krzemieńca, a po przekroczeniu granicy polsko-rumuńskiej 17.09.1939 przebywał w Botoșani, gdzie był jeszcze 1.10.1939. Chciał powrócić do Polski bądź wyjechać do Francji. Opuścił Rumunię 5.12.1939 i dotarł do Paryża 1.05.1940, następnie przebywał w Angers – do 12.06.1940. Nie uzyskał żadnego przydziału, przebywał od 1.10.1940 w Hyères, gdzie mieszkało wielu polskich pracowników służby zagranicznej bez przydziału oraz ich rodziny. Powrócił do służby po wyzwoleniu Francji; już we wrześniu 1944 był attaché konsularnym w Konsulacie RP w Lyonie.

Pochowany na cmentarzu przy Zakładzie dla Niewidomych w Laskach.

Ożenił się z Zofią Heleną Marią z d. Lossow (1907–2003), w Gryźynie, Wielkopolska, 18.04.1933; żona towarzyszyła mężowi w ewakuacji we wrześniu 1939. Małżeństwo było bezdzietne. Siostrą żony była Halina Lossow, imię zakonne Joanna od Miłosierdzia Bożego (1908–2005), franciszkanka, zasłużona dla idei ekumenizmu. Siostra Halina Maria (1894–1980) i brat Kazimierz (1891–1964).

Publikacje: „Sprawy protokółarne”. Wykład wygłoszony dnia 2 czerwca 1939 r. na IX Kursie Naukowym dla urzędników służby zagranicznej przez... (b.m.r.w.).

Odnaczenia: Złoty Krzyż Zasługi, Medal Niepodległości, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, brązowy i srebrny Medal za Długoletnią Służbę; belgijskie: Ordre de la Couronne (Order Korony) III kl.; bułgarskie: Order Narodowy Zasługi III kl.; francuskie: The Société Nationale d'Encouragement au Bien III kl.; greckie: Tagma toy Phoinikos (Order Feniksa), III kl.; holenderskie: De Orde van Oranje-Nassau (Order Oranje-Nassau) IV kl.; jugosłowiańskie: Orden Svetoga Save (Order Świętego Sawy) III kl.; rumuńskie: Ordinul Coroana României (Order Korony Rumunii) III kl.; węgierskie: Érdemkereszt (Krzyż Zasługi) II kl.; włoskie: Corona d'Italia (Order Korony Włoch) III kl.

Archiwalia: AAN, KNP, sygn. 221, s. 34; AAN, Konsulat RP w Marsylii, sygn. 660, s. 75–83; AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 8, 214, 223, sygn. 1459b, s. 202–212, sygn. 1462f, s. 191–207, sygn. 12478, s. 1; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 5; AAN, PRM, część VIII, sygn. 240, s. 17–19; AAN, Zbiór dokumentów luźnych, sygn. IV, s. 6.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 98; 1925, nr 1, s. 8; 1933, nr 3, s. 22; 1936, nr 1, s. 19; Monitor Polski, nr 44 z 23.02.1928, s. 5, nr 121 z 26.05.1928, s. 2; MSZ. Centrala i placówki w 1921 r., s. 30; RSZ 1932, s. 19, 132; RSZ 1933, s. 22; RSZ 1937, s. 22, 164; RSZ 1939, s. 28, 185; Ostrowska-Grabowska Halina, *Bric à brac 1848–1939*, Warszawa 1978, s. 422; *Yacht Club Polski w okresie sprawozdawczym 1931/1932*, (b.m.w.) 1933, s. 25.

Opracowania: Łossowski Piotr, *Dyplomacja polska 1918–1939*, Warszawa 2001, s. 312; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 23, 52; Sibora Janusz, *Narodziny polskiej dyplomacji u progu niepodległości*, Warszawa 1998, s. 264, 325, 329; Szymański Jan, *Polsko-norweskie relacje dyplomatyczne w latach 1919–1930*, [w:] *Polska-Norwegia 1905–2005*, pod red. J. Szymańskiego, Gdańsk 2006, s. 128.

Strony internetowe: <http://www.sejm-wielki.pl/b/dw.45571> (28.04.2020); <https://www.geni.com/people/Władysław-Dernałowicz/6000000024061248538> (28.04.2020).



Dubicz-Penther Karol (Dubicz-Penther). Ur. 2.06.1892 w Żyrardowie; zm. 15.01.1945 w Lizbonie. Syn Bogumiła i Marii z d. Arndt.

Maturę otrzymał w 1911 w Gimnazjum im. gen. P. Chrząnkowskiego w Warszawie. Odczytał czteroletnie studia filozoficzne i medyczne, początkowo na Uniwersytecie w Krakowie, a następnie w Heidelbergu. Przerwał je wskutek wojny. Powołany w 1914 do rosyjskiej służby wojskowej, pracował jako młodszy lekarz w Czerwonym Krzyżu. Od października 1914 służył w 2. pułku ułanów Legionów Polskich (we wrześniu 1916 awansował do stopnia chorążego) aż do jego likwidacji 19.02.1918. Internowany w 1918 w obozie w Huszt. Do służby w Wojsku Polskim powrócił 8.11.1918, został przydzielony do Naczelnego Dowództwa, a następnie wysłany na Litwę i Wołyn w celu prowadzenia pertraktacji z Niemcami. W marcu 1919 został wyznaczony do pomocy attaché wojskowemu RP przy Poselstwie RP w Bernie. Nie udało się ustalić, czy objął tę funkcję. Od lutego 1920 oficer łącznikowy Naczelnego Dowództwa, a następnie kierownik służby informacyjnej Sztabu Generalnego w Gdańsku, z tytułem szefa Sekcji Polityczno-Wojskowej Komisariatu RP w Gdańsku, następnie z tytułem szefa ekspozytury Oddziału II Sztabu

Generalnego. Awansowany do stopnia majora (ze starszeństwem z dniem 15.08.1924), w l. 1926–1928 ukończył Wyższą Szkołę Wojenną w Warszawie, po czym został przeniesiony w stan nieczynny, a 31.12.1930 do rezerwy.

Dnia 1.09.1928 przeszedł do MSZ i został przydzielony do Poselstwa RP w Teheranie, gdzie do 31.10.1929 pracował jako prowizoryczny II sekretarz. Następnie w ministerstwie od 1.11.1929 do 31.10.1932: początkowo jako prowizoryczny radca ministerialny, a od 1.01.1931 radca ministerialny w Referacie Sowieckim w Wydziale Wschodnim (P.III.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego. W 1932 został członkiem Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Przydzielony do pracy w Ambasadzie RP w Angorze (obecnie Ankara), od 1.11.1932 był radcą poselstwa, a od 1.08.1934, po podniesieniu rangi placówki, radcą ambasady. Miał tam również kierować placówką wywiadowczą o krypt. „Anitra”. Być może w związku z wybuchem wojny domowej w Hiszpanii i swymi związkami z polskim wywiadem, od 1.02.1937 do 31.08.1943, był posłem nadzwyczajnym i min. pełnomocnym RP w Lizbonie. W czasie wojny jednym z jego głównych zadań była opieka nad polskimi uchodźcami w Portugalii oraz pomoc w przetrzucie żołnierzy do Wielkiej Brytanii. Z jego inicjatywy w lipcu 1940 został powołany w Lizbonie Komitet Pomocy Uchodźcom Polskim. W 1943 odwołany do Londynu, w związku z jego stanem zdrowia powrócił do Lizbony, już prywatnie, prawdopodobnie w maju 1944.

Pochowany na cmentarzu angielskim w Lizbonie.

Żona Halina z d. Feldt.

Odznaczenia: Order Odrodzenia Polski V kl., Złoty Krzyż Zasługi, Medal Pamiątkowy za Wojnę 1918–1921, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Krzyż Niepodległości, brązowy i srebrny Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AAN, Konsulat RP w Użhorodzie, sygn. 91, s. 187; AAN, MSZ, sygn. 1455c, s. 11–25, sygn. 5258, s. 17, sygn. 5260, s. 216; AAN, PRM, część VIII, sygn. 253, s. 15–17; HI, MSZ, jednostka 288, s. 4–23 (344.288.1, s. 244–263).

Źródła drukowane: RSZ 1932, s. 20, 132; RSZ 1933, s. 25; RSZ 1937, s. 114, 166; RSZ 1939, s. 125, 187; *Nekrolog*, „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza” (Londyn), 26.01.1945, s. 4; *Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej*, t. II, Kraków 1995, s. 28, 99, 100, 182, 261, t. III, Kraków 1996, s. 232–233, t. IV, Kraków 1993, s. 41, 43, t. V, Kraków 2001, s. 294, t. VI, Kraków 2003, s. 299; Reychan Stanisław, *Pamiętnik dziwnego człowieka. Ze Lwowa do Londynu*, Kraków 1992, s. 195, 197–198; Schimitzek Stanisław, *Na krawędzi Europy. Wspomnienia portugalskie 1939–1946*, Warszawa 1970, s. 225–230, 235, 238, 240–241, 245, 247, 250; *Zgon posła Dubicz-Penthera*, „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza” (Londyn), 31.01.1945, s. 2.

Opracowania: Cygan Wiktor Krzysztof, *Oficerowie Legionów Polskich 1914–1917. Słownik biograficzny*, t. I: A–F, Warszawa 2005, s. 240–241; Grzybowski Adam, Tebinka Jacek, *Na wolność przez Lizbonę. Ostatnie okręty polskich nadziei*, Warszawa 2018, (wg indeksu); *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 93; Łossowski Piotr, *Dyplomacja polska 1918–1939*, Warszawa 2001, s. 297–298; *50-lecie powstania Wyższej Szkoły Wojennej w Warszawie*, oprac. W. Chocianowicz, Londyn 1969, s. 356 (tu mylna roczna data śmierci:

1944); *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 63, 78 (tu mylna roczna data śmierci: 1944); Skóra Wojciech, *Służba konsularna Drugiej Rzeczypospolitej. Organizacja, kadry i działalność*, Toruń 2006, (wg indeksu); Stawecki Piotr, *Oficerowie dyplomowani wojska Drugiej Rzeczypospolitej*, Wrocław 1997, s. 85; Żukowski Przemysław M., *Pracownicy i absolwenci Uniwersytetu Jagiellońskiego w polskiej służbie zagranicznej, 1918–1945*, „Zeszyty Historyczne”, 2008, z. 165, s. 44.



Dzieduszycki Aleksander Marian Paweł Mieczysław. Ur. 18.01.1874 w miejscowości Gwoździec (Stary Gwoździec), pow. kołomyjski; zm. 6.10.1949 w Krakowie. Pochodził z rodziny ziemiańskiej; syn Stanisława (Aleksandra Stanisława) i Karoliny z d. Weryha-Darowska.

Do szkoły średniej, kolegium jezuickiego, uczęszczał w Kalksburgu pod Wiedniem. Maturę otrzymał w 1893 w wiedeńskim Theresianum, a następnie ukończył w 1896 Akademię Wojskową w Wiener Neustadt (w stopniu porucznika). Przez kolejne trzy lata służył w austriackim 3. pułku dragonów w Krakowie, a równoległe w l. 1899–1901 odbył studia w Szkole Sztabu Generalnego (Wyższej Szkole Wojennej) w Wiedniu. W l. 1907–1911 w stopniu kapitana sztabu służył w Przemyśle. W 1907 był członkiem-założycielem Związku Rodowego Dzieduszyckich. Odbył pięcioletnią praktykę przy ambasadzie austriackiej w Madrycie; od 1914 do 11.1918 w randze majora zajmował stanowisko attaché wojskowego. Organizator w Madrycie komitetu pomocy ofiarom wojny w Polsce. Po upadku Austrii w październiku 1918 zorganizował polską agencję prasową w Hiszpanii. Rozpoczął działalność w Komitecie Narodowym Polskim w 1919, a 13.01. lub 03.1919 został wyznaczony tymczasowym delegatem KNP w Hiszpanii.

Po podjęciu pracy w polskiej służbie dyplomatycznej został 24.05.1919 mianowany min. pełnomocnym (listy uwierzytelniające podpisał Naczelnik Państwa Józef Piłsudski 12.07.1919) i pełnił w okresie 13.10.1919–1.01.1924 funkcję pierwszego przedstawiciela odrodzonej Rzeczypospolitej, jako poseł nadzwyczajny i min. pełnomocny, w Poselstwie RP w Kopenhadze. Według niektórych źródeł został odwołany do kraju dopiero 16.05.1924. Od 1921 jednocześnie poseł nadzwyczajny i min. pełnomocny RP w Poselstwie RP w Kristianii (obecnie Oslo). Po powrocie do kraju został 30.09.1924 zwolniony ze służby dyplomatycznej pod naciskiem francuskiego MSZ, które podejrzewało go o współpracę z Niemcami.

Powrócił do kraju do swojego majątku w Gwoźdźcu, gdzie prowadził hodowlę konia arabskiego. Organizował Towarzystwo Hodowli Konia Arabskiego i został jego prezesem w październiku 1926. Poświęcił się hodowli koni w Polsce; członek zarządu Towarzystwa Zachęty do Hodowli Koni w Polsce, a także założyciel i członek zarządu Towarzystwa Międzynarodowych i Krajowych Zawodów Konnych w Polsce. W 1928 przebywał w Peru, ale odwiedził również Chile, Argentynę i Brazylię. Od 1928 również prezes zarządu Wyższej Szkoły Dziennikarskiej w Warszawie. Przede wszystkim zajmował się sprawą hodowli koni arabskich w Polsce. Mieszkał wówczas w Warszawie. Po powstaniu warszawskim zamieszkał w Krakowie, gdzie reaktywował działalność Towarzystwa Hodowli Koni Arabskich, ale jego działalność została w 1947 zakazana przez nowe władze. Przez trzy lata pracował

jako kierownik Działu Hodowli Polskiego Towarzystwa Zootechnicznego w Krakowie. Od 1945 prowadził lektorat języka duńskiego na Uniwersytecie Jagiellońskim. Represjonowany przez komunistyczny Urząd Bezpieczeństwa, często przesłuchiwany, m.in. namawiany, by zeznał, że Józef Piłsudski był agentem niemieckim; zginął tragicznie w Krakowie.

Ożenił się 4.07.1908 w Warszawie z Marią Różą Pauliną z d. Ciechanowska (1888–1941). Dyplomowana pielęgniarka PCK była sekretarką męża. Czynna w KNP od marca 1919. Urzędniczka w Urzędzie ds. Spraw Cywilnych w Hiszpanii, a także sekretarka delegata KNP w Hiszpanii ds. dyplomatycznych, konsularnych i prasowych oraz daktylografii. Dzieci: Wojciech Maria Stanisław (1909–2000), aktor, i Maria Marcelina (1911–ok. 1996) zamężna Leonowicz, l.v. Sayn-Wittgenstein.

Publikacje: na tematy peruwiańskie, a także przede wszystkim hodowli koni. Do najważniejszych prac należą: *Le président de la République du Pérou Auguste B. Leguia, L'émigration polonaise au Pérou* (1929). Po II wojnie światowej publikował w „Przeglądzie Hodowlanym” i „Hodowcy Koni”.

Odznaczenia: duńskie: Dannebrogordenen (Order Dannebrog) I kl.; norweskie: Den Kongelige Norske Sanct Olavs Orden (Królewski Order Świętego Olafa) I kl.; peruwiańskie: Sol del Peru (Order Słońca Peru) I kl.

Archiwalia: AAN, Attachés..., sygn. 105, s. nlb.; AAN, KNP, sygn. 170, s. 58, sygn. 171, s. 107, sygn. 172, s. 13, 131, sygn. 238, s. 59–60; AAN, KCNP, sygn. 72, s. 34, 132; AAN, MSZ, sygn. 274, s. 209–210.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1920, s. 35; 1923, nr 6, s. 101, 104; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 24, 27; RSZ 1937, s. 53; RSZ 1939, s. 55.

Opracowania: Faszczka Kamila, *The 1920–1922 Danish Humanitarian Aid for Poland*, „Studia Maritima”, 2010, vol. 23, s. 97–109; Karolczak Kazimierz, *Dzieduszyccy. Dzieje rodu. Linia poturzycko-zarzecka*, Kraków 2001, s. 216, 221–222; idem, *Rodzina Dzieduszyckich herbu Sas w XIX i XX wieku*, Warszawa 2013, s. 39–49, 52; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 93–94; Łaptos Józef, *Dyplomaci II RP w świetle raportów Quai d'Orsay*, Warszawa 1993, s. 43–44, 56–57, 72–74, 97–98, 127; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 159; Pruski Witold, *Dwa wieki polskiej hodowli konia arabskiego (1778–1978) i jej sukcesy na świecie*, Warszawa 1983, s. 166, 190, 206; Sibora Janusz, *Narodziny polskiej dyplomacji u progu niepodległości*, Warszawa 1998, s. 228, 232.



Dzieduszycki Juliusz Maria. Ur. 8.04.1882 we Lwowie; zm.10.01.1944 w Oderne, Uście Ruskie, pow. gorlicki. Pochodził z rodziny ziemiańskiej; syn Michała, radcy dworu, i Julii z d. Skrzyńska.

W l. 1893–1899 uczęszczał do gimnazjum w Samborze, a następnie (w l. 1899–1900) do Gimnazjum św. Anny w Krakowie, tam też zdał maturę w 1900. W l. 1900/1901–1906/1907 studiował na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego, być może ukończył je na Uniwersytecie Lwowskim, choć brak potwierdzenia w źródłach. Od 28.07.1909 do 29.09.1911

praktykant konceptowy w Namiestnictwie galicyjskim; od 29.09.1911 do 31.12.1915 koncipista tamże, a od 1.01.1916 do 30.10.1918 komisarz powiatowy starostwa krakowskiego.

Po podjęciu pracy w służbie zagranicznej był od 1.01. do 15.06.1919 referentem w Wydziale Prezydyalnym MSZ, a od 15.06. do 2.10.1919 starszym referentem w Wydziale Prezydyalno-Personalnym (A.I.). Po reformie ministerstwa, od 2.10.1919 do 1.04.1920, starszy referent i inspektor biurowości. Skierowany na placówkę, od 1.04.1920 do 15.02.1922 konsul w Konsulacie Generalnym RP w Nowym Jorku. Następnie od 15.02.1922 do 15.06.1926 konsul, kierownik Wydziału Konsularnego i I sekretarz Delegacji RP przy Wysokiej Porcie, w Konstancyopolu. Odwołany, od 15.06.1926 do 1.01.1927 konsul z tytułem sekretarza poselstwa i kierownik Wydziału Osobowo-Organizacyjnego (O.I.) Departamentu Ogólnego MSZ. Od 1.01.1927 do 16.05.1928 naczelnik (kierownik) Wydziału Osobowo-Organizacyjnego przeniesionego w kolejnej reorganizacji ministerstwa do Gabinetu Ministra. Ponownie skierowany na placówkę, był od 16.05.1928 do 31.12.1932 radcą poselstwa, a jednocześnie chargé d'affaires w Poselstwie RP w Kairze. Po odwołaniu 31.12.1932 został przeniesiony w stan nieczynny, a 1.07.1933 w stan spoczynku. Na pewno w 1932 był członkiem Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej.

W czasie okupacji przez pewien czas mieszkał u kuzynki Marii Dzieduszyckiej w Jasionowie w pow. brzozowskim, a od lata 1942 u swoich braci w Uściu Ruskim (obecnie Uście Gorlickie) w pow. gorlickim.

Do 2007, tj. do odnalezienia i ustalenia miejsca pochówku (przysiółek wsi Uście Ruskie zwane Oderne), funkcjonowała wersja, że podczas okupacji aresztowany i wywieziony do obozu koncentracyjnego w Auschwitz, gdzie zmarł we wrześniu 1942.

Nie założył rodziny.

Odnaczenia: Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości; etiopskie: Order of the Star of Ethiopia (Order Gwiazdy Etiopii) I kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Ankarze, sygn. 84, s. 256; AAN, MSZ, sygn. 274, s. 218; AAN, PRM, część VIII, sygn. 240, s. 47–48; AAN, Konsulat RP w Użhorodzie, sygn. 91, s. 187.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 115; 1925, nr 12, s. 200; 1926, nr 6, s. 78; 1927, nr 1, s. 7; 1933, nr 13, s. 136; Monitor Polski, nr 135 z 14.06.1928, s. 1; MSZ. Centrala i placówki w 1921 r., s. 45; RSZ 1932, s. 21, 175; RSZ 1933, s. 25; RSZ 1937, s. 57; RSZ 1939, s. 60; Günther Władysław, *Pióropusz i szpada. Wspomnienia ze służby zagranicznej*, Paryż 1963, s. 64.

Opracowania: *Corpus studiosorum Universitatis Iagellonicae in saeculis XVIII–XX*, Tomus III: A–D, pod red. J. Michalewicz, Kraków 1999, s. 915; Karolczak Kazimierz, *Rodzina Dzieduszyckich herbu Sas w XIX i XX wieku*, Warszawa 2013, s. 121–122; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 94; Żukowski Przemysław M., *Pracownicy i absolwenci Uniwersytetu Jagiellońskiego w polskiej służbie zagranicznej, 1918–1945*, „Zeszyty Historyczne”, 2008, z. 165, s. 44–45.

Strony internetowe: Bania Adam: *Tajemnicza mogiła*, <http://www.beskid-niski.pl/index.php?pos=/obiekty&ID=552> (28.04.2020).

E

Erdman Jan. Ur. 15.12.1906 w Grabicach k. Skierniewic; zm. 5.10.1986 w Middlefield, USA. Syn Jana i Olgi z d. Staszkiwicz.

Ukończył gimnazjum humanistyczne w Warszawie i studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego. Od grudnia 1926 pracował w PAT, był sekretarzem redakcji pisma „Stadion” (1927), od 1928 – w wydawnictwach Domu Prasy; współpracownik „Przeglądu Sportowego” (1928–1939), kierownik działu sportowego „Expressu Porannego” (1932–1933) i „Kuriera Czerwonego” (1934–1936). Był m.in. sprawozdawcą z Igrzysk Olimpijskich w Los Angeles (1932) i kierownikiem ekipy sprawozdawców dzienników Domu Prasy z Igrzysk Olimpijskich w Berlinie (1936), relacjonował wybory w Niemczech i dojście Hitlera do władzy (1933), plebiscyt w Zagłębiu Saary (1935), wojnę domową w Hiszpanii (1936), konferencję monachijską (1938), rozbiór Czechosłowacji (w marcu 1939 polecał ostatnim samolotem do Pragi), kilka tygodni przed wybuchem wojny objechał III Rzeszę (od Królewca przez Wiedeń do Berlina). Pierwszy i jedyny przed wojną laureat nagrody „Złote Pióro”, ufundowanej przez Związek Dziennikarzy Sportowych RP w 1938.

W kampanii wrześniowej 1939 uczestnik obrony Warszawy (ochotnik w szeregach 10. dywizjonu artylerii przeciwlotniczej), latem 1940 przez Słowację, Węgry i Turcję przedostał się do Palestyny, gdzie wstąpił do Samodzielnej Brygady Strzelców Karpackich, uczestnik obrony Tobruku. Attaché prasowy Ambasady RP w ZSRR (w Moskwie i Kujbyszewie) w l. 1942–1943 i redaktor jej organu prasowego, dwutygodnika „Polska”, od 12.1942 do 04.1943 w Kujbyszewie, utrzymywał stały kontakt z redakcją wydawanego przez ambasadę brytyjską w ZSRR w języku rosyjskim „Britanskij Sojuznik”. Jako jeden z ostatnich urzędników ambasady opuścił ZSRR po zerwaniu stosunków polsko-sowieckich w 1943. Po wyjeździe do USA szef wydawnictw Polish Information Center w Nowym Jorku i redaktor dwutygodnika „Polish Facts and Figures”, wydawanego od 03.1944 do 04.1945.

Po zakończeniu wojny pracował w USA jako farmer (hodowla kur) i tkacz dywanów. W l. 1951–1961 pracownik, zastępca kierownika i kierownik Sekcji Polskiej Rozgłośni „Głos Ameryki”, redaktor naczelny polskiej edycji miesięcznika „Ameryka” (wydawanego w Waszyngtonie i kolportowanego w Polsce) w l. 1962–1972, w 1972 przeszedł na emeryturę.

Zmarł tragicznie w Middlefield, stan Nowy Jork, pochowany na cmentarzu w Doylestone (amerykańska Częstochowa).

Dwukrotnie żonaty: z Martą z d. Wańkowicz (1921–1982), córką Melchiora Wańkowicza (zwaną Tirliporkiem, Tili), publicystką, tłumaczką, oraz od 1985 z Krystyną z d. Ursyn Niemcewicz, i.v. Fudakowska. Jedna z jego dwóch córek, Anna Erdman-Walendowska (1945–2004), lekarz pediatra, która w końcu lat 60. przyjechała do dziadka do Warszawy wraz z mężem Tadeuszem Walendowskim (1944–2004), filmowcem, dziennikarzem i redaktorem pisma drugoobiegowego „Teatr Uliczny i Domowy” (1975–1976), prowadziła w Warszawie w l. 1976–1979 Salon Kultury Niezależnej; w 1979 oboje wyjechali do

USA, gdzie Walendowski w 1991 założył Bibliotekę Polską w Waszyngtonie. Jedna z jego trzech sióstr, Irena, była żoną ppłk. dypl. inż. Macieja Kalenkiewicza, pseud. „Kotwicz”, „Maciej” (1906–1944), absolwenta Politechniki Warszawskiej i Wyższej Szkoły Wojennej, uczestnika kampanii wrześniowej 1939, zastępcy dowódcy Oddziału Wydzielonego WP mjr. Henryka Dobrzańskiego „Hubla”, oficera Komendy Głównej Związku Walki Zbrojnej w Paryżu i Oddziału III Sztab Naczelnego Wodza w Londynie, cichociemnego, referenta Szefostwa Operacji Komendy Głównej Armii Krajowej, inspektora Komendy Głównej AK w Okręgu Nowogródek, dowódcy Zgromadzeń Nadniemeńskich AK, poległego w Sukrontach w walce z oddziałami sowieckimi.

Publikacje: *Pers z Brygady Karpackiej*, [w:] *Samodzielna Brygada Strzelców Karpackich w dziesięciolecie jej powstania. Zbiorowa praca historyczna i literacka żołnierzy. S.B.S.K.*, Londyn 1951, s. 188–194; *Wyznanie Jana Erdmana*, [w:] Tuszynski Bogdan, *Prasa i sport*, Warszawa 1981, s. 125–139. Autor opowieści o szwagrze ppłk. Macieju Kalenkiewicz, pt. *Droga do Ostrej Bramy* (Londyn 1984), uznanej przez jury Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie (Londyn) za najlepszą książkę polską wydaną poza krajem w tym roku; książka doczekała się siedmiu przedruków drugoobiegowych w l. 1986–1987 i pierwszej oficjalnej edycji w kraju w 1990.

Odznaczenia: Krzyż Walecznych.

Źródła drukowane: *Nekrolog*, „Tygodnik Powszechny”, 9.11.1986, nr 45, s. 2; *Nekrolog*, „Życie Warszawy”, 11–12.10.1986, nr 238, s. 11.

Opracowania: Klimaszewski Bolesław, *Jan Erdman*, [w:] *Encyklopedia polskiej emigracji i Polonii*, t. I: A–E, Toruń 2003, s. 485 (tu mylnie dzienna data śmierci: 4 października); *Mały słownik pisarzy polskich na obczyźnie 1939–1980*, Warszawa 1992, s. 86; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 74; *Stanisław Mielech o Janie Erdmanie*, [w:] Tuszynski Bogdan, *Prasa i sport*, Warszawa 1981, s. 139–140; Szubtarska Beata, *Ambasada polska w ZSRR w latach 1941–1943*, Warszawa 2005, s. 145, 156, 173, 180; Tuszynski Bogdan, *Sportowe pióra*, Warszawa 1994, s. 120–138 (rozdz. pt. *Król reportażu*, także bibliografia).

Eska Stanisław. Ur. 28.03.1878 w Jasienicy, pow. grójecki; zm. w 1966. Brak danych o rodzinie.

Ukończył sześcioletnią szkołę realną. Przez 15 lat pracował w służbie państwowej na terenie zaboru rosyjskiego; od 27.12.1897 do 28.08.1898 jako kancelista w Zarządzie Gubernialnym w Warszawie; od 28.08.1898 do 3.09.1903 sekretarz magistratu Skierniewic; od 3.09.1903 do 8.10.1915 archiwista, a następnie sekretarz magistratu Włocławka. Po wybuchu I wojny światowej został zmobilizowany do wojska rosyjskiego, był od 8.10. do 22.11.1915 urzędnikiem wojskowym Zarządu Kijowskiej Intendentury Wojskowej; od 22.11.1915 do 1.09.1918 referentem, a następnie skarbnikiem i pomocnikiem kierownika robót budowy pozycji południowo-zachodniego frontu.

Pracownik służby dyplomatycznej od 1918; w okresie 14.12.1918–25.02.1919 referent prowizorycznej służby w Wydziale Finansowym MSZ; od 25.02.1919 do 1.12.1921 już urzędnik służby stałej. W związku z toczącą się wojną polsko-bolszewicką od 14.08. do

16.10.1920 służył jako bombardier rezerwy w Wojsku Polskim. Po demobilizacji powrócił do ministerstwa, w którym od 1.12.1921 do 15.10.1922, jako starszy referent, kierował Referatem Finansowo-Zapomogowym Departamentu Konsularnego MSZ. Skierowany na placówkę, od 15.10.1922 do 31.12.1924 był tytularnym konsulem i kierownikiem Wydziału Konsularnego Poselstwa RP w Moskwie. Odwołany, od 1.01. do 1.05. 1925 pracował jako starszy referent w Departamencie Konsularnym. Ponownie skierowany na teren ZSRR, od 1.05.1925 do 31.10.1926 był konsulem i kierownikiem Konsulatu Generalnego RP w Mińsku z tytułem sekretarza poselstwa. Po odwołaniu, od 1.11. do 16.11.1926, konsul bez przydziału w centrali MSZ, następnie przydzielony, od 16.11. do 18.12.1926, do Wydziału Budżetowo-Gospodarczego (O.III.) Departamentu Ogólnego MSZ, a od 18.12.1926 do 15.01.1927 do Referatu Funduszu Specjalnego w strukturze początkowo Departamentu Administracyjnego; tam też od 15.01.1927 do 1.07.1929 kierownik tego Referatu. Mianowany radcą ministerialnym 1.07.1929, pozostał do 1.08.1929 na tym samym stanowisku. Przeniesiony, od 1.08.1929 do 8.06.1931 był naczelnikiem (kierownikiem) Wydziału Szyfrów (A.I.) w Departamencie Administracyjnym. Od 8.06.1931 do 31.10.1933 p.o. dyrektor Departamentu Administracyjnego. Przynajmniej od 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Mianowany z dniem 1.11.1933 na konsula generalnego i kierownika Wydziału Konsularnego w Poselstwie RP w Moskwie, później anulowano tę nominację i z tą samą datą mianowano go radcą poselstwa w Poselstwie RP w Moskwie, z równoczesnym powierzeniem kierownictwa Wydziału Konsularnego Poselstwa. W rezultacie, od 12.04.1934 do 31.08.1936 radca ambasady i kierownik Wydziału Konsularnego Ambasady RP w Moskwie. Odwołany do centrali MSZ, został 31.08.1936 mianowany radcą ministerialnym i objął w Wydziale Gospodarczym (A.III.) Departamentu Administracyjnego stanowisko naczelnika i pozostał nim do lata 1938. Przeniesiony w stan spoczynku; w lipcu 1938 przeszedł na emeryturę. W 1938 był zastępcą członka Sądu Koleżeńckiego Stowarzyszenia Samopomoc Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej.

Po wybuchu wojny pozostał w kraju, mieszkał w Warszawie. W maju 1943 kierownik Wydziału Organizacyjnego (krypt. 33) Sekcji Ogólnej Departamentu Spraw Zagranicznych Delegatury Rządu RP na Kraj (krypt. „Moc”), wg niektórych źródeł kierował wówczas Referatem Budżetowym. Po wojnie zamieszkał na Żoliborzu w Warszawie.

Żona Marta z d. Lambrecht, (zm. 1955); mieli jedno dziecko. Syn przebywał w 1949 w więzieniu na Mokotowie, miał być związany z redakcją „Tygodnika Warszawskiego”.

Odznaczenia: Złoty Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości; francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa) V kl.; rumuńskie: Ordinul național Steaua României (Order Narodowy Gwiazdy Rumunii) II kl.

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 5260, s. 106, sygn. 12478, s. 10; AAN, Krajowa Grupa Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej 1918–1945, sygn. 2/1 [tekst autorstwa A. Leśniewskiego]; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 5; AAN, PRM, część VIII, sygn. 3, s. 13–14; HI, Amb. Polska w Wielkiej Brytanii, jednostka 4, s. 250 (5.4.2, s. 249); HI, MSZ, jednostka 292, s. 454 (348.292.10, s. 1136), jednostka 293, s. 344, 349 (350.293.12, s. 14, 19).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1922, nr 2, s. 26; 1925, nr 1, s. 6, nr 12, s. 202; 1933, nr 18, s. 171, nr 19, s. 185–186, 189; *MSZ. Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 20; *RSZ 1932*, s. 21, 140; *RSZ 1933*, s. 25; *RSZ 1937*, s. 30, 145, 147, 166; *RSZ 1939*, s. 168–169; Minkiewicz Władysław, *Mokotów, Wronki, Rawicz. Wspomnienia 1939–1954*, Warszawa 1990, s. 11, 108; idem, *W konspiracyjnym MSZ, [w:] Przed Wrześniem i po Wrześniu. Ze wspomnień młodych dyplomatów II Rzeczypospolitej*, Warszawa 1998, s. 261; idem, *Wspomnienia 1939–1954*, „Zeszyty Historyczne”, 1987, z. 80, s. 123, i z. 81, s. 143; Schimizek Stanisław, *Drogi i bezdroża minionej epoki. Wspomnienia z lat pracy w MSZ (1920–1939)*, Warszawa 1976, s. 336–337, 344, 428; idem, *Na krawędzi Europy. Wspomnienia portugalskie 1939–1946*, Warszawa 1970, s. 25.

Opracowania: Grabowski Waldemar, *Kryptonim „Moc”. Sekcja Spraw Zagranicznych Delegatury Rządu RP na Kraj*, Warszawa 2015 s. 25, 28, 35, 165; idem, *Polska tajna administracja cywilna 1940–1945*, Warszawa 2003, s. 280; *Historia dyplomacji polskiej*, t. V: 1939–1945, pod red. W. Michowicza, Warszawa 1999, s. 94; Kruszyński Marcin, *Ambasada RP w Moskwie 1921–1939*, Warszawa 2010, s. 199, 202, 284, 313–314, 316, 326; Leśniewski Andrzej, *Departament Spraw Zagranicznych – kryptonim „Moc”, 630/z – Delegatury Rządu RP na Kraj*, [w:] *Władze RP na Obczyźnie podczas II wojny światowej*, red. Z. Błażyński, Londyn 1994, s. 626; Wagner Wienczysław, *Sprawy zagraniczne w Delegaturze Rządu (1943–1944)*, „Zeszyty Historyczne”, 1985, z. 73, s. 231.

Strony internetowe: <http://www.nekrologi-baza.pl/zlista/87> (29.04.2020).

F

Feniger Samuel. Ur. 12.07.1885 w Rzeszowie; zm. 13.10.1935 w Berlinie. Syn Kalmana i Beili z d. Paloge.

Maturę zdał w 1906 w gimnazjum w Rzeszowie. Absolwent Wydziału Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego (studia odbył w l. 1905–1911). Tam też obronił rozprawę doktorską w 1913. Następnie od 24.07.1913 do 24.11.1914 pracował jako kandydat adwokacki i praktykant sądowy. Podjął pracę w austro-węgierskiej służbie dyplomatycznej, został zatrudniony od 25.02.1915 do 30.04.1919 w ambasadzie austro-węgierskiej w Berlinie.

Po przejściu do pracy w polskiej służbie zagranicznej od 1.05.1919 został przydzielony do Konsulatu Generalnego RP w Berlinie: do 30.03.1920 pracownik kontraktowy; 1.03.1921 został mianowany wicekonsulem, a także sekretarzem konsularnym. Już jako pracownik służby stałej mianowany 1.03. lub 6.03.1922 tytularnym konsulem, a wg innych źródeł konsulem. Od 23.08.1922 członek delegacji polskiej na rokowania polsko-niemieckie. Na pewno od początku 1928 był kierownikiem Wydziału Ogólnego i Wydziału Paszportowo-Wojskowego Konsulatu Generalnego RP w Berlinie. 30.05.1930 przejął od Stanisława Zielińskiego Konsulat Generalny RP i przekazał 8.09.1930 Wacławowi Gawrońskiemu, nie udało się ustalić, czy oznaczało to, że przez ten czas kierował

placówką. Po przejściu na emeryturę (najprawdopodobniej w 1933) pozostał w Berlinie i jeszcze w 1934 prowadził tam własne biuro prawne.

Zmarł w Berlinie, ale został pochowany w Łańcucie.

Żona Rachela z d. Drucker; mieli dwóch synów: Wilhelma (1914–1987) i Klemensa (1919–2013), obaj byli inżynierami.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2956, s. 4, 22, sygn. 2979, s. 14, sygn. 2992, s. 52–53, sygn. 2993, s. 272, sygn. 3595, s. 69; AAN, KG RP w Berlinie, sygn. 185, s. 182–197, sygn. 197, s. 44–45, sygn. AP L–Z; AAN, MSZ, sygn. 274, s. 216, sygn. 11749, s. 10, 22, 26.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 111; *MSZ. Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 40.

Oprowaczenia: *Corpus studiosorum Universitatis Iagellonicae in saeculis XVIII–XX*, Tomus III: E–J, pod red. K. Stopki, Kraków 2006, s. 86; Skóra Wojciech, *Służby konsularne Drugiej Rzeczypospolitej. Organizacja, kadry i działalność*, Toruń 2006, s. 186, 299.

Strony internetowe: <https://www.geni.com/people/Samuel-Feniger/6000000057881342834> (29.04.2020).

Ficki Zygmunt Feliks. Ur. 18.09.1893 w Warszawie; zm. 6.06.1939 w Warszawie. Syn Feliksa i Walentyny z d. Kolitowska.

Ukończył gimnazjum i od 17.11.1915 do 31.03.1922 studiował na Wydziale Prawa Uniwersytetu Warszawskiego, gdzie uzyskał tytuł magistra prawa. Od 30.12.1918 do 1.07.1920 pracował jako archiwista i pomocnik referenta w Biurze Prac Kongresowych.

Pracę w MSZ podjął 1.07.1920 i do 15.09.1921 był prowizorycznym pomocnikiem referenta w Wydziale Ekonomiczno-Handlowym (Finansowo-Gospodarczym Sekretariatu Generalnego), który 1.10.1920 został przekształcony w Wydział (Biuro) Ekonomiczny w Departamencie Dyplomatyczno-Politycznym. W celu odbycia studiów otrzymał od 15.09.1921 do 15.02.1922 urlop bezpłatny. Według niektórych źródeł już w 1921 miał zostać awansowany na stanowisko starszego referenta, choć wg innych nadal pozostawał w prowizorycznej służbie, cały czas w Wydziale Ekonomicznym, przynajmniej do 5.11.1926, kiedy to po raz drugi udzielono mu, do 6.05.1927, urlopu bezpłatnego w celu kontynuowania studiów. Od 6.05.1927 do 1.01.1928, jako pomocnik referenta, został przydzielony na próbną służbę do Wydziału Wschodniego (P.III.) Departamentu Politycznego. Na krótko, od 1.01. do 15.04.1928, przeszedł, jako prowizoryczny referent (referendarz), do Wydziału Prasowego (P.IV.) tego Departamentu. Ponownie w Wydziale P.III., od 16.03.1931. W 1932 został członkiem Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Awansowany 1.08.1934 na prowizorycznego radcę, a 1.03.1936 radcę służby stałej, nadal pracował w Wydziale Wschodnim, w Referacie Środkowo-Europejskim. Wiadomo, że w 1937 pracował w Referacie Środkowej Europy tegoż Wydziału, ale w Departamencie Polityczno-Ekonomicznym. Jego dalsze losy pozostają nieznane, podobnie jak okoliczności jego śmierci. Był człowiekiem słabego zdrowia, miał sparaliżowaną rękę i nogę.

Nie wiadomo, czy założył rodzinę.

Odnaczenia: Medal Niepodległości, Srebrny i Złoty Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości; czechosłowackie: Československý řád Bílého lva (Order Białego Lwa) IV kl.; jugosłowiańskie: Orden Svetoga Save (Order Świętego Sawy) IV kl.

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 5260, s. 21; AAN, PRM, część VIII, sygn. 242, s. 1–3.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 93; 1936, nr 3, s. 67; Monitor Polski, nr 121 z 26.05.1928, s. 2; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 10; RSZ 1932, s. 21, 132; RSZ 1933, s. 26; RSZ 1937, s. 25, 167; RSZ 1939, s. 19, 189.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 78.

Strony internetowe: http://www.nekrologi-baza.pl/?page_id=1149&paged=606 (29.04.2020).

Fiedler Alberti Stefan. Ur. 2.09.1891 w Warszawie; zm. w lutym 1961 (?). Syn Edwarda i Anny z d. Alberti.

W 1905 wraz z matką wyjechał do Szwajcarii. Maturę otrzymał w gimnazjum w Genewie. Studiował przez siedem semestrów na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Genewie, który ukończył w 1914. Od 1.09.1916 do 1.06.1918 był urzędnikiem ds. rosyjskich w Ambasadzie Hiszpanii w Berlinie.

Pracę w polskiej służbie zagranicznej rozpoczął w Przedstawicielstwie Rady Regencyjnej w Berlinie, które przekształciło się w Poselstwo RP, od 1.05.1918 do 1.03.1919 w randze II sekretarza. W związku z zerwaniem stosunków dyplomatycznych między Polską a Niemcami został odwołany do ministerstwa, w którym pracował od 1.03.1919 do 15.02.1920 jako referent w Wydziale Konsularnym (A.III.) Departamentu Administracyjno-Ekonomicznego. Po ponownym nawiązaniu stosunków dyplomatycznych z Niemcami skierowany do Berlina jako II sekretarz poselstwa – od 15.02.1920 do 1.11.1924. Przeniesiony, od 1.11.1924 do 31.12.1927 w Poselstwie RP w Belgradzie jako tytułarny I sekretarz poselstwa. Od 1.01.1925 mianowany I sekretarzem poselstwa tamże. Ponownie w centrali MSZ, od 1.01.1928 do 15.10.1929 już jako radca ministerstwa w Wydziale Zachodnim (P.II.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego. Awansował 15.10.1929 na kierownika referatu, następnie, od 1.12.1931, na kierownika Referatu Ligi Narodów w Wydziale Organizacji Międzynarodowych (Ustrojów Politycznych) (P.I.), a 24.06.1932 na zastępcę naczelnika tego Wydziału. Na tym stanowisku pozostał do 1.04.1933. W tym też czasie, od 28.08.1931 do 28.08.1934, był członkiem Wyższej Komisji Dyscyplinarnej przy MSZ. Przynajmniej od 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Skierowany na placówkę z dniem 1.04.1933, choć niektóre źródła podają, że 1 maja, został mianowany konsulem generalnym i kierownikiem Konsulatu Generalnego RP w Zagrzebiu i był nim do 30.11.1936. Odwołany do centrali MSZ, został przydzielony od 30.11.1936 do Departamentu Konsularnego, a następnie od 10.12.1936 do Biura Radcy Ekonomicznego (R.E.) w Departamencie Polityczno-Ekonomicznym. Pozostał tam do wybuchu II wojny światowej. W 1939 był członkiem Międzyministerialnej Komisji Emigracyjnej.

Po wybuchu wojny, we wrześniu 1939 wraz z personelem ministerstwa został ewakuowany do Wiśniowca, a następnie Botoșani w Rumunii. Chciał wyjechać do Francji i wstąpić do Wojska Polskiego, ale został mianowany zastępcą delegata rządu dla spraw uchodźczych w Rumunii w okresie 1.11.1939–1.09.1940. Przeniesiony, od 1.09.1940 do

1.07.1941 konsul generalny w Konsulacie RP w Nikozji na Cyprze. Opuścił placówkę wraz z kilkuset uchodźcami polskimi pod wpływem informacji o zajęciu Grecji oraz Krety przez wojska niemieckie. W związku z rozbudową sieci polskich konsulatów był w okresie 06.1941–1.11.1942 konsulem generalnym w Konsulacie RP w Lusace, Rodezja Północna. Następnie od 05.1943 do 09.1945 pracował w Konsulacie RP w Capetown.

Po wojnie osiadł w Szwajcarii, gdzie w l. 1947–1948 był współpracownikiem „Tribune de Genève”. Czynny społecznie, od 1949 był członkiem zarządu Towarzystwa „Polonia” w Genewie. Pozostał również aktywny politycznie, będąc m.in. w 1958 przedstawicielem Egzekutywy Zjednoczenia Narodowego w Genewie.

Żona Helena. Brak bliższych danych.

Odznaczenia: Order Odrodzenia Polski V kl., Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, brązowy i srebrny Medal za Długoletnią Służbę; francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa) IV kl.; jugosłowiańskie: Orden Svetoga Save (Order Świętego Sawy) III kl., Orden Jugoslovenske Krun (Order Korony Jugosłowiańskiej) III kl.; norweskie: Den Kongelige Norske Sanct Olavs Orden (Order Świętego Olafa) IV i V kl.; rumuńskie: Ordinul Coroana României (Order Korony Rumunii) III kl.; watykańskie: Sacro Militare L'Ordine equestre del Santo Sepolcro di Gerusalemme (Order Grobu Świętego) II kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Londynie, sygn. 1739, s. 34, 49–57, 72–74; AAN, Amb. RP w Rzymie, sygn. 231, s. 16; AAN, MSZ, sygn. 274, s. 210, sygn. 1457b, s. 10, 214, sygn. 5260, s. 134; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 5; AAN, PRM, część VIII, sygn. 242, s. 4–5; AAN, Przedstawicielstwo Rady Regencyjnej w Berlinie, sygn. 1, s. 18, 25, 59–62, sygn. 6, s. 9–10.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 103; 1925, nr 1, s. 8; 1931, nr 16, s. 236, nr 24, s. 328; 1932, nr 23, s. 192; 1933, nr 6, s. 49; Monitor Polski, nr 121 z 26.05.1928, s. 2; *Rocznik Polonii 1958–1959*, Londyn 1959, s. 221 (tu: Alberti Fiedler S.); *RSZ 1932*, s. 21; *RSZ 1933*, s. 26; *RSZ 1937*, s. 27, 86, 167; *RSZ 1939*, s. 33, 93, 189; *MSZ. Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 27; *Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej*, t. II, Kraków 1995, s. 123, 341.

Opracowania: *Historia dyplomacji polskiej*, t. V: 1939–1945, pod red. W. Michowicza, Warszawa 1999, s. 86; Kołodziej Edward, Zakrzewska Janina, *Ostatnie posiedzenie Międzyministerialnej Komisji Emigracyjnej (25 lutego 1939 r.)*, „Teki Archiwalne”, 1977, t. 16, s. 187–235; Kulikowska Iwona Anna, *Konsulat Generalny RP w Monachium w latach 1920–1939*, Warszawa 2011, s. 25; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 72, 99.

Filipowicz Tytus, pseud. „Stefan Karski”, „Karski”, „Tytus”, „Górnik”. Ur. 21.11.1873 w Warszawie; zm. 18.07.1953 w Londynie. Syn Kazimierza, lekarza, i Zofii (Marii) z d. Samborska.

Ukończył szkołę górniczą w Dąbrowie Górniczej. Odbył trzyletnią praktykę w kopalni „Mortimer” w Zagórz (obecnie dzielnicy Sosnowca). Pracował następnie w kopalni „Flora” w Dąbrowie Górniczej, tam też działał w PPS. Aresztowany przez władze rosyjskie, uciekł i przez Kraków wyjechał do Londynu. W 1897 rozpoczął studia w School of Economics w Londynie. Od 1894 był członkiem Socjaldemokracji Królestwa Polskiego, a od



1896 należał do PPS, używał w tym czasie pseud. „Górnik” i „Stefan Karski”. W Zagłębiu Dąbrowskim redagował w 1897 pismo PPS „Górnik”. W 1897 został po raz drugi aresztowany, ale zbiegł i przez Kraków wyjechał do Anglii. W Londynie pracował w drukarni socjalistycznego „Przedświtu” i działał w londyńskiej sekcji Związku Zagranicznego Socjalistów Polskich. W l. 1902–1904 prowadził działalność publicystyczną, współpracując m.in. z „Głosem”, „Krytyką”, dziennikiem „Naprzód” oraz prasą angielską. Również w Londynie, w trakcie konfliktu rosyjsko-japońskiego, prowadził pertraktacje z dyplomatami japońskimi w sprawie pomocy finansowej dla akcji bojowej PPS, a następnie towarzyszył Józefowi Piłsudskiemu w podróży do Japonii w 1905. W 1904 przeniósł się z Londynu do Krakowa. W 1905 sekretarz redakcji „Kurierza Codziennego”. Uczestnik rewolucji 1905; 19.12.1905 aresztowany przez carską policję, więziony na Pawiaku, został skazany na pięć lat zesłania do Wołogdy. Zbiegł z zesłania i wrócił do Krakowa. W listopadzie 1906, podczas IX Zjazdu PPS w Wiedniu, opowiedział się za PPS-Frakcją Rewolucyjną. W l. 1907–1914 członek Centralnego Komitetu Rewolucyjnego PPS-Frakcja Rewolucyjna, używał wówczas pseud. „Karski”, „Stefan” i „Tytus”. Aresztowany po raz kolejny w marcu 1911, zbiegł. Od 15.05.1915 do 04.1916 i od 1.08.1916 do 05.1917 służył w Legionach Polskich, w randze sierżanta, walczył w szeregach 5. pułku piechoty LP. W 1915 oddelegowany do prowadzenia w Warszawie Biura Prezydium Naczelnego Komitetu Narodowego (NKN) i Departamentu Wojskowego, kierował akcją werbunkową Departamentu Wojskowego NKN w Małopolsce. Współautor tzw. Deklaracji Stu z 22.02.1916, opowiadając się za utworzeniem państwa polskiego na ziemiach b. zaboru rosyjskiego. Powołał pod szyldem Sekcji Archiwalnej przy Towarzystwie Literatów i Dziennikarzy w Warszawie biuro prasowo-informacyjne, zbierając informacje o działaniach niemieckich. Za tę działalność w maju 1916 został aresztowany przez Niemców. Po zwolnieniu, od 15.05. do 1.06.1917, referent ds. zagranicznych Departamentu Stanu. Następnie wyjechał do Wiednia i od 06.1917 do 10.11.1918 był zastępcą przedstawiciela rządu polskiego (Rady Regencyjnej) w Wiedniu. W 1917 wstąpił do Stronnictwa Niezawisłości Narodowej, inteligentkiej przybudówki PPS.

Jeden z twórców służby zagranicznej niepodległej Polski. 11.11.1918, po przyjeździe do Warszawy, objął stanowisko kierownika MSZ, wicemin. spraw zagranicznych, faktycznie przez tydzień kierował resortem. Zdymisjonowany 13.12.1918, miał być mianowany radcą w Poselstwie RP w Tokio (6.06.1919), ale nie objął tego stanowiska, miał kierować Misją Komitetu Narodowego Polskiego w Londynie oraz wg innych źródeł być radcą w Poselstwie RP w Paryżu, żadnej z tych możliwości nie udało się ostatecznie potwierdzić. 18.10.1919 mianowany szefem Polskiej Misji Dyplomatycznej na południowym Kaukazie (w Gruzji), gdzie po zwycięstwie Sowieców został wzięty do niewoli i więziony w Baku i Moskwie. Zwolniony po podpisaniu pokoju ryskiego, od 1.01. do 20.04.1921 min. pełnomocny w MSZ. Następnie od 20.04. do 1.07.1921 radca legacyjny i min. pełnomocny w Poselstwie RP w Paryżu. W okresie od 1.07. do 9 lub 11.12.1921 chargé d'affaires, poseł nadzwyczajny i min. pełnomocny w Poselstwie RP w Moskwie. Odwołany, od 9 lub

11.11.1921 do 27.10.1922 min. pełnomocny w MSZ. Ponownie skierowany na placówkę zagraniczną, od 27.10.1922 do 6.09.1927 poseł nadzwyczajny i min. pełnomocny w Poselstwie RP w Helsingforsie (Helsinki); chociaż są i przekazy, że funkcję tę pełnił w okresie od 1.11.1922 do 1.12.1927. W okresie 6.10.1927–1.03.1929 poseł w Poselstwie RP w Brukseli. Od 1.03.1929 do 30.01.1930 poseł nadzwyczajny i min. pełnomocny, po podniesieniu rangi placówki do ambasady, od 31.12.1932 ambasador w Ambasadzie RP w Waszyngtonie. Ponadto 14.02.1930 złożył listy uwierzytelniające jako poseł RP w Meksyku, prawdopodobnie pełnił tę funkcję do marca 1931. Od 14.11.1930 do 31.12.1932 również poseł nadzwyczajny i min. pełnomocny przy rządzie Republiki Kubańskiej. 17.12.1932 odwołany ze stanowiska w Waszyngtonie, a 21.01.1933 z placówki przy rządzie kubańskim. Od 1.01. do 3.03.1933 pozostawał ambasadorem i min. pełnomocnym w MSZ bez przydziału. 3.03.1933 przeniesiony w stan nieczynny, a 1.10.1933 przeniesiony w stan spoczynku. W 1932 miał być członkiem Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej; inicjator i prezes Ligi Odrodzenia Gospodarczego, a od stycznia 1936 wyłonionej z niej Polskiej Partii Radykalnej. Wystąpił z tej partii w lipcu 1936, a w grudniu 1937 zgłosił akces do Klubu Demokratycznego.

Po wybuchu II wojny światowej wyjechał do Francji, gdzie w 1940 był członkiem I Rady Narodowej RP z ramienia Stronnictwa Demokratycznego (SD) (do 3.09.1941); latem 1940 przeniósł się do Londynu. Został też członkiem Głównej Komisji Skarbu Narodowego. Miał założyć tam komitet współpracy polsko-czechosłowackiej. Latem 1943 współtworzył w Londynie Komitet Zagraniczny SD, został też współredaktorem jego pisma „Warszawianka”. W sierpniu 1947 wystąpił z SD w Londynie. 25.09.1946 został wybrany powiernikiem Instytutu Badań Spraw Międzynarodowych w Londynie. Od 06.1949 do 1951 prezes III Rady Narodowej, a w IV Radzie, od 1.12.1951 do 30.11.1953, był członkiem niezależnym. Współzałożyciel i pierwszy przewodniczący Instytutu J. Piłsudskiego w Londynie, a także członek Rady Głównej PCK. Prawdopodobnie był masonem, w 1916 przyjęty do loży Wielkiego Wschodu Francji w Warszawie; w l. 1920–1938 należał do loży „Kopernik” (Wielka Loża Narodowa Polski) w Warszawie. We Francji, 24.12.1939, członek-założyciel polskiej loży „Kopernik” (Wielka Loża Francji) restytuowanej w Paryżu.

Pochowany na St. Mary's Roman Catholic Cemetery w Londynie.

Żona Wanda z d. Krahelska, 1.v. Dobrodzicka (1886–1968), pseud. „Alina”. Pobrali się w 1908. Od 1906 czynna działaczka Organizacji Bojowej PPS. W czasie okupacji niemieckiej wraz z pisarką Zofią Kossak zorganizowała w 1942 Tymczasowy Komitet Pomocy Żydom, późniejszą „Żegotę”. Za tę działalność została odznaczona medalem Sprawiedliwy Wśród Narodów Świata. Rozwiedli się. Mieli syna Michała (1914–1978), w czasie II wojny światowej pilota RAF.

Publikacje: w swej pracy dziennikarskiej sygnował swe teksty krypt.: „Ex-technik”, „Rewera”, „Rzędzian”, S.K., Te, „Teodor”, T.F., T-z. Opublikował liczne prace o tematyce społecznej i politycznej, m.in.: *Dziesięciolecie PPS 1893–1903*, Chicago 1903; *Czy robotnikowi potrzebna jest konstytuanta w Warszawie*, Warszawa 1907; *Polska i autonomia*, Warszawa 1908; *Marzenia polityczne*, Warszawa 1909; *Zagadnienia postępu*, Kraków 1910; *Korespondencja poufna rządu angielskiego dotycząca powstania polskiego 1863*,

Paryż 1914; *Czy Polsce potrzebna jest gospodarka planowana*, Warszawa 1935; *W przededniu trzeciej Polski*, Londyn 1941. Ukazał się też fragment jego wspomnień pt. *Deklaracja Stu (22 lutego 1916)*, „Niepodległość”, 1935, t. XI.

Odnaczenia: Order Odrodzenia Polski III kl., Krzyż Niepodległości, Krzyż Walecznych; belgijskie: Ordre de la Couronne (Order Korony) I kl.; fińskie: Suomen Valkoisen Ruusun ritarikunta (Order Białej Róży) I kl.; luksemburskie: Ordre de la Couronne de Chêne (Order Korony Dębowej) I kl.

Archiwalia: AAN, KNP, sygn. 171, s. 107, sygn. 172, s. 11, 16, 41, 76; AAN, KCNP, sygn. 12, s. 22–32, sygn. 72, s. 38.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 102; 1927, nr 8, s. 129; 1933, nr 3, s. 21, nr 6, s. 49, nr 18, s. 175; *MSZ. Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 28; *RSZ 1932*, s. 21, 234; *RSZ 1933*, s. 26; *RSZ 1937*, s. 41, 60, 120, 144; *RSZ 1939*, s. 45, 63, 132, 167; *Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej*, t. II, Kraków 1995, s. 105–107.

Opracowania: Długołęcki Piotr, *Tytus Filipowicz 11 listopada–17 listopada 1918*, [w:] *Ministerstwo Spraw Zagranicznych II Rzeczypospolitej. Organizacja, polityka, ministrowie*, Warszawa 2015, s. 96–106; Grodziska Karolina, *Polskie groby na cmentarzach Londynu*, t. I, Kraków 1995, s. 151–152; Hass Ludwik, *Wolnomularze polscy w kraju i na świecie 1821–1999. Słownik biograficzny*, Warszawa 1999, s. 127–128; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 94–95; *Leksykon piłsudczykowski*, t. 1, *Słownik biograficzny, A–Ł*, pod red. J.H. Szlachetko, K. Dziudy, K. Piskały, Gdańsk 2015, s. 125–129 (tu bibliografia); Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 177–178; Materski Wojciech, *Pobocza dyplomacji*, Warszawa 2002, s. 65; Pacholczyk Alicja, *Filipowicz Tytus (1873–1953)*, [w:] *Słownik biograficzny działaczy polskiego ruchu robotniczego*, Warszawa 1987, s. 101–103; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 78; Wanke Bronisław, *Władze legalne RP na Uchodźstwie (1940–1970)*, „Zeszyty Historyczne”, 1979, z. 47, s. 97–98, 100; Wolsza Tadeusz, *Rząd RP na Uchodźstwie 1945–1949*, [w:] *Kierownictwo obozu niepodległościowego na obczyźnie 1945–1990*, praca zbior., Londyn 1996, s. 32; *Wymiana więźniów politycznych pomiędzy II Rzeczpospolitą a Sowietami w okresie międzywojennym. Dokumenty i materiały*, oprac. W. Materski, Warszawa 2000, s. 48.



Floyar-Rajchman Henryk Juliusz (v. Reichman-Floyar do 1917, Flojar-Rajchman, Flojar-Raychman), pseud. „Floyar”. Ur. 7.12.1893 w Warszawie; zm. 23.03.1951 w Nowym Jorku. Pochodził z żydowskiej rodziny kupieckiej; syn Józefa Reichmana i Anny z d. Winiarska.

Do 1911 uczęszczał do VI Gimnazjum Filologicznego w Warszawie. W szkole średniej wstąpił do PPS, z tego powodu został na krótko aresztowany. Zmuszony do wyjazdu z zaboru rosyjskiego, zamieszkał w 1911 w Krakowie; tam w I Szkole Realnej zdał maturę w 1911. Od czerwca 1913 członek Związku Strzeleckiego w Krakowie. W czasie I wojny światowej służył pod pseud. „Floyar” w 5.

pułku piechoty I Brygady Legionów Polskich, przeszedł jego szlak bojowy, kończąc go jako dowódca plutonu. W 1916 został ciężko ranny w bitwie pod Kostiuchnowką. Po kryzysie przysięgowym w 1917, gdy nie złożył przysięgi na wierność cesarzowi Franciszkowi Józefowi I, wyjechał do Warszawy i tam służył w podziemnej Polskiej Organizacji Wojskowej. Po odzyskaniu niepodległości w l. 1918–1920 studiował przez cztery semestry na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego. W okresie wojny polsko-bolszewickiej od 1.01.1920 służył w Wojsku Polskim w randze podporucznika w 1. Dywizji Piechoty LP. W l. 1921–1923 studiował w Wyższej Szkole Wojennej. Od 07.1924 do 1925 w stanie nieczynnym, współpracował wówczas z sejmową komisją wojskową. Następnie przydzielony do Dowództwa Okręgu Korpusu IX w Brześciu nad Bugiem, w 1926 przeniesiony do Dowództwa Okręgu Korpusu I w Warszawie, a następnie awansowany – oficer sztabu w Generalnym Inspektoracie Sił Zbrojnych. W 1928 oddelegowany do współpracy z MSW. W 1928 awansowany do stopnia majora; od 08.1928 do 05.1932 attaché wojskowy i morski w Tokio. Po odwołaniu do kraju od sierpnia 1932 urlopowany, a w grudniu 1935 przeniesiony w stan spoczynku. Od 5.12.1933 wicem. przemysłu i handlu oraz szef biura inspekcji w tym resorcie. Od 15.05.1934 do 12.10.1935 min. przemysłu i handlu w rządach Leona Kozłowskiego i Walerego Sławka. Od jesieni 1935 do 1938 poseł na Sejm RP wybrany z woj. białostockiego. Pracował w komisji przemysłowo-handlowej; w lipcu 1938 został wybrany do komisji specjalnej ds. cen artykułów rolniczych.

Po wybuchu wojny we wrześniu 1939 pomagał przy wywozie złota Banku Polskiego i zasobów rzeczowych Funduszu Obrony Narodowej. Początkowo udał się do Rumunii, stamtąd 13.01.1940 odplynął przez Konstantynopol do Pireusu w Grecji, gdzie dotarł 17.01.1940; 5.02.1940 przybył do Francji, a następnie 1.03.1940 do Wielkiej Brytanii i wreszcie w maju 1941 do USA. Tam należał do bardzo aktywnej politycznie grupy piłsudczyków, szczególnie na łamach „Nowego Świata” w Nowym Jorku. Miał się wówczas utrzymywać z pracy w fabryce. W USA od czerwca 1942 współtwórca, jako wiceprezes Komitetu Organizacyjnego, Komitetu Amerykanów Polskiego Pochodzenia oraz Instytutu Józefa Piłsudskiego w Ameryce.

Pochowany na cmentarzu Calvary w Nowym Jorku. W 2016 jego prochy zostały przeniesione do kraju i 10 grudnia złożone w kwaterze Żołnierzy 1920 na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach w Warszawie.

Jego spuścizna została przez rodzinę przekazana do archiwum Instytutu Józefa Piłsudskiego w Ameryce w Nowym Jorku.

Żona Zofia z d. Małecka, 1.v. Bagniewska, 3.v. Kowalska (1904–1974), pasierbica Janina (ur. 1929, 1931?). W 1940 obie przybyły do Brazylii, a stamtąd do USA.

Odznaczenia: Krzyż Srebrny Orderu Virtuti Militari, Krzyż Niepodległości, Krzyż Wielki Orderu Odrodzenia Polski, Krzyż Walecznych czterokrotnie, Srebrny Krzyż Zasługi; austriackie: Ehrenzeichen für die Verdienste um die Republik Oesterreich (Za Zasługi dla Republiki Austrii).

Źródła drukowane: *Dziennik czynności Prezydenta RP Władysława Raczkiewicza 1939–1947*, t. I: 1939–1942, oprac. J. Piotrowski, Wrocław 2004, s. 193, 208, 303; Jędrzejewicz Waclaw, *Wspomnienia*, oprac. i posłowiem opatrzył J. Cisek, Wrocław 1993, s. 183–187,

189, 290; MękarSKI Stefan, *Zapiski z Rothesay 1940–1942*, Londyn–Piotrków Trybunalski 2003, s. 493–494; *Nekrolog*, „Rzeczpospolita”, 8.12.2016, s. A.9; *Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej*, t. V, Kraków 2001, s. 173.

Opracowania: Friszke Andrzej, *Życie polityczne emigracji*, Warszawa 1999, s. 90, 92; Giedroyc Jerzy, *Autobiografia na cztery ręce*, oprac. i posłowiem opatrzył K. Pomian, Warszawa 2006, s. 86; Grydzewski Mieczysław, *Listy do Tuwima i Lechonia (1940–1943)*, Warszawa 1983, s. 22; Hufas Magdalena, *Rząd gen. Władysława Sikorskiego czerwiec 1940–lipiec 1943*, [w:] *Władze RP na obczyźnie podczas II wojny światowej*, red. Z. Błażyński, Londyn 1994, s. 225; *Instytut Józefa Piłsudskiego w Ameryce i jego zbiory*, oprac. J. Cisek, Warszawa 1997, s. 54; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 38; Landau Zbigniew, *Henryk Janusz Rajchman (Floyar-Rajchman)*, [w:] PSB, t. 30, 1987, s. 462–464 (tu bibliografia); *Leksykon piłsudczykowski*, t. 1, *Słownik biograficzny, A–Ł*, pod red. J.H. Szlachetko, K. Dziudy, K. Piskały, Gdańsk 2015, s. 129–136; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 611; *Polsko-brytyjska współpraca wywiadowcza podczas II wojny światowej*, t. II, *Wybór dokumentów*, Warszawa 2005, s. 92, 168; *Posłowie i senatorowie Rzeczypospolitej Polskiej 1919–1939. Słownik biograficzny*, t. II: E–J, Warszawa 2000, s. 63–64; *Warszawa nad Tamizą. Z dziejów polskiej emigracji politycznej po drugiej wojnie światowej*, pod red. A. Friszke, Warszawa 1994, s. 43–53; Zbyszewski Waław A., *Henryk Floyar-Rajchman*, „Wiadomości” (Londyn), 1951, nr 38, s. 3.

Strony internetowe: https://witkacologia.eu/uzupelnienia/Portret_Zofii_Maleckiej.html (29.04.2020).



Fryling Jan (Frühling). Ur. 8.10.1891 we Lwowie; zm. 3.03.1977 w Nowym Jorku. Syn Zygmunta, dziennikarza, i Walentyny z d. Frenkiel-Niwińska.

W l. 1902–1908 uczeń Gimnazjum im. Franciszka Józefa I we Lwowie, tam też zdał maturę. Studiował prawo i filozofię na uniwersytetach w Monachium i w Warszawie. W 1921 doktoryzował się z zakresu prawa na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie. W czasie studiów należał do niepodległościowej organizacji młodzieżowej „Zarzewie” oraz do Drużyn Strzeleckich. Od 4.09.1914 do 15.11.1917 służył w Legionach Polskich, pod koniec służby w randze sierżanta. Miał pracować w Sekretariacie Generalnym Naczelnego Komitetu Narodowego w Krakowie. Od 25.01. do 11.12.1918 odbył aplikanturę w Sądzie Apelacyjnym w Warszawie. W okresie 15.11.1918–1.01.1919 był urzędnikiem tzw. pozatutowym w Departamencie Wyznań MWRiOP, awansowany 1.01.1919 na referenta, od 1.12. do 15.12.1922 starszy referent w Sekretariacie Generalnym tego ministerstwa. Zwolniony 15.12.1922 w związku z przejściem do MSZ.

W MSZ od 15.12.1922 prowizoryczny referent, od 1.02.1923 referent, a od 1.03.1926 radca ministerialny. Prawdopodobnie od 1.03.1923 przydzielony do Wydziału Osobowego (A.I.) Departamentu Administracyjnego. Skierowany na placówkę zagraniczną, od

1.04.1927 do 31.12.1930 był w Poselstwie RP w Tokio, początkowo w charakterze I sekretarza poselstwa, a od 1.05.1927 radcy poselstwa; w okresie 1.04.–1.10. 1930 chargé d'affaires w Poselstwie RP w Tokio. By objąć stanowisko, 29.07.1927 odpłynął z Marsylii do Tokio statkiem „Athos II”. Odwołany, od 1.01. do 31.03.1931 radca ministerialny bez przydziału, a od 1.04.1931 do 12.04.1932 zatrudniony w Wydziale Osobowym (G.M.O.) Gabinetu Ministra. Od 12.04.1932 kierownik referatu w Wydziale Osobowym, następnie 15.04.1933 przeniesiony do Wydziału Organizacji Międzynarodowych (P.I.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego, tam też od 1.05.1933 był kierownikiem Referatu Europy Środkowo-Wschodniej i Bałkanów. Przynajmniej w 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. W 1933 pełnił też obowiązki sekretarza komisji przeprowadzającej egzaminy dyplomatyczno-konsularne. Od 1932 do 1936 wykładał historię polityczną Dalekiego Wschodu na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie i w Wyższej Szkole Wojennej w Warszawie. Od 1.02.1937 w Wydziale Opieki Prawnej (E.III.) Departamentu Konsularnego. Tam też 1.03.1938 został mianowany zastępcą naczelnika Wydziału Opieki Prawnej Departamentu Konsularnego.

Po wybuchu II wojny światowej wraz z ministerstwem ewakuowany do Krzemieńca, a stamtąd do Rumunii. W okresie 17.09.1939–11.10.1940 czasowo przydzielony do Konsulatu RP w Czerniowcach. Od 05. do 12.1941 radca poselstwa w Poselstwie RP w Kairze, od 01.1942 do 06.1943 przydzielony do Konsulatu Generalnego RP w Jerozolimie, skąd został przeniesiony do Konsulatu Generalnego RP w Bejrucie, gdzie pracował do października 1943. Od 11.1943 do 6.07.1945 radca ambasady i kierownik Wydziału Konsularnego w Ambasadzie RP przy rządzie Republiki Chińskiej w Czunking. Od kwietnia 1945 chargé d'affaires tamże. Po cofnięciu uznania dla Rządu RP na Uchodźstwie w Londynie pozostał w Chinach, od 07.1945 do 24.02.1949 jako przedstawiciel tego rządu. Redagował wówczas tygodnik „Echo Szanghaju”. W związku ze zwycięstwem rewolucji komunistycznej w Chinach przeniósł się w kwietniu 1949 do Indii, gdzie prawdopodobnie do 1956 był przedstawicielem Rządu RP na Uchodźstwie, używał w tym czasie tytułu min. pełnomocnego. Początkowo przebywał w Darjeeling, Zachodni Bengal, potem w Kalkucie.

W 1956 zamieszkał w USA. Od października 1956 pracował w Radiu Wolna Europa, w którym przez pewien czas był zastępcą dyrektora Rozgłośni Polskiej RWE w Nowym Jorku. W Instytucie Józefa Piłsudskiego w Ameryce od 19.03.1957 zajmował się redakcją wydawnictw Instytutu, 1.09.1964 został dyrektorem, a od 17.03.1972 do 1977 był prezesem Instytutu. W l. 1973–1977 przewodniczył Komitetowi Nagród Fundacji Alfreda Jurzykowskiego. Był też współpracownikiem redakcji „Wiadomości”. Należał do Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie.

Pochowany na Maple Cemetery w Kew Gardens w Nowym Jorku.

Dnia 26.04.1928 ożenił się z Martą z d. Niewodniczańska. Brak innych danych.

Publikacje: *Złote litery, srebrne litery*, Londyn 1975, oraz *W osiemdziesięciu latach naokoło świata*, Londyn 1978. Ponadto publikował w „Wiadomościach” i „Tygodniku Polskim”.

Odznaczenia: Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski, Złoty Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, brązowy Medal za Długoletnią Służbę; austriackie: Ehrenzeichen für die Verdienste um die Republik Oesterreich (Za Zasługi dla

Republiki Austrii) V kl.; czechosłowackie: Československý řád Bílého lva (Order Białego Lwa) IV kl.; francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa) V kl.; greckie: Tagma toi soteris (Order Zbawiciela) III kl.; japońskie: Kioku-dzic-sio (Order Wschodzącego Słońca) III kl., Medal wstąpienia na tron Hirohito Showe V kl.; jugosłowiańskie: Orden Svetoga Save (Order Świętego Sawy) III i IV kl.; portugalskie: Ordem de Cristo (Order Chrystusa) III kl.; rumuńskie: Ordinul Coroana României (Order Korony Rumunii) III kl., Ordinul național Steaua României (Order Narodowy Gwiazdy Rumunii) III kl.; węgierskie: Érdemkereszt (Krzyż Zasługi) III kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Waszyngtonie, sygn. 2964, s. 12; AAN, Konsulat RP w Marsylii, sygn. 653, s. 108; AAN, MSZ, sygn. 882, s. 36, sygn. 1457b, s. 10, 208, 220; AAN, Posel. RP w Kopenhadze 19, s. 5; AAN, PRM, część VIII, sygn. 3, s. 85–86, sygn. 242, s. 22–24.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 5, s. 85, nr 6, s. 94; 1926, nr 3, s. 35; 1927, nr 3, s. 48, nr 4, s. 69; 1933, nr 8, s. 72, nr 20, s. 195; RSZ 1932, s. 22, 127; RSZ 1933, s. 27; RSZ 1937, s. 29, 83, 168; RSZ 1939, s. 35, 90, 190; Jędrzejewicz Waclaw, *Wspomnienia*, oprac. i posłowiem opatrzył J. Cisek, Wrocław 1993, s. 155–157; *Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Skład Uniwersytetu w roku akademickim 1935/36*, Lwów 1935, s. 14; *Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Spis wykładów na rok akademicki 1933/34*, Lwów 1933, s. 21; *Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Spis wykładów na rok akademicki 1934/35*, Lwów 1934, s. 19.

Opracowania: Cisek Janusz, *Fryling Jan*, [w:] *Encyklopedia polskiej emigracji i Polonii*, t. II: F–K, Toruń 2003, s. 57–58 (tu bibliografia); *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 95; *Księga pamiątkowa półwiekowego jubileuszu Gimnazjum im. Franciszka Józefa I we Lwowie. 1858–1908*, zestawił J. Białynia Chołodecki, Lwów 1909, s. 222; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 184; *Mały słownik pisarzy polskich na obczyźnie 1939–1980*, Warszawa 1992, s. 92–93; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 25, 46, 64, 99; Raczyński Edward, *Jan Fryling*, „Wiadomości” (Londyn), 1977, nr 18, s. 1.



Fuksiewicz Bernard Jan. Ur. 16.05.1897 w Warszawie; zm. 8.12.1979 w Warszawie. Syn Wojciecha i Marii z d. Piórewicz.

W l. 1907–1915 uczęszczał do Gimnazjum Filologicznego im. A. Mickiewicza w Warszawie. Po maturze, w 1915 podjął studia na Wydziale Prawa i Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego. Na przeł. 1916/1917 służył w konspiracyjnej Polskiej Organizacji Wojskowej. Przerwał studia, by od 3.12.1917 do 6.09.1921 służyć w różnych polskich formacjach wojskowych jako podporucznik rezerwy, w tym od 3.02.1917 do 1.11.1918 w Polskiej Sile Zbrojnej (Polnische Wehrmacht), a następnie w Wojsku Polskim do 1921. Po demobilizacji powrócił na studia,

które ukończył w 1924 z tytułem magistra praw. Od 1.09.1921 do 28.02.1922 młodszy urzędnik Oddziału Bilansowego Izby Skarbowej w Warszawie.

Po przejściu do służby zagranicznej od 1.03.1922 do 1.01.1925 był prowizorycznym sekretarzem w Departamencie Administracyjnym MSZ; w 1923 w Oddziale Kontroli Placówek Zagranicznych Wydziału Organizacyjno-Budżetowego (A.II.). Od 1.01.1925 do 1.04.1929 referendarz służby stałej w centrali MSZ. W dniach 6 i 9.06.1925 złożył egzamin dyplomatyczno-konsularny w MSZ. Skierowany na placówkę, od 1.04.1929 do 1.11.1932 wicekonsul w Konsulacie Generalnym RP w Paryżu. Przeniesiony, od 1.11.1932 do 30.01.1936 wicekonsul w Konsulacie Generalnym RP w Lille. Odwołany, pracował od 31.01.1936 w centrali MSZ, początkowo jako radca, a od 1.02.1936 kierownik Referatu Rachunkowości Urzędów Zagranicznych (A.II.K.Z.) Wydziału Budżetowego Departamentu Administracyjnego. Przynajmniej od 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Przeniesiony 15.04.1939 do Departamentu Konsularnego, a od 15.08.1939 mianowany I sekretarzem poselstwa w Poselstwie RP w Kownie z równoczesnym powierzeniem kierownictwa Wydziału Konsularnego Poselstwa RP. Pozostał na tym stanowisku aż do ewakuacji do Francji 16.10.1939.

Po przyjeździe do Francji pracował od 9.11.1939 w centrali ministerstwa w Paryżu, a następnie w Angers, w Referacie Prawnym Wydziału Opieki Prawnej (E.III.). Po zajęciu Francji przez Niemcy ewakuował się 14.06.1940 do Lourdes leżącego w nieokupowanej strefie Francji. Przydzielony 13.08.1940 do Konsulatu RP w Tuluzie, ale w związku z przemianowaniem urzędu (w celu ukrycia jego charakteru) na Biuro Polskie w Tuluzie został jego kierownikiem od 24.09.1940. Pozostał na tym stanowisku do chwili likwidacji Biur Polskich we Francji, tj. do 1.12.1941. Jednocześnie, w okresie okupacji niemieckiej, od października 1941 angażował się w działalność konspiracyjną, był szefem Okręgu Tuluzja Polskiej Organizacji Walki o Niepodległość we Francji. Aresztowany przez gestapo 3.01.1943, przebywał do 13.12.1943 w więzieniu śledczym we Fresnes pod Paryżem, a następnie był deportowany do obozu koncentracyjnego w Neue Bremen k. Saarbrücken, skąd 24.12.1943 został wysłany do obozu koncentracyjnego w Mauthausen. W obozie czynny w Międzynarodowym Komitecie Samoobrony. Pod fałszywym nazwiskiem, wraz z grupą Francuzów, opuścił obóz 29.04.1945 z polecenia Komitetu, z zadaniem zawiadomienia władz alianckich o sytuacji więźniów obozu Mauthausen. Dotarł 5.05.1945 do Francji.

Po wojnie od 1.10.1945 pracował w Ambasadzie Rządu Tymczasowego Jedności Narodowej w Paryżu (rządu lubelskiego) jako inspektor konsularny. Odwołany do centrali MSZ w Warszawie 1.12.1946 z jednoczesnym mianowaniem na radcę; 1.01.1947 przydzielony do Biura Konsularnego MSZ, a 3.04.1947 przeniesiony do Wydziału Organizacji Międzynarodowych Departamentu Politycznego.

Czynny politycznie, członek PPS, w okresie II wojny światowej był członkiem Zarządu PPS w Paryżu. Po wojnie aktywny działacz Polskiego Związku byłych Więźniów Politycznych Hitlerowskich Więzień i Obozów Koncentracyjnych, 28.05.1947 został powołany przez Radę Naczelną Związku na stanowisko I urzędującego wiceprzewodniczącego, w związku z czym otrzymał w MSZ urlop bezpłatny od 16.07. do 31.12.1947, przedłużony

następnie do 31.07.1948, i powtórnie przedłużony do 1.07.1949. Z dniem 1.08.1949 przeniesiony w stan spoczynku. Pozostał czynny, był sekretarzem Zarządu Głównego Związku Bojowników o Wolność i Demokrację.

Pochowany na cmentarzu Powązkowskim w Warszawie.

Żona Irena z d. Kowalewska (1903-?); mieli co najmniej dwoje dzieci, córkę Hannę (ur. 1930) oraz syna Jacka (ur. 1941).

Odnaczenia: Order Odrodzenia Polski, Medal Niepodległości, Krzyż Walecznych, Medal za Wojnę 1918–1921, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Złoty Krzyż Zasługi, Złoty Krzyż Zasługi z Mieczami, brązowy Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AAN, MSZ (Angers, Londyn), sygn. 19, s. 2/36–37; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 5; AAN, PRM, część VIII, sygn. 242, s. 25–27; AMSZ,teczki nr 6119, nabytek 24/97, wiązka 22; HI, MSZ, jednostka 296, s. 14 (353.296.1, s. 13), jednostka 38, s. 100 (52.38.2, s. 677).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 95; 1925, nr 1, s. 9; 1936, nr 1, s. 19, nr 3, s. 67; 1939, nr 3, s. 64; 1947, nr 1, s. 20–21; *RSZ 1932*, s. 22, 180; *Monitor Polski*, nr 121 z 26.05.1928, s. 2; *RSZ 1933*, s. 27; *RSZ 1937*, s. 30, 168; *RSZ 1939*, s. 35, 190; Mitkiewicz Leon, *Wspomnienia kowieńskie 1938–1939*, Warszawa 1990, s. 286, 328–329; *Nekrolog*, „Życie Warszawy”, 11.12.1978, s. 12; *Nekrolog*, „Tygodnik Powszechny”, 29.04.1979, s. 7.

Opracowania: Buczek Roman, *Udział Polskiej Organizacji Walki o Niepodległość (POWN) we francuskim ruchu oporu w latach 1941–1945*, „Zeszyty Historyczne”, 1976, z. 38, s. 73; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 50, 58, 82; *Przed Wrześniem i po Wrześniu. Ze wspomnień młodych dyplomatów II Rzeczypospolitej*, Warszawa 1998, s. 126, 140, 158; Zabiello Stanisław, *Na posterunku we Francji*, Warszawa 1967, s. 162–163, 248, 275.

G



Gajdziński Maksymilian. Ur. 18.09.1889 w Dolhasca, Rumunia; zm. w 1944 we Francji. Syn Ludwika, urzędnika kolejowego, i Albiny z d. Klimkowska.

Od 1901 uczęszczał do niemieckiego gimnazjum w Suczawie na Bukowinie; maturę zdał w 1910. Tam też od 1904 należał do tajnego kółka samokształcącego, w którym pełnił funkcję skarbnika, następnie bibliotekarza, w końcu instruktora dla dzieci polskich we wsi Bułaja pod Suczawą. W 1910 podjął studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Czerniowcach, ale je przerwał po dwóch semestrach z nieznanymi powodów; wstąpił również do Towarzystwa Akademików Polaków „Ognisko”. Od 15.01. do 30.06.1913 odbył praktykę pocztową w miejscowościach Nowosielica i Ickany na Bukowinie. Od 06.1913 do 30.04.1919 pracował jako urzędnik austro-węgierskiego Konsulatu Generalnego

w Hamburgu. Oprócz tego czynny w polskim ruchu niepodległościowym w Hamburgu, m.in. był skarbnikiem polskiego stowarzyszenia „Kłosa”, uczył języka polskiego i historii Polski na specjalnych kursach dla dorosłych w miejscowości Schffbek k. Hamburga (w l. 1913–1914). Podjął ponownie studia, w l. 1913/1914–1914/1915 uczęszczał na Uniwersytet Hamburgski.

W polskiej służbie zagranicznej od 1.05.1919 do 1.03.1921 jako pracownik kontraktowy, a od 9.08.1919 w randze II sekretarza konsularnego w Konsulacie Generalnym RP w Berlinie. Od 24.05.1919 do 31.02.1921 kierował Polskim Biurem Informacyjnym dla spraw Konsularnych (Biurem Paszportowym) w Hamburgu – ekspozyturą Konsulatu Generalnego RP w Berlinie. Od 2.11.1919 należał do Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” w Hamburgu. Od 1.03. do 15.11.1921 II sekretarz konsularny w Konsulacie RP w Hamburgu. Od 31.05.1921 tymczasowy kierownik Konsulatu RP w Hamburgu. Przeniesiony, od 15.11.1921 do 1.12.1928 I sekretarz konsularny w Konsulacie Generalnym RP w Opolu i Bytomiu. W tym czasie, w roku akademickim 1922/1923, uczęszczał na Wydział Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego. Przeniesiony, od 1.12.1928 do 30.08.1931 w Konsulacie Generalnym RP w Mińsku. Odwołany do ministerstwa, pracował od 1.09.1931 do 31.10.1933 w Wydziale Ogólnokonsularnym (K.I.) Departamentu Konsularnego, jednocześnie otrzymał mianowanie na asesora. Zajmował się problematyką migracji, m.in. w dniach 25–27.04.1932 uczestniczył w Wilnie w konferencji w sprawie rekrutacji robotników sezonowych na Łotwę. Ponownie skierowany na placówkę, 13.09.1933 dekretem min. spraw zagranicznych został mianowany konsulem RP w Antwerpii; 27.10.1933 Prezydent RP podpisał jego listy komisyjne i z dniem 1.11.1933 powierzono mu funkcję kierownika Konsulatu RP w Antwerpii z równoczesnym upoważnieniem do używania tytułu konsula. Pełnił tę funkcję do 30.09.1936. Odwołany do ministerstwa, z równoczesnym mianowaniem podreferendarzem został przydzielony do Referatu Morskiego Wydziału Organizacji Międzynarodowych (P.I.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego; 1.09.1937 został mianowany radcą. W tym czasie był członkiem Oddziału Ligi Morskiej i Kolonialnej przy MSZ. 7.12.1938 został przydzielony do Wydziału Polaków Zagranicą (E.II.). Od 1.05.1939 w randze konsula skierowany ponownie na placówkę, do Konsulatu Generalnego RP we Frankfurcie nad Menem.

Po wybuchu II wojny światowej ewakuowany, znalazł się we Francji, gdzie w okresie 30.09.1939–17.06.1940 pracował w Wydziale Administracyjnym MSZ. Miał zostać mianowany konsulem generalnym w Konsulacie Generalnym RP w Strasburgu, ale nie udało się tego potwierdzić. Po upadku Francji w lipcu 1940 przebywał w miejscowości Hyères (Francja). Dalsze losy niezane.

Jego spuścizna przechowywana jest w Archiwum Akt Nowych w Warszawie.

Żona Maria (ur.1893) z d. Skórska, nauczycielka; wzięli ślub 22.12.1925 w Bytomiu. W czasie wojny polsko-bolszewickiej (1920–1921) była sanitariuszką w pociągu PCK oraz szpitalu wojskowym w Krakowie; pracownik kontraktowy w polskiej służbie zagranicznej w l. 1923–1929. Syn Janusz (ur. 1926). Żona z synem we wrześniu 1939 byli ewakuowani transportem MSZ do Krzemieńca, ale odłączyli się od transportu w Czerniowcach.

Odznaczenia: Złoty Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, brązowy Medal za Długoletnią Służbę; belgijskie: Ordre de Léopold (Order Leopolda) II, III kl.

Archiwalia: AAN, Akta Maksymiliana i Marii Gajdzińskich, sygn. 1, s. 1–8, sygn. 2, s. 1–30, sygn. 6, s. 1–41, sygn. 7, s. 1–27, sygn. 8, s. 1–5, sygn. 9, s. 1–29, sygn. 10, s. 1–108, sygn. 11, s. 1–7, sygn. 18, s. 1–39; AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 12, 208, sygn. 1459c, s. 6–11, sygn. 274, s. 216; AAN, PRM, część VI, sygn. 74-3, t. 1, s. 253, 256–257.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 111; 1929, nr 4, s. 86; 1933, nr 18, s. 174; RSZ 1932, s. 22, 137; RSZ 1933, s. 27; RSZ 1934, s. 27; RSZ 1937, s. 24, 43, 168; RSZ 1939, s. 47, 108–109; Skowroński Tadeusz, *Pamiętniki 1914–1939. Student w Szwajcarii. Dyplomata wolnej Polski*, Pruszków 1999, s. 465.

Opracowania: Pieściuk Bogumiła, *Wstęp do zespołu akt Maksymiliana Gajdzińskiego*, mps, w AAN; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 60, 78.

Galas Konstanty. Ur. 14.09.1894 w Klecku, woj. nowogródzkie; zm. 15.09.1957 w Rodezji (?). Syn Adolfa i Anny z d. Borejko.

Od 1.08.1917 do 15.03.1918 urzędnik Wszechrosyjskiego Urzędu Ziemskiego, Komitetu Zachodniego Frontu. W 1919 ukończył Wydział Ekonomiczny Instytutu Handlowego w Kijowie.

Po przejściu do polskiej służby zagranicznej, od 15.06. do 8.08.1920, prowizoryczny urzędnik (na próbnej służbie) w Wydziale Ekonomicznym MSZ. W związku z wojną polsko-bolszewicką miał przerwę w służbie państwowej od 8.08.1920 do 9.03.1921, służył w Wojsku Polskim jako szwoleżer. Po powrocie do centrali MSZ pracował od 9.03.1921 do 15.03.1923 nadal na próbnej służbie w Biurze Ekonomicznym (B.E.) Departamentu Dyplomatycznego. Od 1.03.1923 pomocnik referenta na służbie stałej. Skierowany na placówkę, od 15.03.1923 do 1.04.1923 II sekretarz konsularny na próbnej służbie w Wicekonsulacie RP w Koszycach, następnie od 1.04. do 4.06.1923 II sekretarz konsularny służby stałej. Mianowany 4.06.1923 prowizorycznym asesorem w Konsulacie RP w Koszycach. Przeniesiony, przebywał od 4.06.1923 do 1.12.1926 w Konsulacie RP w Bratysławie. W tym czasie, w dniach 19 i 21.12.1925, złożył egzamin dyplomatyczno-konsularny w MSZ. Przeniesiony, od 1.12.1926 do 16.03.1928 sekretarz konsularny w Wydziale Konsularnym Poselstwa RP w Wiedniu. Następnie, od 16.03.1928 do 31.12.1931, attaché konsularny w Konsulacie RP w Lille; mianowany wicekonsulem tamże od 1.07.1928. Po odwołaniu w centrali MSZ, od 1.01. do 1.03.1932 wicekonsul w stanie rozporządzalności. Przydzielony, od 1.03.1932 do 1.02.1934 w randze referendarza w Referacie Obywatelstwa i Cudzoziemców Wydziału Administracyjno-Konsularnego (K.III.) Departamentu Konsularnego, a po wewnętrznych reformach w Wydziale Opieki Prawnej (E.III.). Z dniem 18.09.1933 przydzielony do Wydziału Polaków Zagranicą (E.II.), w którym pozostawał do 30.06.1934. Na krótko skierowany, od 1.07.1934 w randze wicekonsula, do Konsulatu RP w Dyneburgu (obecnie Daugavpils), Łotwa, ale już 30.04.1935 odwołany do centrali MSZ. Od 1.05.1935 radca w Departamencie Administracyjnym. Nie ustalono od kiedy, ale w 1937 był kierownikiem Referatu Gospodarczego Wydziału Gospodarczego (A.III.) Departamentu Administracyjnego. Przynajmniej od 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Od 1.07.1938 przebywał na urlopie bezpłatnym, w czasie którego pracował jako urzędnik

kontraktowy w Konsulacie RP w Opolu. 30.04.1939 odwołany do MSZ z jednoczesnym przydziałem do Wydziału Prasowego (P.IV.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego.

W chwili wybuchu II wojny światowej, w związku ze zmienioną strukturą wojenną centrali MSZ, radca w Referacie Propagandy Wydziału Prasowego (P.VI.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego. We wrześniu 1939 ewakuował się do Wiśniowca na Kresach. Dwukrotnie aresztowany przez Sowieców: 23.09.1939 w Wiśniowcu, więziony w Tarnopolu, oraz 28.04.1940 w Krzemieńcu, więziony w Kijowie i Moskwie – na Łubiance-Butyrki. Skazany na 8 lat obozu pracy przymusowej w Kotłasie. Przebywał tam do 1.09.1941. Po ogłoszeniu tzw. amnestii dla Polaków w ZSRR pracował od 1.09.1941 do 26.04.1943 jako II sekretarz ambasady w Ambasadzie RP w Moskwie i Kujbyszewie; m.in. do grudnia 1941 w Referacie Konsularnym, a następnie w Wydziale Opieki. Odwołany, od 1.01. lub 03.1944 do 5.07.1945 wicekonsul w Konsulacie Generalnym RP w Salisbury, Rodezja Południowa. Po wycofaniu uznania dla Rządu RP na Uchodźstwie w Londynie pozostał na emigracji; do końca życia był reprezentantem tego rządu w Rodezji Południowej i Północnej oraz Niasa (Unii Środkowo-Afrykańskiej).

Działacz społeczny, radiowiec i dziennikarz w Rodezji Południowej. Pełnomocnik Komisji Głównej „Skarbu Narodowego” na Rodezję Południową, w Salisbury.

Żona Zdenka z d. Brdlik, obywatelka czeska; mieli dwoje dzieci.

Odznaczenia: Złoty Krzyż Zasługi, Medal za Wojnę 1918–1921, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, brązowy Medal za Długoletnią Służbę; rumuńskie: Ordinul Corana României (Order Korony Rumunii) IV kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 3595, s. 87; AAN, KG RP w Opolu, sygn. 237, s. 383; AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 12, 204, 222; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 5; AAN, PRM, część VIII, sygn. 243, s. 1–3; AAN, Wicekonsulat RP w Koszycach, sygn. 47, s. 158, 414.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 5, s. 87, nr 6, s. 93, nr 7, s. 130–131; 1926, nr 6, s. 78, nr 9, s. 119; 1933, nr 18, s. 173; 1939, nr 3, s. 67; Monitor Polski, 1928, nr 133, s. 1; *Rocznik Polonii 1958–1959*, Londyn (b.r.w.), s. 153, 219, 304; *RSZ 1932*, s. 22, 139; *RSZ 1933*, s. 27; *RSZ 1937*, s. 30, 168; *RSZ 1939*, s. 33, 190; *Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej*, t. VIII, Kraków 2008, s. 324.

Opracowania: Bestry Jerzy, *Polska służba konsularna w Czechosłowacji w okresie międzywojennym*, „Sobótka”, 1992, z. 304, s. 435; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 24, 71, 74, 85, 100; Szubtarska Beata, *Ambasada polska w ZSRR w latach 1941–1943*, Warszawa 2005, s. 43, 80, 180.

Gałecki Kazimierz Bartłomiej Ludwik (v. Junosza-Gałecki). Ur. 10.07.1863 w Czarnym Dunajcu, pow. Nowy Targ; zm. 10.07.1941 w Krakowie. Pochodził z rodziny ziemiańskiej; syn Ludwika, poborcy podatkowego, i Józefy z d. Serda.

Naukę rozpoczął w gimnazjum w Bochni w 1874, kontynuował w gimnazjum w Tarnowie, a maturę zdał w 1881 w Krakowie w Gimnazjum św. Anny. Absolwent Wydziału Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego, na którym studiował w l. 1881–1885, tam też uzyskał w 1887 tytuł doktora praw. W l. 1886–1889 odbywał praktyki w sądach krakowskich, później podjął pracę w Prokuraturii Skarbu w Wiedniu. W l. 1891–1918 pracował



w Ministerstwie Skarbu, gdzie awansował od koncepcyisty do tajnego radcy i szefa sekcji. W ostatnich dwóch rządach austriackich, od 25.07. do 10.1918, był ostatnim austriackim min. ds. Galicji. Następnie został przedstawicielem Polskiej Komisji Likwidacyjnej w Wiedniu.

Po przejściu do polskiej służby zagranicznej od 1.01. do 31.03.1919 delegat rządu RP w Wiedniu. 7.03.1919 nominowany przez min. spraw zagranicznych generalnym delegatem rządu dla Galicji, a 10.03.1919 mianowany przez Naczelnika Państwa Józefa Piłsudskiego generalnym delegatem rządu dla Galicji z siedzibą we Lwowie. Po powstaniu Tymczasowego Wydziału Samorządowego we Lwowie został wybrany na jego pierwszym zebraniu 19.06.1920 przewodniczącym. W związku z walkami polsko-ukraińskimi 27.07.1920 objął przewodnictwo Centralnego Komitetu Pomocy Obrońcom Wschodniej Małopolski. Od 1.11.1921 do 19.12.1923 był wojewodą krakowskim, z którego to stanowiska został usunięty w związku z wydarzeniami w listopadzie 1923 w Krakowie. Przeszedł na emeryturę. Zasiadał wówczas w radach nadzorczych kilku towarzystw akcyjnych. Dalsze losy nieznanne.

Archiwalia: AAN, KCNP, sygn. 68, s. 5–11; AAN, KNP, sygn. 170, s. 18, sygn. 224, s. 20.

Źródła drukowane: RSZ 1937, s. 39; RSZ 1939, s. 116; *Rok 1918 we wspomnieniach mężów stanu, polityków i wojskowych*, wybrał i oprac. J. Borkowski, Warszawa 1987, s. 35, 107–108, 114, 535; Romer Eugeniusz, *Pamiętnik paryski 1918–1919*, do druku przyg. A. Garlicki i R. Świątek, Wrocław 1989, s. 83–86.

Opracowania: *Corpus studiosorum Universitatis Iagellonicae in saeculis XVIII–XX*, Tomus III: E–J, pod red. K. Stopki, Kraków 2006, s. 249; Jędrzejewicz Wacław, *Kronika życia Józefa Piłsudskiego 1865–1935*, t. I, Londyn 1986, s. 445, 531, t. II, Londyn 1986, s. 24; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 95; Kurpierz Tomasz, *Zygmunt Lasocki (1867–1948). Między polityką a działalnością społeczną*, Toruń 2009, (wg indeksu); Leinwand Artur, *Obrona Lwowa w 1920 roku*, „Rocznik Lwowski”, 1991, s. 26; Litwin-Lewandowska Dorota, *O polską rację stanu w Austrii. Polacy w życiu politycznym Austrii w okresie monarchii dualistycznej (1867–1918)*, Lublin 2008, s. 154, 210–211, 512; Żukowski Przemysław M., *Pracownicy i absolwenci Uniwersytetu Jagiellońskiego w polskiej służbie zagranicznej, 1918–1945*, „Zeszyty Historyczne”, 2008, z. 165, s. 45–46.



Garszyński Tadeusz Wacław. Ur. 28.09.1879 w Łubnej (Łubno), ziemia kaliska; zm. 11.03.1941 w Londynie. Syn Juliana i Klementyny z d. Radońska.

W l. 1890–1898 uczęszczał do V Gimnazjum w Warszawie. Następnie studiował na Wydziale Chemii Uniwersytetu w Liège (1900–1901) i w Instytucie Handlowym (Institut Supérieur Commercial) w Antwerpii (1906–1907). Od 1914 przebywał w Londynie. Kierował wraz z Laurence Alma-Tademą, jako jej sekretarz, organizacją Polish Exiles Protection (Opieka Polska) w Londynie.

W Komitecie Narodowym Polskim zaangażował się 1.01.1918, był zastępcą kierownika Biura Spraw Cywilnych Misji Komitetu Narodowego Polskiego w Londynie, a od listopada 1918 sekretarzem Komitetu w Wielkiej Brytanii. W styczniu 1918 był współinicjatorem powstania pisma „Tygodnik Polski” w Londynie.

Po przejściu do służby zagranicznej, 6.05.1919 mianowany na stanowisko prowizorycznego konsula generalnego w Londynie. Następnie, w okresie 1.12.1919–1.11.1922, konsul i kierownik w Konsulacie RP w Antwerpii, Belgia. Jego nominację na to stanowisko podpisał Naczelnik Państwa Józef Piłsudski dopiero 21.02.1920. Od 1.03.1923 konsul generalny honorowy w Konsulacie RP w Antwerpii.

Po odejściu ze służby osiadł w Belgii i zajmował się sprawami handlowymi. Postępująca ofensywa niemiecka na kontynencie zmusiła go do ewakuacji; przebywał w Londynie. Czynny w życiu społecznym Polonii brytyjskiej, przynajmniej w styczniu 1941 był prezesem Klubu Polskiego w Londynie.

Zmarł w Middlesex Hospital, został pochowany na St. Mary's Cemetery Kensal Green w Londynie.

Nie wiadomo, czy założył rodzinę.

Archiwalia: AAN, Zbiór dokumentów i pamiątek osobistych po obywatelach polskich zmarłych na terenie Wielkiej Brytanii, sygn. 33/1; AAN, KCNP, sygn. 73, s. 128; AAN, KNP, sygn. 170, s. 44, sygn. 171, s. 125, 127, sygn. 220, s. 9, sygn. 238, s. 67; AAN, MSZ, sygn. 274, s. 213.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1920, s. 39; 1923, nr 6, s. 107; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 33; RSZ 1937, s. 43; RSZ 1939, s. 47; *Depesze Poselstwa Rzeczypospolitej Polskiej w Londynie*, t. I (czerwiec 1919–marzec 1923), oprac. W. Rojek, J. Łaptos, przy współpracy A. Suchcitzta, Kraków 2019, s. 12, 13, 49, 51; Kozicki Stanisław, *Pamiętnik 1876–1939*, oprac., przedmowa i przypisy M. Mroczko, Słupsk 2009, s. 338–340, 358, 365, 367, 370, 373; *O Niepodległą i granice*, t. 6: *Komitet Narodowy Polski. Protokoły posiedzeń 1917–1919*, wstęp, wybór, oprac. i przyg. do druku M. Jabłonowski, D. Ciskowska-Hydzik, Warszawa–Pułtusk 2007, s. 22, 26, 105, 153, 515–516.

Opracowania: Skóra Wojciech, *Służba konsularna Drugiej Rzeczypospolitej. Organizacja, kadry i działalność*, Toruń 2006, s. 282–283.



Gieburowski Józef. Ur. 17.02.1889 w Gnieźnie; zm. 22.05.1970 w Kurytybie, Brazylia. Syn Zygmunta i Wandy z d. Dzikowska.

Ukończył gimnazjum w Gnieźnie i Seminarium Nauczycielskie w Tarnowie. Studia odbył na Uniwersytecie Lwowskim. Czynny w ruchu niepodległościowym. Od 1.11.1917 do 15.07.1919 kierownik Wydziału Handlowego Fabryki Cementu „Orzeł” w Noworosyjsku.

Do służby zagranicznej wstąpił na terenie Rosji, od 7.11.1919 do 1.04.1920 był sekretarzem w Konsulacie RP w Noworosyjsku. Po powrocie do kraju miał przerwę w służbie od 1.04. do 1.05.1920. Do 12.10.1920 był urzędnikiem na próbnej służbie w Konsulacie Generalnym RP w Olsztynie, placówce podniesionej do tej rangi ze względu na to, że znajdowała się na

terenach objętych plebiscytem. Pozostał w tej placówce, której rangę obniżono do Agencji Konsularnej RP, jako jej kierownik od 12.10.1920 do 1.03.1921, nadal jako urzędnik na próbnej służbie, a od 1.03. do 15.08.1921 już jako sekretarz konsularny i kierownik. Następnie został przeniesiony i od 15.08.1921 do 1.01.1922, jako sekretarz konsularny, kierował Konsulatem RP w Kwidzynie. Mianowany tamże konsulem 15.08.1921, pozostał w Kwidzynie do 1.01.1929. Przejściowo w okresie od 1.01. do 22.11.1922 był równocześnie kierownikiem Konsulatu RP w Elblągu. 12.10.1925 złożył egzamin na stanowisko I kategorii w MSZ. Od 1.01.1929 do 30.06.1934 konsul i kierownik Konsulatu RP w Olsztynie. W tym też czasie, być może w 1932, został członkiem Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Po odwołaniu do ministerstwa, z równoczesnym mianowaniem radcą ministerialnym, od 1.07.1934 pracował w Departamencie Konsularnym. Skierowany na placówkę, formalnie od 1.02.1936 do 10.1945 pracował jako konsul generalny i kierownik Konsulatu Generalnego RP w Kurytybie. W 1941 został dziekanem korpusu konsularnego w Paranie. W 1940 został prezesem Rady Komitetu Pomocy Ofiarom Wojny w Polsce. Opuścił to stanowisko, gdy Brazylia wycofała uznanie dla Rządu RP na Uchodźstwie w Londynie.

Pozostał na emigracji w Kurytybie, pracował jako dziennikarz polonijny w Paranie. Był też przedstawicielem nieuznanego Rządu RP na Uchodźstwie w Londynie na południową Brazylię.

Żona Irena z d. Przewłocka (Przewoska), obywatelka niemiecka; od chwili powstania w Kurytybie Komitetu Pomocy Ofiarom Wojny w Polsce patronowała honorowo Sekcji Żeńskiej Komitetu, a w 1948 została wybrana do Zgromadzenia Doradczego Komitetu Opieki nad Dzieckiem w Paranie. Mieli troje dzieci: Tadeusza, Romana i Krystynę. Miał też siostrę Irenę (ur.1894), która przyjechała w 1946 do Kurytyby.

Odnaczenia: Order Odrodzenia Polski V kl., Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, brązowy Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Londynie, sygn. 1656, k. 239–240; AAN, Amb. RP w Waszyngtonie, sygn. 2964, s. 11; AAN, MSZ, sygn. 274, s. 217, sygn. 1025, k. 31–32; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 5; AAN, PRM, część VIII, sygn. 243, s. 9–10; AAN, Światowy Związek Polaków z Zagranicy, sygn. 97, k. 17; AMSZ, zespół 6, Dep. Polityczny, t. 1453, k. 22, t. 1461, k. 265, t. 1466, k. 67, 69; PIASA, Posel. RP w Rio de Janeiro, sygn. 378 (dawniej pudło 5, sygn. 154), sygn. 466 (dawniej pudło 5, sygn. 161), sygn. 150 (dawniej pudło 5, sygn. 168), sygn. 153 (dawniej pudło 6, sygn. 181), sygn. 438 (dawniej pudło 6, sygn. 187), sygn. 154 (dawniej pudło 8, sygn. 259).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1922, nr 10, s. 128; 1923, nr 6, s. 112; 1925, nr 12, s. 195; 1926, nr 12, s. 178; 1927, nr 5, s. 93; 1936, nr 1, s. 16; *MSZ. Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 42; *RSZ 1932*, s. 23, 219; *RSZ 1934*, s. 100; *RSZ 1937*, s. 45, 103, 105, 169; *RSZ 1939*, s. 49, 110–112, 191.

Opracowania: Dworecki Tadeusz, *Zmagania polonijne w Brazylii. Polscy werbiści 1900–1978*, Warszawa 1978, s. 355, 363, 405, 411–412; Oracki Tadeusz, *Słownik biograficzny Warmii, Mazur i Powiśla XIX i XX wieku (do 1945 roku)*, Warszawa 1983, s. 110–111; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 45, 100; Skowroński Tadeusz, *Wojna polsko-niemiecka widziana z Brazylii 1939–1940*, Londyn, 1980, s. 39, 41, 53.



Glaser Stefan Antoni (Glazer). Ur. 20.01.1895 w Tarnowie; zm. 30.04.1984 w Brukseli. Syn Ludwika, prawnika, i Bertę (Berthea) z d. Jampolska.

W l. 1907–1910 uczęszczał do I Gimnazjum w Tarnopolu, a następnie w l. 1912–1914 do Gimnazjum im. A. Mickiewicza we Lwowie, gdzie otrzymał maturę. W l. 1914–1916 studiował na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Wiedniu, studia ukończył na Uniwersytecie Lwowskim, tam też doktoryzował się w 1918. Praktykę adwokacką odbył w kancelarii ojca we Lwowie.

Od 8.10.1918 pracował jako referent w Departamencie Sprawiedliwości Ministerstwa byłej Dzielnicy Pruskiej. Uczestnik wojny polsko-bolszewickiej, służył w Wojsku Polskim do 9.11.1920. Równoległe podjął pracę w Sądzie Okręgowym Lubelskim jako sędzia śledczy w okresie 1.09.1920–31.03.1922. W 1921 uzyskał habilitację na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego, na podstawie prac „Przyczynek do nauki o udziale w przestępstwie” oraz „Kilka uwag o podstawie prawnej lekarskiej działalności”. W l. 1920–1924 profesor prawa i procesu karnego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego w Lublinie, a w l. 1924–1933 Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. Uczestniczył w protestach związanych z tzw. procesem brzeskim, za co został zmuszony do przejścia na emeryturę. Pracował jako adwokat w Warszawie w l. 1933–1939.

Po wybuchu II wojny światowej, w okresie 1939–1941, dyrektor departamentu w Ministerstwie Sprawiedliwości RP we Francji i w Wielkiej Brytanii. Od 14.08.1941 poseł nadzwyczajny i min. pełnomocny RP przy królewskim rządzie belgijskim w Londynie, a jednocześnie od 13.11.1941 poseł przy rządzie Wielkiego Księstwa Luksemburskiego w Londynie. W 1943 rozważano w MSZ możliwość akredytowania go jako posła przy rządzie portugalskim. Po wyzwoleniu Belgii od 09.1944 do 07.1945 był posłem RP w Brukseli i przy rządzie luksemburskim. W 1943 członek Komitetu Obchodów 400-lecia urodzin Mikołaja Kopernika w Wielkiej Brytanii. Był też czynny w Stowarzyszeniu Profesorów i Docentów Szkół Akademickich w Wielkiej Brytanii. Współorganizował polski Wydział Prawa na Uniwersytecie Oxfordzkim, otwarty 27.04.1944. Wykładał na nim do 1947. W l. 1947–1965 profesor w katedrze międzynarodowego prawa karnego Uniwersytetu w Liège, a także w l. 1962–1965 wykładowca Uniwersytetu Katolickiego w Louvain.

Żona Marta Helena z d. Broniewska, pobrali się 20.04.1920 we Lwowie; mieli córkę Krystynę (ur. 1927), zamężną Głębocka.

Publikacje: autor wielu prac naukowych, m.in.: *Kilka uwag o podstawie prawnej działalności lekarskiej*, Lwów 1920; *Kompetencja sądów przysięgłych*, Lublin 1923; *Pojęcie sprawiedliwości w prawie karnym*, Wilno 1925; *Kilka uwag o spędzaniu płodu ze stanowiska prawa karnego*, Warszawa 1927; *Wstęp do nauki procesu karnego*, Warszawa 1928; *Okupacja niemiecka na Litwie w latach 1915–18. Stosunki prawne*, Lwów 1929; *Zarys polskiego procesu karnego*, Warszawa 1929; *Ignorantia Iris w prawie karnym*, Wilno 1931 (wyd. francuskie: *Ignorantia iuris dans le droit penal*, Paris 1931); *Polskie prawo karne w zarysie*, Kraków 1933; wraz z A. Mogilnickim: *Polski proces karny w zarysie*, Kraków 1934; *Kodeks karny. Komentarz*, Kraków 1934; *Normatywna nauka o winie*, Warszawa 1934; *Die Behandlung des Rechtsirrtums in Polnischen Strafrecht*, Berno 1939.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Waszyngtonie, sygn. 2960, s. 3, sygn. 2964, s. 23; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 277, s. 2; HI, MSZ, jednostka 295, s. 130–135 (351.295.10, s. 1012–1015).

Źródła drukowane: *Dziennik czynności Prezydenta RP Władysława Raczkiewicza 1939–1947*, t. II: 1943–1947, oprac. J. Piotrowski, Wrocław 2004, s. 70, 123, 252; *Nekrolog „Jutro Polski”* (Londyn), 1984, nr 5/6, s. 2.

Opracowania: Cieślak Marian, *Stefan Glaser (1895–1984), „Państwo i Prawo”*, 1985, z. 4, s. 104–106; *Lwowsko-kresowe korzenie wyższych uczelni Lublina*, red. prof. dr hab. W. Stążka, Lublin 2000, s. 32; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 45, 58; Żukowski Przemysław M., *Pracownicy i absolwenci Uniwersytetu Jagiellońskiego w polskiej służbie zagranicznej, 1918–1945*, „Zeszyty Historyczne”, 2008, z. 165, s. 46; idem, *Profesorowie Wydziału Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego*, t. II: 1780–2012, pod red. D. Malec, Kraków 2014, s. 121–123 (tu bibliografia).



Glinka Xawery (Ksawery, Franciszek Ksawery Antoni). Ur. 5.02.1890 w Kijowie; zm. 8.11.1957 w Beckenham k. Londynu. Syn Ottona, właściciela majątku Worzel pod Kijowem, i Wandy z d. Michalska, 2.v. Popławskiej, malarki.

W 1908 ukończył gimnazjum w Kijowie. Należał wówczas do założycieli i kierowników Związku Polskiej Postępowej Młodzieży Szkolnej w Kijowie, redagował też nielegalne pismo „Świt”. Studiował filozofię w Monachium (1909–1910) oraz sztukę i literaturę w Paryżu, na École des Hautes Études Sociales (1910–1914), studia przerwał po wybuchu wojny. W 1911 został bibliotekarzem i gospodarzem w nowo powołanym w Paryżu Towarzystwie Artystów Polskich. W czasie wojny przebywał w Kijowie, pracował w Czerwonym Krzyżu. Walczył w szeregach II Brygady Legionów Polskich, z którą po przebicciu się na stronę rosyjską pod Rarańczą wszedł w skład II Korpusu Polskiego gen. Józefa Hallera, uczestniczył w bitwie pod Kaniowem 11.05.1918; m.in. drukował pismo żołnierskie „Niepodległość”. Od 1918 mieszkał w Warszawie, pracował jako sprawozdawca parlamentarny pisma „Dziennik Powszechny”, organu Klubu Pracy Konstytucyjnej. Od 1.10.1919? członek redakcji tygodnika „Rewja” i jednocześnie od 1.08.1919 kierownik Wydziału Prasowego przy Ekspozyturze Zarządu Cywilnego Ziem Wschodnich w Warszawie, którego był organizatorem. Przeszedł z Zarządu Cywilnego Ziem Wschodnich na referenta w Ministerstwie Skarbu. Przewodniczący komitetu organizacyjnego pierwszego w niepodległej Polsce zjazdu literatów – Wszehdzielnicowego Zjazdu Literatów Polskich w maju 1920. W czasie wojny polsko-bolszewickiej ochotniczo wstąpił do Wojska Polskiego i został w lipcu 1920 sekretarzem Centralnego Komitetu Propagandy przy Naczelnym Dowództwie WP. Po kampanii bolszewickiej powrócił do pracy, w Ministerstwie Skarbu, gdzie pozostał do 1923. Redaktor miesięcznika „Gospoda Poetów” (1920–1921), sekretarz Zarządu Związku Zawodowego Literatów Polskich w 1922. Należał do grupy poetów zbierających się w kawiarni „Pod Pikadorem”. W tym samym roku został przyjęty do Związku Zawodowego Literatów

Polskich; do 1922 był czynny w jego zarządzie. W 1924 wyjechał za granicę, mieszkał w Paryżu, skąd pisał do czasopisma „Dzień Polski” (Warszawa). W l. 1925–1935 pisywał korespondencje z Bałkanów, przede wszystkim do „IKC” (Kraków) i warszawskich pism: „Kurjer Warszawski”, „Gazeta Polska” oraz „Świat”.

W MSZ od 1.12.1927 jako pracownik kontraktowy w Poselstwie RP w Belgradzie, gdzie przebywał do 31.03.1935; referent prasowy z zakresem prac obejmującym Królestwo Serbii, Chorwacji i Słowenii oraz Bułgarię, z siedzibą w Belgradzie. W 1928 mianowany attaché prasowym. W l. 1932–1933 był również korespondentem PAT. Odwołany do MSZ, został skierowany 1.04.1935 do Wydziału Prasowego (P.IV.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego jako referent ds. Europy Środkowej. W dniach 13–18.05.1935 oddelegowany, jako radca, do Krakowa, gdzie odbywały się uroczystości pogrzebowe marszałka Józefa Piłsudskiego, w celu zorganizowania tam pobytu dziennikarzy zagranicznych, przede wszystkim zrzeszonych w Porozumieniu Prasowym Polsko-Łotewskim, na trasie Katowice, Kraków, Mościce, Zakopane. Również w 1935 był korespondentem jugosłowiańskich pism „Sprskog Književnega Glasnika” i innych. Ponownie desygnowany na placówkę, pracował od 1.08.1936 do 5.10.1939 jako pracownik kontraktowy w charakterze attaché prasowego w Poselstwie RP w Rydze; m.in. w 1938 był korespondentem pisma „Polska Zbrojna”, ukazującego się w Warszawie. Jednocześnie od 1.05.1938 do 31.01.1939 pełnił funkcję korespondenta zagranicznego nadzwyczajnego PAT w Helsingforsie (Helsinki), jednocześnie do 31.01.1939 był pracownikiem kontraktowym w Poselstwie RP w Helsingforsie, jako attaché prasowy. Po wybuchu II wojny światowej, 6.10.1939 otrzymał polecenie od posła RP w Rydze, Jerzego T. Kłopotowskiego, by udać się do Paryża i zameldować w MSZ. Jechał trasą przez Sztokholm, Bergen, Londyn do Paryża, i tam, od 1.11. do 31.12.1939, był zastępcą kierownika Referatu Prasowego w MSZ w Paryżu.

Po odejściu z MSZ, od 1.01.1940 do 1.04.1941, korespondent PAT w Belgradzie, a po ewakuacji na Bliski Wschód od kwietnia 1941 dziennikarz w Jerozolimie, a od 1948 w Bejrucie. 3.01.1942 został powołany na członka Sekcji Oświatowej Komitetu Uchodźców Polskich w Jerozolimie. W kwietniu 1942 był wśród założycieli towarzystwa handlowego „Polska Spółka Handlowa” w Jerozolimie. W 1944 miał pracować w charakterze pracownika kontraktowego w Konsulacie Generalnym RP w Jerozolimie. Nie ustalono, kiedy został założycielem i wiceprezesem Towarzystwa Miłośników Kultury Polskiej na Środkowym Wschodzie. 5.07.1945 powołany na członka Komitetu Uchodźców Polskich w Jerozolimie (The Polish Refugees Committee), który ukonstytuował się 9.07.1945. Prezes zarządu Sekcji Bliski Wschód Związku Dziennikarzy RP w l. 1944–1947, od 1941 pierwszy prezes Ligi Polsko-Jugosłowiańskiej w Jerozolimie, spiker i kierownik audycji polskich Radia Jerozolima (do 1948), redaktor naczelny miesięcznika „Cedry” (wydawanego w Bejrucie w 1949). Przynajmniej do 28.07.1949 członek Koła Liban Stowarzyszenia Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej. W 1950 wyjechał do Wielkiej Brytanii. Pierwszy prezes Zarządu Głównego Związku Ziem Wschodnich RP (od 1954 do śmierci), członek I Rady RP (18.12.1954–17.12.1957), min. bez teki w kierowanym przez Antoniego Pająka Rządzie RP na Uchodźstwie (od 15.04.1957 do śmierci), członek Głównej Komisji Skarbu Narodowego RP (od 1957 do śmierci), prezes Zarządu Koła Kijowian.

Pochowany na Crystal Palace District Cemetery w południowym Londynie.

Żona Helena Alina z d. Kadłubiska (ur.1897), pobrali się 28.12.1916 w Benderach. W 1942 pracowała jako wolontariuszka w PCK w Jerozolimie.

Publikacje: poeta i prozaik. Zadebiutował w 1908 na łamach czasopisma „Nasza Przyszłość”. Ponadto: *Dziennikarze sejmowi w niepodległej Polsce* („Ostatnie Wiadomości”, Mannheim, „Dodatek Tygodniowy”, 4.05.1952), *Trzynastcie lat temu w Rydze* („Ostatnie Wiadomości”, Mannheim, „Dodatek Tygodniowy”, 28.09.1952) oraz dwie publikacje publicystyczne: *Polska a Koalicja* (Warszawa 1919), *The Consciences of the World and Poland* (Jerozolima 1943). Opublikował również wspomnienia z l. 1910–1913, pt. *Paryż mojej młodości*, Bejrut 1950, 2 wyd., Londyn 1957. Używał pseud. i krypt.: „Ks.G.”, „Lubięw”, „Stefan Lubięwa”, „X.G.”, „Xawery G.”.

Odnaczenia: Wielka Wstęga Orderu Odrodzenia Polski (pośmiertnie), Krzyż Kaniowski, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Srebrny Krzyż Zasługi dwukrotnie, brązowy Medal za Długoletnią Służbę; jugosłowiańskie: Orden Jugoslovenske Krun (Order Korony Jugosłowiańskiej), Orden Svetoga Save (Order Świętego Sawy); łotewskie: Triju Zvaigžņu ordenis (Order Trzech Gwiazd).

Archiwalia: AAN, KG RP w Jerozolimie, sygn. 15, s. 35; AAN, MSZ, sygn. 5260, s. 110, sygn. 9295, s. 112–124, sygn. 11746, s. 4; POSK, Biblioteka, sygn. 786/rkps/2b, 786/rkps/3.

Źródła drukowane: *Rocznik Polonii 1950*, Londyn (b.r.w.), s. 149; *RSZ 1933*, s. 108; *RSZ 1937*, s. 92, 241; *RSZ 1939*, s. 98, 273; Günther Władysław, *Xawery Glinka*, „Rzeczpospolita Polska” (Londyn), 16.11.1958; Jastrzębski Józef, *Śp. Ksawery Glinka*, „Syrena” (Paryż), 30.11.1957; Ostrowska-Grabska Halina, *Bric a brac 1848–1939*, Warszawa 1978, s. 102, 104, 108; *Śp. Xawery Glinka*, „Rzeczpospolita Polska” (Londyn), 16.11.1957.

Opracowania: Dorosz Beata, *Ksawery Glinka*, [w:] *Współcześni polscy pisarze i badacze. Słownik biobibliograficzny*, t. 3, Warszawa 1994, s. 55–56 (tu bibliografia); Grabowski Waldemar, *Polska Agencja Telegraficzna 1918–1991*, Warszawa 2005, s. 208, 215, 217, 300, 302, 344; Grodziska Karolina, *Polskie groby na cmentarzach Londynu*, t. I, Kraków 1995, s. 432; *Literatura polska na obczyźnie 1940–1960*, red. T. Terlecki. t. 2, Londyn 1965, s. 585; *Mały słownik pisarzy polskich na obczyźnie 1939–1980*, Warszawa 1992, s. 102–103; Mroczkowska Marta, *Glinka Ksawery*, [w:] *Encyklopedia polskiej emigracji i Polonii*, t. II: *F–K*, Toruń 2003, s. 102–103 (tu mylnie miejsce śmierci: Londyn); *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 58, 100; Wanke Bronisław, *Władze legalne RP na Uchodźstwie (1940–1970)*, „Zeszyty Historyczne”, 1979, z. 47, s. 94, 102; Zakrzewska Maria, *Ksawery Glinka*, [w:] *Słownik artystów polskich i obcych i w Polsce działających. Malarze, rzeźbiarze, graficy*, t. 2, Wrocław 1975, s. 359 (tu bibliografia).

Głabiński Stanisław. Ur. 25.02.1862 w miejscowości Skole, pow. Stryp, Małopolska Wschodnia; zm. 12 lub 14.08.1941 w Charkowie. Pochodził z rodziny ziemiańskiej; syn Jana, radcy i asesora miejskiego miasta Sambora, powstańca 1846, i Teofili z d. Niedzielska.

Ukończył gimnazjum w Samborze w 1880 i rozpoczął studia prawnicze na Uniwersytecie Lwowskim, na którym również się doktoryzował w 1887, a następnie w 1888 habilitował. Uzupełniające studia z zakresu ekonomii i skarbowości odbył w Berlinie i Wiedniu.



Aktywny społecznie już w czasie studiów, m.in. członek założyciel Towarzystwa Biblioteki Słuchaczy Prawa we Lwowie, a w l. 1883–1884 jego przewodniczący. Od początku związany z nurtem narodowym, w l. 1890–1892 redaktor „Gazety Narodowej” we Lwowie. Czynny pracownik naukowy i dydaktyczny; w l. 1888–1902 wykładowca ekonomii społecznej w Krajowej Szkole Gospodarstwa Lasowego we Lwowie. Związany przede wszystkim z Uniwersytetem Lwowskim; od 1892 profesor nadzwyczajny, od 1895 profesor zwyczajny, a w roku akademickim 1899/1900 dziekan Wydziału Prawa, następnie w roku akademickim

1908/1909 rektor Uniwersytetu. W 1902 organizator, a w l. 1904–1907 pierwszy prezes Stronnictwa Narodowo-Demokratycznego w zaborze austriackim, a następnie do 1914 jego wiceprezes. W 1902 otrzymał mandat do austriackiej Rady Państwa, gdzie zasiadał do 1918. W Wiedniu, w l. 1907–1911, pełnił funkcję prezesa Koła Polskiego, a w l. 1906–1908, 1910–1911 i 1917–1918 był członkiem delegacji dla spraw wspólnych tejże Rady Państwa. Od 1904 do 1914 poseł do Sejmu Krajowego w Galicji. W l. 1910–1918 poseł na Sejm Bukowiński. Ponadto od 1907 radny Rady Miejskiej we Lwowie. W okresie 9.01.–24.06.1911 austriacki min. kolei żelaznych. Współtwórca obozu wszechpolskiego w 1905. W l. 1914–1916 zwolennik rozwiązania sprawy polskiej opartej na Austrii, z czasem zmienił jednak pogląd. W 1914 należał do współtwórców Centralnego Komitetu Narodowego we Lwowie, następnie Naczelnego Komitetu Narodowego w Krakowie. Współorganizator Komitetu Likwidacyjnego w Krakowie, nadkomisarz rządu we Lwowie oraz lwowskiej Komisji Rządzącej.

Minister spraw zagranicznych, w okresie 26.10.–4.11.1918, w rządzie Józefa Świeżyńskiego ustanowionym przez Radę Regencyjną. 18.11.1918 powołany przez Naczelnika Państwa Józefa Piłsudskiego na posła z Galicji Wschodniej do Sejmu RP. W Sejmie Ustawodawczym 1919–1920 reprezentował Związek Ludowo-Narodowy w Konwencji Seniorów i pracował w Komisji Konstytucyjnej, a od 19.11.1920 w Komisji Kontroli Długów Państwowych i Skarbowo-Budżetowej. W lutym 1919 delegat rządu polskiego do rządu rumuńskiego. W kryzysowym momencie wojny polsko-bolszewickiej został 1.07.1920 powołany w skład Rady Obrony Państwa jako zastępca członka. Od 1921 członek Rady Finansowej. W l. 1922–1927 poseł na Sejm RP, pracował w nim w Komisji Konstytucyjnej (okresowo jej przewodniczył), ponadto od 16.01.1923 w Komisji Kontroli Długów Państwowych, cały czas będąc przewodniczącym Komisji Skarbowo-Budżetowej. Poseł wnioskodawca projektu konstytucji marcowej. Sejmowy inicjator powołania do życia, a następnie członek Państwowej Rady Kolejowej. W l. 1928–1935 senator RP. Od 28.05. do 27.10.1923 min. wyznań religijnych i oświecenia publicznego oraz wicepremier rządu. W okresie 1919–1921 był pierwszym prezesem Zarządu Głównego Związku Ludowo-Narodowego, następnie (1921–1923) prezes jego Rady Naczelnej. Od 1928 należał do czołowych działaczy Stronnictwa Narodowego, był pierwszym prezesem Zarządu Okręgu SN Małopolska; od 1928 członkiem Komitetu Politycznego i w l. 1934–1939 prezesem jego Komitetu Głównego.

Wybuch II wojny światowej zastał go we Lwowie, gdzie czynnie działał w Obywatelskim Komitecie Obrony Lwowa. 18.09.1939 aresztowany przez Sowieców w Śniatyniu po nieudanej próbie przekroczenia granicy z Rumunią i przewieziony do lwowskiego więzienia „Brygidki”, gdzie był brutalnie traktowany w czasie przesłuchań. Na początku 1940 został przewieziony do moskiewskiego więzienia na Łubiance, gdzie przebywał do wiosny 1941. W maju 1941 znalazł się w szpitalu więzienia Butyrki w Moskwie. 14.06.1941 sąd NKWD skazał go na osiem lat łagru i 13 lipca został wysłany do obozu. Zmarł w przejściowym więzieniu w Charkowie, wg źródeł sowieckich 14.08.1941. W literaturze funkcjonuje nieprawdziwa informacja o śmierci w Moskwie.

Aktywnie pracował również na niwie społecznej; był współzałożycielem Krajowego Związku Przemysłowego, pełnił funkcję wiceprezesa Towarzystwa Kółek Rolniczych, prezesa Towarzystwa Opieki nad Kresami i Instytutu Nauk dla Spraw Emigracji i Kolonizacji w Warszawie, był członkiem Rady Nadzorczej Towarzystwa Szkoły Ludowej i Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza we Lwowie, a także kulturalnych jak Kasyno i Koło Literacko-Artystyczne we Lwowie, którego był członkiem honorowym, jako członek wspierający działał w Towarzystwie Wzajemnej Pomocy Uczestników Powstania Polskiego w R.1863/4 we Lwowie. Członek organizacji naukowych, m.in. polskich: Towarzystwa Naukowego we Lwowie, Krajowej Rady Statystycznej, Instytutu Naukowego dla Spraw Emigracji i Kolonizacji, jak też zagranicznych: Akademii Nauk Społecznych w Filadelfii. Założyciel pierwszego Towarzystwa Parcelacyjnego w Małopolsce.

Otrzymał honorowe obywatelstwo dwóch miast: Łańcuta i Nowego Targu.

Ożenił się w 1895 z Marią z d. Zadurowicz (1872–1926), z którą miał syna Stanisława (1924–2013), dziennikarza Polskiej Agencji Prasowej.

Publikacje: autor kilkudziesięciu publikacji naukowych, m.in.: *O systemie fizjokratów*, (b.m.w.) 1888; *Pojęcie nauki skarbowej*, Sambor 1889; *System ekonomii politycznej*, (b.m.w.) 1893; (wraz z Ludwikiem Finklelem) *Historia i statystyka Monarchii Austriacko-Węgierskiej*, Lwów 1897, wyd. 2, przejrane, Lwów 1904; *Idea samodzielności a finanse Galicyi*, Lwów 1902; *Zamach na uniwersytet polski we Lwowie*, Lwów 1902; *Zarys idei społeczno-gospodarczych w Polsce*, (b.m.w.) 1903; *Nauka skarbowości*, (b.m.w.) 1905, wyd. 4; *Wykład ekonomiki społecznej wraz z zarysem polityki ekonomicznej z historią ekonomiki*, Lwów 1913; *Ekonomia społeczna*, (b.m.w.) 1913; (wraz z Ludwikiem Finklelem) *Historia Monarchii Austriacko-Węgierskiej oraz wiadomości polityczne i społeczne*, wyd. 4, Lwów 1915; *Program gospodarczy Związku Ludowo-Narodowego*, Warszawa 1924; *Ustrój skarbowy Rzeczypospolitej Polskiej*, (b.m.w.) 1926; *Ekonomia narodowa*, część 1–2, Lwów 1927; *Polskie prawo skarbowe*, (b.m.w.) 1928; *Historia ekonomiki*, t. 1–2, 1939; pośmiertnie: *Stanisław Głabiński o ustroju państwa polskiego i parlamentarystyce*, wstęp, wybór i oprac. J. Kornaś, Warszawa 1999. W 2017 zostały wydane jego *Wspomnienia polityczne*. Liczne artykuły w: „*Ekonomiście Polskim*”, „*Przeglądzie Prawa i Administracji*”, „*Österreichische Revue*”, „*Roku Polskim*”, „*Kraju*” i „*Przeglądzie Wszechpolskim*”; *Wspomnienia polityczne*, Pelplin 1939, wyd. emigracyjne Londyn 1986, fragmenty w: *Rok 1918 we wspomnieniach mężów stanu, polityków i wojskowych*, wybór i oprac. J. Borkowski, Warszawa 1987, s. 384–421,

oraz *Z moich wspomnień: Czy Dmowski szukał porozumienia z Piłsudskim*, „Słowo Narodowe”, 1939, nr 13.

Odznaczenia: belgijskie: Ordre de Léopold (Order Leopolda).

Archiwalia: AAN, Gabinet Cywilny Rady Regencyjnej, sygn. 242, s. 1–2.

Źródła drukowane: RSZ 1937, s. 20; Głębiński Stanisław, *Wspomnienia polityczne*, wstępem opatrzyli i oprac. T. Sikorski, A. Wątor, współpraca U. Kozłowska, Kraków 2017; Kot Stanisław, *Listy z Rosji do gen. Sikorskiego*, Londyn 1955, s. 129; *Minister spraw zagranicznych Stanisław Głębiński*, „Gazeta Lwowska”, 31.10.1918, nr 248, s. 5; Romer Eugeniusz, *Pamiętnik paryski (1918–1919)*, do druku przyg. A. Garlicki i R. Świętek, Wrocław 1989, s. 74, przypis 216; *Sprawozdanie Wydziału Kasyna i Koła Literacko-Artystycznego we Lwowie za czas od 1 kwietnia 1934 do 31 marca 1935 przedłożone Walnemu Zgromadzeniu w dniu 29 maja 1935*, Lwów 1935, s. 29.

Opracowania: Brzozowski Stanisław, *Dzieje Krajowej Szkoły Gospodarstwa Lasowego w latach 1874–1921*, „Studia i Materiały z Dziejów Nauki Polskiej”, seria B, Historia nauk biologicznych i medycznych, 1980, z. 32, s. 44, 54, 63; Galos Adam, *Głębiński Stanisław (1862–1943)*, [w:] PSB, t. 8, 1959–1960, s. 102–105 (tu bibliografia); Kalbarczyk Sławomir, *Polscy pracownicy nauki, ofiary zbrodni sowieckich w latach II wojny światowej. Zamordowani, więzieni, deportowani*, Warszawa 2001, s. 90–91 (tu bibliografia); *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 39; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 209; Olszewicz Bolesław, *Lista strat kultury polskiej (1.IX.1939–1.III.1946)*, Warszawa 1947, s. 72; *Posłowie i senatorowie Rzeczypospolitej Polskiej 1919–1939. Słownik biograficzny*, t. II: E–J, Warszawa 2000, s. 113–115 (tu obszerna bibliografia); Rutkowski Tadeusz Paweł, *Stanisław Kot 1885–1975. Biografia polityczna*, Warszawa 2000, s. 235; *Słownik historyków polskich*, Warszawa 1994, s. 151; Sibora Janusz, *Narodziny polskiej dyplomacji u progu niepodległości*, Warszawa 1996, s. 170–171; Stępnik Władysław, *Dyplomacja polska na Bałkanach (1918–1926)*, Warszawa 1998, s. 49–50.



Głuchowski Kazimierz. Ur. 11.09.1885 w Kamiennej k. Nadwórnej, woj. stanisławowskie; zm. 15.09.1941 w Windsorze, Ontario, Kanada. Pochodził z rodziny ormiańskiej; syn Grzegorza i Jadwigi.

Ukończył ośmioklasowe gimnazjum. Po studiach w 1906 wjechał do Stanów Zjednoczonych. Został sekretarzem Wydziału Oświaty Związku Narodowego Polskiego, którą to funkcję sprawował do 24.03.1913. W 1908 redagował pismo „Strumień” w Westfield. W 1910 był w Chicago współredaktorem „Dziennika Narodowego”, w 1911 współredaktorem także „Dziennika Związkowego”, a w 1913 redaktorem naczelnym „Rekordu Codziennego” w Cleveland. W 1914 założył w Cleveland i redagował pismo „Kurier Codzienny”. W 1912 został członkiem Komitetu Narodowego Polskiego w USA, a od 1.05.1913 do 11.01.1914 pełnił funkcję sekretarza tego Komitetu Wykonawczego. W sierpniu 1914, jako delegat

Komitetu Obrony Narodowej, wyjechał do kraju i we wrześniu 1914 dotarł do Krakowa. Od 1.10.1914 reprezentował Komitet w Naczelnym Komitecie Narodowym. Wstąpił do Legionów Polskich. W listopadzie 1914 ponownie wyjechał do USA jako przedstawiciel Naczelnego Komitetu Narodowego. W Komitecie Obrony Narodowej miał przekazać informacje o sytuacji politycznej w Polsce i materiały propagandowe dotyczące Legionów Polskich. Po powrocie został w Departamencie Wojskowym Naczelnego Komitetu Narodowego kierownikiem administracji wydawnictw. 1.11.1916 uzyskał stopień podporucznika. Krótko, bo od 6.04. do 15.08.1917, był kierownikiem Powiatowego Urzędu Zaciągu w Sosnowcu. Już w niepodległej Polsce, w 1918, został redaktorem „Monitora Polskiego”. Był współzałożycielem Polskiej Agencji Telegraficznej. Podporucznik artylerii ze starszeństwem od 1.06.1919.

Pracę w służbie konsularnej podjął na przeł. l. 1918/1919 jako starszy referent w Referacie Osadnictwa i Emigracji Zamorskiej Wydziału Konsularnego MSZ. 23.09.1919 Naczelnik Państwa Józef Piłsudski mianował go konsulem w Konsulacie RP w Kurytybie, z jurysdykcją na stany: Parana, Santa Catarina, Rio Grande do Sul i Matto Grosso. Funkcję tę pełnił od 1.01.1920 do 1.05.1922 jako kierownik konsulatu. 1.01.1922 został odwołany do ministerstwa. Od 1.03.1923 przebywał na urlopie bezpłatnym, 1.06.1923 został zwolniony ze służby w MSZ. Będąc zwolennikiem posiadania przez Polskę kolonii, propagował polskie osadnictwo w Angoli, był inicjatorem pierwszej wyprawy badawczej do tego kraju w 1928. W tym samym roku założył Związek Pionierów Kolonialnych, 6.02.1928 został wybrany jego pierwszym prezesem. Od 3.11.1928 do 1929 był prezesem Ligi Morskiej i Kolonialnej. Pracował też w dziale prasowym MSW. W 1930 z upoważnienia Pomorskiego Związku Propagandy Turystycznej przebywał w USA z akcją propagandową mającą na celu zorganizowanie powrotu emigrantów do Polski. Po ponownym wyjeździe do USA został dyrektorem działu publicystyki okrętowej Linii Gdynia–Ameryka, mieszkał w Gdyni.

Po wybuchu II wojny światowej kierował redakcją pisma „Jedność-Polonia” w Baltimore, a następnie w Buffalo „Dziennika dla Wszystkich”. W 1941 został wybrany prezesem Stowarzyszenia Wydawców i Dziennikarzy Polskich w Ameryce.

We wrześniu 1941 wyjechał do Kanady, gdzie w obozie dla ochotników do Wojska Polskiego miał objąć funkcję szefa propagandy; zmarł wkrótce po przyjeździe.

Zona Jadwiga z d. Rybarczyk (ur.1891); córka Jadwiga, zamężna Korsak (1915–1998), oraz syn Maciej.

Publikacje: *Wśród pionierów polskich na antypodach. Materiały do problemu osadnictwa polskiego w Brazylii*, Warszawa 1927, tłumaczenie na portugalski ukazało się pt. *Os poloneses no Brasil. Subsídios para o problema da colonização polonesa no Brasil. Edição histórica*, Porto Alegre 2005; *Angola jako ewentualny polski teren osadniczy*, Warszawa 1928. Publikował również w prasie, m.in.: *Idźmy za morza!*, „Morze”, 1928, nr 3, s. 31–32; *Akcja Kolonialna Ligi Morskiej i Rzecznej*, „Morze”, 1928, nr 12, s. 27–29.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Waszyngtonie, sygn. 2338, s. 55, sygn. 2764, k. 5; AAN, KCNP, sygn. 73, s. 162; AAN, KG RP w Kurytybie, sygn. 61; AAN, MSZ, sygn. 274, s. 13, sygn. 12478, s. 4.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1920, s. 40; 1922, nr 9, s. 97; 1923, nr 6, s. 98, nr 9, s. 189; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 33; RSZ 1937, s. 45; RSZ 1939, s. 49; *Rocznik Oficerski Rezerw 1934*, Warszawa 1934, s. 141, 1003; Wójcik Władysław, *Moje życie w Brazylii*, Warszawa 1961, s. 126–127.

Opracowania: Cygan Wiktor Krzysztof, *Oficerowie Legionów Polskich 1914–1917. Słownik biograficzny*, t. II: G–K, Warszawa 2006, s. 33–34 (tu bibliografia); Dopierała Kazimierz, *Głuchowski Kazimierz*, [w:] *Encyklopedia emigracji polskiej i Polonii*, t. II: F–K, Toruń 2003, s. 115; Frančič Mirosław, *Komitet Obrony Narodowej w Ameryce 1912–1918*, Wrocław 1983, (wg indeksu); Grzechnik Marta, *Aspirations of Imperial Space. The Colonial project of the Maritime and Colonial League in interwar Poland*, Harvard 2019, s. 4, 8; Haiman Mieczysław, *Głuchowski Kazimierz (1885–1941)*, [w:] PSB, t. 8, 1959–1960, s. 134 (tu bibliografia); Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 210; Malczewski Zdzisław, *Ślady polskie w Brazylii. Marcas da presença polonesa no Brasil*, Warszawa 2008, s. 62–63; Radzik Tadeusz, *Spoleczno-ekonomiczne aspekty stosunku Polonii amerykańskiej do Polski po I wojnie światowej*, Wrocław 1989, s. 122.



Gosiewski Tadeusz (v. Korwin-Gosiewski). Ur. 10 (23).07.1900 w Olchowcu, Ukraina; zm. 15.12.1969 w Nairobi, Kenia. Syn Antoniego i Ewy (Eweliny) z d. Syroczyńska.

Uczęszczał do IV Gimnazjum we Lwowie. Ukończył Wydział Prawa Uniwersytetu Paryskiego, w 1922 uzyskał licencjat prawa, a także sekcję dyplomatyczną École Libre des Sciences Politiques w Paryżu. Był właścicielem majątku Bereśnica Królewska, pow. Żydaczów, w woj. stanisławowskim.

W trakcie studiów w Paryżu był od 12.08. do 15.09.1921 bezpłatnym praktykantem w Departamencie Politycznym MSZ. Od 15.09.1921 do 1.01.1924 urzędnik na próbnej służbie w tym samym Departamencie; m.in. w 1921 pomocnik referenta w Wydziale Zachodnim (D.II.), 2.03.1923 pomocnik referenta w Informacji Placówek (D.VII.), a od 1.01. do 23.05.1924 referent w Departamencie Dyplomatycznym. Skierowany na placówkę, od 23.05.1924 do 28.02.1925 sekretarz poselstwa w Poselstwie RP w Angorze (obecnie Ankara). Po odwołaniu do centrali MSZ od 1.03. do 1.04.1925 sekretarz legacyjny bez przydziału, a od 1.04. do 1.07.1925 sekretarz ministra oraz referent w Departamencie Politycznym. W dniach 6 i 9.06.1925 złożył egzamin na stanowisko I kategorii w MSZ. Od 1.07.1925 do 6.10.1926 przebywał na urlopie bezpłatnym w celu odbycia od 24.07.1925 do 30.09.1926 służby w Wojsku Polskim (w 14. Pułku Ułanów Jazłowieckich), którą zakończył w randze podporucznika rezerwy kawalerii. Powrócił do MSZ i od 7.10.1926 do 14.03.1927 pracował jako referent w Wydziale Zachodnim (P.II.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego. Ponownie skierowany na placówkę, od 14.03.1927 do 1.01.1929 sekretarz poselstwa w Poselstwie RP w Berlinie. Miał być odwołany do centrali MSZ 20.12.1928, ostatecznie od 1.01. do 22.06.1929 był sekretarzem poselstwa w Poselstwie RP w Rzymie przy Kwirynale, a od 22.06.1929 do 31.03.1931 sekretarzem ambasady w Poselstwie RP w Rzymie przy Kwirynale. Odwołany do centrali MSZ, od 1.04. do 11.04.1931 referendarz bez przydziału; od 11.04.1931 referendarz w Referacie

Zachodnim Wydziału Zachodniego (P.II.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego. Od 1.01.1935 do 1.09.1939 kierownik Referatu Zachodniego w Wydziale P.II. Przynajmniej od 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej.

Zmobilizowany, walczył we wrześniu 1939 w szeregach 14. Pułku Ułanów Jazłowieckich i wraz z oddziałem 19.09.1939 przeszedł na Węgry, gdzie przebywał w obozie dla internowanych. Przedostał się do Francji i 8.12.1939 uczestniczył w spotkaniu oficerów swego pułku ułanów, w wyniku którego podjęto próbę odtworzenia oddziału; służył w nim w czasie kampanii francuskiej. Ewakuował się do Anglii i w lipcu 1940 na powrót był w służbie wojskowej, w kadrowym oddziale 14. Pułku Ułanów Jazłowieckich. Od 18.07.1940 był oficerem oświatowym 1. batalionu 1. Brygady Strzelców. W okresie 05.1942–10.1943 porucznik rezerwy, oficer broni 14. Pułku Kawalerii Pancerniej; od 11.1943 do 1944 w dyspozycji Biura Personalnego Ministerstwa Obrony Narodowej. W lipcu 1945 przydzielony do Referatu Politycznego Gabinetu Naczelnego Wodza, stanowisko objął 1 lipca. Następnie 7.10.1945 przeniesiony do Inspektoratu Szkolenia Zawodowego Sił Zbrojnych.

Po wojnie pozostał na emigracji, był sekretarzem emigracyjnym Związku Polskich Kawalerów Maltańskich, do którego został przyjęty w 1932. Mieszkał m.in. w Nairobi, Kenia, gdzie pracował jako buchalter.

W 1968 ożenił się z Elżbietą Rozalią hr. Przeździecką, i.v. Odrowąż-Pieniążek (1913–1970).

Odnaczenia: Krzyż Zasługi z Mieczami, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, brązowy Medal za Długoletnią Służbę; belgijskie: Ordre de Léopold (Order Leopolda) V kl.; czechosłowackie: Československý řád Bílého lva (Order Białego Lwa) V kl.; francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa) IV kl.; rumuńskie: Ordinul național Steaua României (Order Narodowy Gwiazdy Rumunii) V kl.; włoskie: Ordine dei Santi Maurizio e Lazzaro (Order świętych Maurycego i Łazarza) IV kl., Ordine della Corona d'Italia (Order Korony Włoch) IV kl. Dekretem z 21.01.1933 otrzymał prawo przyjęcia odznaki Kawalera Honorowego i Dewocyjnego Suwerennego Zakonu Maltańskiego.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2980, s. 250–291; AAN, Amb. RP w Waszyngtonie, sygn. 2959, s. 15; AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 12; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 5; AAN, PRM, część VIII, sygn. 243, s. 23–25; IPMS, Kancelaria Przyboczna Naczelnego Wodza, A.XII.1, sygn. 47, s. 85–86, 297, 313.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 90; 1933, nr 7, s. 57; *MSZ. Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 6; *RSZ 1933*, s. 23, 130; *RSZ 1937*, s. 25, 170; *RSZ 1939*, s. 31, 192; *Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej*, t. VI, Kraków 2003, s. 549; Sapieha Eustachy, *Tak było. Niedemokratyczne wspomnienia*, Warszawa (b.r.w.), s. 326; *Sprawozdanie Dyrekcji c.k. Gimnazjum IV we Lwowie. Za rok szkolny 1914*, Lwów 1914, s. 86.

Opracowania: *Dzieje ułanów jazłowieckich*, Warszawa 2019, (wg indeksu); Lange Tadeusz Wojciech, *Zakon Maltański w Drugiej Rzeczypospolitej 1919–1939*, Poznań 2000, s. 100–101, 261; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 24; *Ziemianie polscy XX wieku. Słownik biograficzny*, część 5, Warszawa 2000, s. 129.



Górecki Piotr Paweł. Ur. 29.06.1887 w Zgierzu; zm. 21.05.1968 w São José dos Campos, Brazylia. Syn Saturnina i Marii z d. Wilkoszewska.

Ukończył gimnazjum filologiczne w Piotrkowie Trybunalskim, należał tam do tajnej organizacji młodzieżowej. W 1905 był członkiem komisji organizacyjnej strajku szkolnego w Piotrkowie. Od czasu uczestnictwa w tym strajku angażował się w działalność niepodległościową, za co został aresztowany w 1906. Wyjechał do Galicji; mieszkał w Krakowie i Zakopanem, był wówczas czynnym członkiem w PPS. Przez sześć semestrów studiował na Wydziale Przyrodniczym Uniwersytetu w Liège (Leodium), Belgia. Tam też w 1909 stanął na czele sekcji leodyjskiej PPS; organizator Związku Walki Czynnej, a później Związku Strzeleckiego w Belgii. Należał również do współorganizatorów towarzystwa młodzieży akademickiej „Filarecja”, a następnie związku towarzystw filareckich „Unia”. Po powrocie do kraju w 1910 ukończył pierwszą, zorganizowaną jeszcze przez Józefa Piłsudskiego, szkołę oficerską w Stróży. Po wybuchu I wojny światowej zajmował się werbowaniem ochotników do Legionów Polskich w Zagłębiu Dąbrowskim, za co został aresztowany przez Austriaków. Po uwolnieniu został przydzielony do Departamentu Wojskowego Naczelnego Komitetu Narodowego, gdzie do 1916 kierował centralnym biurem werbunkowym Legionów Polskich. Następnie pracował w Centralnym Komitecie Narodowym w Warszawie; w l. 1916–1917 był współredaktorem i sekretarzem redakcji „Gazety Nowej”. Redaktor tygodnika „Widnokreghi” w 1917. Za redagowanie nielegalnego pisma „Biuletyn” został 14.07.1917 aresztowany. Początkowo był więziony w Cytadeli Warszawskiej, a następnie zesłany przez Niemców do obozu w Niemczech, gdzie przebywał siedem miesięcy. Później pracował w redakcji „Kuriera Porannego”.

Należał do jednych z pierwszych pracowników służby zagranicznej. Od 1.11.1918 był naczelnikiem Wydziału (Biura) Prasowego Departamentu Politycznego MSZ, wydawał wówczas „Bulletin de Pologne”. Po roku przeszedł do Polskiej Agencji Telegraficznej, obejmując od 1.12.1919 stanowisko początkowo delegata, a następnie kierownika oddziału PAT w Wilnie. W 1920 został zastępcą szefa Biura Propagandy Zagranicznej w prezydium rządu, skąd odszedł na stanowisko naczelnego dyrektora PAT, którą to funkcję pełnił od 07.1922 do 10.1929. W okresie 1930–1931 był stałym korespondentem PAT w Rzymie, w l. 1932–1933 w Berlinie, a w l. 1934–1935 kierownikiem oddziału w Paryżu. Uczestniczył w akcji oświatowej prowadzonej wśród emigracji polskiej. W 1935, po powrocie do Polski, został dyrektorem programowym Polskiego Radia. Działał w Towarzystwie Dziennikarzy i Literatów oraz w Syndykacie Dziennikarzy Polskich. 10.03.1938 został powołany przez Radę Ministrów w skład komitetu koordynującego działania propagandowe na wypadek wojny. Miał w nim kierować sekcją radiową. We wrześniu 1939 przeprowadził ewakuację Polskiego Radia do Lwowa.

W sierpniu 1940 przebywał, jako uchodźca, w miejscowości Curia w Portugalii. W 1940 wraz z żoną i synem wyjechał z Portugalii do Brazylii. W Rio de Janeiro podjął pracę intrologora. Włączył się do pracy społecznej Polonii brazylijskiej; m.in. w 1948 był ławnikiem

w Unii Kulturalnej Polaków w Brazylii, a później dwukrotnie jej prezesem, a także prezesem Towarzystwa „Polonia” w Rio de Janeiro. W 1950 był członkiem Wydziału Wykonawczego Unii Kulturalnej Polaków w Brazylii, a w l. 1956–1959 prezesem Rady Głównej Unii. W l. 1958–1959 był również wiceprezesem Komitetu Pomocy Uchodźcom Polskim przy Brazylijskim Czerwonym Krzyżu w Rio de Janeiro.

Z Karoliną z d. Kondolewicz ożenił się 10.05.1916; mieli syna Jacka. Na przeł. 1918/1919 pracowała jako sekretarka w sekretariacie min. spraw zagranicznych. Razem z mężem przebywała w Brazylii. 15.07.1942 została sekretarzem utworzonego Koła Polek w Rio de Janeiro, była również bardzo aktywna w Komitecie Pomocy Ofiarom Wojny w Polsce, który działał w Rio de Janeiro.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Londynie, sygn. 1812, s. 19; AAN, MSZ, sygn. 12478, s. 5; AAN, PRM, część VIII, sygn. 4, s. nlb.

Źródła drukowane: *Rocznik Polonii 1950*, Londyn (b.r.w.), s. 32; *Rocznik Polonii 1958–59*, Londyn (b.r.w.), s. 43, 45; Jędrzejewicz Waclaw, *Wspomnienia*, oprac. i posłowiem opatrzył J. Cisek, Wrocław 1993, s. 54, 280–281; *Nekrolog*, „Tygodnik Powszechny”, 23.02.1969, s. 5.

Opracowania: Grabowski Waldemar, *Polska Agencja Telegraficzna 1918–1991*, Warszawa 2005, (wg indeksu); *Historia dyplomacji polskiej*, t. IV: 1918–1939, pod red. P. Łossowskiego, Warszawa, s. 58; Jędrzejewicz Waclaw, *Kronika życia Józefa Piłsudskiego 1865–1935*, t. I, Londyn 1986, s. 365; Kwiatkowski Maciej Józef, *Narodziny Polskiego Radia. Radiofonia w Polsce w latach 1918–1929*, Warszawa 1972, s. 74–75, 105–106; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 220; Malczewski Zdzisław, *Obecność Polaków i Polonii w Rio de Janeiro*, Lublin 1995, s. 74, 81, 109, 111, 162–163, 190; Sibora Janusz, *Narodziny polskiej dyplomacji u progu niepodległości*, Warszawa 1998, s. 266, 325, 328, 332.



Grabiński Mieczysław. Ur. 28.05.1893 w Wieluniu, woj. łódzkie; zm. 6.05.1960 w Londynie. Syn Kazimierza i Kazimierzy z d. Wolna.

Szkołę powszechną ukończył w Wieluniu, maturę zaś w 1912 zdał w gimnazjum w Kaliszu. W gimnazjum był członkiem konspiracyjnej niepodległościowej organizacji młodzieżowej „Zarzewie”, za co był represjonowany. Od 15.08.1914 do 15.09.1917 służył w Legionach Polskich jako szeregowy. Absolwent, z 1917, Wyższej Szkoły Handlowej w Warszawie. Od 1.07.1917 do 1.03.1918 urzędnik w Sekcji Gospodarczej Rady Powiatowej w Łukowie. Od 2.04.1918 do 2.01.1919 urzędnik „buchalterii” w Banku Handlowym w Warszawie.

Po podjęciu pracy w służbie zagranicznej, w okresie od 1.01. do 15.10.1919, był zatrudniony w centrali MSZ jako pomocnik sekretarza generalnego w Biurze Prac Kongresowych MSZ. Od 15.10.1919 do 31.03.1920 sekretarz konsularny w Konsulacie RP w Odessie, a od 1.04. do 15.10.1920 sekretarz konsularny w Konsulacie RP w Królewcu. Po odwołaniu do ministerstwa pracował od 16.10.1920 do 20.07.1921 w Departamencie Administracyjnym

jako pomocnik referenta, a od 1.06.1921 jako referent. Skierowany ponownie na placówkę, był od 20.07.1921 do 1.01.1924 I sekretarzem konsularnym w Wydziale Konsularnym przy Poselstwie RP w Moskwie. Odwołany, pracował w ministerstwie od 1.01.1924 do 1.06.1925 jako referent. Od 1.06.1925 do 15.11.1926 wicekonsul i kierownik Wydziału Konsularnego w Poselstwie RP w Belgradzie, a od 15.11.1926 do 1.05.1928 w Konsulacie Generalnym RP w Zagrzebiu jako wicekonsul, a następnie – od 1.08.1927 – konsul. Z Zagrzebia wyjechał 28.04.1928, by od 1.05.1928 do 1.11.1929 objąć jako radca stanowisko w Komisariacie Generalnym RP w Gdańsku, gdzie kierował Oddziałem Społecznym. Od 1.11. do 15.11.1929 w ministerstwie, następnie skierowany na kolejną placówkę. Od 15.11.1929 (listy komisyjne miały datę 7.08.1929) był, w randze konsula, kierownikiem Konsulatu RP w Czerniowcach, pozostając na tym stanowisku do 31.01.1933. Wraz z odwołaniem do ministerstwa został mianowany radcą ministerialnym i przydzielony czasowo (od 1.02.1933) do Wydziału Osobowego MSZ. Od 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej, należał również do Ligi Morskiej i Kolonialnej. W 1933 mianowany sekretarzem komisji egzaminacyjnej przeprowadzającej egzaminy dyplomatyczno-konsularne. 1.02.1934 został mianowany kierownikiem referatu i zastępcą naczelnika, a od 1.03.1934 zastępcą p.o. dyrektora Biura Personalnego. Od 1.12.1935 do 28.02.1939 konsul generalny i kierownik w Konsulacie RP w Wiedniu, następnie przeniesiony (od 1.03.1939) na stanowisko konsula generalnego w Konsulacie Generalnym RP w Monachium. 5.09.1939 przekazał budynek konsulatu pod opiekę konsula szwedzkiego w Monachium. Internowany, wraz innymi pracownikami konsulatu 6 września przewieziony do Wiednia, gdzie został umieszczony w budynku konsulatu polskiego. 16 września wraz z innymi internowanymi został przewieziony do Budapesztu, 17 września uwolniony, wyjechał do Szwajcarii, gdzie przebywał w Genewie. Od 1.11.1939 do 14.04.1941 pracował jako konsul generalny w Konsulacie Generalnym RP w Zagrzebiu, gdzie po zajęciu Jugosławii przez wojska niemieckie został aresztowany. Przebywał w więzieniach w Zagrzebiu, Grazu i Monachium oraz – od 14.04.1941 do 29.04.1945 – w obozie koncentracyjnym w Dachau. Po wyzwoleniu obozu znalazł się w Londynie i powrócił do pracy w MSZ. W chwili wycofania uznania dla Rządu RP na Uchodźstwie w Londynie 5.07.1945 był urzędnikiem w dyspozycji Wydziału Osobowego MSZ w Londynie. Od 1.11.1945 do 1.07.1949 delegat MSZ do amerykańskiej strefy okupacyjnej Niemiec, z siedzibą w Monachium. Równocześnie od 07.1946 do 09.1947 przewodniczący Międzynarodowego Komitetu Uchodźców Politycznych i D.P. (Displaced Persons) w Niemczech („Incopore”).

Pozostał na emigracji. Od 07.1947 do 04.1948 prezes Polskiego Związku b. Więźniów Politycznych Niemieckich Obozów Koncentracyjnych w Monachium. Po przeniesieniu się do Wielkiej Brytanii 26.05.1950 został wybrany prezesem Stowarzyszenia Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej w Londynie, a 31.05.1951 wiceprezesem Stowarzyszenia i ponownie wybrany na tę samą funkcję 25.06.1952. Od 16.07.1954 był członkiem Zarządu Stowarzyszenia. Aktywny w Lidze Niepodległości Polski, LNP (League for Independence of Poland); w 1950 był sekretarzem jej Rady Naczelnej, w tym też roku został wybrany na III Zjeździe LNP członkiem Głównego Komitetu Wykonawczego. W okresie 1.12.1952–30.11.1953 członek IV Rady Narodowej RP na uchodźstwie, z ramienia LNP.

Na przeł. 1958/1959 reprezentował Ligę Niepodległości Polski w Radzie Jedności Narodowej w Londynie. Był członkiem Instytutu Badań Spraw Międzynarodowych w Londynie.

Żona Wanda z d. Januszkiewicz (1901–1995), córka rektora Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. Aresztowana wraz z mężem 14.04.1941 w Zagrzebiu, przebywała do 28.05.1941 w więzieniu w Grazu, a następnie była internowana w Monachium i Wilnie do czerwca 1944. Córka Anna i syn Jerzy.

Publikacje: wspomnienia obozowe pt. *Dyplomacja w Dachau*, wyd. 1, Dachau, (Wydawnictwo „Słowa Polskiego”), 1946, wyd. 2, Warszawa 2007 (również w wersji niemieckiej i angielskiej).

Odnaczenia: Złoty Krzyż Zasługi, Krzyż Niepodległości, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Krzyż Zasługi z Mieczami, brązowy i srebrny Medal za Długoletnią Służbę; jugosłowiańskie: Orden Svetoga Save (Order Świętego Sawy) IV kl.; rumuńskie: Ordinele Coroana României (Order Korony Rumunii) III kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Bukareszcie, sygn. 481, s. 46; AAN, MSZ, sygn. 274, s. 217, sygn. 11747, s. 5, sygn. 12501, s. 56, 71; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 272, s. 71; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 5; AAN, PRM, część VIII, sygn. 243, s. 26–28; HI, MSZ, jednostka 293, s. 1103 (350.293.24, s. 775).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 113; 1925, nr 5, s. 73, nr 12, s. 193; 1926, nr 7, s. 87; 1927, nr 1, s. 8, nr 6, s. 103; 1933, nr 1, s. 4, nr 3, s. 22, nr 20, s. 195; Monitor Polski, nr 135 z 14.06.1928, s. 2; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 43; RSZ 1932, s. 23, 232; RSZ 1937, s. 40, 118, 171; RSZ 1939, s. 111, 117, 129, 192; *Rocznik Polonii 1950*, Londyn (b.r.w.), s. 53; *Rocznik Polonii 1953*, Londyn (b.r.w.), s. 45; *Rocznik Polonii 1958–59*, Londyn (b.r.w.), s. 192, 221; *Dziennik czynności Prezydenta RP Władysława Raczkiewicza 1939–1947*, t. II: 1943–1947, oprac. J. Piotrowski, Wrocław 2004, s. 492, 598; *Nekrolog*, „Goniec Karpacki” (Londyn), jesień–zima 1960, nr 3 (271), s. 59.

Opracowania: Brzoza Leszek, *Działalność polityczna piłsudczyków (1945–1954)*, [w:] *Warszawa nad Tamizą. Z dziejów polskiej emigracji politycznej po drugiej wojnie światowej*, pod red. A. Friszke, Warszawa 1994, s. 51–52, 59; Kulikowska Iwona Anna, *Konsulat Generalny RP w Monachium w latach 1920–1939*, Warszawa 2011, (wg indeksu); Olejnik Tadeusz, *Leksykon m. Wielunia*, Wieluń 2007, s. 189; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 36, 57, 60, 87, 101, 168–169, 172; Wanke Bronisław, *Władze legalne RP na Uchodźstwie (1940–1970)*, „Zeszyty Historyczne”, 1979, z. 47, s. 100.



Grabowski Tadeusz Stanisław. Ur. 15.01.1881 w miejscowości Huczko k. Dobromila, woj. lwowskie; zm. 22.01.1975 w Krakowie. Syn Władysława, adwokata, i Adelajdy (lub Katarzyny Anieli) z d. Hauser.

W 1901 ukończył gimnazjum w Jarosławiu. Od 1903 odbył studia na slawistyce na uniwersytetach w Krakowie, Pradze i Zagrzebiu. Ukończył je w Wiedniu w 1907. Następnie miał uzupełniać studia na uczelniach Belgradu, Sofii, Petersburga, Moskwy, Kazania i Kijowa, by je zakończyć w 1910 doktoratem

z filozofii w Wiedniu. Od 1907 do 1915 pracownik Uniwersytetu Jagiellońskiego, zatrudniony jako lektor języka czeskiego, serbo-chorwackiego i rosyjskiego, jednocześnie uczył języka rosyjskiego w II Gimnazjum w Krakowie. W 1915 pełnił obowiązki referenta ds. prasy słowiańskiej w Departamencie Wojskowym Naczelnego Komitetu Narodowego (NKN). W 1916 zorganizował polskie biuro prasowe w Konstantynopolu. W l. 1916–1918 delegat Departamentu Stanu Królestwa Polskiego i NKN w Sofii. Do 22.11.1918 ochotniczo służył w Legionach Polskich, 1.04.1917 uzyskał stopień chorążego.

Od 1.12.1918 do 9.07.1919 kierownik poselstwa i chargé d'affaires w Poselstwie RP w Sofii, od 9.07.1919 do 1.04.1924 radca legacyjny i chargé d'affaires w Poselstwie RP w Sofii, 1.04.1924 ponownie radca legacyjny (do 12.02.1925), wreszcie, od 12.02. do 14.04.1925, poseł nadzwyczajny i min. pełnomocny w Poselstwie RP w Sofii. Założył wówczas Towarzystwo Polsko-Bułgarskie, był mecenasem wydawnictw z zakresu literatury i popularyzatorem kultury polskiej w Bułgarii. Odwołany, od 15.04.1925 do 1.04.1927 naczelnik Wydziału Prasowego (P.VI.) w Departamencie Polityczno-Ekonomicznym MSZ, jednocześnie członek rady naukowej ministerstwa. Od 1.04.1927 do 28.02.1938 poseł nadzwyczajny i pełnomocny w Poselstwie RP w Rio de Janeiro. W 1932 był członkiem Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. W trakcie pobytu (1935–1936) w Brazylii prowadził wykłady z zakresu historii Polski i Słowiańszczyzny na uniwersytecie w Rio de Janeiro.

Po odwołaniu do kraju w 1939 został dyrektorem Polskiego Instytutu Współpracy z Zagranicą w Warszawie. Podczas okupacji pracował w tajnym szkolnictwie, prowadząc wykłady z historii literatury słowiańskiej na Tajnym Uniwersytecie Warszawskim, nauczał też w tajnych liceach w Krakowie i Warszawie. Od maja 1943 był zastępcą szefa Sekcji Departamentu Spraw Zagranicznych Delegatury Rządu RP na Kraj (krypt. „Moc”).

Po wojnie osiadł w Krakowie. W 1945 został profesorem nadzwyczajnym, a w 1946 profesorem zwyczajnym. W l. 1946–1947 pracował na Uniwersytecie Wrocławskim w katedrze filologii słowiańskiej, jednocześnie w l. 1945–1955 był kierownikiem katedry nowych literatur słowiańskich Uniwersytetu Jagiellońskiego. W 1960 przeszedł na emeryturę. Przewodniczył w l. 1961–1963 komisji słowianoznawstwa Krakowskiego Oddziału Polskiej Akademii Nauk. Członek wielu towarzystw, m.in. od 1936 członek korespondent Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, członek honorowy Towarzystwa Słowiańskiego w Sofii, towarzystw polsko-czechosłowackiego, polsko-łużyckiego, polsko-bułgarskiego, a także Polskiego Towarzystwa Filologicznego, Polskiego Towarzystwa Historycznego i Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego.

Żona Helena z d. Łodzińska (ur. 1885); mieli córkę Ewę, zamężną Krzyształowicz.

Publikacje: m.in. *Współczesna Chorwacja, 1905–1908*, t. 1–2 (b.m.r.w.); *Byłgari i Poljaci*, Sofia 1916; *Polska a Słowiańszczyzna. Historyczny rzut oka na polskie słowianofilstwo*, (b.m.w.) 1926; *Łużyczanie, ich walka, klęska i triumf*, (b.m.w.) 1947.

Odznaczenia: Złoty Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości; brazylijskie: Order Cruzeiro do Sul (Order Krzyż Południa) I i II kl.; bułgarskie: Order Zasługi Cywilnej I kl., Order świętych Cyryla i Metodego III kl.; czechosłowackie: Československý řád Bílého lva (Order Białego Lwa) II kl.; fińskie: Suomen Valkoisen Ruusun ritarikunta

(Order Białej Róży) II kl.; francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa) IV kl.; jugosłowiańskie: Orden Svetoga Save (Order Świętego Sawy) I kl.; rumuńskie: Ordinul național Steaua României (Order Narodowy Gwiazdy Rumunii) II kl.

Archiwalia: AAN, Attachés..., sygn. 105/1, s. nlb.; AAN, Krajowa Grupa Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej 1918–1945, sygn. 2/1; AAN, MSZ, sygn. 274, s. 208; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 5; AAN, PRM, część IV, sygn. 17, t. 1, s. 7, część VIII, sygn. 243, s. 31–32.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1920, s. 37; 1923, nr 6, s. 101; 1925, nr 3, s. 28, nr 5, s. 72; 1927, nr 4, s. 69, nr 7, s. 121; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 23; RSZ 1932, s. 24, 163; RSZ 1937, s. 44, 46, 171; RSZ 1939, s. 48; Minkiewicz Władysław, *Wspomnienia 1939–1954*, „Zeszyty Historyczne”, 1987, z. 80, s. 122.

Opracowania: Cygan Wiktor Krzysztof, *Oficerowie Legionów Polskich 1914–1917. Słownik biograficzny*, t. II: G–K, Warszawa 2006, s. 56–57; Grabowski Waldemar, *Kryptonim „Moc”. Sekcja Spraw Zagranicznych Delegatury Rządu RP na Kraj*, Warszawa 2015, s. 14, 35–36, 164; idem, *Polska tajna administracja cywilna 1940–1945*, Warszawa 2003, s. 279; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 95; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. II, Warszawa 1939, s. 94; *Słownik historyków polskich*, Warszawa 1994, s. 161; Żukowski Przemysław M., *Pracownicy i absolwenci Uniwersytetu Jagiellońskiego w polskiej służbie zagranicznej, 1918–1945*, „Zeszyty Historyczne”, 2008, z. 165, s. 47.

Strony internetowe: https://www.myheritage.pl/names/tadeusz_grabowski (30.04.2020).



Graliński Zygmunt Stanisław Cyprian. Ur. 29.09.1897 w Łęczycy; zm. 18.10.1940 na Oceanie Atlantyckim. Syn Ludwika, komornika sądowego, i Wandy Julii z d. Koerner, pochodzącej z niemieckiej rodziny.

Maturę otrzymał w 1916 w rosyjskim gimnazjum w Char-kowie, gdzie podjął też w tym samym roku studia medyczne. Po repatriacji, w l. 1918–1922, ukończył Wydział Prawa Uniwersytetu Warszawskiego. W czasie studiów pracował w Urzędzie Walki z Lichwą i Spekulacją oraz związał się z ruchem młodzieżowym, Stowarzyszeniem Polskiej Młodzieży Postępowo-Niepodległościowej „Filarecja” Uniwersytetu Warszawskiego, był jego przewodniczącym. Od 1919 pracował w Sekcji Pomocy w Centrali Akademickich Bratnich Pomocy. W 1920 jako ochotnik Wojska Polskiego uczestniczył w wojnie polsko-bolszewickiej. W 1925 uzyskał w Szkole Nauk Politycznych w Paryżu doktorat.

Po powrocie do kraju podjął pracę (wg jednych źródeł w 1922, innych zaś w 1925) w MSZ. Nie udało się ustalić szczegółów, ale miał się w tym czasie specjalizować w zagadnieniach Ligi Narodów i bezpieczeństwa zbiorowego. W 1928 miał odejść na własną prośbę z MSZ. Prowadził wykłady z zakresu prawa międzynarodowego w Wolnej Wszechnicy Polskiej w Warszawie, tam też od 1931 był członkiem komisji egzaminacyjnej Wydziału Nauk Polityczno-Społecznych. Od 1929 pracował jako adwokat, m.in. był obrońcą

w procesie brzeskim. W 1927 związał się z PSL „Wyzwolenie” – był prezesem Zarządu Powiatowego w Sokołowie Podlaskim i Siedlcach, a następnie w l. 1927–1931 członkiem Głównego Sądu Partyjnego, a w l. 1929–1931 członkiem Zarządu Głównego. Od 1931 członek Stronnictwa Ludowego, do 1939 członek Rady Naczelnej, w l. 1933–1935 sekretarz generalny, 1933–1939 członek Naczelnego Komitetu Wykonawczego, 1936–1938 wiceprezes Zarządu Głównego, a ponadto, w l. 1934–1939, prezes Zarządu Wojewódzkiego w Lublinie. W l. 1928–1930 był posłem do Sejmu RP z listy PSL „Wyzwolenie”. W 1930 pełnił funkcję sekretarza klubu parlamentarnego swej partii. Czynnie pracował w komisjach: konstytucyjnej, prawniczej i spraw zagranicznych. Był też radcą prawnym kilku spółek i towarzystw: Towarzystwa Ubezpieczeniowego „Prudential”, Towarzystwa Ubezpieczeń „Przezorność” S.A., „Siła i Światło”, a także członkiem rady Banku Handlowego. Miał być związany z masonerią, należeć do loży rytu szkockiego „Kopernik”, miał być jej łącznikiem ze środowiskiem PSL „Wyzwolenie” i PPS. W 1937 miał podjąć próbę zorganizowania loży o nazwie „Agraria”, która grupowałaby działaczy ludowych.

Po wybuchu wojny 17.09.1939 opuścił Polskę i we wrześniu lub na początku października dotarł do Francji. 30.09. lub ok. 9.10.1939 objął stanowisko wicem. spraw zagranicznych RP w rządzie gen. Władysława Sikorskiego. Po agresji sowieckiej na Finlandię, w dniach 11–14.12. 1939, prezentował na sesji plenarnej Zgromadzenia Ogólnego Ligi Narodów stanowisko Polski, potępiając agresję i apelując o pomoc dla Finlandii. W październiku 1939 zorganizował Grupę Zagraniczną Stronnictwa Ludowego. W listopadzie 1939 został przewodniczącym Grupy Polskiej Porozumienia Prawniczego Polsko-Francuskiego. W lipcu 1940 został zdymisjonowany ze stanowiska wicem. spraw zagranicznych. Mianowany posłem nadzwyczajnym i min. pełnomocnym w Kanadzie, odpłynął 13.09. 1940 z Liverpoolu do Montrealu statkiem „City of Benares”, który został zatopiony torpedą wystrzeloną przez niemiecką łódź podwodną „U-48”. Nie wiadomo, czy zginął wskutek wybuchu torpedy, czy też utonął; znalazł się na liście 258 śmiertelnych ofiar ataku. W literaturze polskiej podawana jest data jego śmierci 16 lub 17.09.1940.

Żona Dora z d. Eiger, córka właściciela fabryki w Zgierzu. Pobrali się w Paryżu. Nie mieli dzieci. Jego bratem ciotecznym był Stefan Korboński (1901–1989), prawnik, działacz ludowy, polityk. Uczestnik Obrony Lwowa 1918, III Powstania Śląskiego w 1921; w czasie II wojny światowej szef Kierownictwa Walki Cywilnej, dyrektor Departamentu Spraw Wewnętrznych i p.o. Delegata Rządu RP na Kraj; w l. 1945–1947 działacz PSL, w 1947 wybrany posłem do Sejmu RP, zagrożony aresztowaniem przez władze komunistyczne uszedł z kraju i zamieszkał w USA. Od 1947 wielokrotnie przewodniczący Zgromadzenia Europejskich Ujarmionych Narodów (ACEN).

Publikacje: prace z zakresu prawa międzynarodowego, w tym dysertacja doktorska: *Le règlement pacifique obligatoire des différends internationaux suivant le pacte de la Société des Nations*, Paris 1925; *Możliwość pokojowej rewizji granic według art. 19 paktu Ligi Narodów*, Warszawa 1927. Publikował też, używając pseud. literackiego „dr Z. Aliński”.

Źródła drukowane: Mühlstein Anatol, *Pamiętnik*, „Zeszyty Historyczne”, 1978, z. 43, s. 73–74; Schimitzek Stanisław, *Drogi i bezdroża minionej epoki. Wspomnienia z lat pracy*

w MSZ 1920–1939, Warszawa 1976, s. 365; idem, *Na krawędzi Europy. Wspomnienia portugalskie 1939–1946*, Warszawa 1970, s. 92.

Opracowania: Chajn Leon, *Polskie wolnomularstwo 1920–1938*, Warszawa 2005, s. 142, 191; Gelewski Tadeusz M., *Zbrodnie wojenne na morzu w drugiej wojnie światowej*, Gdańsk 1976, s. 149–151; Jarosz Mieczysław, *Graliński Zygmunt (1897–1940)*, [w:] PSB, t. 8, 1959–1960, s. 542 (tu bibliografia); *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 287; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 228; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 27; *Posłowie i senatorowie Rzeczypospolitej Polskiej 1919–1939. Słownik biograficzny*, t. II: E–J, Warszawa 2000, s. 156–158 (tu bibliografia); *Słownik biograficzny adwokatów polskich*, t. II: A–G, Warszawa 1988, s. 201–204 (tu bibliografia); *Słownik biograficzny działaczy ruchu ludowego: makieta*, Warszawa 1989, s. 130.



Gruszka Sylwester Maksymilian. Ur. 31.12.1891 w Skołoszowie (Skołaszowie), pow. Jarosław; zm. 28.11.1956 w Sydney, Australia. Syn Michała i Eudoksji (Ewy) z d. Bartoszevska.

Uczęszczał do gimnazjum w Jarosławiu, gdzie zdał maturę w 1909. W l. 1909/1910–1910/1911 studiował na Uniwersytecie Lwowskim, a w l. 1911/1912–1912/1913 na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego, na którym uzyskał 31.07.1913 absolutorium. Zdążył złożyć egzamin sądowy 2.06.1914, a następnie został zmobilizowany i służył od 1914 w armii austriackiej, przy czym l. 1916–1918 spędził w niewoli rosyjskiej. W okresie 1918–1919 służył w Wojsku Polskim w randze kapitana rezerwy. W 1919 ukończył kurs dyplomatyczno-konsularny przy Szkole Nauk Politycznych. W 1919 złożył również egzamin z nauk politycznych i w tym samym roku uzyskał tytuł doktora praw.

Pracę w MSZ rozpoczął 1.01.1920 jako prowizoryczny urzędnik w Wydziale Konsularnym i pozostał nim do 15.06.1922. Od 1.07. do 30.09.1920 referent w tym samym Wydziale. Od 30.09.1920 do 1.12.1921 był kierownikiem Sekretariatu (K.I.), a po reformie z 1.04.1921 – Oddziału Ogólnego (K.I.) Departamentu Konsularnego. Od 1.12.1921 do 1.02.1922 był starszym referentem, od 1.02. do 15.06.1922 pełnił obowiązki naczelnika wydziału, choć nie udało się ustalić którego, Departamentu Konsularnego. Skierowany na placówkę zagraniczną, w okresie 14.06.–30.09.1922, choć wg niektórych źródeł do 7.10.1922, konsul i kierownik Konsulatu RP w Trieście. Przeniesiony, od 1.10.1922 do 1.03.1923 konsul w Konsulacie Generalnym RP w Zagrzebiu, jednocześnie od 3.12.1922 do 20.03.1923 również kierownik placówki. Przeniesiony na kolejną placówkę, od 31.03.1923 do 30.04.1925 kierownik Konsulatu RP w Detroit; jednocześnie kierował referatami ogólnym, emigracyjnym, paszportowym i kasą. Od 03. do 04.1925 czasowo w ministerstwie. Następnie od 1.05.1925 do 1.03. lub 1.06.1928 konsul generalny i kierownik Konsulatu Generalnego RP w Nowym Jorku. Przeniesiony do Europy, był od 1.06.1928 do 15.04.1929 konsulem generalnym w Konsulacie RP w Kolonii, a następnie od 15.04.1929 do 1.12.1930 konsulem generalnym i kierownikiem Konsulatu Generalnego RP we Frankfurcie nad Menem, ale

już 26 listopada przekazał konsulat wicekonsulowi Stefanowi Odrowąż-Wysockiemu. Od 1.12.1930 do 31.12.1932 zajmował stanowisko radcy ds. emigracyjnych w Ambasadzie RP w Paryżu. Odwołany do ministerstwa, pracował od 1.01.1933 w Biurze Radcy Ekonomicznego (R.E.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego. W 1933 powierzono mu obowiązki zastępcy przedstawiciela MSZ w Międzyministerialnej Komisji Popierania Eksportu. Przynajmniej w 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. 1.07.1934 został mianowany ministerialnym radcą ekonomicznym. Pozostał na tym stanowisku do 30.04.1935. Ponownie skierowany na placówkę, od 1.07.1935 do 1.11.1941 konsul generalny w Konsulacie Generalnym RP w Nowym Jorku; wyjechał stamtąd pod koniec września 1941. Przeniesiony, od 1.11.1941 do 5.07.1945 konsul generalny z tytułem min. pełnomocnego w Konsulacie RP w Sydney, Australia, gdzie m.in. w 1942 zainicjował wydawanie biuletynu „Wiadomości Polskie”.

Po wycofaniu uznania dla Rządu RP na Uchodźstwie w Londynie i zakończeniu wojny pozostał w Sydney. Był przedstawicielem rządu RP na Australię. Dalsze losy nieznanne.

Pochowany na cmentarzu w Saint-Sauveur-des-Monts w prowincji Quebec.

Żona Maria z d. Roman (1901–1971); mieli syna Jana Jerzego (1932–1993). Brat Brunon Stanisław (1881–1941), działacz ruchu ludowego, w l. 1922–1927 poseł na Sejm RP.

Odznaczenia: Order Odrodzenia Polski V kl., Złoty Krzyż Zasługi, Medal za Wojnę 1918–1921, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, brązowy Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2956, s. 48; AAN, Amb. RP w Rzymie, sygn. 231, s. 8; AAN, Amb. RP w Waszyngtonie, sygn. 2338, s. 7; AAN, MSZ, sygn. 2286, k. 128, sygn. 12620, s. 55; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 5; AAN, PRM, część VIII, sygn. 243, s. 29–30.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1922, nr 2, s. 26; 1923, nr 5, s. 87, nr 6, s. 110; 1933, nr 3, s. 23; 1925, nr 12, s. 199; 1926, nr 2, s. 23, nr 4, s. 43, nr 12, s. 181, Monitor Polski, nr 133 z 12.06.1928, s. 1; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 18; RSZ 1932, s. 24, 111; RSZ 1934, s. 30; RSZ 1937, s. 86, 101, 122, 143, 171; RSZ 1939, s. 93, 108, 134–135, 165, 193.

Opracowania: *Corpus studiosorum Universitatis Iagellonicae in saeculis XVIII–XX*, Tomus III: E–J, pod red. K. Stopki, Kraków 2006, s. 577–578; Lencznarowicz Jan, „Wiadomości Polskie” w Sydney, „Kwartalnik Historii Prasy Polskiej”, 1992, nr 35/2, s. 25–45; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 65, 102; *Polskie groby na cmentarzu w Saint-Sauveur-des-Monts Quebec, Kanada*, dokumentację zebr. i oprac. E. Hłowska, Montreal [2002?]; *Posłowie i senatorowie Rzeczypospolitej Polskiej 1919–1939. Słownik biograficzny*, t. II: E–J, Warszawa 2000, s. 170–171.

Strony internetowe: <https://www.ancestry.com/genealogy/records/sylwester-maximilian-gruszka-24-w51x80> (30.04.2020).



Grześkowiak Sylwester. Ur. 9.12.1896 w Gnieźnie; zm. w 1940 w Londynie. Syn Stanisława, urzędnika, i Stanisławy z d. Jałoszyńska.

W l. 1903–1906 uczęszczał do szkoły w Gnieźnie, tam też uczestniczył w strajku szkolnym, za co jego ojciec został usunięty z urzędu i cała rodzina była zmuszona przenieść się do Poznania. W Poznaniu skończył szkołę średnią i Wyższą Szkołę Kupiecką, którą ukończył w październiku 1912. W l. 1912–1914 pracował u ojca. 16.10.1915 został powołany do wojska pruskiego, z którego został zwolniony w lutym 1919 w stopniu sierżanta liniowego. Od 27.12.1918 do 18.02.1919 brał udział w powstaniu wielkopolskim, służąc w kompani wartowniczej na terenie zamku w Poznaniu. Od końca lutego 1919 pracował w Wydziale Prasowym Naczelnej Rady Ludowej w Poznaniu, a następnie w Wydziale Oświaty i Szkolnictwa jako pomocnik biurowy. 16.06.1919 został przydzielony do Biura Łącznikowego Ministerstwa byłej Dzielnicy Pruskiej przy Misji Koalicyjnej jako sekretarz szefa biura. W kwietniu 1919 został zatrudniony na etacie w Ministerstwie byłej Dzielnicy Pruskiej. W listopadzie 1919 został mianowany kierownikiem Biura Łącznikowego, na którym to stanowisku pozostał do 31.05.1920.

Do Konsulatu Generalnego RP w Opolu został przydzielony 1.06.1920 przez Ministerstwo byłej Dzielnicy Pruskiej. Zachował jednak etat w Wydziale Politycznym Ministerstwa byłej Dzielnicy Pruskiej, otrzymując urlop bezpłatny. Pozostał w konsulacie do końca plebiscytu na Śląsku. Następnie podjął pracę, od 2.06.1920 do 14.07.1922, w charakterze pracownika kontraktowego w Konsulacie Generalnym RP w Opolu, gdzie prowadził Referat Paszportowy. Od 14.07.1922 do 1.07.1931 był tam starszym kancelistą. Następnie, po przeniesieniu konsulatu z Opoli do Bytomia, w Konsulacie Generalnym RP w Bytomiu był od 1.07.1931 naczelnikiem kancelarii. Jednocześnie 1.07.1931 został pracownikiem etatowym ministerstwa, ale natychmiast udzielono mu urlopu bezpłatnego i przydzielono do Konsulatu Generalnego RP w Opolu. Przynajmniej w grudniu 1932 naczelnik kancelarii i kierownik biura paszportowego konsulatu. Od 1.02.1934 pomocnik kancelaryjny z tytułem sekretarza konsularnego. Odwołany 31.01.1934 do ministerstwa, jednak od 1.02.1934 otrzymał bezpłatny urlop i nadal pracował jako pracownik kontraktowy w Konsulacie Generalnym RP w Opolu. Od 1.09.1937 otrzymał nominację na tytularnego wicekonsula, a 1.01.1938 został mianowany podreferendarzem. Być może w sierpniu 1939 został mianowany wicekonsulem. Pracował w Konsulacie Generalnym RP w Opolu do wybuchu II wojny światowej.

Internowany przez władze niemieckie, 4.09.1939 znalazł się w Kopenhadze wraz z innymi pracownikami polskich placówek konsularnych we Wrocławiu, w Szczecinie, Pile i Opolu. Następnie wyjechał wraz z nimi przez Malmö do Sztokholmu. Miał wyjechać ze Szwecji przez Norwegię i Anglię do Francji. Ciężko zachorował na statku i prawdopodobnie zmarł w jednym z londyńskich szpitali.

W 1923 ożenił się ze Stefanią Stanisławą z d. Smolna (ur. 1879 w Kępnie).

Odnaczenia: Order Odrodzenia Polski V kl., Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Krzyż Pamiątkowy za Waleczność w Powstaniu Poznańskim, Odznaka Honorowa Powstania Śląskiego, brązowy Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2956, s. 213; AAN, KG RP w Opolu, sygn. 219, s. 1–358; AAN, MSZ, sygn. 1459c, s. 83.

Źródła drukowane: Dz. Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 112; 1933, nr 20, s. 196; RSZ 1932, s. 24; RSZ 1934, s. 31; RSZ 1937, s. 106, 172, 233; RSZ 1939, s. 112, 194, 263; Wodzicki Roman, *Wspomnienia. Gdańsk–Warszawa–Berlin 1928–1939*, Warszawa 1972, s. 660–661, 666.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 79.



Gwiazdoski Tadeusz (Gwiazdowski). Ur. 21.09.1889 w Warszawie; zm. 15.04.1950 w Londynie. Syn Wiktora Grosterna, lekarza, i Amelii z d. Starkman.

Do szkoły średniej uczęszczał w Warszawie, maturę zdał w gimnazjum filologicznym W. Górskiego. Uczestniczył w strajku szkolnym w 1905. Należał do młodzieżowych tajnych organizacji niepodległościowych. Studia podjął początkowo we Francji i w Szwajcarii, a ukończył je w 1914 na Wydziale Dyplomatycznym Szkoły Nauk Politycznych w Paryżu. We Francji, gdzie zastała go I wojna światowa, a następnie w Szwajcarii publikował teksty, w których wypowiadał się na rzecz niepodległości Polski. W 1918 podjął pracę w Wydziale Prasowym MSW; uczestniczył w rozbrajaniu Niemców w gmachu przyszłego MSZ.

Od 20.11.1918 do 1.07.1919 II sekretarz Poselstwa RP w Bukareszcie. Od 1.07.1919 do 1.06.1922 w MSZ referent w Departamencie Politycznym, od 1.04.1920 mianowany sekretarzem poselstwa. W 1920 był członkiem delegacji polskiej na konferencję w Spa. W 1921 pracował w Wydziale Ogólnym MSZ, miał być również naczelnikiem wydziału. W okresie 02.–05.1922 pełnił funkcję zastępcy sekretarza generalnego delegacji polskiej na rokowania z Niemcami w sprawie Konwencji Górnośląskiej. Od 1.06.1922 II sekretarz legacyjny z tytułem I sekretarza legacyjnego, a od 1.03. do 31.12.1923 I sekretarz legacyjny w Delegacji RP przy Lidze Narodów w Genewie. Od 1.01. do 1.12.1924 w MSZ na stanowisku zastępcy naczelnika Wydziału do Spraw Ligi Narodów. Od 1.12.1924 do 31.12.1932 w Delegacji RP przy Lidze Narodów w Genewie, od 21.01.1926 jako radca poselstwa. Po śmierci delegata RP w Genewie, min. Franciszka Sokala, od 1.04 do 8.11.1932 kierował tą placówką jako chargé d'affaires. Od 28.05. do 30.12.1932 radca poselstwa, p.o. delegat RP do Rady Administracyjnej Międzynarodowego Biura Pracy w Genewie, a także, z ramienia Polski, członek Rady Administracyjnej Międzynarodowego Urzędu Nansenowskiego do Spraw Uchodźców. 25.04.1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Od października 1932 członek Odwoławczej Komisji Dyscyplinarnej przy MSZ. Po powrocie do MSZ, od 1.01.1933 kierownik (naczelnik) Wydziału Organizacji Międzynarodowych (P.I.) w Departamencie Politycznym MSZ. Od 1.02.1934 do 1.09.1939 zastępca dyrektora Departamentu Politycznego. W 1936 wicedyrektor departamentu, powołany

ponownie na członka Odwoławczej Komisji Dyscyplinarnej przy MSZ. Od stycznia 1937 reprezentant MSZ w Międzyministerialnej Komisji przy Prezydium Rady Ministrów. W marcu 1938 przewodniczył polskiej delegacji na rokowania z Litwą w Augustowie w sprawie nawiązania stosunków komunikacyjnych między obu krajami, stanowiących etap wstępny do nawiązania stosunków dyplomatycznych. W 1937 i 1.09.1939 wicedyrektor Departamentu Polityczno-Ekonomicznego, w jego ramach kierował Wydziałem Organizacji Międzynarodowych (P.I.). Miał być masonem.

We wrześniu 1939 ewakuowany przez Nałęczów, Krzemieniec, Kuty do Słanic w Rumunii. Za wiedzą i zgodą Wiktora T. Drymmera wyjechał do Bukaresztu z zamiarem dotarcia do Paryża. Miał tam przyjechać na początku października 1939. Formalnie od 30.09., a faktycznie od 11.1939 do 06.1940 przydzielony do Ambasady RP w Paryżu, gdzie pełnił funkcję łącznika między ambasadą i MSZ a francuskim Ministerstwem Informacji i Propagandy w randze min. pełnomocnego. Po ewakuacji do Anglii pozostawał poza służbą dyplomatyczną; czasowo przebywał w Lizbonie. Od lipca 1942 kierownik Wydziału Organizacji Międzynarodowych Działu Politycznego MSZ, a ponadto od 10.1944 do 5.07.1945 zastępca, a następnie sekretarz generalny MSZ.

Po wojnie pozostał na emigracji w Wielkiej Brytanii, organizował MSZ Rządu RP na Uchodźstwie; od 6.07.1945 do 15.04.1950 sekretarz generalny MSZ i zastępca ministra. Trzykrotnie (9.08.1945, 9.05.1947 i 19.05.1949) wybrany członkiem Sądu Koleżeńskiego Stowarzyszenia Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej w Londynie. 25.09.1946 został powiernikiem organizowanego Instytutu Badań Spraw Międzynarodowych w Londynie.

Pochowany na St. Mary's Roman Catholic Cemetery w Londynie.

Rozwiedziony, bliższych danych nie odnaleziono.

Publikacje: „Noty i pisma urzędowe”, wykład wygłoszony 27.11.1933 na kursie naukowym dla urzędników służby zagranicznej (mps pow.); „Strona politycznoprawna zagadnienia sankcyj na tle zatargu włosko-abisyńskiego”, wykład wygłoszony 10.03.1936 na kursie naukowym dla urzędników służby zagranicznej (mps pow.); „Stan obecny Polski” (mps przechowywany w Instytucie i Muzeum Polskim im. gen. Sikorskiego w Londynie).

Odnaczenia: Order Odrodzenia Polski III i IV kl. (Krzyż Oficerski i Komandorski), Złoty Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, brązowy i srebrny Medal za Długoletnią Służbę; rumuńskie: Ordinul Coroana României (Order Korony Rumunii) III kl.; francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa) IV kl.; szwedzkie: Kongelige Wasa (Order Wazów); węgierskie: Érdemkereszt (Krzyż Zasługi) II kl.

Archiwalia: AAN, Akta Antoniego Pająka i jego rodziny, sygn. 52, s. 1–2; AAN, KNP, sygn. 221, s. 32; AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 12–13, 219, sygn. 1459c, s. 91–92, sygn. 1462a, s. 101–139, sygn. 1462c, s. 175–204; AAN, PRM, część IV, rektyfikaty, sygn. 17, t. 1, s. 6a, część VIII, sygn. 243, s. 37–38; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 277, s. 3; AAN, Posel. RP w Meksyku, sygn. 136, s. 13; HI, Posel. Polskie w Rumunii, jednostka 1, s. 23 (1.1.1, s. 23).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 103; 1926, nr 2, s. 23; 1933, nr 21, s. 205; 1936, nr 1, s. 5; *MSZ. Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 5; *RSZ 1932*, s. 24, 258; *RSZ 1937*, s. 24, 149, 172; Mühlstein Anatol, *Pamiętnik*, „Zeszyty Historyczne”, 1978, z. 43, s. 73.

Opracowania: Budny Michał, *Epilog polskiej służby zagranicznej*, „Zeszyty Historyczne”, 1985, z. 73, s. 49; Chajn Leon, *Polskie wolnomularstwo 1920–1939*, Warszawa 2005, s. 267; Grodziska Karolina, *Polskie groby na cmentarzach Londynu*, t. I, Kraków 1995, s. 156, 453; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 96; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 242; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 23, 27, 32, 79, 102, 165–167; Walczak Henryk, *Polscy przedstawiciele dyplomatyczni w Rumunii w latach 1918–1940*, część I: 1918–1923, „Polish Biographical Studies”, 2016, nr 4, s. 25–49.

H



Habicht Ernest Artur. Ur. 2.01.1874 w Niedomicach, pow. tarnowski; zm. 25.03.1957 w Krakowie. Syn Wilhelma, zarządcy dóbr księcia Sanguszki w Gumniskach, i Wandy Elżbiety z d. Fichauser.

Początkowo uczęszczał do szkoły ludowej w Gdowie w pow. tarnowskim, a następnie do gimnazjum w Tarnowie, w którym otrzymał maturę w 1893. W l. 1893–1897 studiował na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego. Tam też uzyskał w 1897 tytuł doktora praw. Po studiach był praktykantem konceptowym w Namiestnictwie we Lwowie, później praktykantem sądowym przy Sądzie Krajowym w Krakowie i auskulantem (praktykantem sądowym) w Sądzie Krajowym Wyższym w Krakowie. Po zdaniu egzaminu sędziowskiego podjął pracę jako adiunkt w Sądzie Powiatowym w Tuchowie. W 1903 został skierowany do pracy w Sekretariacie Sądu Najwyższego w Wiedniu. Od 1912 pracował w Generalnej Prokuraturze w Wiedniu. W lipcu 1914 został pierwszym prokuratorem Austro-Węgier. Od sierpnia 1914 związany z Wiedeńskim Komisariatem Naczelnego Komitetu Narodowego, w którym kolejno był członkiem jego Naczelnej Rady, a następnie zastępcą sekretarza i sekretarzem Prezydium, w końcu wiceprezesem. Od wiosny 1916 naczelnik Biura Prezydialnego Naczelnego Komitetu Narodowego w Wiedniu. Od 1915 kierował z ramienia Komitetu akcją opieki nad jeńcami armii rosyjskiej narodowości polskiej.

Do polskiej służby zagranicznej przeszedł, obejmując stanowisko delegata rządu polskiego i kierownika Poselstwa RP w Wiedniu jako pierwszy przedstawiciel Polski w Austrii, którym był od 1.11. do 1.12.1918. Odwołany do ministerstwa, 15.01.1919 został nominowany przez Radę Ministrów szefem sekcji, choć nie udało się ustalić której, stanowisko objął 31.01.1919. Po reformie organizacyjnej ministerstwa po 14 lutym był kierownikiem Departamentu Prawno-Administracyjnego. W 1922 odszedł ze służby dyplomatycznej. Od 1922 był zarządcą dóbr dzikowskich, a następnie ordynacji przeworskiej. W tym też czasie został wiceprezesem Związku Cukrowni i Banku Cukrownictwa. W 1927 osiadł

w Grodźcu na Śląsku Cieszyńskim i pracował na roli. W l. 30. był członkiem Rady Śląskiej Izby Rolniczej i od 1936 prezesem Stowarzyszenia Śląskich Hodowców Ryb Stawowych. W 1934 został również wybrany na wójta gminy Grodziec. Po wybuchu II wojny światowej ukrywał się, przede wszystkim w Krakowie.

Żonaty, z Amalią z d. Niemczewska (1879–1971), pobrali się ok. 1900. Mieli córkę Irmę, zamężną Bossowska (1904–1983). Brat Kazimierz Marian (1868–1943), generał Wojska Polskiego.

Archiwalia: AAN, KCNP, sygn. 71, s. 20–23; AAN, KNP, sygn. 224, s. 43; AAN, MSZ, sygn. 12490, s. 3; AAN, PRM, część IV, rektyfikaty, sygn. 17, t. 1, s. 6a.

Źródła drukowane: *RSZ 1937*, s. 39; *RSZ 1939*, s. 116; Schimitzek Stanisław, *Drogi i bezdroża minionej epoki. Wspomnienia z lat pracy w MSZ (1920–1939)*, Warszawa 1976, s. 335.

Opracowania: *Corpus studiosorum Universitatis Iagellonicae in saeculis XVIII–XX*, Tomus III: *E–J*, pod red. K. Stopki, Kraków 2006, s. 654; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 96; Piber Andrzej, *Habicht Ernest Artur (1874–1957)*, [w:], PSB, t. 9, 1960–1961, s. 217–218 (tu bibliografia); Żukowski Przemysław M., *Pracownicy i absolwenci Uniwersytetu Jagiellońskiego w polskiej służbie zagranicznej, 1918–1945*, „Zeszyty Historyczne”, 2008, z. 165, s. 49–50.

Strony internetowe: <http://www.sejm-wielki.pl/b/psb.8068.1> (30.04.2020); <https://www.geni.com/people/Ernest-Habicht/600000038733201970> (30.04.2020).

Harwas Jan. Ur. 7.01.1909 w Dortmundzie, Westfalia; zm. 20.08.1944 w Lyonie, Francja. Syn Jana i Franciszki z d. Marcinkowska.

W 1928 otrzymał maturę w gimnazjum klasycznym w Rogoźnie. W 1928 podjął studia na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Poznańskiego, które ukończył z tytułem magistra filozofii w 1935. Prace nad rozprawą doktorską przerwała wojna.

Od 1.11.1938 do 10.1940 pracownik kontraktowy w Konsulacie Generalnym RP w Lille. Współpracował wówczas ze Związkiem Polaków w Lille, m.in. jako sekretarz redakcji „Żołnierz Polski we Francji”. Od października 1940 wykładowca łaciny w Gimnazjum i Liceum im. Cypriana Norwida w Villard-de-Lans. Ponadto prowadził lekcje greki i egzaminował z języka niemieckiego. Od grudnia 1942 członek Polskiej Organizacji Walki o Niepodległość (POWN), w Grupie Południe. Był też delegatem POWN w Villard-de-Lans. Jako członek polskiego ruchu oporu od 16.07.1944 we francuskiej partyzantce uczestniczył w walkach o lotnisko Vassieux w masywie Vercors, w składzie oddziału sformowanego przez pracowników i starszych uczniów Gimnazjum oraz Liceum im. Cypriana Norwida w Villard-de-Lans. Po masakrze dokonanej przez Niemców w Vassieux wzięty do niewoli w miejscowości Die i osadzony w więzieniu w Valence, a następnie przewieziony do fortu Montluc w Lyonie. Rozstrzelany przez Niemców na lotnisku w Bron pod Lyonem. Data śmierci jest niepewna. Pochowany na cmentarzu w Villard-de-Lans.

Dnia 10.04.1939 w Czarnkowie nad Notecią ożenił się z Janiną z d. Lesińska. Dzieci: córka Maria, bliźniaki Bogdan i Kazimierz (ur. 1942).

Publikacje: skrypt z gramatyki łacińskiej wydany w Villard-de-Lans.

Odnaczenia: francuskie: pośmiertnie Croix de Guerre (Krzyż Wojenny).

Archiwalia: AAN, Krajowa Grupa Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej 1918–1945, sygn. 1/1 [list M. Harwas z listopada 1989].

Opracowania: Łepkowski Tadeusz, *Wolna Szkoła Polska w okupowanej Francji*, Warszawa 1990, s. 67; Mierzwiński Michał, *Tam też były polskie serca*, Warszawa 1978, s. 224, 279–280; Valentin-Strączek Ewa, *Vilardczycy. Życiorysy. Powstanie i funkcjonowanie polskiego Liceum w Villard-de-Lans 1940–1946*, Wrocław 2003, s. 136–137; Zaleski Z.S., *Jan Harwas (1908 lub 1909–1944)*, [w:] PSB, t. 9, 1960–1961, s. 302 (tu bibliografia); Zamojski Jan E., *Polacy w ruchu oporu we Francji 1940–1945*, Wrocław 1975, s. 278.



Hausner Bernard (Bernhard). Ur. w 1875 w Czortkowie, woj. tarnopolskie; zm. w sierpniu 1938 w Tel-Awivie. Syn Salomona i Leji.

Do szkoły średniej uczęszczał początkowo w Buczaczu, a następnie Stanisławowie. Ukończył seminarium rabinackie, ale nie udało się ustalić miejscowości. Studiował na Uniwersytecie w Wiedniu, gdzie w 1901 otrzymał tytuł doktora. W Pradze studiował filozofię. Od czasów studenckich związany z ruchem syjonistycznym. W 1897 założył Towarzystwo Akademików Żydowskich „Bar Kochba”. Po studiach, w l. 1899–1914, pracował jako nauczyciel religii w szkołach lwowskich. Czynny w życiu społecznym; w 1904 współtworzył Stowarzyszenie dla Rozwoju Rzemiosła i Pracy Fizycznej Żydów, a po wybuchu I wojny światowej Komitet Pomocy Żydom Ofiarom Wojny. W l. 1914–1916 przewodniczący Gminy Żydowskiej we Lwowie. W czasie okupacji rosyjskiej we Lwowie reprezentował społeczność żydowską miasta wobec władz okupacyjnych. Zmobilizowany, w l. 1916–1918 służył jako rabin w armii austriackiej. Walczył m.in. na froncie włoskim, gdzie został dwukrotnie ranny. Wstąpił do Wojska Polskiego, w którym w l. 1918–1920 był rabinem wojskowym. W 1919 objął kierownictwo Centralnego Żydowskiego Funduszu Narodowego. W 1920 został prezesem Towarzystwa Oświatowego „Mitet” zajmującego się organizowaniem szkolnictwa polsko-hebrajskiego. W l. 1921–1925 przewodniczący Organizacji Syjonistów Ortodoksów „Mizrachi” w Małopolsce Wschodniej. Wybrany do Sejmu RP I kadencji z woj. tarnopolskiego, zasiadał w nim w l. 1922–1927; członek prezydium Klubu Żydowskiego, był także wiceprezesem Klubu Związku Żydowskich Posłów i Senatorów Małopolski Wschodniej, frakcja „Mizrachi”.

Premier Józef Piłsudski podpisał 15.03.1927 jego nominację – od 1.09.1927 – na konsula generalnego i kierownika Konsulatu RP w Hajfie. Ponieważ 23.09.1927 został również mianowany przez min. przemysłu i handlu radcą handlowym przy Poselstwie RP w Londynie z obszarem działania na Palestynę i Syrię, został 30.09.1927 zwolniony przez min. Augusta Zaleskiego ze stanowiska konsula generalnego RP w Hajfie. Od 1.11.1927 przebywał w Tel-Awivie, do 4.06.1932 używał tytułu radcy handlowego przy Ambasadzie RP w Londynie z siedzibą w Tel-Awivie. Po likwidacji urzędu radcy handlowego i utworzeniu Konsulatu RP w Tel-Awivie z kompetencją terytorialną na dystrykt Jaffa, 6.06.1932,

został mianowany konsulem generalnym, a osobnym dekretem również na francuskie terytorium mandatowe Syrii, i pełnił tę funkcję do 31.12.1933. Listy komisyjne podpisał Prezydent RP 13.08.1932.

Żonaty, żona o imieniu Miriam; mieli dwóch synów, z których jeden zmarł przedwcześnie w 1934, drugi, Gedeon (ur.1915), prawnik, poseł do Knesetu, w l. 1960–1963 prokurator generalny Izraela, w 1961 główny oskarżyciel w procesie Adolfa Eichmanna.

Publikacje: artykuły w prasie: „Chwila”, „Kurier Lwowski”, „Przyszłość”, „Wschód”. *Słowacki a biblia*, [w:] *Księga pamiątkowa ku uczczeniu setnej rocznicy urodzin Juliusza Słowackiego*, t. 2, Lwów 1909; *Gramatyka języka hebrajskiego*, Lwów 1904; *Machzor*, Lwów 1912; *Job a tragedia grecka*, cz. 2, Lwów 1913; *Najważniejsze orzeczenia i postanowienia papieży, książąt kościoła i królów polskich w sprawie „mordu rytualnego”*, Lwów 1913; *Modlitwy na dni świąteczne*, Lwów 1913; *Sytuacja polskiego pieniądza bez pomocy zagranicznej*, Warszawa 1926.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Londynie, sygn. 1222, s. 53–60, 64–104; AAN, PRM, część VI, sygn. 74-3, t. 1, s. 2, 9, 52.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1926, nr 7, s. 93; 1927, nr 5, s. 93, nr 8, s. 130; 1933, nr 19, s. 189; RSZ 1932, s. 113, 226, 250; RSZ 1937, s. 111; RSZ 1939, s. 122.

Opracowania: Białynia Chołodecki Józef, *Lwów w czasie okupacji rosyjskiej, 3 września 1914–22 czerwca 1915, z własnych przeżyć i spostrzeżeń*, Lwów 1930, s. 70–71, 78; *Encyclopedia judaica castellana*, t. 5, México 1948–1951, s. 312; Fałowski Janusz, *Mniejszość żydowska w parlamencie II Rzeczypospolitej (1922–1939)*, Kraków 2005, s. 20, 24, 76, 78, 104–106; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 293–294; *Posłowie i senatorowie Rzeczypospolitej Polskiej 1919–1939. Słownik biograficzny*, t. II: E–J, Warszawa 2000, s. 212; Starnawski Jerzy, *Juliusz Słowacki we wspomnieniach współczesnych*, Wrocław 1956, s. 247.



Hempel Stanisław, pseud. „Waligóra”. Niepewne miejsce urodzenia: Zagórz k. Sosnowca, Lwów lub Wańczykowo (woj. kieleckie), niepewna również data urodzenia: 9.03.1891 lub 1893, inne źródło podaje datę: 17.08.1893; zm. 25.01.1968 w Warszawie. Syn Joachima i Anny z d. Bądryńska.

Do szkoły średniej uczęszczał w Kielcach i Warszawie, ale maturę zdał w I Szkole Realnej we Lwowie. W 1905 uczestniczył w strajku szkolnym. Już w czasach szkolnych, od 1909 członek Związku Młodzieży Polskiej „Przyszłość” (tzw. Pet); w l. 1909–1910 należał do tajnej organizacji wojskowej im. Waleriana Łukasińskiego w Warszawie, używał pseud. „Waligóra”. Wraz z innymi działaczami Pet został aresztowany 2.04.1910, wkrótce zwolniony. Wyjechał do Galicji. Działacz młodzieżowy we Lwowie; od 1910 członek władz Ligi Niepodległości i Polskich Drużyn Strzeleckich; od 1911 należał do ruchu skautowego. Członek „Zarzewia”. Studiował trzy lata na Wydziale Budowy Maszyn Politechniki Lwowskiej. Po wybuchu I wojny światowej od sierpnia 1914 służył w I Brygadzie Legionów Polskich, początkowo w 5. kompanii strzeleckiej,

a następnie w biurze wywiadowczym (9.10.1914 uzyskał stopień podporucznika), od 04. do 07.1915 adiutant Józefa Piłsudskiego. Przeniesiony do Polskiej Organizacji Wojskowej, komendant okręgu radomskiego od 1.08. do 8.11.1915; od 10.1915 do 11.1918 adiutant Komendy Naczelnej POW. Od 01. do 06.1917 sekretarz Komisji Wojskowej Tymczasowej Rady Stanu. W czasie kryzysu przysięgowego, 13.07.1917, aresztowany przez Niemców i więziony w Cytadeli Warszawskiej, od sierpnia w obozie w Szczypiornie i od 27 września w Havelbergu, gdzie przebywał do 7.01.1918. W 1918, będąc adiutantem Naczelnika Państwa, został wysłany do Francji w celu przygotowania wizyty Piłsudskiego. W styczniu 1919 objął stanowisko dyrektora Biura Prasowego delegacji polskiej na konferencję pokojową w Paryżu.

W służbie dyplomatycznej od 24.05.1919, I sekretarz poselstwa w Poselstwie RP w Bukareszcie do 22.04.1921. Przejściowo, w sierpniu 1920 (pomiędzy 1.07. a 16.08.), jako radca, kierował Konsulatem RP w Czerniowcach. Odwołany do ministerstwa, od 22.04.1921 do 1.05.1923 pracował w Departamencie Polityczno-Ekonomicznym (D.IV.), od 27.08.1921 w randze tytularnego radcy poselstwa; prowadził Referat dla Spraw Rumuńskich. Od 1.05. do 15.08.1923 był sekretarzem poselstwa z tytułem radcy poselstwa w Delegacji RP w Konstantynopolu. Po powrocie do ministerstwa, od 15.08.1923 do 18.07.1924, pracował ponownie w Departamencie Polityczno-Ekonomicznym. W okresie 18.07.–21.11.1924 (wg niektórych źródeł do 15.12.1924) pełnił funkcję chargé d'affaires w Poselstwie RP w Pradze. Następnie powrócił do pracy w Departamencie Polityczno-Ekonomicznym. Od 1.05.1925 w Poselstwie RP w Teheranie, początkowo w charakterze chargé d'affaires, a od 11.10.1928 jako poseł nadzwyczajny i min. pełnomocny. 19.03.1927 podpisał w Teheranie, jako chargé d'affaires, „Traktat przyjaźni pomiędzy Najjaśniejszą Rzeczpospolitą Polską a Cesarstwem Perskim”. Jednocześnie od 22.12.1932 poseł w Poselstwie RP w Bagdadzie z siedzibą w Teheranie. Odwołany do kraju z dniem 31.10.1938 zarówno z Teheranu, jak i Bagdadu, został równocześnie przeniesiony w MSZ w stan nieczynny. W związku z wyborem do Senatu RP, w MSZ 13.12.1938 udzielono mu urlopu bezpłatnego. W l. 1938–1939 senator RP wybrany z woj. łódzkiego. Zasiadał w Kole Obozu Zjednoczenia Narodowego; pracował w senackich komisjach: prawniczej, skarbowej oraz spraw zagranicznych.

We wrześniu 1939 wyjechał do Francji, dokąd dotarł 3.10.1939. Po upadku Francji w czerwcu 1940 pozostał pod władzą reżimu Vichy, zaangażowany w ruchu oporu, zajmował się kontaktami z politycznymi sferami Francji oraz czynny w akcji przerzutu rodaków do Wielkiej Brytanii, do Polskich Sił Zbrojnych. Aresztowany 3.02.1942 we Francji przez gestapo, osadzony w więzieniu na Pawiaku w Warszawie do lipca 1944. Skazany na śmierć, został uwolniony dzięki interwencji ambasady tureckiej. Po wojnie pozostał we Francji. Prawdopodobnie ok. 1924 został przyjęty do masonskiej loży „Łukasiński” (Wielka Loża Narodowa Polski), a w czasie II wojny światowej prawdopodobnie należał (w 1940) do polskiej loży „Kopernik” (Wielka Loża Francji) w Paryżu.

W 1966 powrócił do Polski. Został pochowany na cmentarzu Powązkowskim w Warszawie.

Żona Janina z d. Hollender (Holender) (zm. 1964), historyk sztuki. W czasie pobytu z mężem w Iranie założyła szkołkę polską w Teheranie. Siostra Janina, po mężu Osiecka.

Hładki Zygmunt

Brat Zygmunt Joachim (1894–1944), kapitan WP, od 1939 w szeregach Służby Zwycięstwu Polski-AK, szef Biura Informacji i Propagandy Komendy Okręgu Warszawa-Miasto, przewodniczący Konwentu Organizacji Niepodległościowych; zginął w powstaniu warszawskim. Brat Kazimierz (1896–1941), przed wojną burmistrz Chęciny, zginął w obozie koncentracyjnym w Auschwitzu. Ojciec Joachim (1858–1944), przemysłowiec, w l. 1919–1921 starosta kielecki; w l. 1922–1927 senator, wybrany z woj. kieleckiego, członek klubu Zjednoczenia Ludowo-Narodowego; reprezentant Polski w Unii Międzyparlamentarnej.

Publikacje: fragment wspomnień, *W awangardzie strzelców*, „Żołnierz Legionów i POW”, 1938, nr 3.

Odnaczenia: Krzyż Niepodległości z Mieczami, Krzyż Walecznych dwukrotnie, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, brązowy i srebrny Medal za Długoletnią Służbę; jugosłowiańskie: Orden Svetoga Save (Order Świętego Sawy) II kl.; perskie: Order of Homayoun (Order Homayouna) I kl.; rumuńskie: Ordinul Coroana României (Order Korony Rumunii) III kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Bukareszcie, sygn. 481, s. 6; AAN, Attachés..., sygn. 105, s. n.l.b.; AAN, KNP, sygn. 172, s. 13, 60, 101, 131; AAN, MSZ, sygn. 249, s. 35, sygn. 583, s. 30, sygn. 587, s. 19–20, sygn. 12621, s. 4, sygn. 12731, s. 14–16.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1920, s. 35; 1923, nr 6, s. 91; 1925, nr 5, s. 73; 1933, nr 1, s. 4; 1939, nr 3, s. 66; RSZ 1932, s. 25, 228; RSZ 1937, s. 49, 81; RSZ 1939, s. 53, 88, 195; Schimitzek Stanisław, *Drogi i bezdroża minionej epoki. Wspomnienia z lat pracy w MSZ 1920–1939*, Warszawa 1976, s. 45, 423–424.

Opracowania: *Cmentarz polski w Montmorency*, oprac. J. Skowronek oraz A. Bochenek, M. Cichowski, K. Filipow, Warszawa 1986, s. 153; Cygan Wiktor Krzysztof, *Oficerowie Legionów Polskich 1914–1917. Słownik biograficzny*, t. II: G–K, Warszawa 2006, s. 107–108 (tu bibliografia); Hass Ludwik, *Wolnomularze polscy w kraju i na świecie 1821–1999. Słownik biograficzny*, Warszawa 1999, s. 165; Janota Bzowski Zdzisław, *Dzieje rodziny Hemplów spisane we współpracy z Kazimierzem Hemplem*, Warszawa 1987, s. 124–126; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 97; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 254; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 87, 137; *Posłowie i senatorowie Rzeczypospolitej Polskiej 1919–1939. Słownik biograficzny*, t. II: E–J, Warszawa 2000, s. 221–222 (tu bibliografia); Walaszczyk Krzysztof, *Środkowy Wschód w latach II wojny światowej. Relacje i działania polskich placówek dyplomatycznych i konsularnych w Iranie, Iraku i Afganistanie*, Toruń 2012, s. 16–17; Zawadzki Jarosław Maciej, *Senatorowie. Losy wojenne i powojenne*, Warszawa 2013, s. 380–382.

Hładki Zygmunt (Hładki). Ur. 25.08.1896 w Warszawie; zm. w 1984 w Wielkiej Brytanii. Syn Franciszka i Salomei z d. Ciechanowicz.

Ukończył siedmioklasową szkołę realną i studiował przez sześć semestrów na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Warszawskiego. Po wybuchu wojny, od 15.10.1914 do 8.08.1915, był starszym grupy sanitariuszy, a następnie zastępcą komendanta warszawskiego Dworca Kaliskiego, w Polskim Komitecie Pomocy Sanitarnej. Brak informacji o jego losach w l. 1915–1918. Od 22.02. do 14.04.1919 kierownik transportu w Wydziale Towarów



z Ameryki u Generalnego Delegata Ministerstwa Apropowizacji na miasto Gdańsk. Podjął pracę w MSW, gdzie od 4.10.1919 do 5.09.1921 był urzędnikiem w służbie prowizorycznej. W okresie zagrożenia Warszawy ofensywą bolszewicką zgłosił się na ochotnika do wojska i od 22.07. do 26.11.1920 służył w stopniu szeregowca. Po zdemobilizowaniu powrócił do MSW, gdzie od 5.09.1921 do 12.12.1925 pozostawał w służbie stałej jako urzędnik. Po złożeniu w dniach 28–30.10.1925 egzaminu na stanowisko I kategorii w MSW, został awansowany, od 12.12.1925 do 31.05.1930 był referentem. Przez nieustalony okres, po maju 1926 został czasowo przydzielony do Prezydium Rady Ministrów jako szef Biura Prasowego Prezydium.

Po przejściu do MSZ, od 1.06.1930 do 8.06.1931, pracował jako radca ministerialny w Wydziale Prasowym (P.VI.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego. Od 8.06.1931 do 31.10.1932 pełnił funkcję zastępcy naczelnika Wydziału P.VI. Od 1932 był członkiem Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Desygnowany na placówkę zagraniczną, był od 1.11.1932 radcą poselstwa w Poselstwie RP w Pradze. 1.01.1936 został czasowo delegowany na stanowisko kierownika Konsulatu RP w Morawskiej Ostrawie, gdzie pozostał do 30.09.1938. W grudniu 1936 czasowo delegowany do Pragi, by po wyjeździe posła Mariana S. Chodackiego kierować Poselstwem RP w Pradze, do przyjazdu nowego posła. Od 20.03. do 1.09.1939 konsul generalny w Konsulacie Generalnym RP w Pradze. Ewakuowany po wybuchu wojny, przedostał się na Zachód i od 12.06.1940 do 5.07.1945 pracował w Konsulacie Generalnym RP w Londynie, gdzie zajmował się opieką nad uchodźcami.

Po zakończeniu wojny pozostał na emigracji. Był członkiem Instytutu Badania Spraw Międzynarodowych w Londynie. Dalsze losy nieznanne.

Żona Kamilla z d. Trzeciak (1906–1991), pobrałi się około 1920. Jego siostrą była Jadwiga Hładki-Wajwódowa (ur. 1904), artystka graficzka.

Odznaczenia: Order Odrodzenia Polski V kl.; jugosłowiańskie: Orden Svetoga Save (Order Świętego Sawy) III kl.

Publikacje: opublikował kilka artykułów, m.in. *Porucznik Zaćwilichowski*, „Zeszyty Historyczne”, 1980, z. 54, s. 153–157.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Londynie, sygn. 1739, s. 96–99, 114, 116; AAN, MSZ, sygn. 1459c, s. 109–110, sygn. 5260, s. 186; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 5; AAN, PRM, część VIII, sygn. 244, s. 7–9; HI, MSZ, jednostka 293, s. 808 (350.293.19, s. 478).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1933, nr 7, s. 57; 1936, nr 1, s. 18; RSZ 1932, s. 25, 134; RSZ 1933, s. 31; RSZ 1937, s. 49, 51, 173; RSZ 1939, s. 53, 54, 195. Drymmer Wiktor Tomir, *W służbie Polsce*, Warszawa 1998, s. 188.

Opracowania: Grajczak Dagmara, *Działalność Konsulatu Generalnego Rzeczypospolitej Polskiej w Londynie w latach 1939–1945*, Lublin 2019, s. 77, 120, 211–213; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. II, Warszawa 1939, s. 107–108; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 47, 70, 102; Wandycz Piotr, *MSZ widziany oczami amerykańskiego dyplomaty*, „Zeszyty Historyczne”, 1975, z. 32, s. 155.

Strony internetowe: <http://www.sejm-wielki.pl/b/sw.403024> (30.04.2020).



Hubicka Hanna, 2.v. Szlendak (Hubicka-Szlenakowa). Ur. 18.08.1889 w Piotrkowie Trybunalskim (czasami mylnie podawana jest miejscowość Pągów, woj. łódzkie); zm. 26.10.1941 w Lublinie. Córka Stanisława Wilhelma Paciorkowskiego, adwokata i publicyisty, oraz Konstancji Aliny z d. Tymowska.

Do gimnazjum uczęszczała w Warszawie. Studia na Wydziale Medycznym Uniwersytetu w Lozannie rozpoczęła w 1906, ukończyć je miała z tytułem doktora medycyny, choć w niektórych opracowaniach brak jest potwierdzenia otrzymania dyplomu. Od 1.04.1913 do 1.03.1914 pracowała jako lekarz-chirurg na oddziale wewnętrznym i chirurgicznym Szpitala św. Ducha w Warszawie, a później, w l. 1914–1917, w Szpitalu Czerwonego Krzyża w Kiszyniowie i jako młodszy lekarz w Brześciu nad Bugiem. Od 1.01.1916 do 1.08.1917 młodszy lekarz Wszechrosyjskiego Związku Ziemskiego. Po rewolucji lutowej 1917 pomocnica głównego lekarza Centralnego Komitetu Obywatelskiego Królestwa Polskiego w Mińsku. Pod koniec 1917 została kierowniczką Wydziału Prasowego Dowództwa I Korpusu Polskiego na Wschodzie. Z polecenia Komendy Głównej POW udała się, wraz z mężem Stefanem, z misją do Kijowa, Moskwy, Petersburga, Finlandii i Paryża. Powróciła do kraju w 1918 i od 1.04.1919 do 31.10.1922 pracowała jako kierownik Biura Prasowego w Adiutanturze Generalnej Naczelnego Dowódcy Wojska Polskiego, a równocześnie, od 1.06.1919 do 31.07.1920, jako referentka w Kancelarii Cywilnej Naczelnika Państwa. Od 1.01. do 22.05.1923 miała przerwę w służbie państwowej, pracowała już wówczas jako redaktorka w agencji telegraficznej „Orient”.

Pracę w resorcie spraw zagranicznych podjęła 22.05.1923 i do 10 września była zatrudniona w charakterze pracownika kontraktowego w Departamencie Dyplomatycznym MSZ. Od 10.09.1923 do 1.01.1925 ponownie miała przerwę w służbie państwowej. Po powrocie do ministerstwa pracowała jako sekretarka od 1.01. do 1.07.1925 (urzędnik nietatowy). W tym czasie, w dniach 6 i 9.06.1925, złożyła egzamin na stanowisko I kategorii w MSZ i od 1.07.1925 do 1.06.1929 była referendarzem w MSZ. Ponownie, od 1.06. do 8.12.1929, przebywała na urlopie bezpłatnym, podjęła wówczas pracę w Izbie Handlowej Polsko-Rumuńskiej. Po powrocie, od 9.12.1929 do 30.11.1930, była zatrudniona jako referendarz w Wydziale Ogólnokonsularnym (K.I.) w Departamencie Konsularnym MSZ. Ponownie urlopowana z MSZ, od 1.12.1930 do 31.07.1935, w związku z wyborem do Senatu RP z listy Bezpartyjnego Bloku Współpracy z Rządem. Pełniła funkcję sekretarza w Senacie RP; była referentem komisji skarbowo-budżetowej oraz zastępcą członka komisji gospodarstwa społecznego i spraw zagranicznych. Ponadto była sekretarzem Sądu Koleżeńskiego klubu senackiego BBWR, w klubie tym należała do Grupy Kobiet. Po powrocie do MSZ, od 1.08.1935 pracowała jako referent w Biurze Personalnym (Wydziale Osobowym) Gabinetu Ministra. Skierowana, w charakterze referenta personalnego, od 1.12.1935 do 31.12.1936, do Ambasady RP w Berlinie. Zajmowała się tam emigracją polską w Niemczech. Ponownie na urlopie bezpłatnym, od 1.01.1937 podjęła pracę

jako pracownik kontraktowy w Konsulacie RP w Lipsku. Odwołana do kraju i w październiku 1938 przeniesiona w stan nieczynny, a 31.03.1939 w stan spoczynku. Po wybuchu wojny wraz z mężem osiadła w Żółkiewce w pow. krasnostawskim.

Pochowana na cmentarzu przy ul. Lipowej w Lublinie.

Pierwszy mąż – Stefan Bolesław Hubicki (1877–1955), lekarz, działacz niepodległościowy i społeczny, generał brygady WP, min. pracy i opieki społecznej. Miał syna Andrzeja (ur.1916), który poległ w czasie kampanii wrześniowej 1939. Drugim mężem w 1938 został Henryk Szlendak (1905–1973), lekarz. Jej bratem był Stanisław Paciorkowski (1898–1940), zamordowany w Katyniu. Drugi brat to Tadeusz Paciorkowski (1900–1973), pułkownik WP.

Odznaczenia: Virtuti Militari V kl., Srebrny Krzyż Zasługi, Krzyż Niepodległości z Mieczami.

Archiwalia: AAA, Amb. RP w Berlinie, 2981, s. 95–130; AAN, Konsulat RP w Lipsku, sygn. 11, s. 1–40, sygn. 13, s. 1–6; AAN, PRM, część VIII, sygn. 244, s. 12–13.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1925, nr 1, s. 9, nr 6, s. 104; 1927, nr 5, s. 94; RSZ 1932, s. 25; RSZ 1937, s. 104, 173, 233.

Opracowania: *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 515; *Posłowie i senatorowie Rzeczypospolitej Polskiej 1919–1939. Słownik biograficzny*, t. II: E–J, Warszawa 2000, s. 247–248 (tu bibliografia); Zawadzki Jarosław Maciej, *Szlendak Hanna (1889–1941)*, [w:] PSB, t. 48, 2012–2013, s. 359–361 (tu bibliografia).



Hulanicki Witold. Ur. 26.01.1891 w Kijowie; zm. 26.02.1948 w Jerozolimie. Syn Antoniego, inżyniera, i Kazimiery z d. Rogowska.

Wyjechał z kraju i od 13.07.1914 do 30.06.1915 pracował jako ślusarz w Towarzystwie Akcyjnym Daimler, w Coventry (Anglia). Po powrocie ukończył w 1918 studia w Kijowie z tytułem inżyniera-technologa. Jeszcze w czasie studiów, od 12.09.1917 do 31.12.1919, pracował jako inżynier, zarządzający wydziałem technologicznym Centralnej Stacji Elektrycznej w Humaniu. Być może należał wówczas do Polskiej Organizacji Wojskowej. Następnie kierował sekcją przemysłową kijowskiego zarządu miasta. Po przyjeździe do Polski miał własne przedsiębiorstwo eksportujące drewno do Wielkiej Brytanii.

W MSZ podjął pracę w charakterze pracownika kontraktowego, którym był od 25.08.1926 do 30.11.1927. W grudniu 1926 został mianowany delegatem rządu z ramienia MSZ do Rady Zarządzającej Spółki Akcyjnej „Polskie Radio”. Od 1.01.1927 prowizoryczny referendarz w Wydziale Ogólnym Departamentu Konsularnego. Przyjęty do służby pozostał, od 1.12.1927 do 1.07.1928, prowizorycznym referendarzem w ministerstwie. Skierowany do pracy na placówce, od 1.08.1928 do 1.02.1930 prowizoryczny wicekonsul w Konsulacie Generalnym RP w Londynie, 1.02.1930 mianowany prowizorycznym konsulem. W okresie 1.11.1932–1.07.1934 konsul i kierownik Konsulatu Generalnego RP w Londynie. Od 1932

członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. W 1932 został oddelegowany jako kierownik polskiej ekipy na Letnie Igrzyska Olimpijskie w Los Angeles. Odwołany do MSZ, mianowany 1.07.1934 prowizorycznym radcą, a 1.01.1937 radcą w Departamencie Polityczno-Ekonomicznym. W 1935 przydzielony do Wydziału Prasowego (P.VI.), od 15.05.1936 do Referatu Propagandy Wydziału Prasowego (P.VI.). W czasie pogrzebu marszałka Józefa Piłsudskiego był zastępcą kierownika grupy opiekującej się dziennikarzami zagranicznymi przybyłymi na uroczystości. Ponownie skierowany na placówkę, od 1.03.1937 do 1.11.1939 konsul generalny w Konsulacie Generalnym RP w Jerozolimie. Zwolniony ze służby z powodu politycznych przez rząd emigracyjny w Paryżu.

Pod koniec 1939 został zaangażowany przez British High Commissioner Office w Palestynie jako cenzor, a następnie w Enemies Custodian Property w Jerozolimie. Po zakończeniu wojny mianowany zastępcą kierownika Urzędu Ciężkiego Przemysłu w Jerozolimie. Od lipca 1945 wszedł do władz Komitetu Uchodźców Polskich w Tel-Awivie.

Dnia 25.02.1948 został porwany przez terrorystów żydowskiej organizacji Lohamei Herut Israel (Bojownicy o wolność Izraela), znanej jako „Grupa Sterna”, pod zarzutem działania na rzecz strony arabskiej i wraz z innym polskim uchodźcą, dziennikarzem Stefanem Arnoldem, został 26 lutego zamordowany.

Był dwukrotnie żonaty. Pierwsza żona, to Maria z d. Mandryka, doktor medycyny. Drugą żoną była Wiktoria, z którą miał trzy córki: Barbarę (ur.1936), znaną w Londynie projektantką mody, Beatrice (ur.1938) i Birutę (ur.1942). Miał również dwie siostry: Zofię (ur.1890), pianistkę, i Halinę (1899–1975), zamężną Iwańska, tancerkę i nauczycielkę tańca.

Odnaczenia: Złoty Krzyż Zasługi, brązowy Medal za Długoletnią Służbę; belgijskie: Ordre de Léopold (Order Leopolda) III kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Londynie, sygn. 1760, s. nlb.; AAN, Krajowa Grupa Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej 1918–1945, sygn. 2/1; AAN, MSZ, sygn. 9295, s. 153–194; AAN, PRM, część VIII, sygn. 244, s. 14–16; HI, MSZ, jednostka 291, s. 597–602 (348.291.8, s. 45–50), ponadto jednostka 334, s. 101–109 (398.334.1, s. 862–870); IPMS, KG RP w Londynie, A.42, sygn. 479a, s. 1–8.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1927, nr 11, s. 148; Monitor Polski, nr 69 z 23.02.1928, s. 5; RSZ 1932, s. 25, 248; RSZ 1933, s. 32; RSZ 1937, s. 111, 134, 173; RSZ 1939, s. 121, 153, 195.

Opracowania: Ginor Isabella, Remez Gideon, *A Cold War Casualty in Jerusalem, 1948. The Assassination of Witold Hulanicki*, „The Israel Journal of Foreign Affairs”, 2010, vol. 4, no. 3, s. 135–156; Grajczak Dagmara, *Działalność Konsulatu Generalnego Rzeczypospolitej Polskiej w Londynie w latach 1939–1945*, Lublin 2019, s. 56, 161–162, 170, 172, 196, 207–208, 218–222; *Listy do redakcji J. Szuldrzyński, Wł. Żeleński i M. Kahan*, „Zeszyty Historyczne”, 1983, z. 63, s. 228–232; Patek Artur, *Polski cmentarz w Jerozolimie. Polacy pochowani na cmentarzu katolickim na górze Syjon*, Kraków 2009, s. 9, 32–33, 42, 83–84, 94, 97, 107–113 (tu bibliografia); *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 61, 79; Żeleński Władysław, *Sprawa Witolda Hulanickiego*, „Zeszyty Historyczne”, 1982, z. 60, s. 228–232.

Strony internetowe: https://www.myheritage.pl/names/halina_hulanicka (1.05.2020).



Huzarski Roman. Ur. 25.02.1891 w Przasnyszu; zm. w 1943 w Paryżu. Syn Romana i Jadwigi z d. Przeorska.

Po ukończeniu gimnazjum podjął studia w Lozannie, które ukończył z tytułem kandydata nauk inżynierskich. Po powrocie z zagranicy, od 20.04.1916 do 1.03.1918, pracował jako technik w oddziale inżynieryjnym Prochowni w Schlisselburgu, a od 21.04. do 13.07.1918 jako maszynista w Oddziale Eksploatacji Torfu tejże Prochowni. Po wybuchu rewolucji w Rosji powrócił do Polski i od 25.11.1918 do 10.12.1919 pracował jako pomocnik kierownika w Sejmikowym Biurze Budowlanym w Przasnyszu. Od 17.12.1919 do 22.01.1920 był urzędnikiem rachunkowym w Centralnej Księgowości Ministerstwa Skarbu.

Pod koniec tej pracy zatrudnił się równolegle w MSZ. Od 16.01.1920 do 1.06.1921 był urzędnikiem kontraktowym na próbnej służbie w Wydziale Finansowo-Gospodarczym (S.II). Następnie, od 1.06.1921 do 1.07.1925, był pomocnikiem referenta Rachuby Centrali Biura Rachuby i Kontroli Departamentu Administracyjnego. Prawdopodobnie 1.03.1923 został mianowany pomocnikiem referenta w Wydziale Administracyjno-Konsularnym (K.III.) Departamentu Konsularnego. Po złożeniu w dniach 6 i 9.06.1925 egzaminu na stanowisko I kategorii w MSZ skierowany na placówkę: od 1.07.1925 do 1.06.1928 attaché konsularny w Konsulacie RP w Bukareszcie; od 1.06. do 1.07.1928 – w Konsulacie RP w Lyonie. Mianowany wicekonsulem pracował nadal, od 1.07.1928 do 1.01.1930, w tym samym Konsulacie RP w Lyonie. Przeniesiony następnie do ZSRR, od 1.01.1930 do 31.10.1931 wicekonsul w Konsulacie RP w Charkowie. Odwołany do MSZ, 1–31.11.1931 wicekonsul w dyspozycji. Przywrócony do czynnej służby, mianowany 1.12.1931 referendarzem w Referacie Gdańskim w Wydziale Organizacji Międzynarodowych (P.I.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego. Od 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. 1.10.1933 mianowany sekretarzem poselstwa w Poselstwie RP w Helsingforsie (Helsinki), z równoczesnym powierzeniem kierownictwa Wydziału Konsularnego Poselstwa, pełnił tę funkcję do 30.01.1936, kiedy to został mianowany radcą. Następnie odwołany do MSZ, gdzie od 1.05. do 31.10.1936 pozostawał w stanie nieczynnym. Od 1.03.1939 do wybuchu wojny pracownik kontraktowy w Konsulacie RP w Hamburgu. Po wybuchu wojny znalazł się we Francji, gdzie, przynajmniej w lutym 1940 nadal pracował w MSZ w Angers. Dalsze losy nieznanne.

Żona Margaret, brak innych danych.

Odznaczenia: Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości; rumuńskie: Ordinul Coroana României (Order Korony Rumunii) IV kl.

Archiwalia: AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 5; AAN, Posel. RP w Oslo, sygn. 26, s. 2–3; AAN, PRM, część VIII, sygn. 244, s. 17–19.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 98; 1925, nr 6, s. 104; 1933, nr 14, s. 145; 1936, nr 1, s. 19; *MSZ. Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 15; *RSZ 1932*, s. 25, 129; *RSZ 1939*, s. 109, 275.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 79.

I

Iżycki Aleksander. Ur. 28.07.1866 w Kuryłówce, pow. uszczycki, Podole; zm. 14.02.1941 w Warszawie. Syn Władysława i Marii z d. Kremer.

W 1884 ukończył gimnazjum w Kamieńcu Podolskim. W l. 1884–1889 studiował na Wydziale Fizyczno-Matematycznym Uniwersytetu w Odessie, ale nie złożył egzaminu końcowego. Według niektórych opracowań w 1886 studiował na Uniwersytecie w Petersburgu. W l. 1889–1895 mieszkał w Odessie, w tym czasie był inspektorem Warszawskiego Towarzystwa dla Ubezpieczeń od Ognia, zarządzającym okręgiem odeskim, następnie inspektorem Petersburskiego Towarzystwa Ubezpieczeń od Ognia. W l. 1895–1905 gospodarzył we własnym majątku na Podolu. Był w tym czasie członkiem zarządu Kamienieckiego Syndykatu Rolniczego oraz Winnickiego Towarzystwa Rolniczego. W 1905 przeniósł się do Warszawy, jednocześnie kupił w Łomżyńskim majątek, który prowadził do 1914. W 1917 ukończył kursy organizowane przy Uniwersytecie Warszawskim dla pracowników wyższej administracji i 2.11.1917 wstąpił do służby państwowej w Ministerstwie Sprawiedliwości Tymczasowej Rady Stanu, w którym był początkowym referentem działu kontroli Wydziału Skarbowego, a następnie zastępcą naczelnika, naczelnikiem rachuby i radcą ministerialnym. Według niektórych opracowań w 1918 podjął pracę w Ministerstwie Rolnictwa i Reform Rolnych.

Od 1920 pracował w MSZ, początkowo jako naczelnik kancelarii Konsulatu Generalnego RP w Chicago, był nim przynajmniej do 1.04.1921. W sierpniu 1920 kierownik Wydziału Depozytowo-Kasowo-Gospodarczego, a od 01. do 06.1921 kierownik Wydziału Prezydialnego Konsulatu Generalnego RP w Chicago. Nie udało się ustalić precyzyjnej daty zwolnienia z pracy w konsulacie. Podjął pracę w Towarzystwie „Palatine” w Chicago. W 1922 powrócił do Polski. W 1923 pracował jako urzędnik kontraktowy w Głównym Urzędzie Ziemskim. W 1924 przeszedł do pracy w Ministerstwie Rolnictwa i Reform Rolnych. Według niektórych badaczy był związany z masonerią.

Działacz PSL „Wyzwolenie”, w l. 1926–1927 członek Zarządu Głównego. W l. 1931–1933 członek Rady Naczelnej PSL, a w l. 1931–1938 prezes Głównej Komisji Rewizyjnej PSL. W l. 1928–1930 senator z listy PSL „Wyzwolenie”; pełnił funkcję wiceprezesa klubu PSL „Wyzwolenie”, pracował w komisji skarbowo-budżetowej.

W czasie II wojny światowej w nieznanych okolicznościach został aresztowany 15.06.1940 przez Niemców i 14.08.1940 wywieziony do obozu koncentracyjnego w Auschwitz. Według części źródeł miał tam zginąć, ale najprawdopodobniej zmarł w Warszawie.

Żona Zofia Kuźmińska lub Koźmińska (zm.1944); syn Mateusz Iżycki de Notto (1898–1953), generał Polskich Sił Powietrznych, zmarł we Francji, ale pochowany został w Londynie.

Publikacje: oprócz artykułów do prasy, przed I wojną światową do „Dziennika Kijowskiego”, pisał do prasy polonijnej w USA. Opublikował broszurę pt. *Z pola walki o lepsze jutro*, Warszawa 1935, wydaną przez Towarzystwo Walki z Alkoholizmem „Trzeźwość”.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Waszyngtonie, sygn. 2075, s. 17, sygn. 2101, s. 5, 14, 113, 134, 186–187; AAN, Tymczasowa Rada Stanu, sygn. 17, s. 262.

Źródła drukowane: Stempowski Stanisław, *Pamiętniki (1870–1914)*, wstęp M. Dąbrowskiej, Wrocław 1953, s. 179.

Opracowania: Chajn Leon, *Polskie wolnomularstwo 1920–1938*, Warszawa 2005, s. 149, 378; Epsztein Tadeusz, *Edukacja dzieci i młodzieży w polskich rodzinach ziemiańskich na Wołyniu, Podolu i Ukrainie w II połowie XIX wieku*, Warszawa 1998, s. 194, 196; Kędziński Janusz, *Iżycki Mateusz (1898–1952)*, [w:] PSB, t. 10, 1962–1964, s. 202–203; Mycielska Dorota, Zawadzki Jarosław Maciej, *Senatorowie zamordowani, zaginieni, zmarli w latach II wojny światowej*, Warszawa 2009, s. 97–98; Olszewicz Bolesław, *Lista strat kultury polskiej (1.IX.1939–1.III.1946)*, Warszawa 1947, s. 93; *Posłowie i senatorowie Rzeczypospolitej Polskiej 1919–1939. Słownik biograficzny*, t. II: E–J, Warszawa 2000, s. 264–265 (tu bibliografia); Prus Jadwiga, *Polonia wobec potrzeb Wawelu*, „Przegląd Polonijny”, 1979, z. 2, s. 130; Skowrońska Janina, *Kremer Aleksander August (1813–1880)*, [w:] PSB, t. 15, 1970, s. 265–267; *Słownik biograficzny działaczy ruchu ludowego: makieta*, Warszawa 1989, s. 149.

Strony internetowe: <http://www.bohaterowie1939.pl/polegly,izycki-de-notto,mateusz,7395.html> (1.05.2020); http://www.nekrologi-baza.pl/?page_id=1149&Narze=page&page=934 (1.05.2020).

J

Jabłońska Janina Jadwiga. Ur. 15.10.1881 w Białej Podlaskiej; zm. w 1948 (na terenie Polski). Córka Aleksandra i Zofii.

Naukę pobierała w pensji J. Sikorskiej i II Gimnazjum rządowym w Warszawie. Studiowała w „Institut Schreiber” w Paryżu i przez trzy semestry na Sorbonie. Po powrocie do kraju, od 1910 do 1918, pracowała jako prywatna nauczycielka, w tym w l. 1910–1912 w domu A. Chudzyńskiego w Postawach, w ówczesnej gub. wileńskiej, w 1913 u pp. Stefanostwa Wielowieyskich, w 1914 u pp. Jędrzejów w gub. kieleckiej, w 1915 u pp. J. Zapolskich, w 1916 w gub. kijowskiej u p. Sipowicz i pp. Regulskich i w końcu w gub. podolskiej u p. Wachnowka w 1917 i częściowo w 1918.

Na przeł. 1918/1919 biuralistka w Wydziale Gospodarczym Sekcji Techniczno-Komunikacyjnej oraz Centrali Materiałów Piśmiennych Sekcji Ogólnej MSZ. Od 27.11.1918 kancelistka w Wydziale Prezydialno-Personalnym (A.I.) Departamentu Prawno-Administracyjnego; od 1.02.1919 starsza kancelistka, od 1.05.1919 archiwistka. Od 15.01.1920 pomocnik referenta, a od 1.06.1921 referentka w Wydziale Osobowym (A.I.). Od 1.03.1923 referentka w Oddziale Służbowym Wydziału Osobowego Departamentu Administracyjnego; tam też awansowana 4.05.1926 na asesora. Od 1.07.1929 naczelnik rachuby. W 1932 nadal pozostawała naczelnikiem rachuby oraz referentem w Referacie Urzędników Etatowych Wydziału Osobowego (G.M.O.) Gabinetu Ministra. Od 1.02.1934 podreferendarz, kierownik referatu personelu etatowego Biura Personalnego (B. Pers.) MSZ. W 1939

członek Sądu Koleżeńskiego Stowarzyszenia „Samopomoc Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej”.

W dniu wybuchu II wojny światowej była kierownikiem Referatu Personelu Etatowego MSZ. We wrześniu 1939 ewakuowana wraz z personelem ministerstwa do Krzemieńca i Kut, następnie przebywała w Botoșani, Rumunia, gdzie była 1.10.1939 i zamierzała powrócić do Warszawy. W tym czasie została przydzielona do Konsulatu RP w Bukareszcie. Później mieszkała w Jerozolimie. Nie wiadomo, kiedy przedostała się na Zachód. W listopadzie 1943 znajdowała się w Bejrucie i miała przez Kair lecieć do Londynu. Przy najmniej pomiędzy 08.1944 a 5.07.1945 pracowała jako kierowniczką Referatu Pracowników MSZ w Wydziale Ogólnym Działu Ogólnego MSZ w Londynie. Dalsze losy nieznane.

Brak informacji, czy założyła rodzinę.

Odnaczenia: Złoty Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, brązowy i srebrny Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 16, 214, 226, sygn. 12478, s. 8, 11; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 277, s. 3; AAN, Posel. RP w Meksyku, sygn. 136, s. 15; AAN, PRM, część VIII, sygn. 5, s. 31–32; HI, MSZ, jednostka 334, s. 138–140 (398.334.2, s. 900–902).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 94; *MSZ. Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 12; *RSZ 1932*, s. 25, 127; *RSZ 1937*, s. 23, 174; *RSZ 1939*, s. 11, 29, 196; Drymmer Wiktor Tomir, *W służbie Polsce*, Warszawa 1998, s. 230.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 23, 34, 63, 79; Sibora Janusz, *Narodziny polskiej dyplomacji u progu niepodległości*, Warszawa 1998, s. 336, 338.



Jackowski Tadeusz Gustaw. Ur. 28.03.1889 w Pomarzanowicach, woj. poznańskie; zm. 15.05.1972 w Krakowie. Syn Tadeusza Kryspina, ziemianina i działacza gospodarczego, oraz Pauli z d. Chłapowska.

Maturę otrzymał w Wyższej Szkole Realnej G. Bergera w Poznaniu. W 1913 ukończył studia filozoficzne w Lipsku, tam też uzyskał tytuł doktora filozofii. Pracował jako rolnik, od 1913 do 7.09.1915, w rodzinnym majątku Wronczyn k. Pobiedzisk (woj. poznańskie). W okresie wojny, od 7.09.1915 do 10.11.1918, rzeczoznawca rolniczy przy zarządzie cywilnym cesarsko-niemieckiego gubernatora warszawskiego. Od 1.12.1918 zatrudniony jako starszy referent w Wydziale Wytwórczości Sekcji Rolnej Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych. Zwolniony z pracy 15.08.1919 w związku z przejściem do MSZ za namową Naczelnika Państwa Józefa Piłsudskiego.

Od 15.08.1919 do 1.01.1920 starszy referent w MSZ, kierował Referatem Gdańskim; od 1.01.1920 do 1.06.1921 radca ministerialny w Wydziale Niemiecko-Austriackim (D.III.), w październiku 1920 był też pomocnikiem naczelnika Wydziału Północnego Departamentu Dyplomatyczno-Politycznego. Po reformie struktury ministerstwa, od 1.06.1921 do 15.12.1922, kierownik (naczelnik) Wydziału Północnego (D.III.) Dyrekcji Spraw

Politycznych. W 1921 został przydzielony do Międzysojuszniczej Komisji Plebiscytowej na Górnym Śląsku. Od 15.12.1922 do 1.04.1923 przebywał na urlopie bezpłatnym ze względu na sprawy osobiste. Po powrocie do ministerstwa został skierowany na placówkę, od 1.04.1923 do 15.12.1924 radca legacyjny, jednocześnie kierownik poselstwa w charakterze chargé d'affaires a.i. w Poselstwie RP w Berlinie, zastępujący posła Kazimierza Olszowskiego; następnie, od 15.03. do 12.12.1925, ponownie radca legacyjny w Poselstwie RP w Berlinie. Ze względu na sprawy osobiste przebywał na urlopie bezpłatnym od 12.12.1925 do 12.06.1926; powrócił na stanowisko radcy legacyjnego w Poselstwie RP w Berlinie, które zajmował do 12.10.1926. Członek delegacji polskiej na konferencję w Locarno. Odwołany do ministerstwa, od 12.10.1926 do 31.01.1929 dyrektor Departamentu Polityczno-Ekonomicznego. Mianowany, od 1.02.1929 do 31.10.1937 poseł nadzwyczajny i min. pełnomocny w Poselstwie RP w Brukseli, ale urzędowanie rozpoczął 13.05.1929. Równocześnie od 1.02.1929 do 31.10.1937 poseł w Poselstwie RP w Luksemburgu, z siedzibą w Brukseli; pracę podjął 24.10.1929. Przynajmniej od 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Odwołany, 31.10.1937 przeniesiony w stan nieczynny, a 30.04.1938 w stan spoczynku. Mieszkał we Wronczynie k. Pobiedzisk. Dalsze losy nieznanne.

Był dwukrotnie żonaty. W 1923 ożenił się z Anną z d. Schildenfeld-Schiller. Drugą żoną była Maria Ludmiła Józefa z d. Kuczkiewicz, l.v. Modrakowska (1896–1965), śpiewaczka operowa. Mieli dwóch synów: Antoniego (ur.1935), geografa, i Tadeusza (ur.1936), artystę-grafika.

Publikacje: wspomnienia pt. *W walce o polskość*, Kraków 1972.

Odznaczenia: Order Odrodzenia Polski III kl., Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości; afgańskie: El-Mar I kl.; belgijskie: Ordre de la Couronne (Order Korony) I kl.; chińskie: Złoty Kłos II kl.; duńskie: Dannebrogordenen (Order Dannebrog) II kl.; francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa) III kl.; holenderskie: De Orde van Oranje-Nassau (Order Oranje-Nassau) III kl.; jugosłowiańskie: Orden Svetoga Save (Order Świętego Sawy) I kl.; luksemburskie: Ordre de la Couronne de Chêne (Order Dębowej Korony); norweskie: Den Kongelige Norske Sanct Olavs Orden (Królewski Order Świętego Olafa) II kl.; rumuńskie: Ordinul Coroana României (Order Korony Rumunii) I kl., Ordinul național Steaua României (Order Narodowy Gwiazdy Rumunii) II kl.; szwedzkie: Kungliga Vasaorden (Królewski Order Wazów) III kl.; węgierskie: Érdemkereszt (Krzyż Zasługi) I kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Rzymie, sygn. 231, s. 7; AAN, Konsulat RP w Użhorodzie, sygn. 91, s. 187; AAN, PRM, część VIII, sygn. 4, s. 27–28, sygn. 246, s. 1–2.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 98, nr 7, s. 133; 1926, nr 9, s. 117; 1929, nr 4, s. 83; 1933, nr 7, s. 56; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 7; RSZ 1932, s. 26; RSZ 1937, s. 41, 91, 174; RSZ 1939, s. 45, 97; Günther Władysław, *Pióropusz i szpada. Wspomnienia ze służby zagranicznej*, Paryż 1963, s. 57; Schimitzek Stanisław, *Drogi i bezdroża minionej epoki. Wspomnienia z lat pracy w MSZ (1920–1939)*, Warszawa 1976, s. 167, 178.

Opracowania: *Historia dyplomacji polskiej*, t. IV: 1918–1939, pod red. P. Łossowskiego, Warszawa, 1995, s. 299, 325; Jakóbczyk Witold, *Jackowski Tadeusz Kryspin (1859–1924)*, [w:] *Wielkopolski słownik biograficzny*, Warszawa–Poznań 1981, s. 271; *Kto był kim*

w *Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 97; Łaptos Józef, *Dyplomaci II RP w świetle raportów Quai d'Orsay*, Warszawa 1993, s. 189–190; Łossowski Piotr, *Dyplomacja polska 1918–1939*, Warszawa 2001, s. 34, 128–129, 154, 285; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 278; Przybylski Tadeusz, *Modrakowska Maria Ludmiła Józefa (1896–1965)*, [w:] PSB, t. 21, 1976, s. 526–527; *Stosunki dyplomatyczne Polski. Informator*, t. II: *Europa 1918–2006*, Warszawa 2007, s. 38, 237.

Jałowiecki Bohdan. Ur. 13.12.1897 w Wilnie; zm. w lutym 1941 w obozie koncentracyjnym w Działdowie. Syn Konstatego i Walerii z d. Piotrowska.

Ukończył gimnazjum, choć nie udało się ustalić, gdzie i kiedy. Zmobilizowany, służył od 5.04.1917 do 04.1918 w armii rosyjskiej, a następnie, od 7.07.1919 do 31.08.1931, w Wojsku Polskim. Jako oficer lotnictwa został przydzielony do 1. pułku lotniczego; w l. 1923–1924 w Departamencie IV Żeglugi Powietrznej Ministerstwa Spraw Wojskowych. Awansowany 1.12.1924 do stopnia kapitana, ze starszeństwem od 1.08.1924. Następnie przydzielony do Oddziału II Sztabu Generalnego. Przeniesiony w stan nieczynny od 31.08.1931, w związku z przejściem do służby zagranicznej.

Odkomenderowany z Ministerstwa Spraw Wojskowych do MSZ, został przydzielony do Departamentu Polityczno-Ekonomicznego, gdzie pracował od 1.06. do 1.10.1931, w tym od 1.06. do 1.09.1931 w Wydziale Wschodnim (P.III.). 1.09.1931 mianowany prowizorycznym referendarzem. Od 1.10.1931 pracował w Konsulacie Generalnym RP w Mińsku jako prowizoryczny wicekonsul, od 1.02.1932 prowizoryczny radca poselstwa, a od 1.10.1932 radca poselstwa, choć wg niektórych przekazów radca ambasady. Od 1.07.1932 do 30.04.1935 kierownik Konsulatu Generalnego RP w Mińsku, a jednocześnie szef tamtejszej komórki polskiego wywiadu. Odwołany do ministertwa, od 1.05.1935 pracował w Departamencie Konsularnym. 1.12.1936 mianowany konsulem i kierownikiem Konsulatu RP w Olsztynie, gdzie zastał go wybuch wojny. Kierował równocześnie tamtejszą komórką wywiadu. Aresztowany 1.09.1939, był więziony początkowo w Królewcu, a następnie w obozach koncentracyjnych w Hohenbruch i Działdowie, gdzie zmarł lub został zamordowany.

Żona z d. Boczkowska. Nie ustalono bliższych danych.

Odnaczenia: Krzyż Walecznych, Srebrny Krzyż Zasługi.

Archiwalia: AAN, PRM, część VIII, sygn. 246, s. 5–6.

Źródła drukowane: *Rocznik Oficerski 1923*, Warszawa 1923, s. 19, 928, 946; *Rocznik Oficerski 1924*, Warszawa 1924, s. 19, 849, 864; *Rocznik Oficerski 1928*, Warszawa 1928, s. 542, 550; *RSZ 1932*, s. 26, 255; *RSZ 1937*, s. 105, 147, 174; *RSZ 1939*, s. 112, 169, 196.

Opracowania: Kruszyński Marcin, *Ambasada RP w Moskwie 1921–1939*, Warszawa 2010, (wg indeksu); Łossowski Piotr, *Dyplomacja polska 1918–1939*, Warszawa 2001, s. 375; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 61, 79, 88; Skóra Wojciech, *Współdziałanie służby konsularnej II Rzeczypospolitej z wywiadem wojskowym*, „Dzieje Najnowsze”, R. 36, 2004, z. 1, s. 28–29, 36; *Władze RP na obczyźnie podczas II wojny światowej 1939–1945*, pod red. Z. Błazyńskiego, Londyn 1994, s. 778.

Janikowski Stanisław Leopold. Ur. 17.02. 1891 w Piotrkowie Trybunalskim; zm. 23.09.1965 w Warszawie. Syn Leopolda, sekretarza i wicedyrektora Muzeum Przemysłu i Rolnictwa w Warszawie, i Zofii z d. Krajcewicz.

Ukończył Gimnazjum im. gen. P. Chrzanowskiego w Warszawie i Wydział Filozoficzny Uniwersytetu Jagiellońskiego, gdzie studiował w l. 1909/1910 i 1911/1912–1913/1914, absolutorium uzyskał w 1917. Już w czasach szkolnych aktywny, uczestniczył w 1905 w strajku szkolnym. Po studiach publicysta prasy codziennej i specjalistycznej. Członek Organizacji Młodzieży Narodowej, a następnie Polskich Drużyn Strzeleckich i „Sokoła” w Krakowie. W 1915 należał do Polskiej Organizacji Wojskowej, w tym też czasie sekretarz i członek prezydium Komitetu Skonfederowanych Stronnictw Niepodległościowych, a następnie w 1916 w Centralnym Komitecie Narodowym, członek Rady Narodowej. Od 10.02.1917 do 1.07.1918 referent prasowy w Tymczasowej Radzie Stanu. Od 1.07. do 15.11.1918 referent prasy polskiej w Wydziale (Biurze) Prasowym Departamentu Stanu (Spraw Politycznych) Tymczasowej Radzie Stanu, ale od 1.02.1918 referent w Referacie Prasy Polskiej Departamentu Stanu TRS.

W służbie zagranicznej od 15.11.1918, początkowo (do 1.09.1922) w Biurze Prasowym Sekcji Politycznej MSZ (wkrótce przemianowanym na Wydział Publikacji i Wydawnictw Departamentu Polityczno-Ekonomicznego) jako starszy referent. Awansowany, od 15.12.1918 do 3.10.1919 radca ministerstwa; a od 3.10.1919 do 30.04.1921 również kierownik Wydziału Prasowego (D.IX.). Przynajmniej w październiku 1920 referent sejmowy w Gabinetie Ministra. Od 1.05.1921 do 1.09.1922 przebywał, z nieznanych przyczyn, na urlopie bezpłatnym. Prawdopodobnie pracował w tym czasie w wileńskim oddziale PAT, być może został z pracy w ministerstwie zwolniony. Otrzymał przedłużenie urlopu do 1.08.1924 w związku z objęciem stanowiska kierownika oddziału PAT w Wilnie. Po powrocie do ministerstwa, od 1.08.1924 do 1.03.1927, pracownik kontraktowy w Departamencie Polityczno-Ekonomicznym na stanowisku radcy ministerialnego. 16.08.1924 objął stanowisko zastępcy naczelnika Wydziału Wschodniego (P.III.). W niektórych przekazach miał pracować jako zastępca naczelnika Wydziału Organizacji Międzynarodowych (P.I.), pozostając do 14.10.1924 pracownikiem kontraktowym. Przyjęty do służby stałej, był zastępcą naczelnika Wydziału Wschodniego do 17.12.1925, kiedy to został mianowany naczelnikiem Wydziału. Pozostał na tym stanowisku do 1.03.1927. Jednocześnie, od 28.08.1925 do 28.08.1928, radca ministerialny, członek-sędzia Wyższej Komisji Dyscyplinarnej przy MSZ. Od 1932 należał do Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Skierowany na placówkę, od 1.03.1927 do 1.04.1940 radca w Ambasadzie RP przy Stolicy Apostolskiej. Po śmierci ambasadora Władysława Skrzyńskiego, od 27.12.1937 do 24.07.1939, pełnił funkcję chargé d'affaires a.i. w tej Ambasadzie. Prawdopodobnie, po mianowaniu Kazimierza Papée ambasadorem przy Stolicy Apostolskiej, powrócił do swej poprzedniej funkcji. Po wyzwoleniu Rzymu przez oddziały alianckie, od 02. do 5.07.1945, chargé d'affaires, min. pełnomocny (mianowany 1.02.1945) w Ambasadzie RP przy Kwirynale.

Po zakończeniu wojny pozostał za granicą, początkowo we Włoszech, gdzie przynajmniej w 1950 i 1958/1959 był prezesem Związku Polaków we Włoszech. Czynnie uczestniczył w życiu politycznym emigracji, członek Ligi Niepodległości Polski. Członek Rządu

RP na Uchodźstwie w Londynie: od 18.01. do 7.05. lub 13.05.1954 min. spraw zagranicznych w rządzie Jerzego M. Hryniewskiego. Podczas kryzysu rządowego w sierpniu 1954 został sekretarzem Tymczasowej Rady Jedności Narodowej. Latem 1965 przyjechał na stałe do Polski.

Żona Halina z d. Prewysz-Kwinta (1898–1981), pobrali się w 1925. Troje dzieci: Halina Maria (ur. 1926–1995), zameżna Szczepanik, Stanisław Maria (ur.1927) i Wojciech Ignacy Maria (ur.1935).

Publikacje: wiele artykułów w prasie codziennej i specjalistycznej oraz kilka broszurek.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Rzymie, sygn. 231, s. 7; AAN, MSZ, sygn. 12478, s. 6; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 5; AAN, PRM, część II, sygn.103, s. 53, część VIII, sygn. 5, s. 49–52, sygn. 246, s. 12–14; HI, MSZ, jednostka 334, s. 211 (398.334.2, s. 977).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ 1926, nr 1, s. 11;1927, nr 3, s. 47; *Rocznik Polonii 1950*, Londyn (b.r.w), s. 135; *Rocznik Polonii 1958–59*, Londyn (b.r.w), s. 261; *RSZ 1932*, s. 26, 245; *RSZ 1937*, s. 131, 175; *RSZ 1939*, s. 148, 196.

Opracowania: Friszke Andrzej, *Życie polityczne emigracji*, Warszawa 1999, s. 182; Grabowski Waldemar, *Polska Agencja Telegraficzna 1918–1991*, Warszawa 2005, s. 15, 179; Kornat Marek, *Papież Pius XI i Polska w dobie totalitaryzmów i kryzysu systemu wersalskiego (1933–1939)*, „Studia nad Faszyzmem i Zbrodniami Hitlerowskimi”, t. XXX, Wrocław 2008, s. 163–226; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 97–98; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa, 1938, s. 286; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 19, 67, 69, 103; Sibora Janusz, *Narodziny polskiej dyplomacji u progu niepodległości*, Warszawa 1998, s. 129, 144; Turkowski Romuald, *Parlamentaryzm polski na uchodźstwie 1945–1972*, Warszawa 2001, s. 149; Wanke Bronisław, *Władze legalne RP na Uchodźstwie (1940–1970)*, „Zeszyty Historyczne”, 1979, z. 47, s. 92; Żukowski Przemysław M., *Pracownicy i absolwenci Uniwersytetu Jagiellońskiego w polskiej służbie zagranicznej, 1918–1945*, ibidem, 2008, z. 165, s. 50.

Strony internetowe: https://pl.qwe.wiki/wiki/Stanis%C5%82aw_Janikowski (2.05.2020).



Jankowski Tadeusz. Ur. 5.03.1892 w Bolesławcu, woj. łódzkie; zm. 29.10.1964. Syn Józefa i Stefanii z d. Hofman.

Ukończył prywatne gimnazjum w Piotrkowie Trybunalskim, maturę otrzymał 23.06.1910. W l. 1910–1914 studiował na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego. W trakcie studiów przyjęty do niepodległościowego Związku Młodzieży Polskiej „Zet”. Doktor filozofii. Ukończył Szkołę Nauk Politycznych w Krakowie. Od 12.1912 do 07.1913 należał do Związku Strzeleckiego, a także od 10.1913 do 07.1914 był członkiem polskich drużyn sokolich. W czerwcu 1918, w czasie zjazdu Związku Młodzieży Polskiej „Zet” w Krakowie, został wybrany do Komitetu Centralnego. Od kwietnia 1918 członek Towarzystwa Straży Kresowej. W 1918 wstąpił do Wojska Polskiego

i w dniach 2–22.11.1918 walczył w obronie Lwowa, jako szeregowiec Podocinka Szkoła Kadeca Odcinka I. Następnie powrócił do pracy w Towarzystwie Straży Kresowej, w 1919 pełnił funkcję sekretarza generalnego, a następnie kierował Wydziałem Organizacyjnym. Od 15.08. do 11.1920 służył jako artylerzysta konny. W l. 1921–1925 redaktor „Przeglądu Politycznego”.

W służbie zagranicznej, od 1.02.1926 do 1.09.1931, zatrudniony jako pracownik kontraktowy w Departamencie Polityczno-Ekonomicznym, tam też 1.02.1927 został mianowany referentem (referendarzem). 15.12.1928, choć wg niektórych źródeł 1.01.1929, objął stanowisko kierownika Referatu Sowieckiego w Wydziale Wschodnim (P.III.); 1.01.1929 został mianowany radcą ministerialnym. Następnie został skierowany na placówkę i od 1.09.1931, choć wg innych źródeł dopiero od 1.12.1931, pracował jako konsul w Konsulacie Generalnym RP w Paryżu. W tym też czasie, w 1932, został członkiem Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. 22.05.1934 dekretem min. spraw zagranicznych mianowany konsulem generalnym RP w Paryżu. Od 1.07.1934 konsul generalny i jednocześnie kierownik konsulatu oraz radca emigracyjny, chociaż dopiero 21.07.1934 Prezydent RP podpisał jego listy komisyjne na konsula generalnego RP w Paryżu. Funkcje te pełnił do 30.06.1935. Na krótko został odwołany do ministerstwa, 1.07.1935, z jednoczesnym mianowaniem na stanowisko radcy i ponownie skierowany na placówkę. Od 1.09.1935 do 17.09.1939 był radcą ambasady w Ambasadzie RP w Moskwie. Po ataku ZSRR na Polskę 17.09.1939 ewakuował się prawdopodobnie z całym personelem ambasady. Początkowo, od 1.03.1940 do 30.07.1941, pracował w „Polish Research Centre” w Londynie, następnie powrócił do pracy w ministerstwie. Od 1.08.1941 do 09.1944 kierownik Referatu Wschodniego Dyrekcji Politycznej ministerstwa w Londynie. Po reformie ministerstwa, od 09.1944 do 04.1952, zastępca kierownika Wydziału Wschodniego (P.III.) Działu Polityczno-Ekonomicznego. W związku z wycofaniem uznania dla Rządu RP na Uchodźstwie w Londynie został zatrudniony, od 5.07.1945 do 1.04.1947, w Interim Treasury Committee w Londynie, następnie, od 1.04.1947 do 31.12.1951, w Central Polish Resettlement Office przy angielskim Ministerstwie Pracy.

Czynnie uczestniczył w działalności polskich organizacji w Londynie; od 9.08.1945 był członkiem Zarządu Stowarzyszenia Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej w Londynie, a 29.05.1947 został wybrany członkiem Sądu Koleżeńskiego. Członek założyciel Instytutu Badań Spraw Międzynarodowych w Londynie; od 1946 do przynajmniej 1953 członek Rady Instytutu Bliskiego Środkowego Wschodu (później Instytut Wschodni) „Reduta”. Był też wykładowcą Szkoły Nauk Politycznych i Społecznych w Londynie. Dalsze losy nieznanne.

Żona Hilda z d. Latoszyńska (ur. 1892).

Publikacje: m.in. *Prawo wyborcze do Parlamentów Europejskich: Anglia, Belgia, Finlandya, Francya, Niemcy, Norwegia*, Warszawa 1919; *Projekt Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*, (b.m.w.) 1920; *Studium ZSRR: dzieje wewnętrzne, ustrój, polityka zagraniczna*, Londyn 1953.

Odnaczenia: Order Odrodzenia Polski V kl., Krzyż Niepodległości, Złoty Krzyż Zasługi, brązowy Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Londynie, sygn. 1767, s. 12; AAN, Konsulat RP w Użhorodzie, sygn. 91, s. 187; AAN, MSZ, sygn. 5258, s. 22–23, sygn. 5260, s. 211; AAN, PRM, część VI, sygn. 74-3, t. 1, s. 160, 163, 166, część VIII, sygn. 246, s. 9–11; HI, MSZ, jednostka 293, s. 884, 1025, 1075 (350.293.21, s. 556, folder 24, s. 697, 747), jednostka 294, s. 10 (350.294.1, s. 824).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1927, nr 1, s. 9, nr 2, s. 22, nr 3, s. 50; 1929, nr 1, s. 9; *Rocznik Polonii 1950*, Londyn (b.r.w.), s. 48; *Rocznik Polonii 1953*, Londyn (b.r.w.), s. 30; *Rocznik Polonii 1958–59*, Londyn (b.r.w.), s. 314; *RSZ 1932*, s. 26; *RSZ 1934*, s. 34; *RSZ 1937*, s. 63, 144, 175; *RSZ 1939*, s. 67, 167, 197; Czeczot-Gawrak Zbigniew, *Ze wspomnień dyplomatycznych, żołnierskich i innych*, Warszawa 1999, s. 18, 80; Szembek Jan, *Diariusz wrzesień–grudzień 1939*, przedmowę napisał i przypisami opatrzył B. Grzeloński, Warszawa 1989, s. 119.

Opracowania: *Corpus studiosorum Universitatis Iagellonicae in saeculis XVIII–XX*, Tomus: III: E–J, pod red. K. Stopki, Kraków 2006, s. 954; Gierowska-Kałuż Joanna, *Straż Kresowa a Zarząd Cywilny Ziem Wschodnich. Współdziałanie czy rywalizacja?*, Warszawa 1999, (wg indeksu); Kruszyński Marcin, *Ambasada RP w Moskwie 1921–1939*, Warszawa 2010, s. 62, 102, 288; *Obrona Lwowa: 1–22 listopada 1918*, t. 3, oprac. E. Wawrzukowicz i J. Klink, Warszawa 1994, s. 67; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 33, 74, 103, 164–165; Wandycz Piotr, *MSZ widziany oczami amerykańskiego dyplomaty*, „Zeszyty Historyczne”, 1975, z. 32, s. 155.



Jaroszewicz Tadeusz, pseud. „Morgan” i „Wuj”. Ur. 27.11. 1890 w Mytnicy, gub. kijowska; zm. 28.08.1934 w Warszawie. Syn Bolesława i Anieli z d. de Hernvald.

Ukończył gimnazjum w Kijowie. Studiował na Wydziale Mechanicznym Politechniki w Kijowie, a wg innych źródeł w Instytucie Technologicznym w Petersburgu. Od końca 1914 do 06.1915 członek Polskiej Organizacji Wojskowej w Warszawie. W czerwcu 1915 aresztowany i więziony przez Rosjan. Od 1917 żołnierz Legionów Polskich. Od poł. 1918 należał, używając pseud. „Morgan” i „Wuj”, do Pogotowia Bojowego PPS w Warszawie. W poł. października 1918, po upaństwowieniu Milicji PPS, został zastępcą szefa sztabu Komendy Głównej Milicji Ludowej, otrzymał też stopień podporucznika. Po likwidacji Milicji Ludowej został skierowany, w lipcu 1919, do Wojska Polskiego, gdzie służył w kawalerii. Uczestnik wojny polsko-bolszewickiej, walczył na froncie litewsko-białoruskim. W trakcie szarży swego szwadronu w walkach nad Narwią, w 1919, został ranny. Od 1920 studiował w Wyższej Szkole Kawalerii w Saumur we Francji. Następnie wykładowca w Centrum Wyszkolenia Kawalerii w Grudziądzu (do 1925). Od jesieni 1925 adiutant gen. Gustawa Orlicz-Dreszera. W 1927 przeniesiony do Głównego Inspektoratu Sił Zbrojnych. Po ukończeniu Wyższej Szkoły Wojennej awansowany do stopnia podpułkownika, ze starszeństwem od 1.01.1930.

Od 1.04.1932 do 04.1933 attaché wojskowy w Poselstwie RP w Helsingforsie (Helsinki), z kompetencją również na obszarze Szwecji. Po zakończeniu misji wojskowej przeszedł do służby zagranicznej. 16.04.1933 został mianowany prowizorycznym radcą poselstwa i kierownikiem Poselstwa RP w Kairze w charakterze chargé d'affaires. Wyjechał z Warszawy 10.05.1933 i objął stanowisko w Egipcie 20.05.1933, pozostał na nim do 20.06.1934. 1.02.1934 mianowany radcą poselstwa. Od lipca 1934 przebywał w Warszawie. Prawdopodobnie był członkiem jednej z łóż masonskich należących do Wielkiej Łoży Narodowej Polskiej w Warszawie.

Żona Halina (właśc. Helena Maria) z d. Chełmicka (1892–1940); pobrali się w 1919. Działaczka społeczna i niepodległościowa, posłanka na Sejm RP (1930–1935) i senatorka (1935–1938); rozstrzelana w Palmirach pod Warszawą 26.06.1940. Syn Jan (1920–1942), walczył we wrześniu 1939, następnie żołnierz ZWZ-AK; poległ jako żołnierz organizacji „Wachlarz”. Córka Maria Ewa, zamężna Zielińska (ur. 1923), żołnierz ZWZ-AK, walczyła w powstaniu warszawskim; artystka plastyczka, rzeczoznawca Ministerstwa Kultury i Sztuki.

Odznaczenia: Krzyż *Virtuti Militari* V kl., Krzyż Niepodległości z Mieczami, Krzyż Walecznych czterokrotnie; fińskie: Suomen Valkoisen Ruusun ritarikunta (Order Białej Róży); szwedzkie: Kungliga Svärdsorden (Królewski Order Miecza); międzynarodowe: Médaille Interalliée (Medal Międzysojusznicy).

Archiwalia: IPMS, Poselstwo RP w Kairze, A.50, sygn. 407.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1933, nr 8, s. 72; *RSZ 1932*, s. 114; *RSZ 1937*, s. 57; *Rocznik Oficerski 1923*, Warszawa 1923, s. 595, 678, 1520; *Rocznik Oficerski 1924*, Warszawa 1924, s. 537, 601; *Rocznik Oficerski 1928*, Warszawa 1928, s. 329, 341; *Rocznik Oficerski 1932*, Warszawa 1932, s. 142, 424; *Z kraju. Pogrzeb ś.p. płk. Jaroszewicza*, „Gazeta Lwowska”, 2.09.1934, nr 208, s. 2.

Opracowania: Hass Ludwik, *Wolnomularze polscy w kraju i na świecie 1821–1999. Słownik biograficzny*, Warszawa 1999, s. 188–189; *Kawalerowie Virtuti Militari 1792–1945*, t. 2/2, red. B. Polak, Koszalin 1993, s. 80–81; Kaźmierski Rafał, *Virtuti Militari, nr 234*, „Tygodnik Powszechny”, 1.02.1987, s. 6; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 98; Stawecki Piotr, *Attaché wojskowi Drugiej Rzeczypospolitej*, „Przegląd Historyczno-Wojskowy”, 2004, nr 2, s. 119.

Jaśkiewicz Teofil. Ur. 25.11.1883 w Saczynie, pow. Kalisz; zm. 26.12.1952 w Warszawie. Syn Konstantego i Teresy z d. Gosławska.

Ukończył Szkołę Handlową w Kaliszu i studiował przez cztery semestry na Wydziale Humanistycznym Wyższych Kursów Naukowych w Warszawie. Od 1.12.1902 do 1.03.1907 pracował w Oddziale Handlowym Kaliskiego Towarzystwa Rolniczego jako magazynier, następnie od 18.02.1907 do 23.12.1918 jako księgowy (buchalter) i korespondent w firmie „Alfred Grodzki” Maszyny i Narzędzia Rolnicze.

Pracę w MSZ podjął 26.11.1918 i do 1.01.1919 był naczelnikiem kancelarii Wydziału Prezydyjnego Sekcji Ogólnej. Awansował, od 1.01.1919 do 4.05.1926 pracował jako

starszy referent w Biurze Prezydialnym, od 14.04.1919 noszącego nazwę Wydziału Prezydialno-Personalnego Departamentu Prawno-Administracyjnego. Po kolejnych zmianach organizacyjnych w 1921 starszy referent w Oddziale Służbowym Wydziału Osobowego (A.I.) Departamentu Administracyjnego. Po otrzymaniu awansu, od 4.05.1926 do 1.07.1930, asesor w Wydziale Osobowym Gabinetu Ministra. 1.07.1930 mianowany radcą ministerialnym, od 1.06.1931 zastępca naczelnika Wydziału Osobowego. Przeniesiony do Departamentu Administracyjnego, 1.03.1934 został zastępcą naczelnika Wydziału Budżetowo-Gospodarczego (A.II.). Na tym stanowisku zastał go wybuch wojny. Od 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. 26.02.1937 wybrany wiceprzewodniczącym Koła Rodzin Urzędniczych przy MSZ, a także w 1938 i 1939 skarbnik Stowarzyszenia „Samopomoc Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej”. Jeden z najważniejszych wolnomyślicieli i masonów polskich. W 1926 współzałożyciel Polskiego Związku Myśli Wolnej, od 1928 redagował pismo „Wolnomyśliciel Polski”.

We wrześniu 1939 ewakuowany do Krzemieńca, miał pozostać tam lub też w Kutach. Pozostał w kraju, gdyż wiadomo, że w 1941 i 1942 mieszkał w Warszawie. Po wojnie, w 1945 stanął na czele Stowarzyszenia Myśli Wolnej Polski i był redaktorem pisma „Głos Wolnych”. Miał również pracować w MSZ. W 1949 wycofał się z czynnego życia.

W l. 60. XX w. został upamiętniony na tablicy pamiątkowej odsłoniętej na budynku przy ul. Krasińskiego 18 w Warszawie; przemianowano również ul. Kościerzyńską na Żoliborzu na ul. Teofila Jaśkiewicza.

Żona Janina z d. Pełka (Pełczanka), pobrali się w 1907; mieli jedno dziecko.

Publikacje: (pod pseud. Henryk Wroński) przed I wojną światową publikował w pismach warszawskich. Ponadto opublikował trzy tomy poezji: *Rozbrzaski* (1906), *Pobudki* (1910, skonfiskowany przez cenzurę rosyjską) i tomik ok. 100 sonetów (1919). W 1938 wydał *Z głową wspartą na rękę. Wiersze Henryka Wrońskiego* (Warszawa). Wiele tekstów poświęcił sprawom wolnomyślicielskim, m.in. *Czy kler jest potrzebny?* (Warszawa ok.1928), jako Henryk Wroński, *Co wolna myśl „burzy” a co w zamian daje?* (Warszawa 1935).

Odnaczenia: Złoty Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, brązowy i srebrny Medal za Długoletnią Służbę; jugosłowiańskie: Orden Svetoga Save (Order Świętego Sawy) III kl. Po wojnie odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Archiwalia: AAN, KG RP w Stambule, sygn. 30, s. 166; AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 16, 210; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 5; AAN, PRM, część VIII, sygn. 5, s. 86–87, sygn. 246, s. 18–20; HI, Amb. Polski w Wielkiej Brytanii, jednostka 4, s. 250 (5.4.2, s. 249); HI, MSZ, jednostka 292, s. 453 (348.292.10, s. 1135), jednostka 293, s. 344, 349 (350.293.12, s. 14, 19).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ 1923, nr 6, s. 94; *MSZ. Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 12; *RSZ 1932*, s. 26, 127; *RSZ 1937*, s. 29, 175; *RSZ 1939*, s. 11, 36, 197.

Opracowania: Ciepłowski Stanisław, *Wpisane w kamień i spiz. Inskrypcje pamiątkowe w Warszawie XVII–XX w.*, Warszawa 2004, s. 151; Lechicki Czesław, *Jaśkiewicz Teofil (1883–1952)*, [w:] PSB, t. 11, 1964–1965, s. 94 (tu bibliografia); *Polska służba zagraniczna*

po 1 września 1939 r., Londyn 1954, s. 25, 79; Przytułska W., *Teofil Jaśkiewicz 1883–1952*, „Rocznik Wolnej Myśli”, 1963/1964, s. 110–112; Sibora Janusz, *Narodziny polskiej dyplomacji u progu niepodległości*, Warszawa 1998, s. 267, 326.

Strony internetowe: <https://ulicetwojegomiasta.pl/ulica/jaskiewiczza-teofila> (2.05.2020); <http://metryki.genealodzy.pl/metryka.php?ar=8&zs=9214d&sy=323&kt=1&skan=609.jpg#zoom=1&x=46&y=1348> (2.05.2020).



Jaworski Jan Godzimir, pseud. „Długosz”. Ur. 31.10.1903 w Sannikach, pow. Gostynin, woj. warszawskie; zm. 19.02.1945 w Stargardzie Szczecińskim. Syn Michała, urzędnika w cukrowni, i Stefanii z d. Sobocka.

Do szkoły średniej uczęszczał w Warszawie; ukończył ją w 1922 i podjął studia na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Warszawskiego. W l. 1924–1927 studiował sinologię i japonistykę w Paryżu. Studia uzupełniające odbył w Londynie. Uzyskał w 1927 dyplom École des Langues Orientales Vivantes oraz w 1930 École des Hautes Études Sociales w Paryżu. Pracował jako lektor języka polskiego w École des Langues Orientales Vivantes. Z Paryża wyjechał w 1928 na Daleki Wschód, uzyskawszy trzyletnie stypendium rządu polskiego, ale wrócił po roku do Polski z powodu choroby (gruźlica płuc). Przeprowadził przewód habilitacyjny na UW i w 1930 został docentem; prowadził na tej uczelni wykłady z sinologii i japonistyki. Jednocześnie 15.01.1932 podjął pracę w MSZ jako pracownik kontraktowy, referent w Referacie Propagandy w Wydziale Prasowym (P.VI.). W kwietniu 1932 mianowany kierownikiem Referatu Naukowego w tymże Wydziale. Po utworzeniu z dniem 1.01.1934 katedry sinologii UW został mianowany zastępcą profesora, ale po kilku miesiącach, 1.04.1934, zrezygnował w związku ze skierowaniem go do pracy w Konsulacie RP w Harbinie (Charbin). Powrócił do Polski w lipcu 1936 i od 8.07. do 31.12.1936 pracował jako urzędnik kontraktowy przydzielony do Wydziału Prasowego (P.VI.). Podjął również pracę na UW, gdzie został mianowany profesorem nadzwyczajnym i objął w roku akademickim 1937/1938 kierownictwo katedry sinologii. Był pierwszym polskim profesorem sinologii. Prowadził również zajęcia w Szkole Wschodnioznawczej przy Instytucie Wschodnim w Warszawie. Jednocześnie w l. 1936–1938 prowadził zajęcia z zagadnień Dalekiego Wschodu na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie. Latem 1939 odbył podróż naukową do Anglii. Nie udało się ustalić, czy po 1936 był zatrudniony w MSZ, ale przynajmniej w 1939 był członkiem Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej.

Po wybuchu wojny 1.09.1939 zgłosił się na ochotnika do wojska i służył w 1. pułku szwoleżerów. Dostał się do niewoli, ale został wypuszczony i już w listopadzie 1939 powrócił do Warszawy. Podjął działalność konspiracyjną zarówno wojskową w Związku Walki Zbrojnej i Armii Krajowej, w której pod pseud. „Długosz” i „235” awansował do stopnia porucznika, jak i cywilną – prowadził zajęcia dydaktyczne oraz pracował naukowo. W okresie 03.1943–04.1945 pracownik Ekspozytury MSZ w Kraju, Departament (Sekcja) Spraw Zagranicznych Delegatury Rządu RP na Kraj (krypt. „Moc”). W maju 1943 referent spraw Dalekiego

Wschodu (krypt. „235”) Wydziału Wschodniego (D.III.) Sekcji Politycznej Departamentu. Uczestniczył w powstaniu warszawskim, po którego upadku dostał się do niewoli niemieckiej. Został umieszczony w szpitalu w Hammerstein (Hamersztyn, obecnie Czarne, pow. Człuchów, woj. pomorskie). Miał zginąć w trakcie alianckiego bombardowania lotniczego dworca kolejowego w Stargardzie Szczecińskim, gdzie przebywał jego transport ewakuacyjny, wg innych przekazów zginął w obozie koncentracyjnym w Stargardzie Szczecińskim.

Zona Helena z d. Rogoyska, 2.v. Białokur, 3.v. Janiszewska, pobrali się ok. 1920.

Publikacje: wiele prac z zakresu sinologii, m.in.: *La section de la nourriture dans la Vinaya des Mahisaska*, „Rocznik Orientalistyczny”, 1930; *La section de l'ordination dans la Vinaya des Mularvastivadın*, „Sprawozdanie Towarzystwa Naukowego Warszawskiego”, 1931, a także w pekińskim wydawnictwie „Monumenta Serica”; *Historia Chin i Historia Japonii*, [w:] *Wielka Encyklopedia Powszechna*, t. I, Warszawa 1935; *Gospodarcze podłoże konfliktu chińsko-japońskiego*, Warszawa 1932. Rękopisy jego prac naukowych spłonęły w czasie powstania warszawskiego.

Odnaczenia: Złoty Krzyż Zasługi z Mieczami.

Archiwalia: AAN, Krajowa Grupa Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej 1918–1945, sygn. 2/1 [tekst A. Leśniewskiego]; AAN, MSZ, sygn. 5259, s. 2, sygn. 9296, s. 15–20.

Źródła drukowane: RSZ 1932, s. 78, 135; RSZ 1933, s. 111; *Skład uniwersytetu w latach akademickich 1936/37 i 1937/38*, Lwów 1937, s. 21; Minkiewicz Władysław, *Wspomnienia 1939–1954*, „Zeszyty Historyczne”, 1987, z. 80, s. 123.

Opracowania: Chmielewski Janusz, *Jaworski Jan Godzimir (1903–1945)*, [w:] PSB, t. 11, 1964–1965, s. 107–108 (tu bibliografia); Grabowski Waldemar, *Kryptonim „Moc”*. *Sekcja Spraw Zagranicznych Delegatury Rządu RP na Kraj*, Warszawa 2015 s. 24, 27; idem, *Polska tajna administracja cywilna 1940–1945*, Warszawa 2003, s. 280–281; Lam Stanisław, *Życie wśród wielu*, Warszawa 1968, s. 354, 375, 378; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 298–299; Pałasz-Rutkowska Ewa, Romer Andrzej T., *Historia stosunków polsko-japońskich 1904–1945*, Warszawa 2009, s. 142–144, 146, 153, 317, 329; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 30, 79, 88.



Jażdżewski Antoni Kazimierz. Ur. 7.04.1887 w Poznaniu; zm. 9.05.1967 w Londynie. Syn Władysława, prawnika, numizmatyka i archeologa, i Marii z d. Trąmpczyńska.

Doktor medycyny, ale nie udało się ustalić, gdzie ukończył studia medyczne. Również absolwent Wydziału Dyplomatyczno-Konsularnego Szkoły Nauk Politycznych w Paryżu.

Od 8.08.1914 do 1.02.1918 służył w armii niemieckiej. Następnie od 1.11.1918 do 1.06.1919 i po miesięcznej przerwie od 7.07.1919 do 13.01.1922 służył w Wojsku Polskim jako lekarz w randze kapitana rezerwy, ale od 19.06.1920 do 31.01.1922 równocześnie pracownik kontraktowy Departamentu Politycznego Ministerstwa byłej Dzielnicy Pruskiej.

Pracę w służbie dyplomatycznej rozpoczął od stanowiska II sekretarza poselstwa w Poselstwie RP w Berlinie, gdzie przebywał od 1.02.1922 do 1.01.1924. Po odwołaniu,

od 1.01.1924 do 26.10.1925, w Departamencie Polityczno-Ekonomicznym sekretarz legacyjny, a od 26.10. do 1.11.1925 referendarz. W dniach 6 i 9.06.1925 złożył egzamin na stanowisko I kategorii w MSZ. Od 1.11.1925 do 31.08.1927 przebywał na urlopie bezpłatnym w celu podjęcia studiów, które odbył na Wydziale Dyplomatycznym Szkoły Nauk Politycznych w Paryżu. Po powrocie, od 1.09.1927 do 1.01.1928, zajmował stanowisko radcy ministerialnego w Departamencie Polityczno-Ekonomicznym. Od 1.01.1928 kierownik referatu w ministerstwie, jednocześnie mianowany radcą ministerialnym. Przy najmniej w 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Skierowany na placówkę, od 1.10.1930 radca poselstwa w Poselstwie RP w Tokio; być może od 1.10.1930 do 1.10.1933 – chargé d'affaires a.i. Poselstwa RP w Tokio. Z dniem 30.09.1933 odwołany do ministerstwa z równoczesnym mianowaniem radcą ministerialnym od 1.10.1933. Przydzielony z dniem 25.11.1933 na miesiąc do Wydziału Wschodniego (P.III.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego. Ponownie skierowany na placówkę, od 16.05.1936 do 1.08.1940, radca ambasady w Ambasadzie RP w Londynie. Po reorganizacji ministerstwa i wprowadzeniu z dniem 14.07.1940 nowej struktury objął od 1.08.1940 stanowisko dyrektora Protokołu Dyplomatycznego; pozostał na nim do 5.07.1945, do wycofania uznania dla Rządu RP na uchodźstwie w Londynie. Równocześnie od 21.04.1943 członek Komisji Dyscyplinarnej przy Prezydium Rady Ministrów. Mianowany 27.10.1944 tytularnym min. pełnomocnym. Zajmował stanowisko dyrektora Protokołu Dyplomatycznego w Rządzie RP na uchodźstwie jeszcze w lutym 1947. Po zakończeniu wojny pozostał na emigracji w Londynie. Był członkiem Instytutu Badań Spraw Międzynarodowych w Londynie.

Pochowany na Crystal Palace District Cemetery w południowym Londynie.

Prawdopodobnie nie założył rodziny. Siostra Emilia (ur. 1877); jej mąż Zygmunt Zakrzewski był historykiem i numizmatykiem, profesorem Uniwersytetu Poznańskiego.

Odznaczenia: Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości.

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 5260, s. 59; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 277, s. 4; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 5; AAN, PRM, część VIII, sygn. 246, s. 21–22; HI, MSZ, jednostka 293, s. 952, 1075 (350.293.24, s. 624, 747).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1922, nr 10, s. 128; 1923, nr 6, s. 103; 1933, nr 13, s. 134, nr 19, s. 187; Monitor Polski, nr 121 z 26.05.1928, s. 2; RSZ 1932, s. 27; RSZ 1937, s. 83, 133, 176; RSZ 1939, s. 90, 152; Budny Michał, *Wspomnienia niefrasobliwe (fragment książki)*, „Zeszyty Historyczne”, 1983, z. 63, s. 186; *Dziennik czynności Prezydenta RP Władysława Raczkiewicza 1939–1947*, oprac. J. Piotrowski, t. I: 1939–1942, Wrocław 2004, s. 212, 224, 250, t. II: 1943–1947, Wrocław 2004, s. 621; *Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej*, t. VI, Kraków 2003, s. 43.

Opracowania: Grodziska Karolina, *Polskie groby na cmentarzach Londynu*, t. I, Kraków 1995, s. 432; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 98; Pałasz-Rutkowska Ewa, Romer Andrzej T., *Historia stosunków polsko-japońskich 1904–1945*, Warszawa 2009 s. 156, 167, 187, 329, 345; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 29, 32, 70, 104; Watanabe Katsuyoshi, *Stosunki dyplomatyczne Polski i Japonii w okresie międzywojennym*, „Dzieje Najnowsze”, 1992, nr 4, s. 27–36.



Jelińska Teofila. Ur. 7.07.1913 w Tsingtau (Tsingtao), Chiny; zm. 24.08.2003 w Chicago. Córka Jana i Wandy z d. Olszyńska.

Przed podjęciem pracy w służbie zagranicznej mieszkała w Suwałkach. Od maja 1938, tj. od momentu nawiązania stosunków dyplomatycznych polsko-litewskich, pracowała w sekretariacie min. Franciszka Charwata, w Poselstwie RP w Kownie. Od 1.09.1938 do 28.02.1939 pracownik kontraktowy w Poselstwie RP w Kownie; następnie, od 1.03. do 15.05.1939, w Konsulacie RP w Kłajpedzie nadal jako pracownik kontraktowy. Ponownie od 16.05. do 15.10.1939 pracownik kontraktowy w Poselstwie RP w Kownie. Jednocześnie od lipca 1939 członkini Stowarzyszenia „Samopomoc Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej”.

Po zajęciu Polski we wrześniu 1939 przez Niemcy, ZSRR, a także jej części przez Litwę i Słowację pracowała od 15.10.1939 do 31.08.1940 w Biurze dla spraw Polskich w Poselstwie Wielkiej Brytanii w Kownie. Wezwana do centrali polskiego MSZ w Londynie, została zatrzymana w Rydze przez Sowieców i aresztowana 4.02.1941. Do 1.09.1941 przebywała w więzieniu w Rydze, a następnie w Moskwie na Łubiance. Po opuszczeniu więzienia została zatrudniona w okresie 1.02.–15.09.1942 w Ambasadzie RP w Kujbyszewie, w tym od 15.02. do 14.09.1942 jako urzędniczka i maszynistka referatu interwencji. Po wyjeździe z ZSRR od 1.10.1942 do 31.01.1943 pracowała w Poselstwie RP w Teheranie. Przez kraje Bliskiego Wschodu dotarła do Londynu. W okresie 1.06.–31.07.1943 została zatrudniona w Ambasadzie RP w Londynie, a następnie przeniesiona do centrali MSZ, gdzie pracowała od 1.08.1943 do 31.07.1945; od 15.11.1944 do 5.07.1945 kierowniczką Kancelarii Wydziału Ogólnego MSZ w Londynie, a jednocześnie od 15.11.1944 kierowniczką Kancelarii Wydziału Osobowego. Zwolniona z MSZ 31.07.1945.

Od 1.08.1945 do 27.12.1951 pracowała jako tymczasowa asystentka w Polskiej Sekcji Ministry of Pensions, w którym tłumaczyła na język angielski dokumenty medyczne polskich żołnierzy. Wraz z mężem i córką Marią wyjechała 6.01.1952 do USA. W 1960 naturalizowała się wraz z rodziną. Z mężem pracowała w Dziale Opieki Społecznej w hrabstwie Cook, a następnie od 1970 aż do przejścia na emeryturę w 1981, w stanie Illinois.

Jej niewielka spuścizna przechowywana jest w Archiwum Akt Nowych w Warszawie.

Wyszła za mąż 7.11.1948 za Stanisława Smyrskiego (zm. 1977 w Chicago), prawnika, porucznika WP, absolwenta Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie, aresztowanego we Lwowie przez władze sowieckie i więzionego, przebywał dwa lata w Kołymie, następnie w Armii Polskiej na Wschodzie i w II Korpusie Polskich Sił Zbrojnych, u gen. Władysława Andersa. Mieli trzy córki: Marię, ur. 1950 w Anglii, Krystynę, ur. 1953 w USA, oraz Małgorzatę, ur. 1957 w USA. Miała liczne rodzeństwo, m.in. braci: Kazimierza, po wojnie mieszkał w Sztokholmie; Antoniego, zm. w 1999 w Bielsku-Białej.

Archiwalia: AAN, Akta Teofili z Jelińskich Smyrskiej, sygn. 1, (passim); AAN, Krajowa Grupa Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej z lat 1918–1945, sygn. 13; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 277, s. 4; AAN, Posel. RP w Meksyku, sygn. 136, s. 15.

Źródła drukowane: RSZ 1939, s. 96, 276; Mitkiewicz Leon, *Wspomnienia kowieńskie 1938–1939*, Warszawa 1990, s. 94, 188, 348.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 34, 85; Rymwid Mickiewicz Hipolit, *Losy Polaków na Litwie podczas ostatniej wojny światowej*, „Niepodległość”, 1988, t. XXI, s. 201; Szubtarska Beata, *Ambasada polska w ZSRR w latach 1941–1943*, Warszawa 2005, s. 91.



Jenicz Andrzej (v. Skumin-Jenicz). Ur. 25.12.1898 w majątku Kawonówka, pow. zwinogradzki, gub. kijowska; zm. 8.01.1963 w Warszawie. Syn Stefana i Małgorzaty z d. Turowicz.

W l. 1909–1917 uczył się w liceum w Żytomierzu. Zamierzał studiować na Wydziale Przyrodniczym Uniwersytetu Kijowskiego, ale rewolucja mu to uniemożliwiła. W listopadzie 1918 ochotniczo wstąpił do Wojska Polskiego na Ukrainie. W czasie wojny polsko-bolszewickiej służył w oddziale pojazdów pancernych. Po demobilizacji, w 1921 podjął studia, które ukończył jako magister nauk agrotechnicznych, inżynier rolnik, absolwent Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w 1925. Odbył roczną praktykę w Spółce Akcyjnej „Kooprolna” w Warszawie. W l. 1926–1932 pracował w Centrali Spółdzielni Rolniczo-Handlowych „Storol” w Warszawie, przez sześć lat był kierownikiem wydziału nawozów sztucznych (inne źródło podaje, że kierownikiem wydziału handlowego). Po likwidacji „Storolu” przeszedł do Polskiego Monopolu Tytoniowego, w którym w l. 1932–1939 zajmował stanowiska eksperta tytoniowego, następnie inspektora i kierownika wydziału zakupów tytoni zagranicznych. Ukończył Szkołę Podchorążych Rezerwy Piechoty.

W dniach 5–8.09.1939 był kierownikiem kolumny samochodowej przewożącej złoto Banku Polskiego z Warszawy przez Lublin do Łucka i dalej do Rumunii. Następnie przez Rumunię, Grecję, Włochy dotarł do Francji, po upadku której przedostał się do Anglii. Służył w Polskich Siłach Zbrojnych, w randze porucznika dowodził plutonem.

Wyjechał z Londynu 11.08.1941 i udał się do Moskwy, gdzie pracował jako attaché ambasady w Ambasadzie RP i zajmował się sprawami opieki społecznej. Organizował m.in. aparat opiekuńczy Ambasady RP w Kujbyszewie w Syktywkarze, stolicy Komi, oraz w Kirowie. Następnie, od 12.05. do 08.1942, pełnił funkcję przedstawiciela Ambasady RP przy Sztabie Polskich Sił Zbrojnych w ZSRR w Jangi-Julu k. Taszkientu. Po roku został przeniesiony do Palestyny. Od 06.1943 do 30.04.1945 tytułarny wicekonsul ds. gospodarczych w Konsulacie Generalnym RP w Tel-Awivie, Palestyna. Ponadto od grudnia 1942 był delegatem PCK na Palestynę. Był inicjatorem powstania Izby Polsko-Palestyńskiej. Wcielony do Polskich Sił Zbrojnych przebywał w obozie przejściowym Jednostek Wojskowych Środkowego Wschodu w Quassasin w Afryce. Po powrocie do Tel-Awivu został przewodniczącym Komitetu Współpracy z Rządem Polski [Ludowej] w Palestynie (de facto nazywał się: Komitet Obywatelski Jedności Narodowej) oraz komitetu pomocy Warszawie. W lipcu 1946 z pierwszym transportem repatriantów z Palestyny wrócił do Polski.

W l. 1946–1948 był wicedyrektorem wydziału handlu zagranicznego „Społem”, a następnie przeszedł do Biura Prezydzialnego „Społem”. Po likwidacji „Społem”, od 1948 zajmował stanowisko wicedyrektora „Przemysłu Torfowego”, a po przeniesieniu tej instytucji do Elbląga – kierownika działu organizacyjnego, później działu sklepów detalicznych w Centralnym Zarządzie Przemysłu Mięsnego w Warszawie. Następnie przeszedł do Centralnego Zarządu Szkolenia Zawodowego Ministerstwa Handlu Wewnętrznego, gdzie pełnił przez kilka lat funkcję inspektora szkół związanych z przemysłem rolnym. Kolejnym miejscem pracy był Departament Wyższych Szkół Rolniczych w Ministerstwie Szkolnictwa Wyższego. Od grudnia 1955 pracował w Urzędzie Gospodarki Torfowej na stanowisku starszego inspektora. Od 1946 członek Stronnictwa Ludowego, a w 1948 członek Komitetu Naczelnego ZSL w sekcji rolnej i spółdzielczej.

Pochowany na Starych Powązkach w Warszawie.

Jego niewielka spuścizna, jako Andrzeja Jenicza, przechowywana jest w Archiwum Akt Nowych w Warszawie.

W 1925 ożenił się z Ireną z d. Wrzeszcz (1899–1943), zginęła w Auschwitz. Syn Stefan (1926–1944), zginął w powstaniu warszawskim. Po raz drugi ożenił się z Marią Miłkowską (1910–1994).

Odznaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, Krzyż Niepodległości.

Archiwalia: AAN, Akta Andrzeja Jenicza, sygn. 1; HI, MSZ, jednostka 334, s. 437 (339.334.4, s. 60).

Źródła drukowane: Kot Stanisław, *Listy z Rosji do gen. Sikorskiego*, Londyn 1955, s. 187, 244, 314, 325, 336–337, 492; *Protokoły z posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej*, t. III, Kraków 1996, s. 152.

Opracowania: *Historia dyplomacji polskiej*, t. V: 1939–1945, pod red. W. Michowicza, Warszawa 1999, s. 49; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 62; Siedlecki Julian, *Losy Polaków w ZSRR w latach 1939–1986*, z przedmową Jego Ekscelencji Pana Prezydenta RP Edwarda Raczyńskiego, Londyn 1987, s. 82; Szubtarska Beata, *Ambasada polska w ZSRR w latach 1941–1943*, Warszawa 2005, s. 37, 110, 134.

Strony internetowe: <https://www.geni.com/people/Andrzej-Skumin-Jenicz/6000000016033555744> (2.05.2020); https://wbh.wp.mil.pl/pl/skanydetale_wyszukiwarka_bazy_personalne/99110/ (2.05.2020); <http://www.sejm-wielki.pl/s/cmentarze.php?kw=42> (2.05.2020); <https://www.geni.com/people/Ma%C5%82gorzata-Skumin-Jenicz/6000000016033487981> (2.05.2020).

Jodko-Narkiewicz Witold Tomasz. Ur. 29.04.1864 w Słucku; zm. 22.10.1924 w Warszawie. Pochodził z rodziny inteligencko-ziemiańskiej; syn Witolda, lekarza okulisty, i Marii z d. Sokołow-Skwarcew.

Do szkoły średniej uczęszczał początkowo w Słucku, następnie w l. 1878–1882 w Warszawie, maturę zdał w 1884 w gimnazjum w Słucku. Od 1882 należał do Międzynarodowej Socjalno-Rewolucyjnej Partii „Proletariat”. Początkowo (1.07.1885) studiował medycynę na Uniwersytecie w Dorpacie. Następnie przeniósł się do Lwowa, gdzie studiował zoologię. Po związaniu się z redakcją pisma „Praca” został aresztowany i wydalony z Austrii.



Po krótkim pobyciu w Warszawie od października 1886 kontynuował studia medyczne w Würzburgu, które przerwał i podjął naukę na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Paryżu; w 1889 uzyskał tytuł magistra (licencjata) prawa. Przeprowadził się do Szwajcarii, gdzie bardzo aktywnie uczestniczył w życiu politycznym i publicystycznym. W listopadzie 1892 współorganizował paryski zjazd polskich socjalistów, kiedy to powołano do życia Związek Zagranicznych Socjalistów Polskich (ZZSP) i Polską Partię Socjalistyczną; współtworzył program PPS. Pisał wówczas przede wszystkim do socjalistycznych pism „Przedświt” i „Walka Klas”. Od 1892 do 12.1897 był członkiem redakcji „Przedświtu”; po aresztowaniu 7.01.1893 i wydaleniu z Francji udał się do Londynu i tam kontynuował pracę w redakcji. W trakcie studiów zagranicznych był członkiem Centralizacji (władz) partii II Proletariatu. Jako działacz ZZSP w grudniu 1894 wszedł w skład jego Centralizacji, a od grudnia 1897 Komisji Konspiracyjnej. Od 1895 przez dwa semestry studiował historię i filozofię na Uniwersytecie w Bernie, w 1898 uzyskał doktorat z filozofii. Pod koniec 1898 przeniósł się do Lwowa. W czerwcu 1902 na VI Zjeździe PPS został wybrany członkiem Centralnego Komitetu Robotniczego PPS. Po wybuchu wojny rosyjsko-japońskiej uczestniczył w Londynie w rozmowach z dyplomatami japońskimi. Po rozłamie w PPS w 1906 należał do PPS-Frakcja Rewolucyjna i był członkiem jej Centralnej Komisji Rewolucyjnej. W grudniu 1912 współorganizował Komisję Tymczasową Skonfederowanych Stronnictw Niepodległościowych, należał do jej władz, mieszkał wówczas w Krakowie. Po wybuchu I wojny światowej od września 1914 współtworzył tzw. Polską Organizację Narodową (PON), a następnie działał na terenie Łodzi jako komisarz PON. 18.12.1915 w powołanym do życia Centralnym Komitecie Narodowym był przedstawicielem PPS. Cały czas blisko współpracował z Józefem Piłsudskim.

Podjął pracę w służbie zagranicznej w listopadzie 1918. Na przeł. 1918/1919 był szefem Sekcji Politycznej (czasami nazywanej Wydziałem Wschodnim) podlegającej bezpośrednio min. spraw zagranicznych, formalnie otrzymał mianowanie w grudniu 1918. Pozostał na tym stanowisku do marca 1919. Od 24.03.1919 do 20.04.1921 poseł nadzwyczajny i min. pełnomocny w misji specjalnej przy Porcie Ottomańskiej w Konstantynopolu; część źródeł podaje, że był szefem misji od 24.05.1919, a dopiero od września 1919 posłem. By objąć placówkę, wyjechał z Warszawy 22.06.1919. Ponadto w l. 1920–1921 był przedstawicielem rodziny Czartoryskich ds. Adampola, osiedla polskiego w Turcji. Na początku 1921 proponowano go na stanowisko posła w Moskwie, ale nie został zaakceptowany przez władze sowieckie. Po powrocie do ministerstwa, od 1.11.1921 do 1.10. lub 15.10.1923, poseł nadzwyczajny i min. pełnomocny w Poselstwie RP w Rydze. W październiku 1923 w ramach czystek prowadzonych przez min. Mariana Seydę został wraz z całym personelem placówki odwołany do ministerstwa.

Pochowany na cmentarzu Powązkowskim w Warszawie.

Żona Maria z d. Rościszewska (1876–1962); mieli dwie córki: Marię, zamężną Paschalską, i Ewę.

Publikacje: *Historia i system socjalizmu utopijnego wśród emigracji polskiej 1834–1846*, Berno 1899, wyd. polskie Kraków 1904; *Zarys dziejów PPS*, Warszawa 1917. Wraz z B.A. Jędrzejowskim, *Geschichte der sozialistischen Bewegung in Polen*, Zürich 1895. Bogata bibliografia publicystyczna.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Ankarze, sygn. 84, s. 247; AAN, Archiwum Ignacego Jana Paderewskiego, sygn. 823, s. 3; AAN, Attachés..., sygn. 105/1, s. nlb.; AAN, KCNP, sygn. 12, s. 37–41, sygn. 71, s. 28–30, sygn. 72, s. 47; AAN, KNP, sygn. 170, s. 67, sygn. 172, s. 13, 131, sygn. 232, s. 49–50; AAN, Komisja Skonfederowanych Stronnictw Niepodległościowych w Krakowie, sygn. 59, s. 3; AAN, MSZ, sygn. 12478, s. 1, sygn. 12490, s. 3.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1920, s. 37; 1923, nr 6, s. 103, nr 14, s. 275; *RSZ 1937*, s. 92, 129; *RSZ 1939*, s. 98, 144; Romer Eugeniusz, *Pamiętnik paryski 1918–1919*, do druku przyg. A. Garlicki i R. Świętek, Wrocław 1989, s. 59–60; Skirmunt Konstanty, *Moje wspomnienia 1866–1945*, wstęp i oprac. E. Orlof, A. Pasternak, Rzeszów 1998, s. 127–128; Stempowski Stanisław, *Pamiętniki (1870–1914)*, Wrocław 1953, s. 112; Witos Wincenty, *Moje wspomnienia*, Warszawa 1978, s. 344, 384.

Opracowania: *Cmentarz Powązkowski w Warszawie*, Warszawa 1984, s. 316; *Historia dyplomacji polskiej, 1918–1939*, pod red. P. Łossowskiego, Warszawa 1995, s. 88, 194; Jarosz Adam, *Jodko-Narkiewicz Witold*, [w:] PSB, t. 11, 1964–1965, s. 253–257 (tu bibliografia); *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 98–99; Kruszyński Marcin, *Ambasada RP w Moskwie 1921–1939*, Warszawa 2010, s. 15; *Leksykon piłsudczykowski*, t. 1, *Słownik biograficzny, A–Ł*, pod red. J.H. Szlachetko, K. Dziudy, K. Piskały, Gdańsk 2015, s. 216–222; Łaptos Józef, *Dyplomaci II RP w świetle raportów Quai d'Orsay*, Warszawa 1993, s. 78–79; Łątka Jerzy S., *Słownik Polaków w Imperium Osmańskim i Republice Tureckiej*, Kraków 2005, s. 146–147; Pałasz-Rutkowska Ewa, Romer Andrzej T., *Historia stosunków polsko-japońskich 1904–1945*, Warszawa 2009, s. 48–53, 59–60, 70–72, 312, 329; *Słownik historyków polskich*, Warszawa 1994, s. 207–208.



Jurjewicz Paweł (Juriewicz). Ur. 6.06.1875 w Odessie; zm. po 1934. Syn Stanisława i Wienieczysławy z d. Barczewska.

Do szkoły średniej uczęszczał we Francji. Do I wojny światowej gospodarował na wsi, w majątku ziemskim. W czasie wojny pracował w Komitecie Polskim w Vevey, pod koniec 1918 nawet przez krótki czas przewodniczył jego Komitetowi Wykonawczemu.

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczął 6.06.1919. Otrzymał nominację na II sekretarza legacyjnego w MSZ i został osobistym sekretarzem min. spraw zagranicznych Ignacego Jana Paderewskiego. Jeszcze w czerwcu 1919 miał wyjechać z Francji do Szwajcarii, a następnie do Polski. W ministerstwie został zatrudniony w Departamencie Polityczno-Ekonomicznym jako zastępca naczelnika Wydziału, prawdopodobnie D.II., zajmującego się Anglią, Stanami Zjednoczonymi, Francją, Belgią i Japonią. Awansowany, od 1.10.1919 do 20.05.1920 I sekretarz legacyjny, a następnie od 20.05. do 30.09.1920

I sekretarz legacyjny z tytułem radcy legacyjnego. Od 1.10. do 8.11.1920 pomocnik naczelnika Wydziału Zachodniego (D.II.). Skierowany na placówkę, od 8.11.1920 do 2.05.1923 I sekretarz legacyjny z tytułem radcy legacyjnego w Poselstwie RP w Bukareszcie. Równocześnie od 16.12.1922 kierował poselstwem jako chargé d'affaires. Następnie od 2.05. do 1.11. lub 1.12.1923 poseł nadzwyczajny i min. pełnomocny w Poselstwie RP w Bukareszcie. Odwołany do ministerstwa, pracował tam od 1.12.1923 do 31.03.1924 jako poseł nadzwyczajny i min. pełnomocny. W ramach redukcji aparatu MSZ został 1.04.1924 zwolniony ze służby państwowej. Ponieważ nie miał ukończonych wyższych studiów, rozporządzeniem Rady Ministrów z 26.06.1924 został zwolniony z obowiązku spełnienia poziomu wykształcenia i 15.10.1924 reaktywowany w służbie. Jednocześnie został skierowany, od 15.10.1924 do 25.02.1926, na stanowisko radcy legacyjnego z zachowaniem tytułu posła nadzwyczajnego i min. pełnomocnego w Poselstwie RP w Londynie. Następnie od 25.02.1926 do 30.06.1934 pracował jako poseł nadzwyczajny i min. pełnomocny w Poselstwie RP w Atenach. Przynajmniej od 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Odwołany 1.07.1934 do ministerstwa, został przeniesiony w stan nieczynny, a 31.12.1934 w stan spoczynku ze względu na osiągnięcie wieku emerytalnego. Prawdopodobnie zamieszkał wówczas w Raszkowie na Kresach, a następnie w Zakopanem. Dalsze losy nieznanne.

Żona Elżbieta z d. Woroniecka (ur. ok.1881), pobrali się 12.10.1901; mieli syna Jana, zamieszkałego po wojnie w USA.

Odznaczenia: Order Odrodzenia Polski II kl., Medal za Wojnę 1918–1921; greckie: Tagma toy Phoinikos (Order Feniksa) I kl.; rumuńskie: Ordinul Coroana României (Order Korony Rumunii) I i II kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Rzymie, sygn. 231, s. 7; AAN, KNP, sygn. 172, s. 12, 16, 47, sygn. 223, s. 54–60; AAN, Konsulat RP w Użhorodzie, sygn. 91, s. 187; AAN, MSZ, sygn. 274, s. 210, sygn. 1459, s. 2; AAN, PRM, część VIII, sygn. 246, s. 25–26.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 104; 1926, nr 4, s. 43; *MSZ. Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 28; *RSZ 1932*, s. 27; *RSZ 1934*, s. 36; *RSZ 1937*, s. 71, 116; *RSZ 1939*, s. 78, 127; Günther Władysław, *Pióropusz i szpada. Wspomnienia ze służby zagranicznej*, Paryż 1963, s. 57; Schimitzek Stanisław, *Drogi i bezdroża minionej epoki. Wspomnienia z lat pracy MSZ (1920–1939)*, Warszawa 1976, s. 169; Skirmunt Konstanty, *Moje wspomnienia 1866–1945*, wstęp i oprac. E. Orlof, A. Pasternak, Rzeszów 1998, s. 165.

Opracowania: Jędrzejewicz Waclaw, *Kronika życia Józefa Piłsudskiego 1865–1935*, t. II, Londyn 1986, s. 414; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 99; Płygawko Danuta, *Sienkiewicz w Szwajcarii. Z dziejów akcji ratunkowej dla Polski w czasie pierwszej wojny światowej*, Poznań 1986, s. 55; Rola-Stężycki Andrzej Zygmunt, *Woronieccy herbu Korybut. Informacja o rodzinie w zarysie (linia warszawska)*, Grójec 2003, s. 68–69; Stępień Władysław, *Dyplomacja polska na Bałkanach (1918–1926)*, Warszawa 1998, s. 231, 309, 313.



Jurystowski Mikołaj. Ur. 5.05.1872 we Lwowie; zm. 2.01.1938 w Kamionkach, pow. Skala. Pochodził z rodziny ziemiańskiej; syn Edmunda i Marii z d. Pankratiew.

Uczęszczał do Gimnazjum im. J. Długosza we Lwowie, gdzie w 1890 zdał maturę. Ukończył studia prawnicze na Uniwersytecie Lwowskim. Od 9.01. do 30.09.1895 był na praktyce w Sądzie Krajowym we Lwowie. Odbył służbę wojskową w armii austro-węgierskiej w okresie 29.10.1895 do 5.01.1897.

Od lutego 1897 przeszedł do służby dyplomatycznej i został przydzielony do c.k. Urzędu Morskiego w Trieście. 7.12.1899 mianowany attaché konsularnym i nieco później przeniesiony do Konsulatu Generalnego austro-węgierskiego w Salonikach. 5.02.1900 przydzielony do Konsulatu austro-węgierskiego w Kurytybie, gdzie awansował na wicekonsula i w 1901 objął kierownictwo placówki. Od 24.04.1903 przydzielony do konsulatu w Kolonii. Kilkakrotnie przenoszony na kolejne placówki: w Amsterdamie (30.03.–30.04.1904), w Kolonii (05.–07.1904), w Tunisie (11.07.–14.09.1904) i 20.10.1904 tymczasowo przydzielony do konsulatu w Skopje w Macedonii. Uczestniczył kilkakrotnie jako członek delegacji austriackich w konferencjach międzynarodowych. Od 20.02 do 17.04.1905 przydzielony do Konsulatu Generalnego w Berlinie. W l. 1905–1911 konsul austro-węgierski w Cetinje (Czarnogóra), tam też w styczniu 1909 awansowany na konsula, w l. 1909–1910 jednocześnie kierował konsulem w Uskub (obecnie Skopje). W okresie 22.03.1911–1914 konsul w Winnipeg. W 1914 krótko kierował konsulem w St. Gallen. Od 10.1914 do 07.1915 przedstawiciel Austro-Węgier w Międzynarodowej Komisji Kontroli nadzorującej proces budowy niepodległej Albanii. Od 07.1915 do 07.1916 pracował w Kopenhadze. Od 1.08.1916 do upadku monarchii w ministerstwie w Wiedniu referent ds. austriackich jeńców cywilnych w Anglii, we Francji i Włoszech. Awansowany 25.02.1917 na konsula generalnego. Istnieje przekaz mówiący, że po 1909 miał być konsulem austro-węgierskim w Winnipeg, Kanada. Według francuskiego MSZ miał być generałem armii austro-węgierskiej, ale brak informacji potwierdzających. W 1919 czynny w Komitecie Narodowym Polskim w Paryżu.

Do polskiej służby dyplomatycznej przyjęty 11.02.1919, a od 17.02.1919 min. pełnomocny ad personam i do maja 1919 w Departamencie Dyplomatyczno-Politycznym. 24.05.1919 mianowany radcą legacyjnym. Od 1.06.1919 min. pełnomocny i zastępca posła RP w Londynie z tytułem min. uppełnomocnionego i radcy legacyjnego. Następnie, od 18.07.1919 do 1.01.1921, mianowany zastępcą posła w Paryżu; od stycznia 1920 radca poselstwa w randze posła nadzwyczajnego i min. pełnomocnego. Desygnowany na placówkę w Grecji, przebywał tam od 1.01.1921, ale początkowo w charakterze chargé d'affaires w Poselstwie RP w Atenach. Był nim jeszcze we wrześniu 1921. Nie udało się ustalić precyzyjnej daty mianowania posłem, choć niektóre przekazy podają, iż był nim od początku. Miał pełnić swą misję do 30.11.1924, nie jest to jednak pewne, gdyż od 16.08.1924 miał być już posłem w Brazylii. Od 16.08.1924 do 28.02.1927 poseł nadzwyczajny i min. pełnomocny w Poselstwie RP w Brazylii. Odwołany 28.02.1928 i jednocześnie przeniesiony w stan nieczynny, a 31.08.1927 – w stan spoczynku. Dalsze losy nieznanne.

Odnaczenia: austriackie: Orden der Eisernen Krone (Order Żelaznej Korony) III kl., Franz-Joseph Orden (Order Franciszka Józefa).

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Londynie, sygn. 1225, s. 65; AAN, Amb. RP w Paryżu, sygn. 280, s. 1, sygn. 286, s. 7; AAN, Attachés..., sygn. 105/1, s. nlb.; AAN, KCNP, sygn. 71, s. 31–34, sygn. 72, s. 48, 133; AAN, Konsulat RP w Marsylii, sygn. 653, s. 4–6; AAN, KNP, sygn. 172, s. 13a; AAN, Posel. RP w Atenach, sygn. 433, s. 50–52.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1920, s. 33; 1923, nr 6, s. 102; 1927, nr 3, s. 48, nr 7, s. 124; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 25; RSZ 1937, s. 44, 71; RSZ 1937, s. 48, 78.

Opracowania: Deusch Engelbert von, *Die effektiven Konsuln Österreich(-Ungarns) von 1825–1918. Ihre Ausbildung, Arbeitsverhältnisse und Biografien*, Köln–Weimar–Wien 2017, s. 371; *Księga pamiątkowa 50-lecia gimnazjum im. Jana Długosza we Lwowie*, pod red. prof. W. Kucharskiego, Lwów 1928, s. 90; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 99; Łaptos Józef, *Dyplomaci II RP w świetle raportów Quai d'Orsay*, Warszawa 1993, s. 62–63, 87, 161–162; Stępiak Władysław, *Dyplomacja polska na Bałkanach (1918–1926)*, Warszawa 1998, s. 171–175.

Strony internetowe: <https://www.geni.com/people/Miko%C5%82aj-Jurystowski/600000009421059956> (2.05.2020).

K



Kamieniecki Witold Franciszek Marian. Ur. 9.03.1883 w Warszawie; zm. 9.03.1964 w Łodzi. Syn Feliksa, inżyniera, i Marii z d. Raczyńska.

Naukę w szkole średniej rozpoczął w V Gimnazjum w Warszawie, ale maturę zdał w 1902 w gimnazjum męskim w Baku. W l. 1902–1906 studiował na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego; w 1907 doktoryzował się na tejże uczelni na podstawie dysertacji pt. „Od elekcji do koronacji Batorego”. Miał też studiować na Uniwersytecie Warszawskim i Uniwersytecie Wiedeńskim, choć w tym ostatnim prawdopodobnie prowadził badania archiwalne. W roku akademickim 1909/1910 pracował jako asystent w Seminarium Historycznym na UJ, był też kierownikiem Gabinetu Geograficzno-Historycznego Akademii Umiejętności w Krakowie. Osiedł w 1912 w Warszawie, przez kilka lat (1912–1917) był wicedyrektorem Biblioteki Ordynacji Krasieńskich. W roku akademickim 1916/1917 prowadził wykłady z historii dla studentów Politechniki Warszawskiej.

W okresie I wojny światowej podjął działalność polityczną. W lutym 1916 podpisał Deklarację Stu, opowiadającą się za utworzeniem niepodległego państwa polskiego. Od 3.03.1917 był zastępcą dyrektora Departamentu Spraw Politycznych Tymczasowej Rady Stanu, gdzie z Eustachym Sapiehą kierował tzw. Komitetem Litewskim. W 1918 objął

stanowisko zastępcy szefa Departamentu Ogólnego Rady Regencyjnej Królestwa Polskiego, który zajmował się również sprawami zagranicznymi. Dymisję z zajmowanego stanowiska złożył 25.02.1918. Należał do prezydium Związku Budowy Państwa Polskiego powołanego w lutym 1918.

W odrodzonym państwie polskim w 1919 został wybrany z ramienia Polskiego Zjednoczenia Ludowego posłem do Sejmu Ustawodawczego, w którym zasiadał do 1922. Był członkiem komisji: konstytucyjnej, spraw zagranicznych, prawniczej i petycyjnej. Miał również należeć, choć nie udało się tego potwierdzić, do PSL „Wyzwolenie”. Z polecenia Sejmu RP uczestniczył w kwietniu 1919 w rozmowach z delegacją Taryby (Litewskiej Rady Państwowej) w Warszawie, a w lipcu 1919 został wybrany do specjalnej komisji dla zbadania działalności administracji na Wschodzie. W 1920 był członkiem redakcji czasopisma „Wschód Polski”, wydawanego przez Straż Kresową.

Na krótko przeszedł do pracy dyplomatycznej, od 1.08.1920 do 1.11.1921 był chargé d'affaires w Delegacji RP w Rydze. Był też członkiem delegacji polskiej na konferencję pokojową w Rydze.

W 1921 należał do organizatorów i członków Komitetu Wykonawczego Klubu Polityczno-Społecznego. Przed 1925 został przyjęty do jednej z warszawskich łóż masonskich Wielkiej Łoży Narodowej Polski, w której nosił imię zakonne Andrzej Oleski. W 1926 znalazł się wśród założycieli, a następnie członków zarządu Polskiego Związku Paneuropejskiego. W grudniu 1926 został mianowany docentem na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie w zakresie historii Europy Wschodniej ze szczególnym uwzględnieniem dziejów Litwy. Powrócił do polityki w 1928, gdy został wybrany senatorem z listy Bezpartyjnego Bloku Współpracy z Rządem. Godność senatorską piastował w l. 1928–1935. W Studium Dyplomatycznym na Uniwersytecie Jana Kazimierza prowadził w l. 1932–1937 wykłady zatytułowane „Zagadnienia bałtyckie”. Od 1.01.1938 do 10.1939 pracował w Bibliotece Krasieńskich w Warszawie, obejmując stanowisko jej dyrektora. Krótko przed II wojną światową osiadł w swoim folwarku w Barchowie pod Łochowem, gdzie udzielił schronienia Romanowi Knollowi, kierującemu konspiracyjnym Departamentem Spraw Zagranicznych Delegatury Rządu RP na Kraj. W 1946 podjął pracę jako docent historii Europy Zachodniej na Uniwersytecie Warszawskim, ale w 1948 został odsunięty przez władze komunistyczne od pracy dydaktycznej.

Jako czynny badacz należał do wielu towarzystw naukowych: Towarzystwa Miłośników Historii w Warszawie, od 1914 Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, Towarzystwa Badań Międzynarodowych, Instytutu dla Spraw Mniejszości Narodowych, Kasy im. Mianowskiego, Komisji Historycznej PAU i Instytutu Badań Spraw Narodowościowych (od 1925).

Zmarł w Łodzi, ale został pochowany na cmentarzu Powązkowskim w Warszawie.

W maju 1911 ożenił się z Jadwigą z d. Stempkowska. Miał troje dzieci: Krystynę, zamężną Boska, Annę oraz Andrzeja (1913–2014), przedwojennego pracownika służby konsularnej, po wojnie adwokata w Londynie.

Publikacje: *Historycy i politycy warszawscy, 1900–1950*, Wrocław 1992; *Rozwój własności na Litwie w dobie przed I statutem: (studia historyczno-gospodarcze)*, Kraków 1914; *Geneza państwa litewskiego* (1915); *Litwa a Konstytucja 3 maja* (1917); *Państwo litewskie w XV wieku* (Warszawa 1918); *Polska nad Bałtykiem* (1934); *Społeczeństwo litewskie w XV wieku* (1947). Ponadto współpracował z prasą, m.in. „Przeglądem Współczesnym”, „Dniem Polskim” i „Życiem Nowogródzkim”. Pozostała po nim spuścizna naukowa przechowywana jest w Archiwum Polskiej Akademii Nauk w Warszawie.

Odznaczenia: łotewskie: Triju Zvaigžņu ordenis (Order Trzech Gwiazd).

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 274, s. 210; AAN, PRM, część II, s. 120, 169–170; AAN, Przedstawicielstwo Rady Regencyjnej w Berlinie, sygn. 1, s. 39.

Źródła drukowane: MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 27; RSZ 1937, s. 92; RSZ 1939, s. 98; Czeczot-Gawrak Zbigniew, *Ze wspomnień dyplomatycznych, żołnierskich i innych*, Warszawa 1999, s. 35; *Nekrolog*, „Tygodnik Powszechny”, 12.04.1964, s. 5; *Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Skład Uniwersytetu w roku akademickim 1927/1928*, Lwów 1927, s. 26; *Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Skład Uniwersytetu w roku akademickim 1935/1936*, Lwów 1935, s. 15; *Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Spis wykładów na rok akademicki 1933/1934*, Lwów 1933, s. 20; *Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Spis wykładów na rok akademicki 1934/1935*, Lwów 1934, s. 18.

Opracowania: *Biogramy uczonych polskich*, część I: *Nauki społeczne*, zeszyt 2: K–O, Wrocław 1984, s. 33–35; *Corpus studiosorum Universitatis Iagellonicae in saeculis XVIII–XX*, Tomus III: K–Ł, pod red. K. Stopki, Kraków 2009, s. 54; Gierowska-Kałuża Joanna, *Straż Kresowa a Zarząd Cywilny Ziem Wschodnich. Współdziałanie czy rywalizacja*, Warszawa 1999, s. 19; Grabowski Waldemar, *Polska Agencja Telegraficzna 1918–1991*, Warszawa 2005, s. 14–15; Hass Ludwik, *Wolnomularze polscy w kraju i na świecie 1821–1999. Słownik biograficzny*, Warszawa 1999, s. 202; *Kronika Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie za rok szkolny 1926/27 stanowiąca sprawozdanie rektora i dziekanów zestawili rektor w roku szkolnym 1926/27 prof. dr Józef Siemiradzki*, Lwów 1928, s. 5; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 99; Łossowski Piotr, *Dyplomacja polska 1918–1939*, Warszawa 2001, s. 303; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 316; Perkowska Urszula, *Corpus Academicorum Facultatis Philosophie Universitatis Iagellonicae 1850–1945*, Kraków 2007, s. 146–147; *Posłowie i senatorowie Rzeczypospolitej Polskiej 1919–1939. Słownik biograficzny*, t. III: K–Ł, Warszawa 2005, s. 53–54 (tu bibliografia); Sibora Janusz, *Narodziny polskiej dyplomacji u progu niepodległości*, Warszawa 1998, s. 127–130, 143; *Słownik historyków polskich*, Warszawa 1994, s. 214; Tatarkiewicz Władysław, *Kamieniecki Witold (1883–1964)*, [w:] PSB, t. 11, 1964–1965, s. 520–521 (tu bibliografia); Zawadzki Jarosław Maciej, *Senatorowie. Losy wojenne i powojenne*, Warszawa 2013, s. 325–326; Żukowski Przemysław M., *Pracownicy i absolwenci Uniwersytetu Jagiellońskiego w polskiej służbie zagranicznej, 1918–1945*, „Zeszyty Historyczne”, 2008, z. 165, s. 51.



Karalus Sylwester. Ur. 8.12.1908 w Świątnikach, pow. Śrem; zm. 22.10.1975 w Londynie. Syn Stanisława i Józefy z d. Wojciechowska.

Uczęszczał w l. 1924–1927 do gimnazjum w Gostyniu. W l. 1927–1931 studiował na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu Poznańskiego, który ukończył z tytułem magistra prawa. Przez rok studiował również prawo na Uniwersytecie Komeńskiego w Bratysławie. W 1931 odbywał służbę wojskową, ale został z niej zwolniony ze względu na stan zdrowia.

W służbie zagranicznej, od 1.12.1931 do 31.08.1936, pracownik kontraktowy w Konsulacie RP we Wrocławiu; m.in. w 1932 referent paszportowy lub prawny. Przeniesiony, od 1.09.1936 do 09.1939 pracownik w Konsulacie RP w Rydze; od 11.1939 do 06.1940 w Ambasadzie RP w Paryżu. Po upadku Francji ewakuował się do Wielkiej Brytanii. Od 12.10.1940 do 5.07.1945 w Poselstwie RP przy rządzie czechosłowackim w Londynie; w tym od lipca 1944 attaché poselstwa. Po odbyciu ośmiomiesięcznej praktyki w centrali MSZ w Londynie zdał egzamin dyplomatyczno-konsularny w czerwcu 1944 i otrzymał stopień referendarza w MSZ. 31.01.1945 mianowany II sekretarzem poselstwa.

Po wycofaniu uznania dla Rządu RP na uchodźstwie w Londynie i zakończeniu wojny pozostał na emigracji. W l. 1945–1947 pracował w Interim Treasury Committee for Polish Questions. Czynnie uczestniczył w życiu politycznym emigracji; m.in. w sierpniu 1945 był sekretarzem Klubu Federalnego w Londynie, skupiającego przedstawicieli emigracji białoruskiej, czeskiej, estońskiej, litewskiej, łotewskiej, polskiej, słowackiej, ukraińskiej i węgierskiej, a w 1954 w czasie rozbitcia tejże na zjednoczeniowców i legalistów opowiedział się po stronie prezydenta Augusta Zaleskiego. W l. 1958–1970 członek II, III i IV Rady Rzeczypospolitej Polskiej, do której był desygnowany przez Ruch Odrodzenia Narodowego. W III Radzie RP był członkiem Komisji Spraw Zagranicznych oraz Komisji Skarbowo-Budżetowej, Komisji Regulaminowo-Prawniczej oraz Komisji Spraw Krajowych. Członek Skarbu Narodowego RP i jego Głównej Komisji Rewizyjnej. Pełnił też wiele ważnych funkcji we władzach polskich na uchodźstwie, w rządzie Zygmunta Muchniewskiego (16.07.1970–14.07.1972) był min. sprawiedliwości, a w rządzie pojednania narodowego Alfreda Urbańskiego (1972–01.1974) min. informacji i dokumentacji. W okresie 12.1973–10.1975 był członkiem Rady Narodowej z ramienia Związku Socjalistów Polskich. W tym okresie był też członkiem Komisji Budżetowej, Komisji Spraw Zagranicznych i Komisji Prawno-Regulaminowej w tej Radzie. Od 1973 członek Prezydium Rady Naczelnej Związku Socjalistów Polskich na Obczyźnie.

Od 1957 pracował jako nauczyciel historii w Szkole im. Króla Bolesława Chrobrego w Camberwell w południowym Londynie. Działacz licznych organizacji, m.in. przez pewien czas sekretarz londyńskiego Środkowo-Europejskiego Klubu Federalnego.

Pochowany na Fairmile Cemetery w Henley-on-Thames w hrabstwie Oxford na zachód od Londynu.

Z Eryką z d. Frank (1913–2005) pobrali się w 1935 w Rogalinie. Mieli dwoje dzieci: córkę Aleksandrę (ur.1936) i syna Bolko (Bolesława) (ur. 1939).

Publikacje: pisał do prasy emigracyjnej w Wielkiej Brytanii pod pseud. Andrzej W. Treczyński. Opublikował m.in. *Tysiąclecie Polski Chrześcijańskiej*, Londyn 1966; *Postać Wodza*, Londyn 1966.

Odznaczenia: komandoria Orderu Odrodzenia Polski (pośmiertnie), Złoty Krzyż Zasługi.

Archiwalia: AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 277, s. 4; HI, MSZ, jednostka 291, s. 19 (347.291.1, s. 332), jednostka 293, s. 919–920 (350.293.21, s. 591–592).

Źródła drukowane: *RSZ 1932*, s. 80, 223; *RSZ 1933*, s. 112; *RSZ 1937*, s. 93, 244; *RSZ 1939*, s. 99, 277; *Wybór dokumentów do dziejów polskiego uchodźstwa niepodległościowego 1939–1991*, pod red. A. Suchcitz, L. Maika, W. Rojka, Londyn 1997, s. 509, 512, 514, 544, 611–612.

Opracowania: Górecki Dariusz, *Polskie naczelne władze państwowe na uchodźstwie w latach 1939–1990*, Warszawa 2002, s. 125, 145, 185; Grodziska Karolina, Suchcitz Andrzej, „Zostanie po nich nikły ślad...”. *Polskie groby na cmentarzach w Laxton Hall, Pitsford Hall, Fawley Court i Henley-on-Thames*, Kraków 2007, s. 89–90; Kierownictwo obozu niepodległościowego na Obczyźnie 1945–1990, praca zbior., Londyn 1996, s. 109, 158, 219, 223, 228, 302, 306, 308, 485; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 31, 47, 105; Turkowski Romuald, *Parlamentaryzm polski na uchodźstwie 1945–1972*, Warszawa 2001, s. 226, 233, 242, 252, 273; idem, *Parlamentaryzm polski na uchodźstwie 1973–1991*, Warszawa 2002, s. 14, 18, 115–116, 118; Wanke Bronisław, *Władze legalne RP na Uchodźstwie 1940–1970*, „Zeszyty Historyczne”, 1979, z. 47, s. 96, 106, 108, 111, 113–114; Wolański Marian S., *Europa Środkowo-Wschodnia w myśli politycznej emigracji polskiej 1945–1975*, Wrocław 1996, s. 84.

Strony internetowe: <http://stowarzyszenie.logostyn.pl/index.php/wspomnienia/zachowac-w-pamieci/88-karalus-sylwester> (2.05.2020).



Karszo-Siedlewski Jan (v. Siedlecki, Siedlewski-Karszo). Ur. 1.12.1891 w Warszawie; zm. 8.07.1955 w Waszyngtonie.

W 1910 ukończył Gimnazjum im. gen. P. Chrzanowskiego w Warszawie, a w 1917 Wydział Prawa Uniwersytetu Petersburskiego. W czasie I wojny światowej pracował w Centralnym Komitecie Obywatelskim i Radzie Głównej Opiekuńczej, w tej ostatniej zajmował się powrotem Polaków z Rosji.

W służbie zagranicznej od 15.01.1919, kiedy to został zatrudniony jako starszy referent w Wydziale Konsularnym lub wg innych źródeł w Wydziale Dyplomatycznym. Na stanowisku tym pracował do 13.02.1920. Od 24.06.1919 był krótko sekretarzem osobistym premiera Ignacego Jana Paderewskiego. Następnie, od 13.02.1920 do 11.07.1922, konsul w Konsulacie Generalnym RP w Opolu; jednocześnie w l. 1920–1921 uczestniczył w Międzysojuszniczej Komisji Rządzącej i Plebiscytowej na Górnym Śląsku. Odwołany

do ministerstwa, od 11.07. do 1.12.1922 starszy referent w Departamencie Dyplomatycznym MSZ. Ponownie skierowany na placówkę zagraniczną, od 1.12.1922 do 1.12.1923 I sekretarz poselstwa w Poselstwie RP w Belgradzie. Wezwany do ministerstwa, pracował od 1.12.1923 do 1.12.1924 w Departamencie Polityczno-Ekonomicznym, a 31.12.1923 został mianowany tytularnym radcą poselstwa. Skierowany na placówkę, od 1.12.1924 do 31.10.1930 w Poselstwie RP w Pradze. Tam też, od 1.05. do 30.08.1927, chargé d'affaires a.i. Ponownie w MSZ, od 1.11.1930 do 1.10.1931 jako radca ministerialny w Departamencie Polityczno-Ekonomicznym. Od 20.02.1931 kierownik referatu (nie udało się ustalić którego) w Departamencie Polityczno-Ekonomicznym. Skierowany na placówkę, od 1.10.1931 do 1.05.1932 radca poselstwa w Poselstwie RP w Moskwie. Dekretem min. spraw zagranicznych z 12.04.1932 mianowany kierownikiem Konsulatu Generalnego RP w Charkowie, z zachowaniem tytułu radcy ambasady. Objął stanowisko w Charkowie 1.05. lub 1.07.1932 i pozostał na nim do 12.04.1934. Od 1.08.1934 do 30.09.1937 radca ambasady i kierownik Konsulatu Generalnego RP w Kijowie, chociaż dekret nominacyjny min. spraw zagranicznych podpisał 25.05.1934, a jego listy komisyjne podpisał Prezydent RP dopiero 21.07.1934. W tym też czasie miał również kierować placówką wywiadowczą w Kijowie. Odwołany, od 30.09.1937 pracował w Departamencie Polityczno-Ekonomicznym. Przynajmniej od 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Kolejną placówką, w której pracował jako poseł nadzwyczajny i min. pełnomocny, od 1.12.1938 do 30.06.1942, było Poselstwo RP w Teheranie. Listy uwierzytelniające cesarzowi Persji złożył jednak dopiero 21.02.1939. Rok później, 1.12.1939 został mianowany posłem nadzwyczajnym i min. pełnomocnym RP w Iraku i Afganistanie z siedzibą w Teheranie. Następnie, od 1.07.1942 do 28.02.1943, kierownik Konsulatu Generalnego RP w Bejrucie i dyplomatyczny przedstawiciel RP w Syrii i Libanie. Odwołany do ministerstwa w Londynie, od 1.08.1943 do 5.07.1945 kierownik Wydziału Zachodniego (P.V.) Działu Polityczno-Ekonomicznego. Jednocześnie do 15.12.1944 (nie wiadomo od kiedy) kierował również Wydziałem Europy Środkowo-Wschodniej (P.VI.). Od 20.01.1944 do 5.07.1945 pełnił funkcję zastępcy sekretarza generalnego MSZ. Przynajmniej w 1944 należał do English-Polish Christian Circle, a także Zrzeszenia Ewangelików Polskich działającego w Wielkiej Brytanii.

Po wycofaniu uznania dla Rządu RP na Uchodźstwie w Londynie i zakończeniu wojny pozostał na emigracji w Wielkiej Brytanii, gdzie w 1950 był prezesem Rady Polskiego Zboru Ewangelicko-Reformowanego. Później przeniósł się do Stanów Zjednoczonych i tam od 1.01.1951 pracował w National Committee for a Free Europe w Waszyngtonie (Narodowy Komitet Wolnej Europy). Utrzymywał się z pracy w Bibliotece Kongresu USA. Dalsze losy nieznane.

Żona z d. Strakacz. Jego brat Tadeusz (1893–1939) był przemysłowcem, od 1930 wiceprezesem Związku Polskich Hut Żelaza.

Odnaczenia: Order Odrodzenia Polski V kl., Order Orła Białego IV kl., Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Złoty Krzyż Zasługi, brązowy i srebrny Medal za Długoletnią Służbę; francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa) V kl.; jugosłowiańskie: Orden

Svetoga Save (Order Świętego Sawy) III kl.; perskie: Wielka Wstęga Orderu Homayoun I kl.; rumuńskie: Ordinul Coroana României (Order Korony Rumunii) II i III kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Rzymie, sygn. 231, s. 16; AAN, KNP, sygn. 219, s. 39; AAN, MSZ, sygn. 274, s. 217, sygn. 583, s. 32, sygn. 585, s. 5, sygn. 1459G, s. 19–20, sygn. 5260, s. 210, sygn. 6342, s. 1–3; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 277, s. 4; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 7; AAN, Posel. RP w Meksyku, sygn. 136, s. 13; AAN, PRM, część VI, sygn. 74-3, t. 1, s. 89, 160, 163, 173; HI, MSZ, jednostka 39, s. 5–6 (55.39.1, s. 365–366).

Źródła drukowane: Dz. Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 103; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 43; *Rocznik Polonii 1950*, Londyn (b.r.w.), s. 46; *RSZ 1933*, s. 50 (tu: Siedlewski Karszo); *RSZ 1937*, s. 49, 145–146, 209; *RSZ 1939*, s. 44, 53, 88, 168, 236; Drohojowski Jan, *Jana Drohojowskiego wspomnienia dyplomatyczne*, wyd. 3, Kraków 1972, s. 35, 182; *Dziennik czynności Prezydenta RP Władysława Raczkiewicza 1939–1947*, oprac. J. Piotrowski, t. I: 1929–1942, Wrocław 2004, s. 171–172, t. II: 1943–1947, Wrocław 2004, s. 105, 290, 307, 317, 336–337, 342, 344, 406, 451, 563.

Opracowania: *Historia dyplomacji polskiej*, t. IV: 1918–1939, pod red. P. Łossowskiego, Warszawa 1995, s. 51, 395, 628, 630, 633; *Historia dyplomacji polskiej*, t. V: 1939–1945, pod red. W. Michowicza, Warszawa 1999, s. 70; Janota Bzowski Zdzisław, *Dzieje rodziny Hemplów spisane we współpracy z Kazimierzem Hemplem*, Warszawa 1987, s. 203; Krużyński Marcin, *Ambasada RP w Moskwie 1921–1939*, Warszawa 2010, s. 245, 289; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 99–100, 519; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 44, 54, 56, 124; Skóra Wojciech, *Służba konsularna Drugiej Rzeczypospolitej. Organizacja, kadry i działalność*, Toruń 2006, s. 771, 816; Walaszczyk Krzysztof, *Środkowy Wschód w latach II wojny światowej. Relacje i działania polskich placówek dyplomatycznych i konsularnych w Iranie, Iraku i Afganistanie*, Toruń 2012, s. 17–22.



Kawałkowski Aleksander, pseud. „Justyn”, „Hubert”, „Roland”, „Bernard”, „Max”, „Valmy” i „Albin Kamiński”. Ur. 8.08.1899 w Warszawie; zm. 19.08.1965 w Genewie. Syn urzędnika Kolei Warszawsko-Wiedeńskiej.

W 1915, w związku z zajęciem Królestwa Polskiego przez armię niemiecką, został ewakuowany w głąb Rosji. W Moskwie uczęszczał do szkoły handlowej i w niej otrzymał maturę. Uczestnik polskiego ruchu niepodległościowego, m.in. działał w harcerstwie polskim. Członek Polskiej Organizacji Wojskowej, do której wstąpił w 1915. Jesienią 1917 powrócił do Warszawy.

Pracował w syndykacie rolniczym i pełnił funkcję zastępcy komendanta POW obwodu w Rawie Ruskiej. W 1918 ochotniczo wstąpił do Wojska Polskiego; aktywnie uczestniczył w rozbrajaniu Niemców. Wykładał historię wojskowości w Oficerskiej Szkole Inżynierii. Oficer zawodowy, ukończył Wyższą Szkołę Wojenną w 1927 i został przydzielony do Wojskowego Biura Historycznego, w którym w l. 1927–1932 kierował referatem. Następnie

jako kapitan dyplomowany został przeniesiony do MWRiOP na stanowisko naczelnika Wydziału Polityki Oświatowej. Później był dyrektorem Departamentu Ogólnego (do końca 1935). W tym też czasie miał być komendantem Legionu Młodych.

Przeszedł do pracy w służbie zagranicznej; od 1.03.1936 w Konsulacie Generalnym RP i jako radca emigracyjny Ambasady RP w Paryżu. W 1937 został członkiem Rady Naczelnej Światowego Związku Polaków z Zagranicy. Od 1.10.1937 do 6.06.1940 konsul generalny i kierownik Konsulatu Generalnego RP w Lille. Prawdopodobnie od 1.09.1939 do 23.09.1940, w randze radcy ambasady, delegat cywilny Ambasady RP w Paryżu i w Vichy przy Biurze Rekrutacyjnym do Armii Polskiej we Francji. Pozostał we Francji po jej upadku i podjął działalność konspiracyjną. Organizator i szef główny Polskiej Organizacji Walki o Niepodległość (POWN) we Francji, Belgii i Holandii od 1.05.1941 do 30.10.1944. W 1944 awansował do stopnia podpułkownika. Używał wówczas kilku pseud.: „Justyn”, „Hubert”, „Roland”, „Bernard”, „Max”, „Valmy” i „Albin Kamiński”. Jednocześnie od 11.10. lub 15.10.1943 do 18.09.1944, tj. do wyzwolenia Francji, był nieoficjalnym delegatem rządu RP we Francji oraz kierownikiem Biura Polskiego w Vichy. W sierpniu 1944 wraz z grupą członków POWN w trakcie walk o Paryż opanował budynek Ambasady RP w Paryżu przy ul. St. Dominique i rozpoczął urzędowanie. Od 25.08. do 13.10.1944 chargé d'affaires, a następnie do 5.07.1945 radca ambasady i min. pełnomocny w Ambasadzie RP w Paryżu. Po wycofaniu przez Francję uznania dla Rządu RP na Uchodźstwie w Londynie i zamknięciu placówki pozostał we Francji i założył firmę handlową zajmującą się eksportem materiałów włókienniczych do Anglii. Następnie kierował działem administracyjnym Compagnie Financière, gdzie pracował aż do emerytury. Naturalizował się we Francji. Aktywnie działał w polskich organizacjach; członek Towarzystwa Historyczno-Literackiego w Paryżu, Towarzystwa Opieki nad Polakami we Francji oraz Komitetu Skarbu Narodowego.

Pochowany na cmentarzu w Montmorency pod Paryżem.

Jego niewielka spuścizna archiwalna jest przechowywana w Instytucie Józefa Piłsudskiego w Ameryce w Nowym Jorku.

Żona Antonia (Antonina) z d. Siemaszko (1893–1946).

Publikacje: historyk wojskowości, interesował się szczególnie wojną polsko-ukraińską i polsko-sowiecką. Współredaktor źródeł do dziejów walk o Lwów i województw południowo-wschodnich pt. *Obrona Lwowa*, Lwów 1933. Ponadto, m.in. *Od rozbiorów do zjednoczenia*, Warszawa 1928; *Z dziejów odbudowy państwa*, Warszawa 1933. Współpracował również z prasą, szczególnie z „Polską Zbrojną” i „Kurierem Porannym”, w których opublikował kilkaset artykułów.

Odnaczenia: Virtuti Militari V kl., Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski, Srebrny i Złoty Krzyż Zasługi z Mieczami, Krzyż Walecznych dwukrotnie, Krzyż Niepodległości, Medal za Wojnę 1918–1921, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, brązowy Medal za Długoletnią Służbę; brytyjskie: Order of the British Empire (Order Imperium Brytyjskiego) dwukrotnie.

Archiwalia: AAN, KG RP w Marsylii, sygn. 660, s. 5; AAN, Światowy Związek Polaków z Zagranicy, sygn. 98, s. 101; Dziennik Henryka Stebelskiego, rkps, notatki z 29 czerwca i 10 lipca 1950 (w posiadaniu syna).

Źródła drukowane: RSZ 1937, s. 63, 177; RSZ 1939, s. 69; *Dziennik czynności Prezydenta RP Władysława Raczkiewicza 1939–1947*, oprac. J. Piotrowski, t. I: 1939–1942, Wrocław 2004, (wg indeksu), t. II: 1943–1947, Wrocław 2004, (wg indeksu); Jędrzejewicz Wacław, *Wspomnienia*, oprac. i posłowiem opatrzył J. Cisek, Wrocław 1993, s. 224; Konarski Szymon, *Cztery lata w okupowanym Paryżu 14.VI.1940–35.VIII.1944*, Paryż 1963, s. 15, 67; Łukasiewicz Juliusz, *Dyplomata w Paryżu 1936–1939. Wspomnienia i dokumenty Juliusza Łukasiewicza ambasadora Rzeczypospolitej Polskiej*, oprac. W. Jędrzejewicz i H. Bułhak, Londyn 1989, s. 315, 409; Morawski Kajetan, *Na przelaj*, Londyn 1969, s. 83–90; Mühlstein Anatol, *Dziennik wrzesień 1939–listopad 1940*, Warszawa 1999, s. 38, 40–41, 45; *Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej*, t. VII, Kraków 2006, s. 19, 38, 389–390, 398, t. VIII, Kraków 2008, s. 184.

Opracowania: Buczek Roman, *Udział Polskiej Organizacji Walki o Niepodległość (POWN) we francuskim ruchu oporu w latach 1941–1945*, „Zeszyty Historyczne”, 1976, z. 38, s. 62; *Cmentarz polski w Montmorency*, oprac. J. Skowronek oraz A. Bochenek, M. Cichowski i K. Filipow, Warszawa 1986, s. 162–163; Frankowski Feliks, *Kryzysowy okres w stosunkach polsko-francuskich*, „Zeszyty Historyczne”, z. 4, s. 64; *Historia dyplomacji polskiej*, t. V: 1939–1945, pod red. W. Michowicza, Warszawa 1999, s. 42, 73, 84, 142–143; *Instytut Józefa Piłsudskiego w Ameryce i jego zbiory*, oprac. J. Cisek, Warszawa 1997, s. 78; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 329; Pachowicz Anna, *Komitet Ministrów dla Spraw Kraju 1939–1945*, Warszawa 2010, s. 192–194; Panecki Tadeusz, *Polska Organizacja Walki o Niepodległość we Francji, Belgii i Holandii. Powstanie i struktura (1941–1944)*, „Przegląd Polonijny”, 1986, z. 1, s. 41–55; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 50–51, 83, 105; *Polsko-brytyjska współpraca wywiadowcza podczas II wojny światowej*, t. I, *Ustalenia Polsko-Brytyjskiej Komisji Historycznej*, Warszawa 2004, s. 133, 201, 252–253; *Zbiór dokumentów ppłk. Edmunda Charaszkiewicza*, oprac., wstęp i przypisy A. Grzywacz, M. Kwiecień, G. Mazur, Kraków 2000, s. 69; Zgórnik Marian, *Polski ruch oporu we Francji w okresie okupacji hitlerowskiej (1940–1944)*, „Przegląd Polonijny”, 1975, z. 1, s. 123–138.



Kermenić Oswald. Ur. 9.04.1885 w Penzing pod Wiedniem; zm. 23.05.1950 w Limie, Peru. Syn Aurelego i Emilii z d. Osswałt.

Uczęszczał do gimnazjum państwowego w Radautz, Bukowina, a następnie podjął w 1904 studia w Akademii Konsularnej w Wiedniu, którą ukończył w lipcu 1909. Studiował też w Akademii Handlowej w Wiedniu. Wstąpił do austro-węgierskiej służby konsularnej, w której pozostawał od 18.11.1909 do 17.06.1919; 18.11.1909 przydzielony do c.k. Konsulatu Generalnego w Moskwie; tam od 10.12.1909 był attaché, 26.05.1911 awansował na stanowisko wicekonsula. 28.12.1911 przydzielony

został do c.k. Konsulatu Generalnego w Warszawie; a od 08.1914 do 07.1915 prowizorycznie przydzielono go do placówki w Berlinie dla zorganizowania wydziału polskiego ds. opieki nad uchodźcami i bezdomnymi z Galicji. W sierpniu 1915 powrócił do Warszawy, ale z przydziałem do przedstawiciela austriackiego Ministra Obrony w Warszawie. 8.05. lub 27.04.1917 mianowany konsulem. Zwolniony ze służby austriackiej 17.06.1919.

W polskiej służbie dyplomatycznej pracę rozpoczął od Komisariatu Generalnego RP w Gdańsku, gdzie od 1.05.1920 do 31.05.1927 był urzędnikiem: od 1.05.1920 do 1.01.1924 starszym referentem, a od 1.01. do 26.10.1924 starszym referentem z tytułem radcy poselstwa. W ostatnim okresie pobytu w Gdańsku, od 26.10.1925 do 31.05.1927, pracował w charakterze radcy Biura Komisarza Generalnego RP w Gdańsku. Odwołany do MSZ, został przydzielony 1.06.1927 do Departamentu Konsularnego, i do 15.07.1928, nadal jako radca, pracował w Wydziale Prawno-Rewindykacyjnym (K.II.). Od 15.07.1928 do 15.10.1934 przebywał na urlopie bezpłatnym. Od 16.10.1934 był zatrudniony w Biurze Radcy Ekonomicznego Departamentu Polityczno-Ekonomicznego. Uczestniczył w 1935 w delegacji polskiej na konferencję ekonomiczną Ligi Narodów w Genewie. Dekretem min. spraw zagranicznych z dnia 14.09.1936 mianowany 1.10.1936 konsulem generalnym w Konsulacie RP w Antwerpii (Anvers), z którego ewakuował się wraz z całym personelem konsulatu w poł. maja 1940 do Francji. Przez Francję i Hiszpanię dotarł do Portugalii, gdzie przebywał w Foz do Douro k. Porto, skąd w 28.09.1940 odplynął z rodziną statkiem „Sarpa Pinto” do Brazylii jako uchodźca wojenny. Następnie otrzymał nominację na kierownika Poselstwa RP w Limie, początkowo w randze chargé d'affaires a.i. Według różnych przekazów doszło do tego 1.01.1941 lub 1942. Z Rio de Janeiro wyjechał prawdopodobnie na przeł. kwietnia/maja 1942. W 1943 występował jeszcze jako chargé d'affaires a.i., a w 1944 jako poseł. Po wycofaniu uznania dla Rządu RP na Uchodźstwie w Londynie pozostał w Peru jako jego przedstawiciel. 19.06.1946 został udekorowany Orderem Słońca przez prezydenta Peru. Pracował wówczas również jako korespondent PAT w Limie.

Żona Konstancja z d. Heinzel (1896 lub 1898–1966). Pobrali się 9.10.1918 w Łagiewnikach. Mieli troje dzieci: Aldonę Marię (ur. 1919), w czasie II wojny światowej, od 1940 pracowała w brytyjskiej propagandzie w Rio de Janeiro, a w 1945 miała być zatrudniona w placówce polskiego Ministerstwa Informacji i Dokumentacji RP w Limie, zamężna Col-lin; Gabrielę Marię (ur. w 1923) i Jana Marię (ur.1926?).

Odnaczenia: Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, brązowy Medal za Długoletnią Służbę; peruwiańskie: Sol de Peru (Order Słońca Peru).

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Waszyngtonie, sygn. 2964, s. 25; AAN, Ministerstwo Informacji i Dokumentacji, sygn. 18, k. 79–80, 88; AAN, PRM, część IV, rektyfikaty, sygn. 17, t. 1, s. 6, część VIII, sygn. 6, s. 221–222, sygn. 247, s. 12–14; AMSZ, zespół 6, Dep. Polityczny, t. 1416, k. 7; HI, MSZ, jednostka 292, s. 672–682 (348.292.9, s. 120–130), jednostka 293, s. 1062 (350.293.24, s. 734); IPMS, Światowy Związek Polaków z Zagranicy, A.17, sygn. 6, s. 278–279; PIASA, Posel. RP w Rio de Janeiro, sygn. 153 (dawniej pudło 6, sygn. 181, s. nlb.), sygn. 237 (dawniej pudło 6, sygn. 198, s. nlb.), sygn. 437 (dawniej pudło 16, sygn. 508, s. nlb.).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1926, nr 11, s. 147; 1927, nr 4, s. 71; 1933, nr 3, s. 24; RSZ 1932, s. 28; RSZ 1933, s. 36; RSZ 1937, s. 177; RSZ 1939, s. 47, 199; *Informacja*, „Biuletyn Informacyjny Towarzystwa »Polonia« w Rio de Janeiro”, 1.05.1942, s. 3; *Udekorowanie b. posła RP w Peru*, „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza” (Londyn), 13.07.1946, s. 1; *Udekorowanie b. posła RP w Peru*, „Głos Polski” (Buenos Aires), 5.07.1946, s. 7.

Opracowania: Deusch Engelbert von, *Die effektiven Konsuln Österreich(-Ungarns) von 1825–1918. Ihre Ausbildung, Arbeitsverhältnisse und Biografien*, Köln–Weimar–Wien 2017, s. 377–378; Grabowski Waldemar, *Polska Agencja Telegraficzna 1918–1991*, Warszawa 2005, s. 313, 365; *Historia dyplomacji polskiej*, t. V: 1939–1945, pod red. W. Michowicza, Warszawa 1999, s. 588, 707, 770; *Los polacos en el Peru*, Lima 1979, s. 155, 158; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, s. 44 (tu: Karmenić), s. 62, 79.



Kętrzyński de Winkler Stanisław Kazimierz. Ur. 10.09.1876 we Lwowie; zm. 26.05.1950 w Warszawie. Pochodził z rodziny inteligenckiej wywodzącej się ze zgermanizowanej rodziny pomorskiej; syn Wojciecha von Winkler-Kętrzyńskiego, dyrektora Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, i Wincentyny (Vincenzy) de Rautenberg-Klińskiej.

W l. 1886–1895 uczęszczał do Gimnazjum im. Franciszka Józefa I we Lwowie i tam otrzymał maturę. Podjął studia na Uniwersytecie Lwowskim w l. 1894–1898. Doktoryzował się w 1900 i habilitował z zakresu historii średniowiecza i nauk pomocniczych na Uniwersytecie Jagiellońskim w 1914. Odbył studia uzupełniające w Rzymie, Monachium i Paryżu. W l. 1902–1904 asystent w Archiwum Akt Dawnych w Krakowie. W l. 1905–1912 dyrektor Biblioteki Ordynacji Krasieńskich w Warszawie. W l. akademickich 1914/1915–1917/1918 docent historii średniowiecznej i nauk pomocniczych historii Wydziału Filozoficznego UJ. W l. 1915–1917 przebywał w Charkowie, a w l. 1917–1918 w Piotrogradzie współpracował z Komisją Likwidacyjną ds. Królestwa Polskiego. W 1917 uczestniczył w Sztokholmie w spotkaniu konserwatystów ze Stronnictwa Narodowo-Zachowawczego. Od jesieni 1918 w Warszawie, gdzie do 1923 prowadził na Uniwersytecie Warszawskim wykłady z zakresu dyplomacji i archiwistyki, od 1.10.1918 jako docent, a następnie od 1920 jako profesor. Od wiosny 1919 kierował krótko Archiwum Akt Dawnych w Warszawie gromadzącym akta dziewiętnastowieczne, a od jesieni 1919 do wiosny 1920 – Archiwum Głównym Akt Dawnych w Warszawie gromadzącym akta okresu staropolskiego.

Od kwietnia 1920 w służbie zagranicznej. Przewodniczył tzw. Komisji Cieszyńskiej, która w listopadzie 1920 w Bukareszcie prowadziła rozmowy na temat spraw polsko-czeskich. W październiku 1920 był już zastępcą naczelnika Wydziału Ogólnego (D.I.) MSZ. Od 28.10.1922 do 1923 dyrektor Departamentu Dyplomatycznego (Politycznego), a od 1.03.1923 dyrektor Departamentu Politycznego (D.P.). W tym też czasie prowadził zajęcia z archiwistyki i bibliotekoznawstwa na Uniwersytecie Warszawskim. Miał też w l. 1921–1923 uczestniczyć w pracach Klubu Publiczno-Społecznego. W 1924 przebywał na

urlopie bezpłatnym. 20.12.1924 mianowany posłem nadzwyczajnym i min. pełnomocnym RP w Moskwie, a pełnił tę funkcję w okresie 1.01.1925–10.12.1926. Ustąpił ze stanowiska w związku z objęciem ministerstwa przez Romana Dmowskiego. Od 25.05.1927 do 7.05.1931 poseł nadzwyczajny i min. pełnomocny w Poselstwie RP w Hadze. W 1932 został zwolniony ze służby dyplomatycznej.

W 1932 objął katedrę historii średniowiecznej na Uniwersytecie Warszawskim. W 1934 został mianowany profesorem zwyczajnym i prowadził wykłady z zakresu historii wczesnośredniowiecznej i nauk pomocniczych historii. Po 1932 był równocześnie prezesem Instytutu Naukowo-Badawczego Europy Wschodniej w Wilnie. Miał też należeć do masonerii i być członkiem jednej z łóż warszawskich Wielkiej Łoży Narodowej Polski. Od 1.06.1939 do 05.1941 kierował Biblioteką Ordynacji Krasieńskich, starając się zabezpieczyć jej zbiory. W czasie II wojny światowej uczestniczył w tajnym nauczaniu, w okresie 1940–1943 prowadził seminaria na Tajnym Uniwersytecie Warszawskim. Organizował również, jako prezes Towarzystwa Miłośników Historii, podziemne spotkania, przede wszystkim w swoim mieszkaniu w Warszawie. Aresztowany 14.11.1943 wraz z żoną, w związku z konspiracyjną działalnością syna Wojciecha, początkowo był więziony na Pawiaku w Warszawie, następnie został przewieziony do więzienia św. Michała w Krakowie, ostatecznie do obozu koncentracyjnego w Auschwitz, jego żona została wysłana do obozu koncentracyjnego w Ravensbrück. Dzięki staraniom więźniów został umieszczony w baraku szpitalnym, gdzie przebywał w l. 1944–1945. Po wyzwoleniu osiadł w Krakowie i w roku akademickim 1945/1946 prowadził zajęcia na Uniwersytecie Jagiellońskim. W 1946 powrócił do Warszawy i wykładał na Uniwersytecie Warszawskim. Dla poratowania zdrowia, utraconego w konsekwencji pobytu w obozie, wyjechał w 1948 do Szwajcarii; w tym samym roku powrócił do pracy w Instytucie Historii UW.

Należał do grona najwybitniejszych historyków mediewistów. Od 1908 członek Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, w którym w l. 1913–1924 i 1945–1950 przewodniczył Komisji Historycznej; członek Polskiego Towarzystwa Heraldycznego, od 1929 członek korespondent Polskiej Akademii Umiejętności, a od 1938 jej czynny członek. Wieloletni prezes Towarzystwa Miłośników Historii (1936–1950). W okresie międzywojennym (1917–1939) wraz Marcelim Handelsmanem współredagował „Przegląd Historyczny”. W 1948 ukazał się tom 37 „Przeglądu Historycznego” dedykowany Kętrzyńskiemu z okazji 50-lecia jego pracy naukowej.

Biblioteka i notatki naukowe, po jego aresztowaniu w 1943, zostały umieszczone w Archiwum Głównym Akt Dawnych, ale tam uległy spaleni w 1944. Jego spuścizna naukowa przechowywana jest w Archiwum Polskiej Akademii Nauk w Warszawie.

Pochowany na cmentarzu Powązkowskim w Warszawie.

Żona Kamila z d. Ostrowska. Mieli troje dzieci: córkę Teresę (zm. 1926) i dwóch synów: Roberta (1914–1936) i Wojciecha (1918–1984), historyka, publicystę i dyplomatę.

Publikacje: autor licznych publikacji, najważniejsze z nich to: *Gall Anonim i jego Kronika*, Kraków 1898; *Kazimierz Odnowiciel, 1034–1058*, „Rozprawy Akademii Umiejętności, Wydział Historyczno-Filozoficzny”, Kraków 1899; *O paliuszu biskupów polskich XI w.*, ibidem, 1902; *O zaginionym żywocie św. Wojciecha*, ibidem; *Kilka uwag o opacie*

Astryku-Anastazym (Polak a Dijon), „Przegląd Historyczny”, 1905; *O elementach chronologicznych dokumentów Kazimierza Wielkiego*, Kraków 1913. Zasłużony archiwista, autor pierwszego podręcznika archiwistyki pt. *Zarys nauki o dokumencie polskim wieków średnich*, Warszawa 1934.

Odznaczenia: Krzyż Komandorski oraz Krzyż Komandorski z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski; holenderskie: De Orde van Oranje-Nassau (Order Oranje-Nassau).

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Rzymie, sygn. 231, s. 7; AAN, KCNP, sygn. 71, s. 35–39; AAN, MSZ, sygn. 1459, s. 3; AAN, PRM, część IV, rektyfikaty, sygn. 17, t. 1, s. 6.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 90; 1925, nr 1, s. 5; 1927, nr 1, s. 10, nr 4, s. 69; *MSZ. Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 5; *RSZ 1937*, s. 76, 144; *RSZ 1939*, s. 83, 167; *O Niepodległą i granice*, t. 3: *Raporty i informacje Biura Propagandy Zagranicznej Prezydium Rady Ministrów 1920–1921*, oprac., wybór i przyg. do druku M. Jabłonowski, W. Janowski, A. Koseski, Warszawa–Pułtusk 2002, s. 188; Schimitzek Stanisław, *Drogi i bezdroża minionej epoki. Wspomnienia z lat pracy w MSZ (1920–1939)*, Warszawa 1976, s. 26, 55, 65.

Opracowania: Bielińska Maria, *Kętrzyński Stanisław (1876–1950)*, [w:] *Słownik biograficzny archiwistów polskich*, t. I: 1918–1984, Warszawa–Łódź 1988, s. 99–100 (tu data ur.: 10.09.); *Biogramy uczonych polskich*, część I: *Nauki społeczne*, zeszyt 2: *K–O*, Wrocław 1984, s. 49–53; *Corpus studiosorum Universitatis Iagellonicae in saeculis XVIII–XX*, Tomus III: *K–L*, pod red. K. Stopki, Kraków 2009, s. 172; Gieysztor Aleksander, *Kętrzyński Stanisław (1876–1950)*, [w:] *PSB*, t. 12, 1966–1967, s. 374–376 (tu bibliografia); Hass Ludwik, *Wolnomularze polscy w kraju i na świecie 1821–1999. Słownik biograficzny*, Warszawa 1999, s. 211–212; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 100; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 334 (tu: K. de Winkler i data ur.: 10.09.); Perkowska Urszula, *Corpus Academicorum Facultatis Philosophie Universitatis Iagellonicae 1850–1945*, Kraków 2007, s. 154; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 79; *Słownik historyków polskich*, Warszawa 1994, s. 222; Żukowski Przemysław M., *Pracownicy i absolwenci Uniwersytetu Jagiellońskiego w polskiej służbie zagranicznej, 1918–1945*, „Zeszyty Historyczne”, 2008, z. 165, s. 51–52.

Klimpel Zdzisław. Ur. 3.04.1902 w Warszawie; zm. 25.05.1949 w Warszawie. Syn Leopolda i Walerii z d. Karczmarek.

Ukończył Wydział Dyplomatyczny Szkoły Nauk Politycznych w Paryżu jako magister praw. Miał obronić dysertację doktorską, ale nie udało się ustalić żadnych szczegółów. Ochotniczo służył od 11.11.1918 do 19.02.1919 w Wojsku Polskim. Nieznane są jego losy w l. 1919–1923.

Pracę w MSZ podjął jako pracownik kontraktowy i od 15.02.1923 do 31.12.1924 urzędował w Konsulacie RP w Pradze. Od 1.01. do 30.06.1925 miał z nieznanymi powodów przerwę w służbie państwowej. Ponownie przyjęty do MSZ, od 1.05. do 1.10.1926 był urzędnikiem na służbie przygotowawczej w MSZ. Od 1.10.1926 do 31.07.1928 przebywał na urlopie bezpłatnym w celu odbycia studiów, po których powrócił – od 1.08. do 31.08.1928 – do pracy jako urzędnik na służbie przygotowawczej. Przydzielony do

Wydziału Zachodniego (P.II.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego; w okresie 1.09.1928–1.04.1929 był urzędnikiem na służbie przygotowawczej. Po złożeniu 25.03.1929 egzaminu dyplomatyczno-konsularnego został awansowany i od 1.04. do 30.09.1929 pracował już w randze referendarza. Służbę wojskową odbył od 30.09.1929 do 24.07.1930 jako podchorąży rezerwy w 76. pułku piechoty. Po zdemobilizowaniu powrócił na stanowisko referendarza w Wydziale Zachodnim, pozostając tam do 5.09.1931. Przeniesiony, od 5.09.1931 do 31.12. 1932 pracował w dyrekcji Departamentu Polityczno-Ekonomicznego. Przynajmniej w 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Skierowany na placówkę, 1.01.1933 został mianowany attaché ambasady z tytułem II sekretarza poselstwa w Ambasadzie RP w Waszyngtonie. Odwołany z dniem 30.09.1935, został od 1 października przydzielony do pracy w Wydziale Prasowym MSZ (P.VI.), ale stanowisko objął 10 października. Odszedł ze służby 31.10.1935. Brak informacji na temat jego losów w l. 1936–1939. Być może był komentatorem politycznym PAT.

Wojna zastała go prawdopodobnie w Polsce. Podczas okupacji przebywał w Warszawie, żołnierz Armii Krajowej. W okresie 03.1943–04.1945 zastępca naczelnika Wydziału Politycznego Departamentu Spraw Zagranicznych Delegatury Rządu RP na Kraj (krypt. „Moc”); wg niektórych źródeł już w 1943 kierował Referatem Politycznym (krypt. „25”) w Sekcji Ogólnej Departamentu. Po reorganizacji na początku 1944 stanął na czele nowo powstałego wówczas Wydziału Anglosaskiego, jednocześnie został zastępcą naczelnika Sekcji Politycznej. Po wybuchu powstania warszawskiego został zastępcą szefa Departamentu. Po powstaniu znalazł się w Żbikowie pod Warszawą i nadal pracował w Departamencie. Istnieją też przekazy, że w trakcie powstania był aresztowany i wywieziony do Niemiec.

W 1948 został aresztowany przez Urząd Bezpieczeństwa. Zmarł w więzieniu mokołowskim w Warszawie. Jego symboliczny grób znajduje się na Cmentarzu Ewangelicko-Augsburskim w Warszawie.

Rodziny prawdopodobnie nie założył.

Odnaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi; jugosłowiańskie: Orden Svetoga Save (Order Świętego Sawy) IV kl.

Archiwalia: AAN, Krajowa Grupa Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej 1918–1945, sygn. 2/1; AAN, MSZ, sygn. 9296, s. 67–72; AAN, PRM, część VIII, sygn. 247, s. 19–21.

Źródła drukowane: Drymmer Wiktor Tomir, *W służbie Polsce*, Warszawa 1998, s. 186.

Opracowania: Grabowski Waldemar, *Polska tajna administracja cywilna 1940–1945*, Warszawa 2003, s. 280–281; *Historia dyplomacji polskiej*, t. V: 1939–1945, pod red. W. Michowicza, Warszawa 1999, s. 94, 97; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 30, 79, 88.

Kolankowski Ludwik. Ur. 21.06.1882 w Nadwórnej k. Stanisławowa; zm. 19.03.1956 w Toruniu. Pochodził z rodziny chłopskiej o drobnoszlacheckich korzeniach; syn Karola i Marii z d. Jabłońska.

Gimnazjum ukończył w 1901 w Stanisławowie, w l. 1902–1906 studiował historię na Uniwersytecie Lwowskim, gdzie w 1906 uzyskał też doktorat. W okresie 1.11.1905–28.02.1906 jako wolontariusz pracował w bibliotece Uniwersytetu Lwowskiego, a od 1.09.1906 do 11.1918 w Bibliotece Jagiellońskiej. Odbył też studia uzupełniające na



Uniwersytecie w Berlinie w l. 1906–1907. Pierwszą pracę podjął jako asystent w Bibliotece Jagiellońskiej (1907–1917). Pracował jednocześnie naukowo i w 1913 habilitował się z zakresu historii Europy Wschodniej na Uniwersytecie Jagiellońskim. W l. 1913–1918 prowadził seminarium historyczne na UJ, gdzie w l. 1908–1919 wykładał też historię Polski na Wyższych Kursach dla Kobiet im. A. Baranieckiego w Krakowie.

Podjąwszy pracę w MSZ 14.11.1918, objął 17 lub 19 listopada stanowisko naczelnika Wydziału Wschodniego Sekcji Politycznej MSZ. Od 9.12.1918 do 30.04.1920 dyrektor Sekcji (Departamentu) ds. Litwy i Białorusi; nominację na to stanowisko podpisał Naczelnik Państwa Józef Piłsudski dopiero 31.01.1919. Prowadził, wraz z Olgierdem Górką i Januszem Gąsiorowskim, rokowania z komendą niemieckiego Ober-Ostu i podpisał 5.02.1919 w Białymstoku układ w sprawie ewakuacji wojsk niemieckich z Kresów Wschodnich. Od 2.01.1919 pełnił funkcję przewodniczącego Wyższej Komisji Dyscyplinarnej MSZ. Następnie, nadal jako pracownik MSZ, od 19.02. do 20.04.1919 był komisarzem generalnym rządu i szefem Zarządu Cywilnego Ziem Wschodnich, organizującego administrację państwową na ziemiach wschodnich. 5.05.1919 podał się do dymisji, a już 7 maja decyzją Piłsudskiego został mianowany pełnomocnikiem Naczelnika Państwa ds. Uniwersytetu Wileńskiego, był nim do 30.08.1919. Urlopowany 2.09.1919 z pracy w MSZ, 1.05.1920 na własną prośbę odszedł z tej służby. 18.10.1919, decyzją Zarządu Cywilnego Ziem Wschodnich, został mianowany zastępcą profesora historii Litwy i zastępcą dyrektora biblioteki Uniwersytetu Wileńskiego. W 1920 pełnił funkcje polityczno-dyplomatyczne przy Naczelnym Dowództwie WP. 21.04.1921 został mianowany pełnomocnikiem MSZ do reorganizacji poselstwa w Wiedniu, a 10.06.1922 do analogicznych czynności w Moskwie. Od poł. 09. do końca 11.1923 przeprowadzał reorganizacje w PAT. Od 12.02.1924 był członkiem Najwyższej Komisji Oszczędnościowej. Po odejściu ze służby państwowej wrócił do pracy na UJ; w l. 1924–1929 prowadził seminarium historyczne, ponownie był też pracownikiem kontraktowym w Bibliotece Jagiellońskiej. Od 1.05.1929 do 1944 był dyrektorem Biblioteki i Archiwum Ordynacji Zamojskich w Warszawie. 28.05.1930 otrzymał powołanie na wykładowcę na Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie, tam też otrzymał 21.02.1931 tytuł profesora tytularnego historii Litwy; w l. 1931–1936 kierownik Katedry Historii Europy Wschodniej tejże uczelni. Od 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. 15.12.1936 Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie nadał mu tytuł profesora zwyczajnego historii Polski, w tym też roku objął funkcję prezesa Polskiego Towarzystwa Historycznego i pełnił ją do 1947. W 1938 został mianowany senatorem z woj. lwowskiego, zasiadał w Senacie RP w Kole Obozu Zjednoczenia Narodowego i był przewodniczącym okręgu lwowskiego OZN; w 1939 członek Komisji Spraw Zagranicznych Senatu RP.

Wraz z prof. Stefanem Kętrzyńskim organizował i prowadził konspiracyjne zebrania naukowe Polskiego Towarzystwa Historycznego w Warszawie. Ocalił, zabezpieczając i wywożąc z Warszawy, wiele najcenniejszych dóbr kultury, m.in. rękopis kroniki Galla

Anonima. Współpracował, jako specjalista ds. stosunków narodowościowych, z Delegaturą Rządu RP na Kraj i Komendą Główną Armii Krajowej. Przeżył w Warszawie powstanie 1944, a po jego upadku przebywał w Łowiczu i okolicy, skąd wyjechał do Łodzi. Od 1.03.1945 współorganizator, prorektor i profesor powstającego Uniwersytetu Łódzkiego; w l. 1945–1946 kierownik Katedry Historii Średniowiecznej Polski tejże uczelni. 24.08.1945 powołano go na stanowisko organizatora i rektora Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Tam też – w l. 1945–1951 – prowadził Katedrę Historii Polski Nowożytnej, a następnie (1951–1956) Katedrę Historii Polski. Równolegle, od 1949 do 31.03.1955, był dyrektorem Biblioteki UMK. W 1946 członek rady miejskiej Torunia. W 1955 przeszedł na emeryturę.

Należał do wielu organizacji naukowych. W 1917 został współpracownikiem Komisji Historycznej Akademii Umiejętności; od 1931 członek korespondent, od 1932 członek zwyczajny Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, od 15.06.1934 członek korespondent, od 13.01.1947 członek czynny Polskiej Akademii Umiejętności. Od 1938 członek czynny Towarzystwa Naukowego we Lwowie, a od 1949 członek Towarzystwa Naukowego w Toruniu.

W czerwcu 1982 odsłonięto w Toruniu tablicę pamiątkową w 100-lecie jego urodzin; również w Toruniu odsłonięto jego pomnik.

Żona Teresa z d. Tyszyńska (1889–?), pobrali się w 1909. Troje dzieci: córka Jadwiga, po mężu Polkowska (ur. 1910); syn Zygmunt (1913–1998), historyk prawa, archiwista, w l. 1953–1955 dyrektor AAN, 1955–1984 dyrektor Archiwum Polskiej Akademii Nauk; córka Helena, po mężu Hałatek (ur. 1921).

Publikacje: m.in. *Kandydatura Jana Albrechta Hohenzollerna na biskupstwo płockie*, Lwów 1906 (wersja niemieckojęzyczna *Die Bewerbung des Markgrafen Johann Albrecht von Brandenburg um den Bischofssitz von Plock*, Königsberg 1909); *Wojna Heleny Glińskiej z Litwą 1534–37*, Kraków 1910; *Polityka ostatnich Jagiellonów*, „Kwartalnik Historyczny”, 1911, t. 30; *Zygmunt August, wielki książę Litwy do roku 1548*, Lwów 1913 (za tę pracę otrzymał nagrodę Polskiej Akademii Umiejętności); *W rocznicę Horodła*, Kraków 1913; *Dzieje Chanatu krymskiego Girejów w XV i XVI wieku*, Kraków 1918; *Gdańsk a Rzeczpospolita Polska*, (b.m.w.) 1918; *Hołd pruski*, Kraków 1925; *Dzieje Wielkiego Księstwa Litewskiego za Jagiellonów*, t. I, Warszawa 1930; *Litwini a Prusacy*, Warszawa 1931; *Dzieje polityczne Polski Jagiellońskiej*, Warszawa 1932; *Jagiellonowie i Unia*, Lwów 1936. Ponadto wiele artykułów, również poświęconych historii, zamieszczonych przede wszystkim w „Kwartalniku Historycznym” i „Przeglądzie Historycznym”.

Odnaczenia: Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski, Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski.

Archiwalia: AAN, KCNP, sygn. 71, s. 40–43; AAN, Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, sygn. 3434, s. 1–325; AAN, MSZ, sygn. 249, s. 35, sygn. 12478, s. 3; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 5.

Opracowania: *Biogramy uczonych polskich*, część I: *Nauki społeczne*, zeszyt 2: K–O, Wrocław 1984, s. 90–93; Gieysztor Aleksander, *Kolankowski Ludwik (1882–1956)*, [w:]

PSB, t. 13, 1967–1968, s. 289–293 (tu bibliografia); *Historia dyplomacji polskiej*, t. IV: 1918–1939, pod red. P. Łossowskiego, Warszawa 1995, s. 96; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 169; *Ludwik Kolankowski. Dzieło i życie – indywidualny przypadek historiograficzny*, red. P. Oliński, W. Piasek, Toruń 2017; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 350; *Słownik historyków polskich*, Warszawa 1994, s. 236.

Kolankowski Witold. Ur. 25.09.1885 w Lasach, Litwa; zm. 1948 w Glasgow, Wielka Brytania. Syn Witolda i Wiktorii z d. Drozdowska.

Od 20.08.1920 do 17.01.1921 pracował jako urzędnik w Oddziale II Informacyjnym Naczelnego Dowództwa Wojska Polskiego. Od 17.01. do 22.01.1921 miał przerwę w służbie.

W nieznanymi okolicznościach przeszedł do pracy w służbie zagranicznej, początkowo, od 22.01.1921 do 1.04.1922, jako prowizoryczny urzędnik, p.o. sekretarza w Konsulacie RP w Antwerpii. Od 1.04. do 25.08.1922 miał ponowną przerwę w służbie państwowej, z nieznanymi powodów. Powrócił do MSZ, od 25.08. do 1.12.1922 jako bezpłatny praktykant w Wydziale Prawno-Konsularnym (K.II.). Skierowany na placówkę, od 1.12.1922 do 1.07.1924 II sekretarz konsularny na prowizorycznej służbie w wicekonsulacie RP w Pile. Tam też od 1.07.1924 do 12.03.1925 pracował jako II sekretarz konsularny z tytułem wicekonsula. Przeniesiony do Szczecina, od 12.03. do 1.07.1925 był pierwszym kierownikiem, z tytułem wicekonsula, Agencji Konsularnej RP w Szczecinie. Miał wówczas współpracować z Oddziałem II Sztabu Generalnego. 14.16.10.1925 złożył egzamin na stanowisko I kategorii w MSZ. Mianowany wicekonsulem, pozostał od 1.07.1925 do 1.01.1927 w Agencji Konsularnej RP w Szczecinie. Przeniesiony w randze II sekretarza poselstwa, pracował od 1.01. do 1.05.1927 w Poselstwie RP w Moskwie. Kolejną placówką, do której został przeniesiony, był Konsulat Generalny RP w Mińsku, gdzie w okresie 1.05.1927–31.07.1928 pracował jako II sekretarz poselstwa i kierownik konsulatu. Na krótko, od 1.08. do 18.10.1928, został skierowany do Konsulatu RP w Leningradzie. Odwołany, w ministerstwie od 18.10.1928 do 28.02.1929. Od 1.03.1929, choć są przekazy, że od 15 marca, objął kierownictwo Konsulatu RP w Rydze, początkowo jako wicekonsul, od 11.03.1929 tytularny konsul, a od 1.07.1930 konsul. 21.04.1932 dekretem min. spraw zagranicznych został mianowany konsulem w Mediolanie, a jego listy komisyjne na to stanowisko Prezydent RP podpisał 22.06.1932. Pracował tam jednak od 1.09.1932 do 31.03.1936 jako konsul i kierownik Konsulatu Generalnego RP w Mediolanie, ale konsulem generalnym został 1.01.1935. Odwołany do ministerstwa 31.03.1936 z równoczesnym mianowaniem radcą, od 1.07.1936 naczelnik Wydziału Opieki Prawnej Departamentu Konsularnego. Od 1.03.1938 konsul generalny w Konsulacie Generalnym RP w Amsterdamie, zajmował to stanowisko do 10.05.1940, tj. do momentu, gdy ewakuował się wraz z personelem konsulatu do Francji. 31.08.1940 został urlopowany. Wyjechał do Londynu. Przynajmniej od czerwca 1941 pracował jako konsul w Konsulacie Honorowym RP w Glasgow; w czerwcu 1942 konsul generalny na bezpłatnym urlopie przydzielony do konsulatu w charakterze kierownika. Był tam jeszcze w sierpniu 1944. Dalsze losy nieznanne.

Żona Józefa z d. Pałęcka; mieli dwoje dzieci. Cała rodzina przebywała w 1942 w Glasgow.

Odnaczenia: Order Odrodzenia Polski V kl., Złoty Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, brązowy Medal za Długoletnią Służbę; lotewskie: Triju Zvaigžņu ordenis (Order Trzech Gwiazd).

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Londynie, sygn. 1739, s. 100–101, 116, 123; AAN, Amb. RP w Moskwie, sygn. 90, s. 29; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 277, s. 4; AAN, PRM, część IV, rektyfikaty, sygn. 17, t. 1, s. 6, część VI, sygn. 74-3, t. 1, s. 59, 66, część VIII, sygn. 247, s. 34–36; HI, MSZ, jednostka 291, s. 690 (348.291.9, s. 138), jednostka 293, s. 808, 821 (350.293.19, s. 478, 491).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 113; 1925, nr 4, s. 50, nr 6, s. 103, nr 12, s. 196; 1927, nr 1, s. 8, nr 4, s. 70; 1929, nr 1, s. 11; 1933, nr 13, s. 137; RSZ 1932, s. 29; RSZ 1934, s. 39; RSZ 1937, s. 29, 93, 107, 142, 147, 178; RSZ 1939, s. 84, 99, 113, 164, 169, 201.

Opracowania: Bródka Arkadiusz, *Placówka wywiadowcza Oddziału II Sztabu Głównego (Generalnego) w Szczecinie*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego”, 2012, nr 6/12, s. 188–199; Gajownik Tomasz, *Ekspozytura Oddziału II Sztabu Generalnego nr 1 w Wilnie w latach 1921–1926. Organizacja i działalność na kierunku litewskim*, [w:] *Wywiad i kontrwywiad wojskowy II RP. Studia i materiały z działalności Oddziału II SG WP*, t. I, pod red. T. Dubickiego, Poznań 2010, s. 147; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 55, 70, 79.

Konówna Jadwiga. Ur. 6.10.1889; zm. w 1944 w Warszawie. Brak danych o rodzinie.

Ukończyła siedmioklasową pensję i dwuletnie kursy handlowe. Od 19.01.1917 pracowała jako stenografka i maszynistka w Sekretariacie Tymczasowej Rady Stanu, a od 15.01.1918 jako starsza kancelistka w bibliotece Ministerstwa Rolnictwa w Warszawie.

W MSZ podjęła pracę już 25.11.1918 jako sekretarka w Wydziale Prezydyjnym Sekcji Ogólnej. Prawdopodobnie została przeniesiona na stanowisko sekretarki i archiwistki do Wydziału Personalnego Sekcji Ogólnej. 1.10.1919 została mianowana pomocnikiem referenta w Sekcji Ogólnej, a 1.05.1920 naczelnikiem kancelarii Wydziału Personalnego (S.I.) Sekretariatu Generalnego. W 1921 była referentką w Oddziale Organizacyjnym Wydziału Osobowego (S.I.). 1.02.1922 mianowana naczelnikiem kancelarii (być może Wydziału Kancelarii Ogólnej – A.III.) Departamentu Administracyjnego. Według niepotwierdzonych informacji 1.02.1923 (raczej 1925) została zwolniona ze stałej służby w MSZ i przyjęta do pracy w charakterze urzędniczki kontraktowej, najprawdopodobniej z tym samym przydziałem organizacyjnym. 1.06.1930 została mianowana asesorem. W 1932 pracowała w Referacie Rachuby Centrali Wydziału Budżetowo-Organizacyjnego (A.II.) Departamentu Administracyjnego MSZ. 1.02.1934 mianowana sekretarzem rachunkowym, a 1.01.1936 podreferendarzem, pracowała wówczas w Referacie Rachuby Centrali (A.II.R.C.) Wydziału Budżetowo-Gospodarczego (A.II.) Departamentu Administracyjnego. Na tym stanowisku zastał ją wybuch wojny. Ewakuowała się wraz z innymi pracownikami ministerstwa we wrześniu 1939 z Warszawy do Krzemieńca. W nieznanych okolicznościach powróciła do Warszawy, gdzie zmarła lub zginęła.

Nie wiadomo, czy założyła rodzinę.

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 18, sygn. 12478, s. 10; AAN, PRM, część VIII, sygn. 6, s. 329–333; AAN, Tymczasowa Rada Stanu, sygn. 84, s. 6, sygn. 85, s. 3.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 94, nr 14, s. 277; 1936, nr 1, s. 16; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 12; RSZ 1932, s. 30, 142; RSZ 1937, s. 30, 179; RSZ 1939, s. 36, 202.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 79.



Koppens Leon. Ur. 25.03.1890 w Rudzie, woj. stanisławowskie; zm. 8.02.1964 w Buenos Aires, Argentyna. Syn Juliusza, urzędnika, i Marii z d. Podwińska.

Ukończył gimnazjum, nie udało się ustalić, gdzie i kiedy. Następnie studiował osiem semestrów na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu w Wiedniu; ponadto jeden semestr na przeł. 1911/1912 na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego. Od 1.09.1917 do 11.1918 pomocnik referenta w austriackim Ministerstwie dla Galicji. Od 11.1918 do 1.09.1919 pomocnik referenta w Przedstawicielstwie Głównego Urzędu Likwidacyjnego w Wiedniu. Tam też od 1.09.1919 do 1.04.1920 referent, a od 1.04.1920 do 12.1921 starszy referent.

Jeszcze będąc w Wiedniu, podjął pracę w polskiej służbie zagranicznej, od 1.12.1921 do 1.12.1924 w Poselstwie RP w Wiedniu w charakterze pracownika kontraktowego. Tamże od 1.11.1922 do 1.01.1924 naczelnik kancelarii na próbnej służbie. Pozostał nadal w poselstwie, prawdopodobnie w wydziale konsularnym. W tym czasie został oddelegowany na dwa miesiące do Poselstwa RP w Budapeszcie do wykonywania czynności konsularnych. Następnie został przeniesiony do Poselstwa RP w Pradze, początkowo od 1.12.1924 w charakterze tytularnego sekretarza poselstwa, następnie od 30.11.1925 do 11.03.1929 II sekretarza poselstwa, a od 11.03. do 1.07.1929 tytularnego I sekretarza poselstwa i w końcu od 1.07.1929 do 31.10.1932 I sekretarza poselstwa. Przynajmniej w 1932 był członkiem Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Odwołany do ministerstwa, od 1.11. do 30.11.1932 pracował w randze radcy ministerstwa w Wydziale Osobowym Gabinetu Ministra (G.M.O.). Następnie 1.12.1932 został przydzielony do Wydziału Organizacji Międzynarodowych (P.I.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego, a 1.05.1935 został kierownikiem Referatu Spraw Mniejszościowych w tym Wydziale. Ponownie desygnowany na placówkę zagraniczną, do Konsulatu Generalnego RP we Wrocławiu, otrzymał exequatur 25.10.1937, ale pracę, jako konsul generalny, rozpoczął 1.11.1937, wykonywał ją do wybuchu wojny we wrześniu 1939. Po ewakuacji przedostał się do Francji i ponownie zgłosił się do służby; został przydzielony do Ambasady RP w Paryżu, w charakterze urzędnika łącznikowego z MSZ, i pracował w niej od 1.11.1939 do 19.05.1940. Po przeniesieniu władz polskich z Paryża do Angers nadal pracował w ministerstwie aż do ewakuacji władz do Wielkiej Brytanii. Sam pozostał we Francji.

Po przekształceniu konsulatów polskich na terenie nieokupowanej Francji w Biura Polskie był od 1.05. do 1.12.1941 kierownikiem (dyrektorem) Biura Polskiego w Lyonie. Następnie, choć nie wiadomo, od kiedy, przebywał do marca 1944 w schronisku dla intelektualistów polskich w Grenoble. Prawdopodobnie w okresie 04.–08.1944 był kierownikiem Biura Polskiego w Nicei, choć są przekazy, że przebywał tam już w listopadzie 1943. Po wyzwoleniu Francji spod okupacji niemieckiej przynajmniej od 09.1944 do 5.07.1945 wicekonsul z tytułem konsula generalnego w reaktywowanym Wicekonsulacie RP w Nicei (wg innych źródeł od stycznia 1945 pracował jako radca prawny Biura Administracji Polaków w Nicei). Wyjechał do Argentyny. Od 1.10.1947 do 31.03.1950 pracował jako urzędnik argentyńskiego Biura Opieki nad Polakami oraz Resettlement Office for Poles przy Konsulacie Generalnym Wielkiej Brytanii w Buenos Aires.

Zginął tragicznie wraz z żoną, został pochowany na cmentarzu w Boulogne-sur-Mer w prowincji Buenos Aires.

Żona Maria. Brak informacji o dzieciach.

Odnaczenia: Srebrny i Złoty Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, brązowy i srebrny Medal za Długoletnią Służbę; austriackie: Ehrenzeichen für die Verdienste um die Republik Oesterreich (Za Zasługi dla Republiki Austrii) V kl.; czechosłowackie: Československý řád Bílého lva (Order Białego Lwa) IV kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Waszyngtonie, sygn. 2964, s. 15; AAN, KG RP we Wrocławiu, sygn. 7, s. 1–23; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 5; AAN, PRM, część VIII, sygn. 247, s. 42–44; HI, MSZ, jednostka 290, s. 519 (347.290.28, s. 36), jednostka 291, s. 708–709 (348.291.9, s. 156–157), jednostka 296, s. 14 (353.296.1, s. 13).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 100; 1926, nr 1, s. 11; Monitor Polski, nr 137 z 16.06.1928, s. 1; RSZ 1932, s. 30, 168; RSZ 1937, s. 24, 179; RSZ 1939, s. 118, 202; *Nekrolog*, „Głos Polski” (Buenos Aires), 13.03.1964, s. 6.

Opracowania: *Corpus studiosorum Universitatis Iagellonicae in saeculis XVIII–XX*, Tomus III: A–D, pod red. J. Michalewicza, Kraków 1999, s. 394; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 50, 53, 61, 108.



Kosina Stanisław Marian. Ur. 6.03.1896 we Lwowie; zm. 27.09.1988 w Londynie. Syn Jana, inżyniera leśnika, i Pauliny z d. Girtler von Kleeborn.

Ukończył c.k. gimnazjum w Sanoku, tam też od 1910 do 4.06.1914 należał do tajnego skautingu, następnie drużyny skautowej im. hetmana Stanisława Żółkiewskiego. Maturę zdał w 1914. Od 5.06. do 1.08.1914 członek Polskiej Drużyny Strzeleckiej w Sanoku. Absolwent Państwowej Akademii Handlowej we Lwowie; doktor praw. Od 5.04.1915 do 5.11.1918 podporucznik piechoty w armii austriackiej. Walcząc na froncie włoskim, dostał się do niewoli włoskiej i przebywał w obozie jenieckim w Casserta. Przedostał się do Szampanii, gdzie wstąpił do Armii Polskiej we Francji. Od 5.11.1918 do 12.02.1921 w Wojsku Polskim, w randze kapitana rezerwy piechoty w 49. pułku piechoty. Z pułkiem

przeszedł szlak bojowy w czasie wojny polsko-bolszewickiej. W 1921 podjął studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie i tam się doktoryzował w zakresie prawa finansowego.

W służbie zagranicznej od 1.10.1923 w Konsulacie RP w Morawskiej Ostrawie, jako pracownik kontraktowy do 1.01.1924, a następnie do 1.07.1925 urzędnik na służbie przygotowawczej. Egzamin dyplomatyczno-konsularny w MSZ złożył 22.06.1925. Awansowany, od 1.07.1925 do 30.04.1928 attaché konsularny nadal w Konsulacie RP w Morawskiej Ostrawie. Odwołany do centrali MSZ z równoczesnym mianowaniem referendarzem, od 30.04.1928 do 1.05.1929 pracował w Departamencie Konsularnym. Ponownie skierowany na placówkę; od 1.05.1929 do 1.10.1932 w Konsulacie RP w Kwidzynie (wówczas Marienwerder) początkowo jako attaché konsularny, od 13.05.1929 tytularny wicekonsul, a od 1.07.1930 wicekonsul i kierownik konsulatu, był nim do 30.09.1932. Oficjalnie przejął Konsulat RP w Kwidzynie z rąk wicekonsula Władysława Mierzyńskiego dopiero 1.04.1931, a przekazał 1.10.1932 Konsulat RP w Kwidzynie Mieczysławowi Rogalskiemu. Odwołany, pracował od 1.10. do 9.11.1932 w Wydziale Osobowym w Gabinetnie Ministra jako referendarz. Z dniem 20.08.1933 przydzielony do Archiwum (G.M.A.), 12.09.1933 do Wydziału Szyfrów (A.III.) Departamentu Administracyjnego, a 25.09.1933 ponownie do Gabinetu Ministra, do Referatu Funduszu Specjalnego; 1.09.1937 mianowany radcą. Jednocześnie w październiku 1932 i po raz wtóry w październiku 1936 powołany na członka Komisji Dyscyplinarnej przy MSZ. Od 1.02.1938 do 31.02.1939 na urlopie bezpłatnym w celu podjęcia pracy jako urzędnik kontraktowy w Konsulacie Generalnym RP w Berlinie, jednocześnie oddelegowany do brakowania archiwów w urzędach zagranicznych RP. Uzyskał przedłużenie urlopu, który następnie przerwano od 15.08.1939, odwołując go do centrali MSZ z jednoczesnym przydziałem do referatu w Gabinetnie Ministra.

Po wybuchu wojny, we wrześniu 1939 ewakuowany transportem MSZ z Warszawy do Krzemieńca, następnie Botoșani (Rumunia); jako kapitan rezerwy piechoty zamierzał dotrzeć do Wojska Polskiego we Francji. Pozostał jednak w Rumunii; od 17.09.1939 do 12.02.1943 pracował społecznie w Dziale Opieki nad Uchodźcami w Rumunii i Palestynie. Następnie w dniach 11–20.02.1943 odbył podróż z Tel-Awivu do Stambułu w celu objęcia stanowiska radcy MSZ przy Konsulacie Generalnym RP w Stambule, gdzie od 12.02. do 12.07.1943 był przydzielony. Wezwany do centrali MSZ, pracował do 30.09.1944 w Wydziale Konsularnym. Po wyzwoleniu przez wojska alianckie Włoch był od 1.10.1944 do 5.07.1945, tj. do wycofania uznania dla Rządu RP na Uchodźstwie w Londynie, tytularnym konsulem i zastępcą konsula generalnego w Konsulacie Generalnym RP w Rzymie. Pozostał na emigracji, od 6.07.1945 do 31.08.1946 pracował w Polskim Biurze Pomocy Polakom w Rzymie przy Ambasadzie Wielkiej Brytanii w Rzymie, zajmował się tam sprawami spadkowymi jako kurator mas spadkowych. Następnie, od 16.10.1946 do 31.03.1947, urzędnik w Radzie Studiów Technicznych przy Interim Treasury Committee w Londynie; od 1.04.1947 do 30.09.1952 urzędnik w Polish University College w Londynie. 25.06.1952 został wybrany członkiem Zarządu Stowarzyszenia Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej w Londynie.

Pochowany na South Ealing Cemetery w Londynie.

Żona Helena, z d. Hoff (1904–1982); syn Andrzej Stanisław (1926–1996), inżynier. Rodzeństwo: Jan Józef (1894–1940), legionista, więzień Starobielska; Andrzej Roman (1898–1920), matematyk, zginął w czasie wojny polsko-bolszewickiej; Piotr Zbigniew (1902–1939), ofiara bombardowania niemieckiego; Helena Ludmiła (1900–2000), pedagog.

Odnaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, Krzyż Walecznych, Medal za Wojnę 1918–1921, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, brązowy i srebrny Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2956, s. 1–2, 110, sygn. 2992, s. 85–86, 109–113; AAN, Konsulat RP w Kwidzynie, sygn. 110, s. 48–56, 133–204; AAN, KG RP w Berlinie, sygn. 185, s. 351; AAN, KG RP w Stambule, sygn. 36, s. 103–104; AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 19, 214, 224; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 277, s. 4; AAN, PRM, część VIII, sygn. 247, s. 55–56; IPMS, kolekcja 312, Kosina Stanisław.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1925, nr 6, s. 104; 1933, nr 17, s. 166, nr 18, s. 173, nr 21, s. 204; 1936, nr 1, s. 4; Monitor Polski, 1928, nr 129, s. 2; *RSZ 1932*, s. 30, 218; *RSZ 1937*, s. 22, 103, 180; *RSZ 1939*, s. 106, 110, 203, 263; Schimitzek Stanisław, *Drogi i bezdroża minionej epoki. Wspomnienia z lat pracy w MSZ (1920–1939)*, Warszawa 1976, s. 198; *XXXIII Sprawozdanie Dyrekcji c.k. Gimnazjum w Sanoku za rok szkolny 1913/14*, Sanok 1914, s. 57, 70.

Opracowania: Kosina Paweł, *Helena Kosinówna. Rodzina i sanoccy przyjaciele*, „Góra Przemienienia” (Sanok), nr 22, 28 V 2006, s. 9–12, nr 23, 4 VI 2006, s. 9–12, nr 24, 11 VI 2006, s. 10–12, nr 25, 18 VI 2006, s. 17–20, nr 26, 25 VI 2006, s. 16–20; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 69, 108, 169.

Strony internetowe: <https://www.geni.com/people/Pauline-Kosina/6000000055939784204> (2.05.2020); <https://billiongraves.pl/grave/Stanislaw-Kosina/12331451#/> (2.05.2020).



Kossowski Jerzy Alfred Tomasz. Ur. 18.07.1889 we Lwowie; zm. 16.06.1969 w Rio de Janeiro, Brazylia. Syn Zygmunta i Stefanii z d. Tenbelli.

Uczęszczał do Gimnazjum im. Franciszka Józefa I we Lwowie, a maturę zdał w Nowym Sączu. Studia z zakresu prawa i historii sztuki odbył na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie. W l. 1910–1913 aktor teatru we Lwowie, w okresie 1914–1920 służył w wojsku, początkowo w armii austriackiej na froncie rosyjskim i włoskim, a następnie w Wojsku Polskim w stopniu kapitana. W 1919 pracował w Departamencie Gospodarczym w Ministerstwie Spraw Wojskowych. Uczestnik wojny polsko-bolszewickiej. W 1925 dyrektor teatru w Grodnie, a w 1926 reżyser i aktor Teatru Nowego w Poznaniu. Następnie kierownik Biura Prasowego w Zarządzie Miejskim m. Warszawy. W tym samym czasie wiceprezes ZAiKS oraz członek zarządu Towarzystwa Literatów i Dziennikarzy. W 1935 uwieńczony Złotym Wawrzynem Polskiej Akademii Literatury. W 1936 wyjechał do Brazylii jako korespondent PAT.

W listopadzie 1939 zgłosił się we Francji na ochotnika do wojska. Walczył w 1. Dywizji Grenadierów. W kampanii francuskiej w czerwcu 1940 został ranny i dostał się do niewoli niemieckiej, przebywał w obozie jenieckim w Strasburgu, z którego uciekł. W kwietniu 1941 przez Hiszpanię i Portugalię wyjechał do Rio de Janeiro. Od 1941 do 1945 pracował w Poselstwie RP w Rio de Janeiro jako attaché prasowy z tytułem II sekretarza poselstwa.

Po wojnie mieszkał w Rio de Janeiro, gdzie pisał i reżyserował, m.in. był profesorem w Szkole Dramatycznej prefektury stołecznej w l. 1950–1960. Współpracował z polonijnym ruchem teatralnym. W 1969 otrzymał nagrodę Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie za całokształt twórczości. Uzyskał honorowe obywatelstwo Rio de Janeiro.

Dwukrotnie żonaty. Pierwsza żona Julia z d. Krzyżanowska (1899–1968), aktorka teatralna, pobrali się w 1915; mieli córkę Annę (1917–1988), rzeźbiarkę i graficzkę. Drugą żoną była Wiktoria Elżbieta z d. Mitkiewicz (1913–1993), malarka.

Publikacje: opublikował co najmniej 17 powieści i bardzo wiele artykułów, m.in. *Zielona kadra* (1927), *Śmierć w słońcu* (1930), *Ta krew nie płami* (1954). Używał pseud. i krypt. literackich: Zygfryd Jur, J. K., J. Kos.

Odznaczenia: Krzyż Walecznych, Złoty Krzyż Zasługi, Medal Pamiątkowy za Wojnę 1918–1921, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości.

Archiwalia: PIASA, Posel. RP w Rio de Janeiro, sygn. 3 (dawniej pudło 4, sygn. 133), sygn. 4 (dawniej pudło 16, sygn. 493), sygn. 120 (dawniej pudło 4, sygn. 138), sygn. 147 (dawniej pudło 5, sygn. 143), sygn. 151 (dawniej pudło 5, sygn. 169), sygn. 173 (dawniej pudło 5, sygn. 199), sygn. 178 (dawniej pudło 7, sygn. 234), sygn. 237 (dawniej pudło 6, sygn. 198), sygn. 347 (dawniej pudło 7, sygn. 213), sygn. 383 (dawniej pudło 5, sygn. 158), sygn. 437 (dawniej pudło 16, sygn. 508), sygn. 440 (dawniej pudło 6, sygn. 200), sygn. 516 (dawniej pudło 4, sygn. 132), sygn. 517 (dawniej pudło 4, sygn. 136), sygn. 546 (dawniej pudło 18, sygn. 577).

Źródła drukowane: *Nekrolog*, „Tygodnik Powszechny”, 1969, nr 33, s. 6.

Opracowania: Giza J., *Jerzy Kossowski – żołnierz, pisarz, patriota*, „Almanach Sądcki”, 1999, R. 8, nr 4, 11–28; *Księga pamiątkowa półwiekowego jubileuszu Gimnazjum im. Franciszka Józefa I we Lwowie. 1858–1908*, zestawił J. Białynia Chołodecki, Lwów 1909, s. 264; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 369; *Mały słownik pisarzy polskich na obczyźnie 1939–1980*, Warszawa 1992, s. 172–173; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 45; Skowroński Tadeusz, *Wojna polsko-niemiecka widziana z Brazylii 1939–1940*, Londyn 1980, s. 33, 44, 151; *Słownik biograficzny teatru polskiego 1900–1980*, t. II, Warszawa 1994, s. 334.

Kostiuk Eugeniusz (Kostjuk). Ur. 2.12.1881 w Medynie, pow. Zbaraż; zm. we wrześniu 1939 w Warszawie.

Nauki pobierał prywatnie. Od 1902 pracował jako buchalter w Towarzystwie Zaliczkowym Galicyjskim we Lwowie, a od 12.1902 do 05.1912 służył w stopniu podoficera rachunkowego w armii austriackiej. Od 06.1912 do 1919 urzędnik austro-węgierskiego Towarzystwa Generalnego w Buenos Aires.

Pracę w MSZ podjął 15.02.1920 jako sekretarz w Departamencie Konsularnym, 1.06.1921 został mianowany pomocnikiem referenta w Referacie Międzynarodowego Obrótu Prawnego tegoż Departamentu, a w 1923 przeniesiony do Kasy Depozytowo-Konsularnej. Od 28.08.1925 do 28.08.1928 urzędnik, członek-sędzia Wyższej Komisji Dyscyplinarnej przy MSZ. Skierowany na placówkę zagraniczną, nie udało się ustalić, kiedy otrzymał mianowanie na stanowisko II sekretarza konsularnego w Konsulacie Generalnym RP w Paryżu; 1.01.1929 został awansowany na I sekretarza poselstwa. Przeniesiony w stan nieczynny 1.08.1932, prawdopodobnie został równocześnie odwołany do ministerstwa. Przynajmniej raz, jako delegat Urzędu Emigracyjnego, odbył podróż jako opiekun grupy emigrantów z Polski do Brazylii i Argentyny. Zwolniony ze służby państwowej 31.01.1933 w randze asesora, 1.02.1933 przeszedł w stan spoczynku. Dalsze losy nieznane.

Zginął we wrześniu 1939, być może w czasie nalotu.

Prawdopodobnie nie założył rodziny.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Waszyngtonie sygn. 2959, s. 15; AAN, Konsulat RP w Marsylii, sygn. 361, k. 79–89; AAN, PRM, część VIII, sygn. 37, s. 373–374.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 98; 1925, nr 9, s. 124; 1927, nr 2, s. 22; 1929, nr 4, s. 84; 1932, nr 10, s. 149; 1933, nr 2, s. 13; *MSZ. Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 19; *RSZ 1932*, s. 30, 180; *RSZ 1939*, s. 278.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 79.



Koźmiński Stanisław. Ur. 8.11.1877 w Tarnopolu; zm. 7.02.1938 we Lwowie. Syn Leona, burmistrza Tarnopola, i Stanisławy z d. Lipińska.

Maturę otrzymał w gimnazjum w Tarnopolu, do którego uczęszczał w l. 1888–1895. Studiował prawo na uniwersytetach we Lwowie i w Wiedniu, w 1903 uzyskał doktorat. W czasie studiów członek Towarzystwa Biblioteki Słuchaczy Prawa we Lwowie. Od 1900 do 1918 pracował w Prokuraturii Skarbowej we Lwowie, a w okresie 1902–1903 przebywał w Salzburgu w celu odbycia praktyki sądowej. Równocześnie w l. 1916–1918 prowadził wykłady z zakresu ekonomii na Wyższych Kursach Społecznych we Lwowie. Od 1915 był członkiem tajnej Ligi Narodowej, do której wstąpił we Lwowie. W l. 1917–1918 współpracownik tajnego organu prasowego Ligi „Chwila”. Oficjalnie należał do Zjednoczenia Narodowego, które powstało w czasie wojny. Po wybuchu walk polsko-ukraińskich brał udział w obronie Lwowa, od 1.11.1918 służył w Straży Obywatelskiej i współredagował organ Komendy Obrony Lwowa „Pobudka”. Po oswoobodzeniu Lwowa w grudniu 1918 został specjalnym wysłannikiem Komisji Rządzącej we Lwowie do Rumunii, gdzie przyjechał 17.12.1918 i objął delegaturę Komitetu Narodowego Polskiego. Pozostawał w konflikcie z Marianem Linde, chargé d'affaires przedstawicielstwa Polski w Bukareszcie, przysłanym przez MSZ z Warszawy. Pełnił swą funkcję do 17.06.1919, kiedy to do Rumunii przybył poseł polski Aleksander Skrzyński. Wyjechał wówczas do Paryża.

Jak wielu członków Komitetu Narodowego Polskiego w Paryżu, został powołany do powstającej polskiej służby zagranicznej (w lipcu 1919). Objął kierownictwo Referatu Rumuńsko-Węgierskiego, a potem, w październiku 1920 mianowany tymczasowym naczelnikiem Wydziału Zachodniego (D.II.) Departamentu Dyplomatycznego MSZ. 1.03.1923 dyrektor (wg niektórych źródeł pełnił tylko obowiązki) Departamentu Dyplomatycznego (od 25.07.1924 noszącego nazwę Departamentu Polityczno-Ekonomicznego). Piastował to stanowisko do 30.11.1924. 28.08.1923 mianowany tytularnym posłem nadzwyczajnym i min. pełnomocnym. Jako delegat Polski do Ligi Narodów w 1924 prowadził rokowania polsko-niemieckie w sprawach obywatelstwa i opcji na Górnym Śląsku. Od 3.02.1925 do 7.03.1927 poseł w Poselstwie RP w Hadze, jednocześnie przedstawiciel Polski w Stałym Trybunale Sprawiedliwości Międzynarodowej w Hadze. 28.02.1927 odwołany ze stanowiska, przeniesiony w stan rozporządzalności, a 31.08.1927 przeszedł w stan spoczynku. Osiadł wówczas w majątku Supranówka w pow. skałackim. Pozostawał nadal aktywny w polityce, m.in. w 1928 przed wyborami do Sejmu RP był wiceprezesem Komitetu Wyborczego listy katolicko-narodowej we Lwowie. Czynn timer działał w Stronnictwie Narodowym, w którym w l. 1928–1934 był członkiem Zarządu Okręgowego we Lwowie.

Zmarł we Lwowie, został pochowany w Tarnopolu.

Ożenił się 11.06.1911 z Marią z d. Zawistowska; z tego związku urodziło się dwóch synów: Jan (1918–1939), inżynier mechanik, zginął śmiercią lotnika 2.09.1939, oraz Stefan (ur. 1920), lekarz medycyny.

Odznaczenia: Krzyż Obrony Lwowa; francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa); holenderskie: De Orde van Oranje-Nassau (Order Oranje-Nassau).

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Rzymie, sygn. 231, s. 7; AAN, KNP, sygn. 170, s. 50, sygn. 171, s. 107, sygn. 222, s. 80, sygn. 231, s. 80; AAN, PRM, część IV, rektyfikaty, sygn. 17, t. 1, s. 6.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 91, nr 12, s. 245; 1925, nr 1, s. 6; 1927, nr 3, s. 49, nr 7, s. 124; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 6; RSZ 1937, s. 76; RSZ 1939, s. 83; XXVI *Sprawozdanie Rady Zawiadawczej Towarzystwa Biblioteki Słuchaczy Prawa we Lwowie z czynności za czas od 1. listopada 1899 do 31. października 1900*, Lwów 1900, s. 34; Romer Eugeniusz, *Pamiętnik paryski 1918–1919*, do druku przyg. A. Garlicki i R. Świętek, Wrocław 1989, s. 242.

Opracowania: Czekanowski Jan, *Kozłowski Stanisław (1877–1938)*, [w:] PSB, t. 15, 1970, s. 70–71 (tu bibliografia); *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 101; Kozicki Stanisław, *Historia Ligi Narodowej (okres 1887–1907)*, Londyn 1964, s. 577; Stępiak Władysław, *Dyplomacja polska na Bałkanach (1918–1926)*, Warszawa 1998, s. 44–47, 55–57; Walczak Henryk, *Polscy przedstawiciele dyplomatyczni w Rumunii w latach 1918–1940*, część I: 1918–1923, „Polish Biographical Studies”, 2016, nr 4, s. 25–49.

Krzemiński Franciszek. Ur. 27.11.1888 w Praszce, pow. Wieluń, woj. łódzkie; zm. 12.05.1962 w Kurytybie, Brazylia. Syn Marcina i Joanny Nepomuceny z d. Stankowska.

Ukończył czteroklasową szkołę powszechną. Wyjechał do Austrii, następnie przebywał w Niemczech, we Francji i w Szwajcarii. Po powrocie do kraju od 1.11.1913 do 1.03.1914 odbył służbę w armii rosyjskiej. Od 15.08.1914 do 11.11.1918 w Legionach Polskich i Polskiej Organizacji Wojskowej. Następnie od 11.11.1918 do 17.07.1919 służył w Wojsku Polskim, z którego wyszedł w randze kaprala żandarmerii.

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczął 1.01.1938, gdy został przydzielony do Konsulatu Generalnego RP w Kurytybie. Przyłynął do portu w Santos 13.01.1938 statkiem „Pułaski”. Do 30.06.1940 pracował jako niższy pracownik kontraktowy, woźny w Konsulacie Generalnym RP w Kurytybie. Wskutek redukcji, będących konsekwencją wojny, od 30.06.1940 do 31.01.1941 przebywał na przymusowym urlopie bezpłatnym. Nie mając prawa do pracy w Brazylii, pozostawał bezrobotny. Od 1.02.1941 do 31.07.1945 zaangażowany w charakterze gońca w Konsulacie Generalnym RP w Kurytybie.

Po wojnie pozostał na emigracji. Nie udało się ustalić dalszych losów.

Nie założył rodziny.

Odnaczenia: Medal Niepodległości.

Archiwalia: Archiwum Konsulatu Generalnego RP w Kurytybie – akta Krzemińskiego Franciszka.



Kulski Władysław Wszebór. Ur. 27.07.1903 w Warszawie; zm. 16.05.1989 w Warszawie. Syn Juliana i Antoniny z d. Ostrowska.

Od 1.07.1922 do 15.10.1925 współpracownik – korespondent paryski „Robotnika”. W 1925 ukończył Wydział Prawa Uniwersytetu Warszawskiego. Studia uzupełniające zakończył w 1927 uzyskaniem tytułu doktora praw na Uniwersytecie w Paryżu.

Od 24.04.1928 do 1.04.1930, jako pracownik kontraktowy, był zatrudniony w Wydziale Organizacji Międzynarodowych (P.I.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego MSZ. W czerwcu 1928 został przyjęty do służby stałej i przydzielony do delegacji polskiej na sesję Przygotowawczej Komisji Konferencji Rozbrojeniowej w Genewie. Od 1.04.1930 do 31.03.1933 prowizoryczny referendarz w Referacie Ligi Narodów Wydziału Ustrojów Międzynarodowych (P.I.). Od 1932 członek delegacji polskiej na konferencję rozbrojeniową w Genewie. Skierowany na placówkę, od 1.04.1933 w Delegacji RP przy Lidze Narodów w Genewie jako prowizoryczny II sekretarz poselstwa. Mianowany 1.08.1934 prowizorycznym I sekretarzem poselstwa, 1.10.1934 prowizorycznym radcą poselstwa, a 1.12.1934 radcą poselstwa. Odwołany, pracował od 15.02.1936 w ministerstwie, w Biurze Radcy Prawnego (R.P.) w Gabinetie Ministra jako kierownik Referatu Prawnego. Od 1.05.1936 do początku II wojny światowej naczelnik Wydziału Prawnego (P.V.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego MSZ. W 1939 członek Sądu Koleżeńskiego Stowarzyszenia „Samopomoc

Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej” oraz członek Sądu Honorowego Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej.

Po wybuchu wojny we wrześniu 1939 został ewakuowany transportem ministerstwa z Warszawy, początkowo do Nałęczowa, Krzemieńca i Kut. Znalazł się 17.09.1939 w Rumunii, w Słanic, skąd bez wiedzy ministra wyjechał do Bukaresztu z zamiarem przedostania się do Paryża. Po dotarciu do Francji, w okresie 30.09.1939–17.06.1940, radca prawny w Wydziale Politycznym MSZ we Francji. W czerwcu 1940 nadzorował ewakuację archiwum MSZ z Angers do Wielkiej Brytanii. Od 1.07.1940 do 30.06.1945 radca ambasady w Ambasadzie RP w Londynie z tytułem min. pełnomocnego, choć wg niektórych źródeł otrzymał ten tytuł dopiero 1.07.1942. Jednocześnie w tym czasie był redaktorem „Białej Księgi” i sekretarzem generalnym Komitetu Ministrów Spraw Zagranicznych Rządów Europejskich reprezentowanych w Londynie. Również w 1940 został zastępcą prezesa Komitetu Funduszu Pomocy Koleżeńskiej w MSZ, zajmującego się udzielaniem pomocy pracownikom służby zagranicznej i ich rodzinom mieszkającym przede wszystkim na terenach pod okupacją. W okresie zbliżenia polsko-czechosłowackiego w 1941 był sekretarzem generalnym polsko-czechosłowackiego Komitetu Koordynacyjnego w Londynie.

Po wojnie pozostał na emigracji, we wrześniu 1946 wyjechał z Anglii do USA. Tam zajmował się pracą naukową; w l. 1947–1951 był profesorem nauk o stosunkach międzynarodowych na Uniwersytecie Stanu Alabama i od 1954 na Uniwersytecie Syracuse w stanie Nowy Jork. Miał również pracować jako profesor nauk politycznych na Uniwersytecie Duke’a w Durham, Karolina Północna. Był członkiem wielu amerykańskich stowarzyszeń naukowych.

Jego spuścizna przechowywana jest w Instytucie Hoovera Uniwersytetu Stanforda.

Żona Antonina z d. Reutt, lekarka, stomatolog. Towarzyszyła mężowi na całym szlaku wojennym.

Publikacje: „Odpowiedzialność międzynarodowa państw”, wykład wygłoszony 28.05.1938 na kursie naukowym dla urzędników służby zagranicznej; *The Anglo-Polish Agreement of August 25, 1939. Highlight of My Diplomatic Career*, „Polish Review”, 1976, t. XXI, nr 1–2.

Odznaczenia: Order Odrodzenia Polski V kl., brązowy Medal za Długoletnią Służbę; francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa) IV kl.; greckie: Basilikon oikogenaiakon tagma ton agion Georgioy kai Konstantino (Królewski Order Domowy świętych Jerzego i Konstantyna) III kl.; rumuńskie: Ordinul Coroana României (Order Korony Rumunii) II kl.; włoskie: Ordine della Corona d'Italia (Order Korony Włoch) II kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Londynie, sygn. 1739, s. 128, 223–224, sygn. 1756, s. nlb.; AAN, KG RP w Stambule, sygn. 30, s. 23; AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 18, 219, sygn. 1462e, s. 133–148, sygn. 5260, s. 12, 54; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 277, s. 4; AAN, PRM, część VIII, sygn. 247, s. 93–95; HI, Amb. Polski w Wielkiej Brytanii, jednostka 70, s. 217–219 (81.70.4, s. 713–715); HI, MSZ, jednostka 293, s. 872, 965 (350.293.20, s. 544, folder 21, s. 637).

Źródła drukowane: *RSZ 1932*, s. 33, 128; *RSZ 1934*, s. 45; *RSZ 1937*, s. 26, 184; *RSZ 1939*, s. 11–12, 32, 207; *Dziennik czynności Prezydenta RP Władysława Raczkiewicza 1939–1947*, oprac. J. Piotrowski, t. I: 1939–1942, Wrocław 2004, s. 204, 519, 634, t. II: 1943–1947,

Wrocław 2004, s. 60, 245, 343, 455, 462, 475, 496; Kulski Władysław W., *Pamiętnik b. polskiego dyplomaty*, „Zeszyty Historyczne”, 1977, z. 42, s. 143–184; ibidem, 1978, z. 43, s. 133–162; Schimitzek Stanisław, *Drogi i bezdroża minionej epoki. Wspomnienia z lat pracy w MSZ (1920–1939)*, Warszawa 1976, s. 462.

Opracowania: *Historia dyplomacji polskiej*, t. V: 1939–1945, pod red. W. Michowicza, Warszawa 1999, (wg indeksu); Hulas Magdalena, *Goście czy intruzy? Rząd polski na uchodźstwie wrzesień 1939–lipiec 1943*, Warszawa 1996, s. 244, 275, 281, 292, 296–299; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 398; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 24, 27, 70, 111; Stępnia Władysław, *Archiwalia polskie w zbiorach Instytutu Hoovera Uniwersytetu Stanforda*, Warszawa 1997, s. 204–206.

Kunicki Tadeusz. Ur. 28.02.1900 w Kijowie; zm. w 1951. Syn Stanisława i Anastazji z d. Roszkowska.

Ukończył dziewięcioklasowe gimnazjum w Kijowie. Od 9.12.1918 do 20.11.1920 jako ochotnik służył w Wojsku Polskim – starszy ułan w 1. Pułku Ułanów Krechowickich; w 1920 w Oddziale II 3. Armii walczącej z bolszewikami.

W służbie zagranicznej od 15.09.1921 do 1.12.1922 jako kancelista na próbnej służbie w Poselstwie RP w Charkowie. Awansowany, od 1.12.1922 do 30.04.1924 starszy kancelista z tytułem II sekretarza konsularnego. W tym czasie kierownik delegacji ds. opcji w Odessie, choć nie udało się ustalić precyzyjnie czasu pracy. Odwołany do ministerstwa, od 1.05. do 16.09.1924 pracował jako starszy kancelista z tytułem II sekretarza konsularnego w Departamencie Konsularnym. Ponownie skierowany na placówkę, od 16.09.1924 do 1.02.1925 pracował jako tytularny II sekretarz konsularny i kierownik w Wicekonsulacie RP w Elku. W dniu 23.03.1925 złożył egzamin dyplomatyczno-konsularny w MSZ. Awansowany, pracował od 1.02.1925 do 1.03.1928 jako I sekretarz konsularny, a od 1.03. do 30.06.1928 jako attaché konsularny i kierownik w Wicekonsulacie RP w Elku. Odwołany do kraju, od 1.07.1928 do 1.03.1930 referendarz w Departamencie Polityczno-Ekonomicznym, przynajmniej od 1.01.1929 w Wydziale Zachodnim (P.II.). Ponownie skierowany na placówkę, od 1.03.1930 do 15.03.1931 wicekonsul w Konsulacie RP we Wrocławiu. Odwołany, ponownie od 15.03.1931 do 12.04.1932 pracował w Wydziale Zachodnim (P.II.), w którym 12.04.1932 został kierownikiem Referatu Niemieckiego. Tam też 13.09.1933 powierzono mu funkcję zastępcy naczelnika, a 1.10.1933 mianowano radcą ministerstwa. Przynajmniej od 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. W październiku 1932 po raz pierwszy mianowany członkiem Komisji Dyscyplinarnej przy MSZ, ponownie powoływany na to stanowisko w styczniu 1936, maju 1937 i styczniu 1939. W 1937 był zastępcą wicedyrektora Departamentu Polityczno-Ekonomicznego i naczelnikiem Wydziału Zachodniego (P.II.) MSZ, pozostał na tych stanowiskach do wybuchu II wojny światowej. W 1937 uczestniczył w kursie naukowym dla urzędników służby zagranicznej, prezentując wykład pt. „Podstawy prawno-polityczne stosunków polsko-niemieckich”. W 1939 był również członkiem Sądu Honorowego Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej.

Po wybuchu wojny we wrześniu 1939 ewakuowany z Warszawy do Krzemieńca i przez Czerniowce do Słanic (Rumunia), choć wg niektórych źródeł odłączył się od transportu

MSZ w Czerniowcach. Za zgodą Wiktora T. Drymmera wyjechał do Bukaresztu z zamiarem dotarcia do Paryża, gdzie w okresie 30.09.1939–17.06.1940 pracował w Referacie Europa i Bliski Wschód Wydziału Politycznego MSZ, kierował referatem obejmującym Niemcy, Skandynawię, kraje bałtyckie i Bałkany. W grudniu 1939 został członkiem Komisji Dyscyplinarnej przy MSZ. Według niektórych źródeł miał być od kwietnia 1940 delegatem Ministerstwa Opieki Społecznej na Węgrzech. 10.07.1940 mianowany konsulem generalnym RP w Stambule, ale 20.07.1940 zmieniono nominację na radcę ambasady w Ambasadzie RP w Ankarze z siedzibą w Stambule. Od kwietnia 1941 przeniesiony do Konsulatu Generalnego RP w Bejrucie. W kwietniu 1942 przewodniczył zebraniu założycielskiemu Koła Urzędników Służby Zagranicznej w Jerozolimie.

Po wojnie pozostał na emigracji. 26.05.1950 został wybrany wiceprezesem Stowarzyszenia Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej w Londynie. Dalsze losy nieznane.

Żona z d. Świącicka. Innych szczegółów nie ustalono.

Odznaczenia: Order Odrodzenia Polski V kl., Złoty Krzyż Zasługi, Medal za Wojnę 1918–1921, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, brązowy Medal za Długoletnią Służbę; holenderskie: De Orde van Oranje-Nassau (Order Oranje-Nassau) III kl.; łotewskie: Triju Zvaigžņu ordenis (Order Trzech Gwiazd) V kl.; niemieckie: Deutsches Olympia Ehrenzeichen (Niemiecki Medal Olimpijski) I kl.; rumuńskie: Ordinul național Steaua României (Order Narodowy Gwiazdy Rumunii) IV kl.; włoskie: Ordine della Corona d'Italia (Order Korony Włoch) II kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Waszyngtonie, sygn. 2959, s. 15; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 6; AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 18, 20, 208, 219, sygn. 1462d, s. 160–177, sygn. 11654, s. 59–60; AAN, PRM, część VIII, sygn. 247, s. 96–97; HI, MSZ, jednostka 224, s. 15, 29, 69, 74 (259.224.1, s. 330, 344, 384, 389), jednostka 239, s. 8–9 (278.239.1, s. 803–804).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 106; 1925, nr 3, s. 30; 1926, nr 12, s. 177; 1929, nr 4, s. 84; 1933, nr 18, s. 174, nr 21, s. 204; 1936, nr 1, s. 4; 1939, nr 1, s. 3; *RSZ 1932*, s. 33; *RSZ 1934*, s. 45; *RSZ 1937*, s. 25, 100; *RSZ 1939*, s. 12, 31, 107, 208; *Protokoły z posiedzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej*, t. II, Kraków 1995, s. 181–182; Schimitzek Stanisław, *Na krawędzi Europy. Wspomnienia portugalskie 1939–1946*, Warszawa 1970, s. 60, 72–73, 132; Sokolnicki Michał, *Dziennik ankarcki 1939–1943*, Londyn 1965, s. 145–146, 188; Wodzicki Roman, *Wspomnienia. Gdańsk–Warszawa–Berlin 1928–1939*, Warszawa 1972, s. 492, 499, 501, 504–506.

Opracowania: Dubicki Tadeusz, Rostworowski Stanisław Jan, *Sanatorzy kontra Sikorszczycy czyli walka o władzę na uchodźstwie w Rumunii 1939–1940*, Warszawa 1993, s. 141; *Historia dyplomacji polskiej*, t. V: 1939–1945, pod red. W. Michowicza, Warszawa 1999, s. 25; Hufas Magdalena, *Prawne podstawy działania rządu RP na obczyźnie*, [w:] *Władze RP na obczyźnie podczas II wojny światowej, 1939–1945*, red. Z. Błażyński, Londyn 1994, s. 173; *List Jerzego Kurcjusza do profesora Stanisława Kota*, „Zeszyty Historyczne”, 1986, z. 75, s. 147–149; Łątka Jerzy S., *Słownik Polaków w Imperium Osmańskim i Republice Tureckiej*, Kraków 2005, s. 184; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 24, 27.



Kurnatowski Adam Gabriel. Ur. 23.03.1901 w Przysiece Starej, woj. poznańskie; zm. 15.02.1952 w Londynie. Syn Zygmunta, ziemianina, i Marii z d. Mielżyńska.

W czasie wojny polsko-bolszewickiej służył od 20.01.1919 do 10.12.1920 w Wojsku Polskim w randze podporucznika rezerwy kawalerii. Absolwent Wydziału Prawa Uniwersytetu Poznańskiego oraz Wydziału Ogólnego Szkoły Nauk Politycznych w Paryżu, miał tytuł magistra praw.

W służbie zagranicznej od 1.12.1930, kiedy to rozpoczął pracę jako bezpłatny praktykant w MSZ. Następnie od 1.04.1931 do 1.01.1932 pracownik kontraktowy, praktykant. Skierowany na placówkę, od 1.01.1932 do 31.05.1934 prowizoryczny attaché poselstwa w Poselstwie RP w Bukareszcie, tam też 1.06.1933 mianowany attaché poselstwa. Odwołany z dniem 28.02.1934 do ministerstwa z równoczesnym mianowaniem referendarzem, został przydzielony od 1.03.1934 do pracy w Departamencie Polityczno-Ekonomicznym. Od 1.06.1934 pracował w Wydziale Traktatowym (P.V.). Przynajmniej od 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Nie udało się ustalić od kiedy, ale na pewno w 1937 pracował w Referacie Anglosaskim Wydziału Zachodniego (P.II.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego MSZ. Od 1.10.1937 do 30.09.1938 przebywał na urlopie bezpłatnym. Po powrocie, do 17.03.1939, pracował w Wydziale Wschodnim (P.III.); 18.03.1939 przydzielony do Referatu Zachodniego Wydziału Prasowego (P.VI.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego; 1.04.1939 mianowany radcą ministerstwa.

Po wybuchu wojny we wrześniu 1939 ewakuowany do Rumunii, gdzie bez wiedzy ministra wyjechał do Bukaresztu z zamiarem przedostania się do Paryża. Nie udało się ustalić jego losów w pierwszych latach wojny. W 1942 służył w Wojsku Polskim w Anglii. Nie wiadomo, kiedy powrócił do służby zagranicznej; przynajmniej w sierpniu 1944 pracował, a od 15.11.1944 do 5.07.1945 był kierownikiem Referatu Politycznego Wydziału Niemieckiego (P.II.) Działu Polityczno-Ekonomicznego MSZ w Londynie. Uczestniczył w obradach Komisji Międzyministerialnej do Spraw Niemieckich. Po zakończeniu wojny pozostał na emigracji w Wielkiej Brytanii. Dalsze losy nieznanne.

Pochowany na St. Mary's Roman Catholic Cemetery w Londynie.

Prawdopodobnie nie założył rodziny.

Odznaczenia: Medal za Wojnę 1918–1921; holenderskie: De Orde van Oranje-Nassau (Order Oranje-Nassau) V kl.; rumuńskie: Ordinul Coroana României (Order Korony Rumunii) IV kl., Ordinul național Steaua României (Order Narodowy Gwiazdy Rumunii) IV kl.

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 219, sygn. 1459d, s. 190, sygn. 1460, s. 4, sygn. 13479, s. 19, AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 277, s. 4; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 6; AAN, Posel. RP w Meksyku, sygn. 136, s. 13; AAN, PRM, część VIII, sygn. 247, s. 99–101.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1933, nr 21, s. 211; RSZ 1932, s. 33, 231; RSZ 1934, s. 45; RSZ 1937, s. 25, 184; RSZ 1939, s. 33, 208; Wodzicki Roman, *Wspomnienia. Gdańsk-Warszawa-Berlin 1928-1939*, Warszawa 1972, s. 499-501, 518.

Opracowania: Grodziska Karolina, *Polskie groby na cmentarzach Londynu*, t. I, Kraków 1995, s. 167-168; *Historia dyplomacji polskiej*, t. V: 1939-1945, pod red. W. Michowicza, Warszawa 1999, s. 659; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 33, 79.



Kurnikowski Kazimierz Zdzisław (Kurnikowski-Jacobi).

Ur. 10.09.1885 w Nowym Sączu; zm. 19.09.1965 w Rio Ceballos, prowincja Córdoba, Argentyna. Syn Teofila, starszego komisarza maszyn przy kolejach państwowych, i Marii z d. Jacobi.

W l. 1895-1901 uczęszczał do c.k. gimnazjum w Nowym Sączu, a następnie w l. 1901-1903 do III Gimnazjum im. Króla Jana III Sobieskiego w Krakowie i zdał tam maturę. Studiował na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego w l. 1903-1907, a następnie Wydziale Filozoficznym UJ w roku akademickim 1908/1909 i 1911/1912. W 1909 uzyskał doktorat z prawa.

Od 10.10.1908 do 21.11.1911 pracował jako praktykant sądowy do stanu sędziowskiego w austriackim Sądzie Krajowym w Krakowie. Otrzymał uprawnienia sędziowskie, był od 21.11.1911 do 23.12.1912 sędzią w sądzie w Chrzanowie, a od 23.12.1912 do 22.03.1918 sędzią w Sądzie Najwyższym i Kasacyjnym w Wiedniu. W odradzającej się Polsce był od 22.03. do 30.11.1918 wicesekretarzem w Ministerstwie Opieki Społecznej.

Po przejściu do służby zagranicznej, od 15.04.1919 (wg niektórych źródeł od 28 kwietnia) do 15.03.1920, konsul w Konsulacie Generalnym RP w Nowym Jorku, gdzie dotarł dopiero 2.06.1919; od 1.01. do 1.04.1920 kierownik konsulatu. Przeniesiony, objął kierownictwo Konsulatu RP w Pittsburghu; data objęcia placówki jest niepewna, najczęściej podaje się 15.03.1920, ale dopiero w maju 1920 Naczelnik Państwa Józef Piłsudski podpisał jego list akredytacyjny jako konsula RP w Pittsburghu. Początkowo konsul, ale już od 28.04. do 1.05.1926 konsul generalny. Kolejną placówką, którą kierował jako konsul generalny, był Konsulat Generalny RP w Chicago (od 1.05.1926 do 31.12.1928); honorowy prezes powołanego do życia w maju 1928 w Chicago Polsko-Amerykańskiego Towarzystwa Tatrzańskiego. Odwołany, od 1.01.1929 do 1.01.1931 w centrali MSZ, w Wydziale Administracyjno-Konsularnym (K.III.) Departamentu Konsularnego radca ministerstwa; tam też 1.02.1930 został mianowany zastępcą naczelnika Wydziału K.III. Ponownie skierowany na placówkę, od 1.01.1931 do 28.02.1937 konsul generalny i kierownik Konsulatu Generalnego RP w Jerozolimie. Awansowany, od 1.03.1937 do 1.01.1941 poseł nadzwyczajny i min. pełnomocny w Poselstwie RP w Buenos Aires, Argentyna, i w La Paz, Boliwia, z siedzibą w Buenos Aires, a także w: Santiago de Chile (Chile), Quito (Ekwador), Asunción (Paragwaj), Limie (Peru), Montevideo (Urugwaj). 15.10.1937 złożył listy uwierzytelniające prezydentowi Urugwaju; 24.11.1940 uczestniczył w otwarciu Towarzystwa Polskiego im. gen. Władysława Sikorskiego w Berazategui (prowincja Buenos Aires). Po

odwołaniu pozostał w Argentynie. Na wniosek premiera, gen. Władysława Sikorskiego, Rada Ministrów 15.01.1942 podjęła decyzję o zwolnieniu go ze służby państwowej. Dalsze losy nieznanne.

Brak informacji na temat rodziny.

Odnaczenia: Order Odrodzenia Polski V kl., Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, brązowy i srebrny Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Waszyngtonie, sygn. 2075, s. 93, 157–163, 207, sygn. 2103, s. 24, 25; AAN, KCNP, sygn. 73, s. 96; AAN, MSZ, sygn. 171, s. 15, sygn. 274, s. 218, sygn. 863, s. 67–69, sygn. 5260, s. 214; AAN, PRM, część VIII, sygn. 247, s. 105–106; AAN, Posel. RP w Buenos Aires, sygn. 197, s. 1–5; HI, Amb. Polski w Stanach Zjednoczonych, jednostka 4, s. 355 (4.4.3, s. 354).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1920, s. 38; 1923, nr 6, s. 115, nr 10, s. 196; 1925, nr 12, s. 199; 1926, nr 4, s. 43; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 45; RSZ 1932, s. 33, 226, 249; RSZ 1937, s. 43, 47, 57, 111, 113, 121–123, 130, 185; RSZ 1939, s. 44, 48, 51, 60, 121, 124, 133–134, 136, 146, 208; Gruber Henryk, *Wspomnienia i uwagi 1892–1942*, Londyn (b.r.w.), s. 449, 528, 530–533, 544; *Nekrolog*, „Głos Polski” (Buenos Aires), 3.09.1965, s. 5; *Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej*, t. IV, Kraków 1998, s. 99, 108, 117, 202.

Opracowania: *Corpus studiosorum Universitatis Iagellonicae in saeculis XVIII–XX*, Tomus III: K–Ł, pod red. K. Stopki, Kraków 2009, s. 764; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 101; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 44–48, 62, 67; *Reymont w Ameryce. Listy do Wojciecha Morawskiego*, oprac. i wstępem opatrzył L. Orłowski, Warszawa 1970, s. 14; Skóra Wojciech, *Służba konsularna Drugiej Rzeczypospolitej. Organizacja, kadry i działalność*, Toruń 2006, s. 316, 318–319; Wnuk Włodzimierz, *Górale za wielką wodą*, Warszawa 1985, s. 39–40; Żukowski Przemysław M., *Pracownicy i absolwenci Uniwersytetu Jagiellońskiego w polskiej służbie zagranicznej, 1918–1945*, „Zeszyty Historyczne”, 2008, z. 165, s. 54–55.



Kwapiszewski Michał. Ur. 15.08.1884 w miejscowości Gorłówka, niedaleko Doniecka, we Wschodniej Ukrainie; zm. 25.03.1981 w Catonsville, Maryland, USA. Syn Karola.

W 1916 towarzyszył Ignacemu J. Paderewskiemu w tournée po USA. Nie wiadomo od kiedy, ale na pewno w l. 1917–1919 pracował w Biurze Misji Komitetu Narodowego Polskiego w Ameryce, zajmując się opieką cywilną.

Po przejściu do służby zagranicznej, od 24.05.1919 do 5.08.1922, pracował na stanowisku radcy legacyjnego w Poselstwie RP w Waszyngtonie; od 5.08.1922 do 1.08.1923, pozostając na stanowisku radcy legacyjnego, był również chargé d'affaires w Poselstwie RP w Waszyngtonie. Odwołany do ministerstwa, pozostawał od 1.08. do 14.08.1923 radcą legacyjnym bez przydziału; od 14.08.1923 do 1.11.1924 kierownik Referatu

Amerykańskiego i Dalekowschodniego w Wydziale Zachodnim (D.II.) w Departamencie Dyplomatycznym MSZ. Skierowany na placówkę, w okresie od 1.11.1924 do 31.03.1927 radca legacyjny i jednocześnie chargé d'affaires w Poselstwie RP w Christiani (obecnie Oslo). Odwołany, od 1.04.1927 do 11.02.1928 w ministerstwie, pozostawał w stanie rozporządzalności, choć być może w tym czasie był oddelegowany do Ministerstwa Skarbu (w niektórych opracowaniach wymieniane jest Ministerstwo Przemysłu i Handlu). Ponownie skierowany na placówkę, od 11.02.1928 do 1.02.1929 chargé d'affaires w Poselstwie RP w Belgradzie. Przeniesiony, od 1.02.1929 konsul generalny i kierownik w Konsulacie Generalnym RP w Kapsztadzie, przy czym placówka ta z dniem 1.01.1930 została przekształcona w Konsulat Honorowy RP. Pozostał na stanowisku do 31.08.1931. Odwołany, od 1.09.1931 do 10.02.1932 w stanie rozporządzalności w ministerstwie. 10.02.1932 powołany w skład Delegacji RP przy Lidze Narodów w Genewie z jednoczesnym mianowaniem radcą ministerstwa. Nie udało się ustalić, czy rzeczywiście udał się do Genewy, gdyż wg innych źródeł do 1.04.1932 pracował w ministerstwie. Przy najmniej od 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. 1.04.1932 przeniesiony w stan nieczynny, a 30.09.1932 zwolniony ze służby w MSZ. Od 1935 prowadził Polsko-Amerykańską Izbę Handlową w Warszawie. Być może w tym czasie do 31.07.1935 pracownik kontraktowy Ambasady RP w Waszyngtonie. Przywrócony do służby, od 1.08.1935 przydzielony do centrali MSZ, gdzie miał się stawić już 27.07.1935. Od 1.12.1939 do 5.07.1945 radca w Ambasadzie RP w Waszyngtonie z tytułem min. pełnomocnego; od 15.12.1940 do 6.03.1941 kierował Ambasadą RP w Waszyngtonie jako chargé d'affaires.

Po wojnie pozostał na emigracji. W 1949 przyjął obywatelstwo amerykańskie. Być może od 1945, a na pewno od 1950 do 1960 pracował w Bibliotece Kongresu w Waszyngtonie. Dalsze losy nieznanne.

Żonaty, żona miała na imię Klara, nie udało się ustalić żadnych szczegółów. Miał brata Włodzimierza.

Odnaczenia: Order Odrodzenia Polski IV kl., Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości; japońskie: Kioku-dzic-sio (Order Wschodzącego Słońca) III kl.; jugosłowiańskie: Orden Svetoga Save (Order Świętego Sawy) II kl.; norweskie: Den Kongelige Norske Sanct Olavs Orden (Order Świętego Olafa) II kl.

Archiwalia: AAN, Attachés..., sygn. 105/1, s. nlb.; AAN, KNP, sygn. 170, s. 46, sygn. 172, s. 13, 131; AAN, Konsulat RP w Szczecinie, sygn. 154, s. 85; AAN, MSZ, sygn. 274, s. 211, sygn. 9296, s. 118–122, sygn. 11746, s. 4; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 6; AAN, PRM, część VIII, sygn. 247, s. 107–108; IJP-NY, KG RP w Nowym Jorku, sygn. 11, s. 98–99; HI, MSZ, jednostka 303, s. 4 (361.303.1, s. 293).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1920, s. 34; 1923, nr 6, s. 104; 1927, nr 3, s. 49; 1929, nr 4, s. 83; Monitor Polski, nr 133 z 12.06.1928, s. 2; *RSZ 1932*, s. 33; *RSZ 1933*, s. 115; *RSZ 1934*, s. 110; *RSZ 1937*, s. 85, 109, 137; *RSZ 1939*, s. 92, 119, 156; *Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej*, t. IV, Kraków 1998, s. 42–43, t. V, Kraków 2003, s. 113.

Opracowania: *Historia dyplomacji polskiej*, t. V: 1939–1945, pod red. W. Michowicza, Warszawa 1999, s. 37; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 101; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 65; *Polsko-brytyjska współpraca wywiadowcza podczas II wojny światowej*, t. II, *Wybór dokumentów*, Warszawa 2005, s. 486, 491; Sibora Janusz, *Narodziny polskiej dyplomacji u progu niepodległości*, Warszawa 1998, s. 224, 339; Szymański Jan, *Polsko-norweskie relacje dyplomatyczne w latach 1919–1930*, [w:] *Pol-ska–Norwegia 1905–2005*, pod red. J. Szymańskiego, Gdańsk 2006, s. 130; Tuwim Julian, Niewodniczański Tomasz, Januszewski Tadeusz, *Utwory nieznanne: ze zbiorów Tomasza Niewodniczańskiego w Bitburgu*, Łódź 1999, s. 31.

L



Lalicki Stefan. Ur. 13.10.1889 w Dukli; zm. 12 lub 13.10.1945 w Londynie. Syn Leona i Stefanii z d. Fuk.

Abiturient gimnazjum klasycznego w Tarnowie, a następnie absolwent Wydziału Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego. Pracował od 1.05.1910 do 41.12.1911 jako pomocnik kancelista w starostwie w Mielcu. Od 17.05.1913 do 3.09.1914 kandydat notarialny w kancelarii notariusza K. Goyskiego w Rzeszowie. Od 22.10.1914 do 23.10.1916 urzędnik w Kopalni Węgla Kamiennego Brzeszcz-Silesia. Od 24.01.1916 do 1.02.1918 praktykant-konceptista i konceptista w Namiestnictwie w Oświęcimiu. Od 1.12.1918 do 1.01.1919 przedstawiciel Rady Narodowej w Krajowym Urzędzie Gospodarczym dla obszaru przemysłowego śląsko-morawskiego w Morawskiej Ostrawie. Od 1.01. do 30.06.1919 kierownik Krajowego Urzędu Gospodarczego Księstwa Cieszyńskiego w Cieszynie. W okresie 21.07.1920–1.01.1921 pracownik kontraktowy w Komitecie Gospodarczym w Ministerstwie byłej Dzielnicy Pruskiej. Od 1.01.1921 do 1.01.1922 starszy referent tamże; pracował wówczas również w Polsko-Gdańskiej Komisji Porozumiewawczej.

Pracę w MSZ podjął 1.01.1922 i do 31.03.1934 był zatrudniony w Komisariacie Generalnym RP w Gdańsku również jako starszy referent; w tym czasie występował też w charakterze zastępcy komisarza oraz uczestniczył w polsko-gdańskich rokowaniach na terenie Ligi Narodów. Aktywny w polskich organizacjach w Gdańsku, m.in. w Towarzystwie Przyjaciół Nauki i Sztuki w Gdańsku, był, w okresie 1.04.–5.06.1923, drugim wiceprezesem jego zarządu. Od 26.10.1925 do 1.07.1928 – radca biura w Komisariacie RP w Gdańsku, a od 1.07.1928 do 31.03.1934 – naczelnik Biura Komisarza Generalnego RP w Gdańsku. 31.03.1934 odwołany do MSZ i równocześnie mianowany radcą ministerialnym od 1.04.1934. Od 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej.

W ministerstwie do 31.05.1934, 15.05.1934 dekretem min. spraw zagranicznych mianowany konsulem RP w Wiedniu, a 21.07.1934 Prezydent RP podpisał jego listy komisyjne. Był tam od 1.06.1934 do 30.09.1936 z tytułem radcy handlowego i kierownika, z tytułem konsula. Ponownie w ministerstwie, od 30.09.1936 zatrudniony jako radca w Biurze Rady Ekonomicznego. 13.11.1936 powołany na zastępcę członka rady Polskiego Instytutu Rozrachunkowego z ramienia MSZ, ale 21.11.1936 nominacja została anulowana. 15.11.1936 objął funkcje zastępcy naczelnika Wydziału Organizacji Międzynarodowych (P.I.) w Departamencie Polityczno-Ekonomicznym i zastępcy wicedyrektora Departamentu, pełnił je aż do wybuchu wojny. Jako ekspert od spraw gdańskich w styczniu 1938 uczestniczył w spotkaniu min. Józefa Becka z Adolfem Hitlerem w Berlinie. Czasowo do 16.03.1939 przewodniczący delegacji polskiej do rokowań w sprawach likwidacyjnych polsko-czechosłowackich w Pradze. We wrześniu 1939 ewakuował się transportem MSZ do Krzemieńca, następnie po przekroczeniu granicy znalazł się w miejscowości Slănic (Rumunia). Za wiedzą i zgodą Wiktora T. Drymmera wyjechał do Bukaresztu i dalej do Paryża. Nie wiadomo od kiedy, ale możliwe, że już od 30.09.1939 (do 17.06.1940) pełnił funkcję łącznika pomiędzy MSZ a Prezydium Rady Ministrów RP we Francji, kierując Referatem Ogólnym Biura Prezydzialnego PRM. Od 1940 do 22.08.1941 szef Kancelarii Cywilnej Prezydenta RP. Następnie, a być może równocześnie referent i po 08.1942 do 5.07.1945, kierownik Referatu (Wydziału?) Niemieckiego (P.II.) Działu Polityczno-Ekonomicznego MSZ w Londynie, przynajmniej w październiku 1941 jako min. pełnomocny.

Pochowany na St. Mary's Cemetery w Londynie.

Prawdopodobnie nie założył rodziny.

Odznaczenia: Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski IV kl., Złoty Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, brązowy Medal za Długoletnią Służbę; greckie: Tagma toy Phoinikos (Order Feniksa) III kl.

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 21, 219, sygn. 1459d, s. 191–196, sygn. 5260, s. 172, 182; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 277, s. 5; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 6; AAN, Posel. RP w Meksyku, sygn. 136, s. 13; AAN, PRM, część VI, sygn. 74-3, t. 1, s. 160, 163, 168, część VIII, sygn. 248, s. 1–3; HI, MSZ, jednostka 293, s. 888, 1025, 1075 (350.293.21, s. 560, folder 24, s. 697, 747), jednostka 294, s. 4–5, 9 (350.294.1, s. 818–819, 823).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1933, nr 21, s. 211; RSZ 1932, s. 34, 256; RSZ 1937, s. 24, 40, 185; RSZ 1938, s. 199; RSZ 1939, s. 30, 117, 209; *Nekrolog*, „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza” (Londyn), 15.10.1945, s. 4; Szembek Jan, *Diariusz i teki Jana Szembeka (1935–1945)*, t. III, Londyn 1969, s. 113, 140–141, 159, 191, 272–274, 369, t. IV, Londyn 1972, s. 52–53, 57, 145–148, 262, 272, 275, 304, 658, 672.

Opracowania: Grodziska Karolina, *Polskie groby na cmentarzach Londynu*, t. I, Kraków 1995, s. 136, 168; *Historia dyplomacji polskiej*, t. V: 1939–1945, pod red. W. Michowicza, Warszawa 1999, s. 15, 23, 36, 659; Hułas Magdalena, *Goście czy intruzi? Rząd polski na uchodźstwie wrzesień 1939–lipiec 1943*, Warszawa 1996, s. 107, 140; Kamińska Elżbieta, *Muzeum Historyczne m.st. Warszawy: Dział Ikonografii*, „Almanach Muzealny”,

2010, nr 6, s. 465; Olszewicz Bolesław, *Lista strat kultury polskiej (I.IX.1939–I.III.1946)*, Warszawa 1947, s. 142; Pelczar Marian, *Lalicki Stefan (1889–1945)*, [w:] PSB, t. 16, 1971, s. 415–416 (tu bibliografia); Piotrowski Jacek, *Dzieje Kancelarii Cywilnej Prezydenta Rzeczypospolitej na uchodźstwie w latach 1939–1945 (zarys problematyki)*, „Res Historica”, 2013, nr 35, s. 160–163; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 23, 27, 29, 33, 79.



Langrod Witold Lucjan. Ur. 25.10.1899 we Lwowie; zm. w maju 1983 w Port Jefferson, stan Nowy Jork, USA. Syn Bernarda, adwokata z Krakowa, i Michaliny z d. Rucker.

Od 12.08. do 10.09.1914 w Legionach Polskich. Maturę zdał w 1917 w III Gimnazjum im. Króla Jana III Sobieskiego w Krakowie. Studiował, z przerwami, w l. 1917–1921 na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego. W tym czasie, od 30.12.1916 do 28.05.1917, służył w Legionach Polskich w 1. pułku piechoty I Brygady LP. Po kryzysie przysięgowym (odmowie złożenia przysięgi na wierność cesarzowi) został wcielony do armii austriackiej, w której służył od 15.10.1917 do 31.10.1918; od 30.10.1918 do 16.12.1920 w Wojsku Polskim, dosłużył się stopnia porucznika. Uczestnik kampanii bolszewickiej i litewskiej. Od 1917 pisał do „Polski Zbrojnej” i „Głosu Prawdy”. W l. 1921–1924 pracował w Związku Strzeleckim, pod koniec jako kierownik Komendy Okręgu w Krakowie. W 1921 w czasie powstania śląskiego dowódca kursu wyszkolenia piechoty powstańczej. W tym też czasie prezes Towarzystwa Akademickiego „Kuźnica” w Krakowie. Następnie powrócił na studia na Uniwersytecie Jagiellońskim, gdzie doktoryzował się w 1923. Ponadto ukończył w 1925 Szkołę Dziennikarstwa (Wydział Dziennikarski) przy École des Hautes Études Sociales w Paryżu oraz Wydział Prawa Uniwersytetu Paryskiego. W l. 1924–1925 korespondent „Gazety Poznańskiej” w Paryżu, pisał głównie o emigracji polskiej.

Po powrocie do Polski od 1.10.1925 urzędnik prowizoryczny w Urzędzie Emigracyjnym, od 10.09.1926 urzędnik służby stałej, a od 1.07.1929 radca ministerialny. Kierował kolejno Referatem Emigracji do Francji, następnie Referatem Emigracji do Niemiec. W 1931 p.o. kierownika Wydziału w Urzędzie Emigracyjnym. Następnie do 30.06.1932 kierownik Wydziału Emigracji Kontynentalnej w Urzędzie Emigracyjnym. W związku z likwidacją Urzędu Emigracyjnego i przekazaniem jego kompetencji Departamentowi Konsularnemu MSZ z dniem 1.07.1932 przeszedł do pracy w centrali MSZ jako prowizoryczny radca ministerialny w Departamencie Konsularnym, od 1.08.1933 p.o. naczelnika Wydziału Polaków Zagranicą (E.II.). Pozostał na tym stanowisku do 1.05.1935, gdy otrzymał urlop bezpłatny z oddelegowaniem do pracy w Sekcji Emigracyjnej w Międzynarodowym Biurze Pracy w Genewie, gdzie pracował do 1939. W tym też czasie, w l. 1925–1935, profesor Wyższej Szkoły Dziennikarskiej w Warszawie.

Przed wybuchem wojny powrócił do Polski. Uczestniczył w walkach we wrześniu 1939, został ranny; w grudniu 1939 przedostał się do Francji, gdzie wstąpił do Polskich Sił Zbrojnych. Brał udział w kampanii francuskiej, a następnie przedostał się do Wielkiej Brytanii,

początkowo stacjonował w Szkocji, w randze kapitana, w miejscowości Biggar, później w Londynie, gdzie otrzymał przydział do sztabu. Od 08.1942 do 1943 kierował Departamentem Rekonstrukcji Powojennej Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej w Londynie. Równocześnie był polskim delegatem w Komisji Międzysojusznicy dla Pomocy Powojennej i dla Przygotowania Rozbrojenia. Jako doradca towarzyszył min. przemysłu, handlu i żeglugi Janowi Kwapińskiemu w pierwszym posiedzeniu Organizacji Narodów Zjednoczonych do Spraw Pomocy i Odbudowy (UNRRA). W okresie od 04.1944 do 1945 kierował sekcją Opieki nad Wysiedleńcami UNRRA w Londynie. W 1946 został przeniesiony do centrali ONZ w Nowym Jorku. Z ramienia tej organizacji obserwował w 1956 plebiscyt w Togo, a w 1957 został skierowany do Komisji Gospodarczej Ameryki Centralnej z siedzibą w Meksyku. Następnie w 1960 wyjechał do Konga belgijskiego, do Léopoldville, gdzie wykładał nauki społeczne w Szkole Prawa i Administracji, a po uzyskaniu niepodległości przez ten kraj pomagał w organizacji Ministerstwa Spraw Społecznych. Po powrocie do Meksyku wykładał w l. 1965–1969 socjologię i antropologię społeczną. W 1971 wykładał na Uniwersytecie Iberoamerykańskim oraz w Katedrze Socjologii i Antropologii Społecznej Autonomicznego Meksykańskiego Uniwersytetu Narodowego (Universidad Nacional Autónoma de México, UNAM), a także w l. 1966, 1968 i 1971 w Escuela de Arquitectura UNAM. W 1970 przeszedł na emeryturę. W 1979 przeniósł się do USA, w 1980 wykładał socjologię w Suffolk College.

Czynny politycznie, działacz Stronnictwa Demokratycznego na obczyźnie.

Brak informacji na temat założenia rodziny. Brat Jerzy Stefan (1903–1990), profesor prawa.

Publikacje: *Emigracja jugosławińska*, Warszawa 1932, wiele artykułów w „Kwartalniku Naukowym” Instytutu Emigracyjnego, „Przeglądzie Współczesnym” i „Archiv für Wanderungswesen”. Prace o charakterze wspomnień pod pseud. Lucjan Łagniewski: *Wrzesień w Polsce*, Londyn 1942; *Ludzie, fetysze i kartki do głosowania: pamiętnik z Togo* (b.m.r.w.) oraz publikacja popularnonaukowa: *O niespokojnym życiu i smutnej śmierci Karola Beneskiego*, Warszawa 1981. W publicystyce również używał swojego pseudonimu.

Odnaczenia: Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski V kl., Krzyż Walecznych, Medal za Wojnę 1918–1921, Medal Niepodległości, Krzyż Waleczności i Zasług Powstańczych Górnośląskich, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości; fińskie: Soujeluskuntain Ansioristi; lotewskie: Triju Zvaigžņu ordenis (Order Trzech Gwiazd).

Archiwalia: AAN, Kancelaria Cywilna Prezydenta RP w Warszawie, sygn. 78, s. 8, sygn. 79, s. 29; AAN, MSZ, sygn. 1459d, s. 206; AAN, PRM, część VIII, sygn. 119, s. nlb.; AAN, Światowy Związek Polaków z Zagranicy, sygn. 98, s. 134, sygn. 100, s. 22–23; HI, MSZ, jednostka 291, s. 849 (348.291.12, s. 297), jednostka 294, s. 320 (351.294.6, s. 152).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1933, nr 15, s. 152; 1939, nr 3, s. 66; RSZ 1937, s. 23, 185; RSZ 1939, s. 29; *Dziennik czynności Prezydenta RP Władysława Raczkiewicza 1939–1947*, oprac. J. Piotrowski, t. I: 1939–1942, Wrocław 2004, s. 588, t. II: 1943–1947, Wrocław 2004, s. 276; Jędrzejewicz Waclaw, *Wspomnienia*, oprac. i posłowiem opatrzył J. Cisek, Wrocław 1993, s. 201; Langrod Witold, *Sprostowania do Wspomnień W.T. Drymmera*, „Zeszyty Historyczne”, 1974, z. 30, s. 236–238.

Opracowania: *Corpus studiosorum Universitatis Iagellonicae in saeculis XVIII–XX*, Tomus III: K–L, pod red. K. Stopki, Kraków 2009, s. 855; Dąbek Roman, *Langrod Witold Lucjan*, [w:] *Encyklopedia polskiej emigracji i Polonii*, t. III: K–O, Toruń 2004, s. 117–118; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 412; Makowski Bronisław, *Litwini w Polsce: 1920–1939*, Warszawa 1986, s. 266–269; *Mały słownik pisarzy polskich na obczyźnie 1939–1980*, Warszawa 1992, s. 194; Pachowicz Anna, *Komitet Ministrów dla Spraw Kraju 1939–1945*, Warszawa 2010, s. 305; *Sylwetki polskie w Ameryce Łacińskiej w XIX i XX wieku. Uczeni, literaci, artyści, kler i wojskowi*, t. I, Stevens Point 1991, s. 236–238.



Lasocki Zygmunt Bronisław Feliks. Ur. 16.12.1867 w Ixelles (obecnie dzielnica Brukseli); zm. 17.02.1948 w Krakowie. Pochodził z rodziny ziemiańskiej; syn hrabiego Bronisława Juliusza, właściciela dóbr, i Felicji z d. Wołowska.

Początkową naukę pobierał w Konwiktie oo. Jezuitów w Tarnopolu. Maturę otrzymał w gimnazjum w Tarnopolu w 1885. W l. 1885/1886–1886/1887 oraz od II semestru 1887/1888–1889/1890 studiował na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego, a w 1891 uzyskał tytuł doktora na tejże uczelni. Pod koniec 1891 podjął pracę jako urzędnik administracji państwowej przy Namiestnictwie w Brnie na Morawach, a w 1892 w starostwie w Hranicach. Prawdopodobnie w 1897 powrócił do gospodarowania w swoich majątkach Sieraków i Dziekanowice w pow. wielickim. W 1898 ponownie pracował w administracji – w Namiestnictwie we Lwowie, a następnie w starostwie w Stanisławowie. W l. 1900–1903 sekretarz ministerialny w Wiedniu, później urzędnik w Departamencie ds. Galicji austro-węgierskiego MSW. Od 1.04.1903 do 06.1907 starosta w Tarnobrzegu. W 1908 podjął pracę w Ministerstwie ds. Galicji w Wiedniu, w styczniu 1910 został mianowany radcą ministerialnym.

W 1907 wstąpił do PSL. W 1911 z ramienia tej partii został wybrany z okręgu tarnobrzeskiego posłem do parlamentu austriackiego, należał do klubu posłów ludowych w Kole Polskim, w którym do 1918 zajmował stanowisko referenta. W 1913 uczestniczył w wewnętrznym konflikcie PSL, za co został w lipcu 1913 wykluczony ze Stronnictwa. Wkrótce wstąpił do nowo powstałego PSL „Piast” i 14.02.1914 został członkiem Naczelnej Rady Ludowej. W czasie I wojny światowej należał do Naczelnego Komitetu Narodowego. Czynny w ruchu niepodległościowym, 18.10.1918 w Krakowie w trakcie konspiracyjnego zebrania przedstawił wniosek o utworzenie Polskiej Komisji Likwidacyjnej, 31 października zaś uczestniczył w przejmowaniu przez Polaków władzy w Krakowie. Od 1.11.1918 z polecenia Polskiej Komisji Likwidacyjnej w Krakowie kierował Wydziałem Administracji Komisji. Tę samą funkcję pełnił również w okresie 01.–03.1919 w ramach Komisji Rządzącej dla Galicji i Śląska Cieszyńskiego we Lwowie. W kwietniu 1919 uczestniczył w Pradze w pertraktacjach polsko-czeskich w związku z konfliktem polsko-czechosłowackim o Śląsk Cieszyński, Spisz i Orawę. W 1920 został członkiem, następnie zastępcą przewodniczącego, a w 1921 przewodniczącym Tymczasowego Wydziału Samorządowego we

Lwowie. W tym też czasie z ramienia Wydziału był krótko prezesem rady nadzorczej Banku Przemysłowego we Lwowie.

Po przejściu do służby zagranicznej został 24.03.1921 mianowany posłem nadzwyczajnym i min. pełnomocnym przy rządzie Republiki Czechosłowackiej, ale wobec niemożności objęcia stanowiska został odwołany i 18.09.1921 mianowany (prawdopodobnie z „klucza partyjnego”) przez Naczelnika Państwa Józefa Piłsudskiego posłem nadzwyczajnym i min. pełnomocnym przy rządzie Republiki Austriackiej. W Wiedniu pozostawał do 30.11.1924, a następnie objął 1.12.1924 stanowisko posła nadzwyczajnego i min. pełnomocnego w Pradze, którym był do odwołania 30.04.1927, z równoczesnym przeniesieniem w stan rozporządzalności. Wkrótce, 31.10.1927, przeszedł w stan spoczynku. Powrócił wówczas do Lwowa. W 1928 przeniósł się do Krakowa, gdzie przede wszystkim zajmował się pracą naukową. Jako historyk z zamiłowania specjalizował się w genealogii i heraldyce; od 1930 był współredaktorem „Miesięcznika Heraldycznego”. Działal nadal w ruchu ludowym, w l. 1931–1938 członek Rady Naczelnej Stronnictwa Ludowego i w 1937 przewodniczący Komitetu Pomocy Ofiarom Strajku Chłopskiego w Krakowie. Po zajęciu Czechosłowacji przez Niemców jako przewodniczący stanął na czele Komitetu Pomocy dla Uchodźców z Czechosłowacji.

Po wkroczeniu Niemców do Krakowa we wrześniu 1939 więziony jako zakładnik przez dziesięć dni w więzieniu Montelupich. Od lipca 1940 członek Rady Głównej Opiekuńczej w Krakowie i przewodniczący Komitetu tej Rady dla miasta Krakowa. Działal również w konspiracji; od stycznia 1940 był członkiem pierwszego tajnego Komitetu Międzypartyjnego dla Małopolski Zachodniej. Następnie wszedł do podziemnego Zarządu Okręgowego Stronnictwa Ludowego „Roch”. Wysiedlony przez władze niemieckie z Krakowa zamieszkał we wsi Biezanów pod Krakowem.

Po wyzwoleniu spod okupacji niemieckiej powrócił do działalności naukowej. W 1947 współpracownik Komisji Historycznej Polskiej Akademii Umiejętności.

Pochowany na cmentarzu Rakowickim w Krakowie.

Za zasługi w pracy administracyjnej otrzymał honorowe obywatelstwo Tarnobrzega i Rozwadowa.

Jego spuścizna oraz biblioteka zostały przez rodzinę przekazane Bibliotece Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie.

Dnia 28.01.1905 we Lwowie ożenił się z Zofią z d. Szemelowska, córką burmistrza Lwowa. Nie mieli dzieci.

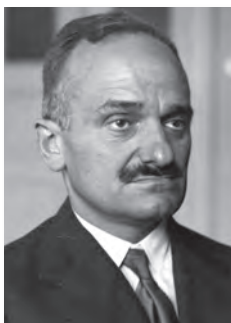
Publikacje: *Un diplomate polonais au Congres d'Arras en 1455*, Paris 1928; *Polacy w austriackich obozach barakowych dla uchodźców i internowanych. Wspomnienia z czasu wojny byłego posła do parlamentu austriackiego*, Kraków 1929 (reedycja *Polacy w austriackich obozach barakowych dla uchodźców i internowanych: (wspomnienia z czasów wojny światowej byłego posła do parlamentu austriackiego)* / Zygmunt Lasocki, oprac. nauk. A. Aksamitowski i H. Walczak, Szczecin 2019); *Dołęga czy Do Łęga. O powstaniu nazwy rodu i herbu Dołęga i rozsiedleniu Dołęgów w okolicach Łęga oraz legenda o rycerzu Dołędze*, Cieszyn 1931; *Polskie Stronnictwo Ludowe w czasie wojny światowej*, Katowice 1937; *Wspomnienia szefa administracji PKL i K. Rz.*, Kraków 1931, (reedycja *Wspomnienia szefa*

administracji Polskiej Komisji Likwidacyjnej i Komisji Rządzącej, oprac. nauk. A. Aksa-
mitowski i H. Walczak, Szczecin 2018). Ponadto autor wielu artykułów w „Miesięczniku
Heraldycznym” i w prasie codziennej, przede wszystkim w „Głosie Narodu”, „Kurierze
Lwowskim”, „Ilustrowanym Kurjerze Codziennym”, oraz biogramów w PSB.

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 208, k. 74.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1921, nr 4, s. 57; 1923, nr 6, s. 100; 1925, nr 1, s. 5;
1927, nr 4, s. 70, nr 11, s. 149; Monitor Polski, nr 69 z 23.02.1928, s. 5; RSZ 1937, s. 39, 49;
RSZ 1939, s. 53, 116.

Opracowania: *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego,
przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 102; Kurpisz Tomasz, *Zygmunt
Lasocki (1867–1948). Między polityką a działalnością społeczną*, Toruń 2009, passim, (tu
też bibliografia); Łaptos Józef, *Dyplomaci II RP w świetle raportów Quai d’Orsay*, Warsza-
wa 1993, s. 95, 165; Preisner A., *Spuścizna rękopiśmienna i działalność naukowa Zygmunta
Lasockiego 1867–1948*, „Rocznik Biblioteki PAN w Krakowie”, 1967, s. 141–168; *Słownik
biograficzny działaczy ruchu ludowego: makieta*, Warszawa 1989, s. 228; *Słownik history-
ków polskich*, Warszawa 1994, s. 287; Szklarska-Lohmannowa Alina, *Lasocki Zygmunt Bro-
niśław Feliks (1867–1948)*, [w:] PSB, t. 16, 1971, s. 551–554 (tu bibliografia); Żukowski
Przemysław M., *Pracownicy i absolwenci Uniwersytetu Jagiellońskiego w polskiej służbie
zagranicznej, 1918–1945*, „Zeszyty Historyczne”, 2008, z. 165, s. 55.



Lechnicki Tadeusz. Ur. 28.02.1892 w miejscowości Sere-
bryszcze, pow. chełmski; zm. 1.10.1939 w Janowie Lubelskim.
Syn Felicjana, właściciela dóbr Świącica i Serebryszcze, oraz
Marii z d. Hempel.

Uczęszczał do gimnazjum w Lublinie i Gimnazjum im.
E. Konopczyńskiego w Warszawie, w którym zdał maturę w 1910.
Już w gimnazjum, w 1906, działał w Organizacji Młodzieży
Narodowej szkół średnich (OMN) i w konspiracyjnej organiza-
cji „Przyszłość”. W 1911 podjął studia w Akademii Eksportowej
w Wiedniu; tam też pozostawał czynny w OMN i był przewod-
niczącym wiedeńskiej sekcji „Ogniwa”. Następnie w l. 1912–1914 studiował w Akademii
Handlowej w Berlinie lub Lipsku. Zmobilizowany po powrocie, służył od 1.08.1914 do
1.03.1917 w XV Korpusie artylerii rosyjskiej jako oficer. Od marca 1917 współpracował
z OMN w Piotrogradzie, był współorganizatorem oddziałów polskich tamże, a od 1.08.
do 1.12.1917 służył w I Korpusie Polskim gen. Józefa Dowbor-Muśnickiego; początkowo
jako dowódca batalionu, a następnie zastępca szefa wydziału mobilizacyjnego. Występo-
wał w tym czasie jako por. Tadeusz Zawisza-Lechnicki. Od grudnia 1917 członek Komen-
dy Naczelnej Organizacji Związków Broni i organizator polskich oddziałów wojskowych
w Murmańsku i nad Donem, a od 1.03 do 1.7.1918 w Niemirowie na Ukrainie adiutant
Sztabu Dowództwa Wojsk Polskich na Ukrainie. Od 1.07. do 1.11.1918 czynny w Polskiej
Organizacji Wojskowej na Ukrainie. Po wstąpieniu do Wojska Polskiego, od 1.11.1918 do
1.03.1919, dowódca oddziału na Wołyniu; od 1.08.1919 do 1920 w Oddziale II Naczelnego

Dowództwa w Berlinie. Uczestnik wojny polsko-bolszewickiej w randze porucznika artylerii konnej, ciężko ranny pod Hrubieszowem. Przez kilka miesięcy leżał w szpitalu. Następnie, od 07.1920 do 12.1923, szef Sekcji Osad Żołnierskich w Ministerstwie Spraw Wojskowych; prowadził wówczas akcje osadnictwa wojskowego na Kresach Wschodnich, a następnie służył w 3. dywizjonie artylerii konnej. W 1921 awansowany do stopnia podpułkownika; w 1925 przeszedł w stan spoczynku. Działacz Straży Kresowej. W l. 1925–1927 prowadził rodzinny majątek Serebryszcze.

Dnia 1.01.1928 podjął pracę w MSZ jako prowizoryczny radca. Od marca 1928 kierownik Referatu Niemieckiego w Wydziale Zachodnim (P.II.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego. Od 1930 do 09.1932 zastępca naczelnika Wydziału Zachodniego. Od września 1932 szef Biura Ekonomicznego PRM. Mianowany, od 28.05.1934 do 09.1936 wicemin. w Ministerstwie Skarbu, zajmował się oddłużaniem rolnictwa i samorządu terytorialnego. Podał się do dymisji i po odejściu z administracji państwowej przebywał we własnym majątku Serebryszcze i Skorczyce. Działal w tym czasie w Centralnym Towarzystwie Organizacji i Kółek Rolniczych. Czynnny polityk, członek Rady Naczelnej Obozu Zjednoczenia Narodowego (OZN) i przewodniczący Rady Okręgowej w Lublinie. W l. 1938–1939 poseł do Sejmu RP, zasiadał w klubie OZN; w 1938 i 1939 przewodniczący Komisji Spraw Zagranicznych Sejmu RP, a także przewodniczący Komisji Przemysłu i Handlu, zasiadał również w Komisji Budżetowej i Komisji Inwestycyjnej. Wybrany został do zarządu Koła Parlamentarnego OZN.

Po wybuchu II wojny światowej zgłosił się do Wojska Polskiego, był m.in. komendantem placu w czasie obrony Brzeźcia nad Bugiem. Oficer łączności w sztabie grupy płk. Tadeusza Zieleniewskiego walczącej na Lubelszczyźnie. W czasie bitwy o Janów Lubelski 29.09.1939 został ciężko ranny, zmarł w szpitalu.

Żona Hanna z d. Drecka, 1.v. Baranowska. Małżeństwo było bezdzietne. Brat Klemens, poległ w 1920 na froncie wojny polsko-bolszewickiej nad Dnieprem. Brat Zdzisław (1890–1959), działacz niepodległościowy blisko związany z Józefem Piłsudskim, członek m.in. POW, organizator Straży Kresowej. W l. 1928–1935 poseł do Sejmu RP z listy BBWR. W czasie II wojny światowej współpracownik Komendy Głównej ZWZ-AK, pracownik Departamentu Rolnictwa Delegatury Rządu RP na Kraj. Po wojnie w 1946 aresztowany i w 1951 skazany na 15 lat więzienia, zwolniony w 1957 i rehabilitowany. Siostra Maria, wychowanka siostr niepokalanek, w 1920 przebrana za chłopca walczyła jako ochotniczka w oddziale artylerii górskiej w wojnie polsko-bolszewickiej; po I wojnie światowej gospodarowała w majątku Bez. Siostra Janina, wychowanka siostr niepokalanek, zarządzała majątkiem w Kamiennej Górze, w czasie II wojny światowej żołnierz AK. Brat Witold zm. w wieku 18 lat we Lwowie.

Publikacje: wiele artykułów w „Bellonie”, „Polskiej Gospodarce”, m.in.: *O jasny program i zwarte działania*, 1937; *Problem centralny. Uwagi programowe*, 1938.

Odznaczenia: Order Virtuti Militari V kl., Krzyż Walecznych dwukrotnie, Krzyż Komandorski z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski, Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski, Krzyż Niepodległości, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Złoty Krzyż Zasługi; belgijskie: Ordre de la Couronne (Order Korony) III kl; francuskie: Légion

d'honneur (Legia Honorowa) IV kl.; norweskie: Den Kongelige Norske Sanct Olavs Orden (Królewski Order Świętego Olafa) III kl.; rosyjskie: Order Świętej Anny, Order Świętego Stanisława.

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 249, s. 36; AAN, Związek Legionistów Polskich, sygn. 319, s. 18.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1927, nr 11, s. 148; 1929, nr 4, s. 83; Monitor Polski, nr 69 z 23.02.1928, s. 5; RSZ 1932, s. 34; Ostrowska-Grabska Halina, *Bric á brac 1848–1939*, Warszawa 1978, s. 384–387; Schimitzek Stanisław, *Drogi i bezdroża minionej epoki. Wspomnienia z lat pracy w MSZ (1920–1939)*, Warszawa 1976, s. 168, 171.

Opracowania: Janota Bzowski Zdzisław, *Dzieje rodziny Hemplów spisane we współpracy z Kazimierzem Hemplem*, Warszawa 1987, s. 201, 215–217; Jędrzejewicz Waław, *Kronika życia Józefa Piłsudskiego 1867–1935*, t. II, Londyn 1986, s. 167; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 343; *Posłowie i senatorowie Rzeczypospolitej Polskiej 1919–1939. Słownik biograficzny*, t. III: K–L, Warszawa 2005, s. 319–321 (tu bibliografia); Wandycz Piotr, *MSZ widziany oczami amerykańskiego dyplomaty*, „Zeszyty Historyczne”, 1975, z. 32, s. 155.



Lechowski Jerzy. Ur. 30.11.1891 w Wólce, woj. łódzkie; zm. 22.10.1947 w Tel-Awivie. Syn Walerego i Wandy z d. Tymowska.

Absolwent Szkoły Pomologicznej w Pradze. Pracę w służbie zagranicznej podjął w charakterze pracownika kontraktowego; od 24.11.1918 do 4.10.1919 w Konsulacie RP w Pradze; a od 5.10.1919 do 26.03.1920, nadal jako urzędnik kontraktowy, w Poselstwie RP w Pradze. Przyjęty do służby stałej, od 27.03.1920 do 1.02.1921 kierownik agencji konsularnej RP w Boguminie (Czechosłowacja), w charakterze II sekretarza konsularnego, 27.08.1920 został mianowany II sekretarzem konsularnym z tytułem konsula. Przeniesiony, pracował od 1.02. do 18.05.1921 w Konsulacie RP w Morawskiej Ostrawie jako I sekretarz konsularny z tytułem wicekonsula. Odwołany, od 18.05.1921 do 1.01.1922 w MSZ. 21.12.1921 Naczelnik Państwa Józef Piłsudski podpisał jego nominację na wicekonsula w Koszycach, z jurysdykcją na całą Słowację i Ruś Przykarpacką. Skierowany na placówkę, od 1.01. do 1.11.1922 I sekretarz konsularny z tytułem wicekonsula i kierownika wicekonsulatu RP w Koszycach. Odwołany, od 1.11.1922 do 20.05.1923 w ministerstwie, w tym czasie – od 5.12. do 16.12.1922 – zawieszony w służbie; następnie, od 1.03.1923 (być może wcześniej) w Wydziale Administracyjno-Konsularnym (K.III.) Departamentu Konsularnego. Jako I sekretarz konsularny z tytułem wicekonsula od 20.05.1923 do 1.01.1927 w Konsulacie RP w Essen; 4.05.1926 został mianowany wicekonsulem. W 1925 został postrzelony przez petenta, któremu wręczał dokument o pozbawieniu obywatelstwa. Następnie, od 1.01.1927 do 1.07.1928, wicekonsul i kierownik Agencji Konsularnej RP w Szczecinie, a po podniesieniu rangi placówki, od 1.07.1928 do 1.06.1931, konsul w Konsulacie RP w Szczecinie, w tym też dniu przekazał placówkę nowemu konsulowi Heliodorowi Sztarkowi. Od 1.06.1931 do

31.12.1936 konsul w Konsulacie RP w Strasburgu; 1.01.1936 został mianowany konsulem generalnym. Odwołany, od 1.01.1937 pracował jako radca w Referacie Zachodnim Wydziału Polaków Zagranicą (E.II.) Departamentu Konsularnego. Przeniesiony do Departamentu Politycznego, od 15.04.1938 radca w Wydziale Prasowym (P.VI.) w Referacie Propagandy. Od 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej; w 1939 w zarządzie Klubu pełnił funkcję „arbiter gry”.

Prawdopodobnie na stanowisku radcy zastała go wojna; we wrześniu 1939 ewakuował się z transportem MSZ do Krzemieńca, i dalej do Rumunii. Być może został przydzielony jako pracownik do Ambasady RP w Bukareszcie, od 17.11.1940 wraz z jej innymi pracownikami przebywał w Stambule. Został kierownikiem Ekspozytury Delegatury MPIOŚ Rządu RP z siedzibą w Tel-Awivie; podał się do dymisji w związku z likwidacją Ekspozytury 1.10.1947. Zamierzał wrócić do Polski.

Pochowany na cmentarzu katolickim na górze Syjon w Jerozolimie.

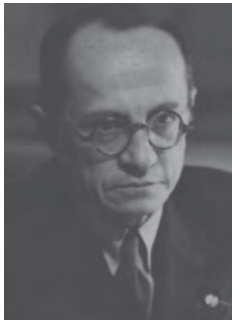
Żona, obywatelka czeska narodowości polskiej, z d. Johmann; mieli dwoje dzieci, syna i córkę.

Odznaczenia: Złoty Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, brązowy i srebrny Medal za Długoletnią Służbę; francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa) IV kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2956, s. 88, 100, sygn. 2992, s. 144–198; AAN, KCNP, sygn. 73, s. 111; AAN, Konsulat RP w Marsylii, sygn. 653, s. 236–248; AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 21; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 6; AAN, PRM, część VIII, sygn. 248, s. 4–6.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1922, nr 2, s. 27; 1923, nr 6, s. 98, nr 9, s. 188; 1926, nr 11, s. 147, nr 12, s. 178; 1936, nr 1, s. 16; *RSZ 1932*, s. 34, 188; *RSZ 1937*, s. 28, 51, 67, 107, 186; *RSZ 1938*, s. 200; *RSZ 1939*, s. 33, 54, 72, 113, 210; Sokolnicki Michał, *Dziennik ankarcki 1939–1943*, Londyn 1965, s. 153.

Opracowania: Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 415–416; Patek Artur, *Polski cmentarz w Jerozolimie. Polacy pochowani na cmentarzu katolickim na górze Syjon*, Kraków 2009, s. 28, 37, 42, 82–83, 95, 103–108 (tu bibliografia); *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 79; Skóra Wojciech, *Służba konsularna Drugiej Rzeczypospolitej. Organizacja, kadry i działalność*, Toruń 2006, (wg indeksu).



Libicki Konrad, pseud. „Buyno”. Ur. 23.08.1891 w Warszawie; zm. 25.12.1980 w Londynie. Syn Stanisława, dziennikarza i publicysty, i Olimpii z d. Hinterhoff.

Początkowo uczęszczał do IV Gimnazjum Klasycznego w Warszawie, po strajku szkolnym w 1905 – do polskiego Gimnazjum im. gen. P. Chrzanowskiego; tam też w 1909 zdał maturę. Studiował literaturę i historię na Uniwersytecie Jagiellońskim, a następnie na Sorbonie i w École des Hautes Études Sociales w Paryżu. Interesował się literaturą francuską, tłumaczył m.in. Baudelaire’a. Od 1907 czynny w organizacjach

niepodległościowych, początkowo w tajnej organizacji młodzieży „Przyszłość”, z której był desygnowany na przewodniczącego Sekcji Koronnej w Organizacji Młodzieży Narodowej. Od 1910 należał do Związku Młodzieży Polskiej „Zet”, w którym był zwolennikiem uniezależnienia się od ugodowej wobec Rosji Ligi Narodowej. W okresie studiów w Krakowie należał do akademickiej organizacji „Zjednoczenie” i był członkiem jej zarządu. W l. 1910–1912 w Krakowie był redaktorem miesięcznika młodzieży polskiej. W 1911 wstąpił do Związku Walki Czynnej, a następnie do Związku Strzeleckiego. Utrzymywał kontakty z polskim nurtem niepodległościowym również po wyjeździe w 1913 na studia w Paryżu. Wybuch wojny zaskoczył go we Francji, skąd przez Sztokholm i Petersburg dotarł do Warszawy, gdzie wstąpił do Polskiej Organizacji Wojskowej, w końcu października 1914 objął funkcję szefa sztabu Komendy Naczelnej POW (używał wówczas pseud. „Buyno”). Był też komendantem konspiracyjnej Wolnej Szkoły Wojskowej. 4.08.1915 objął dowództwo Komendy POW w Warszawie; 29.08.1915 dołączył do 7. pułku piechoty Legionów Polskich, z którym odbył kampanię wołyńską. W październiku 1916 ponownie odkomenderowany do POW, gdzie objął komendę grupy okręgów „E”: Piotrków, Kielce i Radom. W tym czasie w Radomiu w 1917 był redaktorem pisma „Unia”. Zagrożony zatrzymaniem przez Austriaków, wyjechał na Kresy Wschodnie. Powrócił do Warszawy i w listopadzie 1918 uczestniczył w rozbijaniu Niemców. Awansowany do stopnia porucznika piechoty został oficerem w Wydziale Politycznym Oddziału II Naczelnego Dowództwa Wojska Polskiego. Od stycznia 1919 uczestniczył w walkach w rejonie Lwowa. Od 1.03.1919 szef Wydziału Propagandy Zewnętrznej Biura Wywiadowczego II Oddziału Naczelnego Dowództwa. Po zakończeniu wojny polsko-bolszewickiej w l. 1921–1922 kierował Referatem „Wschód” Wydziału Ewidencji Oddziału II. W 1924 ukończył Wyższą Szkołę Wojenną i został awansowany do stopnia majora. Od 1.11.1924 do 12.1927 attaché wojskowy w Helsinkach.

Po powrocie do kraju został 23.12.1927 przeniesiony w stan nieczynny i oddany do dyspozycji MSZ. Od 1.05.1927 do 19.04.1929 naczelnik Wydziału Prasowego (P.IV.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego. Od 19 lub 30.04.1929 do 1 lub 5.07.1933 poseł nadzwyczajny i min.pełnomocny w Poselstwie RP w Tallinie. Jak twierdzą niektórzy badacze, przyjaźń z Józefem Piłsudskim była motorem jego błyskawicznej kariery dyplomatycznej. Jednak po odwołaniu do kraju został przeniesiony w stan nieczynny w ministerstwie. Przynajmniej w 1932 był członkiem Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. W l. 1933–1935 był dyrektorem naczelnym PAT. Od 25.11.1935 prezes Rady Nadzorczej spółki akcyjnej „Polskie Radio”. W 1938 został wybrany naczelnym dyrektorem Polskiego Radia. Ponadto w 1935 założył miesięcznik artystyczny „Arkady”.

Po wybuchu wojny we wrześniu 1939 ewakuował się wraz z Polskim Radiem do Rumunii. Przedostał się do Francji i już w październiku 1939 wstąpił tam do wojska. Po upadku Francji wraz ze swoim oddziałem w czerwcu 1940 został ewakuowany do Wielkiej Brytanii, gdzie nadal służył w I Korpusie Polskim. W l. 1940–1942 przebywał w obozie w Rothesay, a następnie w Szkocji, w 1942 urlopowany z wojska, pracował dla agencji Reutera jako ekspert ds. polskich.

Po zakończeniu wojny został zdemobilizowany w randze podpułkownika piechoty. Pozostał na emigracji. Współzałożyciel i wieloletni wiceprezes Instytutu Józefa

Piłsudskiego w Londynie. Redaktor rocznika „Niepodległość” wydawanego przez Instytut. Od 1946 czynny w Funduszu Społecznym Żołnierza, wspierającym dawnych żołnierzy Wojska Polskiego, przez kilka lat był skarbnikiem. Miał również należeć do współzałożycieli Ligi Niepodległości Polski w Londynie.

Zmarł w Londynie, ale został pochowany w kraju.

Ożenił się 15.09.1918 z Natalią z d. Borszewska; mieli dwie córki: Magdalenę, zamężną Semis (ur. 1919), i Ewę, zamężną Lewis (ur. 1927).

Odznaczenia: Order Virtuti Militari V kl., Order Odrodzenia Polski II kl., Krzyż Niepodległości z Mieczami, Krzyż Walecznych trzykrotnie, Złoty Krzyż Zasługi, Medal za Wojnę 1918–1921, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości; estońskie: Vabadusrist (Krzyż Wolności) I kl., Kaitseliidu Kotkarist (Order Krzyża Orła) I kl.; fińskie: Vita Rosens orden (Order Białej Róży) III kl.; francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa) III kl.; jugosłowiańskie: Orden Belog Orla (Order Białego Orła) I kl.; łotewskie: Triju Zvaigžņu ordenis (Order Trzech Gwiazd) II kl.; rumuńskie: Ordinul național Steaua României (Order Narodowy Gwiazdy Rumunii) III kl.; węgierskie: Érdemkereszt (Krzyż Zasługi) II kl.

Archiwalia: AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 6; AAN, PRM, część VIII, sygn. 248, s. 910.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1927, nr 4, s. 71; 1933, nr 7, s. 56, nr 14, s. 145; *Rocznik Polonii 1950*, Londyn (b.r.w.), s. 58, 154; *Rocznik Polonii 1953*, Londyn (b.r.w.), s. 21, 30, 100; *Rocznik Polonii 1958–59*, Londyn (b.r.w.), s. 190, 202, 278; *RSZ 1932*, s. 34, 176; *RSZ 1937*, s. 58; *RSZ 1939*, s. 61; Jędrzejewicz Waclaw, *Wspomnienia*, oprac. i posłowiem opatrzył J. Cisek, Wrocław 1993, s. 21–23, 27–33, 47, 71, 269, 278–280; Mękarski Stefan, *Zapiski z Rothesay 1940–1942*, Londyn–Piotrków Trybunalski 2003, s. 500.

Opracowania: Cygan Wiktor Krzysztof, *Oficerowie Legionów Polskich 1914–1917. Słownik biograficzny*, t. III: L–O, Warszawa 2006, s. 33–35; Instytut Józefa Piłsudskiego w Ameryce i jego zbiory, oprac. J. Cisek, Warszawa 1997, s. 32; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 102; Łaptos Józef, *Dyplomaci II RP w świetle raportów Quai d'Orsay*, Warszawa 1993, s. 191–192; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 424; Stawecki Piotr, *Attaché wojskowi Drugiej Rzeczypospolitej*, „Przegląd Historyczno-Wojskowy”, 2004, nr 2, s. 119; Żukowski Przemysław M., *Pracownicy i absolwenci Uniwersytetu Jagiellońskiego w polskiej służbie zagranicznej, 1918–1945*, „Zeszyty Historyczne”, 2008, z. 165, s. 55–56.

Librach Jan. Ur. 29.02.1904 w Warszawie; zm. 13.03.1973 w Nowym Jorku. Syn Natana i Felicji z d. Forelle.

W 1926 uzyskał tytuł magistra na Wydziale Prawa Uniwersytetu Genewskiego.

Pracę w służbie zagranicznej podjął zaraz po studiach, od 1.04 do 1.07.1926 był pracownikiem kontraktowym, jako referent prasowy, w Delegacji RP przy Lidze Narodów w Genewie. Przerwał pracę od 1.07.1926 do 7.07.1927, m.in. w tym czasie, od 20.11.1926 do 15.01.1927, odbył służbę wojskową w 1. pułku szwoleżerów. Ponownie został zatrudniony w MSZ, od 16.05.1930 do 31.12.1932 jako pracownik kontraktowy, referent



w Referacie Politycznym Wydziału Prasowego (P.VI.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego, jednocześnie był redaktorem PAT; mianowany referendarzem od 1.01.1933, od 9 marca był też kierownikiem referatu w Wydziale P.VI. 1.08.1934 został mianowany radcą ministerialnym, a przynajmniej w maju 1935 był zastępcą Naczelnika Wydziału Prasowego. Od 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Skierowany do pracy na placówce zagranicznej, od 1.08.1935 do 14.10.1939 I sekretarz w Ambasadzie RP w Paryżu. W końcu września 1939 zajmował się techniczną stroną wydania w Paryżu „Monitora Polskiego”. Od 14.10.1939 do 25.06.1940 jako ochotnik służył w Wojsku Polskim we Francji. Po przedostaniu się do Wielkiej Brytanii nadal pracował; od lipca 1943 jako radca ministerialny. Jednocześnie od 11.1940 do 1.03.1944 pomysłodawca i kierownik stanowiącego część MSZ (Działu) Biura Centralnego Akcji Kontynentalnej, zajmującej się działalnością dywersyjną na terenie okupowanej Europy. Być może z tą działalnością były związane plany wyjazdu w poł. 1943, w charakterze kuriera dyplomatycznego, do krajów Ameryki Południowej. Prawdopodobnie od 03.1944 do 1.09.1950 pozostawał w MSZ, początkowo, od 5.11.1944 jako kierownik Wydziału Brytyjskiego (P.IV.) Działu Polityczno-Ekonomicznego, następnie Anglo-Amerykańskiego, z tytułem: zastępca sekretarza generalnego MSZ. Pozostał na tym stanowisku do 5.07.1945. Po cofnięciu uznania dla Rządu RP na Uchodźstwie w Londynie pozostał w MSZ, kierując Wydziałem Brytyjskim, od 1.09.1950 do 24.06.1954, jako min. pełnomocny, był zastępcą min. spraw zagranicznych w Londynie.

Członek Instytutu Badań Spraw Międzynarodowych w Londynie; 25.09.1946 został wybrany zastępcą członka komisji rewizyjnej Instytutu. W Polskim Zborze Ewangelicko-Reformowanym w Wielkiej Brytanii pełnił funkcję wiceprezesa. Był też członkiem Głównego Zarządu Towarzystwa Historyczno-Literackiego Polskiego w Paryżu. Po przeniesieniu się do Stanów Zjednoczonych pracował w Komitecie Wolnej Europy jako komentator polityczny Sekcji Polskiej Radia Wolna Europa i dyrektor Polskiego Instytutu Naukowego w Nowym Jorku.

Pochowany na cmentarzu Montmorency pod Paryżem.

Jego spuścizna archiwalna, dotycząca Akcji Kontynentalnej, przechowywana jest w Instytucie Józefa Piłsudskiego w Ameryce w Nowym Jorku.

Rodziny prawdopodobnie nie założył.

Odnaczenia: Złoty Krzyż Zasługi z Mieczami, brązowy Medal za Długoletnią Służbę; brytyjskie: Order of the British Empire (Order Imperium Brytyjskiego); bułgarskie: Order św. Aleksandra IV kl.; estońskie: Kaitseliidu Kotkarist (Order Krzyża Orła) III kl.; francuskie: Médaille Commémorative de Guerre 1939–1945 (Medal Pamiątkowy za Wojnę 1939–1945); łotewskie: Triju Zvaigžņu ordenis (Order Trzech Gwiazd) IV kl.; rumuńskie: Ordinul Coroana României (Order Korony Rumunii) III kl.

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 9296, s. 133–153; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 277, s. 5; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 6; AAN, Posel. RP w Meksyku, sygn. 136,

s. 13; AAN, PRM, część VIII, sygn. 248, s. 8; HI, MSZ, jednostka 316, s. 7, 9 (375.316.1, s. 433, 435).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1933, nr 2, s. 13; *Rocznik Polonii 1950*, Londyn (b.r.w.), s. 46; RSZ 1932, s. 86, 135; RSZ 1937, s. 186; RSZ 1938, s. 200; RSZ 1939, s. 66, 210; Łukasiewicz Juliusz, *Dyplomata w Paryżu 1936–1939. Wspomnienia i dokumenty Juliusza Łukasiewicza ambasadora Rzeczypospolitej Polskiej*, oprac. i red. W. Jędrzejewicz i H. Bułhak, Londyn 1989, s. 63, 327, 332, 398; *Nekrolog*, „Tygodnik Powszechny”, 9.09.1973, s. 7; *Nekrolog*, „Na Antenie”, R. XI, maj 1973, nr 122, s. 2; Piszczkowski Tadeusz, *Między Lizboną a Londynem. Z sekretów dyplomacji polskiej w czasie II wojny światowej*, Londyn 1979, s. 77, 79; *Polskie dokumenty dyplomatyczne, 1939, styczeń–sierpień*, red. S. Żerko, Warszawa 2005, s. 439–440; *Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej*, t. II, Kraków 1995, s. XI; Szembek Jan, *Diariusz i teki Jana Szembeka (1935–1945)*, t. I, Londyn 1964, s. 203, 214–215, 251, 268, 270–271, 275–276, t. III, Londyn 1969, s. 83, 227–228, 296, t. IV, Londyn 1972, s. 198, 203–204, 345; idem, *Diariusz wrzesień–grudzień 1939*, przedmowę napisał i przypisami opatrzył B. Grzeleński, Warszawa 1989, s. 75–77, 82, 87, 92.

Opracowania: *Cmentarz polski w Montmorency*, oprac. J. Skowronek oraz A. Bochenek, M. Cichowski i K. Filipow, Warszawa 1986, s. 174, 227; *Historia dyplomacji polskiej*, t. V: 1939–1945, pod red. W. Michowicza, Warszawa 1999, s. 70, 72, 78, 659; Hufas Magdalena, *Prawne podstawy działania rządu RP na obczyźnie, [w:] Władze RP na obczyźnie podczas II wojny światowej, 1939–1945*, red. Z. Błażyński, Londyn 1994, s. 158; *Instytut Józefa Piłsudskiego w Ameryce i jego zbiory*, oprac. J. Cisek, Warszawa 1997, s. 21, 79, 95, 114, 261, 281–282; Łaptos Józef, *Dyplomaci II RP w świetle raportów Quai d’Orsay*, Warszawa 1993, s. 262; Panecki Tadeusz, *Polska Organizacja Walki o Niepodległość we Francji, Belgii i Holandii. Powstanie i struktura (1941–1944)*, „Przegląd Polonijny”, 1986, nr 1, s. 41–55; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 33, 49, 112, 166; Rutkowski Tadeusz Paweł, *Stanisław Kot 1885–1975. Biografia polityczna*, Warszawa 2000, s. 206–207; Zgórniak Marian, *Polski ruch oporu we Francji w okresie okupacji hitlerowskiej (1940–1944)*, „Przegląd Polonijny”, 1975, nr 1, s. 123–138.

Lipski Józef. Ur. 5.06.1894 we Wrocławiu; zm. 1.11.1958 w Waszyngtonie. Pochodził z rodziny wielkopolskich ziemian; syn Wojciecha (Adalberta) i Zofii z d. Lippe.

Do szkół uczęszczał na Śląsku, maturę otrzymał w Ostrowie Wielkopolskim, a licencjat nauk społecznych na Uniwersytecie w Lozannie. W l. 1915–1918 studiował przez siedem semestrów na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Lozannie. Miał wówczas pracować w Agencji Polskiej w Lozannie. Podjął działalność w Komitecie Narodowym Polskim w Paryżu od 11.1918 do 05.1919, m.in. współpracował z Ignacym J. Paderewskim w czasie konferencji pokojowej.

Przeszedł z Komitetu Narodowego Polskiego do służby zagranicznej i od 6.06.1919 do 1.01.1922 był II sekretarzem poselstwa w Poselstwie RP w Londynie. Od 1.01.1922 do 1.01.1925 w Poselstwie RP w Paryżu, początkowo jako II sekretarz legacyjny, a do 14.11.1923 tytularny I sekretarz poselstwa. Po odwołaniu do ministerstwa został natychmiast



przydzielony do Poselstwa RP w Berlinie, gdzie pracował od 1.01. do 15.03.1925 w randze I sekretarza poselstwa. Po powrocie, od 15.03. do 26.10.1925, I sekretarz poselstwa i kierownik Referatu Niemieckiego w Wydziale Zachodnim (P.II.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego; 26.10.1925 mianowany radcą ministerstwa, a 17.12.1925 I zastępcą naczelnika Wydziału Zachodniego (P.II.). Od 1.01.1928 naczelnik (kierownik) Wydziału Zachodniego. Pozostał na tym stanowisku do 2.07.1933. Od 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Od 3.07.1933 do 28.10.1934 poseł nadzwyczajny i min. pełnomocny w Poselstwie RP w Berlinie. W związku z podniesieniem rangi placówki mianowany od 29.10.1934 ambasadorem RP w Berlinie. W tym czasie był m.in. sygnatariuszem deklaracji o nieagresji z Niemcami z 26.01.1934.

Po agresji niemieckiej na Polskę 3.09.1939 ewakuowany wraz z personelem Ambasady i Konsulatu Generalnego RP w Berlinie do Kopenhagi, 5 września, a dalej przez Sztokholm, Helsinki, Tallinn i Rygę, 9.09.1939 do Wilna i stamtąd 10 września przez Baranowicze, Łuniniec, Sarny, Równe i Dubno do Krzemieńca i Kut, do których dotarł 15.09.1939. Chciał wracać do Warszawy (być może w porozumieniu z min. Józefem Beckiem), ale wskutek irredenty ukraińskiej było to niemożliwe i 18.09.1939 przekroczył most graniczny na Czeremoszu do Rumunii. Stąd za wiedzą i zgodą dyrektora Wiktora T. Drymmera wyjechał do Bukaresztu z zamiarem dotarcia do Paryża.

We Francji służył w Wojsku Polskim, od 10.1939 do 22.06.1940, jako ochotnik-szeregowiec, potem podchorąży w obozie Coëtquidan. Walczył w szeregach I Dywizji Grenadierów aż do zawieszenia broni. Wzięty do niewoli przez Niemców, uciekł z niej w Alzacji i przez Francję oraz Hiszpanię przedostał się do Londynu. Awansowany do stopnia podporucznika, od 18.11.1940 do 6.09.1946 przydzielony do Gabinetu Naczelnego Wodza w Londynie, pracował w charakterze referenta spraw zagranicznych przy Naczelnym Dowództwie i oficera łącznikowego z MSZ. W tym czasie 1.03.1944 awansowany do stopnia porucznika, a 1.01.1945 majora czasu wojny. Towarzyszył gen. Władysławowi Sikorskiemu w podróży do USA, w grudniu 1942 – gen. Kazimierzowi Sosnkowskiemu na Bliski Wschód (11.1943) i do Włoch (07.1944) oraz gen. Władysławowi Andersowi – do Francji i Niemiec (05.1945). Szef Biura Public Relations Polskiego Korpusu Przysposobienia i Rozmieszczenia. Współzałożyciel i prezes Rady Klubu Polskich Ziem Zachodnich. Od 09. do 12.1947 na polecenie rządu RP w Londynie przebywał w USA. Jesienią 1948 wszedł wraz z gen. Andersem i Józefem Różańskim do tzw. Komisji Trzech, która miała pomóc w zjednoczeniu polskiej emigracji politycznej. W październiku i listopadzie 1950 towarzyszył gen. Andersowi w podróży do USA. Od 26.11.1951 do początku 1956 przedstawiciel rządu RP w USA. Czynn timer uczestniczył w życiu naukowo-kulturalnym emigracji, m.in. był członkiem Zarządu Instytutu Historycznego im. gen. Sikorskiego w Londynie, w l. 1947–1952 członek zarządu Ogniska Polskiego w Londynie.

Niewielki fragment jego spuścizny przechowywany jest w nowojorskim archiwum Polskiego Instytutu Naukowego w Ameryce (PIASA), znacznie więcej znajduje się

w archiwum Instytutu Józefa Piłsudskiego w Ameryce w Nowym Jorku. Ponadto w Instytucie Polskim i Muzeum im. gen. Sikorskiego w Londynie znajduje się archiwalna kolekcja jego imienia.

Ożenił się z Anną Marią z d. Moszyńska; małżeństwo pozostało bezdzietne. Jego brat Jan (1892–1943), działacz gospodarczy, został zamordowany przez Niemców.

Publikacje: *Diplomat in Berlin 1929–1939: Papers and Memoirs of Józef Lipski*, ed. W. Jędrzejewicz, New York 1968.

Odznaczenia: Order Odrodzenia Polski II i III kl., Krzyż Walecznych czterokrotnie, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Medal Wojska Polskiego dwukrotnie; belgijskie: Ordre de la Couronne (Order Korony) II kl.; duńskie: Order Danebroga III kl.; francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa) III kl., Croix de Guerre (Krzyż Wojenny); norweskie: Den Kongelige Norske Sanct Olavs Orden (Królewski Order Świętego Olafa).

Archiwalia: AAN, KNP, sygn. 171, s. 107, sygn. 172, s. 56, sygn. 239, s. 4; AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 210, 219; AAN, Posel. RP w Berlinie, sygn. 2983, s. 1–76; AAN, PRM, część VIII, sygn. 248, s. 14–15; HI, Amb. Polski w Wielkiej Brytanii, jednostka 1, s. 211, 372 (1.1.2, s. 205, 366).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1920, s. 33; 1923, nr 6, s. 102, nr 15, s. 291; 1933, nr 14, s. 144, 146; *MSZ. Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 31; *RSZ 1932*, s. 35, 130; *RSZ 1937*, s. 98, 186; *RSZ 1939*, s. 105, 210; Babiński Waclaw, *Ze wspomnień o Józefie Lipskim*, „Zeszyty Historyczne”, 1968, z. 13, s. 112–118; *Dziennik czynności Prezydenta RP Władysława Raczkiewicza 1939–1947*, oprac. J. Piotrowski, t. I: 1939–1942, Wrocław 2004, s. 283, t. II: 1943–1947, Wrocław 2004, s. 29; Kulski Władysław W., *Pamiętnik b. polskiego dyplomaty*, „Zeszyty Historyczne”, 1977, z. 42; ibidem, 1978, z. 43, s. 142; Morawski Kajetan, *Tamten brzeg. Wspomnienia i szkice*, Paris (b.r.w.), s. 233–237; Schimitzek Stanisław, *Drogi i bezdroża minionej epoki. Wspomnienia z lat pracy w MSZ (1920–1939)*, Warszawa 1976, s. 75; idem, *Na krawędzi Europy. Wspomnienia portugalskie 1939–1946*, Warszawa 1970, s. 95–96, 272–273; Szembek Jan, *Diariusz wrzesień–grudzień 1939*, przedmowę napisał i przypisami opatrzył B. Grzeloński, Warszawa 1989, s. 53, 86.

Opracowania: *Ambasador Józef Lipski o stosunkach polsko-niemieckich (1933–1939)*, oprac. M. Kornat, „Polski Przegląd Dyplomatyczny”, 2002, nr 1/5, s. 199–226; Batowski Henryk, *Lipski Józef (1894–1958)*, [w:] PSB, t. 17, 1972, s. 435–438 (tu bibliografia); Flis Stanisław, *Polski Instytut Naukowy w Ameryce. Przewodnik po zbiorach archiwalnych*, Warszawa 2004, s. 201–202; Friszke Andrzej, *Życie polityczne emigracji*, Warszawa 1999, s. 210; Habielski Rafał, *Życie społeczne i kulturalne emigracji*, Warszawa 1999, s. 340; *Instytut Józefa Piłsudskiego w Ameryce i jego zbiory*, oprac. J. Cisek, Warszawa 1997, s. 96–100; Kraczkiewicz Karol, *Jesień 1938 – jesień 1939 (narastanie konfliktu polsko-niemieckiego)*, „Zeszyty Historyczne”, 1984, z. 70, s. 188–191; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 102; Łaptos Józef, *Dyplomaci II RP w świetle raportów Quai d'Orsay*, Warszawa 1993, s. 139, 232–234, 243–246, 248–252; Łossowski Piotr, *Dyplomacja polska 1918–1939*, Warszawa 2001, s. 346–348, 375; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 59, 112; Wandycz Piotr, *MSZ widziany oczami amerykańskiego dyplomaty*, „Zeszyty Historyczne”, 1975, z. 32, s. 155.



Lisiewicz Adam. Ur. 26.09.1889 we Lwowie; zm. 26.04.1948 w Londynie. Syn Aleksandra i Matyldy z d. Radziszewska.

Absolwent Wydziału Prawa Uniwersytetu Lwowskiego, tam też uzyskał doktorat z prawa. Od 23.04.1913 do 4.07.1914 kandydat adwokacki. Po wybuchu I wojny światowej od 6.08.1914 do 15.09.1917 służył w Legionach Polskich, początkowo podjął pracę w biurze przydzielonym Departamentu Wojskowego Naczelnego Komitetu Narodowego, następnie przeszedł do linii i od 11.05.1915 służył w 4. pułku piechoty LP, 28 lipca przydzielony do 6. pułku piechoty, w którym od 31 lipca dowodził 9., a później 11. kompanią. Uczestniczył w kampanii wołyńskiej, w trakcie której 28.10.1915 w bitwie pod Kukłami został ranny. Legiony opuścił w randze majora rezerwy piechoty. Od 15.09.1917 do 15.12.1918 podprokurator Sądu Okręgowego we Włocławku.

Podjął pracę w służbie zagranicznej, od 15.12.1918 do 28.03.1919 był referentem w Referacie do Spraw Opieki nad Jeńcami i Robotnikami w Wydziale Konsularnym MSZ, od 28.03. do 09.1919 zaś, jako współpracownik Państwowego Urzędu do Spraw Jeńców, odbył misję na Wschodzie w sprawie powrotu jeńców. Ponownie od 09.1919 do 20.04.1920 referent w ministerstwie. Skierowany na placówkę zagraniczną, od 20.04. do 31.08.1920 wicekonsul i kierownik Wicekonsulatu RP w Warnie, Bułgaria. Po powrocie do kraju, od 1.09.1920 do 1.02.1921, referendarz w Departamencie Konsularnym. W okresie od 1.02.1921 do 1.09.1923 wicekonsul i kierownik Wicekonsulatu RP w Brukseli. Od 1.09.1923 wicekonsul i tytularny konsul, do 1.02.1924 pracował w Poselstwie RP w Kopenhadze jako kierownik Wydziału Konsularnego. Został przeniesiony, od 1.02.1924 do 26.01.1925 wicekonsul z tytułem konsula i zastępca kierownika w Konsulacie RP w Essen (w międzyczasie kierownik Konsulatu RP w Lille). Od 26.01. do 1.07.1925 nadal jako wicekonsul z tytułem konsula został kierownikiem Konsulatu RP w Essen. Awansowany od 1.07.1925 na konsula, kierował Konsulatem RP w Essen do 1.12.1926. Przesunięty, pracował od 1.12.1926 do 31.05.1928 jako radca emigracyjny w Ambasadzie RP w Paryżu. Po odwołaniu do kraju, od 1.06.1928 do 18.02.1929, p.o. szefa Kancelarii Cywilnej Prezydenta RP, a od 18.02.1929 do 1.06.1931 już szef Kancelarii Cywilnej Prezydenta RP. Powróciwszy do MSZ, od 1.06. do 8.06.1931 konsul generalny i kierownik Konsulatu Generalnego RP w Monachium. Od 8.06.1931 konsul generalny z tytułem posła nadzwyczajnego i min. pełnomocnego w Konsulacie Generalnym RP w Monachium, pozostał na tym stanowisku do 31.01.1937. Od 1.02.1937 radca w ministerstwie. Został też pierwszym wiceprezesem Rady Organizacyjnej Polaków z Zagranicy. Od 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej.

Po wybuchu II wojny światowej przyjechał w grudniu 1939 do Paryża. Od 1.02.1940 do upadku Francji konsul generalny w Konsulacie Generalnym RP w Marsylii. Ewakuował się do Madrytu, a stamtąd w październiku 1940 do Lizbony, skąd 28.06.1941 wyjechał wraz z rodziną i dotarł do Wielkiej Brytanii 16.07.1941. Przydzielony czasowo do Konsulatu Generalnego RP w Londynie. Członek reprezentacji MSZ w Międzyministerialnej Komisji

do Spraw Niemieckich. Przynajmniej 5.07.1945 min. i zastępca kierownika Działu Ogólnego MSZ w Londynie.

Pozostał na emigracji. 9.08.1945 został wybrany członkiem Sądu Koleżeńskiego Stowarzyszenia Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej w Londynie; 29.05.1947 przedłużono mu tę funkcję na kolejną kadencję. Był również członkiem Instytutu Badania Spraw Międzynarodowych w Londynie, 25.09.1946 został wybrany skarbnikiem Zarządu tego Instytutu.

Pochowany na St. Mary's Roman Catholic Cemetery w Londynie.

Żona, Janina z d. Stępień; mieli dwóch synów: Aleksandra (ur. 1925?) i Adama (ur. 1935?).

Publikacje: *Bitwa pod Jabłonką*, [w:] *Rok bojów na Polesiu 1915–1916*, Warszawa 1917.

Odnaczenia: *Virtuti Militari* V kl., Krzyż Niepodległości dwukrotnie, Krzyż Walecznych czterokrotnie, Order Odrodzenia Polski IV kl., Złoty Krzyż Zasługi; bułgarskie: Order Narodowej Zasługi I kl.; fińskie: Vita Ros Orden (Order Białej Róży) II kl.; francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa) IV kl.; hiszpańskie: Muy distinguida Orden de Carlos III (Order Karola III) II kl.; węgierskie: Érdemkereszt (Krzyż Zasługi) II kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2956, s. 127–128; AAN, MSZ, sygn. 274, s. 213, sygn. 12478, s. 4; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 277, s. 5; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 6; AAN, PRM, część VIII, sygn. 248, s. 16–17; HI, MSZ, jednostka 38, s. 100 (52.38.2, s. 677).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 107, nr 11, s. 216; 1925, nr 6, s. 103; 1926, nr 9, s. 117; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 33; RSZ 1932, s. 35, 219; RSZ 1937, s. 42, 46, 100, 104, 187; RSZ 1939, s. 46, 50, 107, 111; Gruber Henryk, *Wspomnienia i uwagi 1892–1942*, Londyn (b.r.w.), s. 75, 432; *Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej*, t. II, Kraków 1995, s. 11; Schimitzek Stanisław, *Na krawędzi Europy. Wspomnienia portugalskie 1939–1946*, Warszawa 1970, s. 339.

Opracowania: Cygan Wiktor Krzysztof, *Oficerowie Legionów Polskich 1914–1917. Słownik biograficzny*, t. III: L–O, Warszawa 2006, s. 41–42; Grodziska Karolina, *Polskie groby na cmentarzach Londynu*, t. I, Kraków 1995, s. 136, 170; *Historia dyplomacji polskiej*, t. V: 1939–1945, pod red. W. Michowicza, Warszawa 1999, s. 659; Kulikowska Iwona Anna, *Konsulat Generalny RP w Monachium w latach 1920–1939*, Warszawa 2011, s. 43, 51–52, 57, 93; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 429; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 34, 49, 70, 79, 164–165; Sibora Janusz, *Narodziny polskiej dyplomacji u progu niepodległości*, Warszawa 1998, s. 265.

Loret Sydon Maciej. Ur. 7.06. lub 3.03.1880 w Medyce, pow. Przemyśl; zm. 5.02.1949 w Rzymie. Syn Sydona Karola, inżyniera kolejowego, i Eugenii z d. Górnikiewicz.

Ukończył gimnazjum w Jaśle, maturę zdał w 1898. W l. 1899–1902 studiował na Uniwersytecie Lwowskim, a w l. 1902–1903 na Uniwersytecie we Fryburgu; doktoryzował się w 1904. W l. 1903–1904 pracował z ramienia Polskiej Akademii Umiejętności w Rzymie, gdzie przebywał też w l. 1905–1906 i 1909–1913. W roku szkolnym 1906–1907 uczył

historii w IV Gimnazjum we Lwowie. W 1907 złożył egzaminy nauczycielskie i podjął pracę w III Gimnazjum w Krakowie. W drugim półroczu 1907 i w 1908 ponownie pracował w IV Gimnazjum we Lwowie. W l. 1910–1911 otrzymał urlop naukowy. Od 1911 był w Rzymie kierownikiem Agencji Prasowej Polskiej b. Galicyjskiej Rady Narodowej. W l. 1913–1914 przybył do Rzymu w celu przeprowadzenia badań archiwalno-bibliotecznych jako członek Ekspedycji Rzymskiej Polskiej Akademii Nauk. Po wybuchu wojny nawiązał kontakt z Agencją Prasową w Lozannie. W tym też czasie miał wydawać pismo „Agenzia Polacca di Stampa”. W l. 1915–1919 w Rzymie był delegatem Komitetu Generalnego pomocy Ofiarom Wojny w Vevey. Był też czynny w Polskim Komitecie Pro-Polonia, którego honorowym przewodniczącym był Gabriel d’Annunzio. W 1917 był jednym z założycieli polsko-włoskiej loży masonskiej „Polonia”, należącej do Wielkiej Loży Narodowej Włoch. Od tego samego roku był też doradcą Konstantego Skirmunta, delegata w Rzymie z ramienia Komitetu Narodowego Polskiego w Paryżu, zajmował się sprawami konsularnymi i kierował biurem prasowym podlegającym Komitetowi.

Przeszedł do pracy w służbie zagranicznej; co najmniej od 1.06.1919 był radcą legacyjnym w Poselstwie RP w Watykanie, w styczniu 1920 radcą poselstwa w Poselstwie RP przy Stolicy Apostolskiej w Rzymie. W okresie 20.09.1921–4.04.1922 chargé d’affaires, radca legacyjny w Poselstwie RP w Rzymie; 14.11.1921 został mianowany przewodniczącym delegacji polskiej na konferencję państw cesyjnych byłej monarchii austro-węgierskiej w Rzymie. Pismem z dnia 17.11.1921 powierzono mu również opiekę nad obywatelami polskimi w Albanii. 1.01.1925 mianowany i przeniesiony do Poselstwa RP w Atenach w charakterze chargé d’affaires, 12.01.1925 miał już być chargé d’affaires e.p. w Atenach z prawem używania tytułu posła nadzwyczajnego i min. pełnomocnego. Jednak po konflikcie z kolejnym posłem w Rzymie Augustem Zaleskim i odrzuceniu propozycji objęcia stanowiska chargé d’affaires w Atenach, 26.01.1926 został zwolniony ze służby dyplomatycznej. Pozostał w Rzymie i w l. 1926–1928 pracował jako delegat MWRiOP. Następnie przebywał prywatnie w Rzymie, poświęcając się badaniom archiwalno-historycznym, przejściowo prowadził przedsiębiorstwo węglowe.

Po wybuchu II wojny światowej powrócił do służby zagranicznej, w okresie 15.10.1939–15.06.1940 był attaché ds. kultury i tytularnym min. w Ambasadzie RP przy Stolicy Apostolskiej. Po zerwaniu stosunków polsko-włoskich kierował nieoficjalną placówką w Rzymie. W maju 1942 Włosi zażądali, by w ciągu dwóch tygodni opuścił Włochy. Po zajęciu Włoch przez armie alianckie, od 1944 do 1945, ponownie attaché ds. kultury i tytularny min. pełnomocny w Ambasadzie RP przy Kwirynale.

Znany i ceniony historyk, badacz dziejów Polski XVIII i XIX w. Od 1945 członek korespondent Polskiej Akademii Umiejętności.

Żona Władysława z d. Zapolska, pobrali się w 1905. Mieli troje dzieci: syna Tadeusza, prawnika, córkę Jadwigę, historyczkę sztuki, oraz syna Romana. Brat Adam Stefan (1884 – ok. 1940), dyrektor naczelny Lasów Państwowych, we wrześniu 1939 zatrzymany przez Sowieców; zmarł w Związku Sowieckim w nieznanych okolicznościach.

Publikacje: *Między Jeną a Tylżą*, Warszawa 1902; *Kościół katolicki a Katarzyna II*, Warszawa 1910; *Zamach na Stanisława Augusta w świetle źródeł watykańskich*, „Biblioteka Warszawska”, t. 1, 1911; *Kwestya legalności bytu oo. jezuitów na Białej Rusi po zniesieniu zakonu w roku 1773*, „Kwartalnik Historyczny”, 1912; *Kościół katolicki w początku panowania Aleksandra I (1801–1815)*, „Biblioteka Warszawska”, t. 2, 1913; *Watykan a Polska 1815–1832*, ibidem; *Stosunek Kościoła do państwa w Księstwie Warszawskim*, (b.m.w.) 1913; *A traverso lam storia della Polonia*, (b.m.w.) 1916; *La Polonia e la pace*, (b.m.w.) 1920; *Cause della guerra russo-polacca*, (b.m.w.) 1920; *Życie polskie w Rzymie w XVIII w. Rzym a Polska za Stanisława Augusta*, Rzym 1932; *Italia współczesna*, Rzym 1932.

Odznaczenia: Order Odrodzenia Polski III kl.

Archiwalia: AAN, Attachés..., sygn. 105/1, s. nlb.; AAN, KNP, sygn. 170, s. 45, sygn. 172, s. 13, 131, sygn. 239, s. 8; AAN, KCNP, sygn. 12, s. 60–66; AAN, MSZ, sygn. 274, s. 212; AAN, Posel. RP w Atenach, sygn. 433, s. 4–9; AAN, PRM, część IV, rektyfikaty, sygn. 17, t. 1, s. 6a; HI, MSZ, jednostka 75, s. 30 (98.75.1, s. 29).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1920, s. 34; 1922, nr 1, s. 4; 1923, nr 6, s. 106; 1925, nr 1, s. 10; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 31; RSZ 1937, s. 140; RSZ 1939, s. 162; *Documenti per la storia della relazioni italo-polacche (1918–1940). Dokumenty dotyczące historii stosunków polsko-włoskich (1918–1940)*, t. I, Roma 1998, s. 140, 293; Drohojowski Jan, *Jana Drohojowskiego wspomnienia dyplomatyczne*, wyd. 3, Kraków 1972, s. 63–64; *Dziennik czynności Prezydenta RP Władysława Raczkiewicza 1939–1947*, t.: 1939–1942, oprac. J. Piotrowski, Wrocław 2004, s. 314; Kozicki Stanisław, *Pamiętnik 1876–1939*, Słupsk 2009, s. 217, 272, 525, 555, 585; Schimitzek Stanisław, *Na krawędzi Europy. Wspomnienia portugalskie 1939–1946*, Warszawa 1970, s. 547; Skirmunt Konstanty, *Moje wspomnienia 1866–1945*, wstęp i oprac. E. Orlof, A. Pasternak, Rzeszów 1998, s. 61; Szembek Jan, *Diariusz wrzesień–grudzień 1939*, przedmowę napisał i przypisami opatrzył B. Grzeloński, Warszawa 1989, s. 70, 159.

Opracowania: Bielański Stefan, *Polska diaspora we Włoszech*, [w:] *Polska diaspora*, Kraków 2001, s. 359; *Biogramy uczonych polskich. Materiały o życiu i działalności członków AU w Krakowie, TNW, PAU, PAN*, część I: *Nauki społeczne*, zeszyt 2: K–O, Wrocław 1984, s. 341–342; Hass Ludwik, *Wolnomularze polscy w kraju i na świecie 1821–1999. Słownik biograficzny*, Warszawa 1999, s. 282; *Księga pamiątkowa 50-lecia gimnazjum im. Jana Długosza we Lwowie*, pod red. prof. W. Kucharskiego, Lwów 1928, s. 64; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 102; Łaptos Józef, *Dyplomaci II RP w świetle raportów Quai d’Orsay*, Warszawa 1993, s. 136–137; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. II, Warszawa 1939, s. 177; Pływawko Danuta, *Sienkiewicz w Szwajcarii. Z dziejów akcji ratunkowej dla Polski w czasie pierwszej wojny światowej*, Poznań 1986, s. 52, 56, 136; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 68–69; Sibora Janusz, *Narodziny polskiej dyplomacji u progu niepodległości*, Warszawa 1998, s. 118; *Słownik historyków polskich*, Warszawa 1994, s. 307; Szklarska-Lohmannowa Alina, *Loret Sydon Maciej (1880–1949)*, [w:], PSB, t. 16, 1971, s. 557–559 (tu bibliografia); Wieliczko

Mieczysław, *Maciej Loreta i jego działalność w Rzymie w latach „Wielkiej Wojny”*, „TeKa Komisji Historycznej Polskiej Akademii Nauk Oddział w Lublinie”, 2009, s. 114–126 (tu bibliografia); Wojtanowska-Bąk Natalia, *Działalność polityczno-kulturalna Macieja Loreta w Rzymie przed wybuchem Wielkiej Wojny*, „Dzieje Najnowsze”, R. 50, 2018, z. 3, s. 29–55 (tu bibliografia).



Lubomirski Stefan Jerzy. Ur. 24.12.1894 w Wiedniu; zm. 7.10.1988 w Wielkiej Brytanii. Syn Leona i Marii z d. Havlaczek (Hawlaczko).

Ukończył Wydział Prawa Uniwersytetu Warszawskiego i kursy prawa międzynarodowego w Hadze. Od 5.07.1916 do 01.1918 w armii rosyjskiej. W okresie wojny polsko-bolszewickiej w 1920 służył ochotniczo jako plutonowy w 211. pułku ułanów Armii Ochotniczej.

Od 6.08.1919 w MSZ, początkowo jako praktykant (dietetyk), a od 16.06. do 6.11.1920 jako tytułarny attaché. Następnie, od 6.11.1920 do 4.05.1926, attaché w Protokole Dyplomatycznym; w tym czasie był kierownikiem biura Misji Zagranicznych przy MSZ i Ministerstwie Spraw Wojskowych. W dniach 6.06. i 9.06.1925 złożył egzamin na stanowisko I kategorii w MSZ. Mianowany referendarzem, pracował od 4.05.1926 do 1.01.1928 w Protokole Dyplomatycznym (P.D.). Skierowany na placówkę zagraniczną, od 1.01.1928 do 1.01.1930 II sekretarz poselstwa w Poselstwie RP w Hadze. Przeniesiony, pracował od 1.01.1930 do 31.12.1932 w Poselstwie RP w Budapeszcie, tam 31.08.1930 w randze tytułarnego I sekretarza poselstwa. Odwołany do ministerstwa, od 1.01. do 30.09.1933 referendarz ponownie w Protokole Dyplomatycznym (P.D.). Przynajmniej w 1932 należał do Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Od 1.10.1933 radca ambasady w Ambasadzie RP w Berlinie, 1.11.1934 mianowany I sekretarzem ambasady, od 1.02.1935 radca ambasady.

Po wybuchu wojny 3.09.1939 ewakuowany z całym personelem Ambasady i Konsulatu Generalnego RP w Berlinie do kraju, a następnie przez Wilno, Krzemieniec i Kuty do Rumunii. Po przedostaniu się do Francji, od 03.1940 do 05.1943, służył w Wojsku Polskim we Francji i w Wielkiej Brytanii, kolejno w 4. Dywizji Piechoty, następnie w 10. Brygadzie Kawalerii Pancerniej, w jej 10. pułku dragonów, a ostatecznie w sztabie brygady. Powołany ponownie do pracy w służbie dyplomatycznej, w okresie 05.1943–04.1944 był kierownikiem Wydziału Notarialnego Konsulatu Generalnego RP w Londynie. Przeniesiony do ministerstwa, od 04.1944 do 5.07.1945 zastępca kierownika Wydziału Ustrojów Międzynarodowych (P.I.) Działu Polityczno-Ekonomicznego, członek Komisji Badawczej i Radca Prawny MSZ. Przynajmniej 5.07.1945 kierownik Wydziału P.I.

Po wojnie pozostał na emigracji w Wielkiej Brytanii. Od 25.09.1946, tj. od założenia członek Zarządu Instytutu Badań Spraw Międzynarodowych w Londynie. Członek-założyciel Stowarzyszenia Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej w Londynie; należał w lipcu 1945 do jego komisji statutowej, a od 9.08.1945 członek Sądu Koleżeńskiego. 29.05.1947 został wybrany wiceprezesem Stowarzyszenia Pracowników Polskiej Służby

Zagranicznej w Londynie, 19.05.1949 – prezesem, a 16.07.1954 – wiceprezesem Stowarzyszenia. Od 1949 członek Obywatelskiej Komisji Orzekającej przy Zjednoczeniu Polskim w Wielkiej Brytanii. W l. 1949–1953 wykładowca w Szkole Nauk Politycznych i Społecznych w Londynie. Przynajmniej w 1950 sędzia polskiego Sądu Obywatelskiego w Londynie. W 1954 członek Ośrodka Badań Spraw Polski Zachodniej. W czerwcu 1961 wybrany prezesem Stowarzyszenia Prawników Polskich w Zjednoczonym Królestwie w Londynie. Prowadził działalność publicystyczną i odczytową. Konsultant w zakresie prawa międzynarodowego w 1953.

Pochowany w Columbarium przy kościele św. Andrzeja Boboli w Londynie.

Żona Zofia z d. Hantke (1900–1985), pobrali się 28.12.1927. W czasie II wojny światowej przebywała razem z mężem. Brat Aleksander Lubomirski (ur.1890).

Odznaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, brązowy i srebrny Medal za Długoletnią Służbę; fińskie: Vita Rosens Orden (Order Białej Róży) V kl.; francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa) V kl.; hiszpańskie: Orden de Isabella la Católica (Order Izabelli Katolickiej) V kl.; holenderskie: Orden Oranie IV i V kl.; jugosłowiańskie: Orden Svetoga Save (Order Świętego Sawy) V kl.; norweskie: Den Kongelige Norske Sanct Olavs Orden (Królewski Order Świętego Olafa) V kl.; rumuńskie: Ordinul Coroana României (Order Korony Rumunii) IV kl.; węgierskie: Érdemkereszt (Krzyż Zasługi) II kl.; włoskie: Ordine dei Santi Maurizio e Lazzaro (Order świętych Maurycego i Łazarza) IV kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2983, s. 78–114; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 277, s. 5, sygn. 324, s. 81; AAN, Posel. RP w Budapeszcie, sygn. 165, s. 49–77; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 6; AAN, Posel. RP w Meksyku, sygn. 136, s. 13; AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 210; AAN, PRM, część VIII, sygn. 248, s. 24–26; HI, MSZ, jednostka 291, s. 891 (348.291.12, s. 339).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 89; 1927, nr 1, s. 8, nr 11, s. 148; 1933, nr 14, s. 147, 172; Monitor Polski, nr 69 z 23.02.1928, s. 5; *MSZ. Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 2; *RSZ 1932*, s. 35; *RSZ 1937*, s. 98, 188; *RSZ 1939*, s. 105, 212.

Opracowania: Grodziska Karolina, *Polskie groby na cmentarzach Londynu*, t. II, Kraków 2001 s. 387; Habielski Rafał, *Życie społeczne i kulturalne emigracji*, Warszawa 1999, s. 202; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 32, 60, 70, 114, 164, 166–167, 172.

Strony internetowe: <http://www.sejm-wielki.pl/b/15.105.624> (3.05.2020); https://www.myheritage.pl/names/stefan_lubomirski (3.05.2020).

Lutze-Birk Aleksander Wilhelm. Ur. 13.12.1878 w polskich Inflantach (dzisiaj Łotwa); zm. 17.04.1974 w Warszawie. Syn Jana i Eufrozyny z d. Kozłowska.

Do szkoły średniej uczęszczał w Rydze. Tam też podjął studia techniczne na Politechnice Ryskiej; od 1900 do 1905 działał aktywnie w nielegalnej organizacji studentów polskich w Rydze. W 1905 przerwał studia i udał się do Szwajcarii, gdzie rozpoczął studia na Politechnice w Zurychu; był też asystentem prof. Ignacego Mościckiego w katedrze fizyko-chemii oraz elektrotechniki. Czynnny w polskim ruchu niepodległościowym, należał od

1905 do Organizacji Bojowej PPS. W Szwajcarii ukończył kurs oficerski. Po powrocie do kraju stworzył w Warszawie tajne laboratorium wyrobu bomb i granatów dla Organizacji Bojowej PPS, którym też kierował. Uczestniczył 26.09.1908 w słynnym napadzie na rosyjski pociąg pocztowy pod Bezdanami na Wileńszczyźnie. Brał też udział w innych akcjach w Warszawie, Wilnie, Łodzi i Kijowie. W 1910 wyjechał do Lwowa, gdzie podjął dalsze studia na Politechnice Lwowskiej. W 1912 ukończył z odznaczeniem Wydział Mechaniczny z tytułem inżyniera i podjął pracę jako asystent katedry fizyko-chemii i elektrochemii. Po wybuchu I wojny światowej został internowany jako poddany rosyjski, ale uzyskał prawo do pracy na Morawach. W 1916 otrzymał ofertę pracy jako docent na Politechnice Lwowskiej. Po wybuchu 1.11.1918 wojny polsko-ukraińskiej uczestniczył w obronie Lwowa jako kierownik warsztatów uzbrojenia. 4.10.1919 wyruszył z Wilna do Rygi, formalnie z zadaniem zaproszenia naukowców Łotwy, Estonii i Finlandii na uroczystości otwarcia Uniwersytetu Wileńskiego (Uniwersytetu Stefana Batorego). Jednocześnie odgrywał rolę nieoficjalnego przedstawiciela Polski.

Przyjęty do służby zagranicznej, od 1920 do 1.10.1923 konsul i kierownik Konsulatu RP w Rydze. Być może pełnił tę funkcję od kwietnia 1920, gdy MSZ przedstawiło Naczelnikowi Państwa Józefowi Piłsudskiemu wniosek nominacyjny na konsula na Łotwie. Odwołany, pozostawał od 1.10. do 1.12.1923 w ministerstwie, następnie zwolniony ze służby.

Powrócił do pracy naukowej, od 1925 do 1939 docent w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego. Jednocześnie przez krótki czas miał kierować w 1925 fabryką konserw „Produkt” w Warszawie. W 1925 podjął pracę w MPiOS, gdzie zajmował się do 1933 problematyką higieny i bezpieczeństwa pracy. W 1933 został kierownikiem Biura Technicznego Państwowego Monopolu Spirytusowego. Następnie w 1935 objął kierownictwo Centralnych Warsztatów Samochodowych w Warszawie. Pracował tam do 1941, kiedy to został aresztowany przez Niemców i uwięziony na Pawiaku. Zwolniony po kilku miesiącach, podjął pracę w Wydziale Technicznym Zarządu Miejskiego Warszawy (1941–1944). Współpracował z Armią Krajową, szczególnie ze służbą uzbrojenia Komendy Głównej AK. Po wojnie podjął pracę w Centralnym Zarządzie Przemysłu Spirytusowego. W 1957 przeszedł na emeryturę.

Od 1913 członek Polskiego Towarzystwa Politechnicznego we Lwowie, Towarzystwa Mechaników Polskich w Warszawie, prezes Stowarzyszenia Urzędników Państwowych Monopolu Spirytusowego, członek Związku Obrońców Lwowa. Wspierał także klub „Opieka”. Przed 1934 miał zostać przyjętym do masonerii, do jednej z łóż Wielkiej Łoży Narodowej Polskiej w Warszawie. W 1961 został członkiem założycielem niezależnej łoży „Kopernik” w Warszawie.

Pochowany na cmentarzu Powązkowskim w Warszawie.

Zona Paulina z d. Knejzer, wzięli ślub 26.09.1928.

Odnaczenia: Krzyż Niepodległości z Mieczami, Krzyż Walecznych, Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski III kl., Złoty Krzyż Zasługi, Order Sztandaru Pracy II kl.; łotewskie: Triju Zvaigžņu ordenis (Order Trzech Gwiazd).

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Rzymie, sygn. 231, s. 17; AAN, KCNP, sygn. 73, s. 172; AAN, MSZ, sygn. 274, s. 216.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 111, nr 14, s. 276–277; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 40; RSZ 1937, s. 93; RSZ 1939, s. 99; *Nekrolog*, „Tygodnik Powszechny”, 1974, nr 25, s. 7.

Opracowania: *Cmentarz Powązkowski w Warszawie*, Warszawa 1984, s. 304; Hass Ludwik, *Wolnomularze polscy w kraju i na świecie 1821–1999. Słownik biograficzny*, Warszawa 1999, s. 288; Jędrzejewicz Waclaw, *Kronika życia Józefa Piłsudskiego 1865–1935*, t. I, Londyn 1986, s. 213, 217, 225; Jēkabsons Ēriks, *Stosunki łotewsko-polskie jesienią 1919 roku: kontekst rosyjskiej białej armii Bermonda*, „Res Historica”, 2017, t. 43, s. 165; Kulski Julian S., *Inżynier Lutze-Birke*, „Więź”, 1974, nr 9, s. 144–147; Łaptos Józef, *Dyplomaci II RP w świetle raportów Quai d’Orsay*, Warszawa 1993, s. 123–124; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 437; *Polskie Towarzystwo Politechniczne we Lwowie 1877–1927. Księga pamiątkowa wydana przez Komisję, wybraną z łona Polskiego Towarzystwa Politechnicznego we Lwowie*, pod red. dr. M. Matakiewicza, Lwów 1927, s. 92; *Sprawozdanie z działalności Związku Obrońców Lwowa z listopada 1918 za rok 1936–38*, Lwów 1938, s. 70; *XXXVI Sprawozdanie Wydziału Głównego Towarzystwa Politechnicznego we Lwowie za rok administracyjny 1912*, Lwów 1913, s. 38 (tu: Birk-Lutze).



Ładoś Aleksander Waclaw, pseud. „Waclaw Nienaski”. Ur. 27.12.1891 we Lwowie; zm. 28.12.1963 w Warszawie. Syn Jana, urzędnika, oraz Albiny z d. Kalous.

Absolwent IV Gimnazjum we Lwowie w 1910 oraz Wydziału Filozoficznego Uniwersytetu Lwowskiego w 1914. Członek i czynny działacz konspiracyjnej Organizacji Młodzieży Niepodległościowej „Zarzewie” we Lwowie. W l. 1910–1911 przewodniczący lwowskiej dysekcji Związku Młodzieży Polskiej „Przyszłość” (tzw. Pet). W następnych latach należał do Ligi Niepodległości, m.in. od października 1913 przewodniczący konspiracyjnej komórki zarzewiackiej Delegacji Naczelnej Ligi. W 1913 działał w PSL „Piast”. Miał również należeć do masonerii. W czasie I wojny światowej przedstawiciel Drużyn Strzeleckich oraz członek Wydziału Wojskowego Sekcji Wschodniej Naczelnego Komitetu Narodowego. Brał udział w organizowaniu, a później rozwiązaniu Legionu Wschodniego. Aresztowany przez władze austriackie w Zakopanem, więziony w Nowym Targu, po wypuszczeniu wyjechał do Lozanny, gdzie kontynuował studia. Pracował również w Polskiej Agencji Prasowej. W 1919 powrócił do kraju.

W MSZ od czerwca 1919; początkowo referent w Departamencie Polityczno-Ekonomicznym i przedstawiciel ministerstwa do spraw plebiscytu na Spiszu i Orawie. W 1920 sekretarz generalny delegacji polskiej na konferencję pokojową w Rydze. 25.04.1920 mianowany starszym referentem i zastępcą kierownika Wydziału Prasowego (D.VII.), od 17.06.1920 radca legacyjny, awansowany na kierownika Wydziału Prasowego (D.VII.) Dysekcji Spraw Politycznych. Od 31.01.1922, choć wg niektórych przekazów dopiero od 1.03.1923, naczelnik Wydziału Środkowo-Europejskiego (D.IV.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego. Był też delegatem RP na rokowania z Turcją w sprawie zawarcia

traktatu o przyjaźni. 9.10.1923 mianowany posłem nadzwyczajnym i min. pełnomocnym RP przy rządzie Republiki Łotewskiej. Pełnił te obowiązki od 1.12.1923 do 6.07.1926. Po przewrocie majowym odwołany do centrali MSZ, miał pozostawać kilka miesięcy w stanie nieczynnym. Następnie, od 1.03.1927 do 30.04.1931, konsul generalny z tytułem min. pełnomocnego i kierownik Konsulatu Generalnego RP w Monachium. Odwołany, 30.04.1931 przekazał konsulat Zbigniewowi Miszke, po powrocie do kraju został zwolniony ze służby dyplomatycznej.

Zajmował się publicystyką polityczną, pisał pod pseud. Waclaw Nienaski, czynnie uczestniczył w pracach Stronnictwa Ludowego, którego był członkiem.

Po wybuchu wojny już 6.09.1939 wyjechał z Warszawy i 16 września przekroczył granicę rumuńską. Przedostał się do Francji, docierając 3.10.1939 do Paryża; był kandydatem na min. spraw zagranicznych, w tym czasie z ramienia SL pozostał, w okresie 3.10.–7.12.1939, min. bez teki w rządzie gen. Władysława Sikorskiego; zajmował się kontaktami z krajem. Od 10.10.1939 do 2.01.1940 pracował w „Komisji do rejestrowania faktów i zbierania dokumentów”, zajmującej się przyczynami porażki we wrześniu. Po powrocie do służby zagranicznej, od 25.04.1940 do 07.1945, chargé d'affaires a.i. w Poselstwie RP w Bernie, Szwajcaria. Przyjechał do Berna 24.05.1940, by objąć placówkę 31.05.1940, w tym dniu złożył swoje lettre de cabinet władzom szwajcarskim – Prezydentowi Konfederacji. Położył zasługi na polu ratowania Żydów prześladowanych przez nazistów, organizując pomoc w ich przerzucie do krajów nieokupowanych.

Po wycofaniu uznania dla Rządu RP na Uchodźstwie w Londynie pozostał na emigracji. W sierpniu 1945, jako jedyny z przedstawicieli Rządu RP na Uchodźstwie, przekazał szwajcarską placówkę przedstawicielom Tymczasowej Rady Jedności Narodowej. Być może w skutek opowiedzenia się po stronie władz komunistycznych, został oskarżany o nierozliczenie się z pieniędzy z Rządem RP na Uchodźstwie. Wycofał się z aktywnego życia, początkowo mieszkał w Lozannie, a od jesieni 1946 w Clamart pod Paryżem. Jesienią 1956 przyjechał do Polski, ale na stałe powrócił w lipcu 1960.

Pochowany na cmentarzu Powązkowskim w Warszawie.

Nie założył rodziny.

Publikacje: broszura poświęcona Legionowi Wschodniemu pt. *Legiony*, Fryburg 1916. Pozostawił trzy tomy pamiętników, przechowywanych w Wojskowym Instytucie Historycznym w Warszawie.

Odnaczenia: Order Odrodzenia Polski IV kl.; jugosłowiańskie: Orden Svetoga Save (Order Świętego Sawy) II kl.; łotewskie: Triju Zvaigžņu ordenis (Order Trzech Gwiazd); rumuńskie: Ordinul Coroana României (Order Korony Rumunii) II kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlin, sygn. 2956, s. 129–130; AAN, Amb. RP w Rzymie, sygn. 231, s. 7; AAN, Amb. RP w Waszyngtonie, sygn. 2964, s. 29; AAN, Kancelaria Cywilna Prezydenta RP, sygn. 78, s. 9; AAN, KG RP w Monachium, sygn. 108, s. 579; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 280, s. 7; HI, Dokumenty Stanisława Mikołajczyka, jednostka 5, s. 624–625, 630–632 (4.1.19, s. 622–623, 628–630); HI, MSZ, jednostka 215, s. 16–17 (250.215.1, s. 593–594), jednostka 290, s. 527 (347.290.28, s. 44).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 91, nr 14, s. 275; MSZ, *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 10; RSZ 1937, s. 92, 104; RSZ 1939, s. 98, 111.

Opracowania: Chajn Leon, *Polskie wolnomularstwo 1920–1938* Warszawa 1984, s. 267; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 438; Nahlik Stanisław E., *Ładoś Aleksander Waclaw (1891–1963)*, [w:] PSB, t. 18, 1973, s. 183–186 (tu bibliografia); *Słownik biograficzny działaczy ruchu ludowego*, Warszawa 1989, s. 238; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 103; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 66; Pruszyński Mieczysław, *Jak straciłem Mińsk i federację z Białą Rusią*, „Zeszyty Historyczne”, 1976, z. 36, s. 50–59; Rene Zbigniew, *Trzy życiorysy*, „Palestra”, 1996, t. 40, nr 11–12, s. 134–136; Wanke Bronisław, *Władze legalne RP na Uchodźstwie (1940–1970)*, „Zeszyty Historyczne”, 1979, z. 47, s. 87.

Łapicki Michał. Ur. 4.11. lub 17.12.1886 w Rostowie nad Donem; zm. w 1944 w Warszawie. Syn Walensa i Julji z d. Dwidzińska.

W 1906 ukończył gimnazjum filologiczne w Rostowie, a w 1912 Wydział Prawny Uniwersytetu w Kijowie z tytułem magistra praw. Od 28.10.1915 do 21.06.1917 współpracownik pełnomocnika Ministerstwa Rolnictwa dla Zaopatrzenia Armii w Rosji, a od 21.06.1917 do 1.08.1918 współpracownik Dońskiego Komitetu Zaopatrzenia Armii w Rosji.

Po przejściu do służby zagranicznej, od 1.02.1919 do 7.03.1920, pracował jako sekretarz w Konsulacie RP w Rostowie nad Donem aż do ewakuacji polskich placówek w styczniu 1920 do kraju. W 1919 należał do Polskiej Organizacji Wojskowej. Od 8.03.1920 do 1.11.1921 miał przerwę w służbie państwowej, w tym czasie pracował od 1.01. do 1.07.1921 w Towarzystwie Akcyjnym „Orzeł” S.A. w Warszawie. Od 21.07. do 23.11.1920 służył w Wojsku Polskim jako urzędnik wojskowo-gospodarczy w Centralnym Urzędzie Gospodarczym Warszawa-Praga. W 1921 ukończył Wydział Polityczny (Konsularny) Szkoły Nauk Politycznych w Warszawie. Od 21.07.1921 urzędnik wojskowy w Departamencie VII Ministerstwa Spraw Wojskowych. Po powrocie do MSZ, od 1.11.1921 do 1.01.1926, referent na próbnej służbie w Wydziale Traktatowym (D.VI., a następnie O.II.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego. W dniach 6 i 9.05.1925 złożył egzaminy na stanowisko I kategorii w MSZ. Przyjęty do służby stałej, od 1.01.1926 do 2.11.1928 referendarz w Wydziale Traktatowym (P.V.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego. Od 2.11.1928 kierownik referatu Umów Dwustronnych, 1.07.1929 mianowany radcą ministerialnym. Od października 1932 członek Komisji Dyscyplinarnej przy MSZ, ponownie powołany do tej komisji w styczniu 1939. Od 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Od 1.05.1936 kierownik Referatu Traktatowego. W 1939 mianowany radcą MSZ. W dniu wybuchu wojny kierownik Referatu Traktatowego Wydziału Prawnego Departamentu Polityczno-Ekonomicznego MSZ. Według wspomnień Michała Budnego został aresztowany przez NKWD w Polsce w 1939.

Zginął w powstaniu warszawskim 1944.

Odznaczenia: Złoty Krzyż Zasługi, Medal za Wojnę 1918–1921, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości; greckie: Tagma toi soteros (Order Zbawiciela); jugosłowiańskie:

Łappo Emilia

Orden Svetoga Save (Order Świętego Sawy); rumuńskie: Ordinul național Steaua României (Order Narodowy Gwiazdy Rumunii) IV kl.

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 13477, s. 5, 8, sygn. 13478, s. 16, 37, sygn. 13479, s. 1, 20; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 6; AAN, PRM, część VIII, sygn. 6, s. 7–8, sygn. 249, s. 4–6.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 92; 1926, nr 3, s. 35; 1933, nr 21, s. 204; 1939, nr 1, s. 3; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 9; RSZ 1932, s. 36, 134; RSZ 1937, s. 26, 188; RSZ 1939, s. 32.

Opracowania: Budny Michał, *Epilog polskiej służby zagranicznej*, „Zeszyty Historyczne”, 1985, z. 73, s. 54; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 24, 79, 86.

Strony internetowe: <https://www.1944.pl/ofiary-cywilne/michal-lapicki,24821.html> (4.05.2020).

Łappo Emilia (Łapo). Ur. 5.07.1887 w Gogolewie, pow. Śrem; zm. 18.03.1929 w Kwidzynie. Córka Bolesława i Marii z d. Cichowicz.

Ukończyła Wyższą Szkołę Żeńską pp. Danysz w Poznaniu.

Od 19.04.1920 pracowała w Konsulacie Generalnym RP w Królewcu. Następnie od 1.04.1922 przeniesiona do Konsulatu RP w Kwidzynie, gdzie była pracownikiem kontraktowym, rejestratorką. Od 1.05.1922 do co najmniej 1928 była stenotypistką zatrudnioną w dziale wizowo-paszportowym Konsulatu RP w Kwidzynie.

Mężatka, nie udało się ustalić więcej szczegółów.

Archiwalia: AAN, Konsulat RP w Kwidzynie, sygn. 110, s. 67, sygn. 116, s. 25, sygn. 121, s. 23, 35 (tu: Łappo), 50.



Łubieński Ludwik. Ur. 6.05.1912 w Kazimierzy Wielkiej, woj. kieleckie; zm. 22.01.1996 w Londynie.

Ukończył gimnazjum w Krakowie, a następnie studia prawnicze na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie, uzyskując w 1934 tytuł magistra praw, oraz Szkołę Nauk Politycznych we Lwowie, a w 1935 Szkołę Podchorążych Rezerwy Artylerii we Włodzimierzu Wołyńskim. Kształcił się również na podyplomowych studiach w Wyższej Szkole Handlowej w Wiedniu. W 1937 podjął pracę w wydziale zakupów Polskich Zakładów Inżynierii (Polski Fiat).

W służbie zagranicznej od 1.08.1937, kiedy otrzymał przydział do Konsulatu Generalnego RP w Rzymie, od 16.08.1937 do 31.12.1938 jako pracownik kontraktowy. Odwołany do ministerstwa, od 1.01.1939 pracował jako praktykant. Odbył roczny staż w ministerstwie, a zarządzeniem min. spraw zagranicznych z dnia 1.07.1939 został zwolniony z egzaminu dyplomatyczno-konsularnego i nominowany prowizorycznym referendarzem. 3.07.1939 został przydzielony do Gabinetu Ministra w charakterze osobistego sekretarza min. spraw zagranicznych Józefa Becka; pozostał na tym stanowisku do 25.08.1939.

Zmobilizowany 25.08.1939 i pozostawiony w MSZ jako łącznik między Naczelnym Wodzem a min. spraw zagranicznych.

We wrześniu 1939 ewakuował się do Brześcia nad Bugiem i dalej wraz z min. Beckiem aż do Rumunii; granicę polsko-rumuńską przekroczył 18 września, został internowany w Braszowie (Braşov). Do 1.10.1939 pozostawał na stanowisku sekretarza min. Becka. Do 27.03.1940 był internowany w Rumunii, następnie wyjechał do Francji. Od 1.04.1940 do 06.1949 służył w Wojsku Polskim we Francji, Anglii i na Bliskim Wschodzie; w Szkocji był adiutantem gen. Bronisława Regulskiego, a następnie gen. Zygmunta Szyszko-Bohusza. W l. 1940–1943 oficer do zleceń dowódcy I Dywizji Pancerniej gen. Stanisława Maczka. Od marca 1943 szef Misji Morskiej w Gibraltarze; organizował ewakuacje żołnierzy polskich z Francji i Hiszpanii do Wielkiej Brytanii. We wrześniu 1943 został mianowany oficerem łącznikowym przy Naczelnym Dowództwie Alianckim Morza Śródziemnego w Algierze, następnie w Neapolu. Od czerwca 1944 oficer do zleceń dowódcy II Korpusu Polskich Sił Zbrojnych gen. Władysława Andersa. W czerwcu 1949 oficer do zleceń Generalnego Inspektora Sił Zbrojnych. Po demobilizacji w czerwcu 1949 w stopniu majora pracował do marca 1958 w biurze gen. Andersa w Londynie. Od 1958 do 1968 dyrektor Rady Polonii Amerykańskiej (Polish-American Relief Committee) na Europę z siedzibą w Monachium; zajmował się opieką nad uchodźcami polskimi. W l. 1968–1979 szef produkcji Sekcji Polskiej Radia Wolna Europa. Następnie przeszedł na emeryturę. Powrócił do Londynu, gdzie podjął pracę społeczną i polityczną. Należał do Ligi Niepodległości Polski, w l. 1986–1992 członek jej Rady Naczelnej. Od 28.08.1982 do 20.12.1990 przewodniczący Głównej Komisji Skarbu Narodowego, następnie stał na czele Komisji Likwidacyjnej Skarbu Narodowego w Londynie. Członek kolejnych kadencji Rady Narodowej od 1981 do 1991. W 1982, po wprowadzeniu w Polsce stanu wojennego, został członkiem utworzonego wówczas w Londynie Komitetu Pomocy Nowym Uchodźcom, w związku z tym wizytował obozy dla uchodźców w Austrii i Niemczech. Członek Rady Instytutu Polskiego i Muzeum im. gen. Sikorskiego, powiernik Polskiej Fundacji Kulturalnej; członek zarządu Rady Pomocy Uchodźcom Polskim, Funduszu Pomocy Krajowej, Medical Aid for Poland (Fundacja Pomocy Medycznej) i Katyn Memorial Foundation. Członek Polskiego Związku Kawalerów Maltańskich. W 1992 uczestniczył w zjeździe byłych pracowników polskiej służby zagranicznej w Warszawie.

Brak informacji o rodzinie.

Publikacje: *Ostatnie rozmowy śp. gen. Sikorskiego w Gibraltarze*, „Zeszyty Historyczne”, 1983, z. 65, s. 95–104; *Ewakuacja władz polskich we wrześniu 1939 roku*, ibidem, 1986, z. 76, s. 58–60.

Odznaczenia: Komandoria Orderu Odrodzenia Polski z gwiazdą, Srebrny Krzyż Zasługi z Mieczami, Medal Wojska czterokrotnie; amerykańskie: Bronze Star Medal (Brązowa Gwiazda), Star of Merit; brytyjskie: Member of British Empire (Order Imperium Brytyjskiego); maltańskie: Krzyż Maltański; włoskie: Ordine della Corona d'Italia (Order Korony Włoch), Ordine del Santi Maurizio e Lazzaro (Order świętych Maurycygo i Łazarza).

Archiwalia: AAN, Krajowa Grupa Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej, 1918–1945, sygn. 1/1, 1/2; AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 22, 212, sygn. 14590, s. 244–245.

Źródła drukowane: RSZ 1939, s. 29, 281; *Dziennik czynności Prezydenta RP Władysława Raczkiewicza 1939–1947*, t. II: 1943–1947, oprac. J. Piotrowski, Wrocław 2004, s. 84, 164, 389, 538, 566; Łubiński Ludwik, *Raport złożony Komisji gen. Modelskiego do zbadania przyczyn klęski wrześniowej*, „Zeszyty Historyczne”, 1987, z. 81, s. 207–218; *Nekrolog*, „Gazeta Wyborcza Stołeczna”, 26.01.1996, s. 12; Starzeński Paweł, *Trzy lata z Beckiem*, przedmowę napisał i przypisami opatrzył B. Grzełoński, Warszawa 1991, s. 142, 147, 149–150, 160, 165; Szembek Jan, *Diariusz wrzesień–grudzień 1939*, przedmowę napisał i przypisami opatrzył B. Grzełoński, Warszawa 1989, s. 22, 42, 61, 79, 110, 147.

Opracowania: Friszke Andrzej, *Życie polityczne emigracji*, Warszawa 1999, s. 439–440; Habielski Rafał, *Życie społeczne i kulturalne emigracji*, Warszawa 1999, s. 341; *Kierownictwo obozu niepodległościowego na obczyźnie 1945–1990*, praca zbior., Londyn 1996, s. 326, 373, 385–386, 405, 407, 409; Machcewicz Paweł, *Emigracja w polityce międzynarodowej*, Warszawa 1999, s. 237; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 25, 114; *Władze Rzeczypospolitej Polskiej na uchodźstwie*, Londyn 1990, s. 46–47.



Łukasiewicz Juliusz (Juljusz). Ur. 6.05.1892 w Sokołowce, Podole; zm. 6.04.1951 w Waszyngtonie. Syn Feliksa i Julii z d. Chmielewska.

Uczęszczał do pierwszego rosyjskiego gimnazjum klasycznego w Żytomierzu. Tam włączył się w pracę podziemnego samokształceniowo-niepodległościowego ruchu uczniowskiego. Pod koniec nauki w gimnazjum był prezesem tajnej organizacji uczniowskiej i kierował kołem samokształceniowym. Po maturze podjął studia na Wydziale Metalurgicznym Politechniki w Petersburgu, specjalizacja: elektro-chemia, tam również kontynuował działalność niepodległościową; w l. 1911–1915 członek Związku Młodzieży Postępowo-Niepodległościowej, w l. 1913–1914 redaktor pisma „Głos Młodych” (Petersburg). Aktywnie działał w Związku Walki Czynnej, a od 1914 do 1918 w Polskiej Organizacji Wojskowej. Wybuch I wojny światowej zastał go na stanowisku praktykanta przy budowie kolei w Persji. Powrócił do Warszawy, ale za działalność niepodległościową wiosną 1915 został aresztowany i osadzony w więzieniu w Piotrogradzie, skąd został zwolniony za kaucją. Działał w Stowarzyszeniu Młodzieży Narodowej im. A. Mickiewicza, w Centralnym Komitecie Polskiej Młodzieży Akademickiej, a także Klubie Akademickim „Zgoda” w Petersburgu. W 1917 został sekretarzem Komisji Likwidacyjnej do Spraw Królestwa Polskiego. Jako człowiek bliski jego prezesowi, Aleksandrowi Lednickiemu, miał się związać z ruchem masonskim. Po wybuchu rewolucji bolszewickiej w listopadzie 1917 przez Finlandię dostał się do Polski.

Pracę w służbie zagranicznej podjął bardzo wcześnie, gdyż już 15.01.1918 został I sekretarzem Poselstwa Rady Regencyjnej w Petersburgu (do 1.08.1918), przynajmniej w czerwcu 1918 był w Wydziale Politycznym. Odwołany, od 1.08.1918 do 1.01.1919 referent spraw rosyjskich w Wydziale Politycznym Departamentu Stanu Rady Regencyjnej, pełniącym funkcję Ministerstwa Spraw Zagranicznych, później w MSZ. Od 1.01.1919 do 1.06.1921

starszy referent w Wydziale Politycznym; po reformie organizacyjnej ministerstwa, w październiku 1920 był to Wydział Wschodni (D.V.) Dyrekcji Spraw Politycznych MSZ. W tym czasie był członkiem delegacji polskiej na rokowania pokojowe w Rydze; a w październiku 1920 uczestniczył w rokowaniach polsko-litewskich w Suwałkach. Od 1.06. do 1.09.1921 naczelnik Wydziału Wschodniego (D.V.) Departamentu Politycznego. Skierowany na placówkę zagraniczną, od 1.09.1921 do 1.09.1922 I sekretarz poselstwa z tytułem radcy legacyjnego w Poselstwie RP w Paryżu. Odwołany, od 1.09.1922 do 1.03.1924 ponownie objął kierownictwo Wydziału Wschodniego MSZ. Od 1.03. do 15.05.1924 przebywał na bezpłatnym urlopie. Skierowany na placówkę, od 16.05. do 1.08.1924 pracował w Delegacji RP przy Lidze Narodów w Genewie jako tytułarny radca poselstwa. Odwołany, od 1.08.1924 do 12.10.1926 nadal pracował jako naczelnik Wydziału Wschodniego, a 7.12.1925 objął funkcję dyrektora Departamentu Politycznego. Od 12.10.1926 do 23.01.1929 poseł nadzwyczajny i min. pełnomocny w Poselstwie RP w Rydze. Po powrocie z placówki, od 23.01.1929 do 22.05.1931, dyrektor Departamentu Konsularnego. Ponownie wysłany na placówkę, w okresie od 22.05.1931 do 31.12.1932 poseł nadzwyczajny i min. pełnomocny w Poselstwie RP w Wiedniu. Od 1932 należał do Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Dekretem Prezydenta RP z dnia 17.12.1932 został odwołany ze stanowiska posła nadzwyczajnego i min. pełnomocnego przy rządzie Republiki Austriackiej i mianowany posłem nadzwyczajnym i min. pełnomocnym przy rządzie ZSRR. Tę funkcję pełnił od 1.02.1933 do 12.04.1934, a po podniesieniu rangi placówki, od 12.04.1934 do 20.06.1936, był ambasadorem; *lettres de rappel* zostały podpisane 13.06.1936, a z Moskwy wyjechał 24.06.1936. Od 20.06.1936 do 7.11.1939 ambasador w Ambasadzie RP w Paryżu.

Zgodnie z posiadanymi uprawnieniami 28.09.1939 mianował gen. Władysława Sikorskiego dowódcą armii polskiej we Francji. Po odwołaniu, na żądanie Francji, ze stanowiska ambasadora, do 14.06.1940 pozostawał członkiem Międzynarodowej Komisji Badań Niemieckich Przestępstw Wojennych w Paryżu. Po upadku Francji w 1940 przedostał się do Wielkiej Brytanii, gdzie w l. 1940–1950 prowadził działalność polityczną i społeczną; jeden z przywódców opozycji wobec rządu gen. Sikorskiego; m.in. autor listu do prezydenta Władysława Raczkiewicza z dnia 8.07.1940, w którym przedstawił listę zarzutów wobec Sikorskiego. Należał do głównych autorów, wydawanych na powielaczach, opozycyjnych *Listów z Londynu*.

Należał do założycieli Ligi Niepodległości Polski (LNP), w l. 1944 (?)–1949 był jej prezesem; aktywnie uczestniczył w Ruchu Prometeusza; po zjeździe w czerwcu 1948 w Londynie stanął na czele Głównego Komitetu Wykonawczego LNP. Był też przewodniczącym zebrania, 9.07.1945, na którym został powołany tymczasowy Zarząd Stowarzyszenia Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej. Od 9.08.1945 do końca życia był wybierany członkiem Komisji Rewizyjnej Stowarzyszenia. W l. 1946–1950 był również I wiceprezesem Instytutu Badania Spraw Międzynarodowych w Londynie. W 1948 udał się w podróż do Waszyngtonu jako reprezentant Rządu RP na Uchodźstwie, a następnie po raz drugi, jesienią 1950. W 1949 z ramienia LNP został członkiem Prezydium Rady Narodowej RP w Londynie. Po przeniesieniu się do USA, od 8.09.1950 do 6.04.1951, był przedstawicielem Rządu RP na Uchodźstwie w USA.

Zmarł śmiercią tragiczną. Został pochowany na cmentarzu Mt. Olivet w Waszyngtonie.

Jego spuścizna, przekazana przez syna Juliusza, znajduje się w archiwum Instytutu Józefa Piłsudskiego w Ameryce w Nowym Jorku.

Trzykrotnie żonaty. Po raz pierwszy, we wrześniu 1915, ożenił się z Marią z d. Balukiewicz (zm. 7.06.1932 śmiercią samobójczą w Wiedniu); mieli dwóch synów: Juliusza (ur.1919), inżyniera, profesora w USA i Kanadzie, oraz Jana (ur.1926), ekonomistę i przemysłowca zamieszkałego w Bangkoku. Po raz drugi ożenił się w 1934 z Bronisławą z d. Skrzypek, w 1948 się rozwiódł. W tym samym roku ożenił się po raz trzeci z Antoniną z d. Kraszewska, l.v. Stadnicka.

Publikacje: *Polska jest mocarstwem*, Warszawa 1939; *Polska w Europie w polityce Józefa Piłsudskiego*, Londyn 1944.

Odnaczenia: Order Odrodzenia Polski II i III kl., Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, brązowy i srebrny Medal za Długoletnią Służbę; austriackie: Ehrenzeichen für die Verdienste um die Republik Oesterreich (Za Zasługi dla Republiki Austrii); czechosłowackie: Československý řád Bílého lva (Order Białego Lwa) II kl.; estońskie: Vabadusrist (Krzyż Wolności) III kl.; fińskie: Vita Ros Orden (Order Białej Róży) IV i III kl.; francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa) IV kl.; łotewskie: Triju Zvaigžņu ordenis (Order Trzech Gwiazd) IV kl.; rumuńskie: Ordinul Coroana României (Order Korony Rumunii) II kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Rzymie, sygn. 231, s. 7; AAN, KCNP, sygn. 13, s. 42–43; AAN, MSZ, sygn. 945, s. 1–8, sygn. 5260, s. 100, sygn. 12478, s. 2; AAN, PRM, część IV, rektyfikaty, sygn. 17, t. 1, s. 6 (tu: Julian), część VIII, sygn. 249, s. 24–25; AAN, Przedstawicielstwo Rady Regencyjnej Królestwa Polskiego w Rosji, sygn. 19, s. 7.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 91; 1926, nr 1, s. 11, nr 9, s. 116; 1929, nr 4, s. 83; 1933, nr 3, s. 21; *MSZ. Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 25; *Rocznik Polonii 1950*, Londyn, (b.r.w.), s. 47–48, 53, 166, 203; *RSZ 1932*, s. 36, 156; *RSZ 1937*, s. 39, 62, 92, 144, 189; *RSZ 1939*, s. 66, 98, 116, 167; Czeczot-Gawrak Zbigniew, *Wspomnienia ze stulecia: dyplomatyczne, żołnierskie i inne*, Warszawa 2004, s. 68; Günther Władysław, *Pióropusz i szpada. Wspomnienia ze służby zagranicznej*, Paryż 1963, s. 57; Łukasiewicz Juliusz, *Dyplomata w Paryżu 1936–1939. Wspomnienia i dokumenty Juliusza Łukasiewicza ambasadora Rzeczypospolitej Polskiej*, oprac. W. Jędrzejewicz i H. Bułhak, Londyn 1989, s. 461; MękarSKI Stefan, *Zapiski z Rothesay 1940–1942*, Londyn–Piotrków Trybunalski 2003, s. 31, 285, 289, 502; *Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej*, t. I, Kraków 1994, s. 217; t. II, Kraków 1995, s. 54; Szembek Jan, *Diariusz i teki Jana Szembeka (1935–1945)*, t. I, Londyn 1964, s. 310, 312, 316–319, t. II, Londyn 1965, (wg indeksu), t. III, Londyn 1969, (wg indeksu), t. IV, Londyn 1972, (wg indeksu); idem, *Diariusz wrzesień–grudzień 1939*, przedmowę napisał i przypisami opatrzył B. Grzeloński, Warszawa 1989, (wg indeksu); Wędziagolski Karol, *Pamiętniki. Wojna i rewolucja, kontrrewolucja, bolszewicki przewrót, warszawski epilog*, Warszawa, 2007, s. 377, 419.

Opracowania: Batowski Henryk, *Łukasiewicz Juliusz (1892–1951)*, [w:] PSB, t. 18, 1973, s. 527–529 (tu bibliografia); Chajn Leon, *Polskie wolnomularstwo 1920–1938*, Warszawa 2005, s. 154, 158, 190, 267, 358, 387, 419; *Encyclopaedia of World research and*

engineering heritage of Polish Engineers in the USA, Canada, Europe, Argentina and Singapore. Encyklopedia światowego dziedzictwa naukowo-technicznego Polonii w Stanach Zjednoczonych Ameryki, Kanadzie, Europie, Argentynie i Singapurze, zebrali i oprac. prof. Z. Piasek, USA-Polska 2006 s. 383, s. 235; Friszke Andrzej, *Życie polityczne emigracji*, Warszawa 1999, s. 89, 92, 93, 110, 136–137, 502; Hass Ludwik, *Wolnomularze polscy w kraju i na świecie 1821–1999. Słownik biograficzny*, Warszawa 1999, s. 292–293; *Historia dyplomacji polskiej*, t. IV: 1918–1939, pod red. P. Łossowskiego, Warszawa 1995, (wg indeksu); *Historia dyplomacji polskiej*, t. V: 1939–1945, pod red. M. Michowicza, Warszawa 1999, (wg indeksu); *Instytut Józefa Piłsudskiego w Ameryce i jego zbiory*, oprac. J. Cisek, Warszawa 1997, s. 101–102; Jędrzejewicz Wacław, *Kronika życia Józefa Piłsudskiego 1867–1935*, t. I, Londyn 1986, s. 545, t. II, Londyn 1996, s. 143, 285, 289, 434–435, 438, 451, 478; *Kierownictwo obozu niepodległościowego na obczyźnie 1945–1990*, praca zbior., Londyn 1996, s. 34, 128, 398–399, 401, 484; Kruszyński Marcin, *Dyplomaci polscy w Moskwie w okresie międzywojennym w świetle wspomnień i relacji pamiętnikarskich*, „Wschodni Rocznik Humanistyczny”, 2010–2011, t. VII, s. 233–241; idem, *Personel międzywojennej polskiej placówki dyplomatycznej w Moskwie w świetle wspomnień i relacji pamiętnikarskich*, „Wrocławskie Studia Wschodnie”, 2013, t. 13, s. 81–90; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 103–104; *Leksykon piłsudczykowski*, t. 1, *Słownik biograficzny, A–Ł*, pod red. J.H. Szlachetko, K. Dziudy, K. Piskały, Gdańsk 2015, s. 306–313; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 446; Łaptos Józef, *Dyplomaci II RP w świetle raportów Quai d’Orsay*, Warszawa 1993, s. 21–22, 31, 149, 155, 210–211, 215, 222–223, 226; Machcewicz Paweł, *Emigracja w polityce międzynarodowej*, Warszawa 1999, s. 30–31, 54; *Władze RP na obczyźnie podczas II wojny światowej 1939–1945*, red. Z. Błażyński, Londyn 1994, s. 15–19, 21, 24, 31, 51, 61, 97, 144–146, 166; *Wymiana więźniów politycznych pomiędzy II Rzeczpospolitą a Sowietami w okresie międzywojennym. Dokumenty i materiały*, red. W. Materski, Warszawa 2000, s. 241, 245; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 48, 79, 115, 164–167; Sibora Janusz, *Narodziny polskiej dyplomacji u progu niepodległości*, Warszawa 1998, s. 160; Świdarska Hanna, *Polskie personalia*, „Zeszyty Historyczne”, 1995, z. 114, s. 214; Wandycz Piotr, *MSZ widziany oczami amerykańskiego dyplomaty*, „Zeszyty Historyczne”, 1975, z. 32, s. 155.



Łukaszewicz Stanisław. Ur. 9.06.1892 w Warszawie; zm. 24.10.1936 w Tel-Awivie. Syn Leona i Jadwigi z d. Borzymowska.

Absolwent Wydziału Prawa (nie udało się ustalić, kiedy studiował i na jakiej uczelni). Ukończył też Aleksandrowską Szkołę Wojskową w Moskwie. W okresie I wojny światowej, od 2.12.1916 do 24.05.1918, jako podporucznik rezerwy służył w armii rosyjskiej. Następnie podjął pracę pomocnika adwokata przysięgłego, od 20.07.1918 do 1.03.1919 zatrudniony jako

pisarz hipoteczny w Hipotece w Warszawie, od 8.04. do 20.10.1919 aplikant w Sądzie Apelacyjnym w Warszawie.

Jego pierwszym miejscem pracy w służbie zagranicznej był, od 23.10.1919 do 28.02.1922, Konsulat Generalny RP w Harbinie (Charbin), gdzie był zatrudniony jako pracownik kontraktowy z tytułem II sekretarza konsularnego. Wyjechał wraz z innymi członkami Misji na Syberii z kraju, jako sekretarz konsularny, w poł. listopada 1919 przez Paryż, Triest, Suez, Szanghaj do Pekinu, dokąd dotarł w drugiej poł. lutego 1920. Przyjęty do próbnej służby, od 1.03.1922 do 15.01.1923 był II sekretarzem konsularnym w Konsulacie RP we Władywostoku. Po odwołaniu, od 15.01.1923 do 1.01.1924, pozostał II sekretarzem konsularnym na próbnej służbie w Wydziale Ogólnym (K.I.) Departamentu Konsularnego, a od 1.01.1924 do 1.12.1926 był referentem. Wicekonsul, od 1.12.1926 do 1.05.1928 w Konsulacie RP w Strasburgu; od 1.05.1928 do 1.05.1929 w Konsulacie RP w Antwerpii i od 1.05.1929 do 29.02.1932 w Konsulacie Generalnym RP w Berlinie. Odwołany, z równoczesnym mianowaniem referendarzem, od 1.03. do 11.03.1932 pracował w Departamencie Konsularnym, a od 11.03. do 12.04.1932 w Wydziale Szyfrów (A.III.) Departamentu Administracyjnego jako kierownik Referatu Komunikacji Wydziału Administracyjno-Gospodarczego. Ponownie przydzielony, 1.03.1933, do Departamentu Konsularnego, pracował w Wydziale Ogólnokonsularnym (K.I.). Od 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. 6.11.1933 dekretem min. spraw zagranicznych mianowany konsulem RP w Tel-Awivie, a 19.12.1933 Prezydent RP podpisał jego listy komisyjne. Prawdopodobnie 1.01.1934 objął konsulat jako kierownik Konsulatu RP w Tel-Awivie.

Żona Eugenia z d. Nowkuńska (ur.1901); mieli trzech synów.

Odnaczenia: Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości.

Archiwalia: AAN, Attachés..., sygn. 105/2, s. 415.; AAN, MSZ, sygn. 274, s. 219, sygn. 6763, s. 2, sygn. 9296, s. 159–161; AAN, PRM, część VI, sygn. 74-3, t. 1, s. 234, 237, 240, część VIII, sygn. 249, s. 26–28.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 97; 1926, nr 9, s. 117, nr 11, s. 146; 1933, nr 5, s. 39, 185; Monitor Polski, nr 129 z 6.06.1928, s. 2; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 47; RSZ 1936, s. 102, 179; RSZ 1937, s. 111; RSZ 1932, s. 36, 143; RSZ 1939, s. 122 (tu: Łukasiewicz); *Nekrolog*, „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza” (Londyn), 23.10.1946, s. 3; *Notatka*, „Gazeta Lwowska”, 28.10.1936, nr 248, s. 3.

Opracowania: Łazor Jerzy, *Brama na Bliski Wschód. Polsko-palestyńskie stosunki gospodarcze w okresie międzywojennym*, Warszawa 2016, s. 251.

Strony internetowe: https://www.myheritage.com/names/stanis%C5%82aw_%C5%82ukaszewicz (3.05.2020); https://cmentarze.um.W-wa.pl/pomnik.aspx?pom_id=34117 (3.05.2020).

M

Madeyski Jerzy Wiktor Ferdynand (v. Poray-Madeyski, Madejski). Ur. 15.03.1872 w miejscowości Liszko pod Krakowem; zm. 24.01.1939 w Krakowie. Syn Stanisława, profesora Uniwersytetu Jagiellońskiego, posła do austriackiej Rady Państwa, i Konstancji z d. Kozubowska.

Do szkoły średniej, c.k. Benedyktyńskiego Wyższego Gimnazjum w Melk (Dolna Austria), uczęszczał w l. 1883–1885, a następnie, w l. 1886–1888, do c.k. Akademickiego Gimnazjum w Wiedniu i w l. 1889–1890 do Gimnazjum św. Anny w Krakowie, gdzie zdał maturę 28.05.1890. W l. 1891/1892–1893/1894 studiował na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego, w roku akademickim 1894/1895 I semestr na Uniwersytecie Wiedeńskim, a II semestr ponownie na Uniwersytecie Jagiellońskim. Na UJ uzyskał 28.10.1895 absolutorium, w tym samym roku również doktorat. Od 1896 pracownik w Ministerstwie Wyznań i Oświaty w Wiedniu, w którym w 1913 został radcą ministerialnym. Podczas I wojny światowej awansowany na szefa sekcji ds. administracji szkół powszechnych i średnich, a w poł. 1916 mianowany szefem Cywilnego Komisariatu Krajowego przy dowództwie wojskowym okupowanej przez Austrię części Królestwa Polskiego. Szef cywilnej administracji austriackiej w Lublinie. 13.07.1916 otrzymał godność tajnego radcy dworu. Po traktacie brzeskim, zawartym 3.02.1918 między państwami centralnymi a Ukraińską Republiką Ludową, oddającym tej ostatniej m.in. Chełmszczyznę, podał się 10.02.1918 do dymisji. 25.07.1918 otrzymał tekę min. oświaty w rządzie Maxa Hussarka, ale ustąpił z niego 25 lub 27.10.1918. W czasie wojny polsko-bolszewickiej wstąpił do Wojska Polskiego w 1920. Mianowany 7.09.1921 członkiem honorowym Towarzystwa Weteranów Wojska Polskiego w Krakowie.

W 1921 został mianowany przewodniczącym delegacji polskiej przy Międzynarodowej Komisji Podziału Mienia Państwowego w Gdańsku. W okresie 1.09.1921–1.05.1923 chargé d'affaires, a następnie od 3.09.1921 do 1.05.1923 poseł nadzwyczajny i min. pełnomocny w Poselstwie RP w Berlinie; pierwszy poseł przy rządzie weimarskim. Odwołany 1.05.1923 do centrali MSZ z zachowaniem tytułu posła nadzwyczajnego i min. pełnomocnego. Od poł. 1923 pracował w komisji oszczędnościowej przy PRM; był również członkiem podkomisji ds. reorganizacji władz administracyjnych i organizacji pracy. Tam też został komisarzem oszczędnościowym dla MWRiOP. 31.12.1924 przeniesiony w stan nieczynny; od 1.07.1925 na emeryturze.

Pochowany na cmentarzu Salwadorskim w Krakowie.

W 1895 ożenił się z Marią z d. Dey. Mieli czworo dzieci; córki: Zofia, zamężna Fudakowska, żona profesora UJ, Krystyna oraz Maria, zamężna Drwał; syn Stanisław poległ w 1918 na froncie włoskim.

Publikacje: m.in. wspomnienia z czasu odradzania się państwa polskiego pt. *Z przelomowych dni 1918 roku*, Kraków 1920.

Odnaczenia: Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski; austriackie: Orden der Eisernen Krone (Order Żelaznej Korony) I kl., Franz-Josph Orden (Order Franciszka Józefa), Leopold Orden (Order Leopolda); belgijskie: Ordre de la Couronne (Order Korony) II kl.; portugalskie: Ordem Suprema de Cristo (Order Chrystusa); rumuńskie: Ordinul Coroana României (Order Korony Rumunii).

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2984, s. 113–122; AAN, KCNP, sygn. 12, s. 79–82.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 103, nr 9, s. 188; 1925, nr 1, s. 6; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 27; *RSZ 1937*, s. 98; *RSZ 1939*, s. 105; Twardowski Kazimierz, *Dzienniki, część I: 1915–1927*, Warszawa–Toruń 1997, s. 56–57.

Opracowania: *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 104; Lechicki Czesław, *Madeyski Jerzy Wiktor (1872–1939)*, [w:] PSB, t. 19, 1974, s. 121–122 (tu bibliografia); Litwin-Lewandowska Dorota, *O polską rację stanu w Austrii. Polacy w życiu politycznym Austrii w okresie monarchii dualistycznej (1867–1918)*, Lublin 2008, s. 10, 165, 512; Łaptos Józef, *Dyplomaci II RP w świetle raportów Quai d’Orsay*, Warszawa 1993, s. 101–103, 115–117, 119; Żukowski Przemysław M., *Pracownicy i absolwenci Uniwersytetu Jagiellońskiego w polskiej służbie zagranicznej, 1918–1945*, „Zeszyty Historyczne”, 2008, z. 165, s. 57–58.

Makowski Józef. Ur. 18.02.1899 w Warszawie; zm. 7.11.1960 w Montevideo, Urugwaj. Syn Wincentego i Bronisławy z d. Dziadkowska.

Mieszkał w Warszawie, ale wraz z rodziną w 1908 przeniósł się do Krakowa, gdzie do 1914 uczęszczał do szkoły, ukończył trzy klasy seminarium nauczycielskiego. Maturę otrzymał w 1923 w Wilnie na Wojskowych Kursach Maturalnych. W 1914 wstąpił do Legionów i do 1924 służył w 1. pułku piechoty, dochodząc do stopnia chorążego. W 1917 ukończył kurs szkoły oficerskiej prowadzony przy pułku w Zambrowie-Pomieczówku.

W maju 1924 wyjechał do Brazylii, gdzie od 06. do 12.1924 pracował jako nauczyciel szkoły polskiej w stanie Rio Grande do Sul. W styczniu 1925 przeniósł się do Urugwaju i tu, w departamencie Florida, administrował majątkiem „Palermo”; po zwolnieniu z tej pracy, w okresie 04.–05.1926 był właścicielem linii komunikacji samochodowej Florida-Montevideo. W czerwcu 1926 podjął pracę rysownika-projektanta w przedsiębiorstwie budowy linii kolejowej San Carlos-Rocha, pozostał w nim do stycznia 1928. Po przeniesieniu się do Argentyny od 15.01.1928 praktykant w Poselstwie RP w Buenos Aires, do 31.03.1929 w Wydziale Konsularnym. Powrócił do Urugwaju, gdzie od 03.1929 do 05.1933 pracował w Banco de Seguros del Estado w Montevideo. Mianowany, od 14.07.1933 do 16.02.1936 wicekonsul, a od 17.02.1936 do 10.1946 konsul honorowy w Konsulacie Honorowym RP w Montevideo; chociaż dopiero 14.07.1934 dekretem min. spraw zagranicznych został mianowany wicekonsulem honorowym RP w Montevideo, a 23.08.1934 Prezydent RP podpisał jego listy komisyjne.

Czynny w życiu Polonii urugwajskiej, w 1933 został członkiem honorowym Towarzystwa Polskiego im. marszałka Józefa Piłsudskiego w Montevideo. W lipcu 1939 wraz z żoną przyjechał na urlop do Polski, gdzie zastała ich wojna. Zgłosił się jako ochotnik do

wojska i brał udział w walkach we wrześniu 1939. W styczniu 1940 zdołał z żoną wydostać się z okupowanej Polski i dotarł do Montevideo. W 1942 został delegatem PCK w Urugwaju. W 1943 był też honorowym przewodniczącym Federación polaco-checoslovaca en el Uruguay (Federacji Polsko-Czechosłowackiej w Urugwaju). Po rezygnacji z funkcji konsula honorowego RP w 1946 powrócił do pracy w Banco de Seguros del Estado.

Pochowany na cmentarzu Buqueo w Montevideo.

Jego spuścizna przechowywana jest w Archiwum Akt Nowych w Warszawie.

W 1930 w Urugwaju ożenił się z Aidą Marią Mirandą Lorente, obywatelką urugwajską (zm. 1945), założycielką w 1940 Comité de Ayuda al Soldado Polaco (Komitetu Pomocy Żołnierzowi Polskiemu). W 1947 ożenił się powtórnie z Meridyn y Zunino, obywatelką urugwajską. Z tego związku urodziło się dwoje dzieci: Jacqueline Catalina (ur.1948) i José Vicente (ur. 1956).

Odznaczenia: Krzyż Walecznych dwukrotnie, Krzyż Niepodległości, Odznaka „Za Wierną Służbę”.

Archiwalia: AAN, Akta Józefa Makowskiego, sygn. 1–8; AAN, Amb. RP w Waszyngtonie, sygn. 2094, k. nlb., sygn. 2096, s. 31; AAN, MSZ, sygn. 175, s. 1–3, sygn. 2504, s. 42–46, sygn. 9853, k. 130; AAN, PRM, część VI, sygn. 74-3, t. 1, s. 127, 130–133; AMSZ, zespół 6, Dep. Polityczny, t. 1419, k. 6, 24, t. 1434, k. 136, t. 1453, k. 10–11; PIASA, Posel. RP w Rio de Janeiro, sygn. 230 (dawniej pudło 5, sygn. 155).

Źródła drukowane: *RSZ 1937*, s. 130, 266; *RSZ 1939*, s. 146; *Nekrolog*, „Głos Polski” (Buenos Aires), 9.12.1960, s. 2.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 67.



Malhomme Leon (Malhomme de la Roche). Ur. 4/17.01.1888 w Petersburgu; zm. w maju 1940 w Katyniu. Syn Mikołaja i Julii z d. Orłowska.

Ukończył gimnazjum klasyczne w Petersburgu w 1907 i podjął studia na tamtejszym uniwersytecie. Ukończył też Wydział Prawa na Uniwersytecie w Jurjewie (obecnie Tartu) w 1915 z tytułem doktora praw. Współorganizator i przywódca Akademickiej Korporacji „Polonia”. Pracował w charakterze rewizora w Departamencie Rachunkowości Kolejowej Kontroli Państwowej w Petersburgu. Od 30.06.1915 do 11.06.1918 urzędnik kancelaryjny aż do stanowiska młodszego rewidenta w Departamencie Kolejowym Rosyjskiej Kontroli Państwa w Petersburgu. Od 1.09.1917 do 1.08.1918 kierownik kontroli w Sekcji Sanitarno-Żywnościowej Polskiego Towarzystwa Pomocy Ofiarom Wojny w Petersburgu.

Po wstąpieniu do służby zagranicznej, od 23.11.1918 do 30.09.1919, referent spraw ogólnych w Wydziale Konsularnym Sekcji Politycznej MSZ, a następnie do 25.10.1920 referent i pomocnik p.o. naczelnika Wydziału Prawno-Konsularnego w Departamencie Konsularnym. Mianowany 27.05.1921 starszym referendarzem. Awansowany, od 25.10.1920 p.o. naczelnika, a od 1.01.1924 do 1.01.1929 naczelnik Wydziału Administracyjno-Konsularnego (K.III.) Departamentu Konsularnego. Od 9.08. do 10.10.1922 przewodniczył

międzyministerialnej komisji do uporządkowania prac na placówkach w Rosji Sowieckiej. W l. 1922–1928 członek delegacji na konferencje międzypaństwowe w Genewie w sprawach uchodźców rosyjskich. W 1924 przewodniczący konferencji międzyministerialnej ds. wymiany personalnej między Polską a ZSRR. Ponadto w 1925 w ramach Polsko-Sowieckiej Komisji Mieszanej przewodniczył polskiej delegacji ds. likwidacji zatargów granicznych. Przejściowo na przeł. września i października 1926 p.o. naczelnika Wydziału Osobowego MSZ. Skierowany na placówkę, pozostał od 1.01.1929 do 1.07.1931 konsulem generalnym w Konsulacie Generalnym RP w Bytomiu, a po przeniesieniu siedziby konsulatu, od 1.07.1931 do 31.12.1932, konsulem generalnym w Konsulacie Generalnym RP w Opolu. W związku ze zmianą siedziby konsulatu, dekretem min. spraw zagranicznych z dniem 20.07.1931 mianowany konsulem generalnym RP w Opolu, a Prezydent RP jego listy komisyjne podpisał 12.04.1932. Wyjechał z Opoli 7.12.1932 wskutek nacisków niemieckich. Przynajmniej w 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Przeniesiony, od 1.01.1933 do 31.01.1934 radca ds. emigracyjnych w Ambasadzie RP w Paryżu. Odwołany, 18.11.1933 dekretem min. spraw zagranicznych został mianowany konsulem generalnym RP w Morawskiej Ostrawie, a 19.12.1933 Prezydent RP podpisał jego listy komisyjne. Placówkę objął 1.02.1934 jako kierownik, był nim do 15.05.1935. Odwołany, od 15.05.1935 w ministerstwie, ale już 16.05.1935 przydzielony do dyspozycji MSW. Był od 16.05.1935 do 1938 p.o. drugim wicewojewodą śląskim. W październiku 1938 delegat wojewody śląskiego przy Dowództwie Samodzielnej Grupy „Śląsk” WP, w trakcie zajmowania Zaolzia. W poł. listopada 1938 ponownie powołany do czynnej służby w MSZ. Miał być mianowany od 1.01.1940 konsulem generalnym w Konsulacie Generalnym RP w Leningradzie, ale się rozchorował i leczył w Warszawie.

Po agresji ZSRR na Polskę został aresztowany ok. 20.09.1939 w swoim majątku Tatarszczyzna k. Mołodeczna na Wileńszczyźnie. Przetrzymany był w więzieniu w Mołodecznie, skąd 22.11.1939 wywieziony przez Sowietów do Mińska i Starobielska. W kwietniu 1940 wywieziony ze Starobielska. Być może przewieziony do Kozielska, a stamtąd do Katynia, gdzie został zamordowany w maju 1940.

W zbiorach Biblioteki Śląskiej znajduje się „Kronika działalności dyplomatycznej Leona Malhomme z lat 1919–1938”, licząca pięć tomów wycinków, zdjęć i druków ulotnych.

Dwukrotnie żonaty. 13.08.1920 w Warszawie ożenił się z Amelią z d. Kunicka. Drugą żoną była Helena z d. Kurcz, urzędniczka MSZ; wywieziona przez Sowietów w 11.1939 lub 03.1940 z Tatarszczyzny na Syberię, do oblasti Swierdłowskiej. Brat Henryk (ur. 1894), pracownik polskiej służby zagranicznej.

Odznaczenia: Order Odrodzenia Polski IV kl., Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, brązowy i srebrny Medal za Długoletnią Służbę; francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa) V i IV kl.; jugosłowiańskie: Orden Svetoga Save (Order Świętego Sawy) II kl.; łotewskie: Triju Zvaigžņu ordenis (Order Trzech Gwiazd) III kl.; rumuńskie: Ordinul național Steaua României (Order Narodowy Gwiazdy Rumunii) III kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2956, s. 212; AAN, Amb. RP w Rzymie, sygn. 231, s. 8; AAN, Konsulat RP w Użhorodzie, sygn. 91, s. 187; AAN, MSW, dopływ, sygn. 90, s. 1034, sygn. 1455b, s. 10, sygn. 12478, s. 4; AAN, PRM, część VI, sygn. 74-3, t. 1,

s. 92, 95, 98, 234, 237, 241, część VIII, sygn. 7, s. 11–12, sygn. 250, s. 13–14; HI, MSZ, jednostka 525, s. 121 (437.525.4), jednostka 526, s. 11–13 (438.526.1, s. 655–657).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 98; 1925, nr 9, s. 123; 1933, nr 20, s. 195; *MSZ. Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 19; *RSZ 1932*, s. 37, 220; *RSZ 1937*, s. 23, 51, 106, 190; *RSZ 1939*, s. 29, 54, 112, 215; Schimitzek Stanisław, *Drogi i bezdroża minionej epoki. Wspomnienia z lat pracy w MSZ (1920–1939)*, Warszawa 1976, s. 198, 237, 380.

Opracowana: *Historia dyplomacji polskiej*, t. V: 1939–1945, pod red. W. Michowicza, Warszawa 1999, s. 105; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 458; *Malhomme Leon (1888 – ok.1940)* (red.), [w:] PSB, t. 19, 1974, s. 319–320 (tu bibliografia); Masnyk Marek, *Konsul Leon Malhomme wobec głównych problemów polskiej mniejszości narodowej w rejencji opolskiej w latach 1929–1932*, [w:] *Edukacja historyczna a współczesność*, pod red. B. Kubis, Opole 2003, s. 37–48; Moszyński Adam, *Lista katyńska. Jeńcy obozów Koziełsk, Ostaszów, Starobielsk zaginieni w Rosji Sowieckiej*, Londyn 1982, s. 300; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 79, 86; Szermański Jan, *Leon Malhomme (1888–1940) – biografia polityczna*, Bielsko-Biała 2006; *Wymiana więźniów politycznych pomiędzy II Rzeczpospolitą a Sowietami w okresie międzywojennym. Dokumenty i materiały*, oprac. W. Materski, Warszawa 2000, s. 163, 166, 191, 193–195.

Małkowski Michał. Ur. 18.09.1884 w Wągrowcu; zm. (?). Syn Szczepana i Antoniny z d. Hoppe.

W l. 1898–1905 uczęszczał do siedmioklasowej szkoły ludowej w Wągrowcu. Tam też w 1898 został członkiem organizacji młodzieżowej „Sokół” w Wągrowcu, gdzie w okresie 1902–12.10.1905 był sekretarzem towarzystwa. Jednocześnie od 2.09.1898 do 12.10.1905 pracował jako pomocnik biurowy u adwokata i notariusza Krigera w Wągrowcu. Służbę wojskową odbył w armii niemieckiej w Szczecinie od 13.10.1905 do 30.09.1907. Następnie od 11.11.1907 do 1.07.1910 pracował jako kancelista i registrator u adwokata Lipman-Wulfa w Berlinie. W tym też czasie, w 1908, wstąpił do Związku Sokolstwa Polskiego w dzielnicy Berlin III (Wedding) i został wybrany jego naczelnikiem, a w 1909 sekretarzem Okręgu V Związku „Sokołów” w Niemczech. Od 1913 należał do kierownictwa Związku „Sokołów” w Poznaniu. W 1914 został powołany na stanowisko naczelnika „Sokoła” Okręgu V. Uczestniczył w akcji krzewienia oświaty pozaszkolnej na terenie Niemiec. Od 1.07.1910 do 2.08.1914 pracował u adwokata R. Emundtsa jako kierownik biura. 3.08.1914 zmobilizowany do armii niemieckiej. W kwietniu 1918 został ranny; po wyzdrowieniu odkomenderowany do rejencji w Luneburgu, gdzie od 3.07. do 11.12.1918 pracował w Wydziale Zasiłkowym.

Zatrudniony w służbie zagranicznej od 13.12.1918 jako pracownik kontraktowy w Konsulacie Generalnym RP w Berlinie. Od 1.05.1921 kancelista, od 1.03.1923 starszy kancelista, a od 1.05.1928 adiunkt kancelaryjny. Najdłużej pracował w Wydziale Paszportowym KG RP, w którym od 3.11.1930 był zastępcą kierownika, a od 16.01.1931 kierownikiem Wydziału. Ponadto od 12.12.1932 kierował Wydziałem Wizowym. Przyjęty do służby stałej, otrzymał w ministerstwie urlop bezpłatny, by nadal pracować w KG RP w Berlinie. 19.01.1934 został mianowany pomocnikiem rachunkowym. W 1936 został kierownikiem

Działa Paszportowego i Kasjera KG. 1.01.1937 mianowany sekretarzem rachunkowym. Po kolejnych zmianach nazw pozostawał na stanowisku kierownika Referatu Paszportowego i Kasjera. Przed 1.09.1939 przyjechał do Polski na urlop. We wrześniu 1939 ewakuowany wraz z innymi pracownikami ministerstwa do Krzemieńca. Dalsze losy nieznanne.

Żona Zofia z d. Kanclerska (wzięli ślub 14.07.1923); mieli syna Aleksandra (ur. 1925).

Odnaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, brązowy i srebrny Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2993, s. 272; AAN, KG RP w Berlinie, sygn. 186, s. 8–251, sygn. 198, s. 50–51, sygn. AP L-Ż; AAN, MSZ, sygn. 274, s. 216, sygn. 1457b, s. 210, sygn. 11749, s. 10, 11; HI, MSZ, jednostka 294, s. 627 (351.294.10, s. 462).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 111; 1933, nr 18, s. 174; Monitor Polski, nr 135 z 14.06.1928, s. 1; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 41; RSZ 1932, s. 37, 212; RSZ 1933, s. 51, 176; RSZ 1934, s. 52, 179; RSZ 1937, s. 99, 191; RSZ 1939, s. 106, 215, 263.



Marchlewski Mieczysław Józef Tadeusz. Ur. 18.06. 1885 w Poznaniu; zm. 22.05.1956 w Taxco, Meksyk. Syn Leonarda Mikołaja i Wandy z d. Boy (Boye).

Ukończył Gimnazjum św. Marii Magdaleny w Poznaniu. Studiował prawo, nauki społeczne i filozofię na uniwersytetach w Berlinie, Monachium, Getyndze, Padwie i Heidelbergu. Użył tytuł doktora praw w 1907 na Uniwersytecie w Heidelbergu. Zdał adwokacki egzamin państwowy w Ministerstwie Sprawiedliwości w Berlinie. Od 1.10.1912 pracował jako adwokat przy sądach gdańskich; jednocześnie działał społecznie wśród Polaków zamieszkałych w Gdańsku, zajmował się organizowaniem szkolnictwa polskiego na Pomorzu oraz opieką nad Polakami studentami Politechniki Gdańskiej. Po wybuchu I wojny światowej od 1.10.1914 do 1.05.1916 służył w armii niemieckiej. Po zwolnieniu ze służby wojskowej od 1.05.1916 do 31.01.1919 adwokat przy sądach gdańskich i kierownik Wydziału Opieki Społecznej w Magistracie Gdańskim. W Podkomisariacie Naczelnej Rady Ludowej w Gdańsku w 1918 objął funkcję zastępcy prezesa i kierownika wydziału prasowego i politycznego na Pomorzu. W grudniu 1918 uczestnik pierwszego sejmiku dzielnicowego Narodowej Rady Ludowej w Poznaniu. Od 1.05.1919 do 15.08.1921 w Naczelnej Radzie Ludowej na Poznańskie, Pomorze i Warmię; z ramienia Rady był od marca 1919 delegatem w delegacji kaszubskiej do Paryża. Pod koniec 1919 redagował w Gdańsku pismo „Polnische Warte” prezentujące prawa Polski do Pomorza. Był też członkiem Komisji Gdańskiej przy delegacji polskiej na konferencję pokojową w Paryżu; działał czynnie w podkomisjach prawnej i gospodarczej oraz dla podziału majątku państwowego.

W 1920 został wysłany przez MSZ jako ekspert w sprawach gdańskich na konferencję w Spa. Od 15.08. do 18.11.1921 miał przerwę w służbie państwowej. Po powstaniu Komisji Gdańskiej, w delegacji polskiej na konferencję pokojową w Paryżu, został sekretarzem jej przewodniczącego Józefa Wielowieyskiego. Dnia 6.08.1921 Gmina Polska w Wolnym

Mieście Gdańsku w porozumieniu z frakcją polską w Volkstagu zwróciła się do władz polskich z prośbą o powołanie go na zastępcę komisarza generalnego. Po mianowaniu członkiem delegacji przy alianckiej komisji dla podziału mienia poniemieckiego w Gdańsku został równocześnie od 18.11.1921 (i był nim do 15.06.1923) pracownikiem kontraktowym w Komisariacie Generalnym RP w Gdańsku; od 1.04.1922 zastępca komisarza generalnego RP. Po odwołaniu z tego stanowiska, od 15.06. do 31.12.1923, nadal jako pracownik kontraktowy, radca prawny w Delegacji RP przy Lidze Narodów w Genewie. Od 1.01. do 1.08.1924 miał przerwę w służbie państwowej. Po powrocie, od 1.08.1924 do 1.09.1929, pracował w ministerstwie, od 1.02.1925 w Departamencie Polityczno-Ekonomicznym jako kierownik Referatu Niemieckiego w Wydziale Zachodnim (P.II.), jednocześnie mianowany radcą ministerialnym. W l. 1925–1928 członek delegacji polskiej na rokowania polsko-niemieckie w Berlinie, od lutego 1927 jako zastępca szefa delegacji do rokowań rachunkowych. 26.09.1929 wypłynął statkiem „Mexique” z Havru do Nowego Yorku, gdzie od 1.09.1929 do 1.02.1935 był konsulem generalnym i kierownikiem Konsulatu Generalnego RP w Nowym Jorku. Placówkę objął 5.10.1929. Odwołany, od 1.02. lub 1.03.1935 do 31.03.1936 konsul generalny i kierownik Konsulatu Generalnego RP w Królewcu, gdzie objął urządowanie 7.03.1935, choć Auswartiges Amt udzielił mu exequatur dopiero 3.12.1935. Przynajmniej od 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej, w którym czynnie uczestniczył, m.in. wygłosił 5.05.1936 odczyt na temat przemian w Niemczech w okresie trzydziestu lat. Odwołany do kraju, od 31.03. do 15.08.1936 radca w ministerstwie; od 15.08.1936 radca poselstwa i chargé d'affaires w Poselstwie RP Meksyku, pozostał na tym stanowisku do 31.10.1942. 24.05.1940 złożył listy uwierzytelniające prezydentowi Meksyku Lazaro Cardenasowi i urzędował dalej już jako poseł nadzwyczajny i min. pełnomocny. Ponieważ w kompetencji Poselstwa RP w Meksyku znajdowało się kilka innych krajów, formalnie od 15.08 lub 1.09.1936 do 31.10.1942 był również chargé d'affaires w Kostaryce, Republice Dominikańskiej, Gwatemali, Hondurasie, Panamie, Salwadorze, Nikaragui, Wenezueli i Haiti z siedzibą w Meksyku. Ponadto od 24.09.1936 chargé d'affaires w Poselstwie RP w Kolumbii, gdzie od 24.05.1940 do 31.03.1942 był już posłem. Po odwołaniu, w okresie 1.09.1942–5.07.1945, poseł nadzwyczajny i min. pełnomocny w Poselstwie RP przy królewskim rządzie jugosłowiańskim w Londynie i Kairze. Uczestniczył 14.06.1944 w powołaniu do życia Towarzystwa Przyjaciół Ameryki Łacińskiej w Londynie i został jego prezesem. 10.01.1945 brał udział w spotkaniu w Grosvenor House w Londynie zorganizowanym przez Towarzystwo Przyjaciół Ameryki Łacińskiej z korpusem dyplomatycznym i dziennikarzami krajów Ameryki Łacińskiej.

Po wojnie pozostał na emigracji. Od 9.07.1945 wiceprezes prowizorycznego Zarządu Stowarzyszenia Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej i członek jego komisji statutowej. Na początku 1946 przyjechał do Meksyku. W 1946 uczestniczył w objęciu władzy przez prezydenta Meksyku Miquela Alemana.

Ożenił się z Mirą z d. Bochwar. Brat Bolesław Leonard (1884–1922), publicysta i działacz polityczny związany z Narodową Demokracją; drugi brat Tadeusz (1892–1967), działacz gospodarczy i polityczny na Pomorzu, poseł na Sejm RP.

Publikacje: *Origin and Activity of the Heimatschutz. Why must the Poles defend themselves?*, (b.m.w.) 1919.

Odnaczenia: Krzyż Niepodległości, Order Odrodzenia Polski IV kl., Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, brązowy Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2985, s. 1–70; AAN, Amb. RP w Londynie, sygn. 1969, s. 108–110; AAN, Amb. RP w Waszyngtonie, sygn. 2959, s. 7–10, sygn. 2964, s. 21; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 6; AAN, PRM, część IV, sygn. 17, t. 1, s. 7, część VIII, sygn. 250, s. 20–21; AMSZ, zespół 6, Dep. Polityczny, t. 1414, s. 3, t. 1419, k. 8; IJP-NY, KG RP w Nowym Jorku, sygn. 13, s. 64–77.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1925, nr 3, s. 30; *RSZ 1932*, s. 38, 236; *RSZ 1937*, s. 48, 56, 72, 81, 90, 95, 97, 103, 112, 119, 122, 130, 191; *RSZ 1939*, s. 51, 59, 79, 88, 95, 101, 103, 109, 123, 130, 135, 146, 216; *Archiwum polityczne Ignacego Paderewskiego*, t. II: 1919–1921, Wrocław 1974, s. 445–446, 448; Drohojowski Jan, *Jana Drohojowskiego wspomnienia dyplomatyczne*, wyd. 3, Kraków 1972, s. 42–43, 278; *Dziennik czynności Prezydenta RP Władysława Raczkiewicza 1939–1947*, t. II: 1943–1947, oprac. J. Piotrowski, Wrocław 2004, s. 106, 417–418, 546, 645.

Opracowania: Hinterhoff E., *Zbliżenie między Polską a Ameryką Łacińską*, „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza” (Londyn), 16.01.1945, nr 14, s. 3; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. nauk. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 104; Łossowski Piotr, *Dyplomacja polska 1918–1939*, Warszawa 2001, s. 186; Mikos Stanisław, *Działalność Komisariatu Generalnego Rzeczypospolitej Polskiej w Wolnym Mieście Gdańsku 1920–1939*, Warszawa 1971, s. 58, 148; Oracki Tadeusz, *Słownik biograficzny Warmii, Mazur i Powiśla XIX i XX wieku (do 1945 roku)*, Warszawa 1983, s. 210 (tu bibliografia); Piber Andrzej, *Marchlewski Mieczysław Józef Tadeusz (1885–1956)*, [w:] PSB, t. 19, 1974, s. 545–546 (tu bibliografia); *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 46–47, 54, 56–57, 59, 62, 64, 67, 164; *Stosunki dyplomatyczne Polski. Informator*, t. II: *Ameryka Północna i Południowa 1918–2007*, Warszawa 2008, s. 92, 100, 116, 132, 138, 156.

Marczyński Antoni. Ur. 14.06.1904 w Iwanowicach, pow. Kalisz; zm. 18.07.1990 w Martin Coronado, prowincja Buenos Aires, Argentyna. Syn Stanisława i Melanii z d. Elznerowicz.

Ukończył Wyższą Szkołę Handlu Zagranicznego we Lwowie. W wojnie polsko-bolszewickiej służył jako ochotnik w 29. Pułku Strzelców Kaniowskich.

Od 1.07.1928 do 31.03.1932 pracownik kontraktowy w Konsulacie RP w Hamburgu. Za zgodą MSZ był jednocześnie od 16.12.1929 do 1.11.1930 oraz od 2.08.1931 do 10.06.1932 korespondentem nadzwyczajnym PAT w Hamburgu. Od 1.04. do 30.06.1932 miał przerwę w służbie państwowej. Po powrocie do służby od 1.07.1932 do 30.11.1935 pracownik kontraktowy, referent handlowy w Konsulacie RP w Marsylii. W tym też czasie wielokrotnie służbowo wyjeżdżał do Tunisu i Senegalu. I tym razem za zgodą MSZ od 26.09.1932 do 1.10.1935 korespondent nadzwyczajny PAT w Marsylii. Przeniesiony, od 1.12.1935 do 10.1945 pracownik kontraktowy, attaché ds. handlowych w Poselstwie

RP w Buenos Aires. Nie udało się ustalić, czym zajmował się w Argentynie. Od września 1985 przebywał w polskim Domu Spokojnej Starości w Martin Coronado, prowincja Buenos Aires.

Żona Olga z d. Pasternak (1914–1996) przebywała również w Argentynie.

Publikacje: wieloletni korespondent „Przeglądu Gospodarczego”, „Wiadomości Portu Gdyńskiego” i innych pism.

Odnaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Waszyngtonie, sygn. 2670, k. nlb.; AAN, Konsulat RP w Marsylii, sygn. 658, s. 81; AAN, MSZ, sygn. 2504, k. 76; AAN, Posel. RP w Buenos Aires, sygn. 194, s. 6; AMSZ, zespół 6, Dep. Polityczny, t. 1419, k. 59; Archiwum Domu Spokojnej Starości w Martin Coronado, Argentyna, księga pensjonariuszy; Archiwum o.o. Franciszkanów w Martin Coronado, Argentyna, zespół Polacy w Argentynie,teczka Antoni Marczyński.

Źródła drukowane: *RSZ 1933*, s. 117; *RSZ 1937*, s. 38, 250; *RSZ 1939*, s. 44, 282.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 44, 116.

Martyszus Zdzisław Mirosław. Ur. 5.06.1903 w Kielczygłowach, pow. wieluński; zm. 1976 (?), Australia. Syn Zdzisława i Stefanii z d. Gajdzińska.

W 1926 otrzymał maturę w gimnazjum humanistycznym męskim w Piotrkowie Trybunalskim. Następnie odbył służbę wojskową. W 1930 ukończył Wydział Konsularny Wyższej Szkoły Handlowej w Poznaniu. Podporucznik rezerwy 4. dywizjonu artylerii konnej w Baranowiczach.

Od 20.09.1930 do 28.02.1935 pracownik kontraktowy w Konsulacie Generalnym RP w Lille. W 1932 referent emigracyjny w Lille. W l. 1930–1932 sekretarz, a następnie kierownik Opieki Polskiej na Północną Francję, a w l. 1932–1934 sekretarz Związku Strzeleckiego Okręgu Północna Francja i sekretarz Komisji Wychowania Fizycznego przy Radzie Porozumiewawczej Związków Polskich we Francji. Od 1.03.1935 do 31.08.1939 pracownik kontraktowy w Konsulacie Generalnym RP w Berlinie. W tym też czasie, przez 2,5 roku, sekretarz Opieki Polskiej w Berlinie, a także czynny w Polskim Związku Robotników Rolnych. Decyzja o przydzieleniu go z dniem 1.08.1939 do Konsulatu RP w Rydze została cofnięta. W poł. sierpnia 1939 otrzymał urlop i miał przebywać w Piotrkowie Trybunalskim.

We wrześniu 1939 przyjechał do Bukaresztu jako wicekonsul w Konsulacie Generalnym RP w Stambule, a jednocześnie podporucznik Wojska Polskiego i pracownik komórki pod nazwą Posterunek Morski Wywiadu Morskiego. W 1945 miał zostać skierowany przez Dowództwo Jednostek Wojskowych Środkowego Wschodu do Bejrutu. W poł. 1946 pracował w biurze prasowym Poselstwa RP w Bejrucie. Następnie był wicekonsulem w Poselstwie RP w Bejrucie, agendy Rządu RP na Uchodźstwie w Londynie, nadal uznawanego przez Liban. Odpłynął 20.11.1949 z portu w Neapolu do Melbourne w Australii, dokąd dotarł 17.12.1949. Dalsze losy nieznane. W 1956 naturalizował się w Australii. Być może zmarł w stanie Victoria w Australii.

Żona Zofia Maria z d. Celejowska, pobrali się 11.08.1928 w Piotrkowie Trybunalskim.

Odnaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi.

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 1459E, s. 60; AAN, KG RP w Berlinie, sygn. 186, s. 259–478.

Źródła drukowane: *RSZ 1932*, s. 88, 184; *RSZ 1933*, s. 117; *RSZ 1934*, s. 112; *RSZ 1937*, s. 99, 250; *RSZ 1939*, s. 106, 282; *Depesze wojenne Attachatu Wojskowego przy Ambasadzie RP w Bukareszcie 1939–1940*, oprac. nauk. T. Dubicki, A. Suchcitz, Tarnowskie Góry 2006, s. 301, 304, 310, 337; Wodzicki Roman, *Wspomnienia. Gdańsk–Warszawa–Berlin 1928–1939*, Warszawa 1972, s. 545–546, 576, 583–584, 645.

Opracowania: *Isfahan miasto polskich dzieci*, Londyn 1987, s. 370; Kankat Kamil, *Dzieje uchodźców polskich w Libanie 1943–1950*, Bejrut 1955, s. 39–40, 130; *Polsko-brytyjska współpraca wywiadowcza podczas II wojny światowej*, t. I, *Ustalenia Polsko-Brytyjskiej Komisji Historycznej*, Warszawa 2004, s. 328.

Strony internetowe: https://www.myheritage.com/names/zdzislaw_martyszus (4.05.2020); <https://www.ancientfaces.com/person/zdzislaw-mirosla-martyszus-birth-1904-death-1976-a/146216001> (4.05.2020); <https://immigrantships.net/v5/1900v5/generalhowse19491217.htm> (4.05.2020); <https://trove.nla.gov.au/newspaper/article/232878107/25099852> (4.05.2020).



Matusiński Jerzy. Ur. 1.10.1890 w Warszawie; zm. po 30.09.1939 w ZSRR. Syn Ignacego i Zofii z d. Szpengler.

Absolwent Wydziału Politycznego Szkoły Nauk Politycznych w Warszawie oraz Wydziału Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego. Ukończył też jednoroczne kursy handlowe dla prawników przy Akademii Eksportowej w Wiedniu. W młodości związany z ruchem „Zet”. Nie wiadomo, w jakich okolicznościach znalazł się w Rosji. Od 19.02.1918 do 01.1920 współredaktor i kierownik literacki pisma „Głos Polski”, wydawanego na Syberii przez Polski Komitet Wojenny w Rosji. Po powrocie do kraju, od 15.07.1920 do 15.09.1921, urzędnik Oddziału II Ministerstwa Spraw Wojskowych. Od 15.09.1921 do 3.03.1923 z nieznanymi przyczynami miał przerwę w służbie państwowej. Następnie, od 3.08.1923 do 31.12.1925, zastępca pełnomocnika i kierownik Ekspozytury Komisji Mieszanej do Spraw Repatriacji z Rosji w miejscowości Czita. Ponownie, od 1.01. do 29.05.1926, miał przerwę w służbie państwowej.

Pracę w MSZ podjął 29.05.1926 jako praktykant i urzędnik w służbie prowizorycznej, przydzielony do Departamentu Konsularnego; od 1.10.1926 do 1.07.1927 nadal w służbie prowizorycznej, w służbie stałej od 1.07.1927 do 1.11.1928 jako prowizoryczny referendarz. Od 1.11.1928 w Gabinetie Ministra. 1.05.1930 został mianowany prowizorycznym radcą ministerialnym w MSZ oraz objął stanowisko kierownika Referatu Rady Ministrów i Ustawodawczej, a także Referatu Sprawozdawczego. Od 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. 1.03.1932 został mianowany radcą ministerialnym i kierownikiem sekretariatu ministra w Gabinetie Ministra, był nim do 30.06.1933. Skierowany na placówkę, od 1.07.1933 do 31.01.1935 konsul i kierownik Konsulatu RP w Pittsburghu, objął kierownictwo konsulatu 8.07.1933. Przeniesiony i równocześnie awansowany, pracował od 1.02. do 30.06.1935 jako konsul generalny i kierownik Konsulatu Generalnego

RP w Nowym Jorku. Następnie, od 1.07.1935 do 30.09.1937, konsul generalny i kierownik w Konsulacie Generalnym RP w Lille. Ostatnim miejscem pracy był Konsulat Generalny RP w Kijowie, gdzie od 1.10.1937 do 17.09.1939 zajmował stanowisko radcy ambasady i kierownika konsulatu.

Po agresji sowieckiej na Polskę został 30.09.1939 aresztowany w gmachu przedstawicielstwa Narkomendielu (Ministerstwa Spraw Zagranicznych) w Kijowie. Zaginiony bez wieści w ZSRR. W jego poszukiwaniach zaangażowana była również włoska placówka dyplomatyczna.

Żona z d. Rodziewicz; mieli córkę Janinę Ewę Krystynę (ur.1930). Po wybuchu II wojny światowej znalazła się na zachodzie Europy i poszukiwała męża.

Odznaczenia: Krzyż Niepodległości, Złoty Krzyż Zasługi dwukrotnie, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, brązowy Medal za Długoletnią Służbę; hiszpańskie: Orden del Mérito Civil (Order Zasług Cywilnych) III kl.; rumuńskie: Ordinul Coroana României (Order Korony Rumunii) III kl.; międzynarodowe: Médaille Interalliée (Medal Międzysojusznicy).

Archiwalia: AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 6; AAN, PRM, część VIII, sygn. 250, s. 36–38; HI, MSZ, jednostka 291, s. 580–582 (348.291.7, s. 28–30); IJP-NY, KG RP w Nowym Jorku, sygn. 13, s. 97–113.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1926, nr 8, s. 101; 1927, nr 5, s. 93; 1933, nr 9, s. 86, nr 19, s. 189; *RSZ 1932*, s. 38, 125; *RSZ 1937*, s. 122–123, 191; *RSZ 1938*, s. 206; *RSZ 1939*, s. 69, 135–136, 168, 216; Czeczot-Gawrak Zbigniew, *Wspomnienia ze stulecia: dyplomatyczne, żołnierskie i inne*, Warszawa 2004, s. 19–20.

Opracowania: *Historia dyplomacji polskiej*, t. V: 1939–1945, pod red. W. Michowicza, Warszawa 1999, s. 18–19; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 74, 79, 86, 191; Skóra Wojciech, *Porwanie kierownika polskiej placówki konsularnej w Kijowie Jerzego Matusińskiego przez władze radzieckie w 1939*, [w:] *Polska dyplomacja na Wschodzie w XX – początkach XXI wieku*, praca zbior., pod red. H. Strońskiego i G. Seroczyńskiego, Olsztyn–Charków 2010, s. 414–427; idem, *Służba konsularna Drugiej Rzeczypospolitej. Organizacja, kadry i działalność*, Toruń 2006, s. 62–63, 295; Szubtarska Beata, *Ambasada polska w ZSRR w latach 1941–1943*, Warszawa 2005, s. 94.

Max Kazimierz (v. Dunin Max Karol). Ur. 1875 w Tarnopolu; zm. w 1924. Syn Henryka, prezesa Izby Adwokackiej we Lwowie, i Anieli baronowej z d. Lewartowska.

W l. 1887–1893 uczeń Gimnazjum im. Franciszka Józefa I we Lwowie. Absolwent Wydziału Prawa Uniwersytetu w Monachium. Według niepotwierdzonych informacji ukończył studia na Uniwersytecie w Wiedniu i tam uzyskał tytuł doktora. W l. 1911 (?)–1918 (?) pracował w randze radcy sekcyjnego w austriacko-węgierskim MSZ w Wiedniu jako specjalista od szyfrów. Przed 1918 szef biura szyfrów w wiedeńskim Ballplatzu (siedziba c.k. MSZ).

W polskiej służbie zagranicznej od 1918, kiedy to objął kierownictwo biura szyfrów MSZ. W dniu 1.04.1919 Naczelnik Państwa Józef Piłsudski podpisał jego nominację na szefa Sekcji w MSZ. Na stanowisku tym pozostał do końca życia, zmieniały się tylko jego

oficjalne tytuły wraz z reformami ministerstwa: w 1921 został kierownikiem biura szyfrów MSZ, a 17.10.1922 dyrektorem departamentu; przez cały czas kierował biurem szyfrów. Jako dyrektor departamentu został 1.03.1923 przydzielony do Gabinetu Ministra. Przygotował pierwszy polski szyfr dyplomatyczny, a także przygotował zawodowo liczną grupę współpracowników.

Archiwalia: AAN, KCNP, sygn. 71, s. 45–52.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 89; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 3; Günther Władysław, *Pióropusz i szpada. Wspomnienia ze służby zagranicznej*, Paryż 1963, s. 54; Morawski Kajetan, *Tamten brzeg. Wspomnienia i szkice*, Paris (b.r.w.), s. 75–76.

Opracowania: *Księga pamiątkowa półwiekowego jubileuszu Gimnazjum im. Franciszka Józefa I we Lwowie. 1858–1908*, zestawił J. Białynia Chołodecki, Lwów 1909, s. 294; Łossowski Piotr, *Dyplomacja polska 1918–1939*, Warszawa 2001, s. 19, 29; Słyszewska-Gibasiewicz Joanna, *Polityka kadrowa Ministerstwa Spraw Zagranicznych w kształtowaniu się służby zagranicznej w II RP*, [w:] *Państwowość konstytucyjna XIX i XX wieku*, pod red. E. Hulla i E. Sokalskiej, Olsztyn 2015, s. 32; *Ś.p. dr Kazimierz Max*, „Polska a zagranica”, 1924, nr 1.



Mazurkiewicz Roman. Ur. 30.10.1885 w Warszawie; zm. 9.06.1963 w Martinez, prowincja Buenos Aires, Argentyna. Syn Kaliksta i Honoraty z d. Sadowska.

Studiował w roku akademickim 1906/1907 na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego, następnie dwa lata 1908–1910 na Wydziale Prawa Uniwersytetu Lwowskiego. W l. 1905–1908 był w dyspozycji Związku Strzeleckiego i miał brać udział w akcjach bojowych. Prawdopodobnie wyjechał do Stanów Zjednoczonych w 1908. Studiował trzy lata na Wydziale Handlowym Uniwersytetu Northwestern, USA, oraz w Kolegium Handlowym w Los Angeles (1914). W l. 1908–1920 sekretarz i kierownik kursów w Polskim Uniwersytecie w Chicago oraz współpracownik „Dziennika Ludowego”.

Po przyjęciu do służby zagranicznej był zatrudniony od 1.02.1920 do 1.12.1921 jako II sekretarz konsularny w Konsulacie RP w Montrealu, oddelegowany do Konsulatu RP w Winnipeg do 15.10.1920. Został mianowany 1.12.1921 I sekretarzem konsularnym w Konsulacie RP w Montrealu i z tym tytułem pracował do 1.10.1922, gdy otrzymał prawo do używania tytułu wicekonsula. Pozostał w Montrealu do 31.08.1928, następnie odwołany do ministerstwa. Przydzielony do pracy w Departamencie Konsularnym, od 31.08.1928 do 1.07.1929 jako referendarz, a od 1.07.1929 do 1.09.1930 jako radca ministerstwa. Awansowany, od 1.09.1930 do 1.06.1931 zastępca naczelnika wydziału w Departamencie Konsularnym MSZ. Przynajmniej w 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Skierowany na placówkę, od 1.06. 1931 do 1.02.1932 konsul i kierownik Konsulatu RP w Lille. 28.01.1932 dekretem min. spraw zagranicznych mianowany konsulem generalnym RP w Lille, a 12.04.1932 Prezydent RP podpisał jego listy komisyjne. Ale exequatur otrzymał prawdopodobnie 1.02.1932 i rozpoczął urzędowanie jako konsul generalny, pozostał tam do 31.08.1932. Przeniesiony, pracował od 1.09.1932

do 10.06.1940 jako konsul generalny w Konsulacie Generalnym RP w Rzymie, chociaż dekret nominacyjny min. spraw zagranicznych podpisał dopiero 24.06.1932. Równocześnie od 16.09.1932 objął funkcję radcy handlowego w Ambasadzie RP w Rzymie przy Kwirynale. W 1940 wyjechał z Włoch do Brazylii, a stamtąd do Argentyny. Mianowany, od 1.04.1941 do 31.10.1946 konsul generalny i kierownik Wydziału Konsularnego Poselstwa RP w Buenos Aires. Od 14.06.1941 był członkiem honorowym Klubu Polskiego w Buenos Aires. 21.07.1944 otrzymał godność członka honorowego Związku Polaków w Argentynie.

Po wycofaniu przez Argentynę uznania dla Rządu RP na Uchodźstwie w Londynie, co nastąpiło w 1946, pozostał na emigracji. W 1946 objął funkcję redaktora najważniejszego czasopisma Polonii argentyńskiej „Głos Polski”, a później z nim współpracował. W 1947 został udziałowcem firmy „Polartex” w Argentynie. W 1948 został drugim zastępcą przewodniczącego Komitetu Koordynacyjnego dla Spraw Imigracji Polskiej w Argentynie, zajmującego się pomocą polskim uchodźcom wojennym i politycznym przybywającym licznie do Argentyny. Jednocześnie dyrektor przy brytyjskim Konsulacie Generalnym w Buenos Aires. Od 1.01.1948 do 31.03.1950 dyrektor Polskiego Biura Rozmieszczenia (Resettlement Office) przy Ambasadzie Wielkiej Brytanii w Buenos Aires. Organizator i do czerwca 1952 pierwszy przewodniczący Sądu Obywatelskiego Związku Polaków w Argentynie.

Zmarł w Domu dla Uchodźców w Martinez, prowincja Buenos Aires; został pochowany na cmentarzu Olivos.

Prawdopodobnie dwukrotnie żonaty; pierwsza żona z d. Pepizma, być może miała na imię Janina; druga Stefania z d. Ciechanow.

Odznaczenia: Order Odrodzenia Polski V kl., Krzyż Niepodległości, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, brązowy Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Londynie, sygn. 1221, s. 104; AAN, Amb. RP w Waszyngtonie, sygn. 1905, k. 163, sygn. 2964, s. 10; AAN, MSZ, sygn. 274, s. 219, sygn. 1459e, s. 89; AAN, Posel. RP w Buenos Aires, sygn. 194, s. 6, 12; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 6; AAN, PRM, część VI, sygn. 74-3, t. 1, s. 50, 85, 92, 97, część VIII, sygn. 250, s. 41-43; AMSZ, zespół 6, Dep. Polityczny, t. 1419, k. 39-40, t. 1434, k. 30, t. 1460, k. 216; IJP-NY, Uchodźcy polscy w Niemczech, t. 159, k. 47; PIASA, Posel. RP w Rio de Janeiro, sygn.151 (dawniej pudło 5, sygn. 169), sygn.153 (dawniej pudło 6, sygn. 181), sygn. 237 (dawniej pudło 6, sygn. 198).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 110; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 39; RSZ 1932, s. 39, 183; RSZ 1937, s. 140-141, 192; RSZ 1939, s. 69, 162-163, 217, 265; *Nekrolog*, „Głos Polski” (Buenos Aires), 21.06.1963, s. 5; *Nekrolog*, ibidem, 12.06.1964, s. 5; *Sprawozdanie z działalności Związku Polaków w Argentynie za okres 1944-1945*, ibidem, 25.05.1945, s. 3.

Opracowania: *XV lat pracy Klubu Polskiego w Buenos Aires 12.XI.1940-12.XI.1955*, (Buenos Aires 1955), s. V-VI, 9; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 44, 68, 116.



Mazurkiewicz Władysław Piotr. Ur. 31.01.1887 w Warszawie; zm. w styczniu 1963 w Montevideo, Urugwaj. Syn Jana, adwokata, i Michaliny z d. Piotrowska.

Ukończył siedem klas III Gimnazjum w Warszawie, a w poł. klasy ósmej przeniósł się do ośmioklasowego Gimnazjum im. gen. P. Chrzanowskiego w Warszawie i tam złożył 6.07.1906 egzamin dojrzałości. W szkole średniej uczestniczył w strajku szkolnym. Maturę z odznaczeniem uzyskał 24.09.1906 ostatecznie w IV Gimnazjum w Krakowie. Studiował prawo na Uniwersytecie Jagiellońskim (1906–1907) i Uniwersytecie Moskiewskim (1906–1910).

Od 3.08.1910 do 20.05.1913 młodszy kandydat sądowy na asesora prokuratorskiego w Sądzie Okręgowym w Warszawie. Pomocnik adwokata przysięgłego; w l. 1915–1916 w prokuraturii państwowej. Po wybuchu I wojny światowej wstąpił do Stronnictwa Narodowo-Demokratycznego i był jego czynnym działaczem; współzałożyciel Klubu Nauk Politycznych. W 1917 pracował w Radzie Głównej Opiekuńczej w Wydziale Rejestracji Strat Wojennych-Wojskowych. Po przejściu do pracy w Tymczasowej Radzie Stanu był od 10.02.1917 do 1.07.1918 referentem prawno-politycznym w Departamencie Spraw Politycznych. Został skierowany, od września 1917, jako referent prawny, do Biura Komisji do Spraw Jeńców tegoż Departamentu. 23.01.1918 został naczelnikiem Wydziału Ogólnopolitycznego i Opieki Konsularnej Departamentu Stanu Przy Radzie Regencyjnej. Po kolejnej reorganizacji pozostawał od 1.07. do 17.11.1918 na stanowisku starszego referenta i kierownika oddziału w Departamencie Administracyjnym.

Po odzyskaniu niepodległości przez Polskę i przekształceniu się Departamentu Stanu w Ministerstwo Spraw Zagranicznych radca ministerstwa i kierownik Sekcji Konsularnej Wydziału Administracyjnego od 17.11.1918 do 5.03.1919. Następnie, od 5.03. do 28.04.1919, nadal jako radca ministerstwa był kierownikiem Wydziału Prezydialno-Personalnego. Po kolejnej reformie organizacyjnej, od 28.04.1919 do 30.09.1920, kierownik Wydziału Prezydialnego i po następnej reformie, od 30.09.1920 do 25.02.1921, naczelnik Wydziału Personalnego MSZ. Skierowany na placówkę, od 25.02.1921 do 1.04.1922 pracował z tytułem radcy legacyjnego w Poselstwie RP w Rio de Janeiro. We wrześniu 1921, w związku z nieobecnością posła Czesława Pruszyńskiego, pełnił funkcję chargé d'affaires a.i. w Poselstwie w Rio de Janeiro. Został przeniesiony do Argentyny, gdzie od 1.04.1922 do 18.05.1925 był chargé d'affaires i kierownikiem poselstwa w Poselstwie RP w Buenos Aires. Mianowany, od 18.05.1925 do 30.06.1936 poseł nadzwyczajny i min. pełnomocny w Poselstwie RP w Buenos Aires. Równocześnie, od 28.09.1925 do 30.06.1936, poseł w Poselstwie RP w Santiago de Chile (Chile), w Asunción (Paragwaj) i Montevideo (Urugwaj) z siedzibą w Buenos Aires. 19.03.1926 złożył listy uwierzytelniające prezydentowi Urugwaju José Serrato. 23.10.1927 uczestniczył w II ogólnym zebraniu Towarzystw i Organizacji Polskich w Argentynie. W 1929 został również akredytowany w Peru; 14.08.1929 przedstawił listy uwierzytelniające prezydentowi Republiki Peru Augusto Leguii. W grudniu 1930, z okazji 100-lecia niepodległości Urugwaju, mianowany ambasadorem w misji specjalnej. W październiku 1934 członek honorowy Komisji Polskiej Kongresu Eucharystycznego w Buenos

Aires. Choć został odwołany z tych placówek z dniem 30.04.1936, to listy odwołujące go z Urugwaju, od Ignacego Mościckiego do prezydenta Urugwaju Gabriela Terrego, zostały podpisane 22.07.1936. Po powrocie do Polski pozostawał, od 10.1936 do 04.1937, w stanie rozporządzalności, a w kwietniu 1937 został przeniesiony w stan spoczynku. Przynajmniej od 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej.

W l. 1937–1939 profesor języka hiszpańskiego w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie, jednocześnie w roku akademickim 1938/1939 wykładał zagadnienia polskiej polityki emigracyjnej na Studium Migracyjno-Kolonialnym przy Wolnej Wszechnicy Polskiej w Warszawie. W tym też czasie miał być również wiceprezesem Izby Handlowej Polsko-Latynoamerykańskiej w Warszawie.

Po wybuchu II wojny światowej przedostał się do Francji. Przywrócony 23.12.1939 do służby w MSZ, został mianowany posłem nadzwyczajnym i min. pełnomocnym w Poselstwie RP w Chile. Listy uwierzytelniające złożył w Santiago de Chile 7.10.1940. Według niektórych źródeł 1.04.1942 został mianowany również posłem RP w Peru, ale brak potwierdzenia tej informacji. Po wycofaniu uznania dla Rządu RP na Uchodźstwie w Londynie w 1945 wyjechał do Argentyny, a następnie do Montevideo.

Zaangażował się czynnie w działalność organizacji polonijnych w Argentynie i Urugwaju; członek honorowy „Ogniska Polskiego” w Montevideo, honorowy prezes Związku Polaków w Berisso pod Buenos Aires oraz Klubu Polskiego. Od 1960 członek Towarzystwa Biblioteka Polska im. Ignacego Domeyki w Buenos Aires. Publikował w „Głosie Polskim” wydawanym w Buenos Aires. Był również członkiem International Law Association w Londynie oraz Academie Diplomatique Internationale w Paryżu.

Ożenił się w Rio de Janeiro z Nieves Ramos Montero, obywatelką urugwajską, córką ambasadora Urugwaju w Brazylii, Dionisio Ramos Montero.

Publikacje: m.in.: *Zbiór przepisów sanitarnych m. Warszawy*, Warszawa 1915; *Zasady indemnizacji strat wojennych w ich rozwoju historycznym*, Warszawa 1917.

Odznaczenia: Order Odrodzenia Polski III kl., Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości; boliwijskie: Orden Nacional del Condór de los Andes (Narodowy Order Kondora Andów); chilijskie: Orden del Merito de Chile (Order Zasługi Chile) III i II kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Londynie, sygn. 1549, k. 47–49; AAN, MSZ, sygn. 190a, k. 12, sygn. 274, s. 208, sygn. 368, s. 22–23, sygn. 400, s. 20, 29, sygn. 860, s. 27–34, sygn. 863, s. 29, sygn. 864, s. 4, 6–7, sygn. 9577, s. 197–198, sygn. 9712, s. 4–5, sygn. 12478, s. 4; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 6; AAN, Posel. RP w Santiago de Chile, sygn. 36, s. 51–52, s. 69–71, sygn. 50, s. 139; AAN, PRM, część VIII, sygn. 250, s. 44–45; AAN, Tymczasowa Rada Stanu, sygn. 17, s. 133; AP w Gdańsku, Oddział w Gdyni, Gdynia–Ameryka Linie Żeglugowe S.A. w Gdyni, sygn. 1612, k. 421; AMSZ, zespół 6, Dep. Polityczny, t. 1416, k. 20, 22–23, t. 1419, k. 4, 6, 79–81, t. 1427, s. 10–12; PIASA, Posel. RP w Rio de Janeiro, sygn. 230 (dawniej pudło 5, sygn. 155), sygn. 151 (dawniej pudło 5, sygn. 169), sygn. 485 (dawniej pudło 15, sygn. 450), sygn. 451 (dawniej pudło 18, sygn. 582); Archiwum oo. Franciszkanów w Martin Coronado, Argentyna, teczka Bekiera Jerzego, s. 27.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 100; 1936, nr 3, s. 67; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 23; RSZ 1932, s. 39, 153; RSZ 1937, s. 38, 43, 47, 57, 113, 130; RSZ

1939, s. 44, 48, 50, 60, 124, 146; Günther Władysław, *Pióropusz i szpada. Wspomnienia ze służby zagranicznej*, Paryż 1963, s. 24–25; Melcer-Rutkowska Wanda, *Nad srebrną rzeką (Argentyna)*, Warszawa 1927, s. 132; *Nekrologi*, „Głos Polski” (Buenos Aires), 1.02.1963, s. 5; *Nekrolog*, ibidem, 15.02.1963, s. 5; *Nekrolog*, ibidem, 1.03.1963, s. 5; *Protokół II-go ogólnego zebrania Związku Towarzystw i Organizacji Polskich w Argentynie odbytego w dniu 23 października 1927 roku*, ibidem, 4 XI 1927, nr 39, s. 4–5; Pyzik Stanisław, *Wspomnienie o śp. Wł. Mazurkiewiczu*, ibidem, 8.02.1963, s. 2.

Opracowania: *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 104–195; Łaptos Józef, *Dyplomaci II RP w świetle raportów Quai d’Orsay*, Warszawa 1993, s. 110, 145, 280–282, 286–287; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 474; *XV lat pracy Klubu Polskiego w Buenos Aires 12.XI.1940–12.XI.1955*, (Buenos Aires 1955), s. VII; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 46; Skowroński Tadeusz, *Wojna polsko-niemiecka widziana z Brazylii 1939–1940*, Londyn 1980, s. 80; Skóra Wojciech, *Służba konsularna Drugiej Rzeczypospolitej. Organizacja, kadry i działalność*, Toruń 2006, s. 872; Żukowski Przemysław M., *Pracownicy i absolwenci Uniwersytetu Jagiellońskiego w polskiej służbie zagranicznej, 1918–1945*, „Zeszyty Historyczne”, 2008, z. 165, s. 59.



Merdinger Zygmunt. Ur. 3.07.1890 w Oświęcimiu; zm. 15.11.1958 w Meksyku. Syn Karola i Anny z d. Śliwka.

Ukończył Akademię Eksportową w Wiedniu, studiował też przez osiem semestrów na Wydziale Prawa, choć nie udało się ustalić, na jakiej uczelni. Od 09.1912 do 07.1914 pracował jako sekretarz, zastępca dyrektora Agencji Handlowej w Krajowym Związku Przemysłowym we Lwowie. Od 4.08.1914 do 1.09.1917 w Legionach. Po kryzysie przysięgowym, od 1.09.1917 do 1.08.1918, w armii austriackiej. Wstąpił do Wojska Polskiego, w którym służył od 1.08. do 18.11.1920 w randze porucznika artylerii. Od 1.10. do 11.1918 referent w Departamencie Stanu Tymczasowej Rady Stanu.

Przeszedł do pracy w służbie zagranicznej i od 25.11.1918 do 2.01.1919 był referentem ds. Austrii i Bałkanów (krajów b. monarchii austro-węgierskiej) w Wydziale Ekonomiczno-Handlowym MSZ. Od 2.01. do 1.07.1919 konsul w Konsulacie RP w Belgradzie. W tym czasie przebywał w Poselstwie RP w Sofii, organizował bowiem służbę konsularną polską w Jugosławii, Albanii i Grecji. Od 1.07.1919 do 1.08.1920 konsul w Departamencie Politycznym MSZ. Od 1.08. do 18.11.1920 miał przerwę w pracy dla odbycia służby wojskowej w WP, w trakcie której odniósł poważną kontuzję dłoni. Od 18.11.1920 do 1.10.1922 nadal konsul w Departamencie Politycznym MSZ; prawdopodobnie pracował w Referacie Wolnego Miasta Gdańska. Od 1.10.1922 do 1.03.1927 konsul, kierownik Konsulatu RP w Królewcu, a od 9.11.1922 konsul generalny i nadal kierownik Konsulatu Generalnego RP w Królewcu. Odwołany do centrali MSZ, następnie w okresie 19.03.1927–15.03.1928 konsul w Konsulacie RP w Bratysławie. Od 15.03. do 1.06.1928 w ministerstwie. Ponownie skierowany na placówkę zagraniczną, od 1.06.1928 do 2 lub

3.09.1931 konsul generalny w Konsulacie Generalnym RP w Meksyku, a od 1.12.1930 radca poselstwa; od 3.09.1931 do 31.01.1936 radca poselstwa w charakterze chargé d'affaires w Poselstwie RP w Meksyku. Od 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. W 1929 został honorowym członkiem Meksykańskiego Towarzystwa Geografii i Statystyki, a w 1931 – honorowym prezesem Związku Społeczno-Kulturalnego Obywateli Rzeczypospolitej „Polonia” w Meksyku. W 1933 współorganizator Towarzystwa Przyjaciół Polski (Sociedad de Amigos de Polonia) w Meksyku. Powierzono mu z dniem 18.11.1933 obowiązki chargé d'affaires w Gwatemali, Kostaryce (do 31.01.1936), Hondurasie (od 18.11.1933 do 31.01.1936), Salwadorze (od 18.11.1933 do 31.01.1936), Nikaragui (od 18.11.1933 do 31.01.1936), Panamie (do 31.01.1936), na Haiti (od 18.11.1933 do 31.01.1936), Dominikanie (od 18.11.1933 do 31.12.1935), Wenezueli (od 18.11.1933 do 31.01.1936) i Kolumbii (od 18.11.1933 do 31.01.1936). Po odwołaniu pracował do 31.08.1936 w MSZ jako radca ekonomiczny, a następnie został skierowany do Ambasady RP w Londynie na stanowisko radcy handlowego, na którym pozostawał od 1.09.1936 do 15.02.1945. W sierpniu 1939, gdy przebywał na urlopie w Polsce, został w trybie pilnym odwołany do Londynu. Będąc porucznikiem WP, w 1940 zgłosił się ochotniczo do Komisji Poborowej w Ambasadzie RP w Londynie, ale został uznany za niezdolnego do służby. W czerwcu 1944 członek założyciel Towarzystwa Przyjaciół Ameryki Łacińskiej w Londynie. W związku z nagłą śmiercią, w styczniu 1945, posła w Meksyku, Władysława Neumana, został mianowany 16.02.1945 posłem w Poselstwie RP w Meksyku, a także akredytowany w Kostaryce, Gwatemali, Hondurasie, Panamie, Salwadorze i Nikaragui z siedzibą w Meksyku. Przyjechał do Meksyku 27.03.1945; 14.06.1945 złożył listy uwierzytelniające prezydentowi tego kraju.

Po wycofaniu przez władze Meksyku uznania w lipcu 1945 dla Rządu RP na uchodźstwie w Londynie pozostał na emigracji w Meksyku, pełniąc funkcję jego nieoficjalnego przedstawiciela w tym kraju. Założył przedsiębiorstwo handlowe, zajmujące się importem samochodów, motocykli i rowerów z Anglii.

W 1921 ożenił się z Zofią z d. Robaszekiewicz (1893–1960), działaczką niepodległościową; w 1920 była członkinią Ochotniczej Legii Kobiet, w której służyła do końca wojny polsko-bolszewickiej. Towarzyszyła mężowi na wszystkich placówkach do 1939. Wybuch wojny we wrześniu 1939 zastał ją w kraju. W czasie okupacji należała do „Unii”, organizacji narodowo-katolickiej. Była w niej wiceprzewodniczącą sektora kobiecego i przewodniczącą warszawskiej organizacji kobiet. Czynna w pracach Społecznej Organizacji Samoobrony, także w działalności charytatywnej i podziemnym życiu kulturalnym. Po połączeniu się „Unii” w 1943 znalazła się w Stronnictwie Pracy. W 1945 prowadziła działalność opiekuńczą w ramach PCK w Grobicach w pow. grójeckim, kontynuując działalność w Stronnictwie Pracy. Aresztowana w 1949 pod zarzutem działalności antypaństwowej, w 1951 została skazana na siedem lat więzienia. Uwolniona dopiero w 1955, formalnie została uniewinniona w 1957 przez Sąd Najwyższy. W 1958 wyjechała z synem do Meksyku i tam zmarła. Syn Karol (ur. 1938).

Publikacje: autor jednej z pierwszych książek w języku polskim poświęconych współczesnemu Meksykowi – *Meksyk*, Warszawa 1936.

Odnaczenia: Order Odrodzenia Polski IV kl., Krzyż Walecznych, Krzyż Niepodległości z Mieczami, Medal za Wojnę 1918–1921, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, brązowy i srebrny Medal za Długoletnią Służbę; francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa) V kl.; haitańskie: Ordre Honneur et Mérite (Order Honoru i Zasługi) III kl.; tunezyjskie: Niszan-el-iftikar (Order Sławy) I kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Londynie, sygn. 1489, k. 11, sygn. 1696, k. 108–110, sygn. 1739, s. 128, sygn. 1740, k. 184, sygn. 1777, s. 97; AAN, Konsulat RP w Użhorodzie, sygn. 91, s. 187; AAN, MSZ, sygn. 540, k. 16, sygn. 680, k. 67, sygn. 12478, s. 4; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 277, s. 6; AAN, PRM, część VIII, sygn. 250, s. 46–47; AMSZ, zespół 6, Dep. Polityczny, t. 1403, s. 2–3, 23–26, t. 1406, s. 24–26, t. 1412, s. 1–2, 5, 15, t. 1419, s. 8; HI, MSZ, jednostka 293 (350.293.20, s. 867); HI, Amb. Polski w Wielkiej Brytanii, jednostka 5, s. 38, 470 (6.5.1, s. 35, 467), s. 479–480, 482–484 (6.5.3, s. 476–477, 479–481), jednostka 70, s. 184, 190 (81.70.4, s. 680, 686); IJP-NY, Archiwum Ambasadora Józefa Lipskiego, t. 68; Dziennik Henryka Stebelskiego, notatki z 27.03.–14.06.1945, rkps (w posiadaniu syna).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 112; 1925, nr 12, s. 195; 1926, nr 12, s. 177; 1927, nr 2, s. 23; 1933, nr 20, s. 197; 1936, nr 1a, s. 19; Monitor Polski, nr 5 z 8.01.1919, s. 1; Monitor Polski, nr 133 z 12.06.1928, s. 2; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 7; RSZ 1932, s. 39, 208; RSZ 1937, s. 48, 50, 56, 72, 81, 90, 95, 97, 103, 112, 119, 130, 133, 192; RSZ 1939, s. 52, 59, 79, 88, 95, 101, 103, 109, 123, 130–131, 146, 152, 217, 265; Drohojowski Jan, *Jana Drohojowskiego wspomnienia dyplomatyczne*, wyd. 3, Kraków 1972, s. 42, 278, 290, 319; Günther Władysław, *Pióropusz i szpada. Wspomnienia ze służby zagranicznej*, Paryż 1963, s. 52; *Notatka*, „Dziennik Żołnierza APW”, 17 VI 1945, nr 143 (498), s. 1.

Opracowania: Bujak Waldemar, *Merdingerowa z Robaszkiewiczów Zofia (1893–1960)*, [w:] PSB, t. 20, 1975, s. 439–440; Dąbek Roman, *Zygmunt Merdinger (1890–1958) – ostatni radca-minister poselstwa PR w Ciudad de México, legionista, dyplomata, pisarz*, [w:] *Polscy działacze emigracyjni w walce o niepodległość. XIX Międzynarodowe Sympozjum Biografistyki Polonijnej, Siemianowice Śląskie, 30 listopada 2018 r.*, Warszawa 2018, s. 31–37; Hinterhoff E., *Zbliżenie między Polską a Ameryką Łacińską*, „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza” (Londyn), 16.01.1945, nr 14, s. 3; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 105; Łaptos Józef, *Dyplomaci II RP w świetle raportów Quai d'Orsay*, Warszawa 1993, s. 243–244; Łepkowski Tadeusz, *Polska–Meksyk 1918–1939*, Wrocław 1980, s. 67, 72–74, 79–80, 83–86, 162; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 477–478; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 46, 54, 56, 59, 62, 64, 70, 116; Sibora Janusz, *Narodziny polskiej dyplomacji u progu niepodległości*, Warszawa 1998, s. 256.

Mierzyński Władysław (Mieżyński). Ur. 11.01.1901 w Moskwie; zm. 24.03.1944 w obozie Mittelbau-Dora, Buchenwald. Syn Tadeusza i Klary z d. Rajch.

Absolwent Wyższej Szkoły Handlowej w Warszawie. Od 9.11.1918 do 1.11.1920 walczył w szeregach Wojska Polskiego jako kapral przydzielony do pociągu pancernego.

Od 20.07.1922 do 15.09.1923 w Departamencie Konsularnym MSZ jako dietetariusz. Skierowany na placówkę zagraniczną, od 15.09.1923 do 1.01.1926 był prowizorycznym urzędnikiem z tytułem II sekretarza konsularnego w Konsulacie RP w Rydze. W tym czasie, 21.10.1925, złożył egzamin na stanowisko I kategorii w MSZ. Odwołany, przez miesiąc pracował w MSZ (1.01.–1.02.1926); następnie, od 1.02.1926 do 1.04.1928, w Konsulacie RP w Lipsku, początkowo jako I sekretarz konsularny, a od 1.04.1927 attaché konsularny. Przeniesiony, od 1.04.1928 do 1.01.1929, w Konsulacie RP w Hamburgu, tam też 1.07.1928 otrzymał nominację na wicekonsula. Ostatnią jego placówką był Konsulat RP w Kwidzynie, gdzie pracował od 1.01.1929 do 31.03.1931 jako wicekonsul i kierownik konsulatu. Odwołany i równocześnie mianowany referendarzem, od 1.04.1931 do 31.12.1932 pracował w Wydziale Ogólnokonsularnym (K.I.) Departamentu Konsularnego. Od 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Od 1.01.1933 II sekretarz poselstwa w Ambasadzie RP w Paryżu, a od 30.03.1934 I sekretarz ambasady w Ambasadzie RP w Paryżu. 29.10.1936 mianowany przez min. spraw zagranicznych konsulem w Konsulacie RP w Lyonie, a Prezydent RP podpisał jego listy komisyjne 23.11.1936, od 1.01.1937 kierował Konsulatem RP w Lyonie. Tam też zastała go wojna, a następnie upadek Francji w 1940. Opuścił placówkę 18.06.1940.

W okresie okupacji niemieckiej członek Kwatery Przybocznej Szefa Głównego Polskiej Organizacji Walki o Niepodległość we Francji. Aresztowany 15.09.1943, zmarł w filii obozu koncentracyjnego w Buchenwaldzie, Mittelbau-Dora.

Żona Maria z d. Mierzyńska.

Odznaczenia: Złoty Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Medal Pamiątkowy za Wojnę 1918–1921.

Archiwalia: AAN, PRM, część VI, sygn. 74-3, t. 1, s. 20, 22, część VIII, sygn. 250, s. 51–53; AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2956, s. 110; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 6; HI, MSZ, jednostka 296, s. 14 (353.296.1, s. 13).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 13, s. 267; 1926, nr 1, s. 12; 1927, nr 3, s. 50 (tu: Mieżyński); 1929, nr 4, s. 86; Monitor Polski, nr 133 z 12.06.1928, s. 2; RSZ 1932, s. 39, 137; RSZ 1937, s. 65, 103, 193; RSZ 1939, s. 70, 110, 218; Schimitzek Stanisław, *Na krawędzi Europy. Wspomnienia portugalskie 1939–1946*, Warszawa 1970, s. 149, 162–163, 184–185, 187, 193–195.

Opracowania: *Historia dyplomacji polskiej*, t. IV: 1918–1939, pod red. P. Łossowskiego, Warszawa 1995, s. 104; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1945, s. 49, 79, 83, 88.

Strony internetowe: <http://totenbuch.buchenwald.de/names/details/page/65/letter/m/person/15785/ref/names> (4.05.2020).



Miszke Zbigniew August. Ur. 21.03.1881 w Bochni; zm. w 1944 w Krakowie. Syn Sylwera, naczelnika salin wielickich, i Zofii z d. Głowacka.

Studiował pięć semestrów na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Graz. Ukończył jednoroczny kurs w Akademii Handlowej w Wiedniu i zaliczył cztery semestry Akademii Eksportowej w Wiedniu. Od 1.12.1908 do 28.09.1909 praktykant handlowy w Domu Handlowym S. Blanc w jego oddziale w Paryżu. Od 15.02. do 31.05. 1911 praktykant handlowy w firmie Henryk Lilpop i S-ka w Warszawie. Od 20.08.1911 do 20.04.1917 w austro-węgierskiej służbie konsularnej.

Pracę w polskiej służbie zagranicznej podjął w Szwajcarii, gdzie od 12.12.1918 do 1.10.1919 był II sekretarzem ds. konsularnych w Poselstwie RP w Bernie. Awansowany na wicekonsula, od 1.10.1919 do 1.01.1921 kierownik Konsulatu RP w Genewie. Przeniesiony, od 1.01.1921 kierownik Konsulatu RP w Trieście. 1.04.1922 otrzymał awans na konsula; w Konsulacie RP w Trieście pozostał do 1.06.1922. Następnie skierowany do Ameryki Południowej, od 1.06.1922 do 15.08.1928 pracował jako konsul w Konsulacie Generalnym RP w Kurytybie. Odwołany, pozostawał w MSZ od 15.08. do 30.10.1928 w randze radcy ministerialnego, ale bez przydziału. Od 30.10.1928 do 16.07.1930 zastępca naczelnika Wydziału Osobowego w Gabinetcie Ministra. Ponownie skierowany na placówkę, od 16.07.1930 do 1.10.1931 konsul w Konsulacie Generalnym RP w Monachium, 30.04.1931 przejął placówkę od Aleksandra Ładosia. Odwołany, już 1.06.1931 przekazał dr. Adamowi Lisiewiczowi Konsulat Generalny RP w Monachium i od 1.10.1931 do 8.11.1932 w randze radcy ministerialnego pracował w Gabinetcie Ministra, skąd został przeniesiony do Wydziału Prasowego (P.IV.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego, w którym pozostawał od 9.11.1932 do 31.01.1933. Od 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. 1.02.1933 przeniesiony w stan nieczynny, a 1.08.1933 przeszedł w stan spoczynku. Dalsze losy nieznanne.

Żona Eugenia z d. Czyżewska. Rodzeństwo: Maksymilian (1868–1942), Kamila (ur.1866), Mieczysław Karol, prawnik, i Kazimierz, doktor medycyny.

Odnaczenia: Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2956, s. 127–130; AAN, KCNP, sygn. 73, s. 91, 143, 150, 218; AAN, KNP, sygn. 245, s. 35, 60; AAN, MSZ, sygn. 274, s. 220; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 6; AAN, PRM, część VIII, sygn. 250, s. 60–62.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1920, s. 42; 1923, nr 6, s. 107; 1925, nr 12, s. 188; 1926, nr 2, s. 23, nr 12, s. 170; 1933, nr 3, s. 24, nr 15, s. 154; *MSZ. Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 50; *RSZ 1937*, s. 45, 143; *Pamiętniki emigrantów*, wybór i przedmowa K. Koźniewski, Warszawa 1965, s. 177, 185, 191; *Wójcik Władysław, Moje życie w Brazylii*, Warszawa 1961, s. 50, 62, 65, 127–128.

Opracowania: Dworecki Tadeusz, *Zmagania polonijne w Brazylii. Polscy werbiści 1900–1978*, Warszawa 1978, s. 399–400, 409–410, 415, 421–422; Makarczyk Janusz, *Nowa*

Brazylja. Dżungla – osiedla – ludzie, Warszawa 1929, s. 118; Piber Andrzej, *Zbigniew August Miszke 1881–1944*, [w:] PSB, t. 21, 1976, s. 374–375 (tu bibliografia); *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 79.

Strony internetowe: <https://www.geni.com/people/Mieczys%C5%82aw-Miszke/600000007336622476> (5.05.2020).



Modzelewski Jan. Ur. 7.04.1875 w Chmielówce, pow. Płoskirów, Podole; zm. 14.03.1947 we Fryburgu. Syn Ludwika, właściciela ziemskiego, i Władysławy z d. Kossecka.

Po ukończeniu gimnazjum w Odessie w l. 90. XIX w. wyjechał na Zachód. Początkowo przebywał w Belgii, gdzie studiował od 1894 do 1898 na Uniwersytecie w Liège (Leodium), następnie od 1899 do 1901 w Szwajcarii studiował na Uniwersytecie we Fryburgu. Ukończył tam Wydział Matematyczno-Przyrodniczy i został asystentem prof. fizyki Józefa Kowalskiego (Wierusz-Kowalskiego). Doktorat z filozofii uzyskał we Fryburgu.

W l. 1901–1919 (do 15 marca) pracował naukowo, zajmując się psychologią eksperymentalną na uniwersytetach w Genewie i we Fryburgu; zajmował się też działalnością społeczną. W tym czasie przyjaźnił się z Ignacym Mościckim. We współpracy z Mościckim wybudował, w 1901, fabrykę kondensatorów wysokiego napięcia skonstruowanych przez Mościckiego; był jej właścicielem i dyrektorem. W okresie I wojny światowej działał aktywnie w ruchu niepodległościowym w Szwajcarii. Członek Komitetu Narodowego Polskiego w Paryżu, pracował w Centralnej Agencji w Lozannie, był od 1915 członkiem jej Komitetu Nadzorczego, jako sekretarz generalny; w l. 1915–1919 wydawał w języku francuskim encyklopedię o Polsce. Kierował agenturą Naczelnego Komitetu Narodowego w Bernie. W grudniu 1917 z ramienia KNP prowadził rozmowy z Eustachym Sapielą, przedstawicielem Rady Regencyjnej w Szwajcarii.

Do służby dyplomatycznej wstąpił w 1919; cały czas przepracował w jednej placówce – w Bernie – od 15.03.1919 jako radca poselstwa, prawdopodobnie jeszcze w Misji Komitetu Narodowego Polskiego, która przekształciła się w Poselstwo RP. Według niektórych źródeł, od początku był chargé d'affaires Misji (Poselstwa), wg innych funkcję chargé d'affaires objął dopiero 28.04., a nawet 12.05.1919, choć jego listy uwierzytelniające zostały podpisane 17.06.1919. Pełnił tę funkcję do 14.08.1919. Są też niejasności dotyczące daty jego nominacji na posła nadzwyczajnego i min. pełnomocnego w Poselstwie RP w Bernie, wg jednych było to 28.04., a innych 14.08.1919. Pozostawał na tym stanowisku aż do 1938, gdy przeszedł na emeryturę. 22.08.1921 został mianowany Delegatem Rządu RP na Drugie Ogólne Zgromadzenie Ligi Narodów. W 1932 był delegatem RP na konferencję rozbrojeniową. 31.10.1938 został przeniesiony w stan nieczynny.

Osiadł we Fryburgu; nadal pełnił nadaną mu w 1923 przez władze RP funkcję kuratora Muzeum Tadeusza Kościuszki w Solurze i Muzeum Polskiego w Rapperswilu. Po wybuchu II wojny światowej został mianowany delegatem PCK na Szwajcarię, a jesienią 1939 zorganizował towarzystwo „Pro Polonia”, mające zajmować się pomocą ofiarom wojny w Polsce. Został prezesem honorowym jego Zarządu Głównego.

Żona, córka arystokraty szwajcarskiego, Izabela hr. De Diesbach de Belleroche. Pobrali się w 1904.

Publikacje: wiele prac z zakresu fizyki, chemii i psychologii eksperymentalnej.

Odnaczenia: Order Odrodzenia Polski III i II kl., Złoty Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości; francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa) III kl.; jugosłowiańskie: Orden Svetoga Save (Order Świętego Sawy), I kl.; rumuńskie: Ordinul Coroana României (Order Korony Rumunii) I kl.

Archiwalia: AAN, Attachés..., sygn. 105, s. nlb.; AAN, KCNP, sygn. 70, s. 7, sygn. 72, s. 73–74; AAN, KNP, sygn. 171, s. 107, sygn. 172, s. 90; AAN, MSZ, sygn. 190a, s. 12, sygn. 274, s. 211; AAN, PRM, część VIII, sygn. 250, s. 66–67.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1920, s. 35; 1923, nr 6, s. 105, nr 12, s. 245; 1927, nr 4, s. 69; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 29; RSZ 1932, s. 40, 239; RSZ 1937, s. 124, 194; RSZ 1939, s. 137; Korczyński Aleksander, *Ś.p. min. Jan Modzelewski*, „Przed Świtem” (Londyn), 1947, R. 2, nr 5 (12), s. 209–210; *O Niepodległą i granice*, t. 3: *Raporty i informacje Biura Propagandy Zagranicznej Prezydium Rady Ministrów 1920–1921*, wybór i przyg. do druku M. Jabłonowski, W. Janowski, A. Koseski, Warszawa–Pułtusk 2002, s. 25, 74, 86; *Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej*, t. I, Kraków 1994, s. 260, t. V, Kraków 2001, s. 477; Romer Eugeniusz, *Pamiętnik paryski 1918–1919*, do druku przyg. A. Garlicki i R. Świętek, Wrocław 1989, (wg indeksu); Skirmunt Konstanty, *Moje wspomnienia 1866–1945*, wstęp i oprac. E. Orlof, A. Pasternak, Rzeszów 1998, s. 68, 132; Skowroński Tadeusz, *Pamiętniki 1914–1939. Student w Szwajcarii. Dyplomata wolnej Polski*, Pruszków 1999, (wg indeksu).

Opracowania: *Historia dyplomacji polskiej*, t. IV: 1918–1939, pod red. P. Łossowskiego, Warszawa 1995, s. 10, 52; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 105; Łaptos Józef, *Dyplomaci II RP w świetle raportów Quai d'Orsay*, Warszawa 1993, s. 11, 63–64; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 498; Piber Andrzej, *Modzelewski Jan (1875–1947)*, [w:] PSB, t. 21, 1976, s. 548–550 (tu bibliografia); Płygawko Danuta, *Sienkiewicz w Szwajcarii. Z dziejów akcji ratunkowej dla Polski w czasie pierwszej wojny światowej*, Poznań 1986, s. 43, 51, 54, 97, 142; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 80.



Morawska Maria Magdalena, pseud. „Magda”, „Magdalena”. Ur. 20.08.1922 w majątku w Jurkowie, woj. poznańskie; zm. 6.08.1944 w Warszawie. Córka Kajetana Dzierżykraj-Morawskiego i Marii z d. Turno.

Uczęszczała do Szkoły Sióstr Urszulanek w Poznaniu, a następnie do Gimnazjum św. Teresy w Rabce, gdzie ukończyła pierwszą klasę, drugą klasę zaś już na tajnych kompletach w Warszawie. Należała do konspiracyjnej Konfederacji Narodu i była żołnierzem jej Uderzeniowego Batalionu. Żołnierz AK, współpracowała z Kedywem. W 1943 uczestniczyła w przygotowaniu akcji na

magazyny firmy La Roche na Mokotowie w Warszawie. Zatrudniła się wówczas jako telefonistka w tej firmie. Była łączniczką w planowanej przed powstaniem warszawskim akcji uderzenia na Pawiak w lipcu 1944. Współpracowała z konspiracyjnym czasopiśmie literackim „Sztuka i Naród”. W maju 1943 pełniła funkcję łączniczki Wydziału Łączności Departamentu Spraw Zagranicznych Delegatury Rządu RP na Kraj (krypt. „Moc”). Prawdopodobnie w ramach swej pracy w tym Departamencie na dokumentach volksdeutschki jeździła z Warszawy do Hamburga i Berlina. W powstaniu warszawskim uczestniczyła jako łączniczka batalionu „Parasol”, miała też być łączniczką dowódcy Zgrupowania „Radosław” płk. Jana Mazurkiewicza. Zmarła z ran w trakcie walk na Starym Mieście.

Była początkującą poetką. Jeden z ocalałych wierszy ukazał się po wojnie w „Tygodniku Powszechnym”. Ojciec dedykował jej swe wspomnienia wydane pt. *Tamten brzeg. Wspomnienia i szkice*.

Archiwalia: AAN, Akta Komisji Kobiet Walczących, sygn. II-M-123 F; AAN, Krajowa Grupa Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej 1918–1945, sygn. 2/1.

Źródła drukowane: Minkiewicz Władysław, *Wspomnienia 1939–1954*, „Zeszyty Historyczne”, 1987, z. 80, s. 123; Morawski Kajetan, *Tamten brzeg. Wspomnienia i szkice*, Paris (b.r.w.).

Opracowania: Grabowski Waldemar, *Polska tajna administracja cywilna 1940–1945*, Warszawa 2003, s. 280; *Słownik uczestniczek walki o niepodległość Polski 1939–1945: poległe i zmarłe w okresie okupacji niemieckiej*, H. Michalska [et al.], Warszawa 1988, s. 279; Szklarska-Lohmannowa Alina, *Morawski (Dzierżykraj-Morawski) Kajetan (1892–1973)*, [w:] PSB, t. 21, 1976, s. 729.

Strony internetowe: [www.: http://akwielkopolska.pl/biograms/index/biograms/1,19,0,0,Biogramy,Strona1,1.html](http://akwielkopolska.pl/biograms/index/biograms/1,19,0,0,Biogramy,Strona1,1.html)



Morawski Tomasz Konstanty. Ur. 21.12.1889 w Smardzewie, woj. warszawskie; zm. 7.02.1933 w Szczecinie. Syn Józefa i Wiktorii z d. Jeżewska.

Ukończył w 1911 Cesarską Szkołę Prawoznawczą w Petersburgu. Od 09.1911 do 06.1917 pracował w Petersburgu w kancelarii cesarskiej jako urzędnik. Na krótko podjął pracę w rosyjskiej służbie zagranicznej i od 06.1917 do 1.12.1918 był attaché handlowym w Poselstwie Rosyjskim w Chrystianii (obecnie Oslo). Po powrocie do Polski, od 02. do 06.1919, był z ramienia Ministerstwa Skarbu delegatem i sekretarzem delegacji państwowych zakładów graficznych do Paryża, a od 06. do 1.10.1919 pomocnikiem pełnomocników Ministerstwa Skarbu w Paryżu i sekretarzem tzw. Delegacji Skarbowej. Od 10. do 22.11.1919 miał przerwę w służbie państwowej.

W służbie dyplomatycznej od 2.04.1919, kiedy to podjął pracę w charakterze II sekretarza poselstwa w Poselstwie RP w Sztokholmie; awansowany, od 22.11.1919 do 15.05.1920 I sekretarz poselstwa w Poselstwie RP w Sztokholmie. Przeniesiony, od 15.05.1920 do 1.01.1921 I sekretarz poselstwa w Poselstwie RP w Berlinie. Odwołany, pracował

w centrali MSZ od 1.01. do 7.07.1921. Następnie, od 7.07.1921 do 24.10.1922, I sekretarz poselstwa w Poselstwie RP w Moskwie, dokąd przyjechał razem z kierownikiem placówki Tytusem Filipowiczem dopiero 4.08.1921. Awansowany 24.10.1922, do 1.02.1923 pracował w charakterze I sekretarza poselstwa z tytułem radcy legacyjnego; od 11.12.1921 do 1.10.1922 kierownik Poselstwa RP w Moskwie. Odwołany, od 1.02. do 15.06.1923 w Departamencie Konsularnym MSZ jako I sekretarz legacyjny z tytułem radcy legacyjnego. Ponownie skierowany na placówkę, od 15.06.1923 do 1.05.1924 I sekretarz z tytułem radcy legacyjnego w Poselstwie RP w Berlinie; do stolicy Niemiec przyjechał 16.06.1923. Odwołany, od 1.05.1924 do 1.10.1926 w centrali MSZ, 1.01.1925 został mianowany radcą ministerialnym. Ponownie skierowany do Niemiec, od 1.10.1926 do 15.10.1927 radca poselstwa w Poselstwie RP w Berlinie; odwołany do ministerstwa 30.09.1927. Od 16.10.1927 do 1.05.1929 w centrali. Od 1.05.1929 do 1.09.1932 konsul generalny i kierownik w Konsulacie RP w Wiedniu, następnie przeniesiony i od 1.09.1932 konsul generalny i kierownik Konsulatu Generalnego RP w Królewcu. Jego dekret nominacyjny został podpisany przez min. spraw zagranicznych 8.07.1932, ale dopiero 2.09.1932 przejął konsulat. Pozostawał na tym stanowisku aż do śmierci.

Prawdopodobnie nie założył rodziny.

Odnaczenia: francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa) V kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2956, s. 204, sygn. 2985, s. 167–242, sygn. 2993, s. 63–64; AAN, KNP, sygn. 172, s. 13, 131, sygn. 223, s. 61; AAN, MSZ, sygn. 274, s. 210, sygn. 1459, s. 7; AAN, PRM, część VI, sygn. 74-3, t. 1, s. 47, część VIII, sygn. 250, s. 70–72.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1920, s. 36; 1923, nr 7, s. 132, nr 10, s. 196; 1925, nr 1, s. 8; 1926, nr 8, s. 102; 1927, nr 7, s. 123; 1933, nr 5, s. 41; *MSZ. Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 28; *RSZ 1932*, s. 40, 156; *RSZ 1937*, s. 40, 103, 144; *RSZ 1939*, s. 109, 117 (tu: Tadeusz), 167.

Opracowania: *Historia dyplomacji polskiej*, t. IV: 1918–1939, pod red. P. Łossowskiego, Warszawa 1995, s. 22; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 105–106.



Morstin Paweł (Morsztyn). Ur. 15.05.1888 w Warszawie; zm. 4.07.1940 na morzu między Francją a Anglią. Syn Kazimierza, pracownika konsulatu angielskiego w Warszawie, i Marii z d. Klemensowska.

Pracę w MSZ podjął na przeł. 1918/1919 jako urzędnik do specjalnych poruczeń w sekretariacie min. spraw zagranicznych. Od 3.07.1919 do 9.09.1920 był referentem w MSZ, a od 1.12.1919 starszym referentem. W styczniu 1920 przydzielony do pracy w Cieszynie w związku z mającym być przeprowadzonym plebiscytem co do losów Śląska Cieszyńskiego. Skierowany na placówkę zagraniczną, od 9.09.1920 do 15.06.1923 pracował w randze I sekretarza poselstwa w Poselstwie RP w Pradze, a następnie w tym samym charakterze, od 15.06.1923 do 1.12.1923, w Poselstwie RP w Kopenhadze. Odwołany, pozostał

I sekretarzem legacyjnym od 1.12.1923 do 26.10.1925. Mianowany 26.10.1925 radcą ministerialnym, pozostał na tym stanowisku do 21.08.1926. Skierowany na placówkę, od 21.08.1926 do 21.10.1928 I sekretarz poselstwa, a od 23.10.1928 do 31.03.1933 radca poselstwa w Delegacji RP przy Lidze Narodów w Genewie. W tym czasie, od października 1932, został wybrany, na roczną kadencję, członkiem Komisji Dyscyplinarnej przy MSZ. Odwołany, od 1.04.1933 radca ministerialny w Protokole Dyplomatycznym (P.D.). 1.02.1934 został mianowany kierownikiem Referatu Ogólnego w tymże Protokole Dyplomatycznym. W styczniu 1939 ponownie mianowany członkiem Komisji Dyscyplinarnej przy MSZ. Należał do Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej, w którym w 1939 został wybrany członkiem Sądu Honorowego Klubu. Nie ustalono od kiedy, ale przynajmniej 1.09.1939 był zastępcą dyrektora Protokołu Dyplomatycznego MSZ.

We wrześniu 1939 ewakuowany transportem MSZ do Rumunii, za wiedzą i zgodą Wiktora T. Drymmera wyjechał do Bukaresztu z zamiarem dotarcia do Paryża. W okresie pobytu rządu we Francji pełnił, aż do 17.06.1940, funkcję dyrektora Protokołu Dyplomatycznego. Ponadto od grudnia 1939 został członkiem Komisji Dyscyplinarnej przy MSZ. Zmarł na statku w trakcie ewakuacji z Francji do Londynu.

Rodziny nie założył.

Odznaczenia: Order Odrodzenia Polski V kl., Złoty Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości; bułgarskie: Order Narodowej Zasługi.

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 274, s. 208; AAN, sygn. 318, s. 73–74, sygn. 12478, s. 1, sygn. 1457b, s. 23, 219, sygn. 1459e, s. 169–172; AAN, PRM, część VIII, sygn. 250, s. 73–75.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 101, nr 9, s. 188, nr 14, s. 276; 1933, nr 6, s. 49, nr 21, s. 204; 1936, nr 1, s. 4; 1939, nr 1, s. 3; *MSZ. Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 23; *RSZ 1932*, s. 40, 258; *RSZ 1937*, s. 22, 194; *RSZ 1939*, s. 12, 28, 219; Günther Władysław, *Pióropusz i szpada. Wspomnienia ze służby zagranicznej*, Paryż 1963, s. 43; Kulski Władysław W., *Pamiętnik b. polskiego dyplomaty*, „Zeszyty Historyczne”, 1978, z. 43, s. 150; *O Niepodległą i granice*, t. 3: *Raporty i informacje Biura Propagandy Zagranicznej Prezydium Rady Ministrów 1920–1921*, wybór i przyg. do druku M. Jabłonowski, W. Janowski, A. Koseski, Warszawa–Pułtusk 2002, s. 209; Szembek Jan, *Diariusz i teki Jana Szembeka (1935–1945)*, t. I, Londyn 1964, s. 295, t. IV, Londyn 1972, s. 147, 222, 224, 460, 490; idem, *Diariusz wrzesień–grudzień 1939*, przedmowę napisał i przypisami opatrzył B. Grzeloński, Warszawa 1989, s. 32.

Opracowania: *Historia dyplomacji polskiej*, t. V: 1939–1945, pod red. W. Michowicza, Warszawa 1999, s. 23, 25, 36; Łossowski Piotr, *Dyplomacja polska 1918–1939*, Warszawa 2001, s. 349–350; Piber Andrzej, *Morstin Paweł (1888–1940)*, [w:] PSB, t. 21, 1976, s. 797–798 (tu bibliografia); *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 23, 27, 80.



Mościcki Michał. Ur. 29.09.1894 w Londynie; zm. 4.03.1961 w Nowym Jorku. Syn Ignacego, prezydenta RP, i Michaliny z d. Czyżewska.

Szkółę średnią ukończył w Szwajcarii. Przebywał w Warszawie w chwili wybuchu I wojny światowej. Studia rozpoczął w Kijowie, ale ich nie ukończył w związku ze zmobilizowaniem do armii rosyjskiej. Od 10.1915 do 07.1918 urzędnik wojskowy armii rosyjskiej. Brał udział, od 1.11. do 25.11.1918, w obronie Lwowa w czasie wojny polsko-ukraińskiej. Następnie w Wojsku Polskim, od grudnia 1918 w składzie polskiej delegacji na konferencję pokojową w Paryżu, w okresie 02.–04.1919, jako podporucznik, był sekretarzem Kazimierza Dłuskiego, polskiego delegata na konferencję pokojową w Paryżu. Razem przyjechali 15.04.1919 z Paryża do Warszawy.

Podjął pracę w służbie zagranicznej, od 1.02. do 26.07.1920 w centrali MSZ był dietetariuszem zatrudnionym w Gabinetcie Ministra. W związku z bolszewicką ofensywą na Warszawę ponownie w wojsku od 27.07.1920, przydzielony, od 12.08.1920 do 28.06.1921, do adiutantury Naczelnika Państwa Józefa Piłsudskiego. We wrześniu 1920 awansowany do stopnia porucznika. Po odparciu ofensywy bolszewickiej powrócił do służby zagranicznej i został skierowany do Poselstwa RP w Tokio jako attaché poselstwa i tytularny II sekretarz poselstwa (od 1.07.1921 do 20.10.1924). Odwołany, pracował od 20.10.1924 do 1.08.1926 w centrali MSZ jako prowizoryczny urzędnik; do 30.11.1924 jako tytularny II sekretarz legacyjny, a od 1.12.1924 do 1.08.1926 jako honorowy attaché. Według niektórych przekazów już od 20.10.1924 uzyskał urlop na czas studiów na Wydziale Dyplomatycznym Szkoły Nauk Politycznych w Paryżu, w trakcie których miał pracować jako attaché, a następnie II sekretarz legacyjny w Ambasadzie RP w Paryżu. Na pewno pracował w Ambasadzie RP w Paryżu od 1.08.1926 do 30.06.1928 w charakterze attaché poselstwa i tytularnego II sekretarza poselstwa, od 1.01.1927 do 23.03.1928 – II sekretarza poselstwa i od 24.03. do 30.06.1928 – tytularnego I sekretarza poselstwa. W 1927 ukończył studia.

Odwołany do centrali MSZ, od 1.07.1928 do 15.03.1933 był przydzielony do Kancelarii Cywilnej Prezydenta RP jako radca ministerialny, pozostając na etacie MSZ. W 1930 został mianowany kawalerem magistralnym Związku Polskich Kawalerów Maltańskich. Z dniem 16.03.1933 został mianowany radcą poselstwa z jednoczesnym przydziałem do Poselstwa RP w Wiedniu, gdzie pozostał do 1.08.1933 jako radca poselstwa, chargé d'affaires a.i. Dekretem z 10.06.1933 został mianowany posłem nadzwyczajnym i min. pełnomocnym przy rządzie cesarsko-japońskim, pełnił funkcję posła w Tokio. Odwołany decyzją z 27.10.1936, ale pełnił swoje obowiązki do 30.11.1936. Powrócił do MSZ na rok. Od 9.05. do 20.05.1937 był członkiem delegacji pod przewodnictwem min. spraw zagranicznych Józefa Becka, która udała się do Londynu na uroczystości koronacyjne Jerzego VI. Od 25.10. (lub 1.11.) 1937 do 11.1939 poseł nadzwyczajny i min. pełnomocny w Poselstwie RP w Brukseli, a także równocześnie poseł w Poselstwie RP w Luksemburgu. Po wybuchu wojny został przez Rząd RP na Uchodźstwie w Paryżu odwołany ze stanowiska i w grudniu 1939 zwolniony ze służby dyplomatycznej. Jeszcze w sierpniu 1940

przebywał w Nicei, a następnie wyjechał do USA i zamieszkał w Nowym Jorku. Nie uczestniczył w życiu Polonii.

Pochowany na cmentarzu „Gate of Haven” pod Nowym Jorkiem.

Jego spuścizna przechowywana jest w archiwum Instytutu Józefa Piłsudskiego w Ameryce w Nowym Jorku.

Żona Helena z d. Kobyłańska (1899–1971); brat Józef również pracował w MSZ.

Odznaczenia: Order Odrodzenia Polski III kl., Srebrny Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, brązowy Medal za Długoletnią Służbę; bułgarskie: Order Narodowej Zasługi; fińskie: Vita Ros Orden (Order Białej Róży) III kl.; francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa) IV i V kl.; hiszpańskie: Orden del Mérito Civil (Order Zasług Cywilnych) II kl.; japońskie: Dzui-ho-sio (Order Świętego Skarbu) I i IV kl.; jugosłowiańskie: Orden Svetoga Save (Order Świętego Sawy) III kl.; łotewskie: Triju Zvaigžņu ordenis (Order Trzech Gwiazd) III kl.; portugalskie: Ordem Suprema de Cristo (Order Chrystusa) II kl.; rumuńskie: Ordinul național Steaua României (Order Narodowy Gwiazdy Rumunii) III kl.; watykańskie: Ordine Equestre Pontificio di Santi Gregorio Magno (Order Świętego Grzegorza Wielkiego) IV kl.; węgierskie: Érdemkereszt (Krzyż Zasługi) III kl.; włoskie: Ordine dei Santi Maurizio e Lazzaro (Order świętych Maurycego i Łazarza) III kl., Ordine della Corona d'Italia (Order Korony Włoch) V kl.

Archiwalia: AAN, KNP, sygn. 223, s. 6, sygn. 232, s. 58, 60; AAN, KH RP w Nicei, sygn. 179, s. 38; AAN, MSZ, sygn. 274, s. 209, sygn. 601, s. 25, 27–28, sygn. 5260, s. 145; AAN, PRM, część VIII, sygn. 250, s. 82–83.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 103; 1933, nr 5, s. 38, nr 12, s. 120; Monitor Polski, 1928, nr 29, s. 2, nr 137, s. 1; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 26; *Rocznik Polonii 1950*, Londyn (b.r.w.), s. 206; RSZ 1932, s. 40, 145; RSZ 1937, s. 39, 83, 195; RSZ 1939, s. 90, 97, 116, 220; *Dziennik czynności Prezydenta RP Władysława Raczkiewicza 1939–1947*, t. I: 1939–1942, oprac. J. Piotrowski, Wrocław 2004, s. 181–182; Lechoń Jan, *Dziennik 21 stycznia 1951–31 grudnia 1952*, Warszawa 1992, s. 352; idem, *Dziennik 31 stycznia 1953–30 maja 1956*, Warszawa 1993, s. 61, 73, 239; Starzeński Paweł, *Trzy lata z Beckiem*, przedmowę napisał i przypisami opatrzył B. Grzełoński, Warszawa 1991, s. 43–44, 111; Szembek Jan, *Diariusz wrzesień–grudzień 1939*, przedmowę napisał i przypisami opatrzył B. Grzełoński, Warszawa 1989, s. 83, 94, 111, 174.

Opracowania: *Instytut Józefa Piłsudskiego w Ameryce i jego zbiory*, oprac. J. Cisek, Warszawa 1997, s. 107–108; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 106; Lange Tadeusz Wojciech, *Zakon Maltański w Drugiej Rzeczypospolitej 1919–1939*, Poznań 2000, s. 68, 70, 90–91, 98, 277; Łaptos Józef, *Dyplomaci II RP w świetle raportów Quai d'Orsay*, Warszawa 1993, s. 228, 263, 280–281, 284; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 507–508; Pałasz-Rutkowska Ewa, Romer Andrzej T., *Historia stosunków polsko-japońskich 1904–1945*, Warszawa 2009, s. 156, 334; *Polska polityka zagraniczna w latach 1926–1939. Na podstawie tekstów min. Józefa Becka opracowała Anna M. Cienciala*, Paryż 1990, s. 181; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 44, 58; Sibora Janusz, *Narodziny polskiej dyplomacji u progu niepodległości*, Warszawa 1998, s. 269; Szklarska-Lohmannowa Alina, *Mościcki Michał (1894–1961)*, [w:] PSB, t. 22, 1977, s. 150–151 (tu bibliografia).



Namysłowski Władysław Wiktor. Ur. 26.02.1889 w Zagórze k. Sanoka, woj. lwowskie; zm. 27.01.1957. Syn Władysława, inżyniera kolejowego, i Antoniny z d. Langner.

Początkowo, w roku szkolnym 1900/1901, uczęszczał do gimnazjum w Nowym Sączu, a następnie do III Gimnazjum im. Króla Jana III Sobieskiego w Krakowie, gdzie otrzymał maturę w 1907. Studiował w l. 1907–1912, najpierw na Wydziale Filozoficznym, a następnie na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego; tam też uzyskał 26.11.1913 tytuł doktora praw. Od 30.07.1912 do 31.07.1913 odbywał sędziowską służbę przygotowawczą w austriackim Sądzie Krajowym Wyższym w Krakowie. Od 2.08.1913 do 7.11.1914 pracował jako kandydat adwokacki u Zdzisława Huberta, adwokata w Żabnie w pow. tarnowskim. Po wybuchu I wojny światowej ewakuowany do miejscowości Freistadt w Górnej Austrii. Od 24.04.1915 do 31.10.1919 pracował jako auskulant (praktykant) sądowy w Sarajewie, a następnie Banja Luce, tam też zdał egzamin sędziowski w 1916. We wrześniu 1916 otrzymał nominację sędziowską. Od grudnia 1916 przebywał ponownie w Sarajewie, gdzie od 6.01.1918 pracował jako zastępca prokuratora.

Pracę w polskiej służbie zagranicznej podjął 1.10.1919 i pozostał do 4.04.1922 jako wicekonsul w Poselstwie RP w Belgradzie, 9.06.1920 jednocześnie został mianowany kierownikiem Konsulatu RP w Belgradzie. Mianowany tytularnym konsulem pozostawał od 4.04. do 15.10.1922 w Poselstwie RP w Belgradzie. Według niektórych źródeł przynajmniej w 1921 Konsulat RP w Belgradzie przekształcił się w Oddział Konsularny Poselstwa RP w Belgradzie, ale brak potwierdzenia tej zmiany organizacyjnej. Przeniesiony, pracował od 15.10. do 1.12.1922, nadal jako tytularny konsul, w Konsulacie Generalnym RP w Berlinie. Mianowany konsulem, od 1.12.1922 do 1.10.1925 zastępca konsula generalnego w Konsulacie Generalnym RP w Berlinie. Skierowany na inną placówkę, od 1.10.1925 do 31.07.1930 konsul i kierownik Konsulatu RP w Hamburgu. Odwołany do centrali MSZ, z równoczesnym mianowaniem radcą ministerialnym, od 1.08.1930 do 20.07.1931 pracował w Wydziale Ogólnokonsularnym (K.I.) Departamentu Konsularnego. Przeniesiony, od 20.07.1931 do 28.02.1933 kierownik Referatu Organizacyjnego w Wydziale Budżetowo-Gospodarczym (A.II.Org.) Departamentu Administracyjnego. Przynajmniej od 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. W październiku 1932 został rzecznikiem Komisji Dyscyplinarnej przy MSZ. Od 1.11.1932 w Wydziale Osobowym. W l. 1913–1936 docent prawa międzynarodowego i wykładowca prawa konsularnego i morskiego Studium Dyplomatycznego Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie, w Szkole Nauk Politycznych przy Instytucie Naukowo-Badawczym Europy Wschodniej w Wilnie oraz od 25.11.1931 w Wolnej Wszechnicy Polskiej i Szkole Nauk Politycznych w Warszawie. Wykładał również w Szkole Morskiej w Gdyni. Habilitował się 20.01.1936 na Uniwersytecie Jana Kazimierza. Ponownie przeniesiony, od 1.03.1933 (wg niesprawdzonych źródeł 17.01.1933) nadal w randze radcy ministerialnego w Wydziale Prawno-Rewindykacyjnym (K.II.) Departamentu Konsularnego. W 1936 ponownie powołany na stanowisko rzecznika Komisji Dyscyplinarnej przy MSZ. 30.07.1936 otrzymał docenturę na Wydziale

Prawa i Nauk Ekonomicznych w Oddziale Wolnej Wszechnicy Polskiej w Łodzi. Być może w tym okresie został zastępcą naczelnika Wydziału Opieki Prawnej (E.III.). Ponownie skierowany na placówkę, z równoczesnym mianowaniem na konsula, od 1.11.1936 do 2.11.1939 kierownik Konsulatu RP w Budapeszcie. W lutym 1940 otrzymał bezterminowy urlop bezpłatny i wyjechał z Budapesztu do Belgradu, gdzie w l. 1940–1941 pracował w Ministerstwie Skarbu. Następnie pracował (1941–1942) w Zemunie i w śremskiej Mitrowicy. Po wyzwoleniu Jugosławii, od 14.11.1944 pracował w Wojwodinie w Komisji do Badania Zbrodni Okupantów.

W październiku 1945 powrócił do Polski i od listopada 1945 objął stanowisko dyrektora kolei państwowych w Olsztynie. Powrócił również do pracy naukowej, od 15.01.1946 podjął pracę w Katedrze Prawa Narodów na Wydziale Prawno-Ekonomicznym nowo powstałego Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu; 31.07.1946 otrzymał nominację na profesora nadzwyczajnego. Od jesieni 1946 do 1953 był dziekanem wydziału. Od 1.10.1954 przeszedł do pracy w Katedrze Międzynarodowego Prawa Publicznego Uniwersytetu Poznańskiego.

W 1946 podjął działalność polityczną w Stronnictwie Demokratycznym; objął funkcję wiceprezesa Komitetu Miejskiego w Toruniu, a następnie Komitetu Wojewódzkiego w Bydgoszczy i w l. 1948–1954 członka Rady Naczelnej, a od 1954 Centralnego Sądu Stronnictwa.

W dniu 14.09.1917 w Krakowie ożenił się z Franciszką Anastazją Fiszer. W 1920 rozwiódł się, przy czym zmuszony był zmienić wyznanie z rzymskokatolickiego na luterańskie; 18.08.1922 w Zemunie ożenił się z Bertą Krombholz. Owdowiał w 1928. Po raz trzeci ożenił się 3.06.1929 z Katarzyną Marią Magdaleną z d. Buck, narodowości niemieckiej; mieli syna Jerzego.

Publikacje: *Milicya wolnego miasta Krakowa 1815–1846*, (b.m.w.) 1913; *Polskie prawo konsularne*, Lwów 1926; *Zarys systemu współczesnego prawa konsularnego*, (b.m.w.) 1931 (praca ta w 1943 była powielona w Londynie, na użytek MSZ); *Zbiór międzynarodowych norm prawno-konsularnych*, (b.m.w.) 1932; *Polskie prawo komunikacyjne (w zarysie)*, (b.m.w.) 1948; *System prawa konsularnego*, Warszawa 1949.

Odznaczenia: Złoty Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, brązowy Medal za Długoletnią Służbę; jugosłowiańskie: Orden Svetoga Save (Order Świętego Sawy) IV i V kl.; rumuńskie: Ordinul Coroana României (Order Korony Rumunii) IV kl.

Archiwalia: AAN, KCNP, sygn. 73, s. 155–158; AAN, KG RP w Berlinie, sygn. 186, s. 480–485; AAN, MSZ, sygn. 274, s. 215, sygn. 5260, s. 137, sygn. 12585, s. 38–39; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 6; AAN, PRM, część VIII, sygn. 251, s. 1–5.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 111; 1925, nr 9, s. 133, nr 12, s. 195; 1926, nr 12, s. 177; 1933, nr 3, s. 22, nr 21, s. 204; 1936, nr 1, s. 5; *MSZ. Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 38; *RSZ 1932*, s. 41, 141; *RSZ 1937*, s. 102, 132, 196; *RSZ 1939*, s. 108, 150, 221; Emisarski Jan, *Wspomnienia attaché wojskowego w Budapeszcie ze służby w latach 1939–1940*, „Niepodległość”, 1988, t. XXI, s. 214.

Opracowania: *Corpus studiosorum Universitatis Iagellonicae in saeculis XVIII–XX*, Tomus III: *M–N*, pod red. K. Stopki, Kraków 2011, s. 642; Gelles Romuald, *Dom z białym orłem: Konsulat Rzeczypospolitej Polskiej we Wrocławiu, maj 1920–wrzesień 1939*, Wrocław

1992, s. 77, 118; Gilas Janusz, *Władysław Namysłowski (1889–1957), prawnik i historyk, profesor UMK, [w:] Toruńscy twórcy nauki i kultury (1945–1985)*, Warszawa 1989, s. 227–233; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 69; Szyszkowski Wacław, Zdrójkowski Zbigniew, *Namysłowski Władysław Wiktor (1889–1957)*, [w:] PSB, t. 22, 1977, s. 510–511 (tu bibliografia).



Neuman Władysław. Ur. 8.10.1893 w Łodzi; zm. 24.01.1945 w Nowym Jorku. Pochodził z rodziny żydowskiej; syn Gerszona i Chaji z d. Templ.

Nie udało się ustalić, kiedy studiował i na jakiej uczelni. Od czasu studiów należał do PPS. Od 1.06.1915 do 30.06.1917 sekretarz Delegacji Naczelnego Komitetu Narodowego w Rapperswilu. Od 1.07.1917 do 1.01.1918 referent w Biurze Prasowym w Bernie. Od 1.01. do 17.12.1918 referent w Misji Rady Regencyjnej w Bernie. Od 17.12.1918 do 15.06.1919 I sekretarz poselstwa w Poselstwie RP w Bernie. Odwołany, od 15.06. do 15.07.1919 z tytułem sekretarza poselstwa pracował w centrali MSZ. Ponownie skierowany na placówkę, od 15.07. do 1.12.1919 I sekretarz poselstwa w Poselstwie RP w Sztokholmie. Od 1.12.1919 do 21.02.1920 ponownie w ministerstwie, skąd został delegowany od 21.02.1920 do 7.12.1921 na stanowisko I sekretarza poselstwa w Poselstwie RP w Rewlu (obecnie Tallinn), tamże od 7.12.1921 do 31.10.1922 radca legacyjny, w tym od 16.12.1921 do 30.09.1922 chargé d'affaires. W ministerstwie od 1.11.1922 do 1.09.1923, w tym czasie od 1.03.1923 I sekretarz legacyjny z tytułem radcy legacyjnego zatrudniony w Wydziale Wschodnim (D.V.) Departamentu Dyplomatycznego. 1.09.1923 zwolniony ze służby w MSZ. Po powrocie do służby od 4.12.1924 do 1.04.1927 kierownik Biura Prasowego, początkowo jako tytularny radca legacyjny w Poselstwie RP w Rydze, a od 1.01.1925 rzeczywisty radca legacyjny. Przeniesiony, od 1.04.1927 do 3.04.1930 radca poselstwa w Ambasadzie RP w Paryżu, po mianowaniu od 3.04.1930 do 30.06.1931 radca ambasady, kierował działem kultury i prasy. Od 30.06.1931 poseł nadzwyczajny i min. pełnomocny w Poselstwie RP w Oslo. Nie udało się ustalić, kiedy objął tam funkcję dziekana korpusu dyplomatycznego. Przynajmniej od 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej.

Po zajęciu Norwegii przez Niemców pełnił swą funkcję aż do 31.10.1942 przy rządzie Norwegii w Londynie. W Norwegii miał mieć specjalną pozycję ze względu na osobistą przyjaźń króla Haakona VII, któremu towarzyszył w podróży do Wielkiej Brytanii po ataku niemieckim w 1940. W Londynie w 1940 miał też pełnić funkcję łącznika pomiędzy MSZ a Ministerstwem Informacji i Dokumentacji, a w sierpniu 1941 przez miesiąc był szefem Kancelarii Cywilnej Prezydenta RP. Również w 1940 został członkiem Komisji Rewizyjnej Komitetu Funduszu Pomocy Koleżeńskiej w MSZ. W tym czasie miał też należeć do masonerii jako członek londyńskiej Wielkiej Łoży Narodowej, ale brak potwierdzenia tego faktu w źródłach. W okresie 1.11.1942–24.01.1945 poseł nadzwyczajny i min.

pełnomocny w Poselstwie RP w Meksyku. Objął urządowanie 16.03.1943. Równocześnie akredytowany od 1.11.1942 w krajach kompetencji terytorialnej placówki meksykańskiej: w Kostaryce, Hondurasie, Nikaragui, Salwadorze i Panamie oraz Gwatemali. Pozostał na tych stanowiskach do śmierci.

Zmarł w Nowym Jorku, dokąd przyjechał na konsultacje w związku z planowanym objęciem kierownictwa całości polskiej akcji prasowo-propagandowej na półkuli zachodniej. Jego pogrzeb odbył się w Nowym Jorku 31.01.1945.

Jego spuścizna z l. 1928–1945 przechowywana jest w Instytucie Józefa Piłsudskiego w Ameryce w Nowym Jorku.

Żona Jadwiga, choć pojawia się w źródłach pod imieniem Janina lub Ewelina z d. Rybicka, l.v. Abłamowicz; miał trzy pasierbice: Jadwigę (ur. 1908), Hannę (ur. 1910) i Helenę (ur. 1914), z których Hanna i Helena były urzędniczkami w MSZ.

Odznaczenia: Order Odrodzenia Polski IV kl., Medal Niepodległości, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości; estońskie: Vabadusrist (Krzyż Wolności) II kl.; francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa) IV kl.; łotewskie: Triju Zvaigžņu ordenis (Order Trzech Gwiazd) III kl.; norweskie: Den Kongelige Norske Sanct Olavs Orden (Królewski Order Świętego Olafa).

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Londynie, sygn. 1830, k. 43, 64, 66; AAN, Amb. RP w Rzymie, sygn. 231, s. 16; AAN, KG RP w Stambule, sygn. 30, s. 23; AAN, MSZ, sygn. 274, s. 209; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 6; AAN, PRM, część VIII, sygn. 251, s. 6–7; HI, MSZ, jednostka 293, s. 891 (350.293.21, s. 563); AMSZ, zespół 6, Dep. Polityczny, t. 1406, s. 24–26; IJP-NY, Archiwum Władysława Neumana, t. 1, t. 2; IJP-NY, Polacy w Meksyku, k. 19, 24, 27, 31, 39, 52, 73, 79, 92, 109–110; AHSRE, sygn. III-P-172-3; Dziennik Henryka Stebelskiego, z okresu 28–31.01.1945, rkps (w posiadaniu syna).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 92; 1925, nr 5, s. 71; 1927, nr 3, s. 48; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 24; RSZ 1932, s. 41, 224; RSZ 1937, s. 58, 109, 196; RSZ 1939, s. 119, 221; Drymmer Wiktor Tomir, *W służbie Polsce*, Warszawa 1998, s. 88, 92–93; *Dziennik czynności Prezydenta RP Władysława Raczkiewicza 1939–1947*, t. I: 1939–1942, oprac. J. Piotrowski, Wrocław 2004, (wg indeksu); Schimitzek Stanisław, *Drogi i bezdroża minionej epoki. Wspomnienia z lat pracy w MSZ (1920–1939)*, Warszawa 1976, s. 353; *Zgon Władysława Neumana*, „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza” (Londyn), 27.01.1945, nr 24, s. 4–5; *Uroczysty pogrzeb Wł. Neumana*, ibidem, 3.02.1945, nr 30, s. 3.

Opracowania: Hułas Magdalena, *Goście czy intruzi? Rząd polski na uchodźstwie wrzesień 1939–lipiec 1943*, Warszawa 1996, s. 118; *Instytut Józefa Piłsudskiego w Ameryce i jego zbiory*, oprac. J. Cisek, Warszawa 1997, s. 108–109; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, 1994 Warszawa, s. 106; Kruszewski Eugeniusz S., *Polskie tropy nad Sundem i Skagerrakiem*, Kopenhaga 2009, s. 68–82; Łaptos Józef, *Dyplomaci II RP w świetle raportów Quai d'Orsay*, Warszawa 1993, s. 146–147, 149, 215; Łossowski Piotr, *Dyplomacja polska 1918–1939*, Warszawa 2001, s. 159; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 518; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 54, 59, 61–62, 64,

80; *Stosunki dyplomatyczne Polski. Informator*, t. I: *Europa 1918–2006*, Warszawa 2007, s. 131; Szklarska-Lohmannowa Alina, *Neuman Władysław (1893–1945)*, [w:] PSB, t. 12, 1966–1967, s. 690–691 (tu bibliografia); Szymański Jan, *Polsko-norweskie relacje dyplomatyczne w latach 1919–1930*, [w:] *Polska–Norwegia 1905–2005*, pod red. J. Szymańskiego, Gdańsk 2006, s. 130.

O



Okęcki Zdzisław Narcyz Józef. Ur. 29.10. 1874 w Miszewie, pow. Płock; zm. 11.03.1940 w Kurowicach, pow. Sokołów Podlaski. Syn Zdzisława, właściciela ziemskiego, i Wandy z d. Kleniewska.

Do szkół uczęszczał w Krakowie i Petersburgu; gimnazjum ukończył we Lwowie, następnie studiował prawo na Uniwersytecie w Innsbrucku, gdzie też zrobił doktorat.

W 1904 podjął pracę w służbie konsularnej austro-węgierskiej, początkowo w MSZ w Wiedniu. W l. 1901–1902 w konsulacie generalnym w Salonikach (wówczas Turcja) zajmował się polityką wschodnią; w l. 1902–1904 pracował w konsulacie generalnym w Rio de Janeiro, a w poselstwie tamże zajmował się sprawami emigracyjnymi; w l. 1904–1909 wicekonsul i kierownik konsulatu w Kurytybie, Parana; w l. 1909–1910 w konsulacie generalnym w Gałacz (Galați), Rumunia; w l. 1911–1913 kierownik konsulatu w Krajowej, Rumunia; w l. 1913–1914 (do wybuchu wojny) kierownik konsulatu w Kairze; krótko w 1914 kierownik konsulatu w St. Gallen, Szwajcaria; w l. 1915–1916 w poselstwie w Kopenhadze, gdzie m.in. zajmował się sprawami polskimi; w l. 1916–1917 kierownik konsulatu w Dortmundzie, Westfalia; od 1917 w MSZ w Wiedniu, tamże do jego kompetencji należały sprawy jeńców cywilnych we Francji i Włoszech.

Po przejściu do polskiej służby zagranicznej 31.01. lub 1.02.1919 mianowany szefem Sekcji Politycznej, przekształconej od 14 kwietnia w Departament Polityczno-Ekonomiczny, a od 1 października w Departament Dyplomatyczno-Polityczny, od 1.10.1920 zaś w Dyrekcję Spraw Politycznych. W tym czasie uczestniczył przede wszystkim w pertraktacjach z krajami sąsiednimi na temat granic i wzajemnych stosunków. 1.10.1920 opuścił dotychczasowe stanowisko, a 22.04.1921 został mianowany posłem nadzwyczajnym i min. pełnomocnym przy rządzie Królestwa Serbów, Chorwatów i Słoweńców w Belgradzie, pełnił tę funkcję do 1.02.1928. W lipcu 1921 przewodniczył delegacji polskiej na konferencję państw sukcesyjnych monarchii austro-węgierskiej w Portorożu. Ponadto w 1925 przejściowo zastępował attaché wojskowego w Belgradzie. Po krótkim pobycie w ministerstwie, od 1.05.1928 do 1.04.1930 poseł w Poselstwie RP w Tokio. Równocześnie 1.04.1930 przeniesiony w stan rozporządzalności.

Po odejściu ze służby dyplomatycznej zarządzał majątkiem w Kurowicach w pow. Sokołów Podlaski. Opracowywał swoje zbiory sztuki japońskiej, chińskiej, tureckiej, bałkańskiej, staroegipskiej oraz fauny brazylijskiej. Część tych zbiorów znajduje się w Muzeum Narodowym w Warszawie oraz Muzeum Ziemi Mazowieckiej i Muzeum w Płocku.

W 1905 ożenił się z Zofią z d. Skarbek (1878–1963), nie mieli dzieci.

Odznaczenia: Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski; jugosłowiańskie: Orden Svetoga Save (Order Świętego Sawy); rumuńskie: Ordinul Coroana României (Order Korony Rumunii) I kl.

Archiwalia: AAN, Archiwum Ignacego Jana Paderewskiego, sygn. 822, s. 188–190; AAN, KCNP, sygn. 12, s. 84–90, sygn. 71, s. 53–56, sygn. 73, s. 233; AAN, MSZ, sygn. 274, s. 210, sygn. 601, s. 17.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 103; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 26; RSZ 1937, s. 83, 85; RSZ 1939, s. 90, 92; Günther Władysław, *Pióropusz i szpada. Wspomnienia ze służby zagranicznej*, Paryż 1963, s. 30, 52, 54; *Pamiętniki emigrantów*, wybór i przedmowa K. Koźniewski, Warszawa 1965, s. 94.

Opracowania: *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 106; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 531; Piber Andrzej, *Okęcki Zdzisław Narcyz Józef (1874–1940)*, [w:] PSB, t. 23, 1978, s. 663–664 (tu bibliografia).

Okoński Witold. Ur. 2.02.1904 w Warszawie; zm. 24.03.1979 w Coventry, Wielka Brytania. Syn Apolinarego i Wandy z d. Koczyńska.

Ukończył Gimnazjum im. M. Reja w Warszawie. Absolwent Instytutu Handlowego w Antwerpii, gdzie uzyskał tytuł magistra praw i licencjat nauk handlowych. Po powrocie do kraju od 1.10.1927 do 15.05.1928 pracował jako urzędnik Syndykatu Rolniczego Warszawskiego, Sp. Akc. w Warszawie.

Od 15.05. do 9.07.1928 bezpłatny praktykant w MSZ. Następnie od 9.07.1928 do 15.09.1929 pracownik kontraktowy w Konsulacie Generalnym RP w Paryżu. Egzamin wstępny w MSZ złożył 22.03.1929, ale od 16.09.1929 do 1.03.1930 pracował jako bezpłatny praktykant w Departamencie Konsularnym. Dnia 31.10.1929 złożył egzamin dyplomatyczno-konsularny. Od 1.03.1930 do 3.09.1931 referendarz w Wydziale Administracyjno-Konsularnym (K.III.) Departamentu Konsularnego. Przeniesiony, od 3.09.1931 do 12.12.1931 referendarz w Wydziale Traktatowym (P.V.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego, a następnie od 12.12.1931 do 1.02.1932 referendarz w Wydziale Organizacji Międzynarodowych (P.I.) w tym samym Departamencie. Przynajmniej w 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Skierowany na placówkę, od 1.02.1932 attaché konsularny w Wydziale Konsularnym Poselstwa RP w Moskwie; tam też mianowany z dniem 1.06.1933 wicekonsulem. Od 1.05.1935 do 28.02.1939 II sekretarz ambasady i kierownik Konsulatu Generalnego RP w Mińsku. Po odwołaniu został przydzielony w randze radcy do Referatu Ogólno-Prawnego Wydziału Traktatowego (P.V.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego, po wybuchu wojny znalazł się w Wydziale Prawnym tego Departamentu.

We wrześniu 1939 ewakuował się, wraz z innymi pracownikami ministerstwa, przez Krzemieniec i Kutry do Botoșani w Rumunii. Zamierzał stamtąd, jako strzelec pospolitego ruszenia, przedostać się do Francji i wstąpić do Wojska Polskiego we Francji, ale pozostał w Rumunii. Od 1.04. do 1.10.1940 przydzielony do Biura Delegata Rządu RP do Spraw Opieki nad Uchodźcami Polskimi w Rumunii. Po wyjeździe z Rumunii przebywał na Cyprze, gdzie od 1.02. do 30.06.1941 był współpracownikiem Konsulatu RP w Nikozji. Następnie pracował od 10.12.1941 do 25.04.1942 jako konsul w Konsulacie Generalnym RP w Bombaju. Od 1.05.1942 do 28.07.1945 w Poselstwie RP w Teheranie, kolejno jako konsul, radca poselstwa i kierownik Wydziału Konsularnego. Od 1.05. lub 1.06. do 28.07. lub 10.1945 chargé d'affaires. Szczególną opieką otaczał funkcjonujące w Iranie Towarzystwo Studiów Irańskich, powołane przez polskich uchodźców wojennych. Po likwidacji placówek irańskich od 5.05.1946 do 30.03.1948 wiceprzewodniczący Centralnej Komisji Wysyłki Paczek do Kraju w Jerozolimie. Po przeniesieniu się do Londynu od 14.04.1948 współpracownik Funduszu Pomocy Polakom. 19.05.1949 został wybrany skarbnikiem Stowarzyszenia Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej w Londynie, 26.05.1950 członkiem Zarządu Stowarzyszenia; w l. 1958–1959 był jego wiceprezesem.

Zmarł w Coventry, ale został pochowany na cmentarzu w Wilanowie w Warszawie.

Żona Jadwiga z d. Kurdwanowska; mieli przynajmniej jedną córkę.

Odnaczenia: Srebrny i Złoty Krzyż Zasługi, brązowy Medal za Długoletnią Służbę; rumuńskie: Ordinul național Steaua României (Order Narodowy Gwiazdy Rumunii) IV kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Waszyngtonie, sygn. 2964, s. 21; AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 25–26, 214, 224; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 6; AAN, Posel. RP w Teheranie, t. 38, s. 18, 33, 42, t. 63, s. 4, 6; AAN, PRM, część VIII, sygn. 252, s. 6–8.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1933, nr 13, s. 133; *Rocznik Polonii 1958–59*, Londyn (b.r.w.), s. 192; *RSZ 1932*, s. 42; *RSZ 1937*, s. 147, 197; *RSZ 1939*, s. 32, 169, 223; *Nekrolog*, „Tygodnik Powszechny”, 19.08.1979, s. 7; *Nekrolog*, „Życie Warszawy”, 21–22.07.1979, s. 9; *Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej*, t. VIII, Kraków 2008, s. 499.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 56, 118, 167–168; Walaszczyk Krzysztof, *Środkowy Wschód w latach II wojny światowej. Relacje i działania polskich placówek dyplomatycznych i konsularnych w Iranie, Iraku i Afganistanie*, Toruń 2012, s. 29–31, 35; Wasilewski Aleksander, *Gry dyplomatyczne*, „Nowa Europa Wschodnia”, 2009, vol. 5 (7), s. 84–95.

Olszowski Kazimierz Zygmunt (Zygmunt Kazimierz). Ur. 12.12. 1865 w Mieronicach, pow. jędrzejowski, woj. kieleckie; zm. 12.05.1933 w Ankarze. Syn Gustawa Cypriana i Wandy Emilii z d. Szanior.

Ukończył gimnazjum w Warszawie. Absolwent Wydziału Prawa Uniwersytetu Warszawskiego. Studia uzupełniające odbył w Paryżu, Berlinie i Petersburgu. Od 16.12.1893 do 28.04.1920 był adwokatem przysięgłym w okręgu Warszawskiej Izby Sądowej. W 1895 został sekretarzem w sądzie powiatowym, następnie rozpoczął praktykę adwokacką.



W grudniu 1897 wszedł również do zarządu i został jednym z pierwszych dyrektorów Towarzystwa Budowy i Prowadzenia Hoteli w Warszawie (głównym udziałowcem był Ignacy J. Paderewski). W czasie I wojny światowej należał do współtwórców i wiceprezesem Polskiego Komitetu Opieki nad Jeńcami. Był też członkiem Komitetu Obywatelskiego m.st. Warszawy. Zajmował się wówczas przede wszystkim stratami wojennymi. Od kwietnia 1916 działał w Radzie Głównej Opiekuńczej, w wydziale rejestracji szkód wojennych. Po powstaniu Tymczasowej Rady Stanu w 1917 został dyrektorem jej Komisji Windykacji Strat Wojennych. Ponadto był członkiem Komisji do Spraw Jeńców. Od lutego 1918 kierował Urzędem Rozrachunku Państwowego i Strat Wojennych przy Ministerstwie Skarbu. W ramach przygotowań do wyborów do Rady Stanu, od marca 1918 reprezentował Stronnictwo Demokratyczno-Narodowe w Narodowym Komitecie Wyborczym. Po odzyskaniu niepodległości został dyrektorem Departamentu Odszkodowań w Ministerstwie Skarbu. W grudniu 1918 został członkiem Delegacji Ekonomicznej na konferencję pokojową w Paryżu.

Po przejściu z dniem 26.08.1919 do pracy w służbie zagranicznej, 30.08.1919 Naczelnik Państwa Józef Piłsudski podpisał jego nominację na szefa Sekcji Prawno-Traktatowej w MSZ, funkcję tę pełnił od 1.09.1919 do 30.09.1920. Od 30.09.1920 do 19.08.1922 dyrektor Departamentu Prawno-Traktatowego MSZ; w tym charakterze uczestniczył w licznych konferencjach międzynarodowych. Uważano go za jednego z najwybitniejszych negocjatorów polskich. Mianowany 22.04.1921 pełnomocnikiem na rokowania z Niemcami, podpisał m.in. konwencję w sprawie Górnego Śląska, umowę sanitarną i umowę w sprawie tzw. not Kriesa, tzn. banknotów emitowanych przez Niemców w czasie I wojny światowej na terenie Królestwa Polskiego. W lipcu 1922 został mianowany przewodniczącym komisji do rokowań polsko-niemieckich, a 19.08.1922 – min. pełnomocnym. Od 19.08. do 28.08.1922 dyrektor departamentu z tytułem posła nadzwyczajnego i min. pełnomocnego w MSZ. Od 28 lub 29.08.1922 do 7.06.1923 poseł nadzwyczajny i min. pełnomocny, delegat na rokowania polsko-niemieckie. W 1923 kierownik Wydziału Informacyjnego (D.VII.) Departamentu Politycznego. Mianowany, od 7.06.1923 do 26.06.1928 poseł nadzwyczajny i min. pełnomocny w Poselstwie RP w Berlinie. Po odwołaniu do kraju, kolejną nominację podpisał Prezydent RP 26.06.1928, a listy uwierzytelniające na stanowisko posła RP w Angorze (obecnie Ankarą) zostały podpisane 9.07.1928. Pełnił tę funkcję od 25.10.1928 do 4.07.1930, a od 4.07.1930 do 12.05.1933 był ambasadorem w Poselstwie RP, a następnie Ambasadzie RP w Ankarze. Od 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej.

Zmarł w Ankarze. Zwłoki zostały przewiezione 18.05.1933 z Ankary do Stambułu, a następnie do kraju. Został pochowany 23.05.1933 na cmentarzu Powązkowskim w Warszawie.

Żona Stefania z d. Jasińska (Jasieńska), rozstrzelana przez Niemców w Warszawie w 1943.

Publikacje: broszura *O rejestracji strat na skutek wojny przez własność ziemską poniesionych*, Warszawa 1915; *Stosunek prawny skarbu Królestwa Polskiego do donacji*, Warszawa 1918; *Podstawy rozrachunku państwowego pomiędzy Polską a Rosją*, Warszawa 1918.

Odnaczenia: Kawaler Wielkiej Wstęgi Orderu Odrodzenia Polski, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości; francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa) III kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Rzymie, sygn. 231, s. 8; AAN, KCNP, sygn. 71, s. 57–67, sygn. 72, s. 91; AAN, MSZ, sygn. 260, s. 95–184, sygn. 854, s. 104–112, 114–118; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 6; AAN, PRM, część VIII, sygn. 252, s. 9–10.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 89, nr 10, s. 195; 1933, nr 17, s. 114; Monitor Polski, nr 151 z 4.07.1928, s. 3; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 1; RSZ 1932, s. 42, 242; RSZ 1937, s. 98, 129; RSZ 1939, s. 105, 145; Schimitzek Stanisław, *Drogi i bezdroża minionej epoki. Wspomnienia z lat pracy w MSZ (1920–1939)*, Warszawa 1976, s. 118–122; Sokolnicki Michał, *Dziennik ankarski 1939–1943*, Londyn 1965, s. 491, 511–512.

Opracowania: *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 106–107; Łaptos Józef, *Dyplomaci II RP w świetle raportów Quai d'Orsay*, Warszawa 1993, s. 279; Łossowski Piotr, *Dyplomacja polska 1918–1939*, Warszawa 2001, s. 49, 75–77; Piber Andrzej, *Olszowski Zygmunt Kazimierz (1865–1933)*, [w:] PSB, t. 24, 1979, s. 47–51 (tu bibliografia); Sibora Janusz, *Narodziny polskiej dyplomacji u progu niepodległości*, Warszawa 1998, s. 129; Wysocki Alfred, *Tajemnice dyplomatycznego sejfów*, wybór i oprac. W. Jankowerny, przedmowa M. Wojciechowski i I. Krasicki, wyd. 2, Warszawa 1979, s. 45.



Orłowski Ksawery Franciszek. Ur. 1.02.1862 w Jarmolińcach, pow. Płoskirów, Podole; zm. 27.10.1926 w Wersalu, Francja. Pochodził z rodziny ziemiańskiej; syn Aleksandra i Klementyny z d. Talleyrand-Périgord; brat Mieczysława.

Uczęszczał do Gimnazjum św. Anny w Krakowie. Wyższe studia prawnicze ukończył na Uniwersytecie w Dorpacie (obecnie Tartu). Następnie odbył służbę wojskową w cesarskiej gwardii konnej. Po ukończeniu szkół zarządzał majątkiem w Jarmolińcach i posiadłościami w Schloss Winkel w Bawarii. Miał też w młodości utrzymywać znane w Warszawie stajnie wyścigowe. W 1897 wstąpił do carskiej służby dyplomatycznej. Wysłany na placówkę, od 1897 do 1903 pracował w Monachium, początkowo jako attaché, a od 1901 jako radca honorowy poselstwa rosyjskiego. Opuścił rosyjską służbę dyplomatyczną w randze sekretarza poselstwa rosyjskiego w Monachium. Po wybuchu wojny rosyjsko-japońskiej zaangażował się w pomoc uczestniczącym w niej Polakom; w l. 1904–1905 był pełnomocnikiem rosyjskiego Czerwonego Krzyża i jednocześnie naczelnikiem Oddziału Sanitarnego warszawsko-lódzkiego Stowarzyszenia Świętego Wincentego á Paulo. Jako pełnomocnik Czerwonego Krzyża odwiedził Mukden (obecnie Shenyang), przywożąc pomoc dla walczących na Dalekim Wschodzie żołnierzy. Współzałożyciel w 1907 konserwatywnego Polskiego Stronnictwa Krajowego guberni kijowskiej, wołyńskiej i podolskiej. W związku

z rezygnacją z członkostwa w rosyjskiej Radzie Państwa Wacława Jełowickiego został w maju 1908 wybrany z ramienia Stronnictwa na jego miejsce, jako przedstawiciel Podola. Pełnił tę funkcję do 1910, będąc cały czas członkiem Związku Kół Polskich. Po wybuchu I wojny światowej wyjechał do Francji, gdzie działał na rzecz niepodległości Polski. 18.03.1916 został członkiem rady nadzorczej Polskiej Agencji Centralnej w Lozannie. Jeszcze w 1918 został przyjęty w poczet członków Komitetu Narodowego Polskiego w Paryżu. W 1919 był członkiem polskiej delegacji na konferencję pokojową, m.in. pomagał delegacji Spiszu i Orawy, pod przewodnictwem księdza Ferdynanda Machaya, żądającej przyłączenia do Polski. Uzyskał dla nich audiencję u prezydenta USA Woodrowa Wilsona. Wraz z delegacją ziemian polskich w maju 1919 przedstawiał Ignacemu J. Paderewskiemu kwestię południowo-wschodniej granicy Polski.

W tym też czasie podjął pracę w służbie dyplomatycznej; 24.05.1919 został mianowany posłem nadzwyczajnym i min. pełnomocnym w Argentynie, Chile i Urugwaju z siedzibą w Buenos Aires; 3.07.1919 Naczelnik Państwa Józef Piłsudski podpisał jego listy uwierzytelniające do władz tych krajów. Dodatkowo, 1.08.1919 otrzymał mianowanie na posła przy rządzie Paragwaju. Mimo uzyskania agrément od rządów Chile, Urugwaju i Paragwaju, ze względu na brak odpowiedzi Argentyny, jeszcze 23.10.1919 przebywał w Paryżu. Z powodu przeciągającej się sprawy uzyskania agrément władze polskie postanowiły wystąpić o jego akredytowanie w Brazylii; 20.11.1919 Poselstwo Brazylii w Paryżu zawiadomiło posła RP w Paryżu Maurycego Zamoyskiego o udzieleniu agrément dla Ksawerego Orłowskiego jako posła RP w Brazylii; 24.03.1920 został mianowany uchwałą Rady Ministrów posłem w Brazylii, Chile, Urugwaju i Paragwaju. Dwa dni później zostały podpisane jego listy uwierzytelniające. Do Brazylii miał przybyć 14.01.1920, a do Rio de Janeiro – 27 kwietnia jako pierwszy poseł RP w Ameryce Łacińskiej. Listy uwierzytelniające złożył prezydentowi Brazylii Epitácio Pessoa 27.05.1920, prezydentowi Republiki Urugwaju dr. Baltasarowi Brumowi – 22.07.1920, prezydentowi Paragwaju José Pedro Montero Candia – 11.08.1920, a prezydentowi Chile Juanowi Luisowi Sanfuentesowi – 7.12.1920. Obowiązki posła na kontynencie południowoamerykańskim pełnił jednak tylko do 3.09.1921, kiedy to Naczelnik Państwa podpisał jego nominację na posła nadzwyczajnego i min. pełnomocnego przy rządzie królewsko-hiszpańskim, odwołując go ze stanowiska w Brazylii, Paragwaju, Urugwaju i Chile. W okresie 1.09.1921–30.11.1924 poseł nadzwyczajny i min. pełnomocny w Poselstwie RP w Madrycie. Jednocześnie od 13.05.1922 do 30.11.1924 poseł w Poselstwie RP w Lizbonie. Wskutek konfliktu z min. spraw zagranicznych Marianem Seydą 23.06.1923 złożył dymisję ze stanowiska posła RP w Madrycie, przyjętą przez ministra w lipcu 1923. Odwołany z obu placówek 30.09.1924 przeszedł w stan spoczynku. Zamieszkał w Chesney, Francja.

Jeszcze przed I wojną światową należał do Zakonu Maltańskiego; w 1922 został przyjęty do grona członków Związku Polskich Kawalerów Maltańskich.

Z Ignacją del Carill (1878–1950) ożenił się 20.04.1912 w Paryżu. Po 1924 małżonkowie pozostawali w separacji. Mieli dwoje dzieci: Marię (ur. 1913), zamężną z Janem Okęckim, i Karola Stefana (ur. 1914), oficera WP.

Odnaczenia: bawarskie: Rycerski Order Wojenny św. Jerzego; hiszpańskie: Orden de Isabella la Católica (Order Izabelli Katolickiej); papieskie: Ordine Equestre di Sancti Silvestri Papae (Order Rycerski Świętego Sylwestra); rosyjskie: Order Świętej Anny II kl., Order Świętego Włodzimierza IV kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Paryżu, sygn. 275, s. 2–3; AAN, Archiwum Ignacego Jana Paderewskiego, sygn. 825, s. 46–50; AAN, KCNP, sygn. 9, s. 2, sygn. 12, s. 102–157, sygn. 72, s. 77, 92–99, 146–148; AAN, KNP, sygn. 172, s. 13, 65–66, 116–121, 131, sygn. 223, s. 90; AAN, MSZ, sygn. 401, s. 1, sygn. 737, s. 2–3, sygn. 861, s. 6–7, sygn. 863, s. 1–8; Informacje Anny Okęckiej de Saráchaga i Juana José Okęckiego.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 102; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 25; RSZ 1937, s. 44, 73, 114; RSZ 1939, s. 48, 80, 125; Drohojowski Jan, *Jana Drohojowskiego wspomnienia dyplomatyczne*, wyd. 3, Kraków 1972, s. 28–29; *O Niepodległą i granice*, t. 6: *Komitet Narodowy Polski. Protokoły posiedzeń 1917–1919*, wstęp, wybór, oprac. i przyg. do druku M. Jabłonowski, D. Ciskowska-Hydzik, Warszawa–Pułtusk 2007, s. 417; Romer Eugeniusz, *Pamiętnik paryski 1918–1919*, do druku przyg. A. Garlicki i R. Świętek, Wrocław 1989, s. 131.

Opracowania: Barys Dorota, Smolana Krzysztof, *Konsulat Generalny Rzeczypospolitej Polskiej w Kurytybie*, Kurytyba 2010, s. 12; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 107; Łaptos Józef, *Dyplomaci II RP w świetle raportów Quai d'Orsay*, Warszawa 1993, s. 85–87; Orłowski Karol, *Uzque ad divisionem animae*, Buenos Aires 1990, s. 59–69; Szklarska-Lohmannowa Alina, *Orłowski Ksawery Franciszek (1862–1926)*, [w:] PSB, t. 24, 1979, s. 233–234.



Orłowski Leon. Ur. 22.03.1891 w Tatarach, ziemia piotrkowska; zm. 19.03.1976 w Rabce. Syn Ignacego, pracownika cukrowni, i Haliny z d. Nieszkowska.

Szkołę średnią ukończył we Włocławku. Uczestnik strajku szkolnego w 1905. Czynny w podziemnej Organizacji Młodzieży Narodowej. Absolwent z 1914 Wydziału Ogólnego Akademii Eksportowej w Wiedniu, doktor. Ukończył, również w 1914, Szkołę Kawalerii w Petersburgu. Od 17.11.1916 do 9.01.1917 i od 25.01. do 8.12.1917 w armii rosyjskiej, służbę skończył jako młodszy oficer kawalerii. Następnie w Wojsku Polskim w randze porucznika rezerwy kawalerii.

W służbie zagranicznej od 1919. Pierwszym jego miejscem pracy, od 12.04.1919 do 1.04.1920, był Konsulat RP w Nowym Jorku, w którym zajmował stanowisko II sekretarza konsularnego. Mianowany 1.04.1920 I sekretarzem konsularnym w podniesionym już do rangi generalnego Konsulacie RP w Nowym Jorku. Wrócił do kraju i od 1.04.1920 do 3.03.1921, w związku z zagrożeniem Polski inwazją bolszewicką, służył w Wojsku Polskim; początkowo walczył w szeregach 15., a następnie jako rotmistrz 17. Pułku Ułanów Wielkopolskich. Po powrocie do służby zagranicznej w USA, od 3.03.1921 do 1.01.1924, I sekretarz

konsularny w Konsulacie RP w Nowym Jorku. Przeniesiony, od 1.01. do 9.03.1924 I sekretarz konsularny z tytułem wicekonsula, a następnie od 1.01. do 9.03.1924 jako wicekonsul w Konsulacie RP w Pittsburghu. Ponownie przeniesiony, pracował od 9.03.1924 do 1.10.1927 w Poselstwie RP w Waszyngtonie jako sekretarz konsularny, w tym od 1.06.1924 II sekretarz poselstwa. Odwołany do Warszawy, od 1.11.1927 do 1.08.1932 pozostawał w centrali MSZ, początkowo, do 1.06.1928, referendarz w Wydziale Wschodnim (P.III.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego. Następnie – od 1.06. do 1.07.1928 – referendarz, a od 1.07.1928 do 24.06.1931 radca ministerialny i kierownik Referatu Gdańskiego w Wydziale Organizacji Międzynarodowych (P.I.G.). Przeniesiony do Wydziału Zachodniego (P.II.A.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego, od 24.06.1931 do 31.07.1932 radca ministerialny i kierownik Referatu Anglosaskiego. Ponownie skierowany na placówkę zagraniczną, od 1.08.1932 radca poselstwa w Ambasadzie RP w Londynie, awansowany 1.08.1934 na radcę ambasady. Przynajmniej w 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Od 15.05.1936 mianowany posłem nadzwyczajnym i min. pełnomocnym przy rządzie państwa węgierskiego w Poselstwie RP w Budapeszcie. 26.05.1936 Prezydent RP Ignacy Mościcki podpisał jego listy uwierzytelniające, które 11.06.1936 (wg niektórych przekazów było to 4 czerwca) przedstawił regentowi Miklóswi Horthyemu jako poseł RP. Po wybuchu wojny, szczególnie od 17.09.1939 bardzo aktywnie organizował pomoc dla polskich uchodźców cywilnych i wojskowych na Węgrzech. Pod naciskiem niemieckim zmuszony był zakończyć swoją misję 15.01.1941. 25.01.1941 opuścił placówkę, ewakuując się do Aten, a następnie do Kairu. W końcu kwietnia 1941 wyjechał do Afryki Południowej, skąd 18.07.1941 z Capetown udał się do Nowego Jorku, dokąd przybył na początku sierpnia 1941. Rozważano w centrali MSZ wysłanie go na placówkę w Australii lub Addis Abebie, ale nie doszło do tego.

W czasie II wojny światowej przebywał w Stanach Zjednoczonych, tam też pozostał po jej zakończeniu. W l. 1949–1950 pracował w Funduszu Narodów Zjednoczonych na rzecz Dzieci (UNICEF). Aktywnie uczestniczył w życiu Polonii; członek Związku Kawalerzystów i Artylerzystów Konnych w Waszyngtonie, Stowarzyszenia Kombatantów Polskich, a także Polskiego Instytutu Naukowego w Ameryce. W 1954 osiadł z żoną w Paryżu. W 1973 powrócił do Polski.

Pochowany na cmentarzu Powązkowskim w Warszawie.

Jego spuścizna przechowywana jest w Bibliotece Narodowej w Warszawie oraz w Instytucie Józefa Piłsudskiego w Ameryce w Nowym Jorku.

Dwukrotnie żonaty. Pierwszą żoną, od 1910 była Katherine Corri Harris, l.v. Barrymor; rozwiedli się w 1917. Katherine Corri już pod nazwiskiem Pratt, zm. w 1927. Po raz drugi ożenił się w 1953 lub 1954 z Amerykanką Eleanor Mccarthy. Nie mieli dzieci.

Publikacje: autor wielu artykułów, m.in. w „Kulturze”; a także: *Maurycy August Beniowski*, Warszawa 1961; *O polityce*, Londyn 1967. Jego wspomnienia z okresu II wojny światowej ukazały się na łamach „Kultury” oraz „Zeszytów Historycznych” w Paryżu.

Odznaczenia: Order Odrodzenia Polski IV kl., Medal Niepodległości, Medal za Wojnę 1918–1921, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, srebrny Medal za Długoletnią

Służbę; chińskie: Order Kwitnącego Kłosa Ryżu, Złoty Kłos III kl.; węgierskie: Érdemkereszt (Krzyż Zasługi) I kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Londynie, sygn. 1303, s. 270; AAN, MSZ, sygn. 171, s. 15, sygn. 274, s. 218, sygn. 888, s. 153–171; AAN, Posel. RP w Budapeszcie, sygn. 151, s. 29, 33, 35–36, 38; AAN, PRM, część VIII, sygn. 252, s. 11–13; HI, MSZ, jednostka 232, s. 250 (270.232.1, s. 49), jednostka 291, s. 1038–1042 (348.291.13, s. 486–489).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1920, s. 39; 1923, nr 6, s. 114; 1927, nr 7, s. 123; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 45; RSZ 1932, s. 42, 130; RSZ 1937, s. 132, 197; RSZ 1939, s. 149, 223; *Dziennik czynności Prezydenta RP Władysława Raczkiewicza 1939–1947*, t. I: 1939–1942, oprac. J. Piotrowski, Wrocław 2004, s. 84; Günther Władysław, *Pióropusz i szpada. Wspomnienia ze służby zagranicznej*, Paryż 1963, s. 175; Lechoń Jan, *Dziennik 21 stycznia 1951–31 grudnia 1952*, Warszawa 1992, s. 445, 448, 456; *Nekrolog*, „Tygodnik Powszechny”, 6.06.1976, s. 7; Sokolnicki Michał, *Dziennik ankarski 1939–1943*, Londyn 1965, s. 170; Starzeński Paweł, *Trzy lata z Beckiem*, przedmowę napisał i przypisami opatrzył B. Grzełoński, Warszawa 1991, s. 32, 67–68, 81; Szembek Jan, *Diariusz wrzesień–grudzień 1939*, przedmowę napisał i przypisami opatrzył B. Grzełoński, Warszawa 1989, s. 63–69, 154, 161; Wodzicki Roman, *Wspomnienia. Gdańsk–Warszawa–Berlin 1928–1939*, Warszawa 1972, s. 177.

Opracowania: *Historia dyplomacji polskiej*, t. IV: 1918–1939, pod red. P. Łossowskiego, Warszawa 1995, s. 504, 550; *Historia dyplomacji polskiej*, t. V: 1939–1945, pod red. W. Michowicza, Warszawa 1999, s. 43, 182; *Instytut Józefa Piłsudskiego w Ameryce i jego zbiory*, oprac. J. Cisek, Warszawa 1997, s. 109–110; Kołodziej Edward, *Rola placówek dyplomatycznych i konsularnych w latach 1939–1945*, [w:] *Władze RP na obczyźnie podczas II wojny światowej*, Londyn 1994, s. 786; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 107; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. II, Warszawa 1939, s. 222–223; Pietrzyk Paweł, *Leon Orłowski poseł w Budapeszcie (1936–1940). Biografia dyplomaty*, Warszawa 2019; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 69, 149; Skóra Wojciech, *Służba konsularna Drugiej Rzeczypospolitej. Organizacja, kadry i działalność*, Toruń 2006, s. 293; Szklarska-Lohmannowa Alina, *Orłowski Leon (1891–1973)*, [w:] PSB, t. 24, 1979, s. 234–235 (tu bibliografia); Wandycz Piotr, *MSZ widziany oczami amerykańskiego dyplomaty*, „Zeszyty Historyczne”, 1975, z. 32, s. 156.

Orłowski Mieczysław. Ur. 14.08.1865 w Jarmolińcach, pow. Płoskirów, Podole; zm. 19.05.1929 w Samoreau, Francja. Pochodził z rodziny ziemiańskiej; syn Aleksandra i Klementyny z d. Talleyrand-Périgord; brat Ksawerego Franciszka.

Odbył służbę w grodzieńskim regimencie huzarów gwardii cesarskiej. Przebywał we Francji, gdzie był właścicielem posiadłości w Montmélian pod Fontainebleau. Kapitan sztabu, rotmistrz, w czasie I wojny światowej adiutant gen. Józefa Hallera w Armii Polskiej we Francji. Z jego inicjatywy w Paryżu zorganizowano Dom Żołnierzy Polskich.



Przynajmniej od 01.1920 do 12.1924 attaché honorowy w Poselstwie RP w Paryżu; samodzielnie prowadził biuro szefów placówki.

Pochowany na cmentarzu w Samoreau pod Fontainebleau.

Żona Mabel z d. Stevens (1872–1959). Pobrali się 17.12.1891. Mieli pięcioro dzieci: syna Aleksandra (1892–1931), rotmistrza WP, córki Dorotę, zamężną Ledóchowska (1894–1987), Różę, zamężną d'Andlau (1900–1974), Evelinę, zamężną I.v. Bulach, 2.v. Sonnenberg, syna Stanisława (1905–1973), majora WP, oraz córkę Elżbietę, zamężną Stebelska (1911–1994).

Odnaczenia: francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa).

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Paryżu, sygn. 281, s. 71, sygn. 286, s. 7–8; AAN, MSZ, sygn. 274, s. 209.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1920, s. 33; 1923, nr 6, s. 102; *MSZ. Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 25; *Dom żołnierzy polskich*, „Gazeta Lwowska”, 9.10.1918, nr 229, s. 5; Drohojowski Jan, *Jana Drohojowskiego wspomnienia dyplomatyczne*, wyd. 3, Kraków 1972, s. 28–30; Schimitzek Stanisław, *Drogi i bezdroża minionej epoki. Wspomnienia z lat pracy w MSZ (1920–1939)*, Warszawa 1976, s. 76, 82.

Opracowania: Orłowski Karol, *Uzque ad divisionem animae*, Buenos Aires 1990, s. 71–73; *Poszukiwania. Studia o dawnej Polsce*, Buenos Aires–New York 1968, s. 25–27; Sibora Janusz, *Narodziny polskiej dyplomacji u progu niepodległości*, Warszawa 1998, s. 338.

P

Pajączkowski Edward. Ur. 5.10.1897 w Warszawie; zm. 8.01.1948 w Londynie. Syn Benedykta Jakóba, kupca, i Anny z d. Obłąkowska (Obłońkowska).

Absolwent Szkoły Kupieckiej Zgromadzenia Kupców w Warszawie. W roku akademickim 1916/1917 i 1917/1918 słuchacz Wydziału Społecznego Szkoły Nauk Politycznych w Warszawie. Przerwał studia i wstąpił do wojska; 11.11.1918 przydzielony do „I Zapasowej Autokolumny”, w marcu 1920 przeniesiony do Wydziału Gospodarczego I Dywizjonu Samochodowego, a od 31.12.1920 w rezerwie – jako szeregowiec podjął pracę (do 1.01.1921) w „administracji Sekcji Samochodowej” Dowództwa Wojsk Samochodowych.

Od 1.03.1921 dietetariusz Departamentu Administracyjnego (D.A.) MSZ. 1.05.1923 został mianowany sekretarzem w Wydziale Rachuby i Kontroli. Od 1.07.1921 prowizoryczny urzędnik, kancelista Biura Rachuby i Kontroli Centrali, od 1.05.1923 urzędnik służby stałej. 1.01.1927 został mianowany kontrolerem w MSZ, od 1.04.1929 przydzielony do Referatu Budżetowego (A.II.B.) Wydziału Budżetowo-Gospodarczego (A.II.) Departamentu Administracyjnego. 1.07.1930 mianowany księgowym, 17.01.1934 sekretarzem rachunkowym, 1.06.1934 p.o. kierownika referatu, a 1.01.1936 podreferendarzem, został też kierownikiem Referatu Budżetowego (A.II.B.). Na tym stanowisku zastał go wybuch

wojny. We wrześniu 1939 ewakuowany transportem MSZ przez Krzemieniec do Botoșani, Rumunia, gdzie przebywał jeszcze 1.10.1939 i skąd – jako sierżant wojsk technicznych – chciał powrócić do Polski. Przedostał się jednak na Zachód i od 30.09.1939 do 17.06.1940 pracował w Wydziale Administracyjnym MSZ we Francji. Po upadku Francji przedostał się do Wielkiej Brytanii, gdzie pracował nadal w MSZ. Wycofanie uznania dla Rządu RP na Uchodźstwie w Londynie (5.07.1945) zastało go na stanowisku pracownika (kierownika?) Referatu Budżetowego Wydziału Budżetowego Działu Ogólnego MSZ w Londynie. Po wojnie pracował w Komitecie do Spraw Oświaty Polaków w Wielkiej Brytanii.

Pochowany na St. Mary's Roman Catholic Cemetery w Londynie.

Nie udało się ustalić, czy założył rodzinę.

Odnaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, Medal Pamiątkowy za Wojnę 1918–1921, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, brązowy Medal za Długoletnią Służbę; rumuńskie: Ordinul Coroana României (Order Korony Rumunii) V kl.

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 1456b, s. 1–69, sygn. 1457b, s. 28, 214, 225; AAN, PRM, część VIII, sygn. 8, s. 104–107.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 95, nr 9, s. 187; 1927, nr 1, s. 9; *MSZ. Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 15; *RSZ 1932*, s. 42, 141; *RSZ 1937*, s. 29, 198; *RSZ 1939*, s. 36, 223; Schimitzek Stanisław, *Drogi i bezdroża minionej epoki. Wspomnienia z lat pracy w MSZ (1920–1939)*, Warszawa 1976, s. 345.

Opracowania: Grodziska Karolina, *Polskie groby na cmentarzach Londynu*, t. I, Kraków 1995, s. 178; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 25, 28, 34, 80.



Panfil Stanisław. Ur. 10.10.1891 w miejscowości Perkowo, pow. Inowrocław, woj. poznańskie; zm. (?). Syn Michała, gospodarza, i Antoniny z d. Feltyniak.

Ukończył siedmioklasową szkołę ludową i dwie klasy gimnazjum w Berlinie oraz szkołę budowy maszyn w Kolonii, gdzie uzyskał tytuł technika elektryka. Studiował przez trzy semestry w Akademii Administracyjnej w Berlinie. W l. 1906–1913 pracował w przedsiębiorstwach handlowych w Niemczech, następnie, po zmobilizowaniu, służył w l. 1913–1919 w marynarce niemieckiej. W niepodległej Polsce w l. 1919–1921 pracował w przedsiębiorstwach handlowych.

Pracę w służbie zagranicznej podjął w 1921 w Berlinie. Od 10.03.1921 do 31.08.1923 pracownik kontraktowy w Konsulacie Generalnym RP w Berlinie, w Wydziale dla Opieki Społecznej (Robotniczym) jako pomocnik referenta. Po wygaśnięciu kontraktu pracował od 10.10.1923 do 15.04.1925 w firmie Robur w Katowicach. Ponownie przyjęty jako pracownik kontraktowy, od 16.04.1925 pracował w Konsulacie Generalnym RP w Berlinie, w Wydziale Wizowym, a od 19.08.1925 w Wydziale Robotniczym. Od 1.02.1926 referent przydzielony do Wydziału Ogólnego. Następnie, m.in. w listopadzie 1928, referent Wydziału Prawnego. Pracował w Konsulacie Generalnym RP w Berlinie do wybuchu II wojny światowej.

W nieznanymi okolicznościach pozostał na terenie Niemiec. Miał być przez krótki czas zatrudniony w „Abwicklungstelle für ehemalige polnische Vertretungen im Auslande” (placówka likwidacyjna byłych przedstawicielstw polskich za granicą) lub „Abwicklungsstelle für polnische Fragen” (placówka likwidacyjna ds. polskich), zajmującymi się mieniem i archiwami polskich placówek zagranicznych przejętymi przez hitlerowców. Dalsze losy nieznane.

Ożenił się w 1923 w Berlinie z Małgorzatą z d. Frąckowiak. Przynajmniej w 1928 była zatrudniona jako kancelistka, dietertariuszka w Konsulacie Generalnym RP w Berlinie. Mieli dwoje dzieci: córkę Felicję, ur. 1924 w Katowicach, oraz syna Sylwestra Romana, ur. 1926 w Berlinie.

Odznaczenia: Medal Niepodległości, Brązowy Krzyż Zasługi.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2993, s. 275; AAN, Amb. RP w Berlinie, Akta Osobowe L-Ż, s. nlb.; AAN, KG RP w Berlinie, sygn. 185, s. 320, sygn. 187, s. 1-257; AAN, MSZ, sygn. 11749, s. 12; HI, MSZ, jednostka 294, s. 792 (351.294.12, s. 627).

Źródła drukowane: *RSZ 1932*, s. 92, 232; *RSZ 1933*, s. 120; *RSZ 1934*, s. 114; *RSZ 1937*, s. 99, 252; *RSZ 1939*, s. 106.

Opracowania: Sobczak Janusz, *Abwicklungsstelle – hitlerowska placówka do spraw polskich w czasie II wojny światowej*, „Przegląd Zachodni”, 1981, nr 3-4, s. 85-98; idem, *Polska w propagandzie i polityce III Rzeszy w latach 1939-1945*, Poznań 1988, s. 251.



Patek Stanisław Jan. Ur. 1.05.1866 w Rusinowie pod Kozienicami; zm. 22.08.1944 w Warszawie. Syn Aleksandra, rządcy, i Emilii z d. Misiewicz.

Po ukończeniu gimnazjum w Radomiu w 1885 studiował na Wydziale Prawa Uniwersytetu Warszawskiego, uzyskując w 1889 tytuł magistra prawa. Aplikację sądową odbywał od 23.08.1889 do 4.11.1891 w Sądzie Okręgowym oraz Sądzie Pokoju w Warszawie. 10.10.1894 podjął pracę adwokata przy Sądzie Okręgowym w Warszawie. W 1903 współzałożyciel Ogólnej Kasy Pomocy Więźniom Politycznym (bardziej znanej pod późniejszą nazwą: Związek Pomocy Więźniom Politycznym i Ich Rodzinom). Od 1905 zajmował się głównie obroną w procesach politycznych polskich rewolucjonistów w zaborze rosyjskim, w tym m.in. Stefana Okrzei i Józefa Montwiłła-Mireckiego. W 1905 zainicjował powołanie Koła Obrońców Politycznych, którym kierował do 1911. Organizował pomoc dla pozbawionych pracy robotników w Warszawie i Łodzi. Współzałożyciel, a następnie honorowy członek Towarzystwa Kobiet Pracujących. Członek zarządu Towarzystwa Kultury Polskiej w l. 1906-1912. Należał do masonerii, był członkiem loży „Les Rénovateurs” związanej z Wielkim Wschodem Francji; w 1910 współorganizował lożę Wielki Wschód Polski. Aresztowany przez władze rosyjskie 10.02.1908, pod zarzutem współpracy z ruchem rewolucyjnym, 5 marca zwolniony. Decyzją Izby Sądowej w Warszawie został 7.05.1911 wykreślony z listy adwokackiej. Objął funkcję prezesa Rady Towarzystwa Wzajemnego Kredytu w Warszawie. W l. 1913-1917 członek zarządu Towarzystwa Szerzenia

Wiedzy Handlowej i Przemysłowej (kontynuacja Towarzystwa Kultury Polskiej). Członek Towarzystwa Przyjaciół Pokoju. W l. 1914–1915 wysłannik Józefa Piłsudskiego do Francji i Wielkiej Brytanii jako rzecznik ruchu niepodległościowego. Po powrocie do kraju, od 4.08.1915 do 1.02.1916, służył w komendanturze straży obywatelskiej Komitetu Obywatelskiego w Warszawie. Aresztowany w 1916 przez niemieckie władze okupacyjne, po zwolnieniu przez kilka miesięcy musiał mieszkać poza Warszawą. Po powrocie 17.07.1916 został wybrany (i był nim do 1919) na radnego w Radzie m.st. Warszawy oraz wiceprezesa komisji prawniczej Rady Miejskiej. Był członkiem komisji obchodów 125. rocznicy Konstytucji 3 Maja. W tym czasie związał się ze Zjednoczonym Stronnictwem Demokratycznym, a nawet został jednym z jego przywódców. Od 1.09.1917 do 26.11.1918 sędzia, prezes Departamentu Karnego Sądu Apelacyjnego przy Tymczasowej Radzie Stanu. Po odzyskaniu niepodległości przez Polskę był – od 26.11.1918 do 24.05.1919 – sędzią Sądu Najwyższego. Wysłany w grudniu 1918 do Francji przez władze warszawskie, wszedł 23.02.1919 w skład Komitetu Narodowego Polskiego w Paryżu.

Po przejściu do służby zagranicznej 24.05.1919 został mianowany posłem nadzwyczajnym i min. pełnomocnym w Poselstwie RP w Pradze, ale placówki nie objął; 6.11.1919 został formalnie zwolniony z tego stanowiska. Mianowany, od 6.11. do 15.12.1919 zastępca delegata rządu polskiego na konferencję pokojową w Paryżu, gdzie pracował w Międzynarodowej Komisji Pracy oraz zajmował się sprawą przyznania Polsce Galicji Wschodniej. W okresie 16.12.1919–9.06.1920, być może do 23 czerwca, min. spraw zagranicznych w gabinecie Leopolda Skulskiego. W trakcie swej pierwszej wizyty zagranicznej 10.01.1920 podpisał dokumenty ratyfikacyjne traktatu wersalskiego (podpisanego przez Ignacego J. Paderewskiego i Romana Dmowskiego 28.06.1919). Podał się do dymisji wraz z całym rządem. 23.06.1920 ochotniczo wstąpił do Wojska Polskiego i do 24.03.1921 służył w stopniu podporucznika w 1. pułku szwoleżerów w czasie wojny polsko-bolszewickiej. Kontynuował działalność masonską, miał 19.03.1920 przewodniczyć założycielskiemu posiedzeniu loży „Kopernik”. W 1921 był współzałożycielem Ligi Obrony Praw Człowieka i Obywatela. Po powrocie do służby zagranicznej został mianowany 24.03.1921 posłem nadzwyczajnym i min. pełnomocnym w Poselstwie RP w Tokio i pozostał nim do 15.02.1926. Ponadto był mianowany 19.10.1922 na posła nadzwyczajnego i min. pełnomocnego RP w Pekinie; nie udało się ustalić, czy objął tę placówkę. Odwołany do ministerstwa, wyjechał z Tokio 3.04.1926, by od 15.02. do 16.08.1926 (wg innych źródeł do 10 grudnia) być posłem nadzwyczajnym i min. pełnomocnym w stanie rozporządzalności. Na życzenie Józefa Piłsudskiego mianowany posłem nadzwyczajnym i min. pełnomocnym w Poselstwie RP w Moskwie, pozostawał tam od 10.12.1926 do 31.12.1932; listy uwierzytelniające złożył 18.01.1927. Był m.in. sygnatariuszem tzw. Protokołu Litwinowa z 9.02.1929, wprowadzającego zasady paktu Brianda–Kellogga w stosunkach polsko-sowieckich. Podpisał również 25.07.1932 polsko-sowiecki traktat o nieagresji. Jego lettres de rappel Prezydent RP podpisał 11.12.1932. Mianowany ambasadorem przy rządzie USA, pełnił tę funkcję od 1.01.1933 do 30.04.1936. Listy uwierzytelniające złożył prezydentowi Franklinowi Delano Rooseveltowi 17.01.1933. Ponadto, 21.01.1933, mianowany posłem nadzwyczajnym i min. pełnomocnym przy rządzie Republiki Kubańskiej (z siedzibą w Waszyngtonie), listy

uwierzytelniające złożył 2.05.1934. Wskutek ciężkiej choroby, która ujawniła się w lipcu 1935, został odwołany 30.04.1936; odszedł ze służby dyplomatycznej. Decyzją Prezydenta RP z dnia 6.05.1936 został powołany do Senatu RP, gdzie aktywnie pracował w komisji spraw zagranicznych. Wykonywał swe senatorskie obowiązki aż do wybuchu II wojny światowej.

W czasie okupacji zaginęła jego kolekcja malarstwa, rysunku, militariów, ceramiki, masoników i sztuki japońskiej. Zginął w powstaniu warszawskim podczas bombardowania Starego Miasta.

Rodziny nie założył. Jego nieślubnym synem był Aleksander Sonier (Sonje, Sonje Jabłoński) (1886–?), urodzony w Genewie, prawnik; działacz Socjaldemokracji Królestwa Polskiego i Litwy, a od 1917 partii bolszewickiej; dyplomata sowiecki.

Publikacje: m.in. *O pojedynkach* (b.m.r.w.); *Ekonomiczny stan Polski za Stanisława Augusta* (b.m.r.w.); fragmenty jego wspomnień: *Obrony oskarżonych w sprawach politycznych*, „Palestra”, 1937, *Ze wspomnień obrońcy*, Warszawa 1937, *Jak umierali*, „Niepodległość”, 1937, t. XV, oraz *Wspomnienia ważkich okresów pracy*, Warszawa 1938. Spisane pamiętniki spłonęły w czasie powstania warszawskiego.

Odznaczenia: Order Odrodzenia Polski I kl., Krzyż Niepodległości z Mieczami, Medal za Wojnę 1918–1921, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości; chińskie: Złotego Kłosa I kl.; francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa) II kl., Ordre du Dragon d'Annam (Order Smoka Annamu) I kl.; japońskie: Kyokujitsu-sho (Order Wschodzącego Słońca) I kl., Zuiho-sho (Order Świętego Skarbu); papieskie: Ordine Equestre di Santi Gregorio Magno (Order Świętego Grzegorza Wielkiego) kl.; rumuńskie: Ordinul național Steaua României (Order Narodowy Gwiazdy Rumunii) I kl.; włoskie: Corona d'Italia (Order Korony Włoch) I kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Moskwie, sygn. 90, s. 52–55, 85, 89; AAN, Amb. RP w Rzymie, sygn. 221, s. 1–22; AAN, KCNP, sygn. 13, s. 1–3, 8–11, sygn. 72, s. 100, 103, 111; AAN, KNP, sygn. 171, s. 108, sygn. 172, s. 13, 124, 131; AAN, MSZ, sygn. 249, s. 35, sygn. 274, s. 209, sygn. 855, s. 24, sygn. 945, s. 14–18; AAN, PRM, część VIII, sygn. 253, s. 8–9.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 102; 1926, nr 3, s. 35; 1927, nr 1, s. 7; 1933, nr 3, s. 21; *MSZ. Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 26; *RSZ 1932*, s. 42, 252; *RSZ 1937*, s. 20, 48, 83, 120, 144; *RSZ 1939*, s. 52, 90, 132, 167; Günther Władysław, *Pióropusz i szpada. Wspomnienia ze służby zagranicznej*, Paryż 1963, s. 45, 51–52; *Stanisław Patek. Raporty i korespondencja z Moskwy (1927–1932)*, wstęp, wybór i oprac. dokumentów M. Gmurczyk-Wrońska, Warszawa 2010; Wędrziaszowski Karol, *Pamiętniki. Wojna i rewolucja, kontrrewolucja, bolszewicki przewrót, warszawski epilog*, Warszawa 2007, s. 29.

Oprowaczenia: Chajn Leon, *Polskie wolnomularstwo 1920–1938*, Warszawa 2005, s. 138, 342; Gmurczyk-Wrońska Małgorzata, *Stanisław Patek w dyplomacji i polityce (1914–1939)*, Warszawa 2013; Hass Ludwik, *Wolnomularze polscy w kraju i na świecie 1821–1999. Słownik biograficzny*, Warszawa 1999, s. 366–367; Kruszyński Marcin, *Stanisław Patek. Z działalności polskiego poselstwa w Tokio w latach 1921–1926*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Lublin–Polonia”, vol. LXI, sectio F, 2006, s. 137–158; Landau Zbigniew,

Peretjakowicz Andrzej

Patek Stanisław Jan (1866–1944), [w:] PSB, t. 25, 1980, s. 321–324 (tu bibliografia); Łaptos Józef, *Dyplomaci II RP w świetle raportów Quai d'Orsay*, Warszawa 1993, s. 71–72, 95, 144, 155–159, 215, 256; Pajewski Janusz, *Stanisław Patek (16 XII 1919–9 VI 1920)*, [w:] *Miniatury spraw zagranicznych (1919–1939)*, Szczecin 1992, s. 57–67.

Peretjakowicz Andrzej (Peretiakowicz). Ur. 5.12.1904 w Petersburgu; zm. w 1988 w Santiago de Chile, Chile. Syn Mariana, architekta, i Janiny z d. Poray-Chlebowskiej, l.v. Peretiakowicz, 2.v. Riesenkauf.

Uczęszczał do prywatnego gimnazjum ks. Teniszowej w Petersburgu. Wraz z rodziną przyjechał do Polski w 1919 i kontynuował naukę w Szkole Handlowej Ronthalera w Warszawie, gdzie otrzymał maturę w 1925. Studiował na Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej oraz w roku akademickim 1930/1931 w Wyższej Szkole Architektury i Sztuki Dekoracyjnej w Paryżu, uczęszczał też na kurs urbanizmu. Inżynier architekt, mieszkał w Santiago de Chile od końca 1932.

Prawdopodobnie w l. 1932–1938 współpracował z konsulem honorowym RP w Santiago de Chile Ignacym Domeyką. W l. 1938–1939 po śmierci Domeyki i ze względu na zły stan zdrowia sekretarza konsularnego Emila Świerczewskiego nieoficjalnie pomagał w prowadzeniu Konsulatu Honorowego RP w Santiago de Chile. W początkowym okresie istnienia Poselstwa RP w Santiago de Chile prowadził kancelarię poselstwa. W 1940 sekretarz osobisty posła w Poselstwie RP w Santiago de Chile. W 1939 współpracował ze znanym chilijskim dziennikiem „Gazeta Imparcial”, prowadził też regularne audycje radiowe w radiu Americano i radiu Mercurio. W 1943 prowadził program „Godzina Polska” w radiu Prat w Santiago de Chile.

W l. 1950–1959 pracował jako lektor języka rosyjskiego i profesor literatury rosyjskiej w państwowym Uniwersytecie Chilijskim w Santiago de Chile. Równolegle współpracował w l. 1953–1965 z pismem „Estudios sobre el comunismo”. W 1978 ze względu na stan zdrowia wycofał się z wszelkiej działalności.

W czerwcu 1931 ożenił się z Olgą Valdes Herrera, Chilijką. Mieli troje dzieci urodzonych w Chile: córki Beatriz i Olga oraz syna Andrzeja.

Archiwalia: AAN, Posel. RP w Santiago de Chile, sygn. 21, sygn. 35, s. 8, sygn. 51.

Źródła drukowane: *Rocznik Polonii 1958–59*, Londyn (b.r.w.), s. 356.

Opracowania: *Sylwetki polskie w Ameryce Łacińskiej w XIX i XX wieku. Uczeni, literaci, artyści, kler i wojskowi*, vol. II, Stevens Point 1991, s. 67–68.



Perkowski Tadeusz. Ur. 23.11.1896 w Warszawie; zm. 27.06.1942 na Wileńszczyźnie. Syn Seweryna Fabiana i Wandy Teresy z d. Gorska.

Dzieciństwo spędził we wsi Dżuginiany k. Telsz. Po zdaniu matury w Gimnazjum im. E. Konopczyńskiego w Warszawie podjął studia na Uniwersytecie Warszawskim, początkowo uczęszczając na Wyższe Kursy Przemysłowo-Rolnicze, a następnie przeniósł się na Wydział Filozoficzny. W 1920 wstąpił ochotniczo do Wojska Polskiego, z którego wyszedł w stopniu

kaprała. Kontynuował studia na UW, ale na Wydziale Prawa i Nauk Politycznych, które ukończył w 1923.

Przyjęty do MSZ, pracował od 30.11.1921 do 1.06.1924 w Wydziale Wschodnim (D.V.) Departamentu Politycznego początkowo bezpłatnie jako praktykant, następnie, od 1.03.1922 do 1.01.1924, jako urzędnik na próbnej służbie, a od 1.01.1924 do 1.06.1924 pomocnik referenta w Referacie Sowieckim Wydziału Wschodniego Departamentu Politycznego. Skierowany na placówkę zagraniczną, od 1.06.1924 do 1.11.1926 pracował jako attaché poselstwa z tytułem II sekretarza poselstwa w Poselstwie RP w Moskwie. W tym czasie, 19 i 21.07.1925, złożył egzamin na stanowisko I kategorii w MSZ. Przeniesiony, od 1.11.1926 do 30.04.1927 II sekretarz legacyjny i kierownik Konsulatu Generalnego RP w Mińsku. Ponownie w Moskwie, w tej samej randze, od 1.05.1927 do 1.01.1928, następnie jako II sekretarz legacyjny od 1.01. do 31.07.1928. W tym charakterze uczestniczył w rokowaniach polsko-litewskich w Królewcu w lutym 1928. Odwołany, od 1.08.1928 do 12.04.1932 na stanowisku referendarza, kierownik Referatu Litewskiego w Wydziale Wschodnim (P.III.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego. Od 12.04.1932 do 31.12.1936 kierował Referatem Bałtyckim w tym samym Wydziale, w tym też czasie uczestniczył w 54. posiedzeniu Ligi Narodów w Lugano oraz w działaniach w 1931 mających na celu rozwiązanie problemu polsko-litewskich zatargów granicznych. Od 1932 należał do Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. 1.10.1933 został mianowany radcą ministerialnym. Jako znawca spraw litewskich został 22.11.1933 członkiem Mieszanej Komisji Granicznej Polsko-Litewskiej i tę funkcję pełnił do 31.12.1936. Uczestniczył w kursach naukowych dla urzędników służby zagranicznej przy MSZ w 1936, m.in. wygłaszając referat pt. „Polityka zagraniczna państw bałtyckich”. Od 1.01.1937 radca Komisariatu Generalnego RP w Gdańsku i zastępca komisarza generalnego. Po incydencie z celnikami polskimi w Kałdowie 20.05.1939, za który Senat Wolnego Miasta Gdańska obarczył go winą, władze polskie odwołały go w sierpniu 1939.

Po wybuchu wojny ewakuował się do rodzinnego majątku Dżuginiany. Aresztowany, wg jednej wersji przebywał i zmarł na Litwie w obozie pracy przymusowej, wg innej, bardziej prawdopodobnej, został zamordowany we wsi Ustronie lub Ustroń, Szarkowszczyzna na Wileńszczyźnie, przez „nieznanych sprawców”. Pochowany na cmentarzu we wsi Borodzienicze.

W l. 1935–1939 był członkiem komitetu redakcyjnego Encyklopedii Nauk Politycznych. Uporządkował archiwum rodzinne Perkowskich, napisał historię rodziny i wspomnienia, które uległy prawie w całości zniszczeniu w czasie II wojny światowej.

Żona Irena Jadwiga z d. Skarbak-Borowska (1899–1993); mieli dwóch synów: Jana (ur. 1934) i Zygmunta (ur. 1937), inżyniera. Jego bratem bliźniakiem był Józef Perkowski (1896–1940), grafik i etnograf.

Publikacje: opublikował co najmniej 26 artykułów na tematy zarówno polityczne, jak i historyczne pod pseud. Jan Ochota.

Odznaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, brązowy Medal za Długoletnią Służbę; estońskie: Kaitseliidu Kotkarist (Order Krzyża Orła) III kl.; fińskie: Vita Ros Orden (Order Białej Róży) II kl.; łotewskie: Triju Zvaigžņu ordenis (Order Trzech Gwiazd) II kl.; norweskie: Den Kongelige Norske Sanct Olavs Orden

(Królewski Order Świętego Olafa) III kl.; szwedzkie: Kungliga Nordstjärneorden (Królewski Order Gwiazdy Polarnej) I kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Moskwie, sygn. 90, s. 118; AAN, Krajowa Grupa Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej 1918–1945, sygn. 1/1, s. nlb.; AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 222, sygn. 5260, s. 223, sygn. 12477, s. 1; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 6; AAN, PRM, część VIII, sygn. 253, s. 23–25.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 92; 1927, nr 4, s. 70; Monitor Polski, nr 121 z 26.05.1928, s. 2; RSZ 1932, s. 43, 132; RSZ 1937, s. 147, 150, 198; RSZ 1938, s. 162, 213; RSZ 1939, s. 169, 171, 224; Szembek Jan, *Diariusz i teki Jana Szembeka (1935–1945)*, t. III, Londyn 1969, s. 349, 352, t. IV, Londyn 1972, s. 623.

Opracowania: Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 563; Olszewicz Bolesław, *Lista strat kultury polskiej (1.IX.1939–1.III.1946)*, Warszawa 1947, s. 201; Pelczar Marian, *Perkowski Tadeusz pseud. Jan Ochota*, [w:] PSB, t. 25, 1980, s. 622–623 (tu bibliografia); *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 80, 86, 98, 100, 102, 112–113, 501, 542, 696–697; *Ziemiańscy XX wieku. Słownik biograficzny*, część 3, Warszawa 1996, s. 20.

Piszczkowski Tadeusz. Ur. 16.02.1904 w Mielnicy, pow. Borszczów, woj. tarnopolskie; zm. 28.06.1990 w Londynie. Brak danych o rodzinie.

Maturę otrzymał w 1922 w gimnazjum we Lwowie. Absolwent prawa Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie; doktorat z prawa uzyskał w 1929. Działacz Młodzieży Wszepolskiej, m.in. prezes koła lwowskiego tej organizacji i filister Polskiej Korporacji Akademickiej „Leopolia”. W czasach studenckich redaktor działu spraw studenckich pisma lwowskiego „Słowo Polskie”. Od 1930 pracował w Ministerstwie Przemysłu i Handlu.

Od 1.07. do 31.08.1933 zatrudniony w centrali MSZ; od 1.09.1933 do 31.12.1934 jako pracownik kontraktowy, zastępca radcy ekonomicznego w Konsulacie Generalnym RP w Rzymie. Odwołany, zatrudniony od 1.01. do 31.12.1935 jako praktykant, pracownik kontraktowy, w ministerstwie. Mianowany 1.01.1936 referendarzem, został przydzielony do Departamentu Polityczno-Ekonomicznego. Ponownie skierowany na placówkę, od 1.02.1937 attaché konsularny i kierownik Konsulatu RP w Tel-Awivie, od 1.09.1937 mianowany wicekonsulem. Pozostał na tym stanowisku do 1.02.1940. W marcu 1940 zgłosił się do Wojska Polskiego we Francji. W stopniu kaprała służył w Perth, początkowo w 1. kompanii w Batalionie Strzelców Coetquidańskich, następnie w 10. Pułku Strzelców Konnych; przeniesiony do pracy kancelaryjnej w Komendzie Placu w Glasgow. Dalszą służbę odbywał w I Dywizji Pancerniej gen. Stanisława Maczka, chociaż istnieją niepotwierdzone przekazy, że w poł. 1943 miał być szefem powstającej wówczas kompanii spadochronowej. Urlopowany z wojska w 1942, miał pracować jako referent w Ministerstwie Prac Kongresowych w Londynie, w Biurze Celów Wojny. Z ramienia tego Biura został delegowany do powstałej w kwietniu 1942 Komisji do Spraw Sowieckich. W utworzonym w 1943 Związku Ziem Południowo-Wschodnich został wybrany prezesem, był nim przez wiele lat. Przynajmniej od listopada 1944, do wycofania uznania dla Rządu RP na Uchodźstwie w Londynie (5.07.1945), kierownik Referatu Europy Środkowej (Czech,

Węgier i Rumunii) Wydziału Europy Środkowo-Wschodniej (P.VI.) Działu Polityczno-Ekonomicznego MSZ w Londynie.

Po wojnie pozostał na emigracji. Redaktor w Sekcji Polskiej Rozgłośni Radia Wolna Europa w l. 1952–1964. Po przejściu na emeryturę osiadł w Londynie. W czasie pracy w Monachium stał na czele filii Związku Dziennikarzy RP pod nazwą Syndykat „Niemcy” (Polish Union of Journalists). Członek Stronnictwa Narodowego, w maju 1948 członek prezydium Zjazdu Stronnictwa w Londynie. Profesor Polskiego Uniwersytetu na Obczyźnie (od 1971). Należał również do Stowarzyszenia Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej w Londynie (31.05.1951 został wybrany członkiem jego zarządu), Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie, Towarzystwa Historycznego w Wielkiej Brytanii oraz Polskiego Towarzystwa Naukowego na Obczyźnie.

Pochowany w Columbarium przy kościele św. Andrzeja Boboli w Londynie.

Żona Elżbieta. Brak innych danych o rodzinie.

Publikacje: *Polska i Nowa Europa: uwagi o polityce zagranicznej Polski*, Londyn 1942; *Odbudowanie Polski 1914–1921*, Londyn 1969; *Plebiscyt i powstania na Górnym Śląsku*, Londyn 1972; *Anglia a Polska 1914–1939 w świetle dokumentów brytyjskich*, Londyn 1975, a także *Między Lizboną a Londynem. Z sekretów dyplomacji polskiej w czasie II wojny światowej*, Londyn 1979. Publikował w wielu pismach, przede wszystkim w: „Myśl Polska” „Przegląd Polski”, „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza”, „Tygodnik Polski”. Niewielki fragment jego spuścizny przechowywany jest w Dziale Rękopisów Biblioteki Polskiej w Paryżu.

Odznaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi; rumuńskie: Ordinul Coroana României (Order Korony Rumunii) V kl.

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 1460, s. 7, sygn. 9297, s. 3–4; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 277, s. 6; AAN, Posel. RP w Meksyku, sygn. 136, s. 14; HI, MSZ, jednostka 291, s. 1060–1065 (348.291.13, s. 508–513).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1936, nr 1, s. 17; *Rocznik Polonii 1950*, Londyn (b.r.w.), s. 41; *RSZ 1937*, s. 111, 200; *RSZ 1939*, s. 122, 226; Dargas Antoni, *Ś.p. Tadeusz Piszczkowski*, „Myśl Polska” (Londyn), 1.08.–15.08.1990, s. 7; *Nekrolog*, ibidem, s. 8; *Nekrolog*, „Lwów i Kresy. Biuletyn–kwartalnik” (Londyn), 07.–08.1990, s. 57; *Protokoły posiedzeń zarządu Młodzieży Wszechpolskiej Koła Lwowskiego za czas od 20 marca 1925 do 29 stycznia 1930 roku*, Kraków 2012, (wg indeksu).

Opracowania: Biegański Stanisław, *Tadeusz Piszczkowski (16.II.1904–28.VI.1990)*, „Teki Historyczne”, 1994/1995, t. 21, s. 368–369; Grodziska Karolina, *Polskie groby na cmentarzach Londynu*, t. II, Kraków 2001, s. 403; *Historia dyplomacji polskiej*, t. V: 1939–1945, pod red. W. Michowicza, Warszawa 1999, s. 291; Hułas Magdalena, *Goście czy intruzi? Rząd polski na uchodźstwie wrzesień 1939–lipiec 1943*, Warszawa 1996, s. 162; *Kierownictwo obozu niepodległościowego na obczyźnie 1945–1990*, praca zbior., Londyn 1996, s. 34; *Mały słownik pisarzy polskich na obczyźnie 1939–1980*, Warszawa 1992, s. 277; Panecki Tadeusz, *Polonia zachodnioeuropejska w planach Rządu RP na emigracji (1940–1944) – akcja kontynentalna*, Warszawa 1986, s. 174; *Polska emigracja polityczna. Informator*, Warszawa 1962, (reprint) Warszawa 2004, s. 111; *Polska służba zagraniczna po*

1 września 1939 r., Londyn 1954, s. 33, 62; *Przewodnik po zespołach rękopisów Towarzystwa Historyczno-Literackiego i Biblioteki Polskiej w Paryżu*, oprac. M. Wrede, M.M. Prokop, J. Pezda, Paryż–Warszawa 2000, s. 153; Radzik Tadeusz, *Piszczkowski Tadeusz*, [w:] *Encyklopedia polskiej emigracji i Polonii*, t. IV: P–S, Toruń 2005, s. 81–82; *Warszawa nad Tamizą. Z dziejów polskiej emigracji politycznej po drugiej wojnie światowej*, pod red. A. Friszke, Warszawa 1994, s. 68.



Pluciński Leon Bolesław. Ur. 9.02.1875 w Karczewie, pow. Kościan; zm. 2.06.1935 w Swadzimiu, pow. Poznań. Pochodził z rodziny ziemiańskiej; syn Kazimierza i Bronisławy z d. Trąmpczyńska.

Gimnazjum św. Marii Magdaleny w Poznaniu ukończył ok. 1894. Studia rolnicze odbywał w Halle i Berlinie. Po powrocie do kraju w 1898 lub 1899 zajmował się unowocześnianiem rolnictwa, należał wówczas do Zarządu Centralnego Towarzystwa Gospodarczego. Działał od 1908 w tajnej organizacji „Obrona Narodowa” powołanej do życia przez Ligę Narodową oraz od 1909 w jawnym Związku Spółek Zarobkowych i Gospodarczych. Kierował również wydziałem wystaw i wycieczek zagranicznych Patronatu Związku Kółek Rolniczych. Był członkiem zarządu Centrum Obywatelskiego – pronarodowego stronnictwa ziemiańskiego powstałego w 1912. Od czerwca 1910 współzałożyciel i członek władz Związku Narodowego. Od 1910 należał do tajnej Ligi Narodowej. Po powstaniu w 1913 Rady Narodowej został jej członkiem. W listopadzie 1918 wybrany prezesem Rady Ludowej pow. Poznań-Zachód. Po wybuchu powstania wielkopolskiego w grudniu 1918 został członkiem Naczelnej Rady Ludowej; początkowo kierował Wydziałem Rolniczym, od 11.01.1919 szef Wydziału Politycznego Komisariatu i zastępca komisarza Wojciecha Korfantego ds. politycznych i wojskowych, a od poł. 1919 stał na czele Wydziału Polityki i Wojska Komisariatu. Od sierpnia 1919 należał do Komitetu Pomocy dla Kresów Wschodnich i Górnego Śląska w Poznaniu. Również w 1919 został mianowany wicemin. w Ministerstwie byłej Dzielnicy Pruskiej, w którym zajmował się sprawami organizacyjnymi armii w Wielkopolsce.

Ze służbą zagraniczną zetknął się w 1920, gdy był delegatem rządu RP na III Zgromadzenie Ligi Narodów. Następnie w okresie 17.02.–24.10.1921 kierował delegacją polską na rokowania polsko-gdańskie. 20.06.1921 został mianowany komisarzem generalnym i kierownikiem Komisariatu Generalnego RP w Gdańsku. Stanowisko to objął 6.07.1921 i pełnił je do 28.02.1923. W imieniu strony polskiej podpisał 24.10.1921 umowę polsko-gdańską. 4.07.1923 uczestniczył w Radzie Ligi Narodów; 1.10.1923 odszedł ze służby dyplomatycznej i podjął działalność polityczną.

Od pierwszego prezydenta Polski Gabriela Narutowicza otrzymał 15.12.1922 misję tworzenia rządu, przerwana tragiczną śmiercią prezydenta. Był też kandydatem na min. spraw wojskowych w gabinecie Wincentego Witosa w 1923. Poseł na Sejm RP. W 1922 uzyskał mandat z listy Chrześcijańskiego Związku Jedności Narodowej, należał do parlamentarnego klubu Zjednoczenia Ludowo-Narodowego, pracował w komisjach spraw

zagranicznych, morskiej, skarbowej i nadzwyczajnej komisji ds. oszczędności w administracji. W okresie 27.02.1925–22.06.1926 był wicemarszałkiem sejmu. We wrześniu 1926 złożył mandat. W 1928, wybrany z listy katolicko-narodowej, należał do Klubu Narodowego i pracował w komisji rolnej. Złożył mandat 25.02.1930. W 1929 wszedł do Wielkiej Rady Obozu Wielkiej Polski.

Był bardzo aktywny społecznie. W l. 1909–1935 członek Rady Naczelnej firmy H. Cegielski, Bank Cukrownictwa w Poznaniu; w l. 1927–1931 prezes Wielkopolskiego Towarzystwa Kółek Rolniczych; ponadto prezes Centrali Rolników w Poznaniu S.A., członek prezydium Związku Polskich Organizacji Rolniczych, prezes Rady Nadzorczej Polskiego Biura Eksporterów Zboża w Gdańsku, w 1927 członek zarządu Powszechnej Wystawy Krajowej w Poznaniu.

Zmarł w rodzinnym majątku w Swadzimiu, został pochowany na cmentarzu w Lusowie w pow. poznańskim.

We wrześniu 1899 ożenił się z Marią Pauliną z d. Kąsinowska; mieli sześcioro dzieci. Synowie: Kazimierz Władysław (1901–1940), pisarz, dziennikarz i adwokat, we wrześniu 1939 dostał się do niewoli sowieckiej i przebywał w obozie w Starobielsku; Felicjan (1903–1945), inżynier rolnik, rozstrzelany w Radomiu; Józef (1903–1971), sędzia, lektor języka niemieckiego Akademii Rolniczej w Szczecinie; Zbigniew (1904–1970), rolnik, od 1946 mieszkał w Argentynie; Stefan (1908–1933), studiował na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu Poznańskiego, zginął śmiercią lotnika. Córka Aleksandra (ur. 1914), inżynier rolnik, zastępca dyrektora ds. hodowli w Stacji Hodowli Roślin Choryń. Brat Zygmunt (1882–1933), ziemianin, uczestnik powstania wielkopolskiego 1918–1919, m.in. adiutant naczelnego wodza powstania, gen. Józefa Dowbora-Muśnickiego i działacza narodowo-demokratycznego.

Publikacje: *Towarzystwo Rolnicze Poznańsko-Szamotulskie 1861–1910. Rozwój rolnictwa w obrębie Towarzystwa w ostatnich latach pięćdziesięciu*, Poznań 1910. Pisał też do specjalistycznej prasy rolniczej i gospodarczej.

Archiwalia: AAN, KCNP, sygn. 70, s. 202, sygn. 72, s. 125; AAN, Ministerstwo Informacji i Dokumentacji, sygn. 18, k. 22; AAN, MSZ, sygn. 274, s. 212; PIASA, Posel. RP w Rio de Janeiro, sygn. 237 (dawniej pudło 6, sygn. 198); AMSZ, zespół 6, Dep. Polityczny, t. 1419, k. 42.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 106; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 31; RSZ 1937, s. 150; RSZ 1939, s. 170; Kozicki Stanisław, *Pamiętnik 1876–1939*, Słupsk 2009, s. 473, 519, 526.

Opracowania: *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 108; Landau Zbigniew, *Pluciński Leon Bolesław (1875–1935)*, [w:] PSB, t. 26, 1981, s. 749–751 (tu bibliografia); Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. II, Warszawa 1939, s. 238; *Posłowie i senatorowie Rzeczypospolitej Polskiej 1919–1939. Słownik biograficzny*, t. IV: M–P, Warszawa 2009, s. 385–387 (tu bibliografia); *Wielkopolski słownik biograficzny*, Warszawa–Poznań 1981, s. 576–577.



Potulicki Michał. Ur. 4.08.1897 w Bobikowie (Bonikowo), woj. poznańskie; zm. 20.04. 1984 w Salzburgu, Szwajcaria.

Uzyskał licencjat na Wydziale Prawa na Uniwersytecie Genewskim. Ponadto studiował cztery semestry nauk politycznych i ekonomicznych w Genewie i w Szkole Nauk Politycznych w Paryżu. Doktor praw Uniwersytetu Genewskiego. W 1919 odbył sześciomiesięczną praktykę w banku w Genewie. W 1920 był sekretarzem prywatnym Karola Jaroszyńskiego. W l. 1920–1921 referent Biura Propagandy Zagranicznej Prezydium Rady Ministrów (nominację oficjalnie otrzymał 14.07.1921). Od 1920 do 07.1921 pracownik kontraktowy, a od 07.1921 do 03.1922 pomocnik referenta w PRM, od 03. do 27.08.1922 referent tamże (czasowo w delegacji polskiej na polsko-niemieckie rokowania w Dreźnie). Od 01.04. referent, a od 27.08.1922 do 15.07.1923 sekretarz w PRM.

Oddelegowany czasowo z PRM, od 15.07.1923 w MSZ, gdzie podjął pracę na stanowisku sekretarza w Departamencie Politycznym. W MSZ od 19.09.1923 do 1.04.1924 referent z tytułem I sekretarza legacyjnego w Departamencie Politycznym. Od 1.04.1924 do 31.12.1926 przebywał na urlopie bezpłatnym. W tym czasie przez trzy miesiące, do 26.03.1925, był czasowo zatrudniony w MPiOS jako pracownik kontraktowy w charakterze naczelnika wydziału. Po powrocie do MSZ, od 1.01. do 1.03.1927, referent z tytułem I sekretarza legacyjnego. Od 1.03.1927 do 31.03.1935, urlopowany z MSZ, urzędnik w Międzynarodowym Biurze Pracy przy Lidze Narodów w Genewie. Od 1.04.1935 radca ministerialny w Departamencie Polityczno-Ekonomicznym, 1.05.1936 mianowany kierownikiem referatu w tym Departamencie. 24.03.1936 powołany w skład delegacji polskiej mającej prowadzić w Warszawie rokowania polsko-węgierskie w sprawie zawarcia konwencji konsularnej polsko-węgierskiej. W tym samym roku powołany na zastępcę rzecznika Komisji Dyscyplinarnej przy MSZ. W l. 1936–1939 był wykładowcą kursów naukowych dla urzędników służby zagranicznej przy MSZ. W 1937 mianowany zastępcą naczelnika Wydziału Prawnego (P.V.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego i jednocześnie kierownik Referatu Polityczno-Prawnego. Na tym stanowisku zastał go wybuch wojny.

Dnia 9.09.1939 przebywał w Brześciu nad Bugiem, skąd wyjechał w kierunku Kowal i Dubna. Ewakuował się do Rumunii, gdzie czasowo przydzielono go do Ambasady RP w Bukareszcie. Po przedostaniu się do Francji, od 1.10.1939 (?) do 17.06.1940, radca prawny w Wydziale Politycznym MSZ we Francji. W poł. czerwca 1940 przebywał w Libourne, organizując ewakuację urzędników MSZ i Ministerstwa Skarbu. Po przedostaniu się do Wielkiej Brytanii, przynajmniej w lipcu 1940, kierownik Referatu Francuskiego i radca prawny MSZ w Londynie. Od 13.01.1942 sekretarz generalny londyńskiej międzynarodowej konferencji w St. James Palace w sprawie przestępstw wojennych, a następnie do 1945 zastępca sekretarza generalnego tejże konferencji. Ponadto w l. 1942–1945 sekretarz generalny dwóch Komisji Międzysojuszniczych: do przygotowania warunków pokoju z Niemcami, do spraw niemieckich. Cały czas, aż do czerwca 1945, radca prawny w Dziale

Prawnym MSZ w Londynie. Po wycofaniu uznania dla Rządu RP na Uchodźstwie w Londynie, od 1.02.1949 do 31.08.1952, członek Biura Planowania Centrali International Refugee Organization oraz członek Biura Historycznego.

Pozostał na emigracji, od 1952 profesor prawa i dziekan Free Europe University w Strasburgu. Od 1959 dyrektor Międzynarodowego Komitetu Światowego Roku Uchodźców. W l. 1962–1967 sekretarz generalny International of Voluntary Agencies w Genewie. Członek Zakonu Maltańskiego.

Pochowany na cmentarzu w Gex pod Genewą.

Publikacje: liczne opracowania naukowe, m.in. *Actes de la conférence Public sous la direction de Emil Stanislaw Rapaport et avec le concours de Vesprien V*, Paris 1929; *Constitution de la Republique de Pologne du 17 mars 1921: contenant le texte du project de la Commission V Constitutionnelle de la Diète, du 8 julliet 1920, et les amendement de la minorité*, Pret. Introd. Historique et trad. par Michel Potulicki, Varosvie (1921).

Odznaczenia: Złoty Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, brązowy Medal za Długoletnią Służbę; francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa) V kl.; maltańskie: Kawaler Honorowy i Dewocyjny Związku Kawalerów Maltańskich; rumuńskie: Ordinul Steaua României (Order Gwiazdy Rumunii) IV i III kl.

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 220, sygn. 5260, s. 225, sygn. 12585, s. 65–67; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 277, s. 7; AAN, Posel. RP w Meksyku, sygn. 136, s. 12; AAN, PRM, część VIII, sygn. 8, s. 238–239, sygn. 253, s. 48–49; HI, MSZ, jednostka 293, s. 894, 1075 (350.293.21, s. 566, 747), jednostka 294, s. 9 (350.294.1, s. 823).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1933, nr 3, s. 24; 1936, nr 1, s. 5; RSZ 1932, s. 45; RSZ 1937, s. 26, 202; RSZ 1938, s. 30, 216; RSZ 1939, s. 32, 228; *Dziennik czynności Prezydenta RP Władysława Raczkiewicza 1939–1947*, oprac. J. Piotrowski, t. I: 1939–1942, Wrocław 2004, s. 180, 230–231, 403, 405, 610, t. II: 1943–1947, Wrocław 2004, s. 46, 50, 593; *Nekrologi*, „Tygodnik Powszechny”, 17.06.1984, nr 25, s. 7, 30.09.1984, nr 40, s. 7.

Opracowania: *Historia dyplomacji polskiej*, t. IV: 1918–1939, pod red. P. Łossowskiego, Warszawa 1995, s. 508; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 24, 27, 29, 32, 121.



Potworowski Gustaw Adolf. Ur. 11.10.1889 w Warszawie; zm. 1.10.1951 w Portugalii, niektóre opracowania podają, że w Maladze w Hiszpanii. Syn Jerzego i Ksawery z d. Szydłowska.

Ukończył Gimnazjum im. gen. P. Chrzanowskiego w Warszawie. Studiował dwa semestry na Wydziale Przyrodniczym Uniwersytetu w Lozannie, dwa lata na Wydziale Przyrodniczym Uniwersytetu w Paryżu, semestr na Wydziale Agronomicznym Uniwersytetu w Lipsku; słuchacz Wyższej Szkoły Rolnej w Berlinie. Po powrocie do kraju zajmował się administracją gospodarstwa w Radoryżu w woj. lubelskim.

Podjął pracę w służbie zagranicznej jako pracownik kontraktowy w MSZ, referent, od 11.08.1919 do 15.10.1919 kierował Referatem Plebiscytowym w okresie przygotowań

do plebiscytu na Warmii, Mazurach i Górnym Śląsku. Przyjęty do służby stałej, odbył od 15.10.1919 do 1.01.1920 służbę próbną w ministerstwie. Od 11.08.1919 do 20.08.1921 w centrali MSZ, początkowo, do 1.04.1920, pomocnik referenta, a następnie od 1.04.1920 do 1.06.1921 referent i od 1.06. do 20.08.1921 starszy referent. W okresie wojny polsko-bolszewickiej, w sierpniu 1920 organizował ewakuację agend MSZ z Warszawy, wraz z Władysławem Schwarzenburgiem. Od 18.08. do 15.10.1921 pracował jako starszy referent w Komisariacie Generalnym RP w Gdańsku, a następnie od 15.10.1921 do 1.10.1923 pozostał starszym referentem z tytułem I sekretarza poselstwa w Komisariacie Generalnym RP w Gdańsku. Od 1.10.1923 do 1.02.1924 przebywał na urlopie bezpłatnym w sprawach osobistych. Odwołany, od 1.02.1924 do 1.01.1926 w ministerstwie. Od 1.08.1925 do 1.01.1926 ponownie na urlopie bezpłatnym, m.in. w celu załatwienia spraw majątku w Radoryżu. Skierowany na placówkę, od 1.01. do 30.09.1926 radca poselstwa w Poselstwie RP w Berlinie. Pozostał formalnie na tym stanowisku, ale od 30.09.1926 do 1.10.1928 przebywał na urlopie bezpłatnym w sprawach osobistych. Przeniesiony, pracował od 1.10.1928 jako II sekretarz, a od 1.08.1934 do 1.07.1935 I sekretarz ambasady w Ambasadzie RP w Paryżu. W tym czasie kilkakrotnie był członkiem delegacji polskiej na sesje Ligi Narodów. Przynajmniej od 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Po powrocie do ministerstwa, od 1.07.1935 radca w Departamencie Polityczno-Ekonomicznym MSZ. Od 15.05.1936 do 31.10.1942 poseł nadzwyczajny i min. pełnomocny w Poselstwie RP w Sztokholmie. Uznany przez władze szwedzkie za persona non grata, faktycznie już w sierpniu 1942 opuścił Sztokholm i przyjechał do Wielkiej Brytanii. Od listopada 1942 zatrudniony w londyńskiej centrali MSZ objął Wydział Spraw Uchodźczych. Od 1.12.1942 zastępca sekretarza generalnego MSZ w Londynie ds. uchodźczych, ewakuacji i konsularnych (D.II.), były mu podporządkowane Referat Uchodźczy (P.VI.) oraz Referat Konsularny (K.). Ponownie skierowany na placówkę, formalnie od 06.1944 do 5.08.1945 poseł nadzwyczajny i min. pełnomocny w Poselstwie RP w Lizbonie. Faktycznie objął placówkę w Lizbonie w 1943. Po wycofaniu uznania dla Rządu RP na Uchodźstwie w Londynie (5.07.1945) przez władze Portugalii pozostał na emigracji w Lizbonie jako przedstawiciel rządu polskiego na uchodźstwie.

Żona Maria Magdalena z d. Moldenhawer (1891–1981); ślub wzięli 27.04.1922. Po wybuchu II wojny światowej przewodziła Polskiemu Komitetowi Pomocy w Sztokholmie. Syn Tomasz (ur.1924), inżynier elektryk. Jego siostra Teresa (1892–1978) była żoną Władysława Tatarkiewicza.

Publikacje: *Studia teratogenetyczne*, Warszawa 1917. Wykładał również na kursach naukowych dla urzędników służby zagranicznej, m.in. na temat polityki wewnętrznej Republiki Francuskiej.

Odnaczenia: Order Odrodzenia Polski IV kl., Medal Niepodległości; francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa) IV kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Waszyngtonie, sygn. 2964, s. 26; AAN, MSZ, sygn. 1462c, s. 205–274, sygn. 5260, s. 97; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 6; AAN, PRM, część VIII, sygn. 253, s. 45–47; HI, MSZ, jednostka 293, s. 976 (350.293.22, s. 648).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 106; 1926, nr 1, s. 11, nr 8, s. 102; RSZ 1932, s. 45, 178; RSZ 1937, s. 202; RSZ 1939, s. 140, 228; *Dziennik czynności Prezydenta RP Władysława Raczkewicz 1939–1947*, oprac. J. Piotrowski, t. I: 1939–1942, Wrocław 2004, s. 589–590, t. II: 1943–1947, Wrocław 2004, s. 54; Günther Władysław, *Pióropusz i szpada. Wspomnienia ze służby zagranicznej*, Paryż 1963, s. 53; Schimitzek Stanisław, *Na krawędzi Europy. Wspomnienia portugalskie 1939–1946*, Warszawa 1970, (wg indeksu).

Opracowania: *Historia dyplomacji polskiej*, t. V: 1939–1945, pod red. W. Michowicza, Warszawa 1999, s. 62, 68–69, 770–771; Jaworski Paweł, *Marzyciele i oportuniści. Stosunki polsko-szwedzkie w latach 1939–1945*, wyd. 2 popr., Warszawa 2014, (wg indeksu); *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 109; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 591–592; Patek Władysław, *W polskim poselstwie w Szwecji*, „Dziennik Polski” (Nowy Jork), 27.08.1992, s. 3; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 63, 66, 80, 126; Szklarska-Lohmannowa Alina, *Gustaw Adolf Potworowski (1889–1951)*, [w:] PSB, t. 28, 1984–1985, s. 265–266 (tu bibliografia).

Prażmowski-Belina-Kryński Zbigniew (v. Belina-Prażmowski-Kryński, Prażmowski-Kryński, Belina-Prażmowski). Ur. 27.12.1892 w Tworkach, woj. warszawskie; zm. 12.01.1954 w Glasgow, Wielka Brytania. Syn Stefana i Wandy z d. Kryńska. Adoptowany przez wuja Stanisława Kryńskiego, ziemianina, i jego żonę Helenę z d. Kozłowska.

Ukończył siedmioklasową szkołę realną w Warszawie. Studiował w Wyższej Szkole Wojennej w Warszawie, a następnie Wyższej Szkole Wojennej w Paryżu. Po powrocie studiował w szkole Nauk Politycznych w Warszawie. Jako zawodowy wojskowy służył od 15.08.1914 do 1.08.1917 w armii rosyjskiej, a następnie w polskich formacjach wojskowych: od 1.08.1917 do 15.05.1918 w Odeskim Oddziale Wojskowym Korpusu Polskiego pod dowództwem gen. Józefa Dowbor-Muśnickiego. Od 1.11.1918 do 31.12.1930 służył w Wojsku Polskim. Ukończył też Oficerską Szkołę Lotniczą, początkowo służył w 4. Eskadrze Lotnictwa, później był zastępcą dowódcy lotnictwa I Armii w okresie wojny polsko-bolszewickiej. W 1924 awansował do stopnia podpułkownika Sztabu Generalnego, był wykładowcą w Wyższej Szkole Wojennej. W 1928 pracował w Oddziale IV Sztabu Generalnego. Od 1.01.1931 w stanie spoczynku.

Przyjęty do służby zagranicznej, od 16.03.1932 do 19.01.1933 prowizoryczny radca ministerialny w Wydziale Organizacji Międzynarodowych (P.I.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego MSZ, w 1932 referent w Referacie Gdańskim. Prowizoryczny radca ministerialny, od 19.01.1933 przydzielony do Biura Rady Ekonomicznego MSZ. Przynajmniej od 1932 członek Klubu Urzędników Służby Zagranicznej. Mianowany, od 1.08.1933 prowizoryczny konsul i kierownik Konsulatu RP w Leningradzie, pełnił tę funkcję do 15.10.1934. W 1935 został wiceprezydentem zarządu Towarzystwa Kopalni Węgla Flora. 12.05.1936 uczestniczył w uroczystości złożenia serca marszałka Józefa Piłsudskiego do grobu matki na cmentarzu na Rossie w Wilnie.

W 1939 ponownie powołany do czynnej służby wojskowej, po kampanii wrześniowej znalazł się w Rumunii, był internowany. Przedostał się do Francji, gdzie służył w Sztabie

Lotnictwa w Angers, a po upadku Francji ewakuował się do Wielkiej Brytanii. W czasie pobytu w Szkocji studiował początkowo malarstwo, a od 1947 języki obce na Uniwersytecie w Glasgow. Ukończył również seminarium nauczycielskie w 1951. Podjął pracę lektora języków obcych w Wyższej Szkole Handlowej w Glasgow.

Od 1927 członek Związku Polskich Kawalerów Maltańskich. W l. 1927–1930 był członkiem komisji badawczej, która sprawdzała kandydatów do Związku pod względem spełniania kryteriów członkostwa. Był również, po II wojnie światowej, członkiem londyńskiego The Guards Club.

Z Zofią z d. Borzysławska pobrali się 20.06.1920; mieli dwie córki: Teresę i Marię.

Odnaczenia: Krzyż Walecznych, Złoty Krzyż Zasługi, Medal Niepodległości, Medal za Wojnę 1918–1921, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości; maltańskie: Kawaler Honorowy i Dewocyjny Zakonu Maltańskiego; rosyjskie: Order Świętej Anny, Order Świętego Stanisława; watykańskie: Sacro Militare ordine del Sacro Sepulcro (Order Grobu Świętego) II kl.; włoskie: Ordine della Corona d'Italia (Order Korony Włoch) II kl.

Archiwalia: AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 6 (tu: Belina-Prażmowski Zbigniew); AAN, MSZ, sygn. 1459f, s. 55–61; AAN, PRM, część VIII, sygn. 253, s. 53–54.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1933, nr 3, s. 22, nr 9, s. 86; *RSZ 1937*, s. 147; *RSZ 1932*, s. 45, 129; *RSZ 1939*, s. 169.

Opracowania: Lange Tadeusz Wojciech, *Zakon Maltański w Drugiej Rzeczypospolitej 1919–1939*, Poznań 2000, s. 49, 54, 86, 91–92, 95, 103, 109, 111, 137, 155, 189–191, 250–251 (tu: Belina-Prażmowski); Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 594.



Próchnicki Stanisław. Ur. 15.11.1893 w Strzemieszycach Wielkich k. Będzina; zm. 23.08.1933 w Warszawie. Syn Stanisława i Ludwika z d. Kwaskowska.

Gimnazjum realne w Tarnowie ukończył w 1910, tam też zdał maturę. W l. 1911–1913 studiował na Wydziale Ogólnym Akademii Eksportowej w Wiedniu. W czasie I wojny światowej, 1.05.1915, został powołany do armii rosyjskiej. Po ukończeniu Szkoły Wojskowej w Irkucku otrzymał awans do stopnia podporucznika i został przydzielony do 39. Pułku Strzelców Syberyjskich. Z armii rosyjskiej przeszedł do Korpusu Polskiego, w którym od 5.09.1917 do 05.1918 służył w sztabie. Od 28.11.1918 w szeregach Wojska Polskiego jako adiutant sztabu Dowództwa Wojsk Polskich na Syberii, a następnie od 31.01.1919 p.o. dowódcy szefa sztabu i szefa oddziału operacyjnego 5. Dywizji Syberyjskiej Wojska Polskiego. Dostał się 10.01.1920 pod Klukwienną do niewoli bolszewickiej, z której uciekł w Krasnojarsku. Przedostał się do Polski, 20.04.1920 dotarł do Warszawy i został przydzielony do komisji likwidacyjnej 5. Dywizji Syberyjskiej. Z tą dywizją uczestniczył w walkach z bolszewikami nad Wkrą, za które został 14.08.1920 odznaczony Krzyżem *Virtuti Militari*. Kolejno służył w 9. Dywizji Piechoty i 5. Dywizji Syberyjskiej do

6.03.1921. Następnie od 7.03.1921 do 30.06.1923 w Oddziale IV Naczelnego Dowództwa, m.in. w okresie 3.10.1921–1.07.1923 pełnił funkcję delegata Ministerstwa Spraw Wojskowych przy mieszanej komisji granicznej na wschodzie.

Jak sam podawał, od 20.06.1923 był przydzielony do Poselstwa RP w Moskwie i używał tytułu attaché honorowy, de facto był od 1.07.1923 II zastępcą attaché wojskowego. Musiał opuścić ZSRR, został bowiem uznany we wrześniu 1923 przez władze za persona non grata. Od 08.10. do 31.10.1924 pracował w Oddziale II Sztabu Generalnego Wojska Polskiego. W okresie 1.11.1924–28.04.1926 studiował w Wyższej Szkole Wojennej w Warszawie. Po zamachu majowym służył, od 11.10.1926 do 20.02.1931, w Gabinetie Ministra Spraw Wojskowych marszałka Józefa Piłsudskiego jako kierownik Referatu II. Od 24.02.1931 przydzielony do MSZ, do 1.04.1932 kierownik, a od tego dnia naczelnik Wydziału (A.III.) Departamentu Administracyjnego. 31.03.1932 przeniesiony w randze majora dyplomowanego do rezerwy. Przynajmniej od kwietnia 1932 członek i gospodarz Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Miał zostać kierownikiem Konsulatu RP w Lipsku; jego nominację na konsula generalnego ogłoszono z dniem 1.09.1933.

Zginął śmiercią samobójczą w gmachu MSZ, wg Wacława Jędrzejewicza i Marcina Kruszyńskiego w związku z przemytem w walizce dyplomatycznej heroiny z Moskwy do USA, a wg Pawła Wieczorkiewicza z powodu oskarżenia o szpiegostwo na rzecz ZSRR. Pochowany na cmentarzu Powązkowskim w Warszawie.

Żona Jadwiga z d. Słubicka, zginęła tragicznie porażona prądem w zakładzie fryzjerskim. Małżeństwo było bezdzietne.

Odznaczenia: Virtuti Militari V kl., Krzyż Walecznych czterokrotnie, Krzyż Niepodległości dwukrotnie, Srebrny Krzyż Zasługi, Medal za Wojnę 1918–1921, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości; afgańskie: Order Stor I kl.; belgijskie: Ordre de Léopold (Order Leopolda) II kl.; duńskie: Dannebrog orderen IV kl.; francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa) V kl., Médaille Commémorative de la Guerre 1939–1945 (Medal Pamiątkowy za Wojnę); jugosłowiańskie: Orden Svetoga Save (Order Świętego Sawy) II kl.; Order Belog Orła (Order Orła Białego) IV kl.; portugalskie: A Ordem Suprema de Cristo (Order Chrystusa) II kl.; rumuńskie: Ordinul național Steaua României (Order Narodowy Gwiazdy Rumunii) IV kl.; węgierskie: Érdemkereszt (Krzyż Zasługi) II kl.; międzynarodowe: Médaille Interalliée (Medal Międzysojuszniczy) I kl.

Archiwalia: AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 6, 8; AAN, PRM, część VIII, sygn. 253, s. 55–57.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1933, nr 7, s. 57, nr 13, s. 133, nr 17, s. 168; *RSZ 1932*, s. 45; Drymmer Wiktor Tomir, *W służbie Polsce*, Warszawa 1998, s. 185–187; idem, *Wspomnienia*, „Zeszyty Historyczne”, 1975, z. 31, s. 80; Jędrzejewicz Wacław, *Wspomnienia*, oprac. i posłowiem opatrzył J. Cisek, Wrocław 1993, s. 204; *Kpt. St. Próchnicki zastrzelił się w biurze min. spr. zagr.*, „Nowiny Codzienne” (Warszawa), 24.08.1933, s. 1; Schimitzek Stanisław, *Drogi i bezdroża minionej epoki. Wspomnienia z lat pracy w MSZ (1920–1939)*, Warszawa 1976, s. 164, 337, 344.

Opracowania: Kruszyński Marcin, *Ambasada RP w Moskwie 1921–1939*, Warszawa 2010, s. 110, 214–216, 228, 297; Tomkowiak Eligiusz, *Próchnicki Stanisław (15.XI.1893–23.VIII.1933)*, [w:] *Kawalerowie Virtuti Militari 1792–1945. Słownik biograficzny*, t. II: 1914–1921, cz. I (zeszyt próbny), Koszalin 1991, s. 121–122; Zakrzewski Stanisław Zenon, *Na wozie i pod wozem: autobiografia oficera wywiadowczego „Dwójki” 1890–1945*, Warszawa 2010, s. 57, 320; Wieczorkiewicz Paweł, *Polscy agenci Kremla*, „Wprost”, 2005, nr 51/52.

Pruszyński Czesław. Ur. 2.05.1890 w Żytomierzu; zm. 30.12.1965 w Norwegii. Syn Bohdana Tymoteusza i Marii z d. Perre.

Ukończył Wydział Prawniczy Uniwersytetu w Petersburgu z tytułem doktora prawa międzynarodowego (wg źródeł rodzinnych ukończył studia w Moskwie) i podjął pracę naukową. W 1917 został zmobilizowany do armii rosyjskiej i przydzielony do Wydziału Spraw Zagranicznych Misji Wojskowych Sztabu Generalnego.

W 1918 miał być sekretarzem poselstwa Rady Regencyjnej Królestwa Polskiego przy rządzie hetmana Pawła Skoropadskiego w Kijowie. W końcu października 1918, już z ramienia MSZ w Warszawie, brał udział w misji specjalnej do państw skandynawskich celem nawiązania stosunków z Koalicją. Z misji powrócił w grudniu 1918. W tym samym miesiącu (17.12.1918) został mianowany chargé d'affaires rządu polskiego w Belgradzie, by z polecenia min. spraw zagranicznych Leona Wasilewskiego zorganizować tam poselstwo. Według jednych źródeł miał już 24.12.1918 złożyć listy uwierzytelniające w MSZ Królestwa Serbów, Chorwatów i Słowenów, wg innych przyjechał do Belgradu 6.01.1919 i kilka dni później (przed 15 stycznia) złożył listy uwierzytelniające jako poseł, a wg innych źródeł jako chargé d'affaires. Już 18.01.1919 wyjechał z Belgradu do Francji, gdzie od marca 1919 przebywał w misji specjalnej, jednocześnie wszedł jako ekspert w skład polskiej delegacji ekonomicznej w randze radcy legacyjnego. Z inicjatywy Komitetu Narodowego Polskiego w Paryżu został wybrany polskim sekretarzem w Komisji Odpowiedzialności za Wojnę paryskiej konferencji pokojowej. Następnie na początku maja 1919 powrócił do Belgradu. Odwołany do ministerstwa, otrzymał propozycję objęcia stanowiska posła RP w Buenos Aires, a następnie radcy w Poselstwie RP w Rzymie, ostatecznie 6.06.1919 został mianowany posłem nadzwyczajnym i min. pełnomocnym w Poselstwie RP w Christianii (obecnie Oslo). Dopiero 12.06. lub 17.06.1919 zostały podpisane jego listy uwierzytelniające, które złożył królowi Haakonowi VII 26.08.1919. Pozostał na tym stanowisku do 1.04.1921. Po odwołaniu do ministerstwa został przydzielony do Wydziału Ogólnego (D.I.) Dyrekcji Spraw Politycznych; 4.02. lub 18.02.1922 został mianowany posłem nadzwyczajnym i min. pełnomocnym w Poselstwie RP w Rio de Janeiro. Listy uwierzytelniające złożył prezydentowi Brazylii Epitácio da Silva Pessoa 18.05.1922. Na stanowisku pozostał do 8.02.1924. Odwołany do ministerstwa, 30.09.1924 został zwolniony ze służby dyplomatycznej.

Najczęściej przebywał w Utnes, Norwegia, w majątku rodzinnym żony, a także w Warszawie i Krakowie. Prowadził badania heraldyczne i historyczne. Pracował nad genealogią rodziny Pruszyńskich. Od 1933 należał do Polskiego Towarzystwa Historycznego, a w 1938 roku został członkiem Polskiego Towarzystwa Heraldycznego. W 1935 został wybrany

przewodniczącym Polskiego Związku Kawalerów Zakonu Grobu Świętego. Ponadto od 1937 był członkiem Rady Nadzorczej Banku Dyskontowego w Warszawie.

W czasie II wojny światowej mieszkał w Warszawie. We wrześniu 1939 uczestniczył w obronie Warszawy, a w 1944 w powstaniu warszawskim. Po wojnie pracował w Ministerstwie Żeglugi i Handlu. W 1950 wyjechał z Polski i zamieszkał w Oslo. Od stycznia 1951 pełnił funkcję delegata Rządu RP na Uchodźstwie w Londynie w Norwegii. W 1957 jego kompetencje zostały rozszerzone również na Szwecję i Danię.

Żona Krystyna Wenche z d. Grove-Prebensen (1897–1944), córka dyplomaty i polityka norweskiego Nikolai Prebensena; wzięli ślub 22.05.1920. Tłumaczka literatury polskiej na norweski. Zmarła na Kielecczyźnie. Dzieci nie mieli.

Odznaczenia: Złoty Krzyż Zasługi z Mieczami; brazylijskie: Cruzeiro do Sul (Krzyż Południa) I kl.; norweskie: Den Kongelige Norske Sanct Olavs Orden (Order Świętego Olafa) I kl.; papieskie: Sacro Militare ordine del Sacro Sepolcro (Order Grobu Świętego) I kl.

Archiwalia: AAN, Archiwum Ignacego Jana Paderewskiego, sygn. 823, s. 63–65; AAN, KCNP, sygn. 13, s. 21, 24–33, sygn. 72, s. 196; AAN, KNP, sygn. 170, s. 2, 18, 51, sygn. 171, s. 108, sygn. 172, s. 16, 34, 37, 67, 131, sygn. 221, s. 33, sygn. 222, s. 53, sygn. 224, s. 20, sygn. 1014, s. 5.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1920, s. 36; 1922, nr 10, s. 128; 1923, nr 6, s. 101, nr 14, s. 276; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 6; *Rocznik Polonii 1958–59*, Londyn (b.r.w.), s. 561; RSZ 1937, s. 44, 109; RSZ 1939, s. 48, 119.

Opracowania: Kruszewski Eugeniusz S., *Polskie tropy nad Sundem i Skagerrakiem*, Kopenhaga 2009, s. 169; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 109; Łaptos Józef, *Dyplomaci II RP w świetle raportów Quai d'Orsay*, Warszawa 1993, s. 110, 281, 285; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1939, s. 595; Olszewicz Bolesław, *Listy strat kultury polskiej (I.IX.1939–I.III.1946)*, Warszawa 1947, s. 215; Stępnia Władysław, *Dyplomacja polska na Bałkanach (1918–1926)*, Warszawa 1998, s. 58–59; Szklarska-Lohmannowa Alina, *Pruszyński Czesław (1890–1965)*, [w:] PSB, t. 28, 1984–1985, s. 613–615 (tu bibliografia); Szymański Jan, *Polsko-norweskie relacje dyplomatyczne w latach 1919–1930*, [w:] *Polska–Norwegia 1905–2005*, pod red. J. Szymańskiego, Gdańsk 2006, s. 127–128.



Przesmycki Waclaw. Ur. 15.06.1891 w Kijowie; zm. 11.10.1973 w Sztokholmie. Syn Aleksandra i Alicji (Aliny) z d. Douglas.

Po ukończeniu szkoły średniej i Akademii Handlowej w Kijowie prawdopodobnie studiował w Akademii Eksportowej w Wiedniu i ją ukończył. W czasie I wojny światowej miał być internowany na terenie Austrii, czego nie udało się potwierdzić.

Należał do pierwszych pracowników polskiej służby dyplomatycznej, już od 8.11.1918 do 24.05.1919 był prowizorycznym attaché poselstwa bez poborów w Poselstwie RP w Kijowie. Przeniesiony, od 24.05. do 1.07.1919 sekretarz w Misji RP w Kownie.

Odwołany do ministerstwa, pracował od 1.07.1919 do 1.06.1921 jako młodszy referent Protokołu Dyplomatycznego w Departamencie Polityczno-Ekonomicznym (od 1.10.1919

Departament Dyplomatyczno-Polityczny), a od 1.06. do 15.09.1921 jako referendarz w tym samym Departamencie, od 1.10.1921 noszącym nazwę Dyrekcja do Spraw Politycznych, a od 1.04.1921 Departament Dyplomatyczny. Od 09. do 10.1920 członek delegacji polskiej na konferencję polsko-litewską w Suwałkach. Ponownie skierowany na placówkę, od 15.09.1921 do 1.01.1924 pracował jako II sekretarz poselstwa w Poselstwie RP w Rydze. Jednak niektóre źródła podają, że został przez min. Mariana Seydę odwołany do ministerstwa i pracował w nim od 15.10. do 31.12.1923. II sekretarz – od 1.01. do 22.12.1924 – w Poselstwie RP w Helsingforsie (Helsinki), a od 22.12.1924 do 31.01.1927 z tytułem I sekretarza legacyjnego. Odwołany do ministerstwa, pracował w Wydziale Wschodnim (P.III.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego, od 31.01. do 1.07.1927 z tytułem I sekretarza legacyjnego, a od 1.07.1927 do 15.12.1928 w randze radcy ministerstwa. Od 15.12.1928 do 15.05.1929 radca ministerialny i zastępca naczelnika Wydziału Prasowego (P.IV.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego. Czasowo, od 15.05.1929 do 6.10.1931, przydzielony do PRM. Po powrocie do ministerstwa, od 6.10.1931 do 20.12.1934, naczelnik Wydziału Prasowego (P.VI.). W 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. 19.12.1934, choć wg niektórych źródeł 21.12.1934, został mianowany posłem nadzwyczajnym i min. pełnomocnym w Poselstwie RP w Tallinie. Przybył do Tallina dopiero 19.01.1935, a już 21 stycznia złożył listy uwierzytelniające. W 1938 doręczył posłowi litewskiemu w Tallinie polskie ultimatum, które przyjęte przez Kowno 18.03.1938 otworzyło proces nawiązywania stosunków dyplomatycznych.

We wrześniu 1939 miał pomagać w zorganizowaniu ucieczki z portu w Tallinie polskiego okrętu podwodnego „Orzeł”, za co władze estońskie nakazały mu 20 września opuszczenie kraju. Opuścił placówkę wg różnych źródeł 27.09. lub 30.09.1939 i udał się wraz z personelem poselstwa do Helsinek, a po kilku tygodniach wyjechał do Sztokholmu. W czasie wojny przebywał w Sztokholmie, kierując od 1941 lub 1942 biurem Delegatury Ministerstwa Opieki Społecznej, zajmującym się udzielaniem pomocy uchodźcom. Pozostał na tym stanowisku do końca wojny. W 1945 powrócił do Polski, by po roku ponownie wyjechać do Szwecji. Po wojnie pracował w szwedzkiej administracji państwowej.

Na początku lat 30. ożenił się z Haliną z d. Donay (zm. 1969); nie mieli dzieci.

Odnaczenia: Order Odrodzenia Polski IV kl., Złoty Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, brązowy i srebrny Medal za Długoletnią Służbę; estońskie: Kaitseleidu Kotkarist (Order Krzyża Orła) III kl.; fińskie: Suomen Valkoisen Ruusun ritarikunta (Order Białej Róży) IV kl.; francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa) IV kl.; hiszpańskie: Orden de Carlos III (Order Karola III) IV kl.; jugosłowiańskie: Orden Svetoga Save (Order Świętego Sawy) II kl.; łotewskie: Triju Zvaigžņu ordenis (Order Trzech Gwiazd) II kl.; węgierskie: Érdemkereszt (Krzyż Zasługi) II kl.

Archiwalia: AAN, Kancelaria Cywilna Prezydenta RP, t. 22, s. 2; AAN, KG RP w Paryżu, dopływ; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 6; AAN, PRM, część VIII, sygn. 253, s. 58–59.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 103, nr 14, s. 276; 1925, nr 1, s. 8; 1927, nr 2, s. 23, nr 3, s. 50; 1933, nr 7, s. 57; *MSZ. Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 27; *RSZ 1932*, s. 45, 134; *RSZ 1937*, s. 58, 203; *RSZ 1939*, s. 61, 229; Schimitzek Stanisław, *Drogi i bezdroża*

minionej epoki. Wspomnienia z lat pracy w MSZ (1920–1939), Warszawa 1976, s. 421; Stazieński Paweł, *Trzy lata z Beckiem*, przedmowę napisał i przypisami opatrzył B. Grzełoński, Warszawa 1991, s. 77–78; Szembek Jan, *Diariusz wrzesień–grudzień 1939*, przedmowę napisał i przypisami opatrzył B. Grzełoński, Warszawa 1989, s. 121.

Opracowania: *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 109; Łaptos Józef, *Dyplomaci II RP w świetle raportów Quai d'Orsay*, Warszawa 1993, s. 123–124, 259, 282; Łossowski Piotr, *Dyplomacja polska 1918–1939*, Warszawa 2001, s. 356–362; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 597–598; Paszkiewicz Mieczysław, *Przesmycki Wacław (1891–1973)*, [w:] PSB, t. 29, 1986, s. 14–15 (tu bibliografia).

Ptaszyński Stanisław. Ur. 28.06.1893 w Odessie; zm. w 1944 w Warszawie. Syn Stanisława i Antoniny z d. Bem.

W 1919 ukończył Wydział Prawa Uniwersytetu w Odessie. Był sędzią śledczym w komendzie wojskowej gen. Piotra N. Wrangla na południu Rosji.

Podjął pracę w polskiej służbie dyplomatycznej w charakterze urzędnika kancelaryjnego, od 1.01.1921 do 1.01.1923, w Poselstwie RP w Atenach, a następnie, od 1.01. 1923 do 1.03.1928, pracownika kontraktowego, praktykanta, jako sekretarz kancelaryjny. Odwołany, od 1.03. do 28.03.1928 pracownik kontraktowy w MSZ; od 13.03.1928 przydzielony do Departamentu Konsularnego, w którym pracował od 28.03. do 16.05.1928 nadal jako pracownik kontraktowy w Wydziale Ogólnokonsularnym (K.I.). Przyjęty do służby stałej, od 16.05. do 1.11.1928 w sekretariacie Gabinetu Ministra (G.M.). Pozostał od 1.11.1928 do 3.11.1932 prowizorycznym referentem (referendarzem) w Gabinetie Ministra. W tym czasie od 19.09.1930 został na miesiąc przydzielony do Poselstwa RP w Moskwie jako zastępca sekretarza. Następnie od 4.11.1932 był sekretarzem podsekretarza stanu w Gabinetie Ministra, początkowo u Alfreda Wysockiego, następnie Jana Szembeka. Na tym stanowisku pracował prawdopodobnie aż do wybuchu II wojny światowej. 1.04.1939 mianowany prowizorycznym radcą ministerstwa. Dalsze losy nieznanne.

Ożenił się z obywatelką grecką, Kirico.

Odznaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, brązowy Medal za Długoletnią Służbę; greckie: Tagma toy Phoinikos (Order Feniksa) IV kl.; jugosłowiańskie: Orden Svetoga Save (Order Świętego Sawy) IV kl.; portugalskie: Ordem de Cristo (Order Chrystusa) IV kl.; węgierskie: Érdemkereszt (Krzyż Zasługi) III kl.; włoskie: Ordine della Corona d'Italia (Order Korony Włoch) IV kl.

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 190a, s. 12; AAN, Posel. RP w Atenach, sygn. 433, s. 31; AAN, PRM, część VIII, sygn. 253, s. 65–67.

Źródła drukowane: RSZ 1932, s. 46, 125; RSZ 1937, s. 21, 203; RSZ 1938, s. 25, 217; RSZ 1939, s. 27, 230; Schimitzek Stanisław, *Drogi i bezdroża minionej epoki. Wspomnienia z lat pracy w MSZ (1920–1939)*, Warszawa 1976, s. 183.

Opracowania: Łaptos Józef, *Dyplomaci II RP w świetle raportów Quai d'Orsay*, Warszawa 1993, s. 279; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 23, 80.

R



Ripa Karol. Ur. 21.03.1895 w Lisku, woj. lwowskie; zm. 17.03.1983 w Rockville, Maryland, USA. Syn Antoniego i Ksawery z d. Hickel lub Wantałowicz.

W l. 1906–1913 uczęszczał do Gimnazjum im. Franciszka Józefa I we Lwowie, tam też otrzymał maturę. W szkole podjął działalność w młodzieżowej organizacji niepodległościowej. Doktor nauk ekonomicznych i politycznych; ukończył Wydział Ogólny Akademii Eksportowej w Wiedniu oraz Wydział Ekonomiczno-Polityczny Uniwersytetu Poznańskiego, gdzie też się doktoryzował w 1926.

Po wybuchu I wojny światowej, która zastała go w Sławucie, jako poddany austriacki został internowany w 1915 i zesłany do Jenisiejska, skąd przeniósł się do Krasnojarska. Organizator, a od 29.10.1917 do 15.03.1918 prezes Koła Wzajemnej Pomocy Polaków Jenisiejskiej Guberni. Od 10.05. do 23.12.1918 sekretarz, kierownik Krasnojarskiego Królewsko-Duńskiego Komitetu Pomocy dla austro-węgierskich jeńców cywilnych. Członek delegacji na I Wszecchrosyjski Zjazd Polaków w Nikołajewsku. W l. 1918–1920 pełnomocnik Polskiego Komitetu Narodowego na Okręg Jenisiejski. Od 08.1919 do 20.03.1920 członek zarządu Polskiego Towarzystwa Współdzielczego w Krasnojarsku. W 1920 aresztowany i skazany na śmierć. Uciekł z więzienia w Krasnojarsku i wraz żoną przedostał się do Harbina (Charbin) w Chinach. Do Polski dotarł jesienią 1921.

Po powrocie do kraju 15.01.1922 przyjęty do służby zagranicznej w charakterze prowizorycznego II sekretarza konsularnego w Konsulacie RP w Królewcu, którą to funkcję pełnił do 1.03.1922. Objął Agencję Konsularną RP w Olsztynie i kierował nią od 1.03.1922 do 15.01.1924 nadal jako II sekretarz konsularny na próbnej służbie, a od 24.10.1922 z tytułem wicekonsula. Po podniesieniu rangi placówki, od 15.01. do 15.09.1924 wicekonsul i kierownik Wicekonsulatu RP w Olsztynie. Po odwołaniu pracował od 15.09.1924 do 1.05.1926 jako wicekonsul w Departamencie Konsularnym MSZ. Ponownie skierowany na placówkę, od 1.05.1925 do 1.02.1934 jako konsul (choć wg niektórych źródeł od 1.06.1926 do 1.01.1927 nadal był wicekonsulem) i kierownik Konsulatu RP w Morawskiej Ostrawie. W tym czasie, w 1927, należał do Komitetu Organizacyjnego I Zjazdu Polaków z Zagranicy. Odwołany 31.01.1934 i mianowany radcą ministerialnym, został przydzielony do Biura Rady Ekonomicznego (R.E.). Jednocześnie od października 1932 członek Komisji Dyscyplinarnej przy MSZ. Od 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Być może w tym czasie również należał do masonerii, choć nie udało się tego potwierdzić. Ponownie przydzielony do pracy na placówce, od 1.02.1935 w randze konsula generalnego został kierownikiem Konsulatu RP w Pittsburghu; odwołany 31.10.1938. Nieprawdziwa wydaje się informacja, iż po odwołaniu do kraju został zastępcą naczelnika Wydziału Budżetowo-Gospodarczego (A.II.) Departamentu Administracyjnego.

Po wybuchu wojny przedostał się przez Litwę, Łotwę i Szwecję do Wielkiej Brytanii. Nominowany, od 1.11.1939 do 1.09.1944 konsul generalny w Konsulacie Generalnym RP w Chicago, kierował sprawami społecznymi Polonii w USA i Kanadzie. Odwołany do Wielkiej Brytanii, od 1.12.1944 do 5.07.1945 radca ministerialny w MSZ w Londynie, gdzie pozostawał w dyspozycji Wydziału Osobowego MSZ (Referatu Pracowników MSZ w Wydziale Ogólnym Protokołu Dyplomatycznego).

Po wojnie powrócił do Chicago, gdzie od 09.1945 do 07.1946 był delegatem PCK przy Radzie Polonii Amerykańskiej oraz delegatem Światowego Związku Polaków z Zagranicy na terenie USA. Od lipca 1946 pracował jako kierownik Biura Prasowego katolickiej radiostacji WFJL, był komentatorem spraw międzynarodowych na Europę, został też doradcą arcybiskupa diecezji Chicago Bernarda I. Sheila; działacz w Catholic Youth Organization in USA (Związek Młodzieży Katolickiej w Ameryce w Chicago). W 1950 został redaktorem naczelnym „American Press Service” w Chicago. Aktywnie działał w środowisku polonijnym i na jego rzecz, m.in. pomagał w zorganizowaniu w 1961 wizyty gen. Władysława Andersa w Chicago. Przez wiele lat był też przewodniczącym Federacji Polsko-Węgierskiej. Pracował również jako prezes firmy „Imp. & Exp. Corporation” w Chicago.

Część jego spuścizny znajduje się w Instytucie Józefa Piłsudskiego w Ameryce w Nowym Jorku.

Żona Antonia z d. Wołodkowicz (ur.1899). Pobrali się w 1919 w Krasnojarsku; mieli syna Tomasza (ur.1929), pracownika Departamentu Stanu w Waszyngtonie, USA.

Publikacje: *Śląsk Czechosłowacki i Morawy w 1926 r. Raport Gospodarczy Konsula RP w Morawskiej Ostrawie Karola Ripy za rok 1926*, Warszawa 1927.

Odznaczenia: Order Odrodzenia Polski IV kl., Krzyż Niepodległości, Złoty Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, brązowy Medal za Długoletnią Służbę; francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa) V kl.; węgierskie: Érdemkereszt (Krzyż Zasługi).

Archiwalia: AAN, Konsulat RP w Morawskiej Ostrawie, sygn. 70, s. 2; AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 30; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 6; AAN, PRM, część IV, rektyfikaty, sygn. 17, t. 1, s. 6, część VIII, sygn. 254, s. 9–11; AAN, Światowy Związek Polaków z Zagranicy, sygn.100, s. 32–33; HI, MSZ, jednostka 289, s. 10–153 (345.289.2, s. 280–423).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1922, nr 9, s. 97; 1923, nr 6, s. 113; 1926, nr 5, s. 63; 1927, nr 1, s. 7; 1933, nr 20, s. 196, 204; *Rocznik Polonii 1950*, Londyn (b.r.w.), s. 169; *RSZ 1932*, s. 47, 170; *RSZ 1937*, s. 51, 105, 123, 204; *RSZ 1939*, s. 37, 54, 112, 136, 231; Drohojowski Jan, *Jana Drohojowskiego wspomnienia dyplomatyczne*, wyd. 3, Kraków 1972, s. 236; *Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej*, t. II, Kraków 1995, s. 353, 360, t. III, Kraków 1996, s. 302, t. VI, Kraków 2003, s. 128, 310; Schimitzek Stanisław, *Drogi i bezdroża minionej epoki. Wspomnienia z lat pracy w MSZ (1920–1939)*, Warszawa 1976, s. 347; Szembek Jan, *Diariusz i teki Jana Szembeka (1935–1945)*, t. II, Londyn 1965, s. 229, t. III, Londyn 1969, s. 63; idem, *Diariusz wrzesień–grudzień 1939*, przedmowę napisał i przypisami opatrzył B. Grzełowski, Warszawa 1989, s. 171.

Opracowania: Chajn Leon, *Polskie wolnomularstwo 1920–1938*, Warszawa 2005, s. 267; *Historia dyplomacji polskiej*, t. IV: 1918–1939, pod red. P. Łossowskiego, Warszawa

1999, s. 501; *Instytut Józefa Piłsudskiego w Ameryce i jego zbiory*, oprac. J. Cisek, Warszawa 1997, s. 56, 65, 234; Łossowski Piotr, *Dyplomacja polska 1918–1939*, Warszawa 2001, s. 143; Nowak Krzysztof, *Polacy z Zaolzia w „akcji spisko-orawsko-czadeckiej” w okresie międzywojennym*, „Rocznik Orawski”, 2003, t. IV, s. 49–67; Oracki Tadeusz, *Słownik biograficzny Warmii, Mazur i Powiśla XIX i XX wieku (do 1945 roku)*, Warszawa 1983, s. 268; *Polska emigracja polityczna. Informator*, wstęp S. Cenckiewicz, (reprint) Warszawa 2004, s. 104; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 25, 36, 65, 122; Skóra Wojciech, *Służba konsularna Drugiej Rzeczypospolitej. Organizacja, kadry i działalność*, Toruń 2006, (wg indeksu); Szklarska-Lohmannowa Alina, *Ripa Karol (1895–1983)*, [w:] PSB, t. 31, 1988, s. 303–304 (tu bibliografia).

Strony internetowe: <http://www.sejm-wielki.pl/b/psb.26114.1> (6.05.2020); <http://www.sejm-wielki.pl/b/psb.26114.1> (6.05.2020).



Roman Antoni Mikołaj. Ur. 10.09.1892 w Warszawie; zm. 28.04.1951 w Warszawie. Syn Juliana, inżyniera, i Felicji z d. Stolzenwald (Sztolcenwald).

W 1910 ukończył Gimnazjum im. gen. P. Chrzanowskiego w Warszawie, ale maturę otrzymał w gimnazjum rosyjskim. Studia rozpoczął na Politechnice w Charlottenburgu. Przerwał je wskutek wybuchu I wojny światowej. Podjął współpracę z Centralnym Komitetem Obywatelskim w Warszawie. Po ewakuacji do Rosji pracował od 1.12.1915 do 15.03.1918 w Centralnym Komitecie Wojenno-Przemysłowym w Piotrogradzie; ostatecznie jako pomocnik szefa departamentu handlu zagranicznego i transportu morskiego. Od 21.03. do 8.07.1918 działał w Stowarzyszeniu Przemysłowców i Kupców Polskich w Rosji. Powrócił do kraju i od 15.10.1918 był zatrudniony jako referent w Ministerstwie Przemysłu i Handlu.

Przeszedł 16.04.1919 do pracy w MSZ. Od 16.04. lub 28.04.1919 prawdopodobnie do początku 1922 I sekretarz konsularny w Konsulacie Generalnym RP w Nowym Jorku. Mianowany 1.04.1920 wicekonsulem w Konsulacie Generalnym RP w Nowym Jorku. Od 26.03. do 1.06.1922 członek delegacji polskiej na konferencję w Genui. Od 09.1922 do 02.1926 odbył studia na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu w Poznaniu. 1.01.1923 podjął na krótko pracę w MPiOS. Po powrocie do MSZ, od 19.03.1923 do 31.03.1927, attaché emigracyjny w Komisariacie Generalnym RP w Gdańsku. Odwołany, od 1.04.1927 został przydzielony do Departamentu Polityczno-Ekonomicznego MSZ, gdzie kierował referatem; jednocześnie został mianowany radcą ministerialnym. 16.05.1928 objął kierownictwo Wydziału Osobowego w Gabinetie Ministra (G.M.O.). W 1928 był egzaminatorem z zakresu nauk ekonomicznych w Komisji Egzaminacyjnej dla kandydatów na stanowisko I kategorii w MSZ. Mianowany, 13.01.1930 p.o. radcy ekonomicznego, a 12.02.1931 radca ekonomiczny w Departamencie Polityczno-Ekonomicznym. Od października 1932 zastępca przewodniczącego Odwoławczej Komisji Dyscyplinarnej przy MSZ. Przynajmniej w 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby

Zagranicznej. Prawdopodobnie był również masonem w jednej z warszawskich łóż podległych Wielkiej Łoży Narodowej Polski. Jednocześnie w l. 1931–1934 wykładał ekonomię polityczną w Szkole Nauk Politycznych w Warszawie, a także w Instytucie Studiów Handlowych i Orientalistycznych. Ponadto w roku akademickim 1932/1934 na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie wykładał „Międzynarodowe układy gospodarcze”. W MSZ powierzono mu przewodnictwo delegacji polskiej na rokowania z Gdańskiem w sprawie wykonania układu z 5.08.1933 o wykorzystanie przez Polskę portu gdańskiego. Od 1.07.1934 do 16.05.1936 poseł nadzwyczajny i min. pełnomocny w Poselstwie RP w Sztokholmie. 15.05.1936 mianowany min. przemysłu i handlu w gabinecie Felicjana Sławoja-Składkowskiego. Jesienią 1938 został przez Prezydenta RP mianowany senatorem. W maju 1939 przewodniczył polskiej delegacji rządowej na otwarcie pawilonu polskiego Światowej Wystawy w Nowym Jorku. Po wybuchu II wojny światowej organizował ewakuację przemysłu polskiego do województw wschodnich.

Po 17.09.1939 znalazł się w Rumunii, od października 1939 internowany, przebywał razem z Józefem Beckiem w Braszowie, a od 1940 w Bukareszcie. Po zakończeniu wojny w 1945 powrócił do Polski. Zgłosił się do pracy w Ministerstwie Przemysłu i Handlu, gdzie w 1947 został doradcą traktatowym w Departamencie Traktatów. Następnie był doradcą w Ministerstwie Handlu Zagranicznego.

Pochowany na cmentarzu Bródnowskim w Warszawie.

Ożenił się z Marią z d. Załęską (1900–1977), siostrą Macieja Załęskiego, dyplomaty. Nie mieli dzieci.

Publikacje: *Ustrój polityczny Wolnego Miasta Gdańska*, Warszawa 1926; *Notatki na podstawie wykładów ekonomii politycznej A. Romana w l.S.H. i O.* (b.m.r.w.); ukazały się też drukiem jego przemówienia sejmowe.

Odznaczenia: Order Odrodzenia Polski IV kl., Złoty Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości; belgijskie: Ordre de la Couronne (Order Korony), Ordre de Léopold (Order Leopolda) II kl.; bułgarskie: Order Zasługi II kl.; estońskie: Kaitseliidu Kotkarist (Order Krzyża Orła) II kl.; francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa) II kl.; hiszpańskie: Merito Civil (Order Zasług Cywilnych) II kl.; jugosłowiańskie: Orden Svetoga Save (Order Świętego Sawy) II kl.; rumuńskie: Ordinul național Steaua României (Order Narodowy Gwiazdy Rumunii) III kl.; szwedzkie: Kungliga Vasaorden (Królewski Order Wazów), Kungliga Nordstjärneorden (Królewski Order Gwiazdy Polarnej) III kl.

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 171, s. 15, sygn. 249, s. 41, sygn. 274, s. 218, sygn. 1459a, s. 1, sygn. 5260, s. 7, 96, 228; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 6; HI, MSZ, jednostka 209, s. 26 (244.209.2, s. 25).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1920, s. 39; 1927, nr 3, s. 50; 1933, nr 17, s. 167, nr 19, s. 189, nr 21, s. 205; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 45; RSZ 1932, s. 47, 136; RSZ 1937, s. 126; RSZ 1939, s. 140; Drymmer Wiktor Tomir, *W służbie Polsce*, Warszawa 1998, s. 114–115, 188, 226, 247; Krzyżanowski Wojciech, *Lata bukareszteńskie*, „Zeszyty Historyczne”, 1978, z. 44, s. 178; Szembek Jan, *Diariusz wrzesień–grudzień 1939*, przedmowę napisał i przypisami opatrzył B. Grzeleński, Warszawa 1989, s. 34, 54–55, 110; Wodzicki Roman, *Wspomnienia. Gdańsk–Warszawa–Berlin 1928–1939*, Warszawa 1972, s. 175, 202.

Opracowania: Hass Ludwik, *Wolnomularze polscy w kraju i na świecie 1821–1999. Słownik biograficzny*, Warszawa 1999, s. 420–421; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 64; Łaptos Józef, *Dyplomaci II RP w świetle raportów Quai d'Orsay*, Warszawa 1993, s. 251, 267–268; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 624; Rogoyski Doman, *Pięć inicjatyw wydobywania Józefa Becka z pułapki rumuńskiej*, „Zeszyty Historyczne”, 1986, z. 76, s. 54–56; Szklarska-Lohmannowa Alina, *Roman Antoni (1892–1951)*, [w:] PSB, t. 31, 1988, s. 576–578 (tu bibliografia); Wandycz Piotr, *MSZ widziany oczami amerykańskiego dyplomaty*, „Zeszyty Historyczne”, 1975, z. 32, s. 156.

Rudzki Kazimierz ((v. Węzyk-Rudzki). Ur. 28.07.1900; zm. w 1952 w Londynie. Syn Aleksandra i Joanny z d. Korwin-Gosiewskiej.

Ukończył studia prawnicze (nie udało się ustalić, kiedy i na jakiej uczelni). Od 11.11.1918 do 1926 służył w Wojsku Polskim, uczestnik wojny polsko-bolszewickiej.

Przyjęty do służby zagranicznej, od 27.11.1926 do 15.01.1927 pracował jako praktykant w MSZ. Wysłany na placówkę, od 15.01.1927 do 1.06.1929 prowizoryczny II sekretarz konsularny w Konsulacie Generalnym RP w Tyflisie (obecnie Tbilisi). Prowadził tam jednocześnie placówkę wywiadu wojskowego. Z nieznanymi powodami przebywał od 1.11.1928 do 31.05.1929 na urlopie bezpłatnym. Po powrocie, od 1.06.1929 do 1.05.1931 zatrudniony w centrali MSZ; od 14.06.1929 w Departamencie Polityczno-Ekonomicznym na stanowisku sekretarza. Następnie skierowany, od 1.05.1931 do 31.05.1933, do Konsulatu RP w Pile w charakterze II sekretarza konsularnego z tytułem attaché konsularnego; awansowany 1.12.1931 na attaché konsularnego. Tu również prowadził działalność wywiadowczą, kierując placówką o kryptonimie „Graff”. Od 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Odwołany 31.05.1933 z równoczesnym mianowaniem referendarzem, 1.06.1933 został przydzielony do Wydziału Osobowego w Gabinetie Ministra. 1.09.1933 powierzono mu funkcję sekretarza protokolanta Komisji Dyscyplinarnej i Odwoławczej Komisji Dyscyplinarnej przy MSZ. 25.09.1933 został przydzielony do Wydziału Wschodniego (P.III.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego, a 1.07.1935 do Wydziału Prasowego (P.VI.). 1.04.1936 mianowany radcą ministerialnym, 1.12.1936 przydzielony do Wydziału Opieki Prawnej Departamentu Konsularnego (E.III.), a 24.05.1937 do Referatu Szyfrów w Gabinetie Ministra (G.M.S.). 15.02.1938 powrócił do Departamentu Konsularnego z przydziałem do Referatu Administracyjnego w Wydziale Opieki Prawnej. Od 18.10.1938 w Departamencie Politycznym.

Wybuch II wojny światowej zastał go na stanowisku II sekretarza ambasady i kierownika Wydziału Konsularnego w Konsulacie Generalnym RP w Mińsku, gdzie pracował od 1.03. do 17.09.1939. Po wyjeździe z ZSRR od końca 1939 służył w WP we Francji i w Wielkiej Brytanii. Nie wiadomo, kiedy powrócił do pracy w MSZ. Do wycofania uznania dla Rządu RP na uchodźstwie w Londynie (5.07.1945) kierownik w Referacie Sowieckim i Niemieckim Wydziału Uchodźczego Działu Konsularnego MSZ.

Żona Ludwika z d. Kotowska (ur.1910); w 1940 przebywała we Francji.

Odnaczenia: Medal Niepodległości, Srebrny Krzyż Zasługi, Medal Pamiątkowy za Wojnę 1918–1921, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Krzyż Zasługi Wojsk Litwy Środkowej; bułgarskie: Order Narodowej Zasługi IV kl.; fińskie: Vita Ros Orden (Order Białej Róży) I kl.; jugosłowiańskie: Orden Svetoga Save (Order Świętego Sawy) III kl.; łotewskie: Triju Zvaigžņu ordenis (Order Trzech Gwiazd) IV kl.; rumuńskie: Ordinul Coroana României (Order Korony Rumunii) III kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Moskwie, sygn. 93, s. 50; AAN, Amb. RP w Waszyngtonie, sygn. 2959, s. 15; AAN, KG RP w Paryżu, dopływy; AAN, MSZ, sygn. 9297, s. 49–50, 57–80, sygn. 13478, s. 35; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 7; AAN, Posel. RP w Meksyku, sygn. 136, s. 14; HI, MSZ, jednostka 294, s. 320 (351.294.6, s. 152), jednostka 298, s. 11 (356.298.1, s. 560).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1927, nr 1, s. 9; 1933, nr 8, s. 73, nr 11, s. 112, nr 15, s. 153, nr 18, s. 173; 1936, nr 1, s. 4; RSZ 1932, s. 49, 221; RSZ 1937, s. 29, 206; RSZ 1938, s. 33, 221; RSZ 1939, s. 169, 233.

Oprowaczenia: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 34, 74, 80; Skóra Wojciech, *Służba konsularna Drugiej Rzeczypospolitej. Organizacja, kadry i działalność*, Toruń 2006, s. 772.

Strony internetowe: <http://www.sejm-wielki.pl/b/sw.128557> (7.05.2020).

Ryniewicz Stefan Jan. Ur. 26.12.1903 w Tarnopolu; zm. 9.03.1988 w Buenos Aires, Argentyna. Syn Jana i Stefanii z d. Sarama.

Harcercz, w l. 1916–1918 zastępowy I Drużyny im. T. Kościuszki w Mielcu, a w l. 1919–1920 zastępowy II Drużyny im. gen. W. Iwaszkiewicza w Tarnopolu. W l. 1918–1919 członek Polskiej Organizacji Wojskowej w Tarnopolu. W 1926 ukończył Wyższą Szkołę dla Handlu Światowego w Wiedniu. Przez rok studiował w École Libre des Sciences Politiques w Paryżu. Po powrocie do Polski, w okresie 1.07.1927–1.11.1928, kierownik firmy „Bracia Ryniewiczze we Lwowie”, Oddział w Krakowie.

Po przejściu do pracy w służbie zagranicznej, od 15.11.1928 do 31.05.1933, pracownik kontraktowy w Wydziale Konsularnym w Poselstwie RP w Bernie; od 15.11.1928 do 1.11.1930 jako prowizoryczny attaché konsularny. 1.11.1930 został mianowany kierownikiem Wydziału Konsularnego w tym poselstwie. Odwołany do centrali MSZ z dniem 30.04.1933, równocześnie mianowany prowizorycznym referendarzem. Datę odwołania do ministerstwa przesunięto z 30.04. na 31.05.1933. Od 1.06.1933 przydzielony do Gabinetu Ministra. W dniu 1.02.1934 złożył egzamin dyplomatyczno-konsularny z wynikiem celującym i został mianowany referendarzem. Od 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. W okresie 1.05.1934–31.05.1935 przebywał na urlopie bezpłatnym; z upoważnienia MSZ pełnił w tym czasie funkcję dyrektora handlowego firmy Dr Wander S.A. w Krakowie. Po powrocie do ministerstwa został skierowany na placówkę; od 1.06.1935 do 30.11.1938 konsul i kierownik Konsulatu RP w Rydze. W grudniu 1936 w podróży służbowej uległ wypadkowi samolotowemu pod Tomaszowem Lubelskim i od 12.1936 do 05.1937 przebywał w szpitalach w Tomaszowie, Warszawie i Rydze. Następnie od 1.12.1938 do 30.04.1943 I sekretarz poselstwa i kierownik Wydziału Konsularnego

Poselstwa RP w Bernie. Po odwołaniu z dniem 1.05.1940 posła Tytusa Filipowicza pełnił w maju funkcję chargé d'affaires a.i. Od 1.05.1943 tytułarny radca poselstwa. Na tym stanowisku pozostał do czasu wycofania uznania dla Rządu RP na Uchodźstwie w Londynie w lipcu 1945. Należał do zakonspirowanej tzw. grupy berneńskiej, kierowanej przez posła RP Aleksandra Ładosia w Poselstwie RP w Bernie zajmującej się ratowaniem Żydów spod okupacji niemieckiej.

Po wojnie pod koniec lat 40. wyemigrował do Francji, a następnie osiadł w Buenos Aires. Długoletni prezes Klubu Polskiego w Buenos Aires, a także sekretarz generalny rady nadzorczej Związku Polaków w Argentynie.

Żona Zofia z d. Zasadni (ur.1905); w Argentynie zajmowała się amatorskim teatrem. Mieli dwóch synów: Jana Chrystiana (1931–1989) i Tomasza Marię (1934–1983)

Odnaczenia: Srebrny i Złoty Krzyż Zasługi, Komandoria Orderu Odrodzenia Polski, brązowy Medal za Długoletnią Służbę; łotewskie: Triju Zvaigžņu ordenis (Order Trzech Gwiazd).

Archiwalia: AAN, Konsulat RP w Marsylii, sygn. 929, s. 4; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 273, s. 96, sygn. 280, s. 7, sygn. 290, s. 33, sygn. 291, s. nlb.; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 7.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1933, nr 3, s. 23, nr 5, s. 40, nr 11, s. 112; RSZ 1932, s. 49, 239; RSZ 1937, s. 93, 207; RSZ 1939, s. 99, 137, 234; *Nekrolog*, „Głos Polski” (Buenos Aires), 8.04.1988, s. 10.

Opracowania: *Historia dyplomacji polskiej*, t. V: 1939–1945, pod red. W. Michowicza, Warszawa 1999, s. 29; Klarner-Kosińska Izabela, *Polacy w Buenos Aires*, [w:] *Dzieje Polonii w Ameryce Łacińskiej. Zbiór studiów*, pod red. M. Kuli, Wrocław 1983, s. 244; *Polonia w Ameryce Łacińskiej*, pod red. nauk. Z. Dobosiewicza, W. Rómmła, Lublin 1977, s. 178–179; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 66.

Strony internetowe: <https://www.myheritage.pl/search-records?action=person&siteId=247089451&indId=3507278&origin=profile> (8.05.2020).

S

Sakowski Juliusz (właśc. Saydenbaytel Julian). Ur. 22.05.1904 w Warszawie; zm. 11.05.1977 w Londynie. Pochodził z rodziny żydowskiej; syn Maksymiliana Saydenbaytela, dyrektora fabryki, i Łucji z d. Kohen. W 1922 wraz z rodzicami zmienił nazwisko na Sakowski, a w 1923 przeszedł na katolicyzm. W tym też czasie zaczął używać imienia Juliusz.

Maturę otrzymał w 1922 w Państwowym Gimnazjum im. J. Lelewela w Warszawie. W 1922 podjął studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu Warszawskiego, które ukończył w 1927 z tytułem magistra praw, a następnie przez rok studiował historię na Wydziale Humanistycznym UW. W 1920, jeszcze jako uczeń, ochotniczo wstąpił do Wojska Polskiego i uczestniczył w wojnie polsko-bolszewickiej. W czasie studiów związał się z grupą

poetką Skamander, przede wszystkim ze Stanisławem Balińskim, Antonim Słonimskim i Janem Lechoniem.

Po studiach podjął pracę w służbie zagranicznej. Początkowo, od 5.10.1927 do 1.04.1928, jako praktykant, a od 1.04.1928 do 1.04.1929 pracownik kontraktowy praktykant w ministerstwie. Egzamin wstępny do MSZ złożył 21.04.1928, a egzamin dyplomatyczno-konsularny 25.03.1929. W tym czasie wstąpił do PPS. Pracował w ministerstwie, od 1.04.1929 do 1.12.1931 jako referent w Wydziale Prawno-Rewindykacyjnym (K.II.) Departamentu Konsularnego. Przeniesiony od 1.12.1931 do Wydziału Prasowego (P.VI.) Departamentu Politycznego; 1.10.1933 mianowany referendarzem, a 1.08.1934 radcą. Przynajmniej od 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Od 1.04.1934 p.o. sekretarza polskich członków Górnośląskiej Komisji Mieszanej w Katowicach oraz zastępcą delegata w Komisji Polubownej ds. Obywatelstwa tejże Komisji. Desygnowany na placówkę, odwołany z Górnośląskiej Komisji Mieszanej i Komisji Polubownej ds. Obywatelstwa w Katowicach, od 1.06.1935 pracował jako konsul w Konsulacie RP w Marsylii. Odwołany do kraju, z dniem 31.03.1937 mianowany radcą z przydziałem do Wydziału Zachodniego (P.II.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego. Ponownie skierowany na placówkę, od 1.02. do 30.04.1937 pracował w Poselstwie RP w Madrycie, a od 30.04.1937 w Walencji jako przedstawiciel RP przy rządzie Republiki Hiszpańskiej. Nie udało się ustalić, kiedy został odwołany do kraju. W 1939 pracował w Referacie Anglosaskim Wydziału Zachodniego (P.II.) Departamentu Politycznego.

Po wybuchu wojny we wrześniu 1939 ewakuował się z żoną do Krzemieńca, następnie do Rumunii. Po przedostaniu się do Francji został w l. 1939–1940 sekretarzem min. Stanisława Strońskiego, kierującego Ministerstwem Informacji w rządzie gen. Władysława Sikorskiego. Po upadku Francji dotarł do Wielkiej Brytanii, gdzie od 1940 do 1.07.1947 był wicemin. (zastępcą min.) informacji i dokumentacji w rządzie RP w Londynie; od 7.05.1945 miał objąć stanowisko sekretarza generalnego ministerstwa. Od 2.04.1942 członek Międzyministerialnej Komisji do Spraw Sowieckich. Wskutek reorganizacji ministerstwa od 24.09.1943 objął kierownictwo Działu Informacyjnego Ministerstwa Informacji i Dokumentacji.

Po wojnie osiadł w Londynie. Był doradcą ds. politycznych i prasowych gen. Władysława Andersa. Od 1951 bardzo czynnie działał na niwie literackiej. Od 1959 był dyrektorem „Dziennika Polskiego”, a od 1963 kierownikiem wydawnictwa Polskiej Fundacji Kulturalnej we Francji i prezesem Trustu Księgarni Polskiej w Paryżu. Członek Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie. W 1971 został laureatem nagrody im. Alfreda Jurzykowskiego.

Przed 1939 ożenił się ze Stefanią z d. Fruehling, l.v. Adamowa-Zagórska. Nie mieli dzieci.

Publikacje: eseista, krytyk literacki. Debiutował w 1930 na łamach warszawskich „Wiadomości Literackich”. Współpracował z najważniejszymi polskimi pismami emigracyjnymi: „Wiadomościami”, „Dziennikiem Polskim” i „Dziennikiem Żołnierza”, „Tygodnikiem Polskim” i „Na Antenie”. Autor: *Asy i damy. Portrety z pamięci*, Paryż 1962; *Wety i odwety*, Paryż 1976.

Odznaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, brązowy Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AAN, KH RP w Monaco, sygn. 70, s. 4; AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 32, 204, sygn. 9298, s. 1–4; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 7; AAN, PRM, część VIII, sygn. 255, s. 1–3.

Źródła drukowane: *RSZ 1932*, s. 49, 135; *RSZ 1934*, s. 72; *RSZ 1937*, s. 207; *RSZ 1939*, s. 31, 234; *Nekrolog*, „Wiadomości” (Londyn), 1977, nr 21, s. 1; *Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej*, t. IV, Kraków 1998, s. 33, 57, t. VII, Kraków 2006, s. 560, t. VIII, Kraków 2008, s. 504, 506.

Opracowania: Habielski Rafał, *Życie społeczne i kulturalne emigracji*, Warszawa 1999, s. 353; *Mały słownik pisarzy polskich na obczyźnie 1939–1980*, Warszawa 1992, s. 293–294; Paszkiewicz Mieczysław, *Sakowski Juliusz (1904–1977)*. [w:] PSB, t. 34, 1992–1993, s. 347–349 (tu bibliografia); Rutkowski Tadeusz Paweł, *Stanisław Kot 1885–1975. Biografia polityczna*, Warszawa 2000, s. 337; Nowakowski Tadeusz, *Pożegnanie*, „Wiadomości” (Londyn), 1977, nr 26, s. 1; Tarnawski Wit, *O pisarstwie Juliusza Sakowskiego*, ibidem, nr 28, s. 3.



Sapieha Eustachy Kajetan Władysław. Ur. 2.08.1881 w Biłce Szlacheckiej pod Lwowem; zm. 2.02.1963 w Nairobi. Książę; syn Jana Pawła Aleksandra i Seweryny z d. Uruska.

Ukończył gimnazjum we Lwowie. W l. 1900–1904 studiował w Wyższej Szkole Leśnej w Zurychu, uzyskując tytuł inżyniera rolnika. Po powrocie do kraju zajmował się administracją swoich dóbr w Spuszy i Jelnie w Grodzieńskim. Przyjął wówczas obywatelstwo rosyjskie i działał w Grodzieńskim Towarzystwie Rolniczym. Po wybuchu I wojny światowej przeniósł się z rodziną do Warszawy. W grudniu 1916 został prezesem Rady Głównej Opiekuńczej w Warszawie, a także kierował Komitetem „Ratujmy Dzieci”. W marcu 1917 został członkiem Komitetu Ofiary Narodowej powołanego przez Wydział Wykonawczy Tymczasowej Rady Stanu. W kwietniu 1917 był inicjatorem niedoszłego zamachu stanu, mającego na celu utworzenie niezależnego od okupanta rządu polskiego. W 1917 miał należeć do rady Departamentu Spraw Politycznych Tymczasowej Rady Stanu. Z mandatem Rady Regencyjnej w grudniu 1917 wyjechał do Szwajcarii, gdzie podejmował starania mające na celu doprowadzenie do porozumienia między Radą Regencyjną a Komitetem Narodowym Polskim w Paryżu. Uczestniczył w nieudanym zamachu stanu na rząd Jędrzeja Moraczewskiego w nocy z 4 na 5.01.1919. Aresztowany, po miesięcznym pobycie w areszcie domowym zwolniony; 10.02.1919 zaciągnął się do Wojska Polskiego, służył jako szeregowy ułan w kawalerii do 16.06.1919, kiedy to został wezwany przez Józefa Piłsudskiego do Warszawy.

Podjął pracę w służbie zagranicznej, mianowany posłem w Poselstwie RP w Londynie w randze wiceministra. Daty objęcia stanowiska pozostają rozbieżne, wg różnych źródeł i opracowań to 16, 18 lub 19.06.1919, dokument nominacyjny, podpisany przez Naczelnika Państwa Józefa Piłsudskiego, nosi datę 30.06.1919. Pełnił tę funkcję formalnie do 30.06.1920. Minister spraw zagranicznych, w okresie 23.06.1920–24.05.1921, w rządach Władysława Grabskiego i Wincentego Witosa. Niektóre źródła podają, że urząd objął

dopiero 4.07.1920. Gdy 13.08.1920, w czasie wojny polsko-bolszewickiej, wskutek zagrożenia Warszawy przez Armię Czerwoną, nastąpiła ewakuacja MSZ do Poznania, pozostał z nieliczną grupą współpracowników w stolicy. Uczestniczył wówczas w pracach Rady Obrony Państwa. W dniach 3.02.–6.02.1921 towarzyszył Naczelnikowi Państwa w podróży do Paryża, gdzie pozostał, by 19.02.1921 podpisać układ polityczny polsko-francuski. Następnie uczestniczył w Bukareszcie 3.03.1921 w podpisaniu przymierza polsko-rumuńskiego. 6.05.1921 reprezentował Polskę w rokowaniach polsko-litewskich prowadzonych w Brukseli, zakończonych bez pozytywnego rezultatu. Również niepowodzeniem zakończyły się jego pertraktacje w Paryżu i Londynie, mające na celu uznanie praw Polski do Śląska. Prośbę o dymisję złożył 19.05.1921 i po jej przyjęciu, 20 lub 24.05.1921, wrócił do swego majątku Spusza k. Grodna i zajął się jego administrowaniem.

W 1925 wszedł do utworzonej Rady Organizacji Społecznych i Gospodarczych Ziem Wschodnich. Znalazł się też wśród założycieli tzw. żubrów, czyli Organizacji Zachowawczej Pracy Państwowej (OZPP) i 4.07.1926 został jej prezesem. W 1926 odegrał pewną rolę w przygotowaniu zjazdu w Nieświeżu, mającym zbliżyć konserwatystów z marszałkiem Piłsudskim. W grudniu 1926, po zjednoczeniu się wileńskiej OZPP z warszawską Polską Organizacją Zachowawczą, został jej prezesem. W l. 1928–1929 poseł na Sejm RP z ramienia Bezpartyjnego Bloku Współpracy z Rządem, należał do Koła Gospodarczego Posłów i Senatorów BBWR, a także komisji konstytucyjnej i spraw zagranicznych. 7.10.1929 zrzekł się mandatu poselskiego i wrócił do swego majątku.

Dnia 22.09.1939 został aresztowany przez Sowieców we własnym majątku; początkowo był więziony w Grodnie, a następnie na Łubiance w Moskwie. Postawiony przed sądem, został skazany za działalność przeciw ZSRR na karę śmierci, którą zamieniono mu na 10 lub 15 lat ciężkich robót. Przebywał w łagrze pod Archangielskiem, skąd wyszedł po podpisaniu w lipcu 1941 układu Sikorski–Majski i wyjechał do Moskwy. We wrześniu 1941 pomagał w wydziale opieki Ambasady RP w Moskwie (w Polskim Komitecie Opieki), następnie pracował w delegaturze Ambasady RP w Ałma-Acie. W styczniu 1942 udał się do Jangi-Jul pod Taszkientem, gdzie w tworzącej się Armii Polskiej w ZSRR został przydzielony do jej działu propagandowego. Wraz z całą armią, dowodzoną przez gen. Władysława Andersa, wyjechał do Teheranu. W l. 1941–1945 sprawował funkcję pełnomocnika PCK w Nairobi z kompetencją na obszar Afryki Centralnej i Wschodniej.

Po wojnie pozostał na emigracji, przebywając na zmianę w Londynie i Nairobi. W okresie 3.09.1954–21.08.1959 został wyznaczony przez Prezydenta RP na uchodźstwie Augusta Zaleskiego następcą prezydenta. W Kenii był właścicielem tartaku i szefem delegatury PCK.

W 1909 ożenił się z Teresą Izabellą z d. Lubomirska (1888–1964). Była prezeską Grodzkiego Koła Ziemianek, a także Towarzystwa Opieki nad Ociemniałymi „Latarnia”. Zajmowała się również działalnością literacką. Syn Jan Andrzej (1910–1989), żołnierz kampanii wrześniowej 1939, a następnie oficer lotnictwa w Anglii; córka Eleonora, zamężna Czarniecka (1911–1939); syn Lew Jerzy (1913–1990), oficer kawalerii we wrześniu 1939, więzień niemieckich oflagów, po wojnie dziennikarz i poeta; syn Eustachy Seweryn (1916–2000) i adoptowana córka Elżbieta (1921–2008).

Publikacje: *Konstytucja racji stanu*, (b.m.w.) 1930, oraz *Wspomnienia z kilku rozmów z komendantem Piłsudskim*, „Polonia”, Nairobi 1957.

Odnaczenia: Wielka Wstęga Orderu Orła Białego; francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa) I kl.; rumuńskie: Ordinul național Steaua României (Order Narodowy Gwiazdy Rumunii) I kl.

Archiwalia: AAN, Attachés..., sygn. 105/1, s. nlb.; AAN, KCNP, sygn. 13, s. 49, 50–54, sygn. 72, s. 140, 143; AAN, KNP, sygn. 172, s. 13, 10–111, 131; HI, Amb. Polski w Wielkiej Brytanii, jednostka 1, s. 211 (1.1.2, s. 205).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1920, s. 33; *Rocznik Polonii 1950*, Londyn (b.r.w.), s. 217; *RSZ 1937*, s. 20, 133; *RSZ 1939*, s. 152, 55; Günther Władysław, *Pióropusz i szpada. Wspomnienia ze służby zagranicznej*, Paryż 1963, s. 52; Kot Stanisław, *Listy z Rosji do gen. Sikorskiego*, Londyn 1955, s. 95, 553; *Protokoły posiedzeń Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej*, t. IV, Kraków 1998, s. 139; Sapieha Eustachy, *Tak było ... niedemokratyczne wspomnienia Eustachego Sapiehy*, Warszawa 2012, (wg indeksu).

Opracowania: *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 111; Łossowski Piotr, *Dyplomacja polska 1918–1939*, Warszawa 2001, s. 29, 38–39; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 649; Pajewski Janusz, *Sapieha Eustachy Kajetan (1881–1963)*, [w:] PSB, t. 34, 1992–1993, s. 598–602 (tu bibliografia); idem, *Eustachy Sapieha (23 VII 1920 r.–25 V 1921 r.)*, [w:] *Ministrowie spraw zagranicznych II Rzeczypospolitej (1919–1939)*, Szczecin 1992, s. 60–80; Sibora Janusz, *Narodziny polskiej dyplomacji u progu niepodległości*, Warszawa 1998, s. 128; Smolana Krzysztof, *Eustachy Sapieha 22 czerwca 1920–24 maja 1921*, [w:] *Ministerstwo Spraw Zagranicznych II Rzeczypospolitej. Organizacja, polityka, ministrowie*, pod red. P. Długoleckiego i K. Szczepanika, Szczecin 2015, s. 159–168; *Stosunki dyplomatyczne Polski. Informator*, t. I: *Europa 1918–2006*, Warszawa 2007, s. 478; Turkowski Romuald, *Parlamentaryzm polski na uchodźstwie 1945–1972*, Warszawa 2001, s. 144.

Strony internetowe: <http://www.sejm-wielki.pl/b/15.105.680> (8.05.2020).

Scazighino Jan Mieczysław Teofil. Ur. 20.12.1905 w Przewoźcu k. Kałusza, woj. stanisławowskie; zm. 12.05.1944 w Monte Cassino, Włochy. Syn Feliksa i Stanisławy z d. Pawlikowicz-Komarnicka.

Ukończył studia uniwersyteckie. W l. 1925–1926 skończył Szkołę Podchorążych Kawalerii w Grudziądzu w stopniu podporucznika rezerwy kawalerii. Miał wyjechać do USA, by pracować jako robotnik. W 1932 został wybrany prezesem, powstałego w 1930, Akademickiego Związku Zbliżenia Międzynarodowego „Liga”.

Pracę w służbie zagranicznej podjął 1.09.1932 w Wydziale Prasowym (P.IV.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego. Przeniesiony, od 1.01.1935 pracował w Wydziale Rady Ekonomicznego (R.E.) tego samego Departamentu. Od 1.02.1935 w Wydziale Polaków Zagranicą (E.II.) Departamentu Konsularnego, skąd po miesiącu został skierowany na placówkę. Od 1.03. do 31.05.1935 w Konsulacie RP w Dyneburgu (obecnie Daugavpils), Łotwa; odwołany, od 1.06. do 30.06.1936 w centrali MSZ. Od 1.07. do 31.10.1936 miał przerwę w służbie państwowej. Po powrocie w 1937 pracował jako referendarz w Referacie

Morskim Wydziału Organizacji Międzynarodowych (P.I.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego. Ponownie skierowany na placówkę, był formalnie od 1.10.1937 sekretarzem konsularnym w Konsulacie Generalnym RP w Nowym Jorku. Przyjechał do USA 10.12.1937. Mianowany attaché konsularnym od 1.12.1937. Miał być z dniem 15.11.1939 przeniesiony do Konsulatu RP w Chicago, ale nie wiadomo, czy do tego doszło, gdyż 2.11.1939 zgłosił się ochotniczo do wojska i otrzymał urlop bezpłatny od 15.12.1939.

W 1940 wstąpił do Wojska Polskiego. Służył w randze porucznika w 12. Pułku Ułanów Podolskich, m.in. w Palestynie. Poległ w bitwie o Monte Cassino, dowodząc plutonem. Pochowany na Polskim Cmentarzu Wojennym na Monte Cassino.

Został upamiętniony na tablicy na gmachu MSZ w Warszawie przy Alei Szucha 23 poświęconej pamięci pracowników polskiej służby zagranicznej, którzy oddali życie za ojczyznę w l. 1939–1945.

Żona Krystyna z d. Górka (1912–1985); mieli córkę Margaret (1938–1987), zamężną Osborne.

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 1459g, s. 13–14, sygn. 1460, s. 7; AAN, Amb. RP w Waszyngtonie, sygn. 2338, s. 11; HI, MSZ, jednostka 301, s. 31–35 (359.301.1, s. 30–34); IJP-NY, KG RP w Nowym Jorku, sygn. 13, s. 47, sygn. 18, s. 29–44.

Źródła drukowane: RSZ 1933, s. 123; RSZ 1937, s. 24, 207; RSZ 1939, s. 135, 235; Cze-czot-Gawrak Zbigniew, *Wspomnienia ze stulecia: dyplomatyczne, żołnierskie i inne*, Warszawa 2004, s. 27; Drymmer Wiktor Tomir, *W służbie Polsce*, Warszawa 1998, s. 111, 122.

Opracowania: Ciepłowski Stanisław, *Wpisane w kamień i spiz: inskrypcje pamiątkowe w Warszawie XVII–XX w.*, Warszawa 2004, s. 298; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 65, 80; Rogoyski Doman, *Na marginesie ankiety m.in. P. Wandycza*, „Zeszyty Historyczne”, 1979, z. 49, s. 205.



Schaetzel Tadeusz (Schätzel, a właśc. Schätzel von Murzhau-sen). Ur. 12.03.1891 w Brzeżanach, woj. tarnopolskie; zm. 26.06.1971 w Londynie. Syn Stanisława, urzędnika, i Pauliny z d. Sochanik.

Maturę otrzymał w Gimnazjum św. Anny w Brzeżanach, do którego uczęszczał w l. 1901–1909. Był wówczas czynny w młodzieżowej organizacji „Odrodzenie”. Studiował na Politechnice Lwowskiej, w której uzyskał w 1914 jedynie absolutorium, tytuł inżyniera budownictwa wodnego otrzymał później na Uniwersytecie w Grazu. We Lwowie został członkiem niepodległościowej organizacji Związku Walki Czynnej, a następnie Związku Strzeleckiego. Żołnierz I Brygady Legionów, w których rozpoczął służbę już 15.08.1914 w artylerii. Po tzw. kryzysie przysięgowym w 1917 został wcielony do armii austriackiej, w której ukończył szkołę oficerów rezerwy. W styczniu 1918 zdezerterował i wstąpił do Polskiej Organizacji Wojskowej. Wysłany na Ukrainę, gdzie został trzecim zastępcą komendanta naczelnego POW. W poł. 1918 wyjechał do Rumunii; w listopadzie powrócił do kraju. Od 4.11.1918 służył w Wojsku Polskim, prawie od początku w wywiadzie, m.in. od 1919 szef wywiadu na

Rosję w sztabie Naczelnego Wodza. W l. 1920–1921 szef Oddziału II Sztabu Naczelnego Wodza. W 1922 uczestniczył w tajnej misji do Szwajcarii dotyczącej współpracy polsko-tureckiej. Należał do organizatorów ruchu prometejskiego. Ukończył Wyższą Szkołę Wojenną, w której w 1923 został wykładowcą. Prawdopodobnie w 1924 przyjęty do jednej z warszawskich łóz masonskich należącej do Wielkiej Łoży Narodowej Polski w Warszawie. Mianowany 15.10.1924 attaché wojskowym przy Poselstwie RP w Angorze (obecnie Ankara). Powrócił do Warszawy i od 14.10.1926 ponownie objął stanowisko szefa II Oddziału Sztabu Generalnego w stopniu pułkownika dyplomowanego, które zajmował do 31.12.1928, następnie został odkomenderowany do MSZ.

Pracę w dyplomacji podjął 1.02.1929 i był do 1.03.1929 prowizorycznym radcą w MSZ, następnie, od 1.03.1929 do 30.04.1930, prowizorycznym radcą ambasady z tytułem posła nadzwyczajnego i min. pełnomocnego w Ambasadzie RP w Paryżu. Na krótko powrócił do kraju i od 1.05. do 18.12.1930 był szefem gabinetu prezesa Rady Ministrów w gabinecie Walerego Sławka, a następnie Józefa Piłsudskiego. Po powrocie do MSZ, od 1.01. do 20.01.1931, poseł nadzwyczajny i min. pełnomocny bez przydziału; 20.01.1931 objął stanowisko kierownika (naczelnika) Wydziału Wschodniego (P.III.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego. Od października 1932 mianowany członkiem Odwoławczej Komisji Dyscyplinarnej przy MSZ. Od 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. 1.02.1934 został mianowany wicedyrektorem Departamentu Polityczno-Ekonomicznego. Przynajmniej w l. 1932–1935 wykładał na kursach naukowych dla pracowników służby zagranicznej przy MSZ. W 1935 został wybrany posłem do Sejmu RP z okręgu wyborczego Brzeżany. Wicemarszałek Sejmu RP do 1938; był także przewodniczącym Komisji Spraw Zagranicznych. Po zakończeniu kadencji w sejmie powrócił w 1939 do MSZ, ale nie otrzymał żadnego przydziału. W 1937 został zastępcą naczelnego komendanta Związku Legionistów.

We wrześniu 1939 mianowany przedstawicielem Naczelnego Dowództwa przy MSZ. 18 września przekroczył granicę polsko-rumuńską i dotarł do Czerniowiec, a następnie do Słanic, Rumunia. Internowany przez władze Rumunii, przebywał tam do 1944. Miał stanąć na czele, utworzonego w poł. października 1939, konspiracyjnego ośrodka „K-7”, którego celem była koordynacja tajnych kontaktów między krajem a Węgrami i Rumunią, często występującego pod nazwą Organizacja Pracy na Kraj. Pozostawał w stałym kontakcie z min. Józefem Beckiem aż do jego śmierci; uczestniczył w działaniach mających pomóc ministrowi w wydostaniu się z Rumunii. 5.11.1944 wyjechał do Turcji, a stamtąd do Egiptu, gdzie wstąpił do wojska. Wraz z wojskiem pod koniec 1947 przybył do Wielkiej Brytanii i tam został zdemobilizowany.

Po wojnie pozostał na emigracji w Londynie i poświęcił się działalności politycznej oraz społecznej. Działacz Ligi Niepodległości Polski powstałej w 1944 w Londynie piłsudczykowskiej organizacji, do której wstąpił po przyjeździe do Wielkiej Brytanii; od 1957 był jej prezesem. Od 1954 członek Tymczasowej Rady Jedności Narodowej, a następnie Rady Jedności Narodowej, cały czas z ramienia Ligi Niepodległości Polski. Współorganizator Instytutu Józefa Piłsudskiego w Londynie, członek jego Rady, przewodniczący

wydziału studiów i przez pewien czas redaktor wydawanego przez Instytut rocznika „Niepodległość”. W 1949 reaktywował grupę „Prometeusz”, którą następnie kierował. Był również współzałożycielem Instytutu Wschodniego „Reduta”. W l. 60. należał również do Rady Instytutu Wschodniego „Reduta”. Członek powstałego w styczniu 1965 Towarzystwa Polsko-Ukraińskiego.

Pochowany na cmentarzu South Ealing w Londynie.

Rodziny nie założył.

Odznaczenia: Order Virtuti Militari V kl., Order Odrodzenia Polski III i IV kl., Krzyż Niepodległości z Mieczami, Krzyż Walecznych czterokrotnie; afgańskie: Order Stor I kl.; czechosłowackie: Československý řád Bílého lva (Order Białego Lwa) III kl.; fińskie: Vita Rosens orden (Order Białej Róży) III kl.; francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa) III i V kl.; japońskie: Dzui-ho-sio (Order Skarbu Świętego) III kl.; jugosłowiańskie: Orden Svetoga Save (Order Świętego Sawy) I kl.; łotewskie: Triju Zvaigžņu ordenis (Order Trzech Gwiazd) III kl.; portugalskie: Ordem de Mérito (Order Zasługi) I kl.; rumuńskie: Ordinul Coroana României (Order Korony Rumunii) I kl., Ordinul național Steaua României (Order Narodowy Gwiazdy Rumunii) IV kl.; szwedzkie: Kungliga Nordstjärneorden (Królewski Order Gwiazdy Polarnej) II kl.; węgierskie: Érdemkereszt (Krzyż Zasługi) II kl.

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 34, 212; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 7; AAN, PRM, część VIII, sygn. 255, s. 9–10; HI, MSZ, jednostka 209, s. 39 (244.209.2, s. 38).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1929, nr 4, s. 87; 1933, nr 19, s. 189, nr 21, s. 205; Monitor Polski, nr 111 z 14.05.1928, s. 2; *RSZ 1932*, s. 50, 131; *RSZ 1933*, s. 50, 131; Drymmer Wiktor Tomir, *W służbie Polsce*, Warszawa 1998, s. 217, 233–234, 238–239; Günther Władysław, *Pióropusz i szpada. Wspomnienia ze służby zagranicznej*, Paryż 1963, s. 64, 80; *Nekrolog*, „Tygodnik Powszechny”, 18.07.1971, s. 2; *Polskie dokumenty dyplomatyczne, 1939, wrzesień–grudzień*, red. W. Rojek, Warszawa 2007, s. 227; *Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej*, t. I, Kraków 1994, s. 87, przypis 5; Szembek Jan, *Diariusz wrzesień–grudzień 1939*, przedmowę napisał i przypisami opatrzył B. Grzeloński, Warszawa 1989, s. 61, 111.

Opracowania: Cygan Wiktor Krzysztof, *Oficerowie Legionów Polskich 1914–1917. Słownik biograficzny*, t. IV: P–S, Warszawa 2006, s. 205–207 (tu bibliografia); Friszke Andrzej, *Życie polityczne emigracji*, Warszawa 1999, s. 92, 306–307; Habielski Rafał, *Życie społeczne i kulturalne emigracji*, Warszawa 1999, s. 199, 353; Hass Ludwik, *Wolnomularze polscy w kraju i na świecie 1821–1999. Słownik biograficzny*, Warszawa 1999, s. 439; Kowalczyk Andrzej Stanisław, *Od Bukaresztu do Laffitów. Jerzego Giedroycia rzeczpospolita epistolarna*, Sejny 2006, s. 22; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 422–423; Łaptos Józef, *Dyplomaci II RP w świetle raportów Quai d'Orsay*, Warszawa 1993, s. 185–188; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 652; *Polska emigracja polityczna. Informator*, Warszawa 1962, (reprint) Warszawa 2004, s. 39; Stawecki Piotr, *Attaché wojskowi Drugiej Rzeczypospolitej*, „Przegląd Historyczno-Wojskowy”,

2004, nr 2, s. 109; idem, *Schaetzel (Schätzel) Tadeusz*, [w:] PSB, t. 35, 1994, s. 393–395 (tu bibliografia); Turkowski Romuald, *Rada Narodowa RP po zjednoczeniu emigracji 1972–1989*, [w:] *Kierownictwo obozu niepodległościowego na obczyźnie 1945–1990*, praca zbior., Londyn 1996, s. 298; Wandycz Piotr, *MSZ widziany oczami amerykańskiego dyplomaty*, „Zeszyty Historyczne”, 1975, z. 32, s. 156.



Schimitzek Stanisław. Ur. 18.07.1895 w Przywozie (Přívóz), Morawy; zm. 10.05.1975 w Warszawie. Syn Antoniego, profesora Akademii Górniczej w Krakowie, i Ireny z d. Spoth.

Ukończył Gimnazjum św. Jacka w Krakowie w 1913. Studia podjął na Uniwersytecie w Wiedniu i jednocześnie tamtejszej Akademii Handlowej. Po wybuchu I wojny światowej krótko służył w armii austro-węgierskiej, ze względu na stan zdrowia przeniesiony do pospolitego ruszenia i skierowany jako sekretarz w Dyrekcji Kopalń Państwowych w Brzeszczach, gdzie pracował od 1.10.1915 do 10.12.1918. Odbył również praktykę zawodową w Sierszańskich Zakładach Górniczych S.A. Po zdemobilizowaniu podjął dalsze studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego i tam też uzyskał tytuł doktora praw w 1919.

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczął 1.03.1920 jako prowizoryczny II sekretarz konsularny w Konsulacie RP w Pradze. Od 1.06.1921 II sekretarz konsularny służby stałej. Odwołany z placówki, od 1.09.1921 do 1.06.1923 pracował w Departamencie Dyplomatycznym, 1.02.1922 został mianowany referentem spraw czechosłowackich w Wydziale Środkowo-Europejskim (D.IV.). Ponownie skierowany na placówkę zagraniczną, od 1.06.1923 do 31.08.1925 był II sekretarzem legacyjnym w Wydziale Prawnym Poselstwa RP w Paryżu. Po odwołaniu, od 1.09.1925 pracował początkowo w Referacie Francuskim, a od listopada w Referacie Niemieckim Wydziału Zachodniego (P.II.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego; 1.03.1926 został mianowany radcą ministerialnym. Zorganizował w Wydziale Zachodnim Referat Arbitrażowo-Koncyliacyjny, którym kierował od listopada 1927, ale już w grudniu został mianowany szefem sekretariatu dyrekcji Departamentu Polityczno-Ekonomicznego. Na tym stanowisku był przez jakiś czas redaktorem biuletynu „Polska a Zagranica”. Następnie, od 15.02.1931 do 30.09.1933, radca poselstwa w Poselstwie RP w Berlinie, przy czym urządowanie rozpoczął 18.02.1931. Po powrocie do ministerstwa mianowany radcą ministerialnym od 1.10.1933, jednocześnie przydzielony do Wydziału Zachodniego (P.II.), w którym miał objąć funkcję zastępcy naczelnika wydziału. Po anulowaniu tych decyzji został mianowany z dniem 1.10.1933 dyrektorem Departamentu Administracyjnego i pozostał na tym stanowisku do wybuchu II wojny światowej. W 1936 został powołany na zastępcę przewodniczącego Odwoławczej Komisji Dyscyplinarnej przy MSZ. Przynajmniej od 1932 należał do Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej, a w 1939 został prezesem jego Zarządu.

Evakuowany 4.09.1939 przez Nałęczów, Krzemieniec, Kosów, Kuty do Rumunii, dokąd dotarł 18.09.1939. Po przekroczeniu granicy pozostał w Czerniowcach, w tamtejszym Konsulacie RP, w celu pomocy ewakuowanym pracownikom MSZ. 21.10.1939

wyjechał do Bukaresztu, a stamtąd przez Triest 26.10.1939 dotarł do Paryża. Nie przyjęty do pracy w MSZ, w październiku 1939 został członkiem Komisji dla Rejestracji Faktów i Zbierania Dokumentów dotyczących Przyczyn Klęski, tzw. Komisji Hallera. 1.02.1940 przydzielony do Ambasady RP w Paryżu z jednoczesnym stałym oddelegowaniem do Modeny jako przedstawiciel MSZ przy wojskowej placówce ewakuacyjnej. Przebywał tam do 10.06.1940, gdy po ataku Włoch na Francję placówka ewakuowała się do Lyonu, stamtąd 18 czerwca wyjechał na południe Francji, do Libourne, a następnie do Hiszpanii i Portugalii, gdzie dotarł 24 czerwca. Skierowany, jak cała grupa polskich uchodźców, przez władze portugalskie do miejscowości Figueira da Foz, przebywał tam przez kilka tygodni. Stał na czele komitetu, który reprezentował przebywających tam uchodźców. 14.08.1940 został mianowany kierownikiem Delegatury MPIOS w Lizbonie. W październiku 1940 stanął na czele Komitetu Pomocy Uchodźcom Polskim w Portugalii. Zajmował się przede wszystkim ewakuacją uchodźców wojennych z Portugalii, a od marca 1941 również wysyłką paczek żywnościowych do kraju. Po likwidacji placówki (31.12.1944) pozostał w Portugalii. W lutym 1946 wyjechał do Londynu.

Do Polski powrócił 7.06.1946. Zamieszkał w Krakowie. Nie mogąc otrzymać pracy w nowym MSZ w Warszawie, pracował w okresie 09.1946–10.1947 na stanowisku naczelnika wydziału Departamentu Ekonomicznego, a następnie Departamentu Obrotu Artykułami Przemysłowymi Ministerstwa Przemysłu i Handlu. Od 10.1947 do 04.1956 kierował działem finansowym w Naczelnej Radzie Zrzeszenia Prywatnego Handlu i Usług. Następnie od 05.1956 do 09.1957 był redaktorem w wydawnictwie „Wiedza Powszechna”. Od 1.10.1957 pracował jako ekspert ds. niemieckich i publicysta w Zachodniej Agencji Prasowej. Od 9.10.1959 kierował redakcją zagraniczną tej Agencji. Z tego stanowiska odszedł na emeryturę 31.08.1963. Członek Głównej Komisji Badania Zbrodni Hitlerowskich w Polsce. Należał również do Stowarzyszenia Dziennikarzy Polskich. W 1967 otrzymał nagrodę Polskiego Klubu Publicystów Międzynarodowych.

Jego spuścizna jest przechowywana w Zakładzie Narodowym im. Ossolińskich we Wrocławiu.

Dwukrotnie żonaty. Po raz pierwszy 28.02.1929 ożenił się Elżbietą z d. Prószyńska (Pruszyńska) (1898–1945). Z tego małżeństwa urodziła się córka Ewa Maria (1931–2011), zamężna Karska, filolog angielski i tłumaczka. Drugą żoną była Anna z d. Neyman (1899–1985), pobrali się w 1947.

Publikacje: autor wspomnień pt. *Drogi i bezdroża minionej epoki. Wspomnienia z lat pracy w MSZ (1920–1939)*, Warszawa 1976; *Na krawędzi Europy. Wspomnienia portugalskie 1939–1946*, Warszawa 1970. W 1966 opublikował książkę pt. *Przeciw fałszerstwom* (Warszawa). Zamieścił również wiele artykułów w pismach: „Polityka”, „Życie Literackie”, „Komunikaty Instytutu Bałtyckiego” i „Biuletyn Głównej Komisji Badania Zbrodni Hitlerowskich”.

Odznaczenia: Order Odrodzenia Polski III i IV, Złoty Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, brązowy Medal za Długoletnią Służbę; belgijskie: Ordre de Léopold (Order Leopolda) II kl., Ordre de la Couronne (Order Korony); francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa) V kl.; luksemburskie: Ordre de la Couronne de

Chêne (Order Korony Dębowej) III kl.; rumuńskie: Ordinul Coroana României (Order Korony Rumunii) II i III kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2987, s. 1–76; AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 32–34, 209, 219, sygn. 1489; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 7; AAN, PRM, część VIII, sygn. 9, s. 136.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1922, nr 10, s. 128; 1923, nr 6, s. 91, nr 8, s. 175; 1925, nr 5, s. 105; 1926, nr 3, s. 35; 1933, nr 13, s. 135, nr 17, s. 167, nr 18, s. 171, 174; 1936, nr 1, s. 5; RSZ 1932, s. 50, 210; RSZ 1937, s. 29, 208; RSZ 1939, s. 12, 36, 235; *Nekrolog*, „Tygodnik Powszechny”, 10.08.1975, s. 7; *Nekrolog*, „Życie Warszawy”, 7.11.1975, s. 12; Schimitzek Stanisław, *Drogi i bezdroża minionej epoki. Wspomnienia z lat pracy w MSZ (1920–1939)*, Warszawa 1976, s. 480; idem, *Na krawędzi Europy. Wspomnienia portugalskie 1939–1946*, Warszawa 1970, s. 769.

Opracowania: Essen Andrzej, *Schimitzek Stanisław (1895–1975)*, [w:] PSB, t. 35, 1994, s. 490–492 (tu bibliografia); Grzybowski Adam, Tebinka Jacek, *Na wolność przez Lizbonę. Ostatnie okręty polskich nadziei*, Warszawa 2018, (wg indeksu); *Historia dyplomacji polskiej*, t. V: 1939–1945, pod red. W. Michowicza, Warszawa 1999, s. 42; Jarecka Helena, *Schimitzek Antoni (1868–1959)*, [w:] PSB, t. 35, 1994, s. 488–490; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 652–653; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 25.

Schneiderówna Wanda. Ur. 25 (lub 26).11.1896; zm. 18.12.1980 w Warszawie. Brak danych o rodzinie.

Ukończyła sześcioklasowe gimnazjum oraz kursy przyrodnicze przy Towarzystwie Kursów Naukowych. Od 1916 do 1919 pracowała jako nauczycielka w szkole powszechnej w Warszawie. Przeszła do pracy w służbie państwowej: od 10.1919 do 1.06.1920 biuralistka w Ministerstwie Spraw Wojskowych.

Pracę w służbie zagranicznej podjęła 1.06.1920 jako prowizoryczna urzędniczka, kancelistka w Wydziale Szyfrów Departamentu Dyplomatyczno-Politycznego MSZ. Przeniesiona, w 1921 była stenotypistką w Wydziale Środkowo-Europejskim (nazywany też Środkowo-Wschodnim) Departamentu Dyplomatycznego, jak od 1.04.1921 nazywał się Departament Dyplomatyczno-Polityczny. 1.02.1923 awansowana na starszą kancelistką służby stałej, 1.01.1925 mianowana adiunktem kancelaryjnym. Przeniesiona, od 24.02.1931 pracowała w Gabinetie Ministra, a od 13 kwietnia w Departamencie Polityczno-Ekonomicznym. Od 16.02.1932 ponownie w Gabinetie Ministra, w Wydziale Osobowym, a od 10.01.1933 w Departamencie Polityczno-Ekonomicznym. 1.02.1934 została mianowana pomocnikiem kancelaryjnym w MSZ. Nie udało się ustalić, od kiedy, ale w 1937 pracowała w kancelarii Departamentu Konsularnego (D.K.), a w 1938 jako starsza rejestratorka w kancelarii Wydziału Prasowego (P.VI.).

Nieznane są jej losy w okresie II wojny światowej. Po wojnie przez wiele lat pracowała w Przedsiębiorstwie Państwowym Składnica Księgarska, skąd przeszła na emeryturę.

Pochowana na Cmentarzu Ewangelicko-Augsburskim w Warszawie.

Odnaczenia: Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Srebrny Krzyż Zasługi.

Archiwalia: AAN, KG RP w Monachium, sygn. 108, s. 163; AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 32, 211; AAN, PRM, część VIII, sygn. 9, s. 137.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 5, s. 86; 1925, nr 1, s. 10; *MSZ. Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 8; *RSZ 1932*, s. 50, 146; *RSZ 1937*, s. 29, 208; *RSZ 1938*, s. 223; *RSZ 1939*, s. 33, 235; *Nekrolog*, „Życie Warszawy”, 23.12.1980, nr 301, s. 10.

Schwarzburg-Günther Władysław (Günther-Schwarzburg). Ur. 10.04.1885 w Dołęgach, woj. krakowskie; zm. 27.03.1974 w Londynie. Syn Władysława i Zofii z d. Podhorska.

Przez rok studiował na Uniwersytecie Wiedeńskim. Absolwent romanistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego, w 1908 uzyskał na Sorbonie doktorat, który nostryfikował w Krakowie. W 1914 przebywał w majątku rodziny matki w Kotużanach k. Mohylowa na Podolu. Jako poddany austriacki został internowany, początkowo w Mohylowie, później w Kijowie. Zwolniony, przebywał u kuzynów pod Kijowem. Od wiosny 1915 pracował w Kazaniu w biurze opieki nad polskimi jeńcami cywilnymi. Od lata 1916 do 28.10.1918 przebywał w Kijowie, do Warszawy dotarł 9.11.1918.

Pracę w służbie zagranicznej podjął w 1918; początkowo od poł. listopada 1918 jako referent spraw jugosłowiańskich, w randze II sekretarza, a od 15.12.1918 do 24.05.1919 prowizoryczny referent spraw włoskich, hiszpańskich i portugalskich w Sekcji, a od 14.04.1919, po reformie MSZ, w Departamencie Polityczno-Ekonomicznym. W poł. marca 1919 mianowany delegatem polskim przy misji alianckiej w Cieszynie, był nim przez prawie rok. Detaszowany na placówkę zagraniczną, od 24.05.1919 do 1.07.1920 sekretarz poselstwa w Poselstwie RP w Pradze. Odwołany, pracował w ministerswie od 1.07.1920 do 1.04.1921 nadal w charakterze sekretarza poselstwa jako referent spraw czechosłowackich. 12.08.1920 zgłosił się ochotniczo do Wojska Polskiego, ale został zatrzymany w centrali MSZ, i wraz z Gustawem Potworowskim organizował ewakuację agend ministerstwa z Warszawy do Poznania. Od 1.04.1921 do 15.09.1922 pozostawał tytularnym radcą poselstwa w dyspozycji ministerstwa. Pozostając sekretarzem poselstwa z tytułem radcy poselstwa, od 15.09.1922 do 3.08.1923 przydzielony do Departamentu Dyplomatycznego, w którym od 1.03.1923 pracował w Wydziale Północnym (D.III.). Następnie od 3.08.1923 do 23.05.1924 kierownik wydziału w Departamencie Dyplomatycznym. Skierowany na placówkę, od 23.05.1924 do 31.07.1926 sekretarz poselstwa i tytularny radca poselstwa w Poselstwie RP w Angorze (obecnie Ankara). W sierpniu 1924 organizował „filię” Poselstwa RP w Angorze w Konstantynopolu w związku z otwarciem 1.09.1924 wystawy przemysłu polskiego. Odwołany, pozostawał od 1.08. do 16.08.1926 w randze radcy poselstwa w MSZ. Następnie, od 16.08.1926 do 31.12.1927, pracował w Poselstwie RP w Rzymie przy Kwirynale, którym kierował po odwołaniu posła Stanisława Kozickiego. W 1927 przez pięć miesięcy chargé d'affaires w związku z wyjazdem do Warszawy posła Romana Knolla. Odwołany do centrali MSZ 31.12.1927. Od 1.01.1928 do 16.06.1931 w Departamencie Polityczno-Ekonomicznym, od 15.04.1928 jako naczelnik Wydziału Południowego. Mianowany, w okresie 16.06.1931–15.05.1935 poseł nadzwyczajny i min. pełnomocny w Poselstwie RP w Belgradzie. Odwołany, od 15.05.1935 pracował w MSZ jako radca, ale od 1.06. do 24.11.1935 pozostawał w stanie nieczynnym. Od 1932 członek

Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. 25.11.1935 powołany ponownie do służby czynnej, pozostawał do dyspozycji Biura Personalnego. 1.04.1936 został posłem nadzwyczajnym i min. pełnomocnym w Poselstwie RP w Atenach. W poł. stycznia 1941 miał opuścić Ateny w związku z inwazją i okupacją niemiecką Grecji. Pozostał akredytowany, do 31.01.1942, przy rządzie greckim w Londynie i Kairze. W okresie 1.11.1942–5.07.1945, a de facto do 06.1945, poseł nadzwyczajny i min. pełnomocny w Poselstwie RP przy rządzie norweskim w Londynie. Po wycofaniu uznania dla Rządu RP na Uchodźstwie w Londynie nadal w służbie dyplomatycznej: od 1.08.1945 do 1.04.1949 w Referacie Zachodnim w MSZ w Londynie.

Pozostał na emigracji. 9.08.1945 został wybrany członkiem Komisji Rewizyjnej Stowarzyszenia Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej w Londynie; ponownie wybrano go na następną kadencję 29.05.1947. Pracował naukowo, od 1950 jako wykładowca, a od 1960 profesor języka polskiego i literatury polskiej Polskiego Uniwersytetu na Obczyźnie. Członek Instytutu Badań Spraw Międzynarodowych w Londynie. Wybrany do Zarządu Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie, w 1969 został jego wiceprezesem. W 1963 otrzymał nagrodę Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie.

Żona Jadwiga z d. Rostkowska, pobrali się w 1922; mieli syna Stanisława (1923–1993).

Publikacje: do bardziej znanych należą: *Zygmunt Krasiński. Wykłady wygłoszone na Polskim Uniwersytecie na Obczyźnie w pierwszym półroczu roku szkolnego 1955/56*, Londyn 1956; *Norwid i Klaczko o polskiej sztuce*, Londyn 1961; *Pióropusz i szpada. Wspomnienia ze służby zagranicznej*, Paryż 1963. Publikował także w „Dzienniku Polskim i Dzienniku Żołnierza”, „Orle Białym”, „Tygodniku Polskim”, „Tekach Historycznych”.

Odznaczenia: Order Odrodzenia Polski IV kl., Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, brązowy i srebrny Medal za Długoletnią Służbę; chilijskie: Al Merito (Za Zasługi) III kl.; czzechosłowackie: Československý řád Bílého lva (Order Białego Lwa) III kl.; greckie: Tagma toy Phoinikos (Order Feniksa) II kl.; hiszpańskie: Orden de Carlos III (Order Karola III) II kl.; jugosłowiańskie: Orden Svetoga Save (Order Świętego Sawy) II i I kl., Orden Jugoslovenske Krun (Order Korony Jugosłowiańskiej) I kl.; portugalskie: Ordem Militar de Cristo (Order Wojskowy Chrystusa) II kl.; węgierskie: Érdemkereszt (Krzyż Zasługi) III kl.; włoskie: Ordine della Corona d'Italia (Order Korony Włoch) II kl., Ordine dei Santi Maurizio e Lazzaro (Order świętych Maurycego i Łazarza) III kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Waszyngtonie, sygn. 2964, s. 24; AAN, KNP, sygn. 172, s. 13, 131; AAN, MSZ, sygn. 1455c, s. 61–70, sygn. 5260, s. 31, 157, sygn. 9295, s. 145–148, sygn. 12478, s. 1; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 5; AAN, PRM, część VIII, sygn. 243, s. 35–36; IPMS, kol. 382, sygn. 8.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 91; 1926, nr 6, s. 79 (tu tylko Günther); 1927, nr 5, s. 93 (tu tylko Günther), nr 7, s. 123; 1936, nr 1, s. 21, nr 3, s. 67; RSZ 1932, s. 24, 201; RSZ 1937, s. 71, 85, 172; RSZ 1938, s. 79, 231; RSZ 1939, s. 78, 92, 194; Günther Władysław, *Pióropusz i szpada. Wspomnienia ze służby zagranicznej*, Paryż 1963, s. 9–17, 20, 23, 30, 50–55, 60–83, 90, 95; *Nekrolog*, „Tygodnik Powszechny”, 21.04.1974.

Opracowania: Gawinecka Magda, *Zarys stosunków politycznych między rządem RP a rządem norweskim na emigracji w Londynie w latach 1940–1945*, [w:] *Historia*

i polityka. Myśl polityczna i dyplomacja w XX wieku. Studia z historii myśli politycznej i idei, nr 2, Toruń 2005, s. 53–60; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 96 (tu: Günther-Schwarzburg); *Mały słownik pisarzy polskich na obczyźnie 1939–1980*, Warszawa 1992, s. 121–122 (tu bibliografia); *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 54, 61, 124, 164–165; Wandycz Piotr, *MSZ widziany oczami amerykańskiego dyplomaty*, „Zeszyty Historyczne”, 1975, z. 32, s. 155.

Strony internetowe: https://www.myheritage.pl/names/zofia_podhorski (8.05.2020).



Seyda Marian. Ur. 7.07.1879 w Poznaniu; zm. 17.05.1967 w Buenos Aires, Argentyna. Syn Wojciecha i Józefy z d. Martens.

W 1899 ukończył Gimnazjum św. Marii Magdaleny w Poznaniu. W tym samym roku podjął studia w zakresie prawa i historii sztuki w Berlinie, we Wrocławiu i w Monachium. Na Uniwersytecie we Wrocławiu uzyskał tytuł doktora prawa. Już w czasach gimnazjalnych należał do tajnej organizacji samokształceniowej „Czerwona Róża” powiązanej ze Związkiem Młodzieży Polskiej „Zet”; w czasie studiów w Berlinie wszedł do kierownictwa berlińskiej grupy „Zet”. Prawdopodobnie w poł. 1900 został przyjęty do tajnej Ligi Narodowej. Aktywnie uczestniczył w ruchu narodowym w zaborze pruskim, m.in. w Radzie Stowarzyszenia „Straż” mającego na celu obronę interesów polskich w Prusach, a także w Towarzystwie Sztuk Pięknych w Poznaniu. W 1910 został członkiem Rady Głównej Towarzystwa Demokratyczno-Narodowego. Organizator wyborów do rady miejskiej Poznania w l. 1911–1913. Współzałożyciel w 1906 i naczelny redaktor „Kuriera Poznańskiego”. W czasie I wojny światowej sekretarz generalny i dyrektor Centralnej Agencji Prasowej w Lozannie. Redaktor „Przeglądu Polskiego” w Lozannie. Członek Komitetu Narodowego Polskiego w Paryżu w l. 1917–1919, kierował jego wydziałem prasowym. Z polecenia KNP odbył kilka misji: w sierpniu 1918 udał się do USA w celu uzyskania uznania KNP przez Wydział Narodowy w Chicago, a następnie do Rzymu; odbył także podróż z Francji do Polski i z powrotem w związku z pertraktacjami politycznymi z rządem RP w Warszawie. Czynny jako ekspert do spraw politycznych delegacji polskiej na konferencję pokojową w Paryżu. Jako przedstawiciel prasy polskiej uczestniczył w podpisaniu 28.06.1919 traktatu pokojowego w Wersalu.

W l. 1919–1927 poseł na Sejm Ustawodawczy I kadencji, a w l. 1928–1935 senator RP z woj. poznańskiego. Jednocześnie w l. 1919–1935 prezes Rady Naczelnej Zjednoczenia Ludowo-Narodowego (ZLN). W okresie 28.05.–27.10.1923 min. spraw zagranicznych w rządzie Wincentego Witosa. Od 29.10. do 22.12.1923 podsekretarz stanu w MSZ. Zwolniony na własną prośbę ze służby państwowej, powrócił do pracy w „Kurierze Poznańskim”. Przeciwnik rządów sanacyjnych. W powstałym na miejsce ZLN Stronnictwie Narodowym (SN) pełnił w l. 1928–1935 funkcję członka Zarządu Głównego i Komitetu Politycznego. W 1935 wszedł w skład Zarządu Głównego SN. Należał również od 1928 do

władz tajnej Straży Narodowej. Na początku 1936 ustąpił z władz SN. Należał do zwolenników współpracy z Frontem Morges.

Po wybuchu II wojny światowej przedostał się do Francji, gdzie od 16.10.1939 do 17.06.1940 był min. bez teki w rządzie gen. Władysława Sikorskiego. 13.11.1939 powołany przez premiera na członka Komitetu Ministrów dla Spraw Kraju, pracował w nim do stycznia 1940 i ponownie objął tę funkcję 2.08.1940 już w Londynie. Pod koniec 1939 powrócił do działalności politycznej w ruchu narodowym, wchodząc w skład tzw. trójki kierowniczej Komitetu Politycznego Stronnictwa Narodowego. W czerwcu 1940 przez Hiszpanię i Portugalię ewakuował się z rodziną do Anglii. W rządzie gen. Sikorskiego od 19.07.1940 do 28.08.1941 min. sprawiedliwości. Należał też do Polsko-Czechosłowackiego Komitetu Koordynacyjnego. 28.07.1941, w związku z podpisaniem układu Sikorski-Majski, złożył dymisję, którą prezydent Władysław Raczkiewicz przyjął dopiero 28 sierpnia. Mianowany 24.11.1941 przez min. spraw zagranicznych Edwarda Raczyńskiego prezesem Biura Prac Politycznych, Ekonomicznych i Prawnych; pełnił tę funkcję do rozwiązania Komitetu w lipcu 1942. 28.01.1942 został mianowany min. bez teki, za co władze SN, będące w opozycji do rządu gen. Sikorskiego, usunęły go ze Stronnictwa. 13.07.1942 objął i pełnił do 14.07.1943 stanowisko min. spraw kongresowych. Po śmierci gen. Sikorskiego powołany na to samo stanowisko 14.07.1943 w rządzie Stanisława Mikołajczyka, pełnił tę funkcję do 24.11.1944. Wszedł również w skład utworzonego 1.08.1943 Komitetu Politycznego Rady Ministrów. Po ustąpieniu gabinetu Mikołajczyka 24.11.1944 nie wszedł do nowego rządu i powrócił do działalności publicystycznej. Publikował wówczas w prasie polonijnej, m.in. w: „Dzienniku Chicagowskim”, „Dzienniku dla Wszystkich” (Buffalo), „Związkowcu” (Cleveland), „Gazecie Polskiej w Kanadzie”, „Narodowcu” (Lans, Francja), „Głosie Polskim”, „Kurierze Polskim” oraz miesięczniku „Bóg i Ojczyzna” w Buenos Aires.

We wrześniu 1948 wraz z rodziną wyjechał do Argentyny. Zamieszkał pod Buenos Aires w Villa Ballester, tam też zmarł i został pochowany na cmentarzu w San Isidro. W 1994 jego prochy zostały przeniesione do grobu rodzinnego na Cmentarzu Zasłużonych Wielkopolan w Poznaniu.

W 1920 ożenił się z Marią Emilią z d. Prószyńska (1893–1989), malarką. Syn Jan (1925–1988), inżynier, nauczyciel matematyki i fizyki w szkołach argentyńskich, autor opowiadań i powieści dla młodzieży.

Publikacje: liczne prace, m.in. z zakresu stosunków polsko-niemieckich: *Jeden naród – jedna myśl*, Wrocław 1901; *Territoires polonais sous la domination prusienne*, Paris 1919; *Polska na przełomie dziejów. Fakty i dokumenty*, t. 1–2, Poznań 1927–1931, w tłumaczeniu na jęz. niemiecki pt. *Polen am Wendepunkt der Geschichte*, Berlin 1939; (jako Jan Światoślawski) red. pracy zbior. *Sprawa polska. Pytania i odpowiedzi*, Londyn 1942; *Brońmy granicy na Odrze i Nysie*, Chicago, Illinois 1948.

Odnaczenia: Miecze hallerowskie, Krzyż Zasługi Poznańskiej Rady Ludowej; rumuńskie: Ordinal național Steaua României (Order Narodowy Gwiazdy Rumunii).

Archiwalia: AAN, KNP, sygn. 221, s. 35, sygn. 223, s. 39–41; Archiwum M. Seydy w posiadaniu rodziny.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 15, s. 291; RSZ 1937, s. 20; Günther Władysław, *Pióropusz i szpada. Wspomnienia ze służby zagranicznej*, Paryż 1963, s. 59; Kulski Władysław W., *Pamiętnik b. polskiego dyplomaty*, „Zeszyty Historyczne”, 1978, z. 43, s. 149; *Nekrolog*, „Bóg i Ojczyzna” (Buenos Aires), 1967, nr 303–304, s. 24; *Nekrolog*, „Głos Polski” (Buenos Aires), 26.05.1967, nr 21, s. 5; *Uroczystości poznańskie. Mowa Ministra Seydy*, „Gazeta Lwowska”, 1.01.1920, s. 1–2; *Z Warszawy*, ibidem, 20.10.1918, s. 3.

Opracowania: *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 111; Wanke Bronisław, *Władze legalne RP na Uchodźstwie (1940–1970)*, „Zeszyty Historyczne”, 1979, z. 47, s. 87–90; Wątor Adam, *Marian Seyda, 28 maja 1923–27 października 1923*, [w:] *Ministerstwo Spraw Zagranicznych II Rzeczypospolitej. Organizacja, polityka, ministrowie*, pod red. P. Długołęckiego i K. Szczepanika, Szczecin 2015, s. 214–234; Więckowski Michał, *Wspomnienie o Marianie Seydzie*, „Głos Polski” (Buenos Aires), 2.06.1967, nr 22, s. 3.



Skirmunt Konstanty (v. Skirmunitt). Ur. 30.08.1866 w Mołodowie, pow. Kobryń (obecnie Drohiczyn), Podlasie; zm. 24.07.1949 w Wałbrzychu-Sobiecinie. Pochodził z rodziny ziemiańskiej; syn Henryka i Marii z d. Twardowska.

Ukończył niemieckie gimnazjum w Libawie w 1882, a w 1887 Wydział Prawny Uniwersytetu w Petersburgu. Do 1889 odbywał praktykę w IV Departamencie Senatu. Założyciel i członek wielu organizacji rolniczych na terenie byłej guberni grodzieńskiej, mińskiej i wileńskiej; m.in. w l. 1902–1905 wiceprezes Grodzieńskiego Towarzystwa Rolniczego. W 1907 należał do założycieli Stronnictwa Krajowego Litwy i Białorusi. W l. 1909–1917, z wyboru ziemian guberni grodzieńskiej, członek rosyjskiej Rady Państwa, w której był członkiem komisji finansowej. Po wybuchu I wojny światowej podjął działalność charytatywną, pełnił funkcję zastępcy pełnomocnika Czerwonego Krzyża przy III armii rosyjskiej na froncie galicyjskim. Od sierpnia 1915 zajmował się opieką nad uchodźcami wojennymi, w tym czasie był członkiem rosyjskiego Państwowego Komitetu do Spraw Uchodźców, a także Komitetu Obywatelskiego Królestwa Polskiego. Od 1916 kontaktował się z działaczami Stronnictwa Demokratyczno-Narodowego. Po rewolucji lutowej 1917 zrezygnował z zasiadania w Dumie. Jako delegat polskich organizacji Litwy i Białorusi, uznających Radę Regencyjną, wyjechał w maju 1917 do Londynu, gdzie nawiązał kontakt z Romanem Dmowskim. Uczestnik spotkania założycielskiego Komitetu Narodowego Polskiego w dniach 9–10.08.1917 w Lozannie. Od 08.1917 do 1919 przedstawiciel tego Komitetu we Włoszech. Miał reprezentować Komitet zarówno przy Kwirynale, jak i w Watykanie. Uczestniczył m.in., w dniach 8–10.04.1918, w kongresie narodów uciskanych przez Austro-Węgry w Rzymie. 24.08.1918 uzyskał zgodę władz włoskich na sprawowanie opieki nad Polakami przebywającymi we Włoszech. W lutym 1919 został wysłany z ramienia KNP, i jako jego przedstawiciel w Rzymie, do Warszawy w celu zreferowania spraw konsularnych reprezentacji polskiej za granicą.

Formalnie od 24.05.1919, a faktycznie od 1.07.1919 do 19.09.1921 poseł nadzwyczajny i min. pełnomocny w Poselstwie RP przy rządzie królewsko-włoskim w Rzymie, chociaż listy uwierzytelniające Naczelnik Państwa Józef Piłsudski podpisał dopiero 3.07.1919. Równocześnie członek delegacji polskiej na konferencję pokojową w Wersalu. Reprezentował Polskę w komisji odpowiedzialności sprawców wojny. W czerwcu 1921 przybył do Warszawy, by objąć funkcję min. spraw zagranicznych, którą sprawował w okresie 11.06.1921–6.06.1922 w dwóch kolejnych gabinetach Wincentego Witosa i Antoniego Ponikowskiego; po dymisji pełnił swe obowiązki do 26 czerwca. W trakcie jego urzędowania weszła w życie 25.07.1921 Konwencja o przymierzu odpornym między Rzeczpospolitą Polską a Królestwem Rumunii, podpisana 3.03.1921 w Bukareszcie. Jako minister doprowadził do podpisania 20.10.1921 konwencji handlowej polsko-czechosłowackiej. 6.11.1921 podpisał w Pradze, wraz z Edwardem Beneszem, Umowę polityczną między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Czechosłowacką, z aneksem, nieratyfikowaną jednak przez żadną ze stron. 6.02.1922, z jego inicjatywy, została podpisana Konwencja polsko-francuska dotycząca majątków, praw i udziałów (weszła w życie 17.08.1923). 17.03.1922 podpisał w Warszawie układ pomiędzy Polską, Łotwą, Estonią i Finlandią (tzw. układ warszawski), stwierdzający wspólnotę interesów politycznych i gospodarczych; 15.05.1922 podpisał w Genewie, wraz z Naczelnikiem Państwa, Konwencję polsko-niemiecką dotyczącą Górnego Śląska. Już po ustąpieniu ze stanowiska ministra podpisano 7.10.1922, negocjowany przez Konstantego Skirmunta, polsko-sowiecki protokół, w którym Rosja Sowiecka zobowiązała się wypłacić części należnych Polsce reparacji i przyspieszyć repatriację obywateli polskich, a Polska zobowiązała się wysiedlić 14 wskazanych przez Moskwę osób z Borisem Sawinkowem na czele. Ten tzw. protokół Karachana nigdy nie został do końca zrealizowany. 14.10.1922 mianowany (nominacja została podpisana już 2.09.1922) na posła nadzwyczajnego i min. pełnomocnego w Londynie, gdzie przybył 10.11.1922 i 22 listopada złożył listy uwierzytelniające królowi Jerzemu V. Funkcję tę sprawował do 18.11.1929. Równocześnie, od 11.07.1923 do 6.05.1924, stały delegat pełnomocny rządu polskiego w Lidze Narodów, gdzie był przewodniczącym Komisji dla Spraw Rozbrojenia i członkiem Komisji dla Spraw Politycznych Zgromadzenia Ligi Narodów. Po podniesieniu rangi placówki RP w Londynie ambasador od 19.11.1929 do 27.06.1934 (choć niektóre źródła podają inną datę). Odwołany formalnie w związku z osiągnięciem wieku emerytalnego; przeszedł w stan spoczynku 31.07.1934. Aktywny członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej, przynajmniej w 1932.

Na emeryturze zamieszkał w rodzinnym domu w Mołodowie. W 1936 był w składzie delegacji polskiej na pogrzeb króla Anglii Jerzego V. Na początku 1938 podupadł na zdrowiu, został częściowo sparaliżowany. Po 17.09.1939, na skutek agresji sowieckiej, musiał opuścić majątek i udał się w kierunku Warszawy. Dotarł do Milanówka, a następnie do Suchowoli, by przez Poznań w końcu przyjechać do Warszawy. Od 11.04.1940 przebywał w majątku Henryka Potockiego w Chrzastowie w Kieleckiem, a wiosną 1941 przeniósł się do majątku Niemce na Lubelszczyźnie. Zimą 1941 ponownie w Warszawie, a od 11.04.1942 w Chrzastowie. W marcu 1945 znalazł się w Krakowie, skąd udał się do klasztoru sióstr

Urszulanek w Lipnicy k. Poznania, gdzie zamieszkał w listopadzie 1946. Ostatnie lata życia spędził w klasztorze sióstr Niepokalanek w Wałbrzychu.

Rodziny nie założył. Brat Henryk i siostra Maria (1872–1939), działaczka społeczna, aresztowani w Mołodowie 18.09.1939, tam też mieli zostać zamordowani 20.09.1939 przez „chłopów”, wg informacji sowieckich. Siostra Jadwiga (1874–1968), przyjaciółka Marii Rodziewiczówny, którą się opiekowała.

Odznaczenia: Order Odrodzenia Polski I kl., Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Złoty Krzyż Zasługi; austriackie: Ehrenzeichen für die Verdienste um die Republik Oesterreich (Za Zasługi dla Republiki Austrii); belgijskie: Ordre de Léopold (Order Leopolda) I kl.; brytyjskie: The Royal Victorian Order (Królewski Order Wiktorii) I kl.; czeskosłowackie: Československý řád Bílého lva (Order Białego Lwa) I kl.; fińskie: Suomen Valkoisen Ruusun ritarikunta (Order Białej Róży) I kl.; francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa) I kl.; jugosłowiańskie: Orden Belog orla (Order Białego Orła) I kl.; norweskie: Den Kongelige Norske Sanct Olavs Orden (Królewski Order Świętego Olafa); rumuńskie: Ordinul național Steaua României (Order Narodowy Gwiazdy Rumunii) I kl.; włoskie: Corona d'Italia (Order Korony Włoch) I kl.

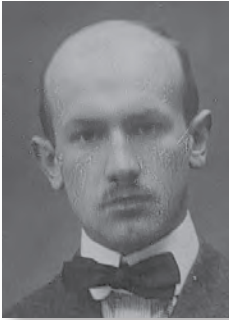
Archiwalia: AAN, Amb. RP w Paryżu, sygn. 268, s. 3; AAN, Attachés..., sygn. 105/1, s. nlb.; AAN, KCNP, sygn. 13, s. 62–68, sygn. 72, s. 145, 156–158; AAN, KNP, sygn. 170, s. 14, 44, sygn. 171, s. 109, sygn. 172, s. 13, 122–123, 131; AAN, Konsulat RP w Użhorodzie, sygn. 91, s. 187.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1920, s. 34; 1923, nr 6, s. 106, nr 12, s. 245; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 1; RSZ 1932, s. 51, 247; RSZ 1937, s. 20, 133, 140, 149; RSZ 1939, s. 138, 152, 162; *Dokumenty z dziejów polskiej polityki zagranicznej 1918–1939*, t. I: 1918–1932, Warszawa 1989, s. 146–148, 180–182, 191–192, 198–209, 217–229; Romer Eugeniusz, *Pamiętnik paryski 1918–1919*, do druku przyg. A. Garlicki i R. Świętek, Wrocław 1989, s. 133; Schimitzek Stanisław, *Drogi i bezdroża minionej epoki. Wspomnienia z lat pracy w MSZ (1920–1939)*, Warszawa 1976, s. 35, 40–42; Skirmunt Konstanty, *Moje wspomnienia 1866–1945*, wstęp i oprac. E. Orlof, A. Pasternak, Rzeszów 1998, s. 243.

Opracowania: *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 111–112; Lewandowski Józef, *Instrukcja A. Skirmunta*, „Zeszyty Historyczne”, 1972, z. 22, s. 94–96; Łaptos Józef, *Dyplomaci II RP w świetle raportów Quai d'Orsay*, Warszawa 1993, s. 64, 98, 250; Łossowski Piotr, *Dyplomacja polska 1918–1939*, Warszawa 2001, s. 81–84; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 670; Nowak-Kiełbikowa Maria, *Konstanty Skirmunt. Polityk i dyplomata*, Warszawa 1998; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 80.

Skowroński Tadeusz. Ur. 26.06.1896 w Warszawie; zm. 22.02.1986 we Fryburgu, Szwajcaria. Syn Romana, lekarza, i Zofii z d. Budna.

Ukończył w 1914 ośmioklasowe gimnazjum filologiczne W. Górskiego w Warszawie. W tym samym roku podjął studia na Uniwersytecie we Fryburgu i tu w 1918 uzyskał doktorat nauk politycznych i ekonomicznych. W czasie I wojny światowej pracował jako kierownik sekcji jeńców przy Komitecie Pomocy dla Ofiar Wojny w Vevey. Podjął też w listopadzie 1918 działalność w Komitecie Narodowym Polskim w Paryżu. W styczniu



1919 jako sekretarz osobisty delegata Komitetu Maurycygo Zamoyskiego udał się wraz z nim z Francji do Polski. Następnie z misją KNP przybył w kwietniu 1919 z Paryża do Rzymu jako sekretarz przy Misji KNP w Rzymie.

Od kwietnia 1919 II sekretarz Poselstwa RP w Rzymie przy Kwirynale, choć formalnie został nim mianowany 6.06.1919. Od 15.09.1919 szef biura polskiej delegacji ekonomicznej na konferencję pokojową w Paryżu; krótko był też sekretarzem Romana Dmowskiego. Pozostał na tym stanowisku do 1.04.1921. W obliczu ofensywy bolszewickiej zgłosił się ochotniczo do Wojska Polskiego i służył w 203. pułku ułanów. Po zakończeniu kampanii powrócił z frontu na placówkę przy Kwirynale. Odwołany do centrali MSZ, od 1.04.1921 sekretarz gabinetu min. spraw zagranicznych Konstantego Skirmunta. 1.03.1923 nadal w stopniu II sekretarza legacyjnego pracował w Wydziale Środkowo-Europejskim (D.IV.) Departamentu Dyplomatycznego, a po reorganizacji od 25.07.1924 był kierownikiem Referatu Krajów Bliskiego Wschodu w Wydziale Wschodnim (P.III.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego. Pozostał na tym stanowisku do 16.10.1927. 1.01.1925 mianowany radcą ministerstwa. W 1926 był w składzie delegacji polskiej uczestniczącej w koronacji szacha perskiego Rezy Pahlawiego. Skierowany ponownie na placówkę zagraniczną, pozostawał od 16.10.1927 do 28.02.1929 I sekretarzem poselstwa w Poselstwie RP w Brukseli. Odwołany, od 1.03. do 1.05.1929 radca ministerialny w MSZ. Od 1.05.1929 do 31.01.1935 I sekretarz poselstwa w Poselstwie RP w Bernie. Przynajmniej od 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Ponownie w ministerstwie od 1.02. do 31.02.1935. 1.04.1935 objął stanowisko konsula generalnego i kierownika Konsulatu RP w Amsterdamie i pełnił je do 28.02.1938. Nominowany na stanowisko posła nadzwyczajnego i min. pełnomocnego w Poselstwie RP w Rio de Janeiro 1.03.1938, pozostał na tym stanowisku do 12.09.1945, tj. do chwili wycofania przez Brazylię uznania dla Rządu RP na Uchodźstwie w Londynie.

Po wybuchu II wojny światowej inspirator powstania Komitetu Pomocy Ofiarom Wojny w Polsce z siedzibą w Rio de Janeiro wraz z siecią subkomitetów na terenie Brazylii; był też jego honorowym przewodniczącym.

Pozostał na emigracji w Brazylii. Początkowo prowadził własną działalność gospodarczą, otworzył w Copacabanie cukiernię, ale po roku ją sprzedał. Założył spółkę importowo-eksportową Orbis. W grudniu 1949 wraz z Alfredem Jurzykowskim założył spółkę „Distribuidoresa Unidos do Brasil”, która wybudowała montownię samochodów ciężarowych Mercedes Benz w Brazylii, i był jej dyrektorem. Równocześnie w l. 1946–1950 wykładał na Wydziale Filozofii Papieskiego Uniwersytetu Katolickiego w Rio de Janeiro, zajmował się przede wszystkim nowoczesną emigracją. Współpracował również z Radiem Wolna Europa; w 1957 wybrany wiceprezesem brazylijskiej grupy Radia Wolna Europa. Pozostawał też reprezentantem Rządu RP na Uchodźstwie w Londynie na Brazylię.

W 1964 przeniósł się do Rzymu, a następnie w 1971 osiadł na stałe we Fryburgu.

Ożenił się 17.08.1927 z Krystyną (Chrystyną) z d. Turno (1902–1956); w czasie II wojny światowej patronowała ona Komitetowi Pomocy Ofiarom Wojny w Polsce z siedzibą

w Rio de Janeiro. Synowie: Roman (1928–1994), przemysłowiec, działacz polonijny w Brazylii; Krzysztof (1929–2006), przemysłowiec i działacz polonijny w Brazylii; Marek (ur. 1936). Po raz wtóry ożenił się 16.02.1965 w Rzymie z Mercedes de Fischer, l.v. Altishoffen, wdową po komendancie gwardii papieskiej w Watykanie.

Publikacje: publikował w prasie brazylijskiej i polonijnej, często pod pseud. Prus i Karski. Pozostawił również wspomnienia i pamiętnik: *Wojna polsko-niemiecka widziana z Brazylii 1939–1940*, Londyn 1980, oraz *Pamiętniki 1914–1939. Student w Szwajcarii. Dyplomata wolnej Polski*, Pruszków 1999; w tej ostatniej znalazła się pełna bibliografia jego publikacji.

Odznaczenia: Order Odrodzenia Polski IV kl., Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, brązowy i srebrny Medal za Długoletnią Służbę; belgijskie: Ordre de la Couronne (Order Korony) IV i V kl.; francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa) V kl.; greckie: Tagma toi soteros (Order Zbawiciela) IV kl.; luksemburskie: Ordre de la Couronne de Chêne (Order Korony Dębowej) III kl.; perskie: Medal Pamiątkowy; rumuńskie: Ordinul național Steaua României (Order Narodowy Gwiazdy Rumunii) III i IV kl.

Archiwalia: AAN, KNP, sygn. 171, s. 109, sygn. 172, s. 50, sygn. 222, s. 18, sygn. 223, s. 15–16, sygn. 239, s. 78, sygn. 244, s. 8; AAN, MSZ, sygn. 583, s. 24; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 7; AMSZ, zespół 9, Dep. III, t. 601, s. 50.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1920, s. 34; 1923, nr 6, s. 91; 1925, nr 1, s. 8; 1927, nr 7, s. 122, nr 8, s. 130; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 2; RSZ 1932, s. 51, 239; RSZ 1937, s. 77, 210; RSZ 1939, s. 48, 84, 237; *Dziennik czynności Prezydenta RP Władysława Raczkiewicza 1939–1947*, t. I: 1939–1942, oprac. J. Piotrowski, Wrocław 2004, s. 99; Skirmunt Konstanty, *Moje wspomnienia 1866–1945*, wstęp i oprac. E. Orlof, A. Pasternak, Rzeszów 1998, s. 99, 109; Skowroński Tadeusz, *Pamiętniki 1914–1939. Student w Szwajcarii. Dyplomata wolnej Polski*, Pruszków 1999; Szembek Jan, *Diariusz i teki Jana Szembeka (1935–1945)*, t. III, Londyn, s. 123–124, 219–221, t. IV, Londyn 1972, s. 46, 546–547, 580.

Opracowania: *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 112; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 672; Malczewski Zdzisław, *Obecność Polaków i Polonii w Rio de Janeiro*, Lublin 1996, s. 141–142, 158, 217, 270–272; idem, *Skowroński Tadeusz*, [w:] *Encyklopedia polskiej emigracji i Polonii*, t. IV: P–S, Toruń 2005, s. 391–392; idem, *Słownik biograficzny Polonii brazylijskiej*, Warszawa 2000, s. 188–190; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 45, 125; Sibora Janusz, *Narodziny polskiej dyplomacji u progu niepodległości*, Warszawa 1998, s. 217, 230; Skowroński Tadeusz, *Wojna polsko-niemiecka widziana z Brazylii 1939–1940*, Londyn 1980.

Skrzyński Aleksander Józef (v. Skrzyzynno-Skrzyński). Ur. 19.03.1882 w Zagórzach k. Gorlic; zm. 25.09.1931 w Ostrowie Wielkopolskim. Pochodził z rodziny arystokratycznej; syn Adama Tomasa Aleksandra i Oktawii z d. Tarnowska.

W 1900 otrzymał maturę w III c.k. Gimnazjum w Krakowie. Podjął studia prawnicze na Uniwersytecie Wiedeńskim w l. 1900–1904 i kontynuował je w roku akademickim 1904/1905 w Krakowie, uzyskując tytuł doktora praw w 1906. Krótko pracował jako



praktykant w Namiestnictwie we Lwowie i starostwie w Gorlicach w l. 1908–1909. Od grudnia 1909 pracował w dyplomacji austro-węgierskiej jako attaché w ambasadzie przy Watykanie. Mianowany w 1912 szambelanem dworu cesarza Franciszka Józefa I, został przeniesiony do poselstwa w Hadze; w 1913 przeniesiony do ambasady w Berlinie i po krótkim czasie do ambasady w Paryżu. Nie jest pewne, czy przyjął nominację na sekretarza legacyjnego w ambasadzie austro-węgierskiej w Waszyngtonie. Został przydzielony do poselstwa w Królestwie Wirtembergii w Stuttgarcie. Po wybuchu I wojny światowej zmobilizowany, służył w armii austriackiej, awansując od szeregowca do podporucznika, cały czas w Stuttgarcie. Tam też związany był z polskim Stronnictwem Prawicy Narodowej (SPN). Po rozwiązaniu SPN i powołaniu do życia Stronnictwa Budowy Zjednoczonej Polski 27.11.1918 został wybrany jego wiceprezesem.

Po przejściu do polskiej służby zagranicznej został mianowany 24.05.1919 posłem nadzwyczajnym i min. pełnomocnym RP w Bukareszcie. Listy uwierzytelniające złożył 22 czerwca, a swą funkcję pełnił do 30.04.1923. W czerwcu 1921 otrzymał pełnomocnictwo Naczelnika Państwa Józefa Piłsudskiego do podpisania konwencji handlowej polsko-rumuńskiej, co nastąpiło 1.07.1921. W okresie 16.12.1922–26.05.1923 min. spraw zagranicznych w gabinecie Władysława Sikorskiego. Wynegocjował uznanie przez Konferencję Ambasadorów, 15.03.1923, wschodniej granicy Polski. Po dymisji rządu przez kilka miesięcy przebywał w Londynie, pozostając poza dyplomacją, do której powrócił, obejmując 6.05.1924 funkcję delegata i kierownika Delegacji RP przy Lidze Narodów w Genewie. Pełnił ją formalnie do 30.12.1925, gdyż 27.07.1924 został powołany przez nowego premiera Władysława Grabskiego ponownie na stanowisko min. spraw zagranicznych. We wrześniu 1924 na V Zgromadzeniu Ligi Narodów został wybrany na jednego z jego wiceprzewodniczących. W tym czasie, 10.02.1925, został podpisany konkordat pomiędzy Stolicą Apostolską a Polską. Gdy 14.11.1925 upadł rząd Grabskiego, Skrzyński otrzymał misję formowania nowego rządu i 20.11.1925 objął funkcję prezesa Rady Ministrów, łącząc ją z teką min. spraw zagranicznych do 5.05.1926. W dniach 15.07.–8.08.1925 odbył ważną propagandowo podróż do USA, w trakcie której spotkał się z prezydentem Calvinem Coolidge'em. 16.10.1925 podpisał w imieniu rządu polskiego układy lokarneńskie; deklarował się ich zwolennikiem. 26.03.1926 podpisał odnowiony sojusz, w tym również wojskowy, polsko-rumuński. Po złożeniu dymisji swego rządu 21.04.1926 i nieprzyjęciu jej przez prezydenta Stanisława Wojciechowskiego ponowił ją 5 maja; odszedł z dyplomacji i odsunął się od życia politycznego.

Osiadł w swoim majątku, w 1928 założył firmę Przemysł Drzewny Dr Al. Hr. Skrzyńskiego w Gorlicach. Objął funkcję prezesa rady Pierwszej Fabryki Lokomotyw w Polsce oraz wiceprezesa zarządu Towarzystw Międzynarodowych i Krajowych Zawodów Konnych w Polsce. Jako przewodniczący Polskiej Unii Intelktualnej przewodniczył VII Zjazdowi Międzynarodowego Związku Unii Intelktualnych w październiku 1930 w Krakowie.

Zmarł w wyniku obrażeń odniesionych w wypadku samochodowym pod Łąkocinami k. Ostrowa Wielkopolskiego; został pochowany w Zagórzanach.

Rodziny nie założył. Jego siostra Izabela w 1905 wyszła za mąż za Jana Szembeka (1881–1945), późniejszego dyplomata.

Publikacje: m.in.: *Dwa listy*, Kraków 1918; *Poland and Peace*, London 1923, wyd. polskie: *Polska a pokój*, Warszawa 1924; *Polska a protokół w sprawie pokojowego rozwiązywania sporów międzynarodowych*, Warszawa 1924; *American and Polish Democracy*, Washington 1925; *Dwie mowy*, Warszawa 1927; *Liga Narodów jako punkt centralny polityki zagranicznej*, Warszawa 1929.

Odznaczenia: Krzyż Komandorski i Wielka Wstęga Orderu Odrodzenia Polski; austriackie: Ehrenzeichen für die Verdienste um die Republik Oesterreich (Order Za Zasługi); czechosłowackie: Československý řád Bílého lva (Order Białego Lwa); estońskie: Order Krzyża Wolności I kl.; fińskie: Suomen Valkoisen Ruusun ritarikunta (Order Białej Róży); francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa); peruwiańskie: Słońce Peru; rumuńskie: Ordinul național Steaua României (Order Narodowy Gwiazdy Rumunii); szwedzkie: Kungliga Nordstjärneorden (Królewski Order Gwiazdy Polarnej); watykańskie: Ordine Piano (Order Piusa IX); włoskie: Corona d'Italia (Order Korony Włoch).

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Bukareszcie, sygn. 48, s. 6; AAN, Amb. RP w Paryżu, sygn. 268, s. 8; AAN, Attachés..., sygn. 105, s. nlb.; AAN, KCNP, sygn. 13, s. 69–72; AAN, KNP, sygn. 172, s. 13, 131, 159; AAN, MSZ, sygn. 274, s. 210.

Źródła drukowane: Dz. Urz. MSZ, 1920, s. 35; 1923, nr 6, s. 89; *MSZ. Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 28; *RSZ 1937*, s. 20, 116, 149; *RSZ 1939*, s. 127, 138; Morawski Kajetan, *Tamten brzeg. Wspomnienia i szkice*, Paris (b.r.w.), s. 141; Schimitzek Stanisław, *Drogi i bezdroża minionej epoki. Wspomnienia z lat pracy w MSZ (1920–1939)*, Warszawa 1976, s. 61–65, 97–98, 118, 203; Thugutt Stanisław, *Autobiografia*, Warszawa 1984, s. 172.

Opracowania: Balcerak Wiesław, *Polityka zagraniczna Polski w dobie Locarno*, Wrocław 1967, s. 105–113; Baumgart Marek, *Aleksander Skrzyński (16 XII 1922–26 V 1923 r.) (27 VII 1924–5 V 1925 r.)*, [w:] *Ministrowie spraw zagranicznych (1919–1939)*, red. J. Pajewski, Szczecin 1992, s. 135–149; Korczyk Henryk, *Skrzyński Aleksander Józef (1882–1931)*, [w:] *PSB*, t. 38, 1997–1998, s. 453–460 (tu bibliografia); *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 112; Łaptos Józef, *Dyplomaci II RP w świetle raportów Quai d'Orsay*, Warszawa 1993, s. 55, 116, 132–133, 198–199; Łossowski Piotr, *Dyplomacja polska 1918–1939*, Warszawa 2001, s. 87–91; Wandycz Piotr, *Aleksander Skrzyński, minister spraw zagranicznych II Rzeczypospolitej*, Warszawa 2006, s. 287–288 (tu bibliografia); Wysocki Alfred, *Sprzed pół wieku*, Kraków 1974, s. 17.

Skrzyński Władysław Bolesław Ignacy Anzelm (v. Skrzynno-Skrzyński). Ur. 21.04.1873 we Lwowie; zm. 27.12.1937 w Rzymie. Syn Zdzisława, właściciela dóbr i posła do galicyjskiego Sejmu Krajowego, oraz Celiny z d. Dunin-Borkowskiej.

Studiował prawo we Lwowie, w Monachium i Grazu, a ukończył je w 1894 na Uniwersytecie Jagiellońskim. W l. 1897–1899 urzędnik Namiestnictwa w Grazu. Przeszedł do dyplomacji austro-węgierskiej. Pracował na placówkach w Konstantynopolu, w randze attaché, a następnie w Monachium, Sztokholmie i Paryżu – tu jako sekretarz poselstwa. Miał jako II sekretarz pracować w Watykanie, Hadze, Brukseli i ponownie w Rzymie.



Po wybuchu wojny przeniesiony do Montreaux k. Lozanny jako agent konsularny w randze radcy ambasady w Bernie. Przebywał tam do 1918, pozostając specjalnym łącznikiem dyplomatycznym między Austro-Węgrami a państwami koalicji. Jako zwolennik niepodległości Polski uczestniczył w tajnych pertraktacjach zmierzających do zerwania sojuszu monarchii habsburskiej z Niemcami, a następnie do zawarcia odrębnego pokoju z Austro-Węgrami.

Po przejściu do polskiej służby zagranicznej był w rządzie Ignacego J. Paderewskiego, od 11.04. do 24.11.1919 podsekretarzem stanu w MSZ. Ponieważ premier sprawował funkcję ministra spraw zagranicznych, Skrzyński kierował ministerstwem. W kwietniu i maju uczestniczył w obradach konferencji pokojowej w Paryżu. Dymisję złożył 20 lub 21.11.1919, oficjalnie ze względu na stan zdrowia. Mianowany, od 24.11.1919 do 31.08.1921 zajmował stanowisko posła nadzwyczajnego i min. pełnomocnego w Poselstwie RP w Madrycie, choć nominacja została podpisana 6.12.1919. Od 31.08.1921 poseł nadzwyczajny i min. pełnomocny w Poselstwie RP w Watykanie. A po podniesieniu rangi placówki od 27.11.1924 ambasador w Ambasadzie RP w Watykanie. 10.02.1925 uczestniczył w podpisaniu konkordatu między Stolicą Apostolską a Polską. Przynajmniej w 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. W l. 30. objął również funkcję wicedziekana korpusu dyplomatycznego akredytowanego przy Watykanie.

Zmarł w trakcie pełnienia obowiązków. Został pochowany w Rzymie na cmentarzu Campo Verano, a w 1938 jego prochy przeniesiono do rodzinnego majątku Bachórz w pow. brzozowskim. Tablica pamiątkowa poświęcona Skrzyńskiemu znajduje się w kościele polskim św. Stanisława w Rzymie.

W czerwcu 1931 ożenił się z Izabelą da Silva y Carvajal, córką markiza de Santa Cruz, l.v. Metternich-Winnebourg (1869–1930). Nie mieli dzieci.

Publikacje: w młodości podejmował próby pisarskie, współautor dwóch tomików parodystycznych: *Jęk ziemi*, Kraków 1895, i *Eleonora*, Kraków 1895, oba pod zbiorowym pseud. Fosforyczny Skalderon i Dr Julian Pogorzelski.

Odnaczenia: Wielka Wstęga Orderu Odrodzenia Polski I kl., Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości; francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa) IV kl.; tureckie: Order Osmana; watykańskie: Ordine Equestre di Santi Gregorio Magno (Order Świętego Grzegorza Wielkiego) I kl., Ordine Piano (Order Piusa IX) I kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Rzymie, sygn. 231, s. 16; AAN, Archiwum Ignacego J. Paderewskiego, sygn. 823, s. 11; AAN, KCNP, sygn. 13, s. 80–97, sygn. 71, s. 79–82, sygn. 72, s. 160–162; AAN, MSZ, sygn. 260, s. 185–202, sygn. 274, s. 209, sygn. 190a, s. 12; AAN, Posel. RP w Charkowie, sygn. 35, s. 1–2; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 7.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 104; *MSZ. Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 29; *RSZ 1932*, s. 51, 245; *RSZ 1937*, s. 73, 131, 210; *RSZ 1939*, s. 80, 148; Drohojowski Jan, *Jana Drohojowskiego wspomnienia dyplomatyczne*, wyd. 3, Kraków 1972, s. 32–34; Gawroński Jan, *Dyplomatyczne wagary*, Warszawa 1965, s. 136; Günther Władysław, *Pióropusz*

i szpada. Wspomnienia ze służby zagranicznej, Paryż 1963, s. 95–96; Skirmunt Konstanty, *Moje wspomnienia 1866–1945*, wstęp i oprac. E. Orlof, A. Pasternak, Rzeszów 1998, s. 64.

Opracowania: Biliński Wojciech, *Skrzyński Władysław Bolesław Ignacy (1873–1937)*, [w:] PSB, t. 38, 1997–1998, s. 469–472 (tu bibliografia); *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 112; Łaptos Józef, *Dyplomaci II RP w świetle raportów Quai d'Orsay*, Warszawa 1993, s. 11, 44–49, 67–68, 116; Łossowski Piotr, *Dyplomacja polska 1918–1939*, Warszawa 2001, s. 79–80; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 672–673.

Srokowski Stanisław Józef. Ur. 8.07.1872 w miejscowości Węgrzce k. Krakowa; zm. 20.08.1950 w Warszawie. Syn Leona, urzędnika, i Izabeli z d. Pisulińska.

Uczęszczał do Gimnazjum św. Anny, a następnie do Gimnazjum św. Jacka w Krakowie, w tym ostatnim zdał maturę w 1891. Rozpoczął studia na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego z zakresu historii i nauk przyrodniczych (1891/92–1893/94). Dalsze studia kontynuował w l. 1894–1895 na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Lwowskiego (1895–1897), jednocześnie był asystentem w Katedrze Geologii i Mineralogii Politechniki Lwowskiej. W roku akademickim 1896/1897 studiował w Akademii Górniczej w Przybramie, Czechy. W l. 1897–1914 pracował jako nauczyciel we Lwowie (w l. 1895–1897 zastępca nauczyciela w Gimnazjum im. Franciszka Józefa I), w Rzeszowie (1897–1901 zastępca nauczyciela w seminarium męskim) i Tarnopolu (w l. 1901–1913 nauczyciel seminarium męskiego). W l. 1902–1914 działacz Towarzystwa Szkoły Ludowej na Podolu. W Tarnopolu założył Muzeum Podolskie, w 1913 nim kierował. Od 1904 należał do Stronnictwa Narodowo-Demokratycznego (SND), z ramienia którego w 1909 był delegatem na zjazd we Lwowie. W 1912 został wybrany do Komitetu Głównego partii, a w 1913 został członkiem Wydziału SND w Tarnopolu. Po wybuchu I wojny światowej, jako przeciwnik tworzenia legionów, podjął współpracę z Rosjanami okupującymi Lwów; objął stanowisko wicedyrektora Galicyjskiego Akcyjnego Banku Kupieckiego. Wobec odzyskania Lwowa przez Austriaków wyjechał do Kijowa. Tam też w roku szkolnym 1917/1918 był nauczycielem w Gimnazjum Męskim Macierzy Polskiej. W sierpniu 1918 ponownie znalazł się we Lwowie, ale ostatecznie wyjechał do Warszawy.

W 1918 został sekretarzem generalnym Biura Prac Kongresowych przy MSZ. Wszedł w skład utworzonej w Warszawie Komisji Przedplebiscytowej oraz Komisji Mazurskiej. Był ekspertem w delegacji polskiej na konferencję pokojową w Paryżu. W 1919 zaproponowano go na agenta konsularnego w Preszburgu (obecnie Bratysława), był w tym czasie urzędnikiem Biura Prac Kongresowych MSZ. W październiku 1919 został wysłany do Odessy kontrolowanej przez armię gen. Antona J. Denikina. W styczniu 1920 konsul w Konsulacie RP w Odessie. Wobec wejścia do miasta bolszewików, ewakuował się 11.02.1920 i przez Rumunię dotarł do Warszawy w marcu. W okresie 24.04.1920–16.11.1921 pierwszy konsul generalny i kierownik Konsulatu Generalnego RP w Królewcu. Odwołany 1.12.1921 pod naciskiem władz niemieckich, w 1921 został zastępcą dyrektora Departamentu Administracyjnego MSZ. 21.04.1922 mianowany generalnym inspektorem polskich placówek konsularnych na całym terytorium Niemiec, Szwajcarii, Danii, Holandii,

Belgii, Szwecji, Norwegii i Kłajpedzie z jednoczesnym mianowaniem kierownikiem Konsulatu RP w Hamburgu w charakterze konsula generalnego.

Odszedł z dyplomacji po mianowaniu go wojewodą wołyńskim, który to urząd sprawował od 1.02.1923 do 29.08.1924, gdy przeszedł na emeryturę. Osiadł wówczas w Margoninie w woj. poznańskim. W 1926 zainicjował i został pierwszym dyrektorem Instytutu Bałtyckiego w Toruniu. W 1927 zamieszkał w Milanówku pod Warszawą. W 1928 podjął pracę na Uniwersytecie Jagiellońskim, na którym wykładał geografę regionalną, a w Szkole Nauk Politycznych w Warszawie – geografę gospodarczą. W 1935 habilitował się i jako docent wykładał geografę regionalną na UJ. W 1935 został p.o. prezesem Polskiego Towarzystwa Geograficznego.

W uznaniu jego zasług dla Towarzystwa Szkoły Ludowej w Tarnopolu 3.05.1938 w gmachu Towarzystwa odsłonięto jego popiersie autorstwa Apolinarego Głowińskiego.

W czasie II wojny światowej osiadł w miejscowości Bukowiec pod Legionowem. Przygotowywał dla Komendy Głównej Armii Krajowej opracowania dotyczące Prus Wschodnich. Wykładał również w konspiracyjnych uczelniach. 24.01.1946 został mianowany przewodniczącym Komisji Ustalania Nazw Miejscowych przy Ministerstwie Administracji Publicznej. W okresie 11.1945–20.07.1950 docent geografii regionalnej Uniwersytetu Warszawskiego. Dla uczczenia jego zasług w poznawaniu Warmii i Mazur miejscowość Drengfurth w pow. kętrzyńskim przemianowano na Srokowo w grudniu 1946. Nie wiadomo, od kiedy, ale na pewno do 1948, wykładał również w Akademii Nauk Politycznych. W 1949 został mianowany profesorem.

Pochowany na Cmentarzu Ewangelicko-Augsburskim w Warszawie.

Dwukrotnie żonaty. Pierwszy związek zawarł 7.07.1900 we Lwowie ze Stanisławą z d. Kozłowska; rozwiódł się z nią w 1919. Po raz wtóry ożenił się 31.05.1921 z Marią Stefanią z d. Malicka, 1.v. Batycka (1892–1977). Oba małżeństwa były bezdzietne.

Publikacje: *Przewodnik po Muzeum Podolskim Towarzystwa Szkoły Ludowej w Tarnopolu*, Tarnopol 1912; *Zarys geografii fizycznej ziem polsko-litewsko-ruskich* (Kijów 1918); *L'Etat actuel de la question des droits des minorités nationales et la situation des minorités polonaises en Prusse Orientale*, Paris 1921; *Z krainy czarnego krzyża, uwagi o Prusach Wschodnich*, Poznań 1925; *Prusy Wschodnie, kraj i ludzie*, Warszawa 1929; *Geografia gospodarcza Polski* (wyd. 1 w 1931, do 1939 było osiem wydań); *East Prussia*, Toruń 1934; *Le Prusse Orientale*, Toruń 1934; *Słownik nazw geograficznych Polski Zachodniej i Północnej*, t. 1–2, Warszawa 1951. Wspomnienia: *Z dni zawieruchy dziejowej 1914–1918*, Kraków 1932; *Wspomnienia z trzeciego powstania górnośląskiego 1921*, Poznań 1926; *Z dzikich pól*, Poznań 1926. W 1980 Małgorzata Szostakowska wydała w Olsztynie wybór pism Srokowskiego, dotyczących Warmii i Mazur, pt. *Z krainy Czarnego Krzyża*.

Odznaczenia: Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski.

Archiwalia: AAN, KCNP, sygn. 73, s. 225–229; AAN, KNP, sygn. 170, s. 88; AAN, Konsulat RP w Malmö, sygn. 8, s. nlb.; AAN, MSZ, sygn. 274, s. 217.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1920, s. 39; 1922, nr 2, s. 26, nr 9, s. 97; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 12; RSZ 1937, s. 103; RSZ 1939, s. 109; Drohojowski Jan, *Jana Drohojowskiego wspomnienia dyplomatyczne*, wyd. 3, Kraków 1972, s. 52.

Opracowania: Korzeniowski Mariusz, *Za Złotą Bramą. Działalność społeczno-kulturalna Polaków w Kijowie w latach 1905–1920*, Lublin 2009, s. 177–178; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 175; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 687; Oracki Tadeusz, *Słownik biograficzny Warmii, Mazur i Powiśla XIX i XX wieku (do 1945 roku)*, Warszawa 1983, s. 296–297; Perkowska Urszula, *Corpus Academicorum Facultatis Philosophie Universitatis Iagellonicae 1850–1945*, Kraków 2007, s. 347–348; Popławski Zbysław, *Wykaz pracowników naukowych Politechniki Lwowskiej w latach 1844–1945*, Kraków 1994, s. 174; Skóra Wojciech, *Służba konsularna Drugiej Rzeczypospolitej. Organizacja, kadry i działalność*, Toruń 2006, s. 169, 290, 738, 741–742; Szostakowska Małgorzata, *Stanisław Srokowski (1872–1950). Polityk, dyplomata, geograf*, Olsztyn 1999; Zięba Andrzej A., *Srokowski Stanisław (1872–1950)*, [w:] PSB, t. 41, 2002, s. 238–244 (tu bibliografia).



Staniewicz Roman Adam (Adam Roman). Ur. 25.07.1890 w Tarnopolu; zm. 5.07.1949 w Pradze. Syn Marcina Karola.

Z dostępnych informacji dotyczących wykształcenia wiadomo jedynie, że ukończył studia prawnicze z tytułem doktorskim.

W służbie zagranicznej od 1919. W okresie 5.08.1919–31.10.1922 pracownik kontraktowy w Konsulacie RP w Pradze, w tym od 1.01.1920 jako I sekretarz konsularny służby stałej. Następnie, od 1.11.1922 do 23.06.1925, w Wicekonsulacie RP w Koszycach jako tytularny wicekonsul i kierownik wicekonsulatu; 15.03.1923 mianowany wicekonsulem. 1.06.1923 odwołany czasowo do centrali MSZ. Od 1.11. do 30.12.1923 przydzielony do Wydziału Środkowo-Europejskiego (D.IV.), z zachowaniem prowizorycznego charakteru przydziału. Od 1.12.1923 ponownie przydzielony do Wicekonsulatu RP w Koszycach; od 1.07.1924 tytularny konsul. W okresie 23.06.1925–1.03.1927 pracował w Konsulacie RP w Bratysławie, od listopada 1925 konsul tamże. Od 1.03.1927 do 15.07.1929 kierował Konsulatem Generalnym RP w Królewcu. Odwołany do ministerstwa, przydzielony do Departamentu Konsularnego. Od 1.08.1929 zastępca naczelnika, a od 1.09.1930 naczelnik Wydziału Ogólno-Konsularnego (K.I.) Departamentu Konsularnego. Przynajmniej od 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Ponownie skierowany na placówkę, od 1.05.1932 do 30.09.1934 konsul generalny i kierownik Konsulatu Generalnego RP w Kurytybie, Brazylii. Przeniesiony na placówkę w Europie, od 1.10.1934 do 29.02.1936 konsul generalny i kierownik Konsulatu Generalnego RP w Berlinie. Odwołany do ministerstwa, 1.03.1936 mianowany radcą. Prawdopodobnie też w tym roku przeniesiony w stan spoczynku. Do wybuchu wojny miał pracować jako adwokat w Jarocinie, woj. poznańskie. W okresie okupacji niemieckiej ukrywał się początkowo w Krakowie, a później w Kraśniku.

Od 1.05.1945 w MSZ jako attaché prasowy, a od 1.08.1945 radca poselstwa w Poselstwie w Pradze. Organizował tę placówkę od podstaw. 23.12.1948 nadano mu tytuł min. pełnomocnego ad personam.

Odnaczenia: Order Odrodzenia Polski IV kl., Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości; rumuńskie: Ordinul național Steaua României (Order Narodowy Gwiazdy Rumunii), III kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2992, s. 123; AAN, Konsulat RP w Koszycach, sygn. 47, s. 213, 223–225, 271, 281; AAN, MSZ, sygn. 274, s. 214; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 7; AAN, PRM, część IV, rektyfikaty, sygn. 17, t. 1, s. 6, część VI, sygn. 74-3, t. 1, s. 92, 95, 99, 160, 163, 175; AMSZ, Akta Staniewicza Romana.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 108, nr 7, s. 130; 1925, nr 5, s. 105; nr 12, s. 189; 1926, nr 12, s. 171; 1927, nr 1, s. 8, nr 2, s. 23; 1933, nr 19, s. 189; 1936, nr 1, s. 19; *MSZ. Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 34; *RSZ 1932*, s. 52, 136; *RSZ 1937*, s. 45, 99; *RSZ 1939*, s. 29, 106; Schimitzek Stanisław, *Drogi i bezdroża minioniej epoki. Wspomnienia z lat pracy w MSZ (1920–1939)*, Warszawa 1976, s. 21, 70.

Opracowania: Kurpisz Tomasz, *Zygmunt Lasocki (1867–1948). Między polityką a działalnością społeczną*, Toruń 2009, s. 371; Oracki Tadeusz, *Słownik biograficzny Warmii, Mazur i Powiśla XIX i XX wieku (do 1945 roku)*, Warszawa 1983, s. 297; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 32.



Starzewski Jan (v. Ostoja-Starzewski). Ur. 26.01.1895 w Wadowicach; zm. 25.01.1973 w Londynie. Syn Tadeusza Józefa, notariusza, i Heleny z d. Hajdukiewicz.

Uczęszczał do III Gimnazjum im. Króla Jana III Sobieskiego w Krakowie, gdzie zdał maturę w czerwcu 1913. Prawdopodobnie należał wówczas do organizacji Związku Młodzieży Polskiej „Zet”. Studia podjął na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego; 7.09.1914 wstąpił do Legionów Polskich; początkowo przydzielony do Departamentu Wojskowego Naczelnego Komitetu Narodowego, a następnie do Komendy Legionów, w okresie 07.–12.1915 służył w 1. pułku artylerii II Brygady LP. Po kryzysie przysięgowym pod koniec sierpnia 1917 został odkomenderowany do Polskiego Korpusu Posiłkowego w Przemyślu pozostającego pod komendą austriacką, a w grudniu 1917 przydzielony do Departamentu Stanu Rady Regencyjnej. Wyjechał do Szwajcarii, gdzie podjął pracę w berneńskim biurze Naczelnego Komitetu Narodowego, które z dniem 1.01.1918 zostało przekształcone w misję Rady Regencyjnej, objął tam funkcję sekretarza i pozostał na tym stanowisku do 31.12.1918.

Od 1.01.1919 do 1.07.1921 był II sekretarzem poselstwa w Poselstwie RP w Berlinie; ale w związku z sytuacją powrócił do kraju i od 26.01. do 28.07.1919 służył w Wojsku Polskim, biorąc udział w walkach na froncie polsko-ukraińskim, w tym w obronie Lwowa; dowodził kompanią w lotnym oddziale karabinów maszynowych i dopiero po wyreklamowaniu z wojska objął stanowisko w Berlinie. W czasie ofensywy bolszewickiej na Warszawę ponownie zgłosił się do wojska i od 30.07.1920 był oficerem łącznikowym przy francuskiej misji wojskowej przy V Armii. Po zakończeniu wojny został zdemobilizowany w randze kapitana i powrócił do pracy w Poselstwie RP w Berlinie. W czasie

bezpłatnego urlopu, od 7.12.1920 do 1.07.1921, ukończył studia prawnicze na UJ i uzyskał tytuł doktora praw w czerwcu 1921. Od 1.07.1921 do 1.04.1923 prowizoryczny referent w Departamencie Dyplomatycznym. Od 1.08. do 1.09.1921 przebywał na urlopie bezpłatnym. Następnie od 1921 sekretarz legacyjny w komórce ministerstwa o nazwie Informacja Placówek. 1.03.1923 został przydzielony w randze II sekretarza legacyjnego do Referatu Sejmowego Departamentu Dyplomatycznego. Skierowany na placówkę zagraniczną, od 1.04.1923 do 31.12.1925 sekretarz poselstwa w Poselstwie RP w Bukareszcie, 1.01.1925 mianowany I sekretarzem poselstwa. Odwołany, od 1.01. do 1.07.1926 pracował w Wydziale Prasowym (P.IV.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego. Ponownie skierowany na placówkę, od 1.07.1926 do 1.10.1928 I sekretarz ambasady w Ambasadzie RP w Paryżu. Odwołany z równoczesnym mianowaniem radcą ministerstwa, od 30.09.1928 do 30.06.1933 w Departamencie Polityczno-Ekonomicznym; w maju 1929 był naczelnikiem Wydziału Południowego. 1.06.1929 mianowany zastępcą naczelnika Wydziału Prasowego (P.IV.). Od 1.07.1933 do 31.12.1934 chargé d'affaires w Poselstwie RP w Tallinie. W tym czasie od października 1932 zastępca rzecznika Odwoławczej Komisji Dyscyplinarnej przy MSZ. Przynajmniej w 1932 był członkiem Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Odwołany, od 1.01.1935 do 31.05.1936 w randze radcy ministerstwa w Departamencie Polityczno-Ekonomicznym jako zastępca naczelnika Wydziału Wschodniego (P.III.). Mianowany, od 1.06.1936 do 7.03.1940 (wg niektórych źródeł do 9.04.1940) poseł nadzwyczajny i min. pełnomocny w Poselstwie RP w Kopenhadze.

W związku z inwazją niemiecką na Danię 13.04.1940 ewakuował się wraz z personelem poselstwa przez Szwecję i Holandię do Francji. Został przydzielony do pracy w centrali MSZ, a po upadku Francji ewakuował się do Wielkiej Brytanii. W l. 1941–1943 pracował w Biurze (następnie ministerstwie) Prac Kongresowych. Od 15.12.1944 do 1952 kierownik Wydziału Europy Środkowo-Wschodniej (P.VI.) Działu Polityczno-Ekonomicznego MSZ. Po wyzwoleniu Danii miał ponownie objąć stanowisko posła w Kopenhadze, do czego nie doszło w związku z wycofaniem uznania dla Rządu RP na Uchodźstwie w Londynie. Do 1952 pozostawał w MSZ Rządu RP na Uchodźstwie w Londynie.

W l. 1947–1949 wykładał historię współczesną w Polish University College. W marcu 1947 został członkiem pierwszego zarządu Instytutu Józefa Piłsudskiego w Londynie, a krótko potem został współredaktorem rocznika „Niepodległość”. W 1952 wszedł w skład Wydziału Studiów Instytutu Józefa Piłsudskiego. Należał również do redakcji czasopisma „Eastern Quarterly” w Londynie. W 1948 był jednym z organizatorów Szkoły Nauk Politycznych i Społecznych, w której przewodniczył zarządowi, a także prowadził wykłady z zakresu polskiej polityki zagranicznej w l. 1914–1939 oraz historii politycznej Europy 1878–1945. Był również członkiem Instytutu Badań Spraw Międzynarodowych w Londynie.

Uczestniczył w polskim życiu politycznym w Londynie. 31.07.1954 został powołany do Tymczasowej Rady Jedności Narodowej. Należał do Głównego Komitetu Wykonawczego Ligi Niepodległości Polski. Od 27.08.1954 do 1972 kierował działem spraw zagranicznych Egzekutywy Zjednoczenia Narodowego. Od 18.07.1972 min. spraw zagranicznych Rządu RP na Uchodźstwie w gabinecie Alfreda Urbańskiego, funkcję tę pełnił do śmierci.

W 1955 objął funkcję sekretarza generalnego Komitetu Wolnych Przedstawicieli Państw Europy Środkowo-Wschodniej w Londynie. W 1958 i 1961 był delegatem polskim na kongres w Strasburgu Zgromadzenia Narodów Ujarmionych (Assembly of Captive European Nations, ACEN), w którego pracach aktywnie uczestniczył.

Pochowany na cmentarzu Brompton w Londynie.

Ożenił się 6.08.1921 w Krakowie z Magdaleną z d. Kossak (Magdalena Samozwaniec) (1894–1972). Małżeństwo zostało unieważnione w 1928. Powtórnie ożenił się z Janiną z d. Rościszewska. Z pierwszego małżeństwa w 1922 urodziła się córka Teresa, zamężna Zyberk-Plater. Jego bratem był Maciej Jan Adolf (1891–1944), profesor historii prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Publikacje: *Zagadnienie Ligi Narodów*, Londyn 1943; *150 lat polskiej walki o niepodległość*, Londyn 1948; J.S. (krypt.), *Na drodze do rozwiązania sprawy Litwy historycznej. Etapy polskiej myśli politycznej* (b.m.r.w.); *Podłoże dziejowe i znaczenie warszawskich wypadków majowych 1926*, Warszawa 1927; *Polska polityka zagraniczna w latach 1914–1939*, Londyn 1950, *Zarys historii politycznej okresu 1878–1914*, Londyn 1950–1951; *International importance of Central-Eastern Europe*, London 1954. Był również autorem wielu artykułów na łamach „Polityki Narodów”, „Niepodległości”, „Spraw Międzynarodowych”, „Eastern Quarterly”, a także „Dziennika Polskiego i Dziennika Żołnierza”. Napisał w 1944 nieopublikowany skrypt pt. „Zarys dziejów polskiej polityki zagranicznej”. Pisał również wiersze, już w 1916 opublikował tomik pt. *Wiersze wojenne*, Kraków 1916.

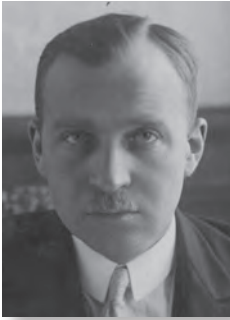
Odnaczenia: Złoty Krzyż Zasługi, Krzyż Walecznych, Krzyż Niepodległości, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, brązowy i srebrny Medal za Długoletnią Służbę; greckie: Tagma toy Phoinikos (Order Feniksa) II kl.; hiszpańskie: Orden de Carlos III (Order Karola III) III kl.; jugosłowiańskie: Orden Svetoga Save (Order Świętego Sawy) II i III kl.; portugalskie: Ordem de Cristo (Order Chrystusa) III kl.; rumuńskie: Ordinul național Steaua României (Order Narodowy Gwiazdy Rumunii) III kl., Ordinul Coroana României (Order Korony Rumunii) II kl.; węgierskie: Érdemkereszt (Krzyż Zasługi); włoskie: Ordine della Corona d'Italia (Order Korony Włoch) II kl.

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 1455c, s. 50–60, sygn. 5260, s. 83, sygn. 11641, s. 71; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 324, s. 23; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 7; AAN, Posel. RP w Meksyku, sygn. 136, s. 12; HI, MSZ, jednostka 331, s. 14–400 (395.331.1, s. 13–399).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 5, s. 87, nr 6, s. 90, nr 7, s. 131; 1925, nr 3, s. 30, nr 11, s. 165; 1926, nr 6, s. 78; 1933, nr 7, s. 57, nr 13, s. 135, 137, nr 17, s. 167, nr 18, s. 174, nr 19, s. 187, nr 21, s. 205, 212; 1936, nr 1, s. 5; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 5; RSZ 1932, s. 53, 131; RSZ 1937, s. 53, 58, 212; RSZ 1939, s. 56, 61, 240; *Dziennik czynności Prezydenta RP Władysława Raczkiewicza 1939–1947*, t. I: 1939–1942, oprac. J. Piotrowski, Wrocław 2004, s. 142.

Opracowania: Cygan Wiktor Krzysztof, *Oficerowie Legionów Polskich 1914–1917. Słownik biograficzny*, t. IV: P–S, Warszawa 2006, s. 305–306 (tu bibliografia); Hełczyński Bronisław, *Śp. Jan Starzewski 1895–1973*, „Niepodległość”, 1973, t. IX, s. 431–433; *Historia dyplomacji polskiej*, t. V: 1939–1945, pod red. W. Michowicza, Warszawa 1999, s. 30, 70, 72;

Kornat Marek, *Starzewski (Ostoja-Starzewski) Jan (1895–1973)*, [w:] PSB, t. 42, 2003–2004, s. 432–436 (tu bibliografia); *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 113; Okulicz Kazimierz, *Czy Beck naprawdę chciał dokonać zwrotu polityki polskiej w sierpniu 1939 roku?*, „Zeszyty Historyczne”, 1977, z. 42, s. 201; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 33, 47, 128; Skręt Rościśław, *Samozwaniec Magdalena, właścicielka Magdalena z Kossaków 1.v. Starzewska, 2.v. Niewidowska (1894–1972)*, [w:] PSB, t. 34, 1992–1993, s. 430–433.



Sztark Heljodor (Heliodor). Ur. 28.03.1886 w Koninie, ziemia kaliska; zm. 3.02.1969 w Weslaco, Teksas, USA. Syn Daniela, właściciela fabryki wyrobów mydlarskich, i Natalii z d. Peczek (Petschke).

Ukończył sześć klas gimnazjum w Kaliszu. Po wydaleniu ze szkoły za działalność patriotyczną ostatnią klasę powtarzał w prywatnym gimnazjum realnym F. Dmochowskiego w Warszawie w roku szkolnym 1903/1904. Odbił studia inżynierskie na Politechnice (Technische Hochschule) w Darmstadt, skąd po pierwszym egzaminie w 1907 przeniósł się do Brna Morawskiego. W marcu 1910 ukończył z wyróżnieniem Wydział Budowlano-Inżynieryjny tamtejszej Politechniki.

Przed I wojną światową, od 1.06.1910 do 18.12.1914, pracował jako inżynier w Towarzystwie Akcyjnym Lolat-Eisenbeton (Żelbet) w Warszawie, początkowo we Wrocławiu, a następnie w Łodzi w 1911 i w Warszawie w l. 1911–1914. Był też (w 1912) czasowo oddelegowany do pracy w Wilnie. Po zamknięciu firmy z powodu działań wojennych pracował w „Biuurze Technicznym E. Bobieńskiego i spółka” w Moskwie – od 1.01. do 1.11.1915. Powołany do wojska rosyjskiego, pod koniec 1915 podjął pracę jako inżynier w drużynach inżynieryjno-budowlanych wykonujących prace fortyfikacyjne w strefie przyfrontowej na obszarze Białorusi, w okolicy Mińska i Orszy, prowadzonych przez Rosyjski Związek Ziemstw i Miast – aż do 18.12.1916. Następnie kierownik robót budowlanych na Kolei Murmańskiej. Rozbudowywał do początku czerwca 1917 stację kolejową Kola i kierował budową mostu kolejowego na rzece o tej samej nazwie. Od 1.06.1917 do 11.1918 był zatrudniony jako starszy kierownik robót budowlanych przez Cesarskie Ministerstwo Marynarki w Kolskiej Bazie Morskiej w Murmańsku. Po wybuchu rewolucji, od 11.1918 do 10.1919, zajmował stanowisko wicedyrektora aprowizacji zarządu miasta Murmańsk. Od 01. do 09.1919 kierował z ramienia Polskiej Misji Wojskowej w Archangielsku Biurem Werbunkowo-Konsularnym w Murmańsku, które przekształciło się w Polską Agencję Konsularną na Murmanii, zajmującą się przede wszystkim opieką nad przebywającymi tam Polakami; umożliwił wielu uchodźcom powrót do Polski.

W październiku 1919 przez Londyn powrócił do Polski i podjął pracę w MSZ. Mianowany przez Ignacego J. Paderewskiego, pracował od 1.12.1919 do 1.11.1922 w Konsulacie RP w Kolonii, początkowo jako wicekonsul, a od 1.12.1920 jako konsul. Odwołany

do Warszawy, z tytułem radcy w okresie 1923–1924 w Protokole Dyplomatycznym, kierował wówczas Referatem Orderowym. W ministerstwie pozostawał do 30.04.1926, kiedy to został mianowany pierwszym konsulem polskim i kierownikiem nowo powołanego do życia Konsulatu RP w Leningradzie. Dotarł tam dopiero 8.06.1926, ale oczekiwanie na exequatur i przygotowania do oficjalnego uruchomienia urzędu przeciągnęły się do 2.10.1926. W nadzwyczaj trudnych warunkach spowodowanych przede wszystkim działaniami strony sowieckiej wykonywał swoje obowiązki do 31.12.1928. Odwołany do centrali MSZ i awansowany na radcę ministerstwa, od 1.02.1929 do 1.06.1931 pracował w Departamencie Administracyjnym, gdzie zajmował się m.in. zakupem budynków dla polskich przedstawicielstw w Opolu i Bytomiu, przejęciem od wojewody śląskiego na rzecz MSZ gmachu w Katowicach, a także budową siedziby ambasady polskiej w Sofii. Od 1.06.1931 konsul i kierownik Konsulatu RP w Szczecinie. Na placówce tej angażował się w sprawy mniejszości polskiej, wykorzystywał też swoją wiedzę zdobytą w Leningradzie do przeciwdziałania ruchowi komunistycznemu, włożył wiele wysiłku w obronę polskich Żydów mieszkających w jego okręgu konsularnym. Awansowany 1.01.1936 na konsula generalnego. W pracy zmagał się z coraz większymi problemami, które stwarzała strona niemiecka; pozostał na tym stanowisku do 28.02.1938. Po powrocie do Warszawy objął na krótko stanowisko radcy ministerstwa. W 20.03.1938, po Anslussie Austrii, został skierowany do Wiednia, wg jednych źródeł jako konsul generalny, a wg innych jako radca, w celu przeprowadzenia zmian w organizacji polskich placówek dyplomatyczno-konsularnych na zaanektowanych obszarach (zlikwidowano poselstwo, a istniejący konsulat został podniesiony do rangi konsulatu generalnego). Do ministerstwa powrócił 1.06.1938. Od 1932 należał do Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Od 1.11.1938 objął kierownictwo Konsulatu RP w Pittsburghu w Pensylwanii. Również na tym stanowisku szczególną troską otaczał Polonię, zwłaszcza w okresie II wojny światowej. Witął gen. Józefa Hallera, który jako min. rządu RP przyjechał do USA, by przeprowadzić akcję rekrutacyjną wśród Polonii amerykańskiej i w dniach 23–25.01.1940 przebywał w Pittsburghu. Organizował również, na swoim terenie konsularnym, pobyt w 1942 min. pracy i opieki społecznej Jana Stańczyka. Pozostał na stanowisku formalnie do 5.07.1945, czyli do momentu wycofania przez mocarstwa uznania dla Rządu RP na Uchodźstwie w Londynie. Musiał również przeprowadzić likwidację swojej placówki.

Zdecydował się pozostać z rodziną w USA; w 1946 wyjechał do Teksasu, gdzie osiadł w miejscowości Weslaco w okręgu Hidalgo, niedaleko od granicy z Meksykiem. Kupił tam kilkadziesiąt akrów sadu cytrusowego, ale dwie fale mrozów, w l. 1949 i 1951, a następnie katastrofalna susza, podcięły podstawy materialne rodziny Sztarków. W tej sytuacji podejmował się wielu innych zajęć, dorywczo pracował początkowo w stacji doświadczalnej i jako przysięgły wagowy warzyw. Ukończył kurs buchalteryjny. Przez kilka lat prowadził lektorat języka rosyjskiego dla początkujących w Pan-American College w Edinburg, Teksas. Prowadził podobny lektorat w Bazie Lotniczej w Harlingen, Teksas. Okazjonalnie również tłumaczył. Miłośnik muzyki, był członkiem przykościelnego chóru, a także miejscowego klubu muzycznego – przygotowywał jego programy; lokalnym stacjom radiowym udostępniał swoje zbiory płyt. Wraz z Michałem Wiłkomirskim propagował muzykę Fryderyka Chopina, Mieczysława Karłowicza, a przede wszystkim Karola Szymanowskiego,

m.in. organizował recital Artura Rubinsteina. Pisywał też do polonijnego pisma „Pittsburchanin” *Listy z Teksasu* o sprawach polskich i kulturze. Działał w wielu organizacjach, był długoletnim prezesem Związku Murmańczyków zrzeszającego byłych żołnierzy, uczestników kampanii w północnej Rosji z l. 1918–1919. Należał do Alumni Association of Darmstadt Students i Towarzystwa Prehistorycznego oraz National Geographic Society.

Pochowany na nowym katolickim cmentarzu Highland Memorial Park w Weslaco; jego symboliczny grób znajduje się na Cmentarzu Ewangelicko-Augsburskim w Warszawie. Został też upamiętniony w 2001 na tablicy odsłoniętej w Szczecinie na budynku dawnego Konsulatu RP i w 2012 na tablicy na domu, w którym mieszkał.

Część jego spuścizny, przekazanej przez rodzinę w 1978, przechowywana jest w archiwum Instytutu Józefa Piłsudskiego w Ameryce w Nowym Jorku.

W 1907 ożenił się w Kaliszu z Anielą z d. Dąbrowska; mieli dwie córki: Izabellę, zamężną Wierzbicka, i Janinę, zamężną Rusiecka, jej mąż Ryszard był kapitanem I Dywizji Panczernej gen. Stanisława Maczka.

Odznaczenia: Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski IV kl., Medal Niepodległości, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, brązowy i srebrny Medal za Długoletnią Służbę; belgijskie: Ordre de Léopold (Order Leopolda); czechosłowackie: Československý řád Bílého lva (Order Białego Lwa) III kl.; francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa) V kl.; rumuńskie: Ordinul Coroana României (Order Korony Rumunii) III kl.; serbskie: Orden Belog orla (Królewski Order Serbii, Chorwacji i Słowenii Białego Orła) V kl.; watykańskie: Ordine Equestre Pontificio di Santi Gregorio Magno (Order Świętego Grzegorza Wielkiego) III kl.; włoskie: Ordine dei Santi Maurizio e Lazzaro (Order świętych Maurycego i Łazarza) IV kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2956, s. 88, sygn. 2993, s. 262; AAN, Amb. RP w Moskwie, sygn. 94, s. 1–36; AAN, Amb. RP w Rzymie, sygn. 231, s. 17; AAN, Amb. RP w Waszyngtonie, sygn. 2964, s. 28; AAN, KG RP w Berlinie, sygn. 176, s. 9, sygn. 190, s. 19–20; AAN, Konsulat RP w Szczecinie, sygn. 157; AAN, MSZ, sygn. 274, s. 216, sygn. 6842, s. 11–27, sygn. 11769, s. 5–42; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 7; AAN, Posel. RP w Sztokholmie, sygn. 93, s. 20; AAN, PRM, część VIII, sygn. 255, s. 116–117; HI, MSZ, jednostka 295, s. 5 (352.295.1, s. 885); informacje od rodziny.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1920, s. 40; 1923, nr 6, s. 89; 1926, nr 5, s. 63, nr 12, s. 185; 1936, nr 1, s. 17; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 41; *RSZ 1932*, s. 54, 222; *RSZ 1937*, s. 101, 107, 147, 214; *RSZ 1939*, s. 108, 113, 136, 169, 242; *Dokumenty Rządu RP na Uchodźstwie. Suplementy do tomów I–VIII protokołów posiedzeń Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej październik 1939–sierpień 1945*, Kraków 2010, s. 214; *Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej*, t. II, Kraków 1995, s. 253.

Opracowania: *Instytut Józefa Piłsudskiego w Ameryce i jego zbiory*, oprac. J. Cisek, Warszawa 1997, s. 175–176; Jędrzejewicz Waclaw, Cisek Janusz, *Kalendarium życia Józefa Piłsudskiego 1867–1935*, t. III: 1921–1926, Kraków–Łomianki 2007, s. 11; Koziczyński Jerzy, Kunkite Maria, *Kartki z historii. Polska Misja Dyplomatyczna nad Nową. 1926–1989*, Warszawa 2007, s. 16, 34, 48, 54; Kruszyński Marcin, *Ambasada RP w Moskwie 1921–1939*, Warszawa 2010, s. 241, 244, 248–249, 299; Lachowicz Teofil, *Dla ojczyzny ratowania... Szkice z dziejów wychodźstwa polskiego w Ameryce i inne*, Warszawa 2007, s. 356, 359; *Polska służba*

zagraniczna po 1 września 1939 r., Londyn 1954, s. 65, 128; Skóra Wojciech, *Konsulat Rzeczypospolitej Polskiej w Szczecinie w latach 1925–1939. Powstanie i działalność*, Słupsk 2001, s. 30, 32–35, 39, 55, 97–99, 104–108; idem, *Służba konsularna Drugiej Rzeczypospolitej. Organizacja, kadry i działalność*, Toruń 2006, s. 340, 352, 611, 744–745; Wasilewski Aleksander, *Polskie konsulaty na Wschodzie 1918–1939*, Warszawa 2010, s. 12; *Who's Who in Polish America. A Bibliographical Directory of Polish-American*, New York 1970, s. 449–450.

Sztefek Paweł. Ur. 28.10.1906 w Śmiłowicach, Śląsk Cieszyński; zm. w 1960. Syn Jana, rolnika, i Anny z d. Biedrawa.

Ukończył w 1924 średnią szkołę handlową. W l. 1924–1926 pracował w kancelarii notarialnej w Cieszynie. Maturę zdał jako ekstern w 1926 w gimnazjum klasycznym. W l. 1926–1927 odbył służbę wojskową w armii czechosłowackiej.

Pracę w służbie zagranicznej podjął w 1927, do października 1929 był podreferendarzem w Konsulacie RP w Budapeszcie, następnie powrócił do kraju. Równolegle studiował na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Budapeszcie. Od października 1929 przebywał w Cieszynie; pracował w Spółdzielni Rolniczo-Bankowej. W l. 1936–1939 był wykładowcą obrony przeciwlotniczej Komitetu Powiatowego Ligi Ochrony Powietrznej Państwa w Starostwie w Cieszynie. W 1939 pracował jako powiatowy inspektor obrony przeciwlotniczej w starostwie w Cieszynie. We wrześniu 1939 ewakuował się z Cieszyna do Lublina i Równego, a 3.11. lub 5.11.1939 dotarł do Lwowa. Tu należał do Komitetu Śląskiego, skupiającego uchodźców z tego regionu. Wszedł też w skład grupy konspiracyjnej. W okresie 11.1939–06.1940 czynny w podziemiu we Lwowie. Od czerwca 1940 przebywał w Krakowie. Od 1941 do 1945 pracował jako asystent kontroli mleczności i instruktor poradnictwa żywieniowego przy Wydziale Hodowli Zwierząt Izby Rolniczej w Krakowie. W l. 1944–1946 żołnierz Armii Krajowej.

W Krakowie przez dwa lata studiował na Wydziale Rolniczym Uniwersytetu Jagiellońskiego, naukę rozpoczął jeszcze na tajnym uniwersytecie pod okupacją niemiecką. W 1945 przeniósł się do Wrocławia, gdzie podjął pracę już 15.09.1945: od 1.10.1945 do 31.05.1946 jako urzędnik referatu finansowego, następnie Kwestury Uniwersytetu i Politechniki Wrocławskiej. W okresie 1.06.1946–31.04.1947 młodszy asystent w Katedrze Ekonomii Rolniczej Wydziału Rolniczego. W maju 1947 otrzymał dyplom inżyniera rolnika na Wydziale Rolniczym Uniwersytetu Wrocławskiego. W październiku 1946 wstąpił do Polskiej Partii Robotniczej. Od 1.04.1947 do 30.09.1948 asystent ekonomii rolnej Uniwersytetu i Politechniki Wrocławskiej. Od listopada 1947 dyrektor administracyjny Instytutu Naukowego Gospodarstwa Wiejskiego w Puławach, ale obowiązki objął 31.01.1948. W 1949 zastępca naczelnego dyrektora Państwowego Instytutu Nauk Gospodarstw Wiejskich.

Jego żona Helena z d. Adamus (ur. 1905) pracowała w Konsulacie RP w Morawskiej Ostrawie, a po wojnie w sekretariacie Uniwersytetu i Politechniki we Wrocławiu; mieli córkę Irenę Wandę (ur.1932), zamężną Kwaśniewska.

Archiwalia: AAN, Konsulat RP w Budapeszcie, sygn. 15, s. nlb.; AAN, Komitet Centralny PZPR, sygn. CKKP IX/9237; Archiwum Uniwersytetu Wrocławskiego, sygn. RK-120 – Sztefek Paweł.

Strony internetowe: https://www.myheritage.com/names/paweł_sztefek (9.05.2020).

Szumowski Tadeusz, pseud. „Steyer”. Ur. 21.04.1899 w Warszawie; zm. 28.02.1971 w Warszawie. Syn Władysława, profesora, historyka i filozofa medycyny, i Marii z d. Goćkowska.

W okresie szkolnym czynny harcerz w drużynach skautowych „Sokół”. Od stycznia 1917 komendant I Drużyny Skautowej. W 1918 student medycyny na Uniwersytecie Lwowskim. Po zajęciu Lwowa przez oddziały ukraińskie jako podchorąży uczestniczył od 1.11. do 22.11.1918 w obronie miasta, został dowódcą plutonu. Służył następnie jako zawodowy żołnierz Wojska Polskiego: w l. 1924–1926 w 66. pułku piechoty; od 1926 w 26. Dywizji Piechoty w Dowództwie Okręgu Korpusu VIII w Toruniu. W 1928 ukończył, jako porucznik piechoty, Wyższą Szkołę Wojskową w ramach VII promocji. W l. 1930–1931 służył w Oddziale III (Operacyjnym) Sztabu Generalnego. W l. 1932–1933 na stażu w 66. pułku piechoty i 16. Dywizji Piechoty. W l. 1934–1935 wykładowca taktyki w Oficerskiej Szkole w Bydgoszczy. Przydzielony do Oddziału II, został skierowany na placówkę zagraniczną; po odbyciu kursu miał zostać wicekonsulem w Lipsku, ale do tego nie doszło.

Od 10.1936 do 03.1939 w Poselstwie RP w Sztokholmie, gdzie otrzymał zgodę na używanie – na czas pracy – tytułu attaché honorowego. Od 1.11.1936 pracownik kontraktowy z tytułem sekretarza poselstwa RP w Sztokholmie. Jednocześnie w l. 1939–1940 szef placówki wywiadowczej „Sajgon” przy Poselstwie RP w Sztokholmie (wówczas pod pseud. „Steyer”). Odwołany do centrali MSZ w 1939, awansowany na radcę, pracował w referacie pracowników kontraktowych, funkcjonariuszy niższych oraz ewidencji w Biurze Personalnym. W Oddziale II Sztabu Głównego WP, od 1.05. do 31.07.1939, major dyplomowany, był kierownikiem Referatu „Zachód” Wydziału Wywiadowczego; wg niektórych przekazów był nim od 19.03. do 27.08.1939. Od 1.09.1939 I sekretarz poselstwa w Ambasadzie RP w Berlinie, gdzie jednocześnie kierował ekspozyturą Oddziału II. Po objęciu stanowiska dokonał inspekcji podległych sobie placówek konsularnych: 1.03.1939 był w Wiedniu, następnie w Monachium i Lipsku, skąd m.in. 7 marca informował władze polskie o możliwości zajęcia przez Niemcy Czech w poł. miesiąca. Powrócił do Warszawy 12.03.1939. Po odejściu z Oddziału II, co nastąpiło 15.08.1939, przeszedł na etat MSZ i od 20.08. do 24.09.1939 pracował oficjalnie jako I sekretarz poselstwa w Poselstwie RP w Bernie, jednocześnie kierował ekspozyturą Oddziału II.

Po wybuchu wojny utrzymywał ściśle kontakty z przebywającym w Szwajcarii Ignacym J. Paderewskim i został łącznikiem między nim a gen. Władysławem Sikorskim. Po zainstalowaniu się Rządu RP na Uchodźstwie we Francji został wezwany przez Władysława Sikorskiego do Paryża, wyjechał z Berna do Francji w poł. października 1939. W okresie 30.09.1939–1.02.1940 kierował Wydziałem/Działem Ogólnym MSZ (podlegał mu m.in. Referat Spraw Osobowych). Jeszcze przed wojną miał być zaufanym gen. Sikorskiego i odgrywał istotną rolę w założonej przez generała organizacji oficerskiej „Honor i Ojczyzna”. 27.01.1940 został mianowany konsulem generalnym w Lille z równoczesnym pełnieniem obowiązków delegata cywilnego ds. poborowych we Francji. Od 1.02.1940 przydzielony, w randze I sekretarza ambasady, do Ambasady RP w Londynie, tam mianowany 1.04.1940 radcą ambasady. We wrześniu 1940 mianowany attaché wojskowym RP przy rządzie czechosłowackim na uchodźstwie w Londynie, pełnił tę funkcję

do 31.07.1945. Równolegle od 12.1942 do 09.1944 w Ministerstwie Obrony Narodowej kierował Wydziałem Specjalnym Akcji Kontynentalnej (Wydział Spraw Specjalnych) zajmującym się prowadzeniem akcji dywersyjnej i wywiadowczej na okupowanych terenach Francji, Belgii, Holandii i Luksemburga z wykorzystaniem środowisk polskich i polonijnych. Współpracował też z brytyjskim Special Operations Executive koordynującym działania brytyjskie na terenie Europy. W sierpniu 1944 po wejściu Wydziału Spraw Specjalnych w skład Polskiego Biura Operacyjnego przy Special Forces Headquarters (SFHQ) objął dowództwo Wydziału Operacyjnego „N”, który miał się zajmować działaniami na terenach niemieckich, m.in. ewentualnym włączeniem do działań dywersyjnych polskich jeńców wojennych i robotników przymusowych. Przynajmniej w 1943 był członkiem Komitetu Ministrów dla Spraw Kraju. W lutym 1945 awansowany do stopnia pułkownika dyplomowanego.

Po zakończeniu wojny pozostał w Wielkiej Brytanii; w 1946 był dyrektorem towarzystwa handlowego „Mallor European Company Ltd” w Londynie. Powrócił do Polski w 1948. Krótko uwięziony przez Służbę Bezpieczeństwa; później wielokrotnie zatrzymywany. W l. 60. wyjeżdżał za granicę jako pilot wycieczek. Następnie pracował w Fabryce Samochodów Osobowych w Warszawie jako kierownik wydziału ogólnego. Posądzany był o współpracę z komunistyczną służbą bezpieczeństwa; wg dokumentów Instytutu Pamięci Narodowej został zarejestrowany jako dawny oficer Oddziału II Sztabu Generalnego dopiero w 1965. Brak jednak przekonujących dowodów na tę współpracę.

Trzykrotnie żonaty. Pierwszą żoną, od 1924, była Anna Rudnicka, z którą miał córkę Annę Bożenę (ur.1924). Następny związek, od 1934, stworzył z Ireną Marią z d. Tarchalska (ur.1902). W 1949 ożenił się z Jolantą z d. Kuźmicka. Syn Tadeusz (ur. 1951), historyk, dyplomata.

Publikacje: jako niezależny publicysta pisał przede wszystkim na tematy historyczne, m.in.: *Zanim przyszła burza* (wywiad Z. Lesiewskiego), „Kierunki”, 1968, nr 51/52; *Z dziejów polskiego ruchu oporu we Francji w latach 1940–1944*, „Wojskowy Przegląd Historyczny”, 1969, nr 1, s. 252–290; *Bern we wrześniu*, „Argumenty” 1970, nr 2; *Wspomnienia wojenne: Bern–Paryż–Angers*, drukowane w odcinkach w l. 1969–1970 w „Argumentach”.

Odnaczenia: Order Virtuti Militari kl. V, Krzyż Walecznych dwukrotnie, Krzyż Obrońcy Lwowa, Złoty Krzyż Zasługi; brytyjskie: The Most Excellent Order of the British Empire (Order Imperium Brytyjskiego); czechosłowackie: Československý řád Bílého lva (Order Białego Lwa) III kl.; szwedzkie: Kungliga Vasaorden (Królewski Order Wazów).

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Londynie, sygn. 1777, s. 97; AAN, MSZ, sygn. 5260, s. 159; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 273, s. 166–167, sygn. 280, s. 368; HI, Amb. Polski w Wielkiej Brytanii, jednostka 70, s. 204–205, 243–244, 258 (81.70.4, s. 700–701, 739–740, 754).

Źródła drukowane: RSZ 1937, s. 126, 258; RSZ 1939, s. 29; Drymmer Wiktor Tomir, *W służbie Polsce*, Warszawa 1998, s. 190, 223; *Dziennik czynności Prezydenta RP Władysława Raczkiewicza 1939–1947*, t. II: 1943–1947, oprac. J. Piotrowski, Wrocław 2004, s. 388; *Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej*, t. V, Kraków 2001, s. 64.

Opracowania: Buczek Roman, *Udział Polskiej Organizacji Walki o Niepodległości (POWN) we francuskim ruchu oporu w latach 1941–1945*, „Zeszyty Historyczne”, 1976, z. 38, s. 74; Dubicki Tadeusz, *Obsada personalna Oddziału II Sztabu Głównego WP w sierpniu 1939 r.*, [w:] *Wywiad i kontrwywiad wojskowy II RP. Studia i materiały z działalności Oddziału II SG WP*, t. I, pod red. T. Dubickiego, Łomianki 2010, s. 51; Dubicki Tadeusz, Rostworowski Stanisław Jan, *Sanatorzy kontra Sikorszczycy czyli walka o władzę na uchodźstwie w Rumunii 1939–1940*, Warszawa 1993, s. 25; Dubicki Tadeusz, Suchcitz Andrzej, *Oficerowie wywiadu WP i PSZ w latach 1939–1945. Słownik biograficzny*, t. 3, Łomianki 2018, s. 300–310 (tu bibliografia); *Historia dyplomacji polskiej*, t. V: 1939–1945, pod red. W. Michowicza, Warszawa 1999, s. 23–24; *Obrona Lwowa: 1–22 listopada 1918*, t. 3, oprac. E. Wawrzakowicz i J. Klink, Warszawa 1994, s. 75, 90; Pachowicz Anna, *Komitet Ministrów dla Spraw Kraju 1939–1945*, Warszawa 2010, s. 40; Panecki Tadeusz, *Polonia zachodnioeuropejska w planach Rządu RP na emigracji (1940–1944) – akcja kontynentalna*, Warszawa 1986; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 27, 47, 70; *Polsko-brytyjska współpraca wywiadowcza podczas II wojny światowej*, t. I, *Ustalenia Polsko-Brytyjskiej Komisji Historycznej*, Warszawa 2004, s. 135, 192, 201, 342, t. II, *Wybór dokumentów*, Warszawa 2005, s. 114–115, 226; Wandycz Piotr, *Z Piłsudskim i Sikorskim. August Zaleski, minister spraw zagranicznych w latach 1926–1932 i 1939–1941*, Warszawa 1999, s. 167, 188–189; Woźny Aleksander, *Podpułkownik Józef Skrzydlewski. Droga do Wydziału III Planowania Wywiadu Wojennego i Dywersji Wojennej Oddziału II Sztabu Głównego*, [w:] *Wywiad i kontrwywiad wojskowy II RP. Z działalności Oddziału II SG WP*, t. II, pod red. T. Dubickiego, Łomianki 2012, s. 74.

Strony internetowe: https://www.myheritage.pl/names/irena_tarchalska (9.05.2020).

T



Targowski Józef. Ur. 29.05.1883 w Winiarach k. Sandomierza; zm. 22.05.1952 w Sulejówku k. Warszawy. Pochodził z rodziny ziemiańskiej; syn Juliusza Franciszka i Ireny z d. Trzetrzewińska.

Ukończył Gimnazjum św. Anny w Krakowie w 1901, a następnie w l. 1902–1906 studiował w Wyższej Szkole Rolniczej w Wiedniu. Odbił również studia uzupełniające, przyrodniczo-rolnicze, w Niemczech i Anglii. W 1910 został wybrany członkiem prezydium Centralnego Towarzystwa Rolniczego. W czasie I wojny światowej działacz Centralnego Komitetu Obywatelskiego. W 1917 założył Związek Ziemian Królestwa Polskiego i był jego prezesem do 1919. W 1918 wchodził w skład Departamentu Spraw Politycznych Tymczasowej Rady Stanu. Działacz Stronnictwa Narodowego.

Po wstąpieniu do służby zagranicznej, 27.08.1919 mianowany komisarzem pełnomocnym dla spraw polskich na Syberii w randze min. pełnomocnego, z pełnomocnictwami do nawiązania kontaktu z rządem rosyjskim gen. Aleksandra W. Kołczaka i delegatami sprzymierzonych Misji Specjalnej na Syberii przy nim. Dopiero 23.12.1919 wraz z całą Misją odpłynął z Triestu, przez kanał Sueski do Władywostoku. W poł. lutego 1920 dotarł do Szanghaju i udał się dalej do Pekinu. Kontaktował się z francuskim gen. Maurice'em Janinem w celu zorganizowania opieki nad częścią wygnańców, którzy uciekli od bolszewików i częścią wojsk, która zdołała uratować się od niewoli bolszewickiej. Do 31.01.1921 poseł w Poselstwie RP w Tokio. Organizował powrót żołnierzy 5. Dywizji Syberyjskiej do Polski. W 1920 został pierwszym przedstawicielem Polski na Chiny z siedzibą w Tokio. Odwołany 1.02.1921 i delegowany do Genewy w celu prowadzenia rokowań w sprawie podziału Górnego Śląska. W 1921 przydzielony do Wydziału Północnego (D.III.) MSZ. W 1922 i 1923 w MSZ kierował Wydziałem Prasowym (D.VIII.) Departamentu Politycznego. Brał udział w okresie 04.-05.1922 w międzynarodowej konferencji w Genui w sprawie ustanowienia ładu ekonomicznego w zniszczonej wojną Europie. Zwolniony 1.11.1923 ze służby w MSZ, powrócił do działalności rolniczej, mieszkając w swoim majątku w Czyżowie w pow. opatowskim.

W l. 1928–1930 poseł na Sejm RP II kadencji z ramienia Bezpartyjnego Bloku Współpracy z Rządem, a następnie w l. 1930–1935 senator RP III kadencji z woj. kieleckiego. W styczniu 1931 wszedł w skład pierwszego zarządu powołanego do życia Polskiego Instytutu Współpracy z Zagranicą.

W czasie II wojny światowej, w 1940 aresztowany, wraz z synem, przez trzy miesiące był więziony. W 1943 przeniósł się z rodziną do Osieczan w pow. myślenickim, a w 1945 zamieszkał w Krakowie. Podjął pracę naukową na Wydziale Rolnym Uniwersytetu Jagiellońskiego, gdzie w 1946 obronił doktorat. Ostatecznie osiadł w Sulejówku. Utrzymywał się z tłumaczeń, a także zajmował się publicystyką.

Niewielka część jego spuścizny, w tym pamiętniki, znajduje się w Instytucie Józefa Piłsudskiego w Ameryce w Nowym Jorku. Inna część, z l. 1919–1921, przechowywana jest w Archiwum Polskiej Akademii Nauk w Warszawie.

Po raz pierwszy ożenił się 20.10.1908 w Krakowie z Koletą Descours (1888–1925), z którą miał córkę Marię (ur. 1908), zamężną Trzetrzewińska, synów Juliusza Mariana (1912–1997), rolnika, uczestnika powstania warszawskiego, Włodzimierza (1915–1945), żołnierza Związku Walki Zbrojnej i Armii Krajowej, Andrzeja (1915–1995) oraz córkę Elżbietę (1918–2001), żonę Stanisława Wyganowskiego, prezydenta Warszawy. Po raz drugi ożenił się w 1929 z Ireną z d. Skibniewska, z którą miał syna Zygmunta (1943–1971).

Publikacje: autor książek o tematyce rolniczej, ale i o sprawach międzynarodowych, m.in. *Biali i kolorowi. I Polityka kolonialna państw. Monografia Algerja*, Warszawa 1925.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Paryżu, sygn. 275, s. 37; AAN, Attachés..., sygn. 105/1, s. nlb.; AAN, KCNP, sygn. 72, s. 193–194; AAN, MSZ, sygn. 6737, s. 1–2; AAN, PRM, część IV, rektyfikaty, sygn. 17, t. 1, s. 78a.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1920, s. 37; 1923, nr 6, s. 92, nr 14, s. 277; *RSZ 1937*, s. 83; *RSZ 1939*, s. 90; *MSZ. Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 7; Gruber Henryk, *Wspomnienia*

i uwagi 1892–1942, Londyn (b.r.w.), s. 238, 241; *Rok 1918 we wspomnieniach mężów stanu, polityków i wojskowych*, wybrał i oprac. J. Borkowski, Warszawa 1987, s. 514–516.

Opracowania: Epsztejn Tadeusz, *Targowski Józef*, [w:] *Ziemiańscy polscy w XX wieku. Słownik biograficzny*, część 6, Warszawa 2002 s. 184–187; *Instytut Józefa Piłsudskiego w Ameryce i jego zbiory*, oprac. J. Cisek, Warszawa 1997, s. 177–178; Jędrzejewicz Wacław, *Kronika życia Józefa Piłsudskiego 1867–1935*, t. II, Londyn 1986, s. 68, 301; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 114; Sibora Janusz, *Narodziny polskiej dyplomacji u progu niepodległości*, Warszawa 1998, s. 128; Skóra Wojciech, *Służba konsularna Drugiej Rzeczypospolitej. Organizacja, kadry i działalność*, Toruń 2006, s. 86.



Tarnowski Adam. Ur. 2.03.1892 w Jakubowie k. Mińska Mazowieckiego, woj. warszawskie; zm. 9.05.1956 w Dartford, Wielka Brytania. Syn Ludwika i Heleny z d. Rudnicka.

Ukończył Wydział Prawa Uniwersytetu Warszawskiego z tytułem magistra praw. Uzyskał licencjat nauk politycznych w Szkole Nauk Politycznych w Paryżu. Po wybuchu I wojny światowej służył od 09.1914 do 10.1915 w Legionach Polskich. W roku szkolnym 1917/1918 był profesorem łaciny w gimnazjum żeńskim E. Czyżewiczowej w Warszawie.

Przyjęty do służby zagranicznej, od 15.01. do 1.09.1919 zatrudniony w randze referenta w Departamencie Litewsko-Białoruskim MSZ, a następnie do 1.06.1923 referendarz w Departamencie Polityczno-Ekonomicznym. W okresie 6.08.–6.09.1920 członek delegacji polskiej na konferencję państw bałtyckich w Bulduri k. Rygi. Od 20.03.1921 do 6.08.1922 przebywał na urlopie bezpłatnym. Od 6.08. do 1.10.1922 sekretarz w sekretariacie min. spraw zagranicznych Gabriela Narutowicza. 1.10.1922 mianowany II sekretarzem z tytułem I sekretarza poselstwa, a 1.03.1923 starszym referentem z tytułem I sekretarza legacyjnego w Departamencie Politycznym. Od 1.06. do 1.10.1923 I sekretarz legacyjny w Poselstwie RP w Paryżu. Odwołany, pracował od 1.10.1923 do 16.02.1924 w Departamencie Dyplomatycznym. Ponownie skierowany na placówkę, od 16.02. do 30.11.1924 I sekretarz legacyjny w Poselstwie RP w Moskwie. Po powrocie, od 1.12.1924 do 26.10.1925, I sekretarz legacyjny, zastępca kierownika Departamentu Polityczno-Ekonomicznego. Mianowany 26.10.1925 radcą ministerstwa. Od 28.08.1925 do 28.08.1928 członek, sędzia Wyższej Komisji Dyscyplinarnej przy MSZ. Od 1.01.1927 do 1.06.1930 naczelnik Wydziału Organizacji Międzynarodowych w Departamencie Polityczno-Ekonomicznym. Od 1.06.1930 poseł nadzwyczajny i min. pełnomocny RP w Sofii. Przynajmniej w 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Miał być w 1939 odwołany z Sofii, ale po wybuchu wojny pozostał tam do 2.03.1941. Wezwany do Londynu, w okresie 16.02.–1.09.1941 sekretarz generalny MSZ w Londynie. Od 1.10.1941 do 29.11.1944 poseł w Poselstwie RP przy rządzie czechosłowackim w Londynie. W okresie od wiosny 1942 do wiosny 1944 był delegatem MSZ do Komisji ds. Informacji Gospodarczej działającej przy Ministerstwie Informacji i Dokumentacji. W najtrudniejszym, końcowym okresie II wojny światowej objął

stanowisko min. spraw zagranicznych, od 29.11.1944 do 10.02.1949, początkowo w rządzie Tomasza Arciszewskiego i od 2.07.1947 w rządzie Tadeusza Bór-Komorowskiego.

Pozostał na emigracji w Wielkiej Brytanii. Członek założyciel Instytutu Badań Spraw Międzynarodowych w Londynie. W poł. l. 20. miał należeć do jednej z warszawskich łóż masońskich, w ramach Wielkiej Łoży Narodowej Polski.

Pochowany na Crystal Palace District Cemetery w południowym Londynie.

Żona Jadwiga z d. Günath; mieli dwoje dzieci; córka Zofia Julia Helena (ur.1927), zamężna Kasp.

Odznaczenia: Order Odrodzenia Polski IV kl., Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, brązowy i srebrny Medal za Długoletnią Służbę; bułgarskie: Order Świętego Aleksandra II kl.; czeskosłowackie: Československý řád Bílého lva (Order Białego Lwa) III kl.; francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa) II kl.; rumuńskie: Ordinul Corana României (Order Korony Rumunii) II kl., Ordinul Steaua României (Order Gwiazdy Rumunii) IV kl.

Archiwalia: AAN, KNP, sygn. 171, s. 110; AAN, Konsulat RP w Użhorodzie, sygn. 91, s. 187; AAN, MSZ, sygn. 1455c, s. 71–80, sygn. 1459h, s. 8a–9; AAN, PRM, część VIII, sygn. 256, s. 3–4; HI, MSZ, jednostka 291, s. 994 (348.291.12, s. 442), jednostka 293, s. 954 (350.293.21, s. 626).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 90, 99, nr 9, s. 188, nr 12, s. 246; 1925, nr 9, s. 124; 1927, nr 1, s. 7; 1933, nr 7, s. 56, nr 14, s. 146; *RSZ 1932*, s. 56, 165; *RSZ 1933*, s. 56; *RSZ 1937*, s. 46, 217; *RSZ 1939*, s. 50, 245; Schimitzek Stanisław, *Na krawędzi Europy. Wspomnienia portugalskie 1939–1946*, Warszawa 1970, s. 673; Sokolnicki Michał, *Dziennik ankarcki 1939–1943*, Londyn 1965, s. 96.

Opracowania: Chimiak Łukasz, „Adam Tarnowski – nasz poseł w Sofii”. *Przyczynek do dziejów współpracy polsko-bułgarskiej w latach 1939–1941*, „Pamięć i Sprawiedliwość”, 2014, 13/2 (24), s. 227–251; Grodziska Karolina, *Polskie groby na cmentarzach Londynu*, t. I, Kraków 1995, s. 432; Hass Ludwik, *Wolnomularze polscy w kraju i na świecie 1821–1999. Słownik biograficzny*, Warszawa 1999, s. 499; *Historia dyplomacji polskiej*, t. V: 1939–1945, pod red. W Michowicza, Warszawa 1999, s. 68; Hułas Magdalena, *Goście czy intruzi? Rząd polski na uchodźstwie wrzesień 1939–lipiec 1943*, Warszawa 1996, s. 171; *Konferencja państw bałtyckich w Bulduri (Ryga) w roku 1920*, „Zeszyty Historyczne”, 1983, z. 63, s. 78; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 114; Łaptos Józef, *Dyplomaci II RP w świetle raportów Quai d'Orsay*, Warszawa 1993, s. 225, 281; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 746; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 18, 30, 32, 46–47, 130; Wanke Bronisław, *Władze legalne RP na Uchodźstwie (1940–1970)*, „Zeszyty Historyczne”, 1979, z. 47, s. 90.

Strony internetowe: <https://www.geni.com/people/Jadwiga-Tarnowski/600000007210971470> (9.05.2020).



Trębicki Kazimierz. Ur. 22.12.1895 w miejscowości Lino-wo, pow. Prużana, Polesie; zm. 13.07.1981 w Londynie. Syn Władysława i Ludwiki Karoliny Antoniny z d. Orzeszko.

Naukę początkową pobierał w domu. Ze względu na poważne kłopoty zdrowotne naukę podjął dopiero w 1915 w Petersburgu, pozostając tam pod opieką stryjecznego brata matki Konstantego Skirmunta. Maturę otrzymał w 1916 w gimnazjum filologicznym polskiego Komitetu Obywatelskiego w Moskwie i rozpoczął studia na Wydziale Prawnym Uniwersytetu w Moskwie. Dwukrotnie mobilizowany do armii rosyjskiej i reklamowany z niej w 1917. Wstąpił do Michajłowskiej Szkoły Artyleryjskiej w Piotrogradzie, gdzie służył do października 1917. Następnie, w l. 1918–1920, służył w I Korpusie Polskim na Wschodzie pod dowództwem gen. Józefa Dowbor-Muśnickiego, a od 1.08. do 2.12.1920 lub 02.1921 w Wojsku Polskim, z którego został zdemobilizowany w stopniu kaprała. Powrócił w rodzinne strony, na Polesie, i zajmował się sprawami tamtejszych majątków. W 1924 podjął studia w École Libre des Sciences Politiques w Paryżu, które ukończył w 1927, równoległe ukończył też Wydział Prawa Institut des Hautes Études Internationales przy Uniwersytecie Paryskim.

Po przejściu do służby zagranicznej, od 20.07. do 1.08.1928, pracował w centrali MSZ, początkowo jako praktykant, a od 1.05.1930 referendarz w Referacie Ligi Narodów i Referacie Traktatowym Departamentu Polityczno-Ekonomicznego; od 20.07.1928 do 1.05.1930 jako bezpłatny praktykant w ministerstwie. Dnia 22.03.1929 złożył egzamin wstępny w MSZ i do 14.12.1929 był bezpłatnym praktykantem w Wydziale Organizacji Międzynarodowych (P.I.); 15.12.1929 przydzielony do Wydziału Traktatowego (P.V.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego. W dniu 1.05.1930 złożył egzamin dyplomatyczno-konsularny w MSZ, po którym od tego dnia do 15.09.1930 był referendarzem w tym samym Wydziale. Od 15.09. do 15.11.1930 przebywał na urlopie bezpłatnym w sprawach osobistych. Po powrocie, do 18.11.1930, pozostawał w Wydziale Traktatowym Departamentu Polityczno-Ekonomicznego. Następnie, od 18.11.1930 do 1.08.1932, referendarz w Referacie Ligi Narodów w Wydziale Organizacji Międzynarodowych (P.I.). Przynajmniej od 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Skierowany na placówkę, pracował od 1.08.1932 do 28.02.1934 jako attaché poselstwa w Poselstwie RP w Berlinie. Został przeniesiony z dniem 1.03.1934 do Poselstwa RP w Hadze: od 1.08.1934 II sekretarz poselstwa, a od 1.01.1936 I sekretarz poselstwa. Przeniesiony powtórnie, od 15.02.1936 I sekretarz poselstwa w Delegacji RP przy Lidze Narodów w Genewie. Pozostał na tym stanowisku do momentu mianowania go od 1.11.1938 konsulem generalnym w Konsulacie Generalnym RP w Genewie, gdzie pracował do 1.09.1940, tj. do momentu zamknięcia konsulatu po wykryciu przez władze szwajcarskie udziału konsula w nielegalnym przetrzucaniu Polaków przez granicę szwajcarsko-francuską. Równoległe, od 15.02. do 09.1940, pełnił funkcję radcy Delegacji RP przy Lidze Narodów w Genewie. Przeniósł się do południowej Francji, gdzie osiadł z rodziną w Roquefort-les-Pins, Alpes Maritimes. Od 09.1940 do 02.1945 zajmował się opieką nad Polakami we Francji; uczestniczył

wówczas w podziemnej organizacji Polska Organizacja Walki o Niepodległość. Od 1.03. do 5.07.1945, radca poselstwa w Poselstwie RP przy królewskim rządzie holenderskim w Londynie, a następnie po wyzwoleniu przy rządzie w Hadze, ale nie zdążył objąć tego stanowiska.

Po wycofaniu uznania dla Rządu RP na Uchodźstwie w Londynie pracował od 11.1945 do 03.1946 w Interim Treasury Committee for Polish Questions, zajmując się sprawami likwidacji agend polskiego rządu w Londynie, a następnie, od 04.1946 do 10.1951, w Komitecie dla Spraw Oświaty Polaków w Wielkiej Brytanii, w Dziale Stypendiów Uniwersyteckich. Od 1952 utrzymywał się z pracy nauczyciela języka francuskiego na kursach wieczorowych. Od 1954 profesor w prywatnej École des Roches w Verneuil-sur-Avre (Francja), wykładał geografii, historię oraz języki niemiecki i rosyjski. Po powrocie w 1957 do Londynu ponownie uczył języka francuskiego. W 1961 przeszedł na emeryturę.

Czynny w polskiej polityce emigracyjnej, należał do Ligi Niepodległości Polski, od 1950 przewodniczący Komisji Politycznej Rady Naczelnej, a od 1954 członek Głównego Komitetu Wykonawczego. Był też jej sekretarzem generalnym od 1966. W 1954 został członkiem Rady Jedności Narodowej. Z ramienia Ligi Niepodległości Polski wszedł w skład V Rady Narodowej RP w l. 1973–1977, był też członkiem jej Komisji Spraw Zagranicznych. W styczniu 1965 został prezesem Grupy Polskiej w nowo powstałym w Londynie Towarzystwie Polsko-Ukraińskim. W dniu 31.05.1951 został wybrany członkiem zarządu Stowarzyszenia Pracowników Polskiej Służby Dyplomatycznej w Londynie, a 25.06.1952 wiceprezesem Stowarzyszenia. Był też członkiem Instytutu Badań Spraw Międzynarodowych w Londynie. W 1966 w związku z obchodami tysiąclecia chrztu Polski został członkiem Komitetu Millenium. Od 1968 przewodniczący Koła Studiów Spraw Międzynarodowych. W 1974 został wybrany delegatem na Światowy Zjazd Jedności z walczącym krajem. Aktywnie uczestniczył w pracach Instytutu Józefa Piłsudskiego w Londynie.

Fragmety jego spuścizny pozostają w Instytucie Józefa Piłsudskiego w Ameryce w Nowym Jorku.

Ożenił się 28.04.1932 w Warszawie z Zofią z d. Łuszczewska (ur. 1899); mieli dwoje dzieci: Władysława (ur. 1933) i Izabellę (ur. 1937).

Publikacje: zajmował się pisarstwem politycznym, publikując przede wszystkim na łamach „Dziennika Polskiego i Dziennika Żołnierza”, „Tygodnika Polskiego”, „Orla Białego” i „Wiadomości Literackich”.

Odnaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, brązowy Medal za Długoletnią Służbę; rumuński: Ordinul Coroana României (Order Korony Rumunii) IV kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2988, s. 3–36; AAN, KH RP w Nicei, sygn. 179, s. 223–227; AAN, MSZ, sygn. 13478, s. 58; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 272, s. 28, 39, sygn. 275, s. 149; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 7; AAN, PRM, część VIII, sygn. 256, s. 15–17.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1933, nr 19, s. 190, nr 21, s. 211; 1936, nr 1, s. 18; RSZ 1932, s. 56, 129; RSZ 1937, s. 149, 217; RSZ 1939, s. 138, 245; Schimitzek Stanisław, *Drogi i bezdroża minionej epoki. Wspomnienia z lat pracy w MSZ (1920–1939)*, Warszawa 1976, s. 246, 272; Starzeński Paweł, *Trzy lata z Beckiem*, przedmowę napisał i przypisami opatrzył

B. Grzeloński, Warszawa 1991, s. 23; Trębiani Kazimierz, *Od bieżącej polityki do wymagającej perspektywy historii*, wstęp, zarys biografii, wybór i oprac. tekstów W.K. Roman, Warszawa 2017.

Opracowania: Friszke Andrzej, *Życie polityczne emigracji*, Warszawa 1999, s. 306–307, 340–341, 405, 498; Habielski Rafał, *Życie społeczne i kulturalne emigracji*, Warszawa 1999, s. 360; *Historia dyplomacji polskiej*, t. VI: 1944/1945–1989, pod red. W. Materskiego i W. Michowicza, Warszawa 2010, s. 86, 179; *Instytut Józefa Piłsudskiego w Ameryce i jego zbiory*, oprac. J. Cisek, Warszawa 1997, s. 239; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 55, 66, 130, 168–169; Roman Wanda Krystyna, *Kazimierz Trębiani – ostatni konsul II Rzeczypospolitej w Genewie*, [w:] *Archiwistyka oraz problemy historii Polski, Polonii i dyplomacji XX wieku. Księga jubileuszowa ofiarowana profesorowi Edwardowi Kołodziejowi w 70. rocznicę urodzin*, Lublin 2011, s. 577–598; Turkowski Romuald, *Parlamentaryzm polski na uchodźstwie 1945–1972*, Warszawa 2001, s. 202; idem, *Parlamentaryzm polski na uchodźstwie 1973–1991*, Warszawa 2002, s. 18, 21, 57, 114, 116, 118, 131, 142; Wolański Marian S., *Europa Środkowo-Wschodnia w myśli politycznej emigracji polskiej 1945–1975*, Wrocław 1996, s. 219–220.

Strony internetowe: <http://www.sejm-wielki.pl/b/cz.I003148> (10.05.2020).

Tyszka Józef. Ur. 5.03.1904 w Kikole, pow. Lipno, woj. warszawskie; zm. 6.07.1974 w Caracas, Wenezuela. Syn Brunona, inżyniera dróg i mostów, i Marii z d. Majkowska.

Maturę otrzymał w państwowym Gimnazjum im. A. Mickiewicza w Warszawie. Przez trzy semestry w l. 1923–1925 studiował na Wydziale Prawa Uniwersytetu Warszawskiego, następnie w l. 1925–1928 w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie, dyplom magistra uzyskał w 1929.

Podjął pracę w służbie zagranicznej; od 9.07. do 1.10.1928 pracował w Konsulacie RP w Trieście w charakterze bezpłatnego praktykanta. Nie są znane jego losy między 1.10.1928 a 15.08.1929. Od 16.08.1929 do 31.12.1933 pracownik kontraktowy, początkowo referent w Wydziale Emigracyjnym w Konsulacie Generalnym RP w Paryżu. Od 1.10.1932 został przydzielony z tytułem sekretarza konsulatu honorowego do Konsulatu Honorowego RP w Hawrze, gdzie pracował do 31.12.1933. Odwołany do centrali MSZ, został przyjęty do służby, od 1.01. do 31.12.1934, jako praktykant. Mianowany 1.01.1935 referendarzem, pracował w Wydziale Zachodnim (P.II.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego do 31.01.1936. Został następnie skierowany na placówkę zagraniczną; od 1.02.1936 kierownik Wydziału Konsularnego w Poselstwie RP w Tallinie w stopniu attaché poselstwa, a od 1.04.1939 II sekretarz poselstwa. Po ewakuacji placówki znalazł się we Francji, gdzie od 30.09.1939 do 17.06.1940 pracował początkowo w Wydziale Administracyjnym, a następnie w Referacie Personalnym Działu Ogólnego MSZ na uchodźstwie w Paryżu i Angers. Po upadku Francji, od 20.06. do 12.07.1940, zatrudniony w Poselstwie RP w Madrycie. Po wyjeździe do Wielkiej Brytanii, od 09.1940 do 31.12.1944, kierownik Referatu Budżetowego w Gabinetie Ministra, choć są informacje, że w początku 1942 był zastępcą kierownika Referatu Szyfrów w MSZ. Skierowany na placówkę, od 1.01.1945 pracował jako radca

Vetulani Zygmunt

poselstwa i kierownik Wydziału Konsularnego Poselstwa RP w Madrycie. Równocześnie, od 07.1945 do 03.1947, kierownik delegatury Interim Treasury Committee na Hiszpanię. Wyjechał do Wenezueli.

W 1932 ożenił się z Wandą z d. Morżkowska (zm. 22.03.1936); mieli dwie córki: Joannę (ur. 1933), zamężną O'Kelly, i Wandę (1936–2006), zamężną Barrera Negroni. W czasie wojny mieszkali w Anglii. Po raz drugi ożenił się z Janiną z d. Matoga, z którą miał córkę Izabelę (ur. 1942). Informacje od rodziny przekazane przez p. Jacka Tyszkę.

Odnaczenia: brązowy Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Londynie, sygn. 1739, s. 170–171; AAN, KG RP w Paryżu, sygn. 3 s. 61; AAN, MSZ, sygn. 1460, s. 6; AAN, Posel. RP w Meksyku, sygn. 136, s. 12; HI, MSZ, jednostka 291, s. 11, 14, 19, 23 (347.291.1, s. 324, 327, 332, 336).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1936, nr 1, s. 18; RSZ 1932, s. 104, 182; RSZ 1933, s. 127; RSZ 1937, s. 58, 218; RSZ 1939, s. 61, 246.

Opracowania: *Historia dyplomacji polskiej*, t. V: 1939–1945, pod red. W. Michowicza, Warszawa 1999, s. 24; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 28, 48, 55, 131.

Vetulani Zygmunt. Ur. 4.03.1894 w Sanoku, woj. lwowskie; zm. 25.10.1942 w Rio de Janeiro, Brazylia. Syn Romana i Karoliny z d. Kunachowicz.

Ukończył I Gimnazjum w Sanoku, a w 1920 Akademię Eksportową w Wiedniu. Od 1.10.1912 do 30.06.1914 w Drużynach Strzeleckich jako podoficer kadet. Od 27.07. do 4.09.1913 praktykant wakacyjny w Lidze Pomocy Przemysłowej we Lwowie. Od 1.08. do 9.12.1914 praktykant w Towarzystwie Akcyjnym J. Borkowski w Warszawie. Od 1.01. do 31.05.1915 urzędnik w Fabryce Okrętów Naven, Biurze Handlowo-Komisowym N.J. Szumejkin oraz w warsztatach cukierniczych M.J. Bartnowskiego. Od 15.06.1915 do 1.05.1916 p.o. kierownika wydziału opałowego w Towarzystwie Akcyjnym J. Borkowski w Charkowie. Od 1.06.1916 do 31.07.1916 buchalter w Domu Handlowym Z.F. Kwinto w Charkowie. Od 1.09.1916 do 30.06.1917 dyrektor oraz kierownik handlowy Huty Szkła „Regina” w Sławiańsku. Od 1.09.1917 do 31.07.1918 główny buchalter w Sławiańskim Towarzystwie Współdzielczym w Sławiańsku. Od 1.01. do 31.03.1918 buchalter w Związku Kooperatyw Okręgu Sławiańskiego. Od 23.05. do 17.06.1919 podchorąży w Wojsku Polskim.

Po podjęciu pracy w służbie zagranicznej, od 10.07.1919 do 1.03.1920, początkowo jako dietetariusz w Departamencie Konsularnym, do którego 1.09.1919 został przyjęty w charakterze pracownika kontraktowego, od 15.09.1919 prowizoryczny referendarz. Zajmował się wówczas m.in. kontrolą działalności placówek konsularnych. Skierowany na placówkę, od 1.03. do 1.11.1920 tytularny wicekonsul w Wydziale Konsularnym Przedstawicielstwa RP w Wiedniu. Mianowany wicekonsulem, od 1.11.1920 do 26.09.1921 pracował w Konsulacie RP w Królewcu. Od 26.09.1921 do 26.03.1926 kierownik Konsulatu RP w Morawskiej Ostrawie; mianowany 1.07.1923 konsulem. Skierowany do Turcji, od 26.03.1926 do 1.06.1930 był radcą handlowym Poselstwa RP w Konstantynopolu, a po przeniesieniu placówki do nowej stolicy Turcji – w Ankarze. Po śmierci posła Józefa Wierusz-Kowalskiego w 1927 przejściowo pełnił w styczniu 1928 funkcję kierownika

Wydziału Konsularnego Poselstwa RP, mieszczącego się w Konstantynopolu. Od 1.06.1930 do 30.06.1935 był konsulem i kierownikiem Konsulatu RP w Bukareszcie, łącząc tę funkcję z funkcją radcy handlowego Poselstwa RP w Bukareszcie; niektóre źródła podają, iż objął stanowisko kierownika konsulatu z dniem 1.07.1930. Po odwołaniu do kraju został przydzielony, od 30.06.1935, nadal w charakterze radcy, do pracy w Wydziale Wschodnim (P.III.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego; być może już wówczas, choć nie udało się tego potwierdzić, został kierownikiem Referatu Środkowej Europy. Ponadto 15.07.1936 powierzono mu nadzór nad kancelarią i halą maszyn Departamentu Polityczno-Ekonomicznego MSZ. 26.10.1936 został przyjęty do Rotary-Club w Warszawie. W listopadzie 1936 wyznaczony przedstawicielem MSZ w polsko-rumuńskiej Komisji Rządowej. 21.11.1936 powołany z ramienia MSZ na zastępcę członka Rady Polskiego Instytutu Rozrachunkowego. W 1938 członek Sądu Koleżeńskiego Stowarzyszenia Samopomoc Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Od 1.05.1939 przydzielony do Radcy Ekonomicznego (R.E.). W 1939 został wybrany członkiem Komisji Rewizyjnej Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej, do którego należał od 1932. Czasowo delegowany do Stambułu, gdzie w związku z chorobą konsula Wojciecha Rychlewicza, kierował od 15.05. do 10.06.1939 Konsulatem Generalnym RP w Stambule. Tuż przed wybuchem wojny objął i pełnił w okresie 1.09.1939–1.03.1940 funkcję konsula generalnego w nowo utworzonym Konsulacie Generalnym RP w Bagdadzie. Odwołany do MSZ w Paryżu, od 1.03. do 17.06.1940 pracował w Wydziale Szyfrów.

Po upadku Francji ewakuował się wraz z rodziną przez Francję i Hiszpanię do Portugalii. W sierpniu 1940 przyjechał z Portugalii do Brazylii jako uchodźca wojenny. W l. 1940–1942 mieszkał z rodziną w Rio de Janeiro.

Żona Stanisława z d. Waśniewska, córka Wanda. Brat Adam (1901–1976), historyk państwa i prawa, profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Publikacje: *Drogi naszej sanacji gospodarczej*, Fryszak 1926; *Turcja*, (b.m.w.) 1928, *Stosunki gospodarcze rumuńsko-polskie*, (b.m.w.) 1934. Był również inicjatorem wydawnictwa o Polsce w języku tureckim – *Bogünki Lechistan*, Stambuł 1928.

Odznaczenia: Order Odrodzenia Polski V kl., Medal Niepodległości, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości; afgańskie: Order Stor I kl.; rumuńskie: Ordinul Coroana României (Order Korony Rumunii) III kl., Meritum Comercial Si Industria I kl.; węgierskie: Érdemkereszt (Krzyż Zasługi).

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Ankarze, sygn. 84, s. 55, 132; AAN, Amb. RP w Bukareszcie, sygn. 480, s. 37–38, sygn. 481, s. 84; AAN, Amb. RP w Londynie, sygn. 1548, k. 11; AAN, KG RP w Stambule, sygn. 30, s. 106–109; AAN, MSZ, sygn. 5260, s. 117, 168, 170–171, 181; AAN, PRM, część VI, sygn. 74-3, t. 1, s. 39, 42, część VIII, sygn. 258, s. 16–17; HI, Amb. Polska w Wielkiej Brytanii, jednostka 4, s. 250 (5.4.2, s. 249); PIASA, Posel. RP w Rio de Janeiro, sygn. 151 (dawniej pudło 5, sygn. 169), sygn. 152 (dawniej pudło 6, sygn. 180), sygn. 153 (dawniej pudło 6, sygn. 181), sygn. 237 (dawniej pudło 6, sygn. 198), sygn. 407 (dawniej pudło 16, sygn. 508).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 108, nr 10, s. 195; 1925, nr 12, s. 189; 1933, nr 19, s. 190; 1939, nr 3, s. 66; *MSZ. Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 35; *RSZ 1937*,

s. 25, 117, 218; RSZ 1938, s. 29, 233; Nahlik Stanisław Edward, *Przesiane przez pamięć. W rodzinnym gnieździe*, Kraków 1987, s. 348–349, 352; Ptasznik Witold, *Spóźniony raport dowódcy plutonu „Bukareszt”*, „Zeszyty Historyczne”, 1981, z. 57, s. 152 (tu mylnie: Adam); Szembek Jan, *Diariusz i teki Jana Szembeka (1935–1945)*, t. IV, Londyn 1972, s. 24.

Opracowania: *Historia dyplomacji polskiej*, t. V: 1939–1945, pod red. W. Michowicza, Warszawa 1999, s. 87; Łątka Jerzy, *Słownik Polaków w Imperium Osmańskim i Republice Turcji*, Kraków 2005, s. 335; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 768–769; Olszewicz Bolesław, *Lista strat kultury polskiej (I.IX.1939–I.III.1946)*, Warszawa 1947, s. 294; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 27, 56, 81; Skóra Wojciech, *Służba konsularna Drugiej Rzeczypospolitej. Organizacja, kadry i działalność*, Toruń 2006, s. 87, 135, 168, 178, 315, 712–713.



Wasilewski Leon. Ur. 24.08.1870 w Petersburgu; zm. 10.12.1936 w Warszawie. Ojciec Benedykt, organista przy kościele św. Stanisława w Petersburgu, pochodził z rodziny wywodzącej się ze Żmudzi i z Inflant, matka Maria z d. Reiter.

W Petersburgu ukończył gimnazjum klasyczne. Studiował historię na uniwersytetach we Lwowie, w Pradze i Zagrzebiu. W l. 1893–1894 członek Ligi Narodowej. Od 1895 członek PPS. W l. 1896–1897 w Szwajcarii, gdzie (w Zurychu) wstąpił do Związku Zagranicznego Socjalistów Polskich (ZZSP). Następnie kilka miesięcy przebywał w Wiedniu i stamtąd wyjechał do Londynu, gdzie od 1897 był członkiem władz ZZSP w Londynie, a od 1898 członkiem jej Centralizacji. Od 1900 członek Wydziału Zagranicznego PPS, a później jego sekretarz; w tym samym roku uczestniczył w międzynarodowym kongresie socjalistycznym w Paryżu. W 1903, wraz z redakcją „Przedświtu”, w której pracował od 1897, przeniósł się do Krakowa; kierował tą redakcją do wybuchu I wojny światowej. Od 1905 redaktor „Robotnika”. Po rozłamie w PPS w 1906 znalazł się w PPS-Frakcja Rewolucyjna. W l. 1906–1914 prelegent Uniwersytetu Ludowego im. A. Mickiewicza. Od 1914 członek Centralnego Komitetu Robotniczego PPS. Po wybuchu wojny w 1914 udał się z Legionami do Królestwa Polskiego; został redaktorem „Dziennika Urzędowego w Kielcach”, pisma centralnego komitetu Wojska Polskiego w Kielcach. Działał w Polskiej Organizacji Narodowej jako kierownik jego biura prasowego, m.in. w Kielcach redagował jego pismo „Ruch”. Od 1915 w Wiedniu – redaktor pisma „Polen”. Podjął pracę w Naczelnym Komitecie Narodowym, w lipcu 1915 został sekretarzem, szefem jego Biura Sekretariatu. W 1917 należał do Centralnego Komitetu Narodowego i rozpoczął pracę w Tymczasowej Radzie Stanu, gdzie od lutego 1917 był referentem spraw narodowościowych w Departamencie Politycznym. Należał też jednocześnie do Polskiej Organizacji Wojskowej i był członkiem Konwentu „Organizacji A”. Od lipca 1917 pracował w piśmie „Kultura Polska” w Krakowie, a w styczniu 1918 został jego redaktorem. W 1915 Polska Akademia Umiejętności w Krakowie powołała go na zastępcę

kierownika Komisji Antropologicznej. W 1918 Uniwersytet Jagielloński powierzył mu prowadzenie wykładów o etnologii Litwy.

Dnia 17.11.1918 otrzymał nominację, a 18 listopada objął jako pierwszy w odrodzonej Polsce funkcję min. spraw zagranicznych i pełnił ją do 16.01.1919. Od 16.01. do 3.07.1919 członek delegacji Naczelnika Państwa Józefa Piłsudskiego do Komitetu Narodowego Polskiego przy konferencji pokojowej w Paryżu. Od 31.07.1919 do 16.02.1920 mąż zaufania Naczelnika Państwa i pełnomocnik MSZ ds. bałtyckich w Wilnie i Kownie oraz uczestnik I Konferencji Bałtyckiej w Helsingforsie (Helsinki). Od 16.02.1920 do 16.12.1921 poseł nadzwyczajny i min. pełnomocny w Poselstwie RP w Tallinie. W 1921 członek delegacji na rokowania pokojowe w Rydze, a od 15.03.1921 do 31.10.1924 przewodniczący delegacji polskiej do mieszanej polsko-sowieckiej komisji granicznej. Od września 1924 w polsko-rumuńskiej komisji granicznej. W 1924 został prezesem Instytutu Badań Najnowszej Historii Polski. Od 1925 pracował w komisji rzeczoznawców ds. mniejszości narodowych województw wschodnich przy Radzie Ministrów. W 1928 wszedł do Rady Naczelnej PPS, a od 1931 był jej wiceprzewodniczącym. Założyciel i w 1929 redaktor „Niepodległości”. W 1931 został prezesem Instytutu Badań Spraw Narodowościowych.

W Archiwum Akt Nowych w Warszawie przechowywane są jego dokumenty osobiste oraz rękopisy i maszynopisy licznych prac, a wśród nich bibliografia prac, wydrukowana również w specjalnym zeszycie dwumiesięcznika „Niepodległość” (1937, nr 1) jemu poświęconemu.

Żona Wanda z d. Zieleniewska, poznał ją w 1897 we Lwowie; zm. w 1958. Mieli trzy córki. Halina (1899–8.02.1961), pseud. „Krystyna”, ur. i zm. w Londynie; w l. 1922–1939 pracowała w Przynależeniu Wojskowym Kobiet (PWK), przed wybuchem II wojny światowej na stanowisku komendantki Centrum Wyszkozenia Instruktorskiego PWK; we wrześniu 1939 dowodziła batalionem kobiecym przy dowództwie Obrony Narodowej; czynna przy obronie Lwowa; od października 1939 w konspiracji, w Związku Walki Zbrojnej we Lwowie, a od listopada 1941 w Warszawie w Komendzie Głównej AK; od 1942 w Wydziale Wojskowej Służby Kobiet, referentka i instruktorka; aresztowana 29.10.1943 po przesłuchaniach na Pawiaku, wywieziona 3.04.1944 do Ravensbrück, gdzie nadal działała w konspiracji; po wyzwoleniu ewakuowana przez Szwedzki Czerwony Krzyż do Szwecji; od stycznia 1946 działała na terenie Niemiec, początkowo jako komendantka kobiet-żołnierzy AK, niewcielonych do Polskich Sił Zbrojnych, następnie komendantka II batalionu Pomocniczej Wojskowej Służby Kobiet w Meppen; w maju 1947 przyjechała do Wielkiej Brytanii; odznaczona Krzyżem Walecznych, Krzyżem Niepodległości, Krzyżem Zasługi, Krzyżem Walecznych nadanym przez dowódcę AK; miała stopień majora AK. Druga córka: Wanda (1905–1964), pisarka, działaczka sowiecka; do 1937 związana z PPS i Związkiem Nauczycielstwa Polskiego, redaktorka pism młodzieżowych „Płomyk” i „Płomyczek”; po wrześniu 1939 bardzo czynna w działalności antypolskiej we Lwowie w l. 1939–1941, została członkiem WKP(b); w l. 1943–1949 przewodnicząca Zarządu Głównego Związku Patriotów Polskich, a w 1944 wiceprzewodnicząca PKWN; po 1945 pozostała w ZSRR.

Trzecia córka: Zofia Aldona, zamężna Woźnicka (1908–1984), nauczycielka, po II wojnie światowej działaczka PPR i PZPR.

Publikacje: wiele prac o problematyce narodowościowej, historycznej i wspomnieniowej, m.in.: *Współczesne państwo konstytucyjne*, Kraków 1905; *Austria współczesna*, Warszawa 1907; *Litwa i jej ludy*, Warszawa 1907; *Ilu jest Polaków na świecie i gdzie mieszkają?* Kraków 1908; *Ukraina i sprawa ukraińska*, (b.m.w.) 1912; *Litwa i Białoruś. Przeszłość – teraźniejszość – tendencje rozwojowe*, (b.m.w.) 1912; *O wschodnią granicę państwa polskiego*, Warszawa 1917; *Zarys dziejów Polskiej Partii Socjalistycznej w związku z historią socjalizmu polskiego w trzech zaborach i na emigracji*, (b.m.w.) 1925; *Józef Piłsudski. Jakim Go znałem*. Warszawa 1935. Publikował też pod różnymi pseud.: St. Os...acz, Leon Płochocki, Swój, Informator, T. Wo, Teofil Woyszwiłło, N. Ski., K. Grądzielski, Maciej Pszczółkowski, Polak, Lewko Wasilczuk, Petersburgszczanin, B.P-in., Zgorzkniały, b. czł. Ligi Narodowej, Szytg., Lojalny, Ein Pole, Miecz. Mat., Daleki, Pośrednik, Lector, Old Fellow. Jego artykuły ukazywały się w wielu czasopismach, m.in.: „Kraj” (Petersburg), „Ateneum” (Warszawa), „Niwa” (Warszawa), „Russkoje Bogatstwo”, „Mir Bożij” (Petersburg), „Tydzień”, „Przedświt”, „Robotnik”, „Die Neue Zeit”, „Krytyka” (Kraków) i inne.

Odnaczenia: Komandoria z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski II kl., Order Odrodzenia Polski III kl., Odznaka POW, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Krzyż Niepodległości; estońskie: Vabadusrist (Krzyż Wolności).

Archiwalia: AAN, Akta Leona Wasilewskiego, sygn. 1–27.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1921, nr 4, s. 58; RSZ 1937, s. 20, 58; Wasilewski Leon, *Konwent Organizacji A. Funkcjonowanie i zadania pierwszego rządu Drugiej Rzeczypospolitej. Zamach stanu. Dymisja gabinetu Moraczewskiego i utworzenie rządu Paderewskiego*, [w:] *Rok 1918 we wspomnieniach mężów stanu, polityków i wojskowych*, wybrał i oprac. J. Borkowski, Warszawa 1987, s. 275–283.

Opracowania: „Biuletyn Informacyjny Koła AK Londyn”, XII.60–IV.61, nr 38, s. 6; Hauser Przemysław, *Leon Wasilewski (18.11.1918–16.01.1919)*, [w:] *Ministrowie spraw zagranicznych (1919–1939)*, red. J. Pajewski, Szczecin 1992, s. 17–37; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 115; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 779; *Słownik historyków polskich*, Warszawa 1994, s. 547.



Wdziękoński Aleksy. Ur. 13.08.1892 w Kijowie; zm. 30.01.1946 w Jerozolimie. Syn Aleksandra i Marii z d. Szymańska.

Absolwent Instytutu Handlowego w Kijowie. Początkowo, od 1.11.1919 do 19.02.1920, był rachmistrzem w Dyrekcji Polskich Kolei Państwowych w Równem, następnie, od 1.02. do 15.12.1920, referentem w urzędzie starostwa kowelskiego. Z nieznanых powodów miał od 15.12. do 31.12.1920 przerwę w służbie państwowej, po której pracował, od 31.12.1920 do 27.09.1921, jako zastępca referenta w starostwie włodzimierskim. Czasowo zastępował zarówno starostę, jak i burmistrza Włodzimierza Wołyńskiego.

W tym czasie podjął już pracę w służbie zagranicznej, od 15.09.1921 do 7.11.1923 na stanowisku urzędnika nieetatowego, kontraktowego w charakterze starszego kancelisty w Wydziale Konsularnym Poselstwa RP w Charkowie, jako prowizoryczny II sekretarz konsularny, a od 1.11.1922 do 7.11.1923 II sekretarz konsularny służby stałej. Odwołany, został przyjęty na etat jako II sekretarz konsularny na służbie prowizorycznej i pozostawał nim od 7.11.1923 do 1.07.1924, a następnie do 15.07.1925 jako starszy referent. Uczestniczył w tym czasie, we wrześniu 1924, w międzyministerialnej konferencji ds. wymiany personalnej między Polską a ZSRR. Ponownie skierowany na placówkę, od 15.07.1925 do 30.11.1926 był attaché konsularnym w Konsulacie RP w Strasburgu, skąd ponownie został przeniesiony na Wschód i od 1.12.1926 do 1.01.1929 jako attaché konsularny z tytułem wicekonsula pracował w Konsulacie RP w Tyflisie, prawdopodobnie 1.01.1927 został mianowany wicekonsulem. Nadal w randze wicekonsula pracował od 1.01. do 1.05.1929 w Konsulacie Generalnym RP w Bytomiu, a następnie, mianowany konsulem RP we Wrocławiu; 9.04.1929 min. spraw zagranicznych podpisał dekret nominacyjny na to stanowisko. Od 1.05.1929 do 31.07.1932 kierownik Konsulatu RP we Wrocławiu. Od 1.08.1932 do 31.12.1933 konsul lub tytularny konsul w Konsulacie RP w Essen, chociaż już 18.05.1932 min. spraw zagranicznych podpisał dekret nominacyjny, a Prezydent RP podpisał jego listy komisyjne 22.06.1932. 29.07.1932 przekazał Konsulat RP we Wrocławiu attaché konsularnemu Witoldowi Mieczysławskiemu. 4.08.1932 przejął, jako wicekonsul z tytułem konsula, Konsulat RP w Essen od Stanisława Rosmańskiego. Od 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Odwołany do centrali MSZ, równocześnie zostaje mianowany radcą ministerialnym i przydzielony do Wydziału Prasowego (P.VI.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego. 1.01.1934 objął stanowisko zastępcy naczelnika Wydziału Prasowego, na którym pracował aż do wybuchu II wojny światowej.

Wraz z personelem ministerstwa we wrześniu 1939 ewakuowany przez Krzemieniec do Rumunii, a tam, od 10.1939 do 1940, przydzielony do pracy w Ambasadzie RP w Bukareszcie, gdzie od 01. do 11.1940 był dyrektorem Amerykańskiej Komisji Pomocy Polakom w Rumunii, tzw. Komisji Paula Supera. Wyjechał lub został przeniesiony do Bułgarii, gdzie od 15.11.1940 był radcą w Poselstwie RP w Sofii. Czasowo od 1.05.1941 przydzielony do Konsulatu RP w Stambule, skąd wyjechał na Bliski Wschód 1.06.1943. Objął, od 15.06.1943, stanowisko konsula generalnego w Konsulacie Generalnym RP w Jerozolimie. Na tym stanowisku zastało go wycofanie uznania dla Rządu RP na Uchodźstwie w Londynie przez Wielką Brytanię i od 07.1945 do 30.01.1946 pełnił swą funkcję nieoficjalnie. Było to możliwe w związku z tym, że oba konsulaty w Jerozolimie i Tel-Awivie oraz trzy inne delegatury polskich ministerstw Brytyjczycy oficjalnie przemianowali na Misję Polską i włączyli do tzw. Komisji Brytyjskiej noszącej nazwę Palestine Government Committee for Polish Affairs z siedzibą w Jerozolimie.

Pochowany w polskiej kwaterze cmentarza katolickiego na górze Syjon w Jerozolimie.

Żona z d. Kowacka. Dzieci: syn Oleg (ur.1914) i córka Edma (ur.1929).

Odznaczenia: Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski V kl., Złoty Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Złoty Wawrzyn Polskiej Akademii Literatury; belgijskie: Ordre de la Couronne (Order Korony) IV kl; łotewskie: Triju

Zvaigžņu ordenis (Order Trzech Gwiazd); rumuńskie: Ordinul Coroana României (Order Korony Rumunii); włoskie: Ordine della Corona d'Italia (Order Korony Włoch).

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2956, s. 146, 191, sygn. 2993, s. 181; AAN, KG RP w Jerozolimie, sygn. 15, s. 35; AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 38, 203, 220; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 7; AAN, PRM, część VI, sygn. 74-3, t. 1, s. 71, 76, 92, 95, 100, część VIII, sygn. 258, s. 7-8; HI, MSZ, jednostka 294, s. 903-904 (351.294.13, s. 738-739); IPMS, Amb. RP w Bukareszcie, A.26, sygn. I/1, s. nlb.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 115, nr 14, s. 276; 1926, nr 9, s. 119; 1927, nr 3, s. 48; 1929, nr 1, s. 10; 1933, nr 20, s. 197; RSZ 1932, s. 57, 223; RSZ 1937, s. 26, 100, 107, 219; RSZ 1938, s. 31, 234; RSZ 1939, s. 33, 107, 118, 248; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 48; *Dokumenty dotyczące historii stosunków polsko-włoskich (1918-1940 r.)*, t. I, Rzym 1998 s. 1039-1040, 1055-1059, 1168, 1170; *Nekrolog*, „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza” (Londyn), 6.02.1946, s. 4, 9.02.1946, s. 4; *Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej*, t. I, Kraków 1994, s. 287, t. V, Kraków 1994, s. 318; Schimitzek Stanisław, *Drogi i bezdroża minionej epoki. Wspomnienia z lat pracy w MSZ (1920-1939)*, Warszawa 1976, s. 210; Sokolnicki Michał, *Dziennik ankarcki 1939-1943*, Londyn 1965, s. 539.

Opracowania: Dubicki Tadeusz, *Wojenne losy prezydenta Ignacego Mościckiego*, „Zeszyty Historyczne”, 1995, z. 112, s. 165; Patek Artur, *Polski cmentarz w Jerozolimie. Polacy pochowani na cmentarzu katolickim na górze Syjon*, Kraków 2009, s. 17, 28-29, 31, 42, 47, 76-77, 96, 107 (tu bibliografia); idem, *Teksty funeralne jako źródło historyczne. Przyczynek do biografii Aleksego Wdziękońskiego, konsula RP w Jerozolimie*, „Studia Środkowoeuropejskie i Bałkanistyczne”, t. 27, 2018, s. 125-141 (tu bibliografia); *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 24, 62-63, 81; *Wymiana więźniów politycznych pomiędzy II Rzeczpospolitą a Sowietami w okresie międzywojennym. Dokumenty i materiały*, red. W. Materski, Warszawa 2000, s. 191.



Wegnerowicz Roman (Wacław Roman). Ur. 9.08.1883 w Warszawie; zm. w 1950 w Montrealu, Kanada. Syn Polikarpa i Marii z d. Braclawska.

Uczęszczał do szkoły handlowej, a studia podjął przed 1908 w École des Hautes Études Sociales w Paryżu. Przez trzy semestry studiował na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego (1908-1910) i również przez trzy na Uniwersytecie w Pradze. W l. 1910-1914 pracował jako dziennikarz. Od 08.1914 do 1.03.1918 służył w Legionach Polskich.

W służbie zagranicznej od 1.03.1918 jako urzędnik Departamentu Stanu Tymczasowej Rady Stanu (do 1.10.1918); mianowany 1.10.1918 referentem, po powołaniu MSZ został skierowany na placówkę zagraniczną, od 15.11.1918 do 15.03.1919 jako I sekretarz poselstwa w Poselstwie RP w Pradze. Odwołany, pracował od 15.03.1919 do 1.05.1920 jako referent (referendarz), a od 1.05.1920 do 15.10.1926 jako

starszy referent (referendarz) w Biurze Prasowym, po reformie resortu od lipca 1924 w Wydziale Prasowym (P.IV.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego. Ponownie skierowany na placówkę, od 15.10.1926 do 31.08.1932 konsul w Konsulacie RP w Marsylii, w okresie 15.10.1926–1.09.1932 również kierownik tego konsulatu. Od 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Następnie od 1.09. do 11.12.1932, konsul i kierownik Konsulatu Generalnego RP w Stambule. Od 12.12.1932 konsul generalny i kierownik Konsulatu Generalnego RP w Stambule. Pozostawał na tym stanowisku do 1.03.1937. Miał mieć również pełnomocnictwa księcia Adama Ludwika Czartoryskiego do działania w sprawie polskiej wioski w Turcji, w Adampolu. Jednocześnie, od 13.09.1933 był radcą handlowym Ambasady RP w Ankarze. 1.03.1933 został mianowany konsulem generalnym w Konsulacie RP w Trieście, skąd wyjechał prawdopodobnie w 1940. Nieznaną trasą dotarł do Portugalii, a następnie w październiku 1940 wraz z żoną do Brazylii. W 1941 miał przez miesiąc zastępczo pełnić funkcje konsularne w Wicekonsulacie RP w São Paulo. W nieznanym okolicznościach, jako uchodźca, a być może przeniesiony służbowo do Kanady, do Poselstwa RP w Ottawie, gdyż tam 31.07.1945 wypłacono mu odprawę. Po wojnie pozostał na emigracji, jako uchodźca; w październiku 1945 miał prowadzić farmę w Fulford, w prowincji Quebec, w Kanadzie.

Żona, Janina z d. Aleksandrowicz (ur.1899); mieli syna Stanisława Tadeusza (ur.1918).

Odznaczenia: Krzyż Niepodległości, Krzyż Walecznych, Złoty Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości; bułgarskie: Order Świętego Aleksandra IV kl.; rumuńskie: Ordinal Coroana României (Order Korony Rumunii) III kl.; włoskie: Corona d'Italia (Order Korony Włoch) III kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Paryżu, dopływ, 1997 1/21, s. nlb.; AAN, KNP, sygn. 170, s. 18; AAN, Konsulat RP w Marsylii, sygn. 654, s. 1–198; AAN, MSZ, sygn. 2436, k. 29, sygn. 5260, s. 213; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 7; AAN, PRM, część VI, sygn. 74-3, t. 1, s. 2, 12, 274, 277, 279, część VIII, sygn. 258, s. 9–10; PIASA, Posel. RP w Rio de Janeiro, sygn. 151 (dawniej pudło 5, sygn. 169), sygn. 152 (dawniej pudło 6, sygn. 180), sygn. 153 (dawniej pudło 6, sygn.181), sygn. 237 (dawniej pudło 6, sygn. 198), sygn. 407 (dawniej pudło 16, sygn. 508); IPMS, Posel. RP w Ottawie, A.39, sygn. 24.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 92; 1926, nr 8, s. 101, nr 12, s. 173; 1933, nr 18, s. 174; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 11; RSZ 1932, s. 57, 186; RSZ 1937, s. 66, 129, 143, 220; RSZ 1938, s. 141, 157, 235; RSZ 1939, s. 71, 145, 165; O *Niepodległą i granice*, t. 3: *Raporty i informacje Biura Propagandy Zagranicznej Prezydium Rady Ministrów 1920–1921*, wybór i przyg. do druku M. Jabłonowski, W. Janowski, A. Koseski, Warszawa–Pułtusk 2002, s. 70; Schimitzek Stanisław, *Drogi i bezdroża minionej epoki. Wspomnienia z lat pracy w MSZ (1920–1939)*, Warszawa 1976, s. 21.

Opracowania: Łątka Jerzy S., *Słownik Polaków w Imperium Osmańskim i Republice Tureckiej*, Kraków 2005, s. 339; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 68, 81; Skóra Wojciech, *Służba konsularna Drugiej Rzeczypospolitej. Organizacja, kadry i działalność*, Toruń 2006, s. 631, 640, 662.

Weinstein Jan. Ur. 25.02.1903 w Warszawie; zm. 27.04.1974 w Guildford, Wielka Brytania. Urodził się w rodzinie mieszczańskiej.

Ukończył Gimnazjum im. M. Reja w Warszawie. Uczestnik III powstania śląskiego w 1921. Podjął dalszą naukę w Szkole Morskiej w Gdyni, ale jej nie ukończył ze względu na stan zdrowia. Następnie studiował na Uniwersytecie Warszawskim.

Prawdopodobnie w 1925 wyjechał do Finlandii, gdzie miał udzielać lekcji esperanto; ponadto był korepetytorem syna posła RP w Helsinkach Tytusa Filipowicza. Niektóre źródła podają, że pełnił wówczas funkcję attaché prasowego Poselstwa RP w Helsinkach. Od 16.05.1930 pracownik kontraktowy w Wydziale Prasowym (P.IV.) MSZ, w Referacie Zachodnim prowadził dział niemiecki. W 1932 został członkiem Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. W 1932 pracownik kontraktowy, referent prasowy w Referacie Propagandy w Wydziale Prasowym (P.IV.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego; prawdopodobnie od 1937 do 1.09.1939 był kierownikiem Referatu Informacyjnego w tym Departamencie. Inicjator, a od 1938 z polecenia min. spraw zagranicznych Józefa Becka, organizator, łączności radiowej między MSZ i placówkami. Z tego też powodu otrzymał przezwisko „Radioweinstein”. Prawdopodobnie w 1938 mianowany radcą ministerstwa.

W dniu wybuchu II wojny światowej kierownik samodzielnego Referatu Komunikacji Radiowo-telegraficznej MSZ. We wrześniu 1939 ewakuowany przez Krzemieniec do Słanic (Rumunia), kierował stacją radiową towarzyszącą min. Beckowi w czasie ewakuacji. Był w Słanic jeszcze 1.10.1939. Po przedostaniu się na Zachód, od 11.1939 do 08.1940, służył w Wojsku Polskim we Francji i w Wielkiej Brytanii. Jeszcze we Francji 15.03.1940 został awansowany do stopnia starszego sierżanta. Reaktywowany w służbie zagranicznej, w czerwcu 1942 był kierownikiem Referatu Łączności Radiowej w ministerstwie w Londynie, a następnie do 5.07.1945 kierownikiem Biura Łączności Działu Ogólnego MSZ w Londynie. Należał do Królewskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych (Chatham House).

Po zakończeniu wojny pozostał na emigracji. W l. 1949–1953 pracował na farmie pod Carmarthen, południowa Walia, wraz z żoną i córką. Następnie w l. 1953–1968 był asystentem dyrektora angielskiego przedsiębiorstwa Cow and Gate Farms Ltd. w Guildford, hrabstwo Surrey.

Jego spuścizna dyplomatyczno-badawcza przechowywana jest w archiwum Instytutu Józefa Piłsudskiego w Ameryce w Nowym Jorku.

Żona Halina, w 1939 ewakuowała się z mężem, w 1940 urodziła w Bukareszcie córkę Krystynę. Przez Francję w 1942 dotarła do Wielkiej Brytanii. Być może była zatrudniona tymczasowo w MSZ w Londynie przy sporządzaniu listy Polaków w Rosji.

Publikacje: *The Polish Corridor and the Peace*, (b.m.w.) 1931; *Upper Silesia – a Country of Contrasts*, Paris 1931 (w języku francuskim, *Haute Silesie, pays de contrastes*, i w języku niemieckim, *Obeschlesien, das Lad der Gegensditze*); reportaż filmowy *Lombre sur Europe* (tytuł angielski *Shadow over Europe*), 1933. Po wojnie opublikował wiele artykułów na temat historii i polityki zagranicznej Polski w „Zeszytach Historycznych” (Paryż), „Niepodległości” (Nowy Jork), „Wiadomościach” (Londyn), m.in.: *Władysław Studnicki*

w świetle dokumentów hitlerowskich II wojny, „Zeszyty Historyczne”, 1967, z. 11, Pawła Starzeńskiego 3 lata z Beckiem, „Wiadomości”, z 1.10.1972.

Odznaczenia: Złoty Krzyż Zasługi.

Archiwalia: AAN, Konsulat RP w Użhorodzie, sygn. 91, s. 187; AAN, KG RP w Paryżu, dopływ; AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 39, 212, 216; AAN, Posel. RP w Meksyku, sygn. 136, s. 16; HI, MSZ, jednostka 291, s. 23 (347.291.1, s. 336), jednostka 293, s. 939–940, 1075, 1136 (350.293.21, s. 611–612, 747, 808).

Źródła drukowane: RSZ 1932, s. 105, 135; RSZ 1933, s. 128; RSZ 1937, s. 27, 260; RSZ 1939, s. 33, 294; Starzeński Paweł, *Trzy lata z Beckiem*, przedmowę napisał i przypisami opatrzył B. Grzełowski, Warszawa 1991, s. 153, 162.

Opracowania: *Instytut Józefa Piłsudskiego w Ameryce i jego zbiory*, oprac. J. Cisek, Warszawa 1997, s. 205–212; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 24, 132; Smogorzewski Kazimierz, *Jan Weinstein*, „Zeszyty Historyczne”, 1974, z. 29, s. 232–235.

Weyers Józef Marian. Ur. 24.11.1896 w Krakowie; zm. 5.04.1987 w Krakowie. Syn Wincentego, urzędnika Wydziału Krajowego, i Heleny z d. Wojtasiewicz.

Ukończył szkołę powszechną, a maturę zdał w 1915 w III Gimnazjum im. Króla Jana III Sobieskiego w Krakowie. W l. 1915–1920 studiował prawo na Uniwersytecie Jagiellońskim i uzyskał stopień doktora praw. W tym czasie był czynny w ruchu harcerskim. Od 15.05.1917 do 25.11.1920 służył w armii austriackiej i Wojsku Polskim jako podporucznik Korpusu Sądowego. Ukończył również Akademię Handlową w Krakowie. Pierwszą pracę podjął w Towarzystwie dla Przedsiębiorstw Górniczych Tepege w Równem k. Krosna, następnie od 1.09.1921 do 31.07.1922 pracował w America–Europe Exchange Corporation w Poznaniu i Gdańsku (kolejno jako kasjer, pomocnik buchaltera, szef personalny i kierownik oddziału handlowego), a od 15.07.1922 do 1.02.1923 – w Polskim Banku Przemysłowym w Warszawie jako korespondent. Po siedmiu miesiącach wyjechał do Stanów Zjednoczonych, wysłany przez MWRiOP na studia handlowe i bankowe w Szkole Administracji i Handlu przy Uniwersytecie w Nowym Jorku. W Nowym Jorku pracował w Banku Związku Spółek Zarobkowych jako urzędnik, a także w Banku Stanów Zjednoczonych (8.11. 1923–24.03.1924) oraz Moody’s Investors Service jako ekspert statystyczny. Od 1.09.1923 do 31.07.1925 oraz od 31.08.1925 do 15.10.1926 był urzędnikiem w The London and Eastern Trade Bank Ltd. w Nowym Jorku. Uczestniczył w organizacji Polskiego Koła Akademickiego.

Po powrocie do kraju podjął pracę w służbie zagranicznej; od 16.10.1926 do 1.04.1927 pracownik kontraktowy, praktykant w MSZ. Skierowany na placówkę zagraniczną, od 1.04.1927 do 28.02.1929 pracował w Poselstwie RP w Berlinie, początkowo jako prowizoryczny urzędnik, a od 1.04.1928 prowizoryczny attaché poselstwa. Do 1929 pomocnik radcy handlowego w Poselstwie RP w Berlinie. Odwołany, od 1.03.1929 do 1.04.1932 prowizoryczny referendarz w Wydziale Zachodnim (P.II.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego. 1.04.1929 mianowany referendarzem. Nie udało się potwierdzić, czy objął, co planowano, od 1.01.1929 szefostwo Referatu Spraw Ekonomicznych Niemieckich

w Wydziale Zachodnim. Ponownie skierowany na placówkę, od 1.04. do 1.07.1932 wicekonsul w Konsulacie RP we Wrocławiu. Przeniesiony, od 1.07. do 17.11.1932 referendarz w gdańskim Komisarzacie Generalnym RP, w którym kierował oddziałem ogólnym. Od 18.11.1932 tytularny radca w Biurze Komisarza Generalnego RP w Gdańsku. 1.08.1934 mianowany radcą. Przynajmniej w 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Prawdopodobnie był w Gdańsku prezesem Klubu Wioślarskiego. Przeniesiony, od 15.02. do 1.09.1939 konsul i kierownik Konsulatu RP w Kłajpedzie. Następnie, od 1.09.1939 do 18.01.1942, radca handlowy i II sekretarz w Poselstwie RP w Helsingforsie (Helsinki). Od 1.03.1940 pełnił funkcję chargé d'affaires w Helsingforsie. Po ewakuacji placówki, od 23.06.1941 do 18.01.1942, nieoficjalny chargé d'affaires RP w Helsinkach, likwidował placówkę i konsulaty honorowe; wyjechał z Finlandii w poł. stycznia 1942. Przydzielony, pracował od 1.02.1942 do 5.07.1945 w Ministerstwie Prac Kongresowych w Londynie, gdzie zajmował się zagadnieniami gospodarczymi. W okresie od wiosny 1942 do wiosny 1944 członek Międzyministerialnej Komisji do Spraw Informacji Gospodarczej. Z ramienia ministerstwa uczestniczył w obradach Komisji Międzyministerialnej do Spraw Niemieckich.

Po wycofaniu uznania dla Rządu RP na Uchodźstwie w Londynie pozostał na emigracji. Od 1.08.1945 do 1.04.1947 w Interim Treasury Committee w Londynie. W 1946 został wybrany członkiem Zarządu Stowarzyszenia Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej w Londynie, od 29.05.1947 był jego wiceprezesem. 19.05.1949, a następnie 16.07.1954 został wybrany wiceprezesem Stowarzyszenia na kolejne kadencje, a 26.05.1950 – członkiem Zarządu Stowarzyszenia. Nie wiadomo od kiedy, ale na pewno do 1.01.1952 pracował w brytyjskim Ministerstwie Pracy, był kierownikiem sekcji porad prawnych i zatrudnienia Polaków.

Dnia 5.07.1930 ożenił się z Marią z d. Słuszkiewicz; mieli jedno dziecko.

Odnaczenia: Srebrny i Złoty Krzyż Zasługi, Medal za Wojnę 1918–1921, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2988, s. 80–104; AAN, MSZ, sygn. 1456x, s. 1–7, sygn. 2978, s. 228, sygn. 5260a, s. 15, sygn. 12477, s. 2; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 7; AAN, PRM, część VIII, sygn. 258, s. 18–20.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1927, nr 3, s. 50; 1929, nr 4, s. 86; Monitor Polski, nr 129 z 6.06.1928, s. 2; RSZ 1932, s. 58, 223; RSZ 1937, s. 150, 220; RSZ 1939, s. 109, 248; *Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej*, t. VII, Kraków 2006, s. 420; Wodzicki Roman, *Wspomnienia. Gdańsk–Warszawa–Berlin 1928–1939*, Warszawa 1972, s. 349.

Opracowania: *Historia dyplomacji polskiej*, t. V: 1939–1945, pod red. W. Michowicza, Warszawa 1999, s. 44, 659, 766; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 789; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 48, 60, 132, 165, 167–168, 172.



Wiche Edward Zygmunt (Wiche-Zarzycki). Ur. 8.05.1902 w Warszawie; zm. w 1980 w Santiago de Chile, Chile. Syn Edwarda, radcy Inspektoratu Ceł w Gdańsku, i Marii Ewy z d. Zarzycka.

Do szkół uczęszczał w Warszawie, w l. 1912–1914 do V Gimnazjum, a 1914–1919 do Gimnazjum im. M. Reja. W 1919 walczył w pierwszym powstaniu śląskim. Następnie służył w Wojsku Polskim, od 1.11.1918 do 15.03.1921, jako ochotnik, w tym m.in. w 1920 w 201. pułku piechoty. Po demobilizacji kontynuował naukę w szkole średniej w Warszawie, ukończył ją w 1922. Podjął pracę, jako ekspedytor, w firmie Bergenske Baltic Transports Ltd., od 15.07.1922 do 1.02.1924, a po połączeniu się tej firmy z firmą Polski Lloyd jako młodszy deklarant celny, do czerwca 1924. W okresie od 07.1924 do 07.1925 odbył obowiązkową służbę wojskową w Szkole Podchorążych Łączności. W 1928 mianowany podporucznikiem rezerwy łączności. Od jesieni 1925 do 1929 studiował na Wydziale Politycznym Szkoły Nauk Politycznych w Warszawie. W czasie studiów pracował w akademickich instytucjach samopomocowych: w Bratniej Pomocy Szkoły Nauk Politycznych i Centrali Akademickich Bratnich Pomocy.

W służbie zagranicznej jako pracownik kontraktowy w Konsulacie RP w Antwerpii (od 3.07.1929 do 1.05.1934), m.in. w 1932 był archiwistą, w następnym roku referentem ds. paszportowo-wizowych oraz ds. obywatelskich, a od 7.02.1934 referentem wychowania obywatelskiego Związku Strzeleckiego na Belgię. W sierpniu 1932 był też tłumaczem Komitetu Organizacyjnego II Międzynarodowych Zawodów Łączniczych. Przeniesiony, od 1.05.1934 do 1.08.1938 pracownik kontraktowy i kierownik Referatu Emigracyjnego w Konsulacie RP w Strasburgu. Od 30.08.1934 pełnił również obowiązki referenta wojskowego konsulatu. Równocześnie w l. 1936–1938 studiował ekonomię na Uniwersytecie w Strasburgu. Po przeniesieniu został, nadal jako pracownik kontraktowy, od 1.08.1938 do 1.03.1940, referentem ds. handlowych w Poselstwie RP w Buenos Aires; 7.08.1938 odpłynął z Marsylii do Argentyny.

Po wybuchu wojny, 1.09.1939, zgłosił się do Wojska Polskiego, ale zatrzymano go w służbie zagranicznej, być może był wówczas referentem paszportowym w poselstwie. Od 1.03.1940 przebywał na bezterminowym urlopie bezpłatnym. Być może okresowo zatrudniany w poselstwie, gdyż przynajmniej w listopadzie 1943 pracował tam jako siła pomocnicza. Pracował w różnych przedsiębiorstwach argentyńskich związanych z gospodarką leśną. 1.01.1944 został zatrudniony w Poselstwie RP w Chile jako kierownik wydziału konsularnego i naczelnik kancelarii poselstwa. Po wycofaniu uznania dla Rządu RP na Uchodźstwie w Londynie pozostawał na emigracji. W l. 1948–1974 był w Chile przedstawicielem nieuznawanego rządu londyńskiego. Aktywnie uczestniczył w zwalczaniu komunizmu w Ameryce Łacińskiej i życiu nielicznej Polonii chilijskiej. W 1957 należał do współorganizatorów Międzypamerykańskiej Organizacji Dziennikarzy Antykomunistycznych (Organización Interamericana de Periodistas Anticomunistas) powstałej w Limie. W l. 1961–1964 był dyrektorem chilijskiego Comité Pro Autodeterminación de los Pueblos, który powstał również z jego inicjatywy.

Był żonaty, miał przynajmniej jedno dziecko. Brak bliższych informacji o rodzinie.

Odnaczenia: Krzyż Powstania Górnoszląskiego, Medal za Wojnę 1918–1921.

Archiwalia: AAN, Posel. RP w Buenos Aires, sygn. 194, s. 6; AAN, Posel. RP w Santiago, sygn. 43, s. 1–318.

Źródła drukowane: *RSZ 1932*, s. 106, 161; *RSZ 1933*, s. 129; *RSZ 1937*, s. 67, 260; *RSZ 1939*, s. 44, 294.

Opracowania: *Sylwetki polskie w Ameryce Łacińskiej w XIX i XX wieku. Uczeni, literaci, artyści, kler i wojskowi*, t. 2, Stevens Point 1991, s. 217–218.

Wierusz-Kowalski Józef (v. Kowalski-Wierusz). Ur. 16 lub 18.03.1866 w Puławach; zm. 30.11.1927 w Angorze (obecnie Ankara), Turcja. Syn Tadeusza, prezesa Polskiego Towarzystwa Rolniczego, i Julii z d. Wasilewska.

Do szkół uczęszczał w Równem i w Warszawie. Podjął studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu Warszawskiego, po roku wyjechał do Getyngi, gdzie studiował matematykę. Doktoryzował się z zakresu fizyki w 1889. Następnie kontynuował studia w Berlinie i Würzburgu. W 1891 przeniósł się na Politechnikę w Zurychu, gdzie został asystentem i uzyskał tytuł inżyniera. W 1892 został docentem na Uniwersytecie w Bernie. W 1894 organizował Wydział Nauk Matematycznych i Przyrodniczych Uniwersytetu we Fryburgu, w którym objął katedrę fizyki, a w roku akademickim 1897/1898 był rektorem tejże uczelni. Jednocześnie pełnił funkcję naczelnego inżyniera zakładów elektrycznych we Fryburgu. Otrzymał też godność profesora honorowego Uniwersytetu we Fryburgu. W 1912 za prace w dziedzinie fosforescencji w niskich temperaturach otrzymał nagrodę Uniwersytetu Harvarda; w tym samym roku też został członkiem korespondentem Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie. Aktywny wśród Polonii szwajcarskiej, w czasie I wojny światowej, w styczniu 1915 współorganizował Komitet Generalny Pomocy Polakom, założony przez Henryka Sienkiewicza w Vevey, został wiceprezesem jego Komitetu Wykonawczego. Również współorganizator, wraz z Erazmem Piltzem i Janem Żółtowskim, Towarzystwa Wydawnictw Encyklopedycznych o Polsce. W 1915 powrócił do kraju, by zorganizować katedrę fizyki Uniwersytetu Warszawskiego, podjął równoległe pracę na Politechnice Warszawskiej. W 1919 otrzymał tytuł profesora Politechniki Warszawskiej. Aktywny społecznie, w styczniu 1916 został członkiem Rady Głównej Opiekuńczej w Warszawie jako przedstawiciel Komitetu Veveyskiego.

Po wstąpieniu do służby zagranicznej w 1918, i podpisaniu 24.05.1919 przez Naczelnika Państwa Józefa Piłsudskiego jego nominacji, wyjechał do Rzymu 1.06.1919. I od 1.07.1919 do 30.07.1921 był pierwszym posłem nadzwyczajnym i min. pełnomocnym w Poselstwie RP przy Stolicy Apostolskiej w Rzymie. 2.08.1919 złożył swe listy uwierzytelniające papieżowi Benedyktowi XV. Od 19.10.1921 do 11.12.1924 poseł nadzwyczajny i min. pełnomocny w Poselstwie RP w Hadze, od 1.01.1925 do 30.09.1926 poseł nadzwyczajny i min. pełnomocny w Poselstwie RP w Wiedniu, a od 21.10.1926 do 30.11.1927 poseł nadzwyczajny i min. pełnomocny w Poselstwie RP w Angorze (obecnie Ankara). Miał objąć funkcję już 4.10.1926, choć brak potwierdzenia tej informacji.

Zmarł w Angorze, ale został pochowany w kraju.

Dwukrotnie żonaty. Po raz pierwszy z Celiną z d. Gosiewska. Po jej śmierci, w 1900 ożenił się z Leonią z d. Rostworowska (1870–1946). Miał pięcioro dzieci, czterech synów: Tadeusza (1901–1957), dyplomatę, Michała (1903–1992), Józefa (1907–1987) i Jana Kantego (1912–2000), oraz córkę Marię Anielę (1904–1985).

Odznaczenia: Order Odrodzenia Polski III kl.; austriackie: Goldens Ehrenzeichen (Złota Odznaka Honorowa); francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa) III kl.; holenderskie: Orden Oranie-Nassau (Order Oranie-Nassau); watykańskie: Sacro Militare ordine del Sacro Sepolcro (Order Grobu Świętego), Ordine Equestre di Santi Gregorio Magno (Order Świętego Grzegorza Wielkiego) I kl.

Publikacje: liczne z zakresu fizyki, m.in.: *Wpływ ciśnienia na przewodnictwo elektrolitów*, Kraków 1892; *O prawie zgodności termodynamicznej w zastosowaniu do roztworów potrójnych*, Kraków 1895.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Ankarze, sygn. 83, s. 1–82; AAN, Attachés..., sygn. 105/1, s. nlb.; AAN, KCNP, sygn. 13, s. 128–133, sygn. 72, s. 207, sygn. 73, s. 250; AAN, KNP, sygn. 172, s. 13, 131; AAN, MSZ, sygn. 260, s. 1–19, sygn. 274, s. 209, sygn. 854, s. 101.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1920, s. 34; 1923, nr 6, s. 102; 1925, nr 1, s. 6; 1926, nr 9, s. 116; RSZ 1937, s. 39, 129, 131; RSZ 1939, s. 83, 116, 145, 148; MSZ. *Centrala i placówki w 1921*, s. 25; Drohojowski Jan, *Jan Drohojowskiego wspomnienia dyplomatyczne*, wyd. 3, Kraków 1972, s. 47–48, 51–52, 180; Gruber Henryk, *Wspomnienia i uwagi 1892–1942*, Londyn (b.r.w), s. 461; *O Niepodległą i granice*, t. 3: *Raporty i informacje Biura Propagandy Zagranicznej Prezydium Rady Ministrów 1920–1921*, wybór i przyg. do druku M. Jabłonowski, W. Janowski, A. Koseski, Warszawa–Pułtusk 2002, s. 385; Skirmunt Konstanty, *Moje wspomnienia 1866–1945*, wstęp i oprac. E. Orlof, A. Pasternak, Rzeszów 1998, s. 64, 93, 95, 108–109.

Opracowania: *Ambasada RP przy Stolicy Apostolskiej w latach 1919–1976. Materiały do studiów nad historią*, Rzym 2016, s. 171–174 (tu bibliografia); *Historia dyplomacji polskiej*, t. IV: 1918–1939, pod red. P. Łossowskiego, Warszawa 1995, s. 279–280, 430; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 116; Łaptos Józef, *Dyplomaci II RP w świetle raportów Quai d'Orsay*, Warszawa 1993, (wg indeksu); Łątka Jerzy, *Słownik Polaków w Imperium Osmańskim i Republice Turcji*, Kraków 2005, s. 172; Łossowski Piotr, *Dyplomacja polska 1918–1939*, Warszawa 2001, s. 57, 70, 144–145; Piłatowicz Józef, *Kowalski-Wierusz Józef (1866–1927)*, [w:] *Inżynierowie polscy w XIX i XX wieku*, t. 7, Warszawa 2001, s. 121–124; Płygawko Danuta, *Sienkiewicz w Szwajcarii. Z dziejów akcji ratunkowej dla Polski w czasie pierwszej wojny światowej*, Poznań 1986, s. 36–37, 43, 54, 89, 138; Średniawa Bolesław, Zabięło Stanisław, *Kowalski Józef Wierusz (1866–1927)*, [w:] PSB, t. 14, 1968–1969, s. 558–560 (tu bibliografia); Wilk Stanisław, *Ustanowienie stosunków dyplomatycznych między odrodzoną Rzeczypospolitą Polską a Stolicą Apostolską*, „Teki Komisji Historycznej Towarzystwa Naukowego KUL”, 2018, t. XV, s. 8–20.

Włodarkiewicz Stanisław. Ur. 28.04.1900 w Dąbrowie Górniczej, woj. kieleckie; zm. 18.12.1945 w Londynie. Syn Stefana i Heleny z d. Nowakowska.

Absolwent Wyższej Szkoły Handlowej w Warszawie. W okresie wojny polsko-bolszewickiej służył ochotniczo w Wojsku Polskim, od 08. do 12.1920 jako starszy szeregowiec piechoty. Nieznane są jego losy w l. 1920–1925.

W służbie zagranicznej od 1.01.1926 jako pracownik kontraktowy w Konsulacie Generalnym RP w Bytomiu i Opolu (do 30.11.1931). W tym czasie, 5.11.1931, złożył egzamin dyplomatyczno-konsularny w MSZ. Odwołany z dniem 1.12.1931 i mianowany referendarzem, przydzielony do Referatu Politycznego Wydziału Prasowego (P.VI.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego. W 1932 został członkiem Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. 1.01.1936 mianowany radcą. Skierowany na placówkę, od 1.05.1936 jako II sekretarz poselstwa, a od 1.01.1937 I sekretarz poselstwa w Poselstwie RP w Wiedniu. Przebywał w Wiedniu, jeszcze po Anschlussie Austrii, zanim powrócił do Warszawy. Od 31.05.1938 do 15.06.1939 radca w MSZ, 16.06.1939 przydzielony do Referatu Morskiego Wydziału Organizacji Międzynarodowych (P.I.). 1.09.1939 pracował w Wydziale Organizacji Międzynarodowych Departamentu Polityczno-Ekonomicznego MSZ.

We wrześniu 1939 ewakuowany wraz z innymi pracownikami MSZ specjalnym transportem, przez Krzemieniec, odłączył się w Czerniowcach. Wiadomo jedynie, że przedostał się na Zachód, gdzie przynajmniej w maju 1940 pracował jako radca w MSZ oraz że do 31.07.1943 był sekretarzem min. pracy i opieki społecznej Rządu RP na Uchodźstwie w Londynie Jana Stańczyka. W czerwcu 1943 przebywał w Bejrucie. Koniec wojny zastał go na stanowisku kierownika Referatu Dokumentacji Wydziału Niemieckiego (P.II.) Działu Polityczno-Ekonomicznego MSZ w Londynie, gdzie pracował od listopada 1944. Pozostał na emigracji, zatrudniony w Tymczasowym Komitecie Skarbu do Spraw Polskich.

Pochowany na St. Mary's Cemetery Kensal Green w Londynie.

Żona Stefania; nie ustalono bliższych szczegółów.

Odnaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, brązowy Medal za Długoletnią Służbę; łotewskie: Triju Zvaigžņu ordenis (Order Trzech Gwiazd) IV kl.; węgierskie: Érdemkereszt (Krzyż Zasługi).

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Londynie, sygn. 1767, s. 23; AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 38, 209, sygn. 1459h, s. 122; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 7; AAN, Posel. RP w Meksyku, sygn. 136, s. 13; AAN, PRM, część VIII, sygn. 258, s. 29–31.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1936, nr 1, s. 18; RSZ 1932, s. 135; RSZ 1937, s. 39, 221; RSZ 1938, s. 236; RSZ 1939, s. 30, 249; *Nekrologi*, „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza” (Londyn), 20.12.1945, s. 3, 21.12.1945, s. 3, 2.01.1946, s. 4; *Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej*, t. III, Kraków 1996, s. 226, t. V, Kraków 2001, s. 154; Sokolnicki Michał, *Dziennik ankarski 1939–1943*, Londyn 1965, s. 536; Szembek Jan, *Diariusz i teki Jana Szembeka (1935–1945)*, t. III, Londyn 1969, s. 113.

Opracowania: Grodziska Karolina, *Polskie groby na cmentarzach Londynu*, t. I, Kraków 1995, s. 200; Łossowski Piotr, *Dyplomacja polska 1918–1939*, Warszawa 2001, s. 302; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 33, 81.

Włodek Jan Zdzisław. Ur. 30.08.1885 w Dąbrowicy, pow. Bochnia; zm. 19.02.1940 w Krakowie. Pochodził z rodziny ziemiańskiej; syn Zdzisława i Albiny z d. Goetz-Okocimska.

Maturę otrzymał w 1903 w III Gimnazjum im. Króla Jana III Sobieskiego w Krakowie. W 1904 podjął studia rolnicze na Wydziale Filozoficzno-Przyrodniczym Uniwersytetu Wrocławskiego, które kontynuował we Fryburgu w Szwajcarii, a ukończył w 1908 w Akademii Rolniczej w Berlinie. Podjął pracę w berlińskiej stacji chemiczno-rolniczej. W 1911 na Uniwersytecie w Berlinie uzyskał doktorat. Po powrocie w 1911 do Krakowa został asystentem w stacji doświadczalnej studium rolniczego Uniwersytetu Jagiellońskiego w Mydlnikach k. Krakowa. W tym też czasie działał w Towarzystwie Tatrzańskim i należał do sekcji narciarskiej krakowskiego oddziału Akademickiego Związku Sportowego. Po wybuchu I wojny światowej ochotniczo wstąpił do Legionów Polskich, gdzie 24.10.1914 został przydzielony do oddziału automobilowego Departamentu Wojskowego Naczelnego Komitetu Narodowego (NKN). Objął dowództwo tego oddziału 1.03.1915, pozostając referentem spraw samochodowych w Departamencie. W lipcu 1916 został oficerem łącznikowym w Komendzie Legionów. Ze względu na stan zdrowia 30.09.1916 został urlopowany; 1 listopada mianowany podporucznikiem. 10.12.1916 skierowany do Hagi jako nieoficjalny przedstawiciel NKN w Holandii. 4.02.1918, po zorganizowaniu polskiego biura prasowego i komitetu opieki nad uchodźcami i jeńcami narodowości polskiej, mianowany przedstawicielem Rady Regencyjnej w Holandii. 22.09.1918 został wybrany prezesem Zrzeszenia Polaków w Holandii.

Po uzyskaniu niepodległości przez Polskę przeszedł do pracy w służbie zagranicznej, obejmując stanowisko pierwszego przedstawiciela w Holandii, w Biurze Polskiego MSZ w Holandii, jako chargé d'affaires, w randze radcy poselstwa, a od 13.09.1919 do 12.03.1920 już w randze posła w Poselstwie RP w Hadze. Na początku 1920 odmówił objęcia stanowiska posła w Poselstwie RP w Rio de Janeiro, został odwołany do kraju. Pozostawał w stanie rozporządzalności. W sierpniu 1920 odmówił objęcia stanowiska dyrektora Departamentu Politycznego ministerstwa. 30.04.1923 zwolniony ze służby w MSZ. Powrócił do pracy naukowej na Uniwersytecie Jagiellońskim, na początku pracował w stacji doświadczalnej w Mydlnikach. W 1922 uzyskał habilitację, a w 1923 został profesorem zwyczajnym i kierownikiem Zakładu Uprawy Roli i Roślin Wydziału Rolnego. W roku akademickim 1936/1937 pełnił funkcję dziekana swego Wydziału Rolnego UJ. Ponadto od 1928 zarządzał rodzinnym majątkiem w Dąbrowicy. W l. 1928–1933 był członkiem Zarządu Głównego Małopolskiego Towarzystwa Rolniczego, a od 1931 jego wiceprezesem. Po likwidacji Towarzystwa objął funkcję radcy Izby Rolniczej w Krakowie. Był członkiem Czeskiej Akademii Rolniczej w Pradze. Należał również do Związku Legionistów Polskich.

Dnia 6.11.1939 został, wraz z innymi polskimi uczonymi, aresztowany w Collegium Novum Uniwersytetu Jagiellońskiego przez Niemców w ramach akcji „Sonderaktion Krakau”. Osadzony początkowo w więzieniu w Krakowie, a następnie we Wrocławiu, w końcu, wraz z kilkudziesięcioma innymi profesorami UJ, przewieziony do obozu koncentracyjnego w Sachsenhausen. W rezultacie międzynarodowej akcji opinii publicznej w obronie

aresztowanych 8.02.1940 został zwolniony z obozu; zmarł wskutek wycieńczenia organizmu. Pochowany na cmentarzu parafialnym w Niegowici.

Jego nazwisko znajduje się na tablicy pamiątkowej poświęconej ofiarom akcji „Sonderaktion Krakau”, umieszczonej przy wejściu do auli głównej Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Żona Zofia z d. Goetz-Okocimska; dwoje dzieci. Syn Jan Marian (1924–2012), hydrobiolog, profesor w PAN, i córka Zofia Albina (1925–2018), historyk filozofii, profesor PAN.

Publikacje: wiele prac naukowych z zakresu rolnictwa.

Archiwalia: AAN, Archiwum Ignacego Jana Paderewskiego, sygn. 823, s. 62; AAN, KCNP, sygn. 72, s. 216–217; AAN, KNP, sygn. 65, s. 42, 46, sygn. 170, s. 18, 58; AAN, Krajowa Grupa Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej 1918–1945, sygn. 1/1.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 100, nr 9, s. 189; RSZ 1932, s. 58; RSZ 1937, s. 76, 104; RSZ 1939, s. 83; *Notatka*, „Gazeta Lwowska”, 20.10.1918, nr 230, s. 4.

Opracowania: Cygan Wiktor Krzysztof, *Oficerowie Legionów Polskich 1914–1917. Słownik biograficzny*, t. V, Warszawa 2007, s. 137–138 (tu bibliografia); *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 116; Olszewicz Bolesław, *Lista strat kultury polskiej (1.IX.1939–1.III.1946)*, Warszawa 1947, s. 310; Płygawko Danuta, *Sienkiewicz w Szwajcarii. Z dziejów akcji ratunkowej dla Polski w czasie pierwszej wojny światowej*, Poznań 1986, s. 95; Rybicki Andrzej, *Z kamerą na froncie i w departamencie. Jan Włodek 1885–1940 fotoreporter legionowej epopei*, Kraków 2010, passim; Sibora Janusz, *Narodziny polskiej dyplomacji u progu niepodległości*, Warszawa 1998, s. 60–61; Włodek Jan Marian, *Jan Włodek, legionista dyplomata uczony*, Kraków 2009, passim.

Wodzicki Roman, pseud. „Kazimierz”. Ur. 31.07.1904 we Lwowie; zm. 9.12.1977. Syn Maurycego i Marii z d. Markowska.

Ukończył gimnazjum w Tarnowie. Absolwent Szkoły Nauk Politycznych w Krakowie, ukończył też jednoroczny kurs w Akademii Handlowej w Krakowie. Doktor praw. Od 21.10.1927 do 1.05.1928 praktykant administracyjny w Starostwie w Oświęcimiu; od 1.05. do 10.09.1928 praktykant administracyjny w Urzędzie Wojewódzkim w Krakowie. W okresie 10–17.09.1928 miał przerwę w służbie państwowej.

Przeszedł do służby zagranicznej, od 17.09.1928 do 30.04.1930 był pracownikiem kontraktowym w Komisariacie Generalnym RP w Gdańsku; 28.03.1929 złożył egzamin wstępny do służby w MSZ, a 1.05.1930 egzamin dyplomatyczno-konsularny. Mianowany referendarzem, pracował nadal, od 1.05.1930 do 31.12.1934, w Komisariacie Generalnym RP w Gdańsku. Po odwołaniu do ministerstwa od 1.01.1935 był referendarzem w Departamencie Polityczno-Ekonomicznym. Przynajmniej od 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. W styczniu 1936 został powołany na członka Komisji Dyscyplinarnej przy MSZ; 1.05.1936 mianowany radcą. Nie udało się ustalić dokładnie od kiedy, ale na pewno w 1937 pracował w Referacie Centralno-Europejskim Wydziału Zachodniego (P.II.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego. Skierowany na placówkę, od 1.04.1938 do 1.09.1939 w Konsulacie Generalnym RP w Berlinie z mianowaniem

na konsula. W związku z koniecznością odbycia praktyki objął obowiązki 12.04.1938. Od 1.09.1939 mianowany konsulem w Konsulacie RP w Szczecinie.

Po wybuchu II wojny światowej został aresztowany przez gestapo i wymieniony 14.09.1939, wyjechał przez Danię do Szwecji. Po przedostaniu się na zachód Europy ochotniczo służył, od 6.10.1939 do 23.06.1940, w Wojsku Polskim we Francji, w 1. Dywizji Grenadierów, choć wg niektórych źródeł do wojska wstąpił 22.10.1939. W trakcie kampanii francuskiej dostał się do niewoli niemieckiej i od 24.06.1940 do 12.12.1941 przebywał w Oflagu we Frontstalag 210 w Besetztes Gebiet oraz w Stalagu V-D. Zbiegł z niewoli. Przyłączył się do polskiej konspiracji na terenie Francji; należał do Polskiej Organizacji Walki o Niepodległość, od 02.1942 do 10.09.1944 był szefem jej sekcji na południowo-zachodnią Francję; szef Podokręgu Tuluzja w tej organizacji we Francji. Używał wówczas pseud. „Kazimierz”. Jednocześnie był kierownikiem Biura Polskiego w Tuluzie. Po wyzwoleniu Francji powrócił do służby konsularnej – od 19.08.1944 do 5.07.1945 był konsulem i kierownikiem Konsulatu RP w Tuluzie; zajmował się opieką nad Polakami na południu Francji. Został również kierownikiem Sekcji Polskiej w Zarządzie Okręgowym w Tuluzie francuskiej Federacji Członków Ruchu Oporu (FNAR). W l. 50. związany był z miesięcznikiem „Horyzonty”.

Żona Marta z d. Winiecka (1912–1979). Mieli dwóch synów: Jerzego (1936–2010) i Jana.

Odznaczenia: Krzyż Walecznych, Srebrny Krzyż Zasługi, brązowy Medal za Długoletnią Służbę, Medal Wojska Polskiego; brytyjskie: The War Medal 1939–1945 (Medal za Wojnę 1939–1945), The 1939–1945 Star (Gwiazda za Wojnę 1939–1945), The France and Germany Star (Gwiazda za Francję i Niemcy); francuskie: Croix de Guerre 1939–1945 (Krzyż Wojenny 1939–1945), Croix du combattant volontaire de la Résistance (Krzyż ochotników bojowników Ruchu Oporu), Médaille Commémorative de la Guerre 1939–1945 (Medal Pamiątkowy za Wojnę 1939–1945); węgierskie: Érdemkereszt (Krzyż Zasługi).

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Waszyngtonie, sygn. 2964, s. 15; AAN, KG RP w Berlinie, akta personalne, Wodzicki Roman; AAN, KG RP w Paryżu, dopływ; AAN, MSZ, sygn. 1460, s. 2; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 7; AAN, PRM, część VIII, sygn. 258, s. 32–34.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1936, nr 1, s. 4; 1939, nr 3, s. 65; RSZ 1932, s. 58, 256; RSZ 1937, s. 25, 221; RSZ 1939, s. 106, 250; Wodzicki Roman, *Wspomnienia. Gdańsk–Warszawa–Berlin 1928–1939*, Warszawa 1972.

Opracowania: Buczek Roman, *Udział Polskiej Organizacji Walki o Niepodległość (POWN) we francuskim ruchu oporu w latach 1941–1945*, „Zeszyty Historyczne”, 1976, z. 38, s. 65; Gondek Leszek, *Wywiad polski w Trzeciej Rzeszy 1933–1939*, Warszawa 1978, s. 156–160; Panecki Tadeusz, *Polska Organizacja Walki i Niepodległość we Francji, Belgii i Holandii. Powstanie i struktura (1941–1944)*, „Przegląd Polonijny”, 1986, z. 1, s. 49; Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r., Londyn 1954, s. 50, 53, 60, 84, 133; Wolański Marian S., *Europa Środkowo-Wschodnia w myśli politycznej emigracji polskiej 1945–1975*, Wrocław 1996, s. 230.

Strony internetowe: https://www.myheritage.pl/names/marta_winiecka (11.05.2020); <https://wielcy.pl/wgmi/cmentarze.php?cmentarz=125> (11.05.2020).

Wołodkiewicz Józef Jakub. Ur. 25.07.1889 w Wilnie; zm. 13.05.1947 w Kairze. Syn Józefa i Łucji z d. Tukałło.

Ukończył, choć bez dyplomu, studia prawnicze, nie udało się ustalić, jakiej uczelni. W 1918 był sędzią pokoju w pow. wilejskim. Uczestnik wojny polsko-bolszewickiej, od 1.06.1919 do 1921 służył w Wojsku Polskim jako rotmistrz rezerwy 15. Pułku Ułanów Poznańskich (wcześniej 1. Pułku Ułanów Wielkopolskich). Prawdopodobnie w 1921 podjął pracę, którą wykonywał do 2.11.1922 jako pełnomocnik Ministerstwa Robót Publicznych w Komisji Granicznej w Równem.

Przyjęty do służby zagranicznej, od 1.11.1922 do 31.03.1923 referent na prowizorycznej służbie w MSZ. Od 1.03.1923 do 1.10.1927 referent w Oddziale Służbowym Wydziału Osobowego (A.I.) Departamentu Administracyjnego; tam też 1.04.1923 został przyjęty do służby stałej; w dniach 6 i 9.06.1925 złożył egzamin na stanowisko I kategorii w MSZ. Wysłany na placówkę, od 1.10.1927 do 1.07.1926 pracował jako tytułarny II sekretarz poselstwa w Ambasadzie RP w Paryżu. Przeniesiony, od 1.07.1928 do 8.04.1929 był II sekretarzem poselstwa w Poselstwie RP w Tallinie; tam też, od 10.07.1928 do 15.01.1929, pełnił funkcję chargé d'affaires. Od 8.04.1929 do 31.07.1932 kierownik Wydziału Konsularnego w Poselstwie RP w Tallinie; 1.07.1929 mianowany I sekretarzem poselstwa. Odwołany, 1.08.1932 mianowany radcą ministerstwa z przydziałem do Wydziału Szyfrów (A.III.) Departamentu Administracyjnego, a 31.08.1933 przydzielony do Wydziału Opieki Prawnej (E.III.), 1.10.1933 przeniesiony w stan nieczynny. W okresie od 28.08.1925 do 28.08.1928 sekretarz protokolarny Wyższej Komisji Dyscyplinarnej przy MSZ. W 1932 należał do Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej; był też członkiem Towarzystwa b. Żołnierzy 1. Pułku Ułanów Wielkopolskich w Poznaniu.

Nieznanne są jego losy w następnych latach. W okresie II wojny światowej znalazł się w Kairze, skąd odbył w dniach 7–18.09.1944 podróż przesiedleńczą z Kairu do Stambułu, gdzie formalnie, od 15.04.1944 do 31.07.1945, był tytułarnym wicekonsulem w Konsulacie Generalnym RP w Stambule.

Jego symboliczny grób znajduje się na Starych Powązkach w Warszawie.

Żona Maria Magdalena z d. Lisowska (1893–1977); dwoje dzieci: córka Hanna zamężna Grobicka (1928–1995), syn Andrzej (1928–1995).

Odnaczenia: Medal za Wojnę 1918–1921, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości; estońskie: Kaitseliidu Kotkarist (Order Krzyża Orła) III kl., Eesti Punase Risti (Order Czerwonego Krzyża); międzynarodowe: Médaille Interalliée (Medal Międzysojusznicy).

Archiwalia: AAN, KG RP w Stambule, sygn. 31, s. 10, sygn. 36, s. 76; AAN, PRM, część VIII, sygn. 258, s. 35–37.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 94, nr 7, s. 130; 1925, nr 9, s. 124; 1927, nr 7, s. 123; 1933, nr 7, s. 57, nr 18, s. 173, 175; RSZ 1932, s. 59, 176; RSZ 1937, s. 58; RSZ 1939, s. 61.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 67, 81; *Zarys historii powstania Tow. b. Żołn. 1. Pułku Ułanów Wlkp. (15. Pułku Ułanów Poznańskich) oraz Lista Członków Towarzystwa*, (Poznań) 1934, s. 42.

Strony internetowe: https://cmentarze.um.w-wa.pl/pomnik.aspx?pom_id=20552 (12.05.2020); <http://www.sejm-wielki.pl/s/mapa.php?mapa&o=sw.4448&dystans=7> (12.05.2020).



Wróblewski Władysław Oktawian. Ur. 21.03.1875 w Krakowie; zm. 19.08.1951 w Łodzi. Syn Wincentego, urzędnika bankowego, i Walerii (Teodozja lub też Kornelia Waleria Paulina) z d. Bossowska.

Do Gimnazjum św. Anny w Krakowie uczęszczał w l. 1884–1890, ale maturę zdał w 1892 w III c.k. Gimnazjum w Krakowie. Studiował na Uniwersytecie Jagiellońskim w l. 1892–1896 na Wydziale Prawa, na którym w 1897 obronił doktorat oraz w 1909 się habilitował. Pracownik naukowy UJ, w l. 1908–1918 docent prawa administracyjnego na Wydziale Prawa UJ. Pracował w Namiestnictwie we Lwowie, kolejno jako adiunkt (31.12.1897–1901), koncypiant (1901–1903), komisarz powiatowy (1903–1908) i sekretarz Namiestnictwa przydzielony do starostwa krakowskiego (28.08.1908–31.07.1912). Do „Gazety Lwowskiej” pisał wstępne artykuły polityczne. Od 1.07.1911 do 1917 był równoległe dyrektorem naczelnym Syndykatu Rolniczego w Krakowie. W 1917 otrzymał godność członka Komisji Prawniczej Akademii Umiejętności. W 1917 podsekretarz stanu i szef Biura Prezydzialnego Rady Regencyjnej. Po Wojciechu Rostworowskim objął kierownictwo Departamentu Stanu na przeł. 1917/1918. Z powołania Rady Regencyjnej 4.11.1918 stanął na czele rządu; jednocześnie w okresie 4–14 (17).11.1918 był min. spraw zagranicznych.

W Polsce niepodległej pozostał w służbie zagranicznej; od 25.01. do 05.1919 podsekretarz stanu w MSZ w rządzie Ignacego J. Paderewskiego. Po ustąpieniu rządu pozostał na tym stanowisku, jednocześnie przewodniczący delegacji polskiej do przejścia prowincji pruskiej (od 1.07. do 1.11.1919). W okresie 13–16.12.1919 min. spraw zagranicznych, jako kierownik resortu, następnie powrócił na stanowisko wicemin., którym był prawdopodobnie do początku 1921. W okresie 30.07.–1.08.1920 rozpoczął w Baranowiczach rozmowy z sowiecką delegacją wojskową, mające przygotować rokowania rozejmowe. W 1920 wiceprzewodniczący delegacji polskiej na rozmowy pokojowe w Mińsku. Formalnie, od 15.03.1921 do 9.11.1922, poseł w Poselstwie RP w Londynie, faktycznie do Londynu przyjechał dopiero 18.04.1921. Listy odwołujące go z Londynu zostały podpisane 2.09.1922. Od 1.11.1922 do 13.10.1925 poseł nadzwyczajny i min. pełnomocny w Poselstwie RP w Waszyngtonie. Po odwołaniu z Waszyngtonu przeniesiony w stan rozporządzalności, następnie odszedł ze służby zagranicznej i objął stanowisko redaktora naczelnego „Gazety Poznańskiej i Pomorskiej”. Od 1929 do 05.1936 prezes Banku Polskiego. Pracował jednocześnie naukowo, zajmując się przede wszystkim prawem publicznym, w Szkole Nauk Politycznych w l. 1937–1939. Członek Polskiej Akademii Nauk.

W okresie II wojny światowej przebywał w Warszawie. Po powstaniu warszawskim wysiedlony z Warszawy, znalazł się wraz z rodziną w obozie w Pruszkowie, skąd zdołał uciec. Zamieszkał w Łodzi. Od 1945 profesor historii państwa i prawa Uniwersytetu Łódzkiego, na emeryturę przeszedł 31.08.1949.

Pochowany na Starym Cmentarzu im. św. Józefa w Łodzi.

Żona Zofia z d. Obtulowicz (ur.1889), nauczycielka muzyki. Dzieci: Ferdynand (ur. 1913), Maria (ur.1918) i Adam (1920–1941?). Rodzeństwo: Maria (ur.1878), Stanisław

Władysław (1868–1938), docent prawa oraz historii i dogmatyki prawa rzymskiego, od 1901 profesor UJ, w l. 1926–1930 prezes NIK, Wincenty Filip (1871–1942), lekarz, autor prac z zakresu bakteriologii i administracji państwowej.

Publikacje: *Über Verwaltungskunde und Verwaltungsrecht*, Kraków 1911 (praca habilitacyjna); *Die Rechstellung des Einzelnen gegenüber dem Staate*, Kraków 1913, oraz *Die Aufgaben der Staatswissenschaften*, Kraków 1913.

Odnaczenia: Order Odrodzenia Polski II kl., Złoty Krzyż Zasługi.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Londynie, sygn. 1298, s. 9; AAN, KCNP, sygn. 12, s. 74, sygn. 13, s. 134–142, sygn. 72, s. 223–224; AAN, MSZ, sygn. 274, s. 211; AAN, PRM, część III, sygn. 18798/20, s. nlb.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 104; 1925, nr 10, s. 156; RSZ 1937, s. 20, 120, 133; RSZ 1939, s. 132, 152; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 30; Wysocki Alfred, *Sprzed pół wieku*, Kraków 1974, s. 214–215.

Opracowania: *Corpus studiosorum Universitatis Jagellonicae in saeculis XVIII–XX*, Tomus III: T–Ż, pod red. K. Stopki, Kraków 2015, s. 677; Długołęcki Piotr, Władysław Wróblewski 13 grudnia 1919–16 grudnia 1919, [w:] *Ministerstwo Spraw Zagranicznych II Rzeczypospolitej. Organizacja, polityka, ministrowie*, pod red. P. Długołęckiego i K. Szczepanika, Szczecin 2015, s. 136–144; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 75; Łaptos Józef, *Dyplomaci II RP w świetle raportów Quai d'Orsay*, Warszawa 1993, s. 93–94; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 822; Materski Wojciech, *Pobocza dyplomacji*, Warszawa 2002, s. 48–49; Żukowski Przemysław M., *Profesorowie Wydziału Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego*, t. II: 1780–2012, pod red. D. Malec, Kraków 2014, s. 580–582 (tu bibliografia).



Wszelaki Jan. Ur. 3.02.1894 w Warszawie; zm. w 1965. Syn Jana i Gabrieli z d. Korytyńska.

Uczęszczał do Gimnazjum im. M. Reja w Warszawie. Działacz Związku Młodzieży Polskiej „Zet”, a po wystąpieniu z niego wstąpił do „Zarzewia”, tajnego niepodległościowego skautingu. Od 1.10.1915 do 7.11.1917 zastępca kierownika Biura Statystycznego Polskiego Komitetu Pomocy Ofiarom Wojny w Moskwie. W 1921 ukończył Wydział Dyplomatyczny Szkoły Nauk Politycznych w Paryżu.

Po przejściu do służby zagranicznej redagował, od 1.12.1918 do 1.10.1919, „Wiadomości Ekonomiczne” w Wydziale Ekonomiczno-Handlowym Sekcji Politycznej MSZ jako młodszy referendarz na próbnej służbie, a od 1.10. do 20.11.1919 jako referendarz. Następnie od 20.11.1919 do 20.05.1920 przebywał na urlopie bezpłatnym w celu ukończenia studiów. Po powrocie, od 20.05.1920 do 26.07.1921, referendarz w ministerstwie. Skierowany na placówkę, od 26.07. do 9.11.1921 attaché z tytułem II sekretarza konsularnego w Poselstwie RP w Moskwie. Awansowany, pracował od 9.11.1921 do 26.08.1922 jako II sekretarz poselstwa. Po odwołaniu do ministerstwa, od 26.08.1922 do

1.01.1925, nadal jako II sekretarz poselstwa pracował w Wydziale Wschodnim (D.V.) w Departamencie Polityczno-Ekonomicznym. Tam też, od 1.01.1925 do 1.01.1927, radca ministerialny. W sierpniu 1924 był delegatem MSZ na międzyministerialną konferencję ds. wymiany personalnej między Polską a ZSRR. Ponownie skierowany na placówkę, był od 1.01.1927 do 31.12.1933 w Poselstwie RP w Londynie I sekretarzem poselstwa, chociaż jeszcze 11.02.1927 nie objął stanowiska, od 16.12.1929 I sekretarzem ambasady, a od 1.01.1930 radcą poselstwa. W tym czasie, od 1.05. do 1.08.1931, kierownik Konsulatu Generalnego RP w Dublinie. Ponadto w l. 1928–1933 zastępował attaché wojskowego. Przynajmniej od 1932 był członkiem Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Odwołany 31.12.1933 do ministerstwa, z równoczesnym mianowaniem radcą ministerialnym, od 1.01.1934 zastępca naczelnika Wydziału Wschodniego (P.III.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego. Przeniesiony 1.05.1935 jako radca ekonomiczny do Wydziału Rady Ekonomicznego (R.E.) tego samego Departamentu, na stanowisku tym pozostał do wybuchu II wojny światowej. W styczniu 1936, a następnie w styczniu 1939 został powołany w skład Komisji Dyscyplinarnej przy MSZ.

We wrześniu 1939 ewakuował się przez Krzemieniec do Rumunii; bez zgody ministra Wiktora T. Drymmera udał się do Bukaresztu z zamiarem przedostania się do Paryża. Po przyjeździe do Francji pracował od 30.09.1939 do 17.06.1940 początkowo w Referacie Amerykańskim i Dalekowschodnim oraz Organizacji Międzynarodowych w Wydziale Politycznym ministerstwa, a od 11.1939 do 08.1942 jako kierownik w Referacie Angloamerykańskim (Anglosaskim) w ministerstwie w Paryżu, Angers i Londynie. Z Francji ewakuował się na pokładzie statku „Madura” do Wielkiej Brytanii 17.06.1940. W 1940, a wg niektórych źródeł w czerwcu 1942, został mianowany min. pełnomocnym, w tym samym roku również członkiem Komisji Rewizyjnej Komitetu Funduszu Pomocy Koleżeńskiej MSZ, zajmującego się pomocą bezrobotnym kolegom i rodzinom pracowników służby zagranicznej. Od lutego 1941 p.o. sekretarza generalnego MSZ. Od listopada 1941 z ramienia MSZ uczestniczył w Komisji Międzyministerialnej do Spraw Lend-Lease Act oraz Komisji Obrotów Międzynarodowych przy Komitecie Ekonomicznym Ministrów. Od kwietnia 1942 przewodniczył również Międzyministerialnej Komisji do Spraw Sowieckich. Przynajmniej od 1.12.1942 (wg niektórych źródeł nawet od sierpnia 1942) do 02.1944 był zastępcą sekretarza generalnego MSZ: do jego kompetencji należały sprawy gospodarcze i polityczne krajów anglosaskich, organizacji międzynarodowych, bezpieczeństwa oraz odbudowy gospodarczej i politycznej. Od 02. do 07.1944 delegat w misji specjalnej do Stanów Zjednoczonych. Następnie przez jakiś czas, w listopadzie 1944, pozostawał w dyspozycji Wydziału Osobowego Działu Ogólnego MSZ w Londynie. Skierowany na placówkę, pracował od 1.12.1944 do 5.07.1945 jako radca ambasady, min. pełnomocny w Ambasadzie RP w Waszyngtonie.

Po wycofaniu uznania dla Rządu RP na Uchodźstwie w Londynie i zakończeniu wojny pozostawał na emigracji. Od 05.1948 do 1.01.1950 był przedstawicielem Rządu RP na Uchodźstwie w USA. Od października 1952 należał do Komitetu Doradczego Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa. Był też przedstawicielem Instytutu Badań Spraw Międzynarodowych w Londynie na Stany Zjednoczone, a także członkiem i dyrektorem

wykonawczym Polskiego Instytutu Naukowego w Ameryce w Nowym Jorku w l. 1962–1965. Wykładał również na kilku uniwersytetach w Stanach Zjednoczonych.

Jego spuścizna jest przechowywana w Polskim Instytucie Naukowym w Ameryce (PIASA) w Nowym Jorku.

Żona, Maria z d. Rosen, pobrali się 24.06.1931 w Londynie.

Odnaczenia: Order Odrodzenia Polski V kl., Krzyż Niepodległości, Złoty Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, srebrny i brązowy Medal za Długoletnią Służbę; belgijskie: Ordre de Léopold (Order Leopolda) II kl.; greckie: Tagma toy Phoinikos (Order Feniksa) II kl.; rumuńskie: Ordinul național Steaua României (Order Narodowy Gwiazdy Rumunii); węgierskie: Magyar Köztársasági Érdemrend (Order Zasługi) II kl.; włoskie: Ordine dei Santi Maurizio e Lazzaro (Order świętych Maurycego i Łazarza) II kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Londynie, sygn. 1303, s. 178, sygn. 1304, s. 120–288, sygn. 1739, s. 215; AAN, KG RP w Stambule, sygn. 30, s. 23; AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 38, 219, sygn. 12478, s. 5; AAN, Posel. RP w Meksyku, sygn. 136, s. 15; AAN, PRM, część VIII, sygn. 258, s. 41–43.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 92; 1925, nr 1, s. 8; 1926, nr 9, s. 118; 1933, nr 19, s. 186; 1936, nr 1, s. 4; 1939, nr 1, s. 3; *MSZ. Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 28; *RSZ 1932*, s. 59, 247; *RSZ 1937*, s. 27, 221; *RSZ 1939*, s. 33, 250.

Opracowania: Flis Stanisław, *Polski Instytut Naukowy w Ameryce. Przewodnik po zbiorach archiwalnych*, Warszawa 2004, s. 556–558; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 24, 27, 29, 65, 133.



Wyszyński Kazimierz Marian. Ur. 23.08.1890 w Lublinie; zm. 3.01.1935 w Berlinie. Syn Aleksandra Mariana, adwokata i senatora RP, i Zofii Michaliny z d. Gałęcka.

Wykształcenie początkowe pobierał w domu, średnie uzyskał w lubelskim gimnazjum filologicznym w l. 1899–1905. W 1904 został członkiem Organizacji Młodzieży Narodowej Szkół Średnich, a rok później przyjęty do tajnej organizacji młodzieżowej „Przyszłość”. Za udział w strajku szkolnym w 1905 i bojkocie szkoły rosyjskiej trzykrotnie aresztowany, więziony i usunięty ze szkoły. Stał wówczas na czele Organizacji Młodzieży Narodowej Szkół Średnich w Lublinie. Uczęszczał następnie z przerwami do Prywatnej Szkoły Filologicznej im. S. Staszica w Lublinie, którą ukończył egzaminem maturalnym w 1909. W roku akademickim 1909/1910 studiował w Wolnej Szkole Nauk Politycznych w Paryżu. Tam też wstąpił do niepodległościowego Związku Młodzieży Polskiej „Zet” i już w grudniu 1909 uczestniczył w Zurychu w zjeździe Zjednoczenia Towarzystw Polskiej Młodzieży Zagranicą. W 1910 powrócił do Polski i podjął studia historyczne na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego, zakończone uzyskaniem absolutorium w 1916. W tym też czasie stał się jednym z przywódców „Zet” – w l. 1910–1912 był sekretarzem Krakowskiego Komitetu Okręgowego. W 1911 redagował pismo „Młodzież”, a od 05.1912 do 07.1914

miesięcznik „Zet” – „Sprawa”. Od 07.1912 do 06.1918 był sekretarzem Centralizacji, czyli Komitetu Centralnego „Zet”.

Po wybuchu I wojny światowej, w ramach przygotowań młodzieży do udziału w walce o niepodległość, od września 1914 uczestniczył w organizowaniu Wolnej Szkoły Wojskowej w Warszawie. Ochotniczo służył w okresie 10.1915–07.1917 w Legionach Polskich; walczył w szwadronie ułanów Władysława Beliny-Prażmowskiego I Brygady LP. Po kryzysie przysięgowym internowany w obozie w Szczypiornie od 07. do 12.1917. W lutym 1918 został honorowym komendantem Straży Obywatelskiej w Krakowie. W listopadzie 1918 współorganizował Związek Patriotyczny, w którym do stycznia 1923 pozostawał sekretarzem jego Komitetu Centralnego. W listopadzie 1918 wstąpił ochotniczo do Wojska Polskiego i w randze podchorążego po kilku dniach służby został przydzielony do adiutantury Naczelnego Dowództwa. W ramach swoich obowiązków w okresie 12.1918–03.1919 zorganizował w Poznaniu redakcję i wydawanie tygodnika „Sprawy Polskie”. Następnie od 04. do 12.1919 awansowany do stopnia podporucznika, służył w adiutanturze Naczelnika Państwa Józefa Piłsudskiego. W maju 1919, pełniąc funkcję kuriera politycznego, przebywał w Paryżu wraz z polską delegacją na konferencję pokojową. Wobec zagrożenia bolszewickiego uczestniczył również w walkach – na froncie w okolicach Lwowa w szeregach 7. Pułku Ułanów Lubelskich.

Wstąpił do służby zagranicznej; od 1.01.1920 do 1.06.1921, jako radca ministerialny, był zastępcą naczelnika Wydziału Wschodniego (D.V.). Od 1.06.1921 do 1.07.1922 przebywał na urlopie bezpłatnym w celu ukończenia studiów. Po powrocie do ministerstwa pozostawał, 1.07.–5.07.1922, bez przydziału. Od 5.07.1922 do 1.02.1923 radca ministerialny w Wydziale Wschodnim (D.V.). Skierowany na placówkę, od 1.02.1923 do 31.01.1927 radca legacyjny w Poselstwie RP w Moskwie; w okresie 27.06.–31.12.1924 również kierownik tego poselstwa, w charakterze chargé d'affaires, następnie powrócił do poprzednich obowiązków radcy. Negocjował i podpisał w imieniu Polski 18.07.1924 polsko-sowiecką konwencję konsularną. Powrócił do centrali MSZ, ale od 1.02. do 1.10.1927 przebywał na urlopie bezpłatnym w sprawach osobistych. Ponownie skierowany, od 1.10.1927 w randze radcy poselstwa, do Poselstwa RP w Berlinie, gdzie przyjechał 15.10.1927. W marcu 1933 pracował m.in. w Referacie Kulturalno-Oświatowym Ambasady RP w Berlinie, zajmując się problematyką mniejszości narodowych. Przynajmniej od 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Od 9.10. do 20.11.1933 na kursach naukowych dla urzędników służby zagranicznej prowadził z zakresu międzynarodowej polityki bezpieczeństwa zajęcia o hitleryzmie. Od 1.08. do 12.08.1934 uczestniczył w Światowym Zjeździe Polaków z Zagranicy w Warszawie. 1.11.1934 mianowany radcą Ambasady RP w Berlinie.

Zmarł w Berlinie, zwłoki zostały przewiezione do Lublina i tam pochowane.

W 1935 powstał w Warszawie Komitet Uczczenia Pamięci Kazimierza Wyszyńskiego. Komitet ten powołał Fundację Stypendialną im. Kazimierza Wyszyńskiego, która miała wspomagać młodzież polską w Niemczech. Jedna z ulic w Lublinie otrzymała w 1936 jego imię, została jednak zmieniona w 1953.

Jego spuścizna przechowywana jest w Archiwum Państwowym w Lublinie.

Żona Zofia z d. Wyszyńska, pobrali się 8.01.1925 w Lublinie; mieli córkę Zofię Cecylię (ur.1933), nauczycielkę. Zofia Wyszyńska w l. 1953–1979 pracowała jako bibliotekarka w Bibliotece Centralnej UMCS w Lublinie.

Publikacje: pod pseud. broszura pt. *Kujmy broń* (1915), wydana przez Polską Organizację Wojskową.

Odnaczenia: Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski IV kl., Krzyż Niepodległości, Krzyż Walecznych, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Odznaka „Za Wierną Służbę”.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2988, s. 167–302, sygn. 2989, s. 157; AAN, Konsulat RP w Użhorodzie, sygn. 91, s. 187; AAN, MSZ, sygn. 1462, s. 2; AAN, PRM, część IV, rektyfikaty, sygn. 17, t. 1, s. 6, część VIII, sygn. 258, s. 55–56.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 5, s. 86, nr 6, s. 104; 1925, nr 1, s. 8; 1927, nr 2, s. 23, nr 7, s. 123; RSZ 1932, s. 60, 210; RSZ 1937, s. 144; RSZ 1939, s. 167; Drymmer Wiktor Tomir, *W służbie Polsce*, Warszawa 1998, s. 193; Kamieniecki Andrzej, *Służba w Londynie*, [w:] *Przed Wrześniem i po Wrześniu. Ze wspomnień młodych dyplomatów II Rzeczypospolitej*, Warszawa 1998, s. 202–203; *O Niepodległą i granice*, t. 5: *Protokoły Komitetu Politycznego Rady Ministrów 1921–1926*, wstęp, wybór, oprac. i przyg. do druku M. Jabłonowski, W. Janowski, Warszawa–Pułtusk 2004, s. 279, 428, 438; Schimitzek Stanisław, *Drogi i bezdroża minionej epoki. Wspomnienia z lat pracy w MSZ (1920–1939)*, Warszawa 1976, s. 196–200, 331.

Opracowania: *Corpus studiosorum Universitatis Iagellonicae in saeculis XVIII–XX*, Tomus III: *T–Ż*, pod red. K. Stopki, Kraków 2015, s. 720; *Historia dyplomacji polskiej*, t. IV: *1918–1939*, pod red. P. Łossowskiego, Warszawa 1995, s. 248; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 117; Marczuk Józef, *Kazimierz Marian Wyszyński jako działacz młodzieżowy, polityk i dyplomata (1890–1935)*, „*Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska*”, vol. 59, sectio F, 2004, s. 53–69; Znajomski Artur, *Wyszyński Kazimierz Marian (1890–1935)*, [w:] *Słownik biograficzny miasta Lublina*, t. 3, Lublin 2009, s. 345–348 (tu bibliografia); Żukowski Przemysław M., *Pracownicy i absolwenci Uniwersytetu Jagiellońskiego w polskiej służbie zagranicznej, 1918–1945*, „*Zeszyty Historyczne*”, 2008, z. 165, s. 69–70.

Z

Zaleski Ksawery (Xawery). Ur. 29.03.1892 w Rudzie Tałubskiej, woj. lubelskie; zm. 25.05.1946 w Dublinie, Irlandia. Syn Szczęsnego i Anny z d. Szydłowska.

Pracę podjął 1.02.1914 i do 1.05.1914 był pomocnikiem wiertniczym w Towarzystwie Naftowym „Premier” w Borysławiu. Następnie znalazł się w Rosji i od 1.03.1915 do 9.04.1918 pracował jako pomocnik majstra wiertniczego w Rosyjskim Towarzystwie „Naf-ta” w Baku. Od 5.07.1918 do 08.1919 był tłumaczem Brytyjskiej Armii Ekspedycyjnej



w Persji i na Kaukazie. Po powrocie do kraju pracował od 1.11.1919 do 31.07.1920 jako urzędnik Konsulatu USA w Warszawie. Wstąpił do Wojska Polskiego i służył od 18.07. do 23.11.1920 w randze bosmana rezerwy. W służbie państwowej od 19.11.1920 do 1.04.1921 jako kontroler w Ekspozyturze Państwowego Urzędu Zakupu Artykułów Pierwszej Potrzeby na Rumunię i Bałkany. Od 1.04.1921 miał przerwę w służbie państwowej.

Do służby zagranicznej został przyjęty jako pracownik kontraktowy i od 1.12.1922 do 30.09.1926 był zatrudniony w Komisarzacie Generalnym RP w Wolnym Mieście Gdańsku. Od 1.10.1926 do 13.12.1929 pracował w Konsulacie Generalnym RP w Londynie na stanowisku II sekretarza konsularnego, a od 1.07.1927 I sekretarza konsularnego; 1.09.1928 został mianowany I sekretarzem konsularnym z tytułem attaché poselstwa. Przeniesiony do Ambasady RP w Londynie, od 13.12.1929 do 1.01.1931 I sekretarz konsularny z tytułem attaché ambasady. Jednocześnie studiował w Szkole Nauk Ekonomicznych w Londynie, którą ukończył w 1930. Dnia 30.10.1930 złożył egzamin dyplomatyczno-konsularny w MSZ. Przeniesiony 1.01.1931 do Poselstwa RP w Brukseli z równoczesnym mianowaniem attaché poselstwa z tytułem II sekretarza poselstwa. Od 1.08.1934 I sekretarz poselstwa. Od 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Odwołany do centrali MSZ, 1.03.1935 otrzymał nominację na stanowisko radcy ministerialnego i został przydzielony do Departamentu Polityczno-Ekonomicznego. 15.05.1936 mianowany kierownikiem Referatu Bliskiego i Dalekiego Wschodu w Wydziale Wschodnim Departamentu Polityczno-Ekonomicznego. Od 1.10.1937 w Ambasadzie RP w Tokio radca poselstwa, a od 1.01.1938 radca ambasady. Ponownie w centrali, od 31.10.1938 radca w Departamencie Polityczno-Ekonomicznym, w Referacie Południowym Wydziału Zachodniego (P.II.).

Po wybuchu II wojny światowej i ewakuacji przez Krzemieniec, znalazł się we Francji, gdzie od 30.09.1939 do 17.06.1940 pracował w Referacie Prasowym Wydziału Politycznego. Po upadku Francji ewakuował się do Wielkiej Brytanii; w poł. lipca 1940 był kierownikiem Referatu Prasowego MSZ w Londynie. Mianowany radcą poselstwa, pracował w okresie wojny w Konsulacie Generalnym RP w Dublinie. Pozostał w Irlandii.

Żona, Zofia z d. Makomaska. Brat August (1883–1972), min. spraw zagranicznych w l. 1926–1932 i 1939–1941.

Publikacje: autor pracy pt. *Istota ustroju politycznego Anglii na tle współpracy polsko-angielskiej*, Warszawa 1939.

Odznaczenia: Złoty Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, brązowy Medal za Długoletnią Służbę; belgijskie: Ordre de la Couronne (Order Korony) III kl.; brytyjskie: War Medal 1914–1918 (Medal za Wojnę 1914–1918); luksemburskie: Ordre de la Couronne de Chêne (Order Korony Dębowej) IV kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Londynie, sygn. 1304, s. 198–214; AAN, Konsulat RP w Użhorodzie, sygn. 91, s. 187; AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 40, sygn. 5260, s. 60; AAN, PRM, część VIII, sygn. 259, s. 9–11.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1926, nr 9, s. 117; 1927, nr 5, s. 94; RSZ 1932, s. 60, 159; RSZ 1937, s. 26, 223 (tu: Ksawery); RSZ 1938, s. 91, 238; RSZ 1939, s. 31, 252; *Nekrolog*, „Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza” (Londyn), 29.05.1946, s. 4.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 24, 27, 29, 71, 81.



Zaleski Szczesny Czeslaw. Ur. 15 lub 16.04.1890 w Heidelbergu; zm. 2.09.1948 w Wellington, Nowa Zelandia. Syn Jana i Marii z d. Burkhat.

Ukończył gimnazjum klasyczne w Humanium. Absolwent Wydziału Prawa Uniwersytetu w Kijowie. W l. 1916–1918 służył w armii rosyjskiej, walczył na froncie tureckim. Został wówczas sekretarzem Związku Wojskowych Polskich w Trebizondzie (obecnie Trabzon, Turcja). W 1918 pracował w dziale reemigracyjnym przedstawicielstwa Rady Regencyjnej w Kijowie. Aresztowany w 1919 przez bolszewików był więziony w Kijowie i Moskwie.

Pracę w MSZ podjął jako prowizoryczny urzędnik, którym był od 15.03. do 12.07.1920. Od 8.06. do 12.07.1920 II sekretarz poselstwa w Misji Specjalnej na Południu Rosji. Następnie w Finlandii, od 12.07.1920 do 15.05.1921, II sekretarz poselstwa w Poselstwie RP w Helsingforsie (Helsinki). Odwołany, od 15.05.1921 do 1.10.1923 pracował w ministerstwie w charakterze II sekretarza poselstwa, a od 1.03. do 15.10.1923 I sekretarza poselstwa. Nie udało się ustalić od kiedy, ale przynajmniej od 1.03.1923 pracował w Wydziale Wschodnim (D.V.) Departamentu Politycznego. Ponownie skierowany na placówkę, od 15.10.1923 do 10.07.1926 I sekretarz poselstwa w Poselstwie RP w Rydze, następnie od 10.07.1926 do 1.01. 1928 I sekretarz poselstwa w Ambasadzie RP w Rzymie przy Watykanie, a od 1.01.1928 do 1.01.1929 radca poselstwa. Z Rzymu został przeniesiony do Niemiec, od 1.01.1929 do 1.08.1932 radca poselstwa w Poselstwie RP w Berlinie. Dekretami min. spraw zagranicznych z dnia 31.05. i z dnia 24.06.1932 mianowany konsulem generalnym RP we Frankfurcie nad Menem, placówką kierował od 1.08.1932 do 1.09.1934, choć jego listy komisyjne podpisał Prezydent RP dopiero 13.08.1932. Odwołany, od 1.09.1934 pracował w Departamencie Polityczno-Ekonomicznym MSZ. W 1936 uczestniczył jako referent w kursach naukowych dla urzędników służby zagranicznej. Od 1.08.1939 kierownik Referatu Anglosaskiego w Wydziale Zachodnim (P.II.) w tym samym Departamencie. W tym też czasie był zastępcą członka Sądu Honorowego Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej, do którego to klubu należał od 1932.

Wybuch II wojny światowej zastał go na stanowisku kierownika Referatu Zachodniego Wydziału Prasowego (P.VI.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego MSZ. We wrześniu 1939 po ewakuacji do Rumunii został przydzielony, formalnie od 14.12.1939,

do Ambasady RP w Bukareszcie, a następnie od 02.1940 do 1942 (?) pracował jako radca poselstwa i kierownik Wydziału Konsularnego w Poselstwie RP w Atenach. Mianowany radcą w Poselstwie RP w Atenach od 1.05.1940. Przeniesiony na placówkę w Afryce, do końca 1942 był p.o. kierownika Agencji Konsularnej w Durbanie (Unia Południowoafrykańska); od 1.01. do 1.07.1943 p.o. kierownik, a od 1.07.1943 do 31.01.1944 pierwszy konsul generalny w nowo utworzonym Konsulacie RP w Lusace; 1.02.–06.1944 konsul generalny w Blantyre; od 1.06.1944 konsul generalny w Konsulacie RP w Johannesburgu (Unia Południowoafrykańska). Po zamknięciu Konsulatu wyemigrował do Nowej Zelandii.

Żona Elinor (Ellino Kate) z d. Macpherson (ur.1904), obywatelka angielska. Stryjeczny brat August (1883–1972), polityk i dyplomata.

Odznaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, brązowy Medal za Długoletnią Służbę; fińskie: Vita Ros Orden (Order Białej Róży) IV kl.; holenderskie: De Orde van Oranje-Nassau (Order Oranje-Nassau) III kl.; łotewskie: Triju Zvaigžņu ordenis (Order Trzech Gwiazd) IV kl.; watykańskie: Ordine di Santi Silvestro Papa (Order Świętego Sylwestra) II kl.; włoskie: Corona d'Italia (Order Korony Włoch) II kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2956, s. 160, sygn. 2988, s. 4; AAN, MSZ, sygn. 190a, s. 13, sygn. 1457b, s. 40, 203, 220, sygn. 1459h, s. 173; AAN, PRM, część VI, sygn. 74-3, t. 1, s. 214, część VIII, sygn. 259, s. 18–19; IPMS, Amb. RP w Bukareszcie, A.26/1/1, s. nlb.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 14, s. 275–276, nr 6, s. 92; 1926, nr 6, s. 79; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 24; Monitor Polski, nr 121 z 26.05.1928, s. 2; Günther Władysław, *Pióropusz i szpada. Wspomnienia ze służby zagranicznej*, Paryż 1963, s. 96.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939*, Londyn 1954, s. 24, 27, 29, 71, 81.

Zaleski Władysław Józef. Ur. 14 lub 17.07. 1894 w Sanoku; zm. 5.02.1982 w Londynie. Syn Karola, lekarza, i Wilhelminy z d. Leixner de Gruenberger.

Maturę otrzymał w 1913 w c.k. gimnazjum w Sanoku. W szkole średniej w l. 1911–1914 aktywny członek harcerstwa i Drużyn Strzeleckich. Studiował w l. 1914–1915 na Wydziale Ogólnym Akademii Eksportowej w Wiedniu. Od 11.1914 do 31.05.1915 pracował jako sekretarz osobisty prezesa firmy Buszczyński i Synowie. Po powrocie do kraju, w l. 1915–1922, studiował na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego i uzyskał stopień doktora praw. Od 25.05.1915 do 31.10.1918 służył w armii austriackiej w randze podporucznika piechoty, następnie, od 1.11.1918 do 12.12.1920, w Wojsku Polskim w randze porucznika rezerwy piechoty. Uczestnik walk w czasie wojny polsko-bolszewickiej. Po demobilizacji, od 25.09.1921 do 26.01.1922, kandydat do adwokatury w Izbie Adwokackiej w Przemyślu, a od 1.03.1922 do 1.02.1923 kandydat do adwokatury u adwokata dr. J. Rajchela w Przemyślu, choć istnieją przekazy, iż w l. 1921–1923 odbywał aplikację adwokacką w Sanoku. W okresie 1.02.–15.06.1923 sekretarz w Fabryce Wyrobów Kuśnierskich i Białoskórniczych w Tyśmienicy S.A. we Lwowie.

Po wstąpieniu do służby zagranicznej, od 5.07.1923 do 1.01.1925, urzędnik na prowizorycznej służbie w charakterze II sekretarza konsularnego w Konsulacie RP w Pradze. Przeniesiony, od 1.01.1925 do 30.11.1927 w Konsulacie Generalnym RP w Paryżu jako prowizoryczny I sekretarz konsularny, a od 1.01.1927 attaché konsularny. Odwołany, od 1.12.1927 do 1.09.1928 referendarz w Wydziale Zachodnim (P.II.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego MSZ. Mianowany 1.07.1928 referendarzem; od 1.09.1928 w Wydziale Organizacji Międzynarodowych (P.I.) tegoż Departamentu. W 1929 miał 2–3 miesiące płatnego urlopu na studia, w czasie którego studiował prawo międzynarodowe w Hadze. Od 1929 pracował naukowo nad problematyką mniejszości narodowych. Był członkiem rzeczywistym Instytutu Badań Spraw Narodowościowych w Warszawie. Dnia 27.03.1929 złożył egzamin dyplomatyczno-konsularny w MSZ. W 1932 pracował w Referacie Ligi Narodów Wydziału Organizacji Międzynarodowych (P.I.). Od 19.04.1933 kierownik tego Referatu. Mianowany 1.10.1933 radcą ministerialnym. W 1934 wszedł w skład tzw. Komitetu Siedmiu, tajnej organizacji wojskowo-politycznej „K-7” mającej przygotować sabotażowo-wywiadowczą ochronę kraju. Od 1.05.1935 naczelnik Wydziału Polaków Zagranicą (E.II.) w Departamencie Konsularnym MSZ, był nim do września 1939. Przynajmniej w 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Od października 1932 zastępca rzecznika Komisji Dyscyplinarnej przy MSZ. W 1936 powołany na zastępcę rzecznika Komisji Dyscyplinarnej przy MSZ, a w styczniu 1939 na zastępcę przewodniczącego Komisji Dyscyplinarnej przy MSZ. W 1939 zastępca członka Sądu Honorowego Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej.

W dniu wybuchu wojny naczelnik Wydziału Polaków Zagranicą (E.II.) Departamentu Konsularnego MSZ. We wrześniu 1939 ewakuowany transportem MSZ z Warszawy, odłączył się w Czerniowcach. Dotarł do obozu w Rumunii, z którego za wiedzą i zgodą dyrektora Wiktora T. Drymmera wyjechał do Bukaresztu z zamiarem udania się do Paryża, ale tam nie dotarł. Od 26.10.1939 do 02.1941 zajmował się z polecenia Poselstwa RP w Sofii organizowaniem ewakuacji przez Bułgarię do Francji. Po wyjeździe z Bułgarii, od 8.05.1941 do 08.1944, uczestniczył w akcjach oświatowo-kulturalnych wśród uchodźców i oddziałów Wojska Polskiego w Palestynie jako wykładowca, równocześnie członek Komitetu Redakcyjnego pisma „Na Straży”. W początkowym okresie pobytu w Palestynie prawdopodobnie ukończył kurs szewski, ale brak dowodów, że wykonywał ten zawód. W kwietniu 1942 należał do współzałożycieli Koła Urzędników Służby Zagranicznej w Jerozolimie. Ponownie ewakuowany, od 08.1944 do 06.1949 służył w II Korpusie Polskich Sił Zbrojnych w randze porucznika. Był wówczas zatrudniony jako pracownik kontraktowy w Referacie Szkół Junaków i Oświaty Dowództwa Jednostek Terytorialnych na Środkowym Wschodzie; następnie w Polskim Korpusie Przysposobienia i Rozmieszczenia. Zajmował się m.in. selekcją, segregacją i zabezpieczaniem dokumentów z bibliotek polskich Urzędów Zagranicznych na Bliskim Wschodzie oraz Księgozbioru II Korpusu Polskich Sił Zbrojnych.

Po wojnie pozostał na emigracji i czynnie uczestniczył w życiu politycznym i społecznym uchodźstwa wojennego. Członek Stowarzyszenia Polskich Kombatantów w Londynie,

był też członkiem Instytutu Badań Spraw Międzynarodowych w Londynie. Społecznie pracował na rzecz Skarbu Narodowego, za co otrzymał dyplom. 31.05.1951 został wybrany członkiem Sądu Koleżeńskiego Stowarzyszenia Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej w Londynie, a 25.06.1952 – członkiem Zarządu Stowarzyszenia, był nim również w l. 1958–1959. W okresie od 10.07.1974 do 25.05.1978 prezes Najwyższej Izby Kontroli Rządu RP na Uchodźstwie w Londynie.

Pochowany na londyńskim cmentarzu, w 1996 jego prochy zostały przewiezione do Polski i złożone na cmentarzu w Sanoku.

Jego spuścizna w 1981 została przekazana do Instytutu Józefa Piłsudskiego w Ameryce w Nowym Jorku i wpisana jako Akta Józefa Władysława Saryusz-Wolskiego.

Żonaty z Jadwigą Barbarą z d. Eberhardt (1904–1984); mieli córkę Krystynę, a być może jeszcze jedną córkę.

Publikacje: opublikował m.in. *Ochrona mniejszości w prawie międzynarodowym*, Warszawa 1932; *O konstytucyjnym Rządzie RP słów kilka*, Londyn 1977; wraz ze Stanisławem Biegańskim, *Ze zbiorów Michała Sokolnickiego, „Niepodległość”*, 1974, t. 9; pod pseud. Piotr Włodarski, *Stara i nowa emigracja w Stanach Zjednoczonych w czasie II wojny Światowej, „Niepodległość”*, 1958, t. 6.

Odnaczenia: Order Odrodzenia Polski V kl., Srebrny i Złoty Krzyż Zasługi, Medal za Wojnę 1918–1921, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Odznaka Orłąt, brązowy Medal za Długoletnią Służbę; brytyjskie: War Medal 1939–1945 (Medal za Wojnę 1939–1945); estońskie: Valgetähe teenetemärk (Order Białej Gwiazdy) III kl.; rumuńskie: Ordinul Coroana României (Order Korony Rumunii) III kl.

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 209, 219; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 7 (tu: Józef Władysław); AAN, PRM, część VIII, sygn. 259, s. 20–22; HI, MSZ, jednostka 239, s. 8 (278.239.1, s. 803).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 11, s. 215; 1925, nr 1, s. 11; 1927, nr 2, s. 22, nr 7, s. 123, nr 8, s. 130; 1933, nr 21, s. 204; 1939, nr 1, s. 3; Monitor Polski, nr 103 z 4.05.1928, s. 2; RSZ 1932, s. 60, 128; RSZ 1937, s. 28, 223; RSZ 1939, s. 12, 35, 252; *Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej*, Londyn, 12 lipca 1974, nr 2, s. 16; *Rocznik Polonii 1958–59*, Londyn (b.r.w.), s. 192; XXXII. *Sprawozdanie Dyrekcji c.k. Gimnazjum w Sanoku za rok szkolny 1912/13*, Sanok 1913, s. 86.

Opracowania: Dubicki Tadeusz, Rostworowski Stanisław Jan, *Sanatorzy kontra sikorszczycy*, Warszawa 1993, s. 15; Górecki Dariusz, *Polskie naczelne władze państwowe na uchodźstwie w latach 1939–1990*, Warszawa 2002, s. 183, 195 (tu błędnie podane drugie imię: Jerzy); *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 24, 134, 168–169; Skóra Wojciech, *Służba konsularna Drugiej Rzeczypospolitej. Organizacja, kadry i działalność*, Toruń 2006, s. 424–425, 446; Szawłowski Ryszard, *Najwyższe państwowe organy kontroli II Rzeczypospolitej*, Warszawa 2004, s. 316–317; Turkowski Romuald, *Parlamentaryzm polski na uchodźstwie 1973–1991*, Warszawa 2002, s. 153.

Strony internetowe: https://www.myheritage.pl/names/jadwiga_zaleska (14.05.2020).



Zarański Józef Makary. Ur. 10.03.1903 w Krakowie; zm. 11.07.1972 w Londynie. Syn Jana i Zofii z d. Kowalska.

Magister praw, nie udało się ustalić, na którym uniwersytecie studiował. Ukończył też kurs prawa międzynarodowego w Hadze.

Pracę w służbie zagranicznej podjął 22.01.1927, początkowo w ministerstwie jako bezpłatny praktykant, przydzielony czasowo do Mieszanego Trybunału Rozjemczego w Paryżu. Od 1.08.1927 do 1.05.1928 w centrali MSZ; dnia 24.04.1928 złożył egzamin dyplomatyczno-konsularny. Mianowany referendarzem, od 1.05.1928 do 16.03.1931 pracował w ministerstwie. Skierowany na placówkę, od 16.03.1931 do 31.05.1934 II sekretarz poselstwa w Ambasadzie RP w Londynie. Do stolicy Wielkiej Brytanii przyjechał 24.03.1931. Odwołany, od 1.06.1934 pracował w Wydziale Organizacji Międzynarodowych (P.I.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego; 1.05.1936 mianowany radcą. W 1932 został członkiem Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Do 30.11.1936 był przedstawicielem MSZ w polsko-niemieckiej Komisji Mieszanej. 1.02.1937 objął kierownictwo Referatu Ligi Narodów Wydziału Organizacji Międzynarodowych (P.I.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego. Skierowany na placówkę, od 20.03.1938 do 1939 konsul generalny w Konsulacie Generalnym RP w Wiedniu. Po ewakuacji z Wiednia, od 20.09.1939 do 1.01.1940, delegat rządu RP ds. uchodźców polskich na Węgrzech, od 01. do 04.1940 pełnił tę funkcję z ramienia Ministerstwa Opieki Społecznej, w tym okresie być może wobec władz węgierskich występował jako konsul generalny w Konsulacie RP w Budapeszcie. Na pewno występował jako konsul generalny w okresie 1.01.1940–25.01.1941 w Konsulacie Generalnym RP w Budapeszcie. Po likwidacji placówek polskich na Węgrzech udał się przez Turcję i dalej na około Afryki do Wielkiej Brytanii. Tam, od 1.09.1941 do 1.04.1943, pracował w MSZ w Londynie jako sekretarz ministra. W 1941 objął również stanowisko skarbnika Funduszu Pomocy Koleżeńkiej Urzędników Służby Zagranicznej, zajmującego się udzielaniem wsparcia pracownikom i ich rodzinom żyjącym przede wszystkim pod okupacją. W czerwcu 1942 był kierownikiem działu prezydalnego, czyli szefem sekretariatu min. spraw zagranicznych; 1.12.1942 został kierownikiem Referatu V Organizacji Międzynarodowych Dyrekcji Politycznej; 1.04.1943 mianowany I sekretarzem ambasady w MSZ w Londynie, ale datę objęcia stanowiska przesunięto na 1.05.1943; pozostał na tym stanowisku do 10.01.1944. Od 10.01. do 1.12.1944 szef Sekretariatu Prezesa Rady Ministrów, wówczas Stanisława Mikołajczyka; 20.07.1944 Prezydent RP Władysław Raczkiewicz podpisał jego nominację na min. pełnomocnego. Po powrocie do ministerstwa, od 1.02. do 5.07.1945, pracował z tytułem radcy w Ambasadzie RP w Londynie.

Po wycofaniu uznania dla Rządu RP na Uchodźstwie w Londynie i zwolnieniu ze służby zagranicznej w lipcu 1945 pozostał na emigracji w Londynie. Od kwietnia 1946 pracował w sekcji polskiej BBC w Londynie, a od 1966 był jej szefem.

Żona Maria. Brak dalszych informacji.

Publikacje: *Zagadka katastrofy Gibraltarskiej po 15 latach*, Londyn 1959; *Świadek wydarzeń. Od Anschlussu do Jałty*, Londyn 1968. W 1972 ukazał się czwarty tom *Diariusza i tek Jana Szembeka* (Londyn) pod redakcją właśnie Zarańskiego.

Odnaczenia: Złoty Krzyż Zasługi, brązowy Medal za Długoletnią Służbę; greckie: Tagma toy Phoinikos (Order Feniksa) III kl.; rumuńskie: Ordinul Coroana României (Order Korony Rumunii) IV kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Londynie, sygn. 1304, s. 217–219, sygn. 1756, s. nlb., sygn. 1779, s. 33; AAN, KG RP w Stambule, sygn. 30, s. 26; AAN, MSZ, sygn. 5260, s. 179; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 7; AAN, PRM, część VIII, sygn. 259, s. 30–32.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1927, nr 7, s. 122; 1933, nr 19, s. 190; 1939, nr 3, s. 66; Monitor Polski, nr 135 z 14.06.1928, s. 1; RSZ 1932, s. 61, 247; RSZ 1934, s. 89; RSZ 1937, s. 24, 224; RSZ 1939, s. 117, 253; *Dziennik czynności Prezydenta RP Władysława Raczkiewicza 1939–1947*, t. II: 1943–1947, oprac. J. Piotrowski, Wrocław 2004, s. 337; Emisarski Jan, *Wspomnienia attaché wojskowego w Budapeszcie ze służby w latach 1939–1940*, „Niepodległość”, 1988, t. XXI, s. 214; Krzyżanowski Wojciech, *Lato bukareszteńskie*, „Zeszyty Historyczne”, 1976, z. 38, s. 196; *Nekrolog*, „Tygodnik Powszechny”, 27.08.1972, s. 7; Sokolnicki Michał, *Dziennik ankarcki 1939–1943*, Londyn 1965, s. 169, 171; Starzeński Paweł, *Trzy lata z Beckiem*, przedmowę napisał i przypisami opatrzył B. Grzełoński, Warszawa 1991, s. 76; Szembek Jan, *Diariusz wrzesień–grudzień 1939*, przedmowę napisał i przypisami opatrzył B. Grzełoński, Warszawa 1989, s. 164–165.

Opracowania: Hułas Magdalena, *Goście czy intruzi? Rząd polski na uchodźstwie wrzesień 1939–lipiec 1943*, Warszawa 1996, s. 173; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 61, 69–70, 133; Pospieszalski Antoni, *Świadek wydarzeń. Pamięci Józefa Zarańskiego*, „Wiadomości” (Londyn), 3 IX 1972, nr 36, s. 5.



Zawadowski Zygmunt, pseud. „de Ribeiras”. Ur. 3.06.1899 we Lwowie; zm. 1.09.1978 w Londynie. Syn Ignacego, przedsiębiorcy naftowego, i Olgi z d. Kulczycka.

Ukończył Wydział Prawa Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie, uzyskał tytuł doktora praw w 1922. Od 26.11.1917 do 15.06.1918 nadzwyczajny pomocnik kancelaryjny Sądu Krajowego we Lwowie. Należał do podziemnej organizacji niepodległościowej Polska Organizacja Wojskowa. Uczestniczył w obronie Lwowa w trakcie wojny polsko-ukraińskiej; od 10.08. do 7.11.1920 służył w Wojsku Polskim w randze podporucznika rezerwy w czasie wojny polsko-bolszewickiej. Od 1.02.1921 do 15.05.1922 urzędnik Banku Ziemińskiego S.A. we Lwowie.

W służbie zagranicznej od 20.05. do 31.10.1922 zatrudniony jako urzędnik kontraktowy Konsulatu RP w Pradze. Od 1.11.1922 do 23.06.1925 prowizoryczny starszy kancelista z tytułem II sekretarza konsularnego w Wicekonsulacie RP w Koszycach, od 23.06.1925 kierownik w Agencji Konsularnej RP w Koszycach, a od 1.07.1925 attaché konsularny. Pozostał na tym stanowisku do 1.07.1928. W dniach 2 i 3.10.1925 złożył egzamin na stanowisko

I kategorii w MSZ. Przeniesiony, pracował od 1.07.1928 do 30.09.1930 jako attaché konsularny z tytułem wicekonsula i kierownika Wicekonsulatu RP w Użhorodzie. Przeniesiony, od 1.10.1930 do 1.02.1932 attaché konsularny z tytułem wicekonsula w Konsulacie RP w Kijowie. Odwołany do centrali MSZ, z równoczesnym mianowaniem na stanowisko referendarza, pracował od 1.02.1932 do 31.12.1933 w Referacie Centralno-Europejskim w Wydziale Zachodnim (P.II.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego. Przynajmniej od 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. 18.11.1933 min. spraw zagranicznych podpisał dekret nominujący go konsulem RP w Essen, a miesiąc później, 19.12.1933 Prezydent RP podpisał jego listy komisyjne. Nominalnie został z dniem 1.01.1934 konsulem, a równocześnie kierownikiem Konsulatu RP w Essen i był nim do 31.01.1936. Odwołany do ministerstwa i mianowany radcą, pracował od 31.01.1936 w Wydziale Zachodnim (P.II.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego. Od 1.08.1938 kierownik Referatu Centralno-Europejskiego Wydziału Zachodniego (P.II.). W 1938 był członkiem Komisji Kontrolującej (rewizyjnej) Zarządu Stowarzyszenia Samopomoc Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Nie udało się ustalić, kiedy został mianowany zastępcą komisarza generalnego w Komisariacie Generalnym RP w Gdańsku.

Po wybuchu II wojny światowej został aresztowany przez gestapo. Zwolniony, przedostał się do Polski. Ewakuował się wraz z innymi pracownikami ministerstwa przez Białokrynicę do Botoșani w Rumunii, gdzie przebywał jeszcze 1.10.1939, skąd jako podporucznik rezerwy chciał wyjechać do Francji i wstąpić do organizującego się Wojska Polskiego. Po dotarciu do Francji formalnie już od 30.09.1939, a faktycznie od 1.11.1939 do 17.11. lub 20.06.1940, pracował jako radca ekonomiczny w Referacie Europa i Bliski Wschód Wydziału Politycznego i jednocześnie zastępca naczelnika Wydziału Zachodniego i Prasowego MSZ we Francji, początkowo w Paryżu, a później w Angers. W grudniu 1939 został powołany na stanowisko rzecznika Komisji Dyscyplinarnej przy MSZ. Po upadku Francji ewakuował się do Hiszpanii, gdzie od 22.06.1940 do 3.04.1942 był przydzielony czasowo do Poselstwa RP w Madrycie jako kierownik ds. ewakuacji polskich obywateli oraz zajmował się opieką nad więźniami obozu w Miranda de Ebro. Ponadto uczestniczył w Akcji Kontynentalnej, czyli podziemnych działaniach Polaków w okupowanej Europie Zachodniej. Posługiwał się wówczas pseud. „de Ribeiros”. Przeniesiony, od 3.04. do 1.09.1942 radca poselstwa w Poselstwie RP w Lizbonie. W okresie 1.09.1942–09.1943 pracował jako radca ambasady i jednocześnie w okresie 27.12.1942–16.02.1943 oraz 26.02.–2.05.1943 chargé d'affaires w Ambasadzie RP w Kujbyszewie. Kierował likwidacją Ambasady RP w Kujbyszewie. Po wyjeździe z Rosji, od 1.09.1943–1.08.1944, konsul generalny z tytułem ministra z siedzibą w Bejrucie przy rządach Syrii i Libanu. Mianowany, od 1.08.1944 poseł nadzwyczajny i min. pełnomocny w Poselstwie RP w Bejrucie, pozostał nim do października 1956, tj. do momentu wycofania uznania dla Rządu RP na uchodźstwie w Londynie przez władze Libanu. Był pierwszym przedstawicielem zagranicznym przy władzach niepodległego Libanu. Od sierpnia 1976 min. spraw zagranicznych w pierwszym, a od 15.07.1978 w drugim rządzie Kazimierza Sabbata na uchodźstwie w Londynie.

W 1944 stanął na czele Komitetu Domu Polskiego, został również kuratorem organizacji Bratnia Pomoc Studentów Polaków w Bejrucie, tę ostatnią godność pełnił do 2.03.1947.

Współtwórca Komitetu Porozumiewawczego Organizacji i Stronnictwa w Libanie, w poł. 1946 został jego prezesem i pełnił tę funkcję do 28.01.1947. Należał do współtwórców Instytutu Wschodniego „Reduta” w Kairze w 1946.

Pochowany w Columbarium przy kościele św. Andrzeja Boboli w Londynie.

Był dwukrotnie żonaty. Pierwsza żona Stanisława z d. Adamska, I.v. Brodzka (1903–1980). Druga żona Zofia z d. Remané (1910–1985).

Odznaczenia: Krzyż Niepodległości, Krzyż Walecznych, Medal za Wojnę 1918–1921, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Srebrny i Złoty Krzyż Zasługi z Mieczami, brązowy Medal za Długoletnią Służbę; francuskie: Médaille Commémorative de la Guerre 1939–1945 (Medal Pamiątkowy za Wojnę 1939–1945); libańskie: Wielka Wstęga Narodowego Orderu Cedru; rumuńskie: Ordinul național Steaua României (Order Narodowy Gwiazdy Rumunii) IV kl.

Archiwalia: AAN, Akta Antoniego Pająka i jego rodziny, sygn. 52, s. 3, 6, 105, 118; AAN, Amb. RP w Waszyngtonie, sygn. 2964, s. 22, 29; AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 40, 214, 226, sygn. 12584, s. 5 (tu data ur.: 4.06.); AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 7; AAN, PRM, część VI, sygn. 74-3, t. 1, s. 234, 237, 242, część VIII, sygn. 259, s. 36–38; AAN, Wicekonsulat RP w Koszycach, sygn. 47, s. 156, 227–228; HI, Amb. Polska w Wielkiej Brytanii, jednostka 4, s. 250 (5.4.2, s. 249); HI, MSZ, jednostka 260, s. 4 (306.260.1, s. 790).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 108; 1925, nr 6, s. 104, nr 12, s. 189; 1926, nr 12, s. 171; 1933, nr 20, s. 196; 1936, nr 1, s. 20; RSZ 1932, s. 61, 130; RSZ 1934, s. 89; RSZ 1937, s. 224; RSZ 1939, s. 31, 107, 253; Drymmer Wiktor Tomir, *W służbie Polsce*, Warszawa 1998, s. 254; *Dziennik czynności Prezydenta RP Władysława Raczkiewicza 1939–1947*, t. II: 1943–1947, oprac. J. Piotrowski, Wrocław 2004, s. 23, 603; Schimitzek Stanisław, *Na krawędzi Europy. Wspomnienia portugalskie 1939–1946*, Warszawa 1970, s. 398.

Opracowania: Górecki Dariusz, *Polskie naczelne władze państwowe na uchodźstwie w latach 1939–1990*, Warszawa 2002, s. 86, 103, 175–176, 182; Grodziska Karolina, *Polskie groby na cmentarzach Londynu*, t. II, Kraków 2001, s. 431; *Historia dyplomacji polskiej*, t. V: 1939–1945, pod red. W. Michowicza, Warszawa 1999, s. 25, 57, 90, 768; *Isfahan miasto polskich dzieci*, red. I. Beaupré-Stankiewicz, D. Waszczuk-Kamieniecka, J. Lewicka-Howells, Londyn 1987, s. 369–370, 380, 434, 436; Katak Kamil, *Dzieje uchodźstwa polskiego w Libanie 1943–1950*, Bejrut 1955, (wg indeksu); *Kierownictwo obozu niepodległościowego na obczyźnie 1945–1990*, praca zbior., Londyn 1996, s. 166, 170, 234, 350; *Obrona Lwowa: 1–22 listopada 1918*, t. 3, oprac. E. Wawrzukowicz i J. Klink, Warszawa 1994, s. 73; Panecki Tadeusz, *Polonia zachodnioeuropejska w planach Rządu RP na emigracji (1940–1944) – Akcja kontynentalna*, Warszawa 1986, s. 101; Patek Artur, *Polski cmentarz w Jerozolimie. Polacy pochowani na cmentarzu katolickim na górze Syjon*, Kraków 2009, s. 11–113; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 24, 27, 55, 57, 74–75, 135; *Polsko-brytyjska współpraca wywiadowcza podczas II wojny światowej*, t. I, *Ustalenia Polsko-Brytyjskiej Komisji Historycznej*, Warszawa 2004, s. 277, 283–284; Szubtarska Beata, *Ambasada polska w ZSRR w latach 1941–1943*, Warszawa 2005, s. 35, 172; Turkowski Romuald, *Parlamentaryzm polski na uchodźstwie 1973–1991*, Warszawa 2002, s. 28, 50; *Z żałobnej karty*, „Biuletyn” Koła Lwowian, Londyn, grudzień 1978, nr 35, s. 98.



Zawadzki Władysław Marian. Ur. 8.09. 1885 w Wilnie; zm. 8.03.1939 w Warszawie. Pochodził z rodziny inteligenckiej, znanych wileńskich księgarzy; syn Feliksa i Marii Stefanii z d. Kozłowska.

Po maturze zdanej w 1903 podjął studia na Wydziale Przyrodniczym Uniwersytetu Moskiewskiego, które kontynuował w Lipsku. Od 1905 studiował na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego. W tym też roku przerwał studia, wstąpił do PPS i, zdecydowawszy się na działalność w środowiskach robotniczych, wyjechał do Łodzi. Wskutek zagrożenia aresztowaniem udał się do Włoch i Szwajcarii. W l. 1907–1909 studiował w Szkole Nauk Politycznych w Paryżu. Według niepotwierdzonych informacji miał również odbyć studia uzupełniające w Lipsku, Zurychu i Londynie. Przed wybuchem I wojny światowej powrócił do Wilna. Tam w l. 1916–1917 działał w Związku Niepodległości i wkrótce został jego prezesem. Jednocześnie był wiceprezesem oficjalnego Komitetu Polskiego w Wilnie. W 1917 wyjechał do Warszawy, w misji specjalnej Komitetu, w celu złożenia Tymczasowej Radzie Stanu memoriału w sprawie przyszłości losów ziem litewskich. Przez pewien czas pozostawał w Warszawie jako przedstawiciel Polaków z Litwy. Jednocześnie rozpoczął wykłady z zakresu ekonomii politycznej i historii gospodarczej na Politechnice i w Wyższej Szkole Handlowej (WSH) w Warszawie. Od 06. do 10.1918 członek Rady Stanu z ramienia Klubu Monarchistyczno-Konstytucyjnego. Po odzyskaniu niepodległości przez Polskę współtwórca Związku Obrony Kresów.

Na przeł. 1918/1919 objął stanowisko naczelnika Wydziału w Departamencie dla Spraw Litwy i Białorusi (Va) (nazwa jest niepewna) MSZ; był nim prawdopodobnie do końca 1919. Członek polskiej delegacji na konferencję pokojową w Paryżu, w ramach Komisji Kresów Wschodnich Wydziału Politycznego delegacji był ekspertem w Podkomisji ds. Litwy i Białorusi. Po powrocie do kraju, od 02. do 04.1919 kierował Wydziałem Politycznym MSZ jako naczelnik. Pod koniec 1919 powrócił do pracy naukowej, obejmując na Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie katedrę ekonomii politycznej. W lipcu 1920 został tam profesorem zwyczajnym. W 1920 miał ochotniczo służyć w Wojsku Polskim. Jednocześnie był dyrektorem Izby Przemysłowo-Handlowej w Wilnie. W l. 1922–1924 dziekan Wydziału Prawa Uniwersytetu Stefana Batorego, od 1926 wiceprezes Organizacji Zachowawczej Pracy Państwowej. Pod koniec 1928 rozpoczął wykłady w WSH w Warszawie. Od 08.1931 do 19.03. 1932 wicem. skarbu. Następnie, od 20.03. do 5.09.1932, min. bez teki, odpowiedzialny za politykę gospodarczą. Od 6.09. do 12.10.1935 ponownie min. skarbu. Odszedł ze służby państwowej i został profesorem w Szkole Głównej Handlowej. Członek-założyciel międzynarodowego towarzystwa Econometric Society. Prekursor zastosowania matematyki do badania zjawisk ekonomicznych.

Żona Halina z d. Niedziałkowska (1897–1987), siostrzenica Mieczysława Niedziałkowskiego, pobrali się w 1917 w Wilnie. Mieli córkę Dorotę (ur. 1927), zamężną Cywińska.

Publikacje: *Zastosowanie matematyki do ekonomii politycznej*, (b.m.w.) 1914; *Wartość i cena*, (b.m.w.) 1919; *Teoria produkcji*, (b.m.w.) 1923; *O pojęciu wartości zamiennej*, (b.m.w.) 1925; *O teorii produkcji*, (b.m.w.) 1925; *Ogólne uwagi o sanacji naszych stosunków gospodarczych i skarbowych*, (b.m.w.) 1925; *Postulaty ochrony robotnika a konkretne warunki gospodarcze*, (b.m.w.) 1926; *Polska polityka socjalna a gospodarka społeczna*, (b.m.w.) 1927; *Pojęcie równowagi ekonomicznej i jego naukowe znaczenie*, (b.m.w.) 1928; *O potrzebach nauki polskiej w obrębie ekonomii politycznej*, (b.m.w.) 1930.

Odznaczenia: Order Odrodzenia Polski III kl., Krzyż Niepodległości; rumuńskie: Ordinul Coroana României (Order Korony Rumunii) I kl.

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 12478, s. 3.

Źródła drukowane: Gruber Henryk, *Wspomnienia i uwagi 1892–1942*, Londyn (b.r.w.), s. 203–204, 258; *O Niepodległą i granice*, t. 6: *Komitet Narodowy Polski. Protokoły posiedzeń 1917–1919*, wstęp, wybór, oprac. i przyg. do druku M. Jabłonowski, D. Ciskowska-Hydzik, Warszawa–Pułtusk 2007, s. 714; Romer Eugeniusz, *Pamiętnik paryski 1918–1919*, do druku przyg. A. Garlicki i R. Świętek, Wrocław 1989, s. 34, 136–137; Zawadzki Władysław Marian, *Dziennik*, wstępem opatrzył i oprac. J. Mierzwa, Kraków 2010.

Opracowania: *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 76–77; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 839; Sibora Janusz, *Narodziny polskiej dyplomacji u progu niepodległości*, Warszawa 1998, s. 265, 330; Sukiennicki Wiktor, *Memoriał o sprawie litewskiej złożony przez Władysława Zawadzkiego w Warszawie w listopadzie 1917*, „Zeszyty Historyczne”, 1974, z. 30, s. 69–76.

Strony internetowe: <http://www.sejm-wielki.pl/b/sw.128544> (14.05.2020).



Zawisza Aleksander. Ur. 12.12.1896 w Poniewieżu; zm. 28.03.1977 w Londynie. Syn Antoniego i Celiny z d. Łappa.

W 1916 ukończył Szkołę Artylerii w Piotrogradzie. Od 1.01. do 15.11.1917 chorąży armii rosyjskiej. Od 15.11.1917 do 7.07.1918 chorąży w I Polskim Korpusie Wschodnim i od 21.11.1918 do 27.01.1921 w Wojsku Polskim, w randze porucznika rezerwy kawalerii. W czasie konferencji pokojowej w Paryżu adiutant Ignacego J. Paderewskiego. Zatrudniony w polskich misjach wojskowych w Paryżu i w Rzymie. W 1920 uczestnik wojny polsko-bolszewickiej, walczył wówczas w szeregach 5. Dywizji. Absolwent Wydziału Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie w 1925.

W służbie zagranicznej od 22.08. do 1.10.1922 jako attaché honorowy w Departamencie Polityczno-Ekonomicznym MSZ. Od 1.10.1922 do 31.12.1923 przebywał na urlopie bezpłatnym w celu ukończenia studiów. Po powrocie pozostał na stanowisku attaché honorowego do 15.09.1924. W tym czasie od 7.01. do 10.06.1924 przydzielony do PRM, gdzie pracował w Wydziale Polityczno-Prasowym jako bezpłatny praktykant, a następnie

od 10.06. do 18.06.1924 ponownie attaché honorowy w MSZ. Od 18.06. do 15.09.1924 delegat MSZ w Komitecie Organizacyjnym Wystawy w Konstantynopolu. Od 15.09.1924 do 1.03.1925 attaché honorowy w Wydziale Konsularnym Poselstwa RP w Konstantynopolu. Tam też mianowany, od 1.03.1925 do 1.07.1926, prowizorycznym attaché legacyjnym w Poselstwie RP w Angorze (obecnie Ankara). Dnia 25.10.1925 złożył egzamin na stanowisko I kategorii w MSZ. Od 1.07. do 30.11.1926 attaché poselstwa w Poselstwie RP w Angorze. Odwołany 30.10.1926, od 30.11.1926 do 1.01.1927 attaché poselstwa w sekretariacie Gabinetu Ministra MSZ, a od 1.01.1927 do 1.09.1928 referendarz w Gabinetcie Ministra MSZ. Ponownie skierowany na placówkę, od 1.09.1928 do 1.07.1930 II sekretarz, a od 1.07. do 30.09.1930 I sekretarz w Poselstwie RP w Sztokholmie. W 1930 ukończył kurs prawa międzynarodowego w Hadze, a po powrocie do kraju uzyskał uprawnienia adwokackie w Warszawie. Odwołany do ministerstwa, pozostawał od 1.10. do 24.10.1930 radcą ministerialnym w MSZ bez przydziału, a od 24.10.1930 do 3.09.1931 pracował w Wydziale Traktatowym (P.V.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego. Przeniesiony, od 3.09.1931 do 11.04.1932 radca ministerialny w Wydziale Wschodnim (P.III.) tego samego Departamentu, a od 12.04.1932 kierownik Referatu Bliskiego Wschodu. Przynajmniej od 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Skierowany na placówkę, pozostawał od 16.04.1935 do 10.06.1940 na stanowisku radcy ambasady w Ambasadzie RP w Rzymie.

Po wybuchu II wojny światowej ewakuował się do Portugalii, gdzie prawdopodobnie zatrudnił się w Poselstwie RP w Lizbonie. Następnie wyjechał do Wielkiej Brytanii, od 26.11.1940 do prawdopodobnie 08.1942 chargé d'affaires a.i. w Poselstwie RP przy rządzie czechosłowackim w Londynie. Od 19.09.1942 do 1.01.1943 konsul generalny w Konsulacie RP w Lusace, z kompetencją terytorialną na Rodezję Północną, chociaż wg niektórych źródeł dopiero 1.11.1942 został mianowany konsulem generalnym, a jego listy komisyjne Prezydent RP podpisał w grudniu 1942. Wyjechał z Londynu na początku października 1942. W okresie 1.01.1943–1.02.1944 konsul generalny w Konsulacie Generalnym RP w Salisbury, z kompetencją terytorialną na Rodezję Południową i Protektorat Niasa. Od 1.02.1944 do 4.07.1945 konsul generalny w Konsulacie Generalnym RP w Nairobi, Kenia. Jeszcze w marcu 1945 wyjechał z rodziną z Nairobi do Kairu.

Po zakończeniu wojny pozostał na emigracji w Wielkiej Brytanii, dokąd dotarł w 1946. Działał aktywnie w życiu politycznym polskiego uchodźstwa. W tym czasie należał do Klubu Ziemi Wschodnich, następnie Związku Ziemi Wschodnich. W l. 1946–1948 pracował z emigracyjnymi przedstawicielstwami Czechów, Słowaków i Litwinów nad projektami też federacyjnymi. W l. 1949–1970 członek wszystkich kolejnych czterech Rad Narodowych Rzeczypospolitej Polskiej (konsultacyjnego organu doradczego Prezydenta RP na Uchodźstwie). Od 8.08.1953 do 11.09.1955 kierownik MSZ w rządzie Hugona Hankego, następnie od 11.09.1955 do 27.03.1957 min. spraw zagranicznych w pierwszym rządzie Antoniego Pająka oraz od 14.04.1957 do 25.09.1963 w jego drugim rządzie. Jednocześnie w okresie 29.03.1958–26.01.1963 członek II Rady Narodowej Rzeczypospolitej Polskiej wyznaczony przez Prezydenta RP w Londynie. W l. 1959–1971 pozostał wyznaczonym następcą prezydenta. W okresie 25.06.1965–20.06.1968 prezes Rady

Ministrów i min. spraw zagranicznych Rządu RP na uchodźstwie w Londynie. Ponownie stanął na czele rządu w okresie 20.06.1968–11.06.1970, jednocześnie zajmował kolejny raz stanowisko min. spraw zagranicznych, a także od 11.04.1970 kierownika Ministerstwa Sprawiedliwości.

Był członkiem Instytutu Badań Spraw Międzynarodowych w Londynie.

Jego prochy zostały złożone w grobie rodzinnym na cmentarzu Powązkowskim w Warszawie.

Żona Grażyna z d. Dzieślewska (1904–1990). Mieli syna Aleksandra (ur.1930).

Odznaczenia: Medal za Wojnę 1918–1921, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Wielka Wstęga Orderu Odrodzenia Polski, Złoty Krzyż Zasługi, brązowy Medal za Długoletnią Służbę; fińskie: Vita Ros Orden (Order Białej Róży) V kl.; jugosłowiańskie: Orden Svetoga Save (Order Świętego Sawy) IV kl.; szwedzkie: Nordstjärneorden (Order Gwiazdy Polarnej) V kl.; włoskie: Ordine dei Santi Maurizio e Lazzaro (Order świętych Maurycego i Łazarza).

Archiwalia: AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 7; AAN, PRM, część IV, rektyfikaty, sygn. 17, t. 1, s. 6a, część VIII, sygn. 259, s. 39–41.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 99; 1925, nr 3, s. 30; 1926, nr 6, s. 79, nr 8, s. 102; 1927, nr 2, s. 21; RSZ 1932, s. 61, 132; RSZ 1934, s. 89; RSZ 1937, s. 140, 224; RSZ 1939, s. 162, 253; *Dziennik czynności Prezydenta RP Władysława Raczkiewicza 1939–1947*, oprac. J. Piotrowski, t. I: 1939–1942, Wrocław 2004, s. 282, 607, t. II: 1943–1947, Wrocław 2004, s. 607; Günther Władysław, *Pióropusz i szpada. Wspomnienia ze służby zagranicznej*, Paryż 1963, s. 80; Schimitzek Stanisław, *Na krawędzi Europy. Wspomnienia portugalskie 1939–1946*, Warszawa 1970, s. 213–214, 216.

Opracowania: Górecki Dariusz, *Polskie naczelne władze państwowe na uchodźstwie w latach 1939–1990*, Warszawa 2002, s. 104–105, 108, 113, 117, 119, 123, 127, 136; Habielski Rafał, *Życie społeczne i kulturalne emigracji*, Warszawa 1999, s. 365; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 47, 71–72, 135; Wanke Bronisław, *Władze legalne RP na uchodźstwie (1940–1970)*, „Zeszyty Historyczne”, 1979, z. 47, s. 93–95, 104.



Zbyszewski Tytus. Ur. 1.11.1886 w mieście Jassy, Rumunia; zm. 1942 w Warszawie. Syn Leona i Berty z d. Kapuścińska.

Uczył się w ośmioklasowym gimnazjum w Jassach, ale maturę zdał w Tarnowie. Ukończył Wydział Prawa Uniwersytetu Lwowskiego, a następnie Szkołę Nauk Społecznych i Politycznych w Brukseli. W l. 1905–1907 czynny w Towarzystwie Szkoły Ludowej we Lwowie. Od 30.01.1910 do 21.12.1918 praktykant konceptysta i konceptista w Namiestnictwie we Lwowie. Zmobilizowany, od 4.08.1914 do 05.1915 służył w armii austriackiej w randze porucznika artylerii. Nie udało się ustalić, co robił w l. 1915–1918.

Po podjęciu pracy w służbie zagranicznej, od 21.12.1918 do 28.04.1919, referent na służbie prowizorycznej ds. Rumunii (Wydział D.VI.) w Wydziale Politycznym MSZ.

Awansowany, od 28.04.1919 do 1.04.1920 starszy referent w ministerstwie; od 1.04.1920 do 23.07.1922 radca ministerstwa. W obliczu ofensywy bolszewickiej ochotniczo wstąpił do wojska i służył od 07. do 11.1920 w randze kapitana rezerwy artylerii jako dowódca baterii w 201. pułku artylerii. W 1921 zastępca naczelnika Wydziału Środkowo-Europejskiego MSZ. W tym czasie otrzymał roczny urlop dla odbycia studiów w Belgii; w 1922 uzyskał licencjat nauk politycznych na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Brukseli. Po powrocie, od 23.08.1922 do 15.11.1922, radca ministerstwa i p.o. zastępcy dyrektora Departamentu Dyplomatycznego, a od 15.11.1922 do 19.06.1923 naczelnik wydziału i zastępca dyrektora Departamentu i jednocześnie od 1.03.1923 zastępca dyrektora Departamentu Administracyjnego (D.A.). Następnie, od 19.06.1923 do 1.11.1923, naczelnik wydziału. Skierowany na placówkę zagraniczną, pracował od 1.11.1923 do 28.02.1927 jako konsul generalny i kierownik Konsulatu RP w Lipsku. Odwołany, pozostawał krótko, bo od 28.02. do 1.04.1927, w ministerstwie jako konsul generalny. Ponownie skierowany na placówkę, od 1.04.1927 do 31.12.1930 konsul generalny i kierownik w Konsulacie Generalnym RP w Jerozolimie. Odwołany, w ministerstwie od 31.12.1930 do 1.03.1931. Ostatnią placówką, na której przebywał, od 1.03.1931 do 1.08.1934, jako konsul generalny i kierownik, był Konsulat Generalny RP w Chicago. Przynajmniej w 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Po odwołaniu do kraju już w 1935 przeniesiony w stan spoczynku.

Po odejściu ze służby dyplomatycznej został dyrektorem Izby Handlowej Polsko-Rumuńskiej w Warszawie. Związany był też z ruchem rotariańskim, przynajmniej pod koniec l. 30.

Podczas okupacji w nieznanych okolicznościach został rozstrzelany w Warszawie przez Niemców.

Prawdopodobnie nie założył rodziny.

Odnaczenia: Order Virtuti Militari V kl., Order Odrodzenia Polski III kl., Złoty Krzyż Zasługi, Medal za Wojnę 1918–1921, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, srebrny (?) Medal za Długoletnią Służbę; papieskie: Sacro Militare ordine del Sacro Sepolcro (Order Grobu Świętego) II kl.; jugosłowiańskie: Orden Svetoga Save (Order Świętego Sawy) III kl.; rumuńskie: Ordinul național Steaua României (Order Narodowy Gwiazdy Rumunii) III kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Londynie, sygn. 1222, s. 19, 22; AAN, MSZ, sygn. 12478, s. 2; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 7; AAN, PRM, część VIII, sygn. 10, s. 93–94, sygn. 259, s. 48–49.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 93, nr 14, s. 276; 1925, nr 12, s. 195; 1926, nr 12, s. 178; 1927, nr 2, s. 23; Monitor Polski, nr 145 z 26.06.1928, s. 1; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 7; RSZ 1932, s. 61, 235; RSZ 1937, s. 104, 111, 121; RSZ 1939, s. 110, 121, 133; Günther Władysław, *Pióropusz i szpada. Wspomnienia ze służby zagranicznej*, Paryż 1963, s. 52; Schimitzek Stanisław, *Drogi i bezdroża minionej epoki. Wspomnienia z lat pracy w MSZ (1920–1939)*, Warszawa 1976, s. 38, 55.

Opracowania: Łossowski Piotr, *Dyplomacja polska 1918–1939*, Warszawa 2001, s. 144; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. II, Warszawa 1939, s. 360; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 90; Sibora Janusz, *Narodziny polskiej dyplomacji u progu niepodległości*, Warszawa 1998, s. 264, 325, 329.

Zbyszewski Waclaw Alfred. Ur. 2.05.1903 w Bokijówce, Podole; zm. 2.07.1985 w Paryżu. Syn Mariana i Katarzyny z d. Żeromska.

Odbył studia uniwersyteckie, prawdopodobnie na Uniwersytecie Jagiellońskim, i uzyskał tytuł doktora praw. W czasie studiów pracował w redakcji dziennika „Czas”, współpracował z pismami „Bunt Młodych” i „Polityka”.

Od 1924 w MSZ, w okresie 15.02.1926–1.08.1927 zatrudniony w charakterze urzędnika kontraktowego Wydziału Prasowego (P.IV.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego. Skierowany na placówkę, był od 1.08.1927 do 1.06.1928 urzędnikiem kontraktowym, pomocnikiem radcy handlowego w Ambasadzie RP w Paryżu. W dniach 6 i 7.12.1927 złożył egzamin dyplomatyczno-konsularny w MSZ. Mianowany attaché konsularnym, pracował nadal, od 1.06. do 1.07.1928, w Ambasadzie RP w Paryżu. Przeniesiony na kolejną placówkę, od 1.07.1928 do 1.07.1931 attaché konsularny w Konsulacie Generalnym RP w Nowym Jorku. Następnie, od 1.07.1931 do 31.05.1933, kierownik Wydziału Konsularnego Poselstwa RP w Tokio. Z dniem 31.05.1933 odwołany do ministersatwa, z jednoczesnym mianowaniem referendarzem od 1.06.1933. Przeniesiony w stan nieczynny z dniem 1.07.1933, a następnie zwolniony ze służby państwowej 31.12.1933.

Pozostał w Warszawie i pracował w redakcji krakowskiego „Czasu”. Pisał też do wileńskiego „Słowa”. Od wiosny 1939 korespondent „Słowa” w Londynie, gdzie zastała go wojna. Na przeł. 1939/1940 pracował w sekcji polskiej BBC w Londynie, a od 1940 w Ministerstwie Informacji i Dokumentacji, w którym w 1943 był referentem prasowym.

Po wojnie pozostał na emigracji. Współpracował początkowo z Głosem Ameryki, a następnie z Rozgłośnią Polską Radia Wolna Europa, miał tam stały autorski felieton pt. „Wędrowki po Europie”. Publicysta „Wiadomości Polskich” ukazujących się w Londynie, a od 1946 mutacji tego pisma „Wiadomości”, współpracownik „Dziennika Polskiego i Dziennika Żołnierza”.

Pochowany w krypcie kościoła św. Andrzeja Boboli w Londynie.

Brak informacji o tym, by założył rodzinę. Brat Karol (1904–1990), publicysta, dziennikarz, współpracownik wileńskiego „Słowa”, a od 1936 warszawskiego tygodnika literacko-artystycznego „Prosto z Mostu” i polityczno-społecznego dwutygodnika „Bunt Młodych”; w l. 1939–1945 służył w wojsku, po kampanii wrześniowej walczył w Polskich Siłach Zbrojnych, m.in. uczestniczył w walkach o Narwik; po wojnie pozostał na emigracji w Londynie, współpracownik Sekcji Polskiej Radia Wolna Europa.

Publikacje: *Gawędy o ludziach i czasach przedwojennych*, Warszawa 2000; *Wielki Ambasador*, „Wiadomości” (Londyn), 1976, nr 31, s. 1 (o Edwardzie Raczyńskim); *Henryk Floyar-Rajchman*, ibidem, 1951, nr 38, s. 3, *Przyszłość emigracji w Anglii*, „Kultura”, 1965, nr 5/211, s. 26–46.

Archiwalia: AAN, PRM, część VIII, sygn. 259, s. 45–47.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1933, nr 6, s. 49, nr 14, s. 146, nr 21, s. 214; RSZ 1932, s. 61, 200; RSZ 1933, s. 61; Budny Michał, *Wspomnienia niefrasobliwe* (fragment książki), „Zeszyty Historyczne”, 1933, z. 63, s. 179; *Dziennik czynności Prezydenta RP Władysława Raczkiewicza 1939–1947*, t. II: 1943–1947, oprac. J. Piotrowski, Wrocław 2004, s. 118–119; Giedroyc Jerzy, *Autobiografia na cztery ręce*, oprac. i posłowiem opatrzył K. Pomian,

Zembrzuska Leonia

Warszawa 2006, s. 74, 79–81, 96; Grydzewski Mieczysław, *Listy do Tuwima i Lechonia (1940–1943)*, Warszawa 1986, s. 32, 43, 52; *Nekrolog*, „Tygodnik Powszechny”, 8.12.1985, s. 6; Nowak Jan, *Polska z oddali. Wojna w Eterze – Wspomnienia*, t. II: 1956–1976, Londyn 1986, s. 211; Pruszyński Mieczysław, *Wspomnienie o Waławie Zbyszewskim*, „Tygodnik Powszechny”, 15.12.1985, s. 6; *Wspomnienia pracowników Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa*, teksty zebrała A. Grabowska, sekretarz Stowarzyszenia Pracowników Rozgłośni Polskiej RWE, Warszawa 2002, s. 274–275.

Zembrzuska Leonia. Ur. 9.11.1898 w Wilujsku, gub. jakucka, Syberia; zm. w 1943 w Warszawie. Brak danych o rodzinie.

Ukończyła zakład naukowy K. Kochanowskiej w Warszawie oraz Wydział Przyrodniczy Towarzystwa Kursów Naukowych w Warszawie. Od 1.10.1916 do 1.06.1917 pracowała w Towarzystwie Biblioteki Publicznej przy ul. Koszykowej w Warszawie.

Po przejściu do służby zagranicznej była od 20.11.1918 sekretarką w Wydziale Prasowym Sekcji Dyplomatycznej MSZ jako prowizoryczny urzędnik. Przeniesiona, od 2.05.1921 sekretarka w kancelarii Biura Rachuby i Kontroli Departamentu Administracyjnego. Od 17.02.1922 pracowała w Departamencie Dyplomatycznym. Nie udało się ustalić, czy od początku, ale na pewno od 1.03.1923 była urzędniczką w Wydziale Administracyjno-Konsularnym (K.III.) Departamentu Konsularnego. 1.07.1927 została mianowana adiunktem kancelaryjnym. Nie udało się ustalić, kiedy została przeniesiona do Departamentu Polityczno-Ekonomicznego, ale w 1932, nadal jako adiunkt kancelaryjny, pracowała w kancelarii Wydziału Wschodniego (P.III.). Po zdaniu egzaminu dyplomatyczno-konsularnego została przeniesiona do II grupy urzędników i mianowana asesorem 1.06.1933. Z dniem 1.11.1933 została przydzielona do Archiwum w Gabinetie Ministra (G.M.A.), a następnie 1.01.1934 – do Wydziału Budżetowo-Gospodarczego (A.II.) Departamentu Administracyjnego. Awansowana 1.12.1934 na sekretarza administracyjnego, a 1.01.1937 na podreferendarza. W 1937 pracowała w Referacie Rachuby Centrali (A.II.R.C.) Wydziału Budżetowego (A.II.) Departamentu Administracyjnego. Nie udało się ustalić daty objęcia stanowiska kierownika kancelarii Departamentu Konsularnego (D.K.).

Po wybuchu II wojny światowej pozostała w kraju, mieszkała w Warszawie. W nieznanych okolicznościach zginęła w Warszawie.

Prawdopodobnie w 1921 wyszła za mąż.

Odnaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, brązowy i srebrny Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AAN, PRM, część VIII, sygn. 10, s. 109–110.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 98; 1927, nr 3, s. 50; 1933, nr 11, s. 114, nr 19, s. 187, nr 21, s. 212; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 15; RSZ 1932, s. 62 (tu pomyłkowo podano: wydz. K.III.), s. 133; RSZ 1934, s. 90; RSZ 1937, s. 30, 225; RSZ 1939, s. 36, 254.

Opracowania: Budny Michał, *Epilog polskiej służby zagranicznej*, „Zeszyty Historyczne”, 1985, z. 73, s. 55; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 81.

Ziabicki Józef Teofil Dydak. Ur. 13.11.1871 w Ataszynie (Łotwa, Inflanty Polskie); zm. 22.08.1958 w Wądzyniu, pow. Brodnica. Syn Teofila i Augusty z d. Kozłowska.

W 1891 ukończył gimnazjum w Dyneburgu (obecnie Daugavpils, Łotwa), a w 1896 – studia w Instytucie Technologicznym w Petersburgu. Podjął pracę w rosyjskim przemyśle olejowym: w l. 1897–1901 inżynier, a następnie dyrektor fabryki olejowej „A.M. Żukow” w Petersburgu, później – do 1907 – przedstawiciel oddziału maszyn olejowych Zakładów Putiłowskich. W l. 1908–1914 był kolejno: kierownikiem budowy, organizatorem, dyrektorem i przedstawicielem generalnym fabryki maszyn olejarskich w Taganrogu; w l. 1900–1912 również redaktorem i wydawcą fachowego miesięcznika „Wiertnik Źirowoj Promyslnosti”. W l. 1913–1917 dyrektor petersburskiej spółki akcyjnej „Kontakt”. Do 1914 miał być również działaczem pacyfistycznym. W 1914 naczelny inżynier utwardzalni tłuszczów „Salolin” w Petersburgu. W l. 1914–1924 członek zarządu spółki akcyjnej „Kontakt” w Malmö. W l. 1915–1918 wiceprezes petersburskiego oddziału Polskiego Towarzystwa Pomocy Ofiarom Wojny i współpracownik Polskiej Organizacji Wojskowej. W l. 1917–1918 członek Rady Klubu Demokratycznego i Naczelnego Komitetu Demokratycznego Polskiego w Rosji. W sierpniu 1917, jako delegat Komitetu Demokratycznego, przyjechał do Sztokholmu i objął kierownictwo biura „Polonia”, które zajmowało się przesyłaniem do Polski korespondencji z ogarniętej rewolucją Rosji, wspomagało też Polaków, pragnących dostać się do kraju. Wydawał tam biuletyn w języku szwedzkim. Współorganizator Centralnego Komitetu Związków Polskich w Finlandii.

W okresie 1.05.–30.11.1918 przedstawiciel Rady Regencyjnej w Helsingforsie (Helsinki), choć istnieją przekazy, że w tym charakterze był mianowany w styczniu 1917. Miał wówczas również współpracować z POW w zakresie nielegalnych przejazdów i przerzutów poczty z Rosji do kraju. Wyjechał z Helsingforsu do kraju 5.11.1918, gdzie po wstąpieniu do służby zagranicznej od 1.12.1918 do 1920 był szefem Sekcji Techniczno-Komunikacyjnej w MSZ, chociaż Naczelnik Państwa Józef Piłsudski mianował go szefem sekcji w MSZ z dniem 18.12.1918. Od 1920 do 1925 min. pełnomocny ad personam w stanie rozporządzalności ministerstwa. W 1922 współzałożyciel przedsiębiorstwa „Nowe Dzielnice” SA w Warszawie, zajmującego się parcelacją, sprzedażą działek i robotami budowlanymi. Następnie od 1924 do 1925 przygotowywał ekspertyzy na zlecenie Banku Gospodarstwa Krajowego. W l. 1926–1927 radca handlowy w Poselstwie RP w Moskwie. W 1927 opuścił służbę dyplomatyczną.

W l. 1928–1929 został dyrektorem polsko-sowieckiej spółki akcyjnej „Sowpoltorg” w Moskwie. W 1929 występował jako ekspert przemysłowy, m.in. współzałożyciel Przedsiębiorstwa Budowy Dróg i Ulepszonych Nawierzchni „Starada” SA. W okresie 1930–1933 zajmował się wycenianiem wartości fabryk i magazynów Polskiego Monopolu Tytoniowego. W l. 1932–1933 był zatrudniony w koncernie Modrzejów-Hantke. Od 1933 do 1934 ponownie dyrektor zarządu „Sowpoltorg”. W l. 1935–1937 dyrektor spółki akcyjnej „Zetwest” oraz równocześnie, w tym samym okresie, dyrektor oddziału rafinacyjnego w fabryce Franciszka Woytonia w Toruniu. Od 1938 do wybuchu wojny dyrektor spółki akcyjnej „Gercus” oraz przewodniczący rady nadzorczej Aktion-Gesellschaft der

Holzindustrie w Gdańsku. Był też członkiem zarządu Związku Olejów Polskich. W l. 1937–1939 członek Klubu Demokratycznego w Warszawie.

Od 1919 związany z masonerią, przyjęty do „łóży Więckowskiego” (Wielki Wschód Ludów Rosji) w Warszawie. W l. 1920–1932 przewodniczący łóży „Prawda” (Wielka Łoża Narodowa Polski) w Warszawie, od 1932 do 1938 członek łóży „Kopernik” (Wielka Łoża Narodowa Polska).

W okresie II wojny światowej mieszkał w Warszawie. Po powstaniu warszawskim osiadł we wsi Wądryn w pow. brodnickim.

Ożenił się w 1899 z Marią z d. Sadowska. Syn Modest (1901–1945), inżynier; w l. 1928–1939 pracował w Urzędzie Morskim w Gdyni, a następnie był kierownikiem Stoczni Rybackiej; po powstaniu warszawskim, które przeżył w Warszawie, osadzony w obozie koncentracyjnym w Oranienburgu, gdzie zginął 30.01.1945.

Publikacje: obszerne pamiętniki pt. „Wspomnienia i rozważania”, t. I–V, mps (w posiadaniu spadkobierców).

Odnaczenia: Krzyż Niepodległości, Krzyż Walecznych dwukrotnie; fińskie: Vapaudenristin ritarikunta (Order Krzyża Wolności).

Archiwalia: AAN, Akta płk. Adama Koca, sygn. 146; AAN, KCNP, sygn. 72, s. 236–237; AAN, MSZ, sygn. 12478, s. 6, sygn. 12490, s. 3; AAN, PRM, część II, sygn. 10, s. 16.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 99; RSZ 1937, s. 60.

Opracowania: Bartoszewicz Henryk, *Roman Knoll. Polityk i dyplomata*, Warszawa 2018, (wg indeksu); Hass Ludwik, *Wolnomularze polscy w kraju i na świecie 1821–1999. Słownik biograficzny*, Warszawa 1999, s. 567–568; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpracy G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 117–118; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. II, Warszawa 1939, s. 361–362; Sibora Janusz, *Narodziny polskiej dyplomacji u progu niepodległości*, Warszawa 1998, s. 104, 266; Szymański Jan, *Polsko-norweskie relacje dyplomatyczne w latach 1919–1930*, [w:] *Polska–Norwegia 1905–2005*, pod red. J. Szymańskiego, Gdańsk 2006, s. 120–121.



Żmigrodzki Antoni Aleksander. Ur. 21.07.1895 w Żyto-mierzu; zm. 1.12.1971 w Londynie. Syn Ludwika i Marii Oktawii Stefanii z d. Szostakowska.

W 1913 ukończył szkołę realną w Odessie i podjął studia na Wydziale Mechanicznym Politechniki w Petersburgu. W 1915 został powołany do wojska rosyjskiego. Po rewolucji bolszewickiej w 1918 przedostał się przez Kijów do Warszawy, gdzie wstąpił do Wojska Polskiego. Skierowany na front wschodni, uczestniczył w obronie Lwowa i wojnie polsko-bolszewickiej. W 1921 zdemobilizowany z wojska w randze podporucznika artylerii. Uczestniczył w III powstaniu śląskim jako dowódca baterii. Powrócił do Warszawy w końcu 1921; od początku 1922 do 10.1923 pracował jako referent w Związku Polskich Organizacji Rolniczych. Od stycznia 1923 pracował w Zjednoczeniu Producentów Rolnych w Poznaniu. We wrześniu 1923 został mianowany sekretarzem generalnym

Zjednoczenia Producentów Rolnych i pracował tam do października 1925. Wiosną 1925, jako przedstawiciel Zjednoczenia Producentów Rolnych i Centralnego Towarzystwa Gospodarczego, uczestniczył w XII Międzynarodowym Kongresie Rolniczym we Francji. Jeszcze w październiku 1923 podjął studia na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu Warszawskiego, które ukończył w 1925 z tytułem magistra nauk ekonomiczno-politycznych (wg innych źródeł ukończył Uniwersytet Poznański w 1926).

Od 25.08.1927 do 7.01.1934 pracownik Ministerstwa Przemysłu i Handlu jako prowizoryczny radca handlowy przy Poselstwie RP w Moskwie. Po przejściu do pracy w służbie zagranicznej, od 8.01.1934 pozostał na stanowisku radcy handlowego w Poselstwie RP w Moskwie. Po podniesieniu rangi placówki, od 12.04.1934 został prowizorycznym radcą handlowym w Ambasadzie RP w Moskwie, a w czerwcu 1935 radcą handlowym. Odwołany do ministerstwa z dniem 31.05.1936, został mianowany prowizorycznym radcą ministerstwa i przydzielony do Departamentu Polityczno-Ekonomicznego, od 1 czerwca do Wydziału Wschodniego (P.III.), a 17 września do Biura Radcy Ekonomicznego (R.E.) tegoż Departamentu. Skierowany na placówkę, objął od 1.01.1937 stanowisko konsula generalnego w Konsulacie Generalnym RP w Mediolanie. Według niektórych przekazów pozostał na tym stanowisku do 10.06.1940, a wg innych przynajmniej od stycznia 1940 służył ochotniczo w Wojsku Polskim we Francji, w Centrum Wyszkolenia Artylerii w Coëtquidan. Pozostał w wojsku również na terenie Wielkiej Brytanii, do sierpnia 1941, służąc jako oficer w 1. dywizjonie artylerii ciężkiej I Korpusu Polskich Sił Zbrojnych.

Po wybuchu wojny niemiecko-sowieckiej i nawiązaniu stosunków z ZSRR przez Rząd RP na Uchodźstwie w Londynie pracował w okresie 10.1941–03.1942 jako radca ambasady i delegat na obszar republik Azji Środkowej w Ambasadzie RP w Kujbyszewie. Od stycznia 1942 w delegaturze Ambasady RP w Kujbyszewie na obszar Turkmeńskiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej z siedzibą w Aszchabadzie. Jednocześnie był delegatem dowódcy Armii Polskiej w ZSRR gen. Władysława Andersa na obszar republik środkowoazjatyckich z siedzibą w Taszkencie i Aszchabadzie. Następnie od 03.1942 do 07.1943 zajmował się akcją opiekuńczą nad uchodźcami polskimi w Persji i Indiach. Odwołany do ministerstwa, od 12.1943 do 5.07.1945 pracował w Wydziale Ustrojów Międzynarodowych (P.I.) Działu Polityczno-Ekonomicznego MSZ w Londynie. Po wycofaniu uznania dla Rządu RP na Uchodźstwie w Londynie i zakończeniu wojny pozostał na emigracji w Londynie. Od 05.1946 do 06.1949 pracował jako dyrektor Biura Rady Polskich Stronnictw Politycznych, a następnie od czerwca 1949 dyrektor Biura Rady Narodowej RP. Następnie od 12.1949 do 08.1950 dyrektor Biura Skarbu Narodowego, jednej z najważniejszych instytucji polskiej emigracji. Był też członkiem Instytutu Badań Spraw Międzynarodowych w Londynie. Dalsze losy nieznane.

Pochowany na cmentarzu Streatham Park w Londynie.

Brak informacji na temat rodziny.

Odznaczenia: Order Odrodzenia Polski, Złoty Krzyż Zasługi, brązowy Medal za Długoletnią Służbę; rumuńskie: Ordinul Coroana României (Order Korony Rumunii) IV kl.

Archiwalia: AAN, Posel. RP w Meksyku, sygn. 136, s. 13; AAN, MSZ, sygn. 5260, s. 13, 51, 80, 139; AAN, PRM, część VI, sygn. 74-3, t. 1, s. 19– 21, 26; AAN, Zbiór Dokumentów Luźnych, t. IV, s. 101.

Źródła drukowane: *RSZ 1932*, s. 113; *RSZ 1934*, s. 91; *RSZ 1937*, s. 142, 226; *RSZ 1939*, s. 164, 255; *Dziennik czynności Prezydenta RP Władysława Raczkiewicza 1939–1947*, t. I: 1939–1942, oprac. J. Piotrowski, Wrocław 2004, s. 394, 399, 422; Kot Stanisław, *Listy z Rosji do gen. Sikorskiego*, Londyn 1955, s. 244.

Opracowania: Grodziska Karolina, *Polskie groby na cmentarzach Londynu*, t. II, Kraków 2001, s. 335–336 (tu rok śmierci: 1971); *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 33, 68, 74, 136; Szubtarska Beata, *Ambasada polska w ZSRR w latach 1941–1943*, Warszawa 2005, s. 43, 111.

Strony internetowe: <http://www.sejm-wielki.pl/b/sw.15708> (tu rok śmierci: 1970) (24.04.2020).

LISTA BIOGRAMÓW

Ablamowicz Konstanty (Ablamowicz-Abdank)	21
Adamek Józef	23
Adamkiewicz Jerzy Albert	24
Adamkiewicz Włodzimierz	26
Adamski Józef	28
Aleksandrowicz Mustafa	29
Andrycz Czesław	30
Arciszewski Mirosław	31
Askenazy Szymon (Aszkenazy)	35
Babiński Leon Władysław	37
Babiński Mieczysław Zygmunt	40
Babiński Waław	42
Banasiński Eugeniusz	45
Baranowski Władysław	47
Barciszewski Leon	48
Bardziński Jerzy	50
Bartel Ludwik Stefan	51
Barthel de Weydenthal Jerzy Teofil Marian	53
Bartoszewicz Joachim	55
Bator Bolesław (Stanisław Bolesław)	57
Beck Józef	58
Beczkowicz Zygmunt Kazimierz	62
Benis Adam Jerzy	64
Bertoni Karol	65
Bieliński Michał Eugeniusz	68
Biesiadecki Maciej Stanisław Eugeniusz	69
Biesiekierski Mieczysław Kazimierz Aleksander	70
Błaszkiwicz Tadeusz	72
Błęzyński-Ferek Jerzy Seweryn Witold (Ferek-Błęzyński)	73
Bobrowski Adam Zbigniew	74
Bociański Jan	75
Boerner Ignacy Artur	77
Borek Ludwik	80
Bronarski Alfons Amadeusz Maria	80
Budny Michał Adam Tymoteusz	82
Buynowski Tadeusz (Bujnowski)	83
Chałupczyński Mieczysław	85
Charwat Franciszek	87
Chmieliński Jan	89

Chodacki Marian Stanisław	90
Czerkas-Chodosowska Wiktoria (Chodosowska-Czerkas)	92
Czerwiński Paweł	93
Dalbor Tadeusz Maksymilian	95
Dąbrowska Kazimiera	97
Dąbrowska Zofia	98
Dąbrowski Wiesław	98
Dąbski Jan	100
Dębski Kazimierz Roman	102
Dobrowolska Alicja	104
Domański Stefan	105
Doria-Dernałowicz Władysław Kazimierz (v. Dernałowicz Doria)	106
Dubicz-Penther Karol (Dubicz-Penter)	108
Dzieduszycki Aleksander Marian Paweł Mieczysław	110
Dzieduszycki Juliusz Maria	111
Erdman Jan	113
Eska Stanisław	114
Feniger Samuel	116
Ficki Zygmunt Feliks	117
Fiedler Alberti Stefan	118
Filipowicz Tytus	119
Floyar-Rajchman Henryk Juliusz (v. Reichman-Floyar, Flojar-Rajchman, Flojar-Raychman)	122
Fryling Jan (Frühling)	124
Fuksiewicz Bernard Jan	126
Gajdziński Maksymilian	128
Galas Konstanty	130
Gałecki Kazimierz Bartłomiej Ludwik (v. Junosza-Gałecki)	131
Garszyński Tadeusz Waław	132
Gieburowski Józef	133
Glaser Stefan Antoni (Glazer)	135
Glinka Xawery (Ksawery, Franciszek Ksawery Antoni)	136
Głąbiński Stanisław	138
Głuchowski Kazimierz	141
Gosiewski Tadeusz (v. Korwin-Gosiewski)	143
Górecki Piotr Paweł	145
Grabiński Mieczysław	146
Grabowski Tadeusz Stanisław	148

Graliński Zygmunt Stanisław Cyprian	150
Gruszka Sylwester Maksymilian	152
Grześkowiak Sylwester	154
Gwiazdoski Tadeusz (Gwiazdowski)	155
Habicht Ernest Artur	157
Harwas Jan	158
Hausner Bernard (Bernhard)	159
Hempel Stanisław	160
Hładki Zygmunt (Hładky)	162
Hubicka Hanna, 2v. Szlendak (Hubicka-Szlendakowa)	164
Hulanicki Witold	165
Huzarski Roman	167
Iżycki Aleksander	168
Jabłońska Janina Jadwiga	169
Jackowski Tadeusz Gustaw	170
Jałowiecki Bohdan	172
Janikowski Stanisław Leopold	173
Jankowski Tadeusz	174
Jaroszewicz Tadeusz	176
Jaśkiewicz Teofil	177
Jaworski Jan Godzimir	179
Jażdżewski Antoni Kazimierz	180
Jelińska Teofila	182
Jenicz Andrzej (v. Skumin-Jenicz)	183
Jodko-Narkiewicz Witold Tomasz	184
Jurjewicz Paweł (Juriewicz)	186
Jurystowski Mikołaj	188
Kamieniecki Witold Franciszek Marian	189
Karalus Sylwester	192
Karszo-Siedlewski Jan (v. Siedlecki, Siedlewski-Karszo)	193
Kawałkowski Aleksander	195
Kermenić Oswald	197
Kętrzyński de Winkler Stanisław Kazimierz	199
Klimpel Zdzisław	201
Kolankowski Ludwik	202
Kolankowski Witold	205
Konówna Jadwiga	206
Koppens Leon	207

Kosina Stanisław Marian	208
Kossowski Jerzy Alfred Tomasz	210
Kostiuk Eugeniusz (Kostjuk)	211
Koźmiński Stanisław	212
Krzemiński Franciszek	214
Kulski Władysław Wszebór	214
Kunicki Tadeusz	216
Kurnatowski Adam Gabriel	218
Kurnikowski Kazimierz Zdzisław (Kurnikowski-Jacobi)	219
Kwapiszewski Michał	220
Lalicki Stefan	222
Langrod Witold Lucjan	224
Lasocki Zygmunt Bronisław Feliks	226
Lechnicki Tadeusz	228
Lechowski Jerzy	230
Libicki Konrad	231
Librach Jan	233
Lipski Józef	235
Lisiewicz Adam	238
Loret Sydon Maciej	239
Lubomirski Stefan Jerzy	242
Lutze-Birk Aleksander Wilhelm	243
Ładoś Aleksander Waclaw	245
Łapicki Michał	247
Łappo Emilia (Łapo)	248
Łubieński Ludwik	248
Łukasiewicz Juliusz (Juljusz)	250
Łukaszewicz Stanisław	253
Madeyski Jerzy Wiktor Ferdynand (v. Poray-Madeyski, Madejski)	255
Makowski Józef	256
Malhomme Leon (Malhomme de la Roche)	257
Małkowski Michał	259
Marchlewski Mieczysław Józef Tadeusz	260
Marczyński Antoni	262
Martyzus Zdzisław Mirosław	263
Matusiński Jerzy	264
Max Kazimierz (v. Dunin Max Karol)	265
Mazurkiewicz Roman	266
Mazurkiewicz Władysław Piotr	268

Merdinger Zygmunt	270
Mierzyński Władysław (Mieżyński)	273
Miszke Zbigniew August	274
Modzelewski Jan	275
Morawska Maria Magdalena	276
Morawski Tomasz Konstanty	277
Morstin Paweł (Morsztyn)	278
Mościcki Michał	280
Namysłowski Władysław Wiktor	282
Neuman Władysław	284
Okęcki Zdzisław Narcyz Józef	286
Okoński Witold	287
Olszowski Kazimierz Zygmunt (Zygmunt Kazimierz)	288
Orłowski Ksawery Franciszek	290
Orłowski Leon	292
Orłowski Mieczysław	294
Pajczkowski Edward	295
Panfil Stanisław	296
Patek Stanisław Jan	297
Peretjakowicz Andrzej (Peretiakowicz)	300
Perkowski Tadeusz	300
Piszczkowski Tadeusz	302
Pluciński Leon Bolesław	304
Potulicki Michał	306
Potworowski Gustaw Adolf	307
Prażmowski-Belina-Kryński Zbigniew (v. Belina-Prażmowski-Kryński, Prażmowski-Kryński, Belina-Prażmowski)	309
Próchnicki Stanisław	310
Pruszyński Czesław	312
Przesmycki Waclaw	313
Ptaszyński Stanisław	315
Ripa Karol	316
Roman Antoni Mikołaj	318
Rudzki Kazimierz (v. Wężyk-Rudzki)	320
Ryniewicz Stefan Jan	321
Sakowski Juliusz (Saydenbaytel Julian)	322
Sapieha Eustachy Kajetan Władysław	324
Scazighino Jan Mieczysław Teofil	326

Schaetzel Tadeusz (Schätzel, Schätzel von Murzhausen)	327
Schimitzek Stanisław	330
Schneiderówna Wanda	332
Schwarzburg-Günther Władysław (Günther-Schwarzburg)	333
Seyda Marian	335
Skirmunt Konstanty (v. Skirmunitt)	337
Skowroński Tadeusz	339
Skrzyński Aleksander Józef (v. Skrzyzynno-Skrzyński)	341
Skrzyński Władysław Bolesław Ignacy Anzelm (v. Skrzyzynno-Skrzyński)	343
Srokowski Stanisław Józef	345
Staniewicz Roman Adam (Adam Roman)	347
Starzewski Jan (v. Ostoja-Starzewski)	348
Sztark Heljodor (Heliodor)	351
Sztefek Paweł	354
Szumowski Tadeusz	355
Targowski Józef	357
Tarnowski Adam	359
Trębicki Kazimierz	361
Tyszka Józef	363
Vetulani Zygmunt	364
Wasilewski Leon	366
Wdziękoński Aleksy	368
Wegnerowicz Roman (Wacław Roman)	370
Weinstein Jan	372
Weyers Józef Marian	373
Wiche Edward Zygmunt (Wiche-Zarzycki)	375
Wierusz-Kowalski Józef (v. Kowalski-Wierusz)	376
Włodarkiewicz Stanisław	378
Włodek Jan Zdzisław	379
Wodzicki Roman	380
Wołodkowicz Józef Jakub	382
Wróblewski Władysław Oktawian	383
Wszelaki Jan	384
Wyszyński Kazimierz Marian	386
Zaleski Ksawery (Xawery)	388
Zaleski Szczęsny Czesław	390
Zaleski Władysław Józef	391
Zarański Józef Makary	394

Zawadowski Zygmunt	395
Zawadzki Władysław Marian	398
Zawisza Aleksander	399
Zbyszewski Tytus	401
Zbyszewski Waclaw Alfred	403
Zembruska Leonia	404
Ziabicki Józef Teofil Dydak	405
Żmigrodzki Antoni Aleksander	406